

Çeviren: Şebnem Christakopoulos

İZMİR BÜYÜCÜLERİ

Mara Meimaridi

Kitabın Özgün Adı:

I Magisses Tis Smirnis

Çeviren Şebnem Christakopoulos

Yayın Yönetmeni Abdullah Yılmaz

Yayına Hazırlayan Gökçe Çiçek Çetin

Düzeltili Filiz Karaata

Dizi ve Kapak Tasarımı Mithat Çınar

Baskı Öncesi Hazırlık

Emel Atik

Birinci Basım, Ekim 2004

İkinci Basım, Ekim 2004

Üçüncü Basım, Ekim 2004

Dördüncü Basım, Ekim 2004

Baskı ve Cilt:

Mart Matbaacılık

Tel: (0212) 321 23 00 ISBN: 975-04-0285-5

© Mara Meimaridi - Kastaniotis Editions, Athens 2001

© Copyright 2004, Literatür: Yayıncılık Bu kitabın yayın hakları

Literatür: Yayıncılık, Dağıtım,

Pazarlama San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir.

Kitabın tamamı veya bir bölümü hiçbir biçimde çoğaltılamaz,
dağıtılamaz, yeniden elde edilmek üzere saklanamaz.

LİTERATÜR

Yayıncılık, Dağıtım, Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak, Dünya Han,

No: 18-20 Kat: 5 Beyoğlu 34433 İstanbul

T 0(212) 292 4120

F 0(212) 245 5987

E literatur@literatur.com.tr

www.literatur.com.tr

Dimo Mavrommati'ye

Her inancın hikâyesi bir yerlerde anlatılır, bizimkisi de işte bu kitapta yazılı.

&&.*§

Büyüğünün uyanması

Egina Adası, 1988. Haç Bayramı'nın bir gün öncesi. 100 yıl sonra.

"Bazı şeyleri de at be anne yoksa burayı pireler saracak."

Merdiven altındaki küçük deponun kuytularına doğru ilerlerken, eski tahta döşemeler yerlerinden oynayarak gıcırdadılar.

"Bana iyilik yap da kendi evinle ilgilen! Benim eşyama da karışma; onları istiyorum."

Örümcek ağlarının arasından altı delik bir leğen çıktı.

"Bunu neden saklıyorsun?"

"O dedenin lazımlığı."

"Dedem öleli yirmi yıl oluyor anne!"

Daha diplere doğru ilerledim.

"Bulamıyorum."

"Bulursun. Oraya, içeriye koymuştum. Sol tarafa bak."

"Nasıl bir şey olduğunu hatırlıyor musun?"

"Bildğin sandık işte."

Görünürde sandık falan yoktu.

"Yoksa burada gizli bir depo daha mı var? Kesin vardır!"

"Ben ölünce istediğini yapar, hepsini atıp kurtulursun. Ama yaşadığım sürece olmaz."

"Ama sen ölmezsin ki anne. Bu eski püskü şeylerin bekçiliğini yapmak için hortlarsın. İşte gördüm. Burada, arkada!"

Katına'nın sandığı, en karanlık köşede, 1965'lerden kalma birkaç derginin, üç eleğin, fare kapanlarının ve naftalinlerin altında saklıydı. Sandığı, sürükleyerek dışarı çıkardım. Üzerimden örümcek ağlarını silkeleyerek saçımdaki eşarbyı çözdüm. Temiz havanın tadını çıkarmak için birkaç kez derin nefes aldım. Annem bir bez parçasıyla

sandığın tozunu alırken ona, sanki kutsal bir şeymiş gibi özenli davranıyordu.

"Al bakalım. Teyzenin sana bıraktığı şeyiz işte bu."

Sandık vişneçürüğü rengindeydi. Sağında ve solunda tutup kaldırmak için birer kulpu vardı. Altı hâlâ sağlamdı. Kordonları çözmemle mumdan yapılmış bir mührün parçalanıp dağılması bir oldu.

"Bunu daha önce hiç açmadın mı, anne?"

"Kendi elleriyle kapattı onu."

"Yani içinde ne olduğunu bilmiyor musun?"

"Hayır."

"Bravo be anne sana! Senin yerinde olsaydım cenazeden hemen sonra açmıştım sandığı, içinde bir sultanın zümrütlerini bulmak ne kadar zevkli olur. Bu izmirli teyzem zengin değil miydi?"

"Çok zengindi."

Sandıkta değerli taşlardan ya da eşyadan eser yoktu. Sadece koyu renkli deri ciltlerle kaplı kitaplar ve defterler vardı. Annem sandığa şöyle bir göz attıktan sonra mutfağa gitti. Deri kaplı kitaplardan birini açtı. Yatık harflerle P ve O yazıyordu, iksirlerin, aşk büyülerinin ve şifalı su tariflerinin yazılı olduğu sayfalar kalın sarı bir iple özensizce dikilmişti. Sanki ip yerine sayfaları birbirine tutturmak için kuru bağırsak kullanılmıştı. Kitabı ters çevirdiğimde, yazıların böyle de okunabildiğini fark ettim. Sayfalarda mumla çizilmiş değişik şekillerde resimler vardı: Düğümler, tırpanlar, bitki yaprakları, mezarlar, haçlar, kemirgenler ve anlaşılmayan kelimeler.

"Ne bunların hepsi böyle? Büyü mü?"

Başka bir cildi aldım elime. Bana daha yeniymiş gibi geldi; bu da bir defterdi.

Yüz için salatalık suyu, cold cream. Altında da tarifler...

Sandığın içinde kocaman, tuhaf bir kitap daha vardı. İnce deriden sayfalarında isimlerin alt alta yazılı olduğu bir soyağacı bulunuyordu. Her ismin yanına bilmece gibi, bazı işaretler konulmuş. İsimlerin bazıları Yunanca yazılmış. Ne çeşit bir Yu-

nanca bu böyle? Bir de her ismin yanında bir yıldızla beraber güneş ve üç gezegen vardı; belli bir tarihi simgeliyormuş gibi. Kim yılları yıldızlarla sayar ki? Altın rengi yıldızla yazılmış bazı isimler parlıyordu. Çıkıyor mu diye denemek için yıldızları tırnağımla kazıdım. Bu soyağacı nerede bitiyor diye diğer sayfalara baktım. Yazılmayı beklermişçesine bomboştu sayfalar. Listenin son dan altıncı sırasında izmirli Katına yazıyordu. İsmının yanındaki sembol, iki çizgi arasında sanki köşeleri eksik bir yıldız gibi duran "x"ti. Kitapların hepsi çok ağırdı. Bunları izmir'den nasıl getirmişti teyzem? Birden Egina Adası'ndaki eski evi dolduran yemek takımını, yatakları, altın işlemeli bibloları, gümüşleri, tabloları, büfeyi, yemek masasını, ağır ve büyük mobilyaları düşündüm. Her şeyi oradan getirmişti. Peşkirlerinden el işi masa örtülerine, Doğu işi halılarından gece lambasına kadar hepsini izmir'den getirmişti. Ama nasıl?

"Anne be!"

Mutfaktan kızgın yağda kavrulan soğanların cızırtısı geliyordu. Annem salçalı tavuk yapıyordu.

"Mübadele zamanı Küçük Asya'dan gelirlerken insanların bir şey getirmeye fırsatları olmamıştı, değil mi?"

"Eee?"

"1922'de diyorum, insanlar servetlerini kaybetmediler mi? Türkler hepsini denize dökmeyi mi?"

"Evet."

"O zaman teyzem bu kadar eşyayı nasıl beraberinde getirebilmiş ki?"

"Katina felaketten birkaç ay önce gelmişti."

"Yok yaa! Müneccim miydi?"

Annem kapıda göründü.

"Evet" dedi gayet doğal bir şekilde, maydanoz almak için buzdolabına eğilirken.

"Ha?"

Yedi numaralı defteri aldım elime. Sarmısak soslu tavşan. Bir okka tavşan için... Bak bu iyi işte; defterde bol bol yemek tarifi var.

Yemek pişirmek hoşuma gidiyor. Hepsini pişirmesem bile tarifleri toplamaya bayılıyorum. Glassada... Yulya'nın tarifi... Keçi sütü, bir kaşık vanilya...

"Glassada ne?"

"Dondurma."

İşim yoktu da, oturup bir de dondurma yapacağım! Ben hazırını alıyorum. Hımmm... burada ne yazıyor? On dört numaralı defter gerçek deriyle kaplı. Kenarından çuval ipiyle dikilmiş. Sayfalarda Arapça ya da Türkçe harfler var. Şeytansı resimler de cabası: Kafasız bir vücut, biraz aşağıda işaretlerle bir göz ve oklar, üzerine iğneler batırılmış bir vücut... Sayfaların altında da bazı açıklamalar var.

"Hımmm... Sağ ol teyze, bana bıraktığın miras için. Sayende arşa ulaştım! Hadi anne, yemek hazır mı? Acıktım."

Eğer annem büyük teyzesi Eftalya gibi, eski püskü şeyleri toplamasaydı, bu yazıların hepsi şimdiye kadar kaybolup gitmişti. Bunlar benim elime geçmiş olsalardı, çoktan çöp tenekesinin dibini boylamışlardı. Çünkü gereksiz olduğuna inandığım her şeyi hiç tereddüt etmeden atarım. Katina'nın ölümünden sonra iyiki annem onun evini temizleme ve toplama işini üstlenmiş. Sadece evi şöyle bir silip kıyafetleri de ihtiyacı olan yoksullara dağıtmak üzere Aziz Nektaryo Manastırı'na bağışlamıştı. Böylece bu kitapları da kurtarmış oldu. Yazıtların Bekçisi, yani annem onları, Katina'dan aldığı kesin emre uyararak ölümünden yirmi üç yıl sonra, tam bugün, 14 Eylül'de, bana devretmek için saklamıştı.

Biraz sonra güneşin batışını izleyeceğimiz balkonda oturmuş, annemle kahvelerimizi içiyorduk.

"Bu sene de tatilimiz geçti, gidiyor. Haç Bayramı; büyük bayram bugün."

"İyi."

Bana hayal kırıklığıyla baktı. Anneme göre benim dini inancım yok denecek kadar azdı. Hemen konuyu değiştirdim.

"Her şeyi anladım da niye bunları bana, ille de bugün vermen gerekiyordu, onu anlamadım."

Omuzlarını silkti. Günbatımıyla kiremitlerimize tünemeye gelen güvercinlere baktı. Merdivenlerini kirletiyorlar diye sinirlendi annem onlara.

"İşte yine bu namussuzlar. Başka bir yere de gitmezler ki! Katina Teyze'ni hatırlıyor musun?"

"Tabii ki hatırlıyorum."

"Aa... o öldüğünde sen çok küçüktün de."

"Bu bıraktıklarını ne yapacağımı da söyledi mi sana?"

"Bana 'o biliyor' dedi."

"Biliyor muyum?"

"Evet."

"Neyi biliyorum?"

"Ben nereden bileyim?"

Kahvesinden bir yudum aldıktan sonra devam etti.

"Biliyor musun Mana, bazen sana baktığımda sanki onu karşımda görüyorum. Özellikle de burada, Egina'daki evdeyken."

"Birbirimize benziyor muyuz?"

"A... yok! Gece ile gündüz kadar zıtsınız; o çok çirkindi."

"Çok çirkindi, haklısın."

Başını gururla dikleştirdi.

"Ancak, birbirinden yakışıklı ve zengin beş erkekle evlenmeyi başardı."

"Hadi canım! Bak sen şu işe! Uyanığa bak sen hele; nasıl becermiş?

Ben şurada Hristo'yu bile kendime bağlamayı becere-miyorum."

Annem küçük parmağıyla bana sandığı işaret ederken, bir yandan da imalı imalı gülümsüyordu.

Akşam tekrar defterlere göz attım. Eminim, bir büyüçünün sırlarıydı bunlar. Şuradakini nasıl oldu da daha önce görmedim? Bu ne acaba? Notların olduğu küçük bir defter. Takvim gibi. Sonunda anlaşılabilir bir şey çıktı. Kara kalemle yazılıydı. Attar-ti Ana dedi... Attarti Ana buyurdu...

Biraz aşağıda, 28 Mart 1891 yazıyordu.

"Annesinin ismi neydi?"

"Eftalya. Annemin teyzesiydi. İki kardeşin çocukları."

Annem eğer soyağacını anlatmaya başlarsa asla bitiremezdik bu sohbeti.

"Katina'nın çocukları yok muydu?"

"Var. Olga."

"Nasıl oldu da bunları kendi kızına değil de bana bıraktı?"

Annem bana cevap vermek yerine kayınvalidemi arayıp kızımın nasıl olduğunu öğrenip öğrenmediğimi sordu.

Defterde bir büyü yazıyordu. Büyüğülerden bazı yerlerde kocakarı, bazı yerlerde cadı ya da nurlular, bazı yerlerde ise yazıtların koruyucuları diye söz ediliyordu. Birbirlerinden farklı şeyler olmalıydılar. Belki de aralarında bir hiyerarşi vardı. Üstünde kilit olan bir kitabı açtım. Sarı yaldızla yazılmış bazı isimlerin yanında her biri diğerinden farklı ve güçlü bir ışıkla parlayan güneşler vardı. Hımmm!... Işığın yanında bir yıldız ve bir ters üçgen var.

Küçük defteri yatmaya giderken yanıma aldım. Işığı açıp okumaya başladım. Garip ters üçgen burada da karşıma çıktı. Sanki bu defterin niye var olduğunu açıklıyordu; o üçgen Attar-ti Ana'nın sembolüydü. Attarti Ana... Bu isim bana sanki bir şeyler hatırlatıyordu. Hatırlamaya çalıştığımdaysa siyahlara bürünmüş bir kadın belirdi zihnimde. Bu sırada annem de boynuna kremini süre süre yanıma geldi.

"Bugün Haç Bayramı; kitap okunmaz."

Ondan kurtulmak için diğer tarafa döndüm; ancak hâlâ konuşmakta ısrar ediyordu.

"Sen kremini sürdün mü?"

Cevap vermeden okumaya devam ettim.

"Dinle bak bütün güvercinler 'gru gru' diye ses çıkarıyor huzursuzca."

Gerçekten de çatıdan sürekli bir uğultu geliyordu. Annem yatağına gitti.

"On ikiden önce ışığını söndür."

"Niye? Haç Bayramı diye mi?"

"Çünkü bu onun gecesi. Böyle gecelerde her seferinde evine geri dönüyor."

"Ne? Hayalet mi?"

"Uyu!"

"Aman beni rahat bırak be anne! Sivrisinekler için tabletleri taktın mı? Bütün gece bizi yine yiyecekler."

"Söndür ışığı seni yemesinler."

Kafamı karıştırmıştı; uykum kaçmış, cin gibi olmuştum. Ancak sabaha karşı uyuyabildim. Ev bütün gece çok sessiz ve sakindi. Annem tarihleri hatırlamakta çok başarısız. Hafızası çok za-yıf.

"Katina Kapadokya'da 1878'de mı doğdu?"

"Aşağı yukarı. Babası ölünce annesi Eftalya'yla beraber birkaç akrabalarının yaşadığı izmir'e gittiler. 1887'de oraya vardıklarında beş parasızdılar."

Bazı büyüler o dönem yazılmış. Katina defterine her şeyi açıklamalarıyla yazmış. İyi ki de öyle yazmış. Büyüçülük babadan oğula geçer gibi doğduğu gün seçilmiş olana aktarılıyor-muş. Cuma günü ruhların kutsal günüymüş. Tıpkı bugün gibi.

Her büyü klanının başında bir lider, yani o klanı yöneten baş-büyücü varmış. Daha küçük bir kız çocuğuyken seçilmiş ve Attarti Ana tarafından kutsanmış olana Nurlu deniyormuş. Seçilenin Putperest, Sünni, Ateist, Budist, Hristiyan ya da Yahudi olmasının hiçbir önemi yokmuş. Katina ışığını bizzat Attarti Ana'nın kendisinden almış. Eğer annem Yazıtların Koruyucusu ise, acaba ben neyim? Of, of! Peki ya Katina?

Katina'yı hatırlıyorum. O zamanlar daha küçücük bir çocuktum. Onunla karşılaşacağım zamanlar küçücük kalbim korkudan yaprak gibi titrerdi. Ancak annem onu çok severdi. Onunla olabilmek için en küçük fırsatı değerlendirir, tatillerini, boş zamanlarını onunla geçirirdi. Tabii ki, beni ve erkek kardeşimi de beraberinde götürürdü.

Katina zavallı erkek kardeşimi pek sevmezdi. Aslında erkek çocuklarını sevmezdi. Onun yerini alacak küçük kız ben olduğum için olsa gerek, beni hep şımartırdı. Büyüğüler kız çocuklarını isterler. Egina'daki evin upuzun bir holü vardı; aslında hâlâ var çünkü ev olduğu yerde duruyor. Hole girer girmez sol tarafta bizim odamız, karşıda ise pencereleri iç tarafa bakan onun odası, koridorun sonunda da mutfak ve banyo vardı. Teyzemin dinlenme saatlerinde, yazın ortasında gürültü yapıp da onu rahatsız etmeyelim diye annem bizi yataklarımıza yatırırđı, itiraz etmemizi engellemek için de bize, öğlen saatlerinde çingenelerin gelip uyumayan çocukları kaçırdığını söylerdi. Korkumuz çingeneden çok teyzemdenđi. 1903'te inşa edilmiş evin odaları, gıcırdayan geniş tahtalarla döşeliydi. Sırf onun o kartal bakışlarıyla karşılaşmamak için korkumdan, tuvalete gitmek yerine altıma etmeyi tercih ederdim. Katina öldüğünde çok yaşlıydı. İnsanların çıkarcılığından, riyakârlığından bıktığı için kendini yazlığına kapamış, her şeyden elini eteğini çekmişti. Öldüğünde ilerlemiş yaşına rağmen taze ve diri bir cildi vardı. Kadınlığı asla ihmal etmezdi. Okulların açılmasına az bir zaman kala, 1965 yılının yazında, Egina'ya gittiğimizde anneme, "Eleni, uzun bir yolculuğa çıkacağım. Ama tam yirmi üç yıl sonra nurlu büyüğü aracılığıyla tekrar doğacağım" demiş ve o yıl vefat etmişti.

Günümüz, Atina

Ne gariptir ki, gerçekten de bu kitap onun ölümünden tam yirmi üç yıl sonra ve üç aşamada yazıldı. Hani istedim de öyle oldu değil, o istediğı için böyle oldu.

Defterleri naftalinden ve tozdan arındırdıktan sonra, sürekli onun tariflerini yazma isteğı sardı içimi. Hangi kadın tarifleri toplamaz ki? Bu işi genellikle geceleri ortalık sessiz sakinken, çocukların, köpeklerin, kedilerin uyuduğı zamanlarda zevkini çıkararak yapıyordum.

Bir gece, zeytinyağı ve baharatlı bir tarifi yazarken, yazdığım kâğıt üzerinde bazı kelimelerin ve isimlerin kendiliğinden ortaya çıktığını

fark ettim. İşte bu olay her şeyin başlangıcı oldu. Oturup yavaş yavaş yazıyordum; ama ortaya çıkan yazı benim yazdığımı zannettiğim şeylerden daha farklıydı. Sanki birileri bana emrediyor ve ben de onun dediklerini yerine getiriyordum. Bunları karmakarışık anlatıyordu. Bazen çocukluk yıllarına, bazen de yıllar sonrasına gidiyor ve üçüncü evliliğinden bahsediyordu. Daha sonra da tekrar yıllar öncesine, varoşlara geri dönüyordu. Sokakların, meydanların, mağazaların isimleri sırayla ortaya çıkıyordu. Ve gerçeklik duygusu o denli güçlüydü ki, sanki yıllarca oralarda yaşamış gibi hissediyordum kendimi.

Çunuka. Tımarhanelik olacağımı zannetmeme sebep olmuştu bu isim. Çunuka. Birden aklıma gelen bir isimdi ve öylesine yazmıştım. İki gün sonra Solono Caddesi'nde yürürken, Estiya'nın vitrinindeki kitaplara bakarken buldum kendimi. İzmir'le ilgili kitapları görünce içeriye girip birkaç tanesinin sayfalarını karıştırdım. İlk kez o zamanların İzmir'ini görüyordum, İzmir Hatıraları adlı kitaptaki yıllanmış fotoğraflarda gördüğüm sokakların, mağazaların hepsi bana tanıdık geldi. Avrupa Sokağı'nı gösteren bir fotoğrafta, kenarda kalmış, tam olarak gözükmeyen bir mağazanın üzerine parmağımı koyunca birden aklıma beyaz dantelli külotlar, oyuncak bebekler, yumaklar geldi. Başka bir sayfada Avrupa Sokağı'nın ve aynı mağazanın tam karşıdan çekilmiş bir fotoğrafı vardı. Neoterismon... O kadar emindim ki, o çok güzel dantelli iki sutyenimi buradan aldığımı. Ama nasıl olur? Saçmalık! Onu bırakıp tarihle ilgili başka bir kitap aldım elime. Yüz otuzuncu sayfada Çunuka adını okudum. Tarihsel kayıtlara gö-

8

I

re gerçekten öyle birinin var olduğunu ve o yıllarda Kızılhaç'ın başkanlığını yaptığını okudum. Ancak İzmir Yanıyor adlı kitaptaki felakete ait fotoğraflar bana hiçbir şey çağırıştırmıyordu. Fotoğrafların olduğu diğer sayfalara baktım. Çarşıların, dükkânların fotoğraflarını gördükçe hepsinin bana tanıdık geldiğini hissediyor,

delirmeye başladığıımı düşünüyordum. Fotoğraflar sanki daha önce yaşadığım yerleri gösteriyordu. Fotoğraftaki saksı bile hatırladığım yerdeydi!

Günlerimin çoğunu kitapçıda geçirmeye başladım. Geceleri yazıyor, gündüzleriyse kitapçıda yazdıklarımın doğru olup olmadığını kontrol ediyordum. Yazdıklarımın hepsi doğrudu. Hatta en doğrusuydu. Yavaş yavaş annemin de delirdiğini zannetmeye başlamıştım. Katina'nın ona anlattıklarını doğru dürüst hatırlamamasına rağmen, kendinden emin bir tavırla sürekli, "Evet, doğru! Evet, bak bu da doğru!" diyerek beni iyice delirtiyordu. Hatta bir sabah gayet sakin, O'na Erminoi'nin bebeği için kedi dili otuyla hangi terapiyi yapmaları gerektiğini sormamı istemişti.

O, gece durmaksızın konuşuyor, ben de manyak gibi sürekli yazıyordum. Ta ki gözlerim kapanıp başım masanın üstüne düşünce kadar. Masada öylece uyumuşum. Boyun ağrıları ve tutulmuş bir bedenle uyandım, artık ışıkları söndürüp yatağa gitmek istiyordum. Kâğıtları sıraya koyup masaya vurarak sayfaları bir hizaya getirirken son sayfada benimle hiçbir ilgisi olmayan yarım yamalak yazılmış bir şey gördüm.

"Eleni'ye söyle dudak kesile."

Ancak her kelime çok tuhaf yazılmıştı. Her kelimedede bir harf eksikti. Ertesi sabah annem aynı tavırla gelip bana bön bön bakarak, "Sordun mu?" dedi.

"Evet."

"Bir şey söyledi mi?"

"Yok" dedim; çünkü daha sonra Marika'nın soyağacından başlayacak Angeliki'nin sevgilisinden tutun da, 1977'de kaybettiği saatten, kulüpteki kadınlardan ve babamın pardösüsünden çıkmayan lekeye kadar kendi aklınca önemli olan her şeyi sormaya başlayacaktı.

Bana ters ters bakıp paltosunu omzuna atarak torununu okul servisinden almaya gitti. Kapıda doğru yaklaştığında dönüp sanki kendisi onunla iletişim kuramadığı için üzülmüşçesine acı

dolu gözlerle bakmıştı. Ancak ben gene de Erminoi'ye kendim telefon edip bebeğı sorarak fikrimi söylemek istiyordum.

Bu arada dikte etmeler devam ediyordu...

...izmir, 1920. Eylül ayı.

Duvarın arkası rutubetten küf bağlamıştı. Rüzgâr almadığı için izmir'in eylül meltemi onu kurutamıyordu. Duvarın bir kısmında oluşan kabarcıkların ve kirecin arasındaki çatlaklara bir kemirgen yerleşmişti. Vücudunun her iki tarafında sıralanmış ayakçakları olan bu küçük siyah böcek duvarın en rutubetli kısmından besleniyordu. Katina kızlarla beraber yürüyüşe Kai'ye gitti. Rıhtımda küçük dalgalar kayalıklara vuruyor ve yola döşeli küf yeşiline çalan eski taşlar parlıyorlardı. Küçük Eleni annesinin elinden tutmuş her birkaç adımda, küçük bir zıplayışla adımlarını değiştirmek için iki adım fazladan atarak, onunla oyun oynuyordu. Can sıkıntısıyla oynuyordu... can sıkıntısıyla oynuyordu... can sıkıntısıyla oynuyordu... can sıkıntısıyla oynuyordu... can...

...Ve birden yazmayı bıraktım. Zihnimdaki izmir hatıraları bulutlanarak kayboldular. Teyzem konuşmuyordu artık. Ne oldu acaba? Ben mi bir şey yapmışım? Acaba onu sinirlendirecek bir şey mi yaptım diye anneme sorduğumda, bana dinleniyor diye cevap verdi.

"Ya bir yüzyıl dinlenirse? Bulunduğı yerde zaman kavramı var mı? Sonra ne olmuş nasıl öğreneceğim?"

Annem kendinden emin bir tavırla, "Dinleniyor" dedi ve devam etti: "Ve o dinlendiğı zaman sessiz olmamız gerekiyor." Aradan altı ya da sekiz ay geçti. Teyzemi de hayatını da artık unutmaya başlamışım. Çocuklarla, onların okullarıyla, evle ve hayvanlarla ilgileniyordum. Bu arada bir sürü olay olmuştu. Pisipisi ölmüştü ve onu bahçeye gömmüştük. Dede hastalanmıştı. Artık çok sevdiğim ailem ve hayvanlarımla ilgileniyordum.

Bir yıl olmuştu. Pisipisi'nin yerine aldığımız ve daha birkaç günlük yavruyken benim akıllı kızımın, biberonu kaynar sütle doldurarak beslemeye çalıştığı günden beri, zavallı kedicik şimdi ıkı aylık

olmasına rağmen hâlâ miyavlayamıyordu. Sadece arada bir tuhaf iniltiler, horoz gibi sesler çıkarabiliyordu. Ama

10

çok oyuncuydu. Beni her yerde takip ediyor, hiç peşimden

ayrılmıyor, hep ayak altında dolaşıyordu. Hele elimde bir şeyler

varsa, işte o zaman gerçekten tehlikeli oluyordu. İnanılmaz bir

şekilde her şeyi delik deşik edip mahvediyor, her kanepenin altına rahatça girip çıkıyor, kumaş döşemelerde delikler açıyordu.

Bir gün elimdeki vazoyu mutfaktan üst kattaki salona götürürken,

kediyi görünce bir ölüm duygusu çöktü üzerime. Vazoyu, onun

üstüne düşmemesi için sıkıca kavradım. Ancak kediye aynı gün

öğleden sonra araba çarptı ve öldü. Bu olay olduğunda evde

yoktum. Onu yoldan toplamışlar, bir daha da görmedim.

Aynı akşam oyalanmak için bir şeyler yapmaya karar verdim. Olayı

düşünmek tüylerimi diken diken ediyordu. O'nu kendim çağırmaya

karar verdim. Bir koltuğa oturup gözlerimi kapatarak teyzemin neye

benzediğini hatırlamak için hafızamı zorladım. Ama onun yerine

gözümün önüne Egina'daki evin boş odaları geldi. Bütün çocukluk

arkadaşlarım gözümün önündeydi. Birden pazar günü dönerken

yazlığın şofbenini kapatıp kapatmadığım aklıma gelince korktum.

Hemen ardından yine Egina'daki boş eve gitti aklım. Sonra gene

gerçeklere dönüp Vasilopu-lu'dan portakal almam gerektiğini

unutmasam iyi olur, diye düşündüm. Sonra da bu yakınlarda beni

sinir eden, sevimsiz, uyuz bir kadın geldi aklıma. Bu gereksiz ve

birbirinden alakasız düşünceler yüzünden yorgun düşüp uykuya

daldım. Rüya da görmedim.

Evimize bu sefer de ötekinden daha sakın başka bir cins kedi

gelmişti. Onun yüzünden akşamüstü farkında olmadan bir solucan

yedim. Çünkü bu pis kedi sürekli kuşları kovalıyor, yakalayamayınca

da solucanlar da dahil hareket eden canlı ne varsa ona dadanıyor,

sonra da yakaladıklarını getirip mutfığa, ayağımızın altına

bırakıyordu. Benim de, telefonda konuşurken yemek yiyip bir

tarafıdan da önümdeki gazeteye göz atarak aynı anda birden fazla

şeyle meşgul olmak gibi kötü bir huyum olduğundan, farkına varmadan onun getirip mutfağa bıraktığı ve ekmeğın içine saklanmış olan solucanın yarısını bir güzel ısırdım. Solucan yemiştım.

Öleceğimi sanıyordum; ama hiçbir şey olmadı. Bütün bir gece iğrenmekten ve bir türlü gelmeyen kusma nöbetlerini beklemekten gözümü kırpmadım. Aniden Katina'nın yazılarını sakladığım dolaba doğru koşarak onları çıkardım. Her şeyin başlangıcıydı bu. Sanki bu solucanla yapılan bir büyü olduğunu biliyormuşçasına başladım sayfaları çevirmeye. Ve işte! Bulmuştum. Parlak, sırt kısmında çizgileri olan uzun bir gövdesi var ve kör. Resim fırçayla çizilmişti.

Sonra büyük bir ilgiyle pür dikkat kesilerek büyüü okumaya başladım. Sabahın üçüydü, neredeyse horozlar ötecekti. Türkçe sözlüğü açtım.

Solucanlar ölüleri yer. Yerin altındaki binlerce ölünün ruhlarını içine çeker luter solucanı. Ya da onun gibi bir şeyler. Tabii ki hiçbir yerde, onu yemelisin yazmıyordu. Midem altüst oldu gene birdenbire. Yapabildiğim kadarıyla büyüü tercüme etmeye devam ettim.

Solucanlar toprağı havalandırırlar, kabartırlar. Luter ise hatıraları. Ölülerin hatıralarını.

Aman be! Keşke benim de Eftalyam ya da Attarti Anam olsaydı. Bu muammayla tek başıma cebelleşirken çok yalnız hissettim kendimi. Üç kilise mumu yakıyorum... Uç tane mum lazım işte. Büfede sofraya koymak için sakladığım ekru renkli mumlar var. Onları kullansan ne olacak sanki, dünyanın sonu değil ya. Lu-teri tütsüyle beraber kömürün üstüne koyup yakıyorum. Duman gibi yükselen vücudu derin nefeslerle burnumdan içime çekiyorum. Kömür. Deli gibi etrafıma bakındım. Gecenin köründe nereden bulayım ben kömürü? Kesin annemde vardır. Ne de olsa kirli çıktı. Terastaki çamaşırhaneye gitmek için geceliğimin üstüne paltomu giyip çıktım. Kırmızı, eski bir lastikle bağı, yağlanmış naylon torbanın içinde kömürü, tütsüyü, fitilleri ve kibritleri buldum.

Luteri kömürün üstüne koydum. Peki şimdi ne yapacaktım? Kitabı elime alıp devamını okumaya başladım.

Şaşırtıcı bir şekilde korkmadığımı fark ettim. Yazıldığı gibi ellerimi yükselen dumanın üzerinde kavuşturarak derin derin içime çekmeye başladım onu. Sigara içtiğim için ilk başta pek bir şey hissetmedim. Annemin kömürleri de kim bilir, belki yirmi yıllıktı. Ancak dumanı ikinci kez kuvvetlice ve daha derin çekince burnumun içinden beynime uzanan bir yanma hissettim.

Ansızın beni bir gülme aldı. Sanki ağzımı açabildiğim kadar açıp geri kalan luterin hepsini içime çekmek istedim. Ama birdenbire duyduğum bir fısıltıyla gülmem kesildi.

12

"Kız Attarti, Katina bize güler."

Korkumdan sandalyeye yapışmış, deli gibi etrafıma bakıyordum. Kapı gıcırdadı.

"Sen misin anne?" diye yüksek sesle bağırdım. Cevap yoktu. Mum alevleri nefesimden titreşti. Gözlerimi fal taşı gibi açmış, nefes bile almıyordum. Kendi kendime içimden, "Ben sana bunlarla oyun oynama demedim mi aptal?" diyerek söyleniyordum. Birden yanmamış olan diğer kömür parçası da alev alınca ödüm koptu. Luter cızırdamaya başladı. Artık hep beraber yanmaya başlayan kömür parçaları, tütsü ve lüferden beyaz, canlı ve kokulu bir duman yükselmeye başlamıştı.

Karşımdaki sandalyede sanki dumandan oluşmuş bir varlık oturuyordu. Siyah elbiseler içinde bir kadın silueti. Çıldırımdım... yedim kafayı...! Kedi bir zıplayışta karşımdaki sandalyeye çıktı; sanki onu okşuyormuş gibi mırıyordu. Birkaç saniye sonra kedinin bu huzuru benim de içimi rahatlattı. Avuçlarım çözüldü. Saatler ilerliyor, karşımdaki kadın sabırla, sakince bekliyordu. Sonunda hiçbir şey olmadı. O an istediğim tek bir şey vardı; o da, luterden çıkan dumandan biraz daha içime çekmek.

Bu bizim ilk iletişimizdi. İlk kez karşılaştığımız o cuma günü hiç konuşmadık.

13

, izmir.

mahalleler...

O yaz İzmir'de "yakıcı sıcaklar" vardı. Eftalya evinin penceresini açtığında içeriye bir çöl esintisi girdi.

"Bugün yanacağız, yaprak bile kırıdamıyor."

Aynı anda karşı tarafta panjurlarını açan Vasilya:

"Bugün çok sıcak. Görürsün bak, bu sıcaklar depremleri getirecek, vay halimize. Zaharula'ya ne olmuş duydun mu?"

Vasilya başını Zaharularının evinin olduğu yöne doğru çevirerek havayı kokladı. Ne pişiriyorlar acaba bugün? Köfte!

İzmir'de şafakla birlikte her şey bir önceki günkü gibi, hiç değişmeden yineleniyordu.

Mahallenin kadınları sabahlan, sabah havası içeri girsin odanın ağır uyku havasını değıştirsın diye pencereleri açarlardı. Camlara havalanmaları için çarşafı serer, daha sonra da bezlerini silkeleyerek temizliğe başarlardı. Söylenerek çocukların evin her tarafına dağıttıkları oyuncakları, gömlekleri, donları, kemerleri, kalemleri, tüm eşyayı toplarlardı. Toplamak için her eğilişlerinde bir taraftan da kaderlerine lanet okurlardı.

"Topluyorum, topluyorum, bir türlü bitmek bilmiyor. Bir ömür toplamakla geçiyor."

Mahalledeki bütün kadınlar, Rumlar, Ermeniler, Türkler, Yahudiler, Katolikler, İzmir'de her sabah aynı şeyleri yaşarlardı. Ev işlerinden sonra kapılar açılır, hücum eder gibi bütün kadınlar manava, yemek alışverişine giderlerdi. Minareden müezzinin sesi duyulduğunda tencere ateşe konmuş, kaynıyor olma-

14

lıydı. Fakir mahallede eğer o gün et pişiriliyorsa, et için yapılan masrafın kokusu mahalleyi sarsın ve tüm kıskananlar çatlasın diye evin bütün camları açılırdı.

Eğer müezzinin sesi minareden duyulduğu sırada hâlâ patates temizleniyorsa, işler akşama kalacak ve hiçbirisi yetişemeyecek diye

telaşı düşölürdü. Yıllarca kadınların birçoğı tatlılar, el işleri yaparak ve elbette ev gezmelerine gidip günlük havadisler hakkında konuşarak yaşıyorlardı; hayatın sadece bunlardan ibaret olduğuna inanarak, başka hayat tarzı yok sanıyorlardı.

Bizim sokak Rum Mahallesi'nin bitiminde, Türk Mahalle-si'nin de başlangıcındaydı. İki ev ötemizde, iki kızı ve bir oğluyula Zaharula oturuyordu. Uç çocuğundan en büyük kızı Lefko-tea Fransızca okumuştı. İyi bir kızdı. Ekmeğini kazanabilsin diye annesi ona, zengin mahallelerdeki evlerde her tarafa serilen Bornova usulü dantel örtüler örmeyi öğretmişti. Küçük kızı Fotini ise mahallenin güzellik timsaliydi; ama biraz aptaldı. Ona ne söylersen söyle hemen inanırdı. Küçük erkek kardeşi onunla hep dalga geçerdi bu yüzden. "Biliyor musun niye Aydınli dadılar en iyi dadılardır?"

"Niye?" diye sorardı Fotini.

"Çünkü onların üç tane memeleri var!"

Bu konuşma üzerine Fotini meslek olarak seçtiğı dadılıktan, sadece iki tane göğsü olduğundan kendini bu meslek için yeterli görmeyip vazgeçmişti.

Mina, komşumuz Vasilya Hanım'ın oğullarından biriydi. Vasilya yedi tane erkek çocuk doğurmuş ama bunlardan sadece dördü hayatta kalmıştı.

Vasilya'nın yanındaki ve bizim tam karşıımızdaki, iki odası olan mahallenin en büyük evinde balıkçı kocasıyla Pinela oturuyordu. Odalardan birine yer yataklarını sermişlerdi; mutfağın tam karşısında ise bütün günlerini geçirdikleri ve içinde sadece bir divan bulunan oturma odaları vardı. Balıkçı olan kocası geceleri İzmir Körfezi'nin bereketli sularında balık avlamaya giderdi. Barbunya, ıstakoz, çupra, kolyoz... Ağustos ayında sadece küçük balıkları yemek için oradan geçen büyük balıklar Ar-giri Bey'in ağlarına takılırdı. Oğullarından biri baba mesleğini yapıyordu. Bir diğeri ise tesisatçıydı. Her sabah alet çantasını sırtına takarak mahalleleri tabana kuvvet gezer, tamirat yapardı. Kimi zaman bir inşaatta

Çalışma fırsatı yakalarsa bu onun için daha iyi oluyordu; bylelikle en azından bütün günü yollarda ge-

15

irmekten kurtuluyordu. İnşaatta çalıştığı zamanlar eve dana eti getiriyordu ki; annesi ona acempilavı yapsın. Pinela Hanım her sabah, Argiri Bey'in getirdiği balıklar satılsın diye bütün mahalleye balıkları verdi. Balık pişirmek için malzeme almaya manava giderken, "Nasıl bir lezzettir şu balığıinki? Hiçbir yiyecekte bu lezzet yok!" derdi. Aslında her gün balık yemekten ona da gına gelmişti artık. Eve geldiklerinde sofrada balık görünce çocukların da ileri dışlarına çıkıyordu. "Anne be yine mi balık?" diyorlardı.

"Yine. Tairı'ya şükür yemeğimiz var!" diye cevap veriyordu anneleri. Bizim evde her çeşit yemek yenirdi. Lamba için gaz, kış için mangal kömürü, Anneso ve benim için birkaç kıyafet gibi ihtiyaçlarımızı karşılar, geri kalan paramızın hepsini boğazımıza harcardık. Eftalya soframızı asla boş bırakmazdı.

"mrmz olsun da yiyelim!" der, bir taraftan da çok lezzetli yemekler pişirirdi Eftalya. Tabaklarımızı fırında pişen ekmekle iyice sıyrır son lokmasına kadar hepsini yalar yutardık. Anneso tabağını kaldırıp Eftalya Teyzesi'ne göstererek, "Gördün mü? Yıkamaya bile gerek yok!" derdi. Kocalarına lezzetli yemekler pişiren bütün izmirli hanımefendiler gibi Eftalya da gurur duyardı, pişirdiği yemeklerden ve tatlılardan. Kuzinim Despina hariç hiçbirine yemek pişirmek angarya gibi gelmezdi. Ama Despina'nın arkasında Fula Teyze vardı; döküntüsünü topluyor, çamaşırlarını yıkıyor, temizliğini yapıyor, yemeğini pişiriyordu. Kısacası onun her işini Fula Teyze yapıyordu. Kısandığımız tek şey mahalledeki her evde bir erkek olmasıydı; evde güçlü bir erkeğin varlığıydı. Pinela'nın balıkçı kocası, iki ev yanıımızdaki Türk kadının Osman'ı vardı. Osman, hanımına ve çocuklarına bir lokma ekmek bile getiremezdi ama, evin içindeki varlığı güven veriyordu ailesine. Zaharula'nın kocası Lefteri Bey'di. Zaharula ocuklarla baş edemediği zamanlarda, "Babanız gelince bu

yaptıklarınızı ona söyleyeyim de görün siz gününüzü" diyerek onları korkutmaya çalışırdı.

Bizim evimizde baba yoktu. Onun mezarını Kapadokya'daki köyümüzde bırakarak daha iyi bir hayat için yola çıkmıştı. Beni en çok üzen şey ise, tek başına bile olsa hayatının sonuna kadar köyde yaşamayı isteyen ninem Eleni'yi de orada bırakmamız olmuştu. Toplanmamıza yardım edip bize yolluk hazırlamıştı.

16

Bizim için hayır duaları okuyup ardından da, hayata ilişkin bildiği ne kadar nasihat varsa sıralamış, son hayvanların satışından kalan bütün parayı da ceplerimize doldurmuştu.

2 Eylül 1887'de sabahın dördünde Anneso'yu Çeşme'deki babasının yanına bırakmayı planlayarak, annemin kuzini Fu-la'nın yanına, yani İzmir'e gitmek üzere, Bur Bey'in Tuz Gölü-'ne doğru giden, keçi postları ve at nallarıyla yüklü at arabasına binip yola çıktık. Fula, ninem Eleni'nin kız kardeşi Zapfo'nun kızıydı. Ben on yaşına yeni girmiştim, köyden daha modern olan şehre doğru yola çıktığımızda. Neden acaba? Niye Eftalya böyle bir karar vermişti? Niçin köyümüzden gitmemiz gerekiyordu? Neden ninem Eleni'nin yanından ayrılmamız gerekiyordu?

Hayatım boyunca sadece bir kere, o da babamın cenazesinde gördüğüm başka bir ninem daha vardı. Çarşafllara bürünmüş, peçeli yüzüyle öylece babamın mezarının önünde duruyordu. Ağlıyor muydu, yoksa konuşuyor muydu pek anlayamadım. Uzaktan, sessizce dönüp içtenlikle bize bakmış ve daha sonra da diğer üç kara çarşafllı kadınla beraber oradan uzaklaşmıştı.

Yolculuğumuz, bazen yayan bazen at arabası üstünde üç hafta sürmüştü. Ben bohçayı sırtlıyordum, annem de kucağındaki on sekiz aylık Anneso'yla eşek sırtındaydı.

Anneso köyden çok küçükken ayrıldığı için hiç Türkçe bilmiyordu. Sadece arada bir Türkçe, "Aaa, beni rahat bırak" diyerek bizi şaşırtırdı. Başlarda Yunanca öğrenmekte güçlük çektim; ama sonraları yavaş yavaş dilim çözölmeye başladı. Köydeyken Yunanca

konuştüğüm tek kişi ninemdi. Annemle ve babamla sadece Türkçe konuşuyordum.

izmir'de yaşayacaksan Yunanca bilmen gerekiyordu. Türkler, Yahudiler, Katolikler herkes Yunanca konuşuyordu. Köyde çok Türk vardı; onlardan çekinirdik. izmir'de de çok Türk vardı; ama onların birçoğı hizmetçi ya da uşaktı. izmir'de farklıydılar. Eftalya beni okuma yazma, aritmetik öğreneyim diye izmir'in en iyi kız okullarından birine yazdırmıştı. İlk yıl Kutsal Ruh'ta okudum. Bu okulun Yunan Mason Locası tarafından desteklendiğini öğrenir öğrenmez annem, şeytanın yoluna saparım korkusuyla, araya tanıdıklarını koyarak beni bu okuldan

17

Meymaroğılu Sokağı'ndaki Merkez Okulu'na aldırttı. Burası daha iyi bir okuldu; hem yoksullar için karavana da vardı.

Bizim sokağıımız Türk Mahallesi'nin başındaydı. Biraz ileride Rum mahalleleri ve boş alanlar vardı. Sol taraftaki sokakta Yahudilerin, sağ taraftaki sokakta ise Biberlerin,* yani Ermenilerin mahalleleri vardı. Her tarafları örtülü Ermeni kadınları orada oturuyorlardı. Türk kadınlarından katbekat daha fazla çarşafa bürünüyorlardı. Bir de başlarına bizim kiliselerdeki pa-pazlarınki gibi dikedörtgen bir başörtü takıyorlardı. Küçük Ermeni kızları sokakta oynamak için evlerinden çıkmazlardı; sadece çok nadiren yetişkin kadınlar sokağı çıkardı. Rum erkekleri şans eseri bir tanesiyle karşılaştıklarında o güzel, tatlı bakışlara deli oluyorlardı. Birçoğı sarışın, beyaz tenli ve mavi gözlüydü. Ne kadar sarışın olurlarsa, anneleri, onları o kadar çok top kumaşın altına saklardı.

Eftalya, "Eğer bir Ermeni kıyafetim olsaydı, parçalara böler avlu için bile perde çıkarırdım" derdi. Cüppelerine diktikleri özel ceplerde ellerini saklarlardı. Bakışlarının canlılığı dışında kaç yaşında olduklarını anlamanın yolu yoktu.

izmir'de herkes uyum içinde yaşırdı. Ama Eftalya'nın herkes için söylenecek bir çift lafı vardı.

"Kim bilir o ellerini içeri sokup da ne yapıyorlar. Nerelerine sokuyorlar!... Eğer Katolik kızlarından biri kazara hamile kalsa, onu Ermeni gibi giydirirsin kimsenin ruhu duymaz."

Çok zengin Ermeniler de vardı, hem de çok zengin. Ama onlar da aynıydı; peçe ve cüppeleriyle. Sadece biraz daha zengin olanlar, Rum Mahallesi'ne yakın, mahallelerinin en iyi sokağında otururlardı. Ermeni Mahallesi'nin sol tarafında hahamlarla ve Hisar Camisi Çarşısı'na kadar uzanan Yahudi evleriyle dolu mahalleler vardı. Yahudi kadınları temiz kadınlardı. Boyunlarına inandıkları Davut'un yıldızını takarlardı. Erkekler ise bir sürü değişik malın ticaretini yaparlardı.

* İzmir'deki Yunanlar Ermenilere Biber derlerdi; çünkü Türkler, onları, kafalarına bibere benzeyen bir fes takmaya mecbur etmişti.
18

Biz Yahudilerden pek hazzetmezdik. İlk geldiğimiz zaman Fula bizi buralara yabancı olduğumuz için bilgilendirmişti. Biz de, Yahudilere beslediği nefreti bize aşılmasına memnuniyetle izin vermiştik.

"Yahudiler Paskalya Bayramı'nda bizim küçük çocuklarımızı kaçırıp varillere koyuyorlar; sonra delik açarak onların kanlarını içiyorlar. Aman çocuklara göz kulak ol Eftalya."

Kutsal Perşembe hep beraber kiliseye giderken demişti Fula bunları. Eftalya korkudan çılgına dönmüştü. Ne diye şu günlerde ona böyle şeyler söylemişti Fula! Kendisi için korkmuyordu Eftalya; o tehlikede olsa umurunda olmazdı. Ya da yaşlı biri vefat etse gene bu kadar üzülmeydi; ama çocuklar! Sanki bu yetmezmiş gibi, Kutsal Cuma sabahı pencereyi açar açmaz karşı komşusu Deme Vasilya sabah sabah Eftalya'nın korkularını iyice körük-lemeydi mi!

"Birkaç yıl önce Meli Nehri'nin oralarda bir Yunan çocuğu kayboldu. Millet onu ararken çıldırdı. Herkes yollara döküldü; aileler, papaz. Hiçbir yerde yoktu. O zaman onu Yahudilerin kaçırdığını söylediler. Onu kaçırıp öldürdükten sonra kapılarının üstünü çocuğun kanıyla boyadıklarını söylediler. Herkes ayaklandı, neredeyse onları canlı canlı yiyeceklerdi."*

işte bu her şeyin sonu oldu. Artık bizim cama bile yaklaşmamıza izin vermiyordu Eftalya.

İzmir'deki ilk Paskalya Bayramı'mızda Eftalya, bize Frenk Mahallesi'ndeki ünlü alışveriş merkezi Diogeni'den beyaz ayakkabılar almıştı. Eve döndüğümüzde yumurtaları kırmızıya boyayıp çeşit çeşit kurabiye yiyecektik. Pazar günü için İzmir'de kuzuyu nasıl pişirdiklerini öğrenecektik. Köydeyken kuzuyu pişirme işini babam yapardı. Burada, mahallenin ortasına nasıl çukur açabilirdik ki?

Bizim mahallenin tam arkasındaki sokakta her şeyleriyle; camileri, minareleri, çamurları, pislikleri, çarşıları ve fakirliğiyle Kaçamba Durağı'ndan limandaki hapishanelere kadar uzanan, Türk mahalleleri başlıyordu.

Türk mahalleleri şehrin en ücre. kısmındaydı. Basit, pislik içinde ve derbederdiler. Rumlardan uzakta, Fransızlardan, İtal-

* 1872'de gerçekten küçük bir çocuk kaybolmuş; ancak sağ olarak bulunmuş.

19

yanlardan daha uzakta ve tiyatroları, okulları, kafeleri, saray gibi evleriyle, beyleri ve hanımefendileriyle zengin olan öteki İzmir'den daha da uzaktaydılar.

Bir de zengin olan öteki İzmir vardı. Bazı pazar günleri annem bizi Kai'ye gezmeye götürürdü. Sarayları ve evleri ağızımız açık seyrederdik. Bütün bu yerde Tanrı'nın cömert davrandığı Yunanların dükkânları ve ticarethaneleri vardı. Kuyumcu, yağ, tütün ve un tüccarı olan Yunanlar gerçekten de Londra'dan, Paris'ten kıyafet getiren ihtişamlı mağazaların da sahipleriydiler.

Hizmetçileri olan evlerde yaşayan bu insanların at arabaları vardı ve çocuklarını İzmir'in en iyi okullarında okutuyorlardı. Cumartesi günleri öğretmenleri yakalı, temiz, saçları taralı ve başlarında şapkaları olan bu çocukları bayrak önde sahile gezmeye götürüyordu. Biz de onların geçişlerini izlerdik. Annesi onların arkalarından koşup "bir iki, bir iki" diyerek yürüyüşlerini taklit

ederdi; ancak Eftalya hemen arkasından gider eteğinden çekıştırerek onu geri getirirdi. Kai'de gezinti demek, güzel, uzun beyaz önlükleriyle sağa sola koşuşturan garsonları olan Bella Vista, Bahar Kokusu gibi kafelerin en iyi orkestraların çaldığı, ta dışarıdan duyulan italyan ritimli o tatlı, güzel müziği eşliğinde etrafa baka baka dolaşmaktı.

At arabaları ve yapılmış saçları, şapkaları ve dantelli kıyafetleriyle dikkati çeken, Avrupalı, uzun boylu, süslü kadınlar seyredilmeye değerdı. Kafelerde onlara eşlik eden beyefendilerle otururlardı. Ne kadınları ama!

Kutsal Ruh Kız Okulu'na giderken ilk kez böyle bir hanımefendiyi yakından görmüştüm. Öğretmenimiz hepimizi sıraya sokmuştu ve o da bukleli saçlarında beyaz kurdelesı olan minyon bir kıızı okşayıp gülmüştü. Benim önümden geçerken, beni fark etmesin diye başımı önüme eğmiştim. Tırnaklarımın halini düşünüp içimden, "Tanrım ne olur ellerime bakmak istemesin!" diyordum. Ama o benim farkıma bile varmamıştı.

Bu hanımefendiler ağızlarıyla ve etekleriyle konuşurlardı. Bütün bir gece boyunca onun eteğinden çıkan hışırtı kulaklarımda çınlamıştı. Ne müzikti ama! Konuşmaya başladığında ise ağızından başka bir melodi yayılırdı etrafa. Düzgün, tatlı, yumuşak bir konuşma! "Karavana verilecek öğrencilerimizin listesini yaptınız mı Sayın Müdür?"

20

Böbreklerinden rahatsız olan Müdür Bey, emirlerin yerine getirildiğini göstermek için güçlükle önünde eğilerek, "Tabii ki Karaman Hanım" demişti.

Tam altı yıl boyunca bu kadınları uzaktan, hayran hayran seyrettim. O hayat başkaydı. Daha iyi ve zengin insanlar içindi o hayat. Ama bazen şans sana da gülebiliyor! Ben de sonunda yaşadım o hayatı. Tadını çıkardım; doydum; yönettim bu hayatı.

Kapadokyahlardan... izmirliere

Yeni ortama çok çabuk alıştık. 1888'in Şubat ayında çok sert bir soğuk vardı. Menemen köylüleri; "Çamlarda tohum var, kış çok sert geçecek" derlerdi.

Ve gerçekten de kış çok sert geçti. Güneş yüzünü göstere-cekmiş gibi olduğu bir anda; tam en sonunda biraz olsun güneş parlayacak diye sevinecekken birdenbire şiddetli yağmur başlar, ardından da sulu kara dönerdi. İzmir soğuktan donuyordu. Kadınlar, mangallar için kömür yetmez korkusuyla fazladan kömür almaya koşturuyorlardı. İzmirli kadınlar hep böyle tedbirliydi.

"Alayım da bende dursun, diğerleri üşürken ben ısınırım, çocuklarımı ısıtırım, kömürsüz kalanlar da kıskanır beni!" derlerdi. Hatta soğuklar uzun sürsün de İzmir'de onlardan başka kimsede kömür olmasın, sadece kendi mangallarında ateş olsun diye arzularlardı. İşte bu da onların en büyük tatmini idi!

İlk aylar Fula'nın koruması altında olduğumuz için kolay geçmişti. Kervanların geçtiği köprüden biz, yürüyerek girmiştik İzmir'e; daha sonra Eftalya, kuzini Fula'nın evine gitmesini buyurduğu bir at arabasına doldurdu bizi.

"Berberin karısı, kuzinim Bayan Fula Karpidu'nun evine" diyerek havalı bir edayla emir vermişti arabacıya.

"Adres?" diye sormuştu adamcağız.

"Ne adresi? Karpiduları bilmez misin?"

Köyde bize farklı anlatmışlardı Kuzin Fula'yı. Büyük ve ihtişamlı evinde her şeyinin olduğunu söylemişlerdi. Sokak sokak dolaşıp önümüze gelene sorarak epey bir süre sonra Kuzin Fu-

21

la'nin evini bulduk. Fula'nın evine ulaştığımızda Eftalya bir taraftan bohçayı indirirken bir taraftan da zorla arabacıyı orada tutmaya çalışıyordu ki, Fula'yı görsün de söylediklerinin boş olmadığını anlasın. Fula annemi görünce candan bir şekilde onu kucakladı. Çocukluk yıllarından bu yana ilk kez görüşüyor olmalarının hiçbir önemi yoktu onlar için. Ne de olsa kan bağları vardı. Bizi büyük, her bir köşesi küçük, çeşit çeşit dantellerle süslü salonda oturtmuştu.

Kendimizi davetsiz misafir gibi hissetmiştik. Bize tatlı ikram ettikten sonra da ardı arkası kesilmeyen sorularına başladı.

ilk Anneso'yu kucaklayıp yüzündeki benlerin aynı rahmetli annesininkiler gibi olduğunu söyledi.

"Sanki rahmetli karşımdaymış gibi, Allah rahmet eylesin" dedikten sonra istavroz çıkardı ve sözlerine devam etti, "Anasının kopyası, hık demiş burnundan düşmüş."

Daha sonra bana doğru dönerek,

"Bu da senin küçük Katına olmalı" deyince oturduğum yerden kalkıp Fula'ya doğru ilerliyordum ki, Fula bir adım geriledi ve bana bakarken yüzünü buruşturdu. Konuşmasına devam ederken, ceketinin göğüs kısmına denk gelen düğmesini ilikledi.

Akşam biz küçük odada uyurken, annem ve o mutfakta hâlâ sohbet ediyorlardı. Geçmişle ilgili konuları bitirmiş gelecekte bahsediyorlardı. Fula çok düzenliydi, her şeyin ve herkesin düzenli olmasını isterdi.

"Bir arkadaşımın simitçi fırını var; simitleri bükmek ve susam serpmek için kadınlar arıyor, iyi iş; hem eve de çocuklar için simit götürürsün."

Ancak daha sonra da pratik düşünmeye başladı.

"Nasıl bir fikirdir bu bebeği köyde bırakmamak?"

"Başka türlü olmazdı" dedi Eftalya.

"Çeşme'deki babasına da mı bırakamazdın?"

"Yok. Nasıl baksın tek başına; yevmiyeyle çalışan zavallı adam."

Sinirlenmişti Fula.

"Sen nasıl çalışacaksın peki eteğinde bebekle?" dedi ve ekle-di, ^

"Bu şartlar altında bir evde iş bulman çok zor. Günde kaç kişi sokak sokak geziyor biliyor musun; yıkanacak çamaşırınız var mı diye sorarak?"

Birkaç dakikalık bir sessizlik oldu.

22

"İğne yapmayı biliyor musun?" diye sordu Fula.

"Hayır."

"Hımm... Öğrenmen de zaman alır, boş ver. Biçki dikiş? Karşıdaki kadın bütün izmir'in dikiş işlerini yapıyor. Başladığı zamanlar hiçbir şey bilmiyordu; şimdi işin uzmanı oldu. Bir bıl-sen ne çok sipariş alıyor sadece tamir ve düzeltmeler için şaşırp kalırsın. Ama ağzı sıkıdır onun. Partenopi gibi değil ki, ona verdiğin eski paltonu sana olduğu gibi geri versin ve sonra da herkes bunu öğrensin. Aaa yok yok! Pastaneye gittiğinde kasiyer sana dönüp 'Eğer Partenopi paltonuzu şu haline getirene kadar ne zahmet çektiğini söylemeseydi, vallahi yeni sanırdım, size çok yakışmış' diyecek. Duy da inanma. Kasiyerin bile senin yaptıklarından haberi olacak. Aaa... yok yok! Ağzın kapalı dikişini dikeceksin."

Eftalya, "Ben dikiş dikmeyi bilmem!" deyince Fula karşıındaki beceriksiz sinir olmaya başlamıştı.

Daha sonraki günlerde hazır yardım edecek biri varken fırsattan istifade edip Fula'nın ev işleriyle ilgilendiler. Daha sonra da bütün şehirde dolaşarak şehre yeni gelen Eftalya için kalacak bir yer aramaya başladılar.

Aynı zamanda ona uygun bir de iş arıyorlardı. Hacıstamu Sokağı'ndaki fırıncı Mumcuoğlu, kömür isinden kapkara olmuş tepsilerini yıkayacak birini arıyordu. Aylık yetmiş beş kuruş ve bir de her gün bir somun ekmek. Bir devenin yaşaması için gayet iyiydi; ancak üç boğaza yetmezdi ki bunlar.

Sardo Sokağı'ndaki iç çamaşırı fabrikasına biçkici aranıyordu. Çalışan kadınların çocukları da makara sararlardı. Orası olsa çok iyi olurdu; ama biçki dikiş bilmiyorduk ki.

iyi bir iş bulabilmek için bütün izmir'i dört dönmüşlerdi. Ayaklarına kara sular inmiş olmasına rağmen tek bulabildikleri Fula'nın bel koparan diye adlandırdığı ayak işleriydi. Fula ümidini kaybetmeye başlamıştı.

"Ne bu hal böyle be? Aklıma gelmezdi doğrusu! Nasıl bir rezilliktir bu? Herkes gece gündüz bir parça ekmek için çalışacak enayi arıyor!"

Onu herkesten daha çok Avrupa Sokağı'ndaki, ayak işlerini yaptırmak için sabah saat altıdan akşam saat yediye kadar altmış aslana* çalışacak eleman arayan Yahudi çiçekçi sinirlendirmiş-
* Türkiye'de kullanılan eski Polonya parası.

23

ti. Fula bu olaydan sonra Yahudilerden daha da çok nefret etmeye başlamıştı. Nine Eleni bize izmir'de gözümüzün açılacağını söylerken haklıydı. Eftalya uzun bir süre, iş bulabilmek için durmadan sağdan soldan haber topladı. Artık işin ne olduğu da pek ilgilendirmiyordu onu. Sanki dipsiz bir kuyuya düşmüş gibiydi. Gerekli gereksiz birçok konu hakkında yeni şeyler öğreniyordu. Sanki şimdiye kadar Yunanistan'ın bir kralı olduğunu bilmiyor muydu? Kapadokya'da bunu herkes bilirdi. Bilmesine bilirdi de, kralın işini iyi yapıp yapmadığı, yiğit olup olmadığı pek ilgilendirmezdi onları. Ancak izmir'de herkes bunlarla ilgilendiği ve bunları bildiği için senin de bilmen gerekiyordu. Hem bu konuları bilmezsen nasıl fikir yürütebilirdin ki?

Haberler ya geç ulaşır ya hiç ulaşmazdı Kapadokya'ya. Savaş olmuş ve bitmişti ama bizim haberimiz bile olmamıştı, izmir'de haberleri sıcak sıcak duyuyor olmuştuk.

Orada kendi yoğurdumuz, ekmeğimiz, yemekliklerimiz, pidelerimiz, patlıcanlarımız, pirincimiz, biberlerimiz, sarımsaklarımız ve baharatlarımız vardı. Bunlarla yemeklerimizi yapardık. Yoğurtlu kebabı, alinaziği ve elbasan tavaşını bunlarla pişirirdik. Bizim evde en çok eti terbiye etmek uzun sürerdi; çünkü ninem Eleni dana etini tuza yatırır ve bir ya da iki gece, et bembeyaz oluncaya kadar bekletirdi. Yiyecek olarak dışardan alınan tek şey deve etinden yapılan pastırmaydı.

Dışarıdan ayakkabı, kumaş, şiş, ruj, iplik gibi şeyler alınırdı. Tüccarın köye geldiği günler, en güzel günlerdi. Bütün bir ay boyunca o gün hepsini harcamak için biriktirdiğin paralarını sayardın. Eğer bir şey görür, beğenir de alamazsan vay haline; içinde kalırdı. Ne de olsa ilk önce gerekli olan şeyleri alman gerekirdi.

14 Temmuz 1884'te ninem Eleni kulplu bir el aynasına yüklüce bir miktar para ödemişti. Hatta birçok kadın kendilerinin nasıl bir görünüme sahip olduğunu ilk kez ninem Eleni'nin aynasında keşfetmişti.

Siyah buklelerimi, zeytin gibi siyah gözlerimi ve yamru yumru dişlerimi ilk o aynada görmüş, ne anneme ne de ninem Ele-ni'ye hiç benzemediğimi fark etmiştim. Aynada gördüklerim hiç hoşuma gitmemişti; zaten bir daha da hiç aynaya bakmadım.

İşte o zamanlar başladım şifalı bitkilerle, sütlerle, keçi yağının suyuyla ve diğer kadınların yanaklarına renk, canlılık gelsin ve sağlıklı ciltleri olsun diye yüzlerine sürdükleri domuz kuyru-

24

ğu jölesiyle ilgilenmeye. Diri, biçimli göğüsleri ve kırışksız dipdiri ciltleri vardı o kadınların. Ah ölümsüz, güzel kadınlar.

Evin ne kadar büyükse baktığın ve tarandığın aynan da o kadar büyük olurdu.

Geç aynanın karşısına ve de ki,

"Ben en güzelim ve en iyiyim. Benden daha güzeli ve iyisi yok. Hiç kimse benden daha güzel değil."

Ben de bunları söyleye söyleye inandım sonunda, benden daha iyisinin ve güzelinin olmadığına. Hem diğerlerinin benden ne fazlası var? Güzeller sadece güzel olduklarını biliyorlar. Bana ninem Eleni güzel olduğuma inanmamı öğretmişti ve ben de güzel olduğuma inanıyordum.

izmir'e geldiğimizden beri cebimize, sahip olduğumuzdan başka para girmemişti daha. Hem nereden para gelecekti ki? Köyünü bırakıp bir sürü iş olduğuna inandığı için şehre gelen insanlar gerçekten çok yanılıyorlardı.

Geri dönemezdik; yetmezmiş gibi kaldığımız yerin parasını da ödeyemiyorduk. Ne de olsa hazıra dağ dayanmaz.

Eftalya, Vezesteni Sokağı'ndaki, Pirpiroğlu Bey'in ayakkabı dükkânında işe başlamıştı. Ancak dükkân sahibi bu duruma pişman olmuştu. Eftalya'dan şikâyetçi olmamasına rağmen, bir erkeğin hem

kadın müşterilerin bileklerini okşayarak daha iyi satış yaptığına hem de ayakkabılardaki ilikleri ilikleme için daha güçlü olduğuna inandığı için bir de erkek tezgâhtar almıştı işe.

Bu arada Peşmacıoğlu Hanım, arkadaşı Nina Şerbetoğlu Hanım'm evindeki merdivenlerin ve kütüphanenin temizliğiyle ilgilenecek bir hizmetçi aradığını çamaşırcısına söylemişti. Fula da Anadolu'dan yeni gelen, kendisiyle akrabalık bağı bulunmayan ama çalışkanlığına ve becerikliliğine kefil olabileceği birini tanıdığını haber salmıştı. O öğleden sonra Fula, Eftalya'ya temizlikçi arayan aileyi tanıdığını söylemiş ve kulağa daha hoş gelsin diye adını Efkarpia diye değiştirmesini önermişti.

Akşamüstü Eftalya yeni işinin ilk gününde olanları anlatıyordu:

"Tanrım bir konak ki sorma! Hele evin hanımı, o bile bilmiyor mutfağının ne tarafta olduğunu!"

Eve iki Mecit altınıyla dönmüştü. Ertesi gün tekrar gittiğinde iki tane daha alacaktı. En azından işin parası iyiydi.

25

Fula çok istemesine rağmen hiç o eve gitmemişti. Bu yüzden de sürekli Eftalya'yı sıkıştırıp en ince detayına kadar sürekli ev hakkında sorular sormuştu.

Merdivenler bittikten sonra dolapların olduğu salona açılan balkonlara gelmişti sıra. Nina Hanım çamaşırları beyazlatıp lavantalarını tazelemek istemişti. Efkarpia'dan ve yaptığı işten çok memnun kalmış ve onu arkadaşlarına da tavsiye etmişti.

"Onu kaybetmek istemesem bile sizinle de tanıştırayım. Hiç ara vermeden saatlerce çalışıyor, temizlenmedik köşe bucak bırakmıyor. Mahzeni bir temizledi ki sormayın, parlıyor!"

Aradan sekiz gün geçmişti ki, Efkarpia, küçük yetimi bırakabileceği bir yer olmadığı için artık işe gidemeyeceğini söyledi. Nina Hanım temizlik işi yarım kalmasın diye Eftalya'dan önce davranarak çocuğun mutfakta aşçıyla kalabileceğini söyledi. Böylece Anneso

yolculuk sırasında ve köydeyken yiyemediklerini bu mutfakta bütün gün yiyerek telafi edecekti.

izmir'in diğery büyük aileleri gibi Şerbetoğlu Ailesi de öğle ve akşam yemeklerini hep beraber yiyordu. Yemek salonunda, sıcakları büfenin üstüne koyduktan sonra, tabaklara servis yapan hizmetçiden başka hiç kimse ortalıkta dolanmıyordu. Yemek saatinde, yapılan her şeye ara veriliyordu; hizmetliler bütün işlerini bırakıyor ve çıt çıkmıyordu. Bu evde yıllardır çalışanların birçoğı, Beyefendi'nin nasıl biri olduğunu sadece salondaki portresinden biliyordu. Şerbetoğlu Bey ve oğlunun, kahvelerinden son bir yudum alıp sonra tekrar dükkânlarına geri dönmesiyle kızlar dinlenmek üzere odalarına çekiliyorlar, evdeki görevliler de işlerine geri dönüyorlardı.

Hanım'ın oda hizmetçisi sevgilisiyle kaçtığı için onun yapması gereken işler de Efkarpia'nın üstüne kalmıştı. Tuvalet masasının üzerindeki çiçeklerle süslenmiş kristal parfüm şişeleri büyükten küçüğe doğru dizildikten sonra, ayakkabıların içine kalıplar kondu ve düzgün bir şekilde bağcıkları fiyonk yapıldı. Geceliklerin kordonları buharla düzleştirildikten sonra, çarşafklar da akşam için buharla ütülenecekti. Öğlen güneşle ısıldayan küçük şişelere bakan Eftalya köydeki, oralara göre büyük olan kendi odasını hatırladı; neredeyse bu oda kadar büyüktü. Yatağı sıcak ve güvenliydi. Eşyası sanki yüzyıllara meydan okuyabilecek kadar sağlam görünüyordu. Derin bir iç çekti.

26

Kapıyı açıp esneyerek içeri giren Hanımefendisini görünce Efkarpia, fırçaları düzeltip kurdeleleri toplayarak aceleyle dışarıya çıktı. iki haftanın kazancı tam altmış dört kuruştı; iyi paraydı ve iki karın doyuyordu. Hiç de kötü sayılmazdı. Annesi iyice cesaretlenmişti ve artık ona sadece mutfaktaki yiyecekler yetmiyordu. Aslında etrafına zarar veren bir çocuk değildi. Ama aşçının üç çocuğı olmasına rağmen, bir kereliğine bile olsa onlardan birini yanında getirmesine

izin vermemişlerdi; bu yüzden de sürekli olarak Anneso'nun varlığından ve yaptıklarından şikâyet edip huzursuzluk çıkartmaya çalışıyordu. Bir seferinde pişirdiğı helvayı yakınca Hanımefendi aşçıyı azarladi ve sonunda zavallı yetimin başında patladı kabak. Aç bırakıp yemek vermedikleri için Anneso huysuzluk edip ağlamaya ve gürültü yapmaya başlayınca, Eftalya çocukla birlikte oradan ayrılmak zorunda kalmıştı.

Fula'nın oturduğu mahalle, geniş yolları, Avrupa'dan getirtilen kıyafetlerle dolu mağazaları ve gündelikte çalışmayan kesime ait iki katlı evleriyle insanı para harcamaya teşvik ediyordu. Berber kocası canını dişine takmış, Fula'nın bütün isteklerini yerini getirmeye çalışıyordu. Mortakya semtinde oturmaları gerekirken Fula'nın gönlü olsun diye daha iyi bir semt olan Fasu-la'da oturuyorlardı. Ayakkabı dükkânına giden yolda parfüm satan Mısırlı mağazasının olduğu sokak, nergis, yasemin, menekşe ve amber koku-larıyla dolardı. Eftalya her sabah işe giderken böyle bir yerde çalışmanın ne kadar hoşuna gideceğini düşünerek dükkân sahibi kepenklerini açarken o tarafa yaklaşır ve o mis gibi kokuyu içine çekerti.

Kapadokya'da ninem Eleni'nin şifalı bitkilerden hazırladığı karışımın hazır olduğunu duyan kadınların, kendilerine de biraz vermesi için ninem Eleni'ye ne kadar çok yalvar-dıklarını hatırladı. Küçük bir dükkândı bu; arka kısmında da kokuların yapıldığı bir bölüm vardı. Hiç tereddüt etmeden içeriye girerek orada çalışmak istediğini söylemişti Eftalya. Şans bu ya, o gün de dükkân sahibi eleman aranıyor tabelasını asmayı düşünüyormuş meğer.

Dünyadaki en kötü şey, sevmediğin bir işte çalışmaktır. O zaman işin de seni sevmez. Ama severek yaptığın zaman işini, iş-

27

te o bambaşka! Öyle ya da böyle, biraz da şansın ve kaderin yardımıyla Eftalya amacına ulaşmıştı. İşe başladıktan kısa bir süre sonra gerçekten de çok iyi bir tezgâhtar olup çıkmıştı. Sahip olduğu yeni mevkisine layık olmak için biraz ruj, biraz sürme ve Fula'nın ona sıcak havlu ve yağlarla yaptığı el bakımıyla, kendine

çeki düzen vermişti. Erkeksi ayakkabılarını çıkartıp Fula'nın kızı Despina'dan ödünç aldığı sivri topuklu ayakkabıları giymeye başlamıştı. Kapadokyalı Eftalya gitmiş, yerine kestane rengindeki saçları bukleli, dekolte kıyafetler giyen, işveli bir İzmirli gelmişti. Daha çalışmaya başladığı ilk haftada dükkâna sadece bakmak için giren müşterilere bir sürü şey satmayı başarmıştı.

"Lavanta suyunuz var mı? Ama nasıl olur hanımefendi, bu mucizevi damlalar olmadan nasıl gece eğlencelerine gidebilirsiniz ki? Sizin gibi bir hanımefendi nasıl olur da koltukaltlarında terlemeye sebep olan basit markaları kullanabilir? Diş macunu olarak da mutlaka Ringo kullanmalısınız. Mucizevi bir diş macunu bu, inanın bana. Çok ısıltılı bir teniniz var, gülümseyişiniz niye ısıldamasın ki?"

Orta yaşın üstündeki hanımlara da kırışıklık giderici Pınar marka krem satardı.

Eftalya kepenkleri indirip bankonun arkasından çıktıktan sonra bir hevesle, kremlerin nasıl yapıldığını öğrenmek için arka kısma geçirdi. Eftalya, üçe kadar sayana dek bütün dükkânı derleyip toplar ve malları yerleştirdi.

Akşamları eve geldiğindeyse Fula'yla beraber gün boyunca yaptıklarını konuşur, gülerlerdi.

"Fulacığım yüzü buruş buruş olmuş yaşlılar cold cream kullanarak daha güzel olacaklarına inanıyorlar. Hele bugün bir tanesi geldi; bir görsen, bıyığı için bile krem sattım. Ne diyebilirsin ki onlara! Ha ha ha! Kesin bu akşam işi bitirir o!"

Karpidular pek gitmemizi istemeseler de, biz şehrin kenarında küçük, tek odalı bir eve taşındık. Akrabalarımız iyi insanlardı; ama artık kendi kendimizi idare etmemiz gerekiyordu. An-neso'yu, üç çocuğı olan ve harçlığını çıkarmak için başkalarının da çocuklarına bakan mahalledeki bir kadına bırakıyordu Eftalya. Anneso'nun rahatı yerindeydi. O zavallı görünüşüne rağmen, köy çocuğı olmasının verdiği sert tavırlarıyla çocukların ağası gibiydi. Hiçbiri ağzını açıp da Anneso'ya en ufak bir şey söyleyemiyordu.

izmir'in güzel evleri

"Ah şu düşeslerin, prenseslerin, asillerin çektikleri nedir böyle? Zavallı kadınlar! Günün birinde ölümlerine ağlamak için doğuruyorlar çocuklarını! Ya öldürölüyorlar ya da ölüyorlar! Nasıl bir kader bu böyle? Doğuruyorlar, besliyorlar, el bebek gül bebek büyütüp onları kültürlü, bilgili insanlar haline getiriyorlar. Ama nerede? Söyleyin bana kaç hayatta, kaç bıçaklanmış? Aman eksik olsun! Benden eksik olsun unvanlar, şaşaalı hayat! Ben çocuklarımla sağlıklı olmasını ve onlarla beraber yaşamayı, öylesi bir hayata tercih ederim!"

Fula bunları bir öğleden sonra doktorun hanımına söylemişti.

Her gün öğleden sonraları birisinin evinde toplanırlardı. Gelsin tatlılar, gitsin çaylar, el işleri ve günlük havadisler de bir taraftan. Kendini hep yükseklerde gören Fula'nın en değerli arkadaşı doktorun hanımıydı. Bir gün öğleden sonra, oraya giderken annemi ve bizleri de almıştı yanına; tabii ki bunun sebebi sadece ve sadece anneme ne tür insanlarla beraber olduğunu ve nasıl bir ortamda yaşadığını gösterip hava atmak istemesiydi. Fula ve doktorun hanımı tamamen şans eseri bir panayırda tanışmışlardı. Doktorun hanımına yakın bir yerlerde oturan Fula onun üşüdüğünü fark etmiş ve ona bir ceket vererek ilk adımı atmıştı. Kısa bir süre sonra da birbirlerine çaya gitmeye başlamışlardı.

Onun da Fula gibi tek bir kızı vardı. Kızın kafasında kocaman beyaz bir fiyonk olurdu hep. Her şeyiyle örnek bir kız çocuğuydu. Benimle aynı yaşta olmasına rağmen bazı konularda aramızda uçurumlar vardı.

Annesi, "Bize bir şeyler çal Erminoi" dediğinde hemen piyanonun başına oturur, für eliz'i çalmaya başlardı. Ama nedense hep aynı parçayı çalardı.

"Erminoi bize okulda öğrendiğin bir şiiri oku" dediğinde annesi, hemen ayağa kalkar ve uzun kıtaları olan en zor şiirlerden birini

okumaya başlardı. Ne büyük bir gurur kaynağıydı! Fransızca biliyor, nehir resimleri çiziyor ve opera söyleyebili-yordu.

29

Doktorun hanımı ve kızı Ermioni, benim on yıllık hayatımda tanıdığım ilk gerçek izmirlilerdi.

Tertemiz, bembeyaz giyiniyorlardı. Şık el işi perdeleri, merdivenleri ve hizmetçi odası olan gerçek bir evde oturuyorlardı. Çayları porselen takımlarla, tatlıları ise gümüş tabak ve kaşıklarla ikram ediyorlardı. Bu servis takımlarından Fula'da da vardı. Eftalya da biraz parası olunca alacağı ilk şeyin porselen takımlar olduğunu ve bunu ne kadar çok istediğini anlatır, ardından da ertesi gün Avrupa Sokağı'na alışverişe gideceğini söylerdi.

Fakir mahallelerine dönüp eve girdiğimizdeyse, porselen çay takımı alma isteği gerçekleşemeyecek bir hayale dönüşürdü.

"Önce bir eve ihtiyacımız var. Burada ne işe yarar ki porselen çay takımı?" derdi.

Deme be Vasilya!

Fula, lahanaya dolması sarmak için hazırlık yapıyordu. Lahanayı kaynatmaya ve ardından da lezzet versin diye kıymaya kuzu bağırsağı katarak dolmanın içini hazırlamaya başladı. Hiç kimse lahanaya dolmasında ve sütlu tatlılarda Fula'nın eline su dökemezdi. Fula'nın yakın ve en eski arkadaşı Vasilya'ydı. Vasilya, Fu-la'ya karşısındaki tek odalı evin kiralık olduğunu haber vermiş ve böylece biz de oraya taşınmıştık. Fula bize bir sofra takımı, birkaç battaniye ve kocasının berber dükkânından kalma eski bir mangal vermişti. İlk sahip olduğumuz eşya bunlardı.

Vasilya'nın gözünden hiçbir şey kaçmazdı; her şeyi bilir ve duyardı. İzmir'de neler olup bittiğini bilmek istiyorsan, Vasilya sana en taze ve kesin bilgileri verirdi. Mahalle hakkında bir şey bilmek istersen en detaylı bilgiyi ondan alırdın. Hatta Vasilya herkesin gece yatağında uyuduğu sırada bile neler olduğunu bilirdi. İşte bu yüzden ona Deme Vasilya denirdi. "Neredeydi bu dün gece? Diyorum ki sana bu sabah kanlı çarşafını astı çamaşır ipine! Kime verdi acaba bekâretini?"

Hatta Vasilya, mahalleye ilgili her şeyi daha rahat öğrenebilmek için evinin arka avlusundaki horozların tünediğı bir duvarı bile yıkmıştı.

30

Biri hakkındaki dedikodusunu daha bitirmeden diğerlerine sıçıyordu. Vasilya için herkesin bir kusuru vardı ve herkes seviyesiz mahalle karışydı.

Sadece ve sadece onun okumayı sevdiği hırsızlık haberi ilk sayfada manşetten verildiğı için parasına kıyıp geçen sene satın aldığı, üstü yağ lekeleriyle dolu ve sinek öldürmek için kullandığı eski gazeteyi iki kat ederek kapısının önündeki basamağı oturur ve kimseyle ilgilenmiyormuş gibi yapardı.

"Bak dinle sana ne okuyacağım: 'Ve yine mucizevi bir şekilde gece hırsız yakalandı. Ayın on üçünde Azize Katerina'nın arka sokağında yaşlı bir dul kadının, içinde elli Mecit bulunan çantasını çalmak istediler. Kadıncağızın yardım istemesiyle komşular olayı gördüler ve yardım çağırıldılar..."

Bu olay bütün mahallede yankılanmıştı. Hırsızları karşısında görünce bağırıp yardım isteyen kadını cesareti sebebiyle herkes tebrik etmişti.

Vasilya'nın pek de hoşuna giden bir durum değildi tabii ki bu.

"E tabii ne beklersin ki? Bütün gününü panjurların arkasında geçirdiğı için de evini pislik götürüyor. O bizim gibi değil ki, gece gündüz iş yapsın evde. Tabii ki karşılaşır hırsızla, karşılaşmaz mı? Ben olsam ben de yardım isteyerek bağırırdım."

Kendi kusurlarını hiçbir zaman görmezdi. Bu huyu yüzünden de sonunda oğlu bir Türk kızına âşık olmuştu. Evindeki huzursuzluk bitsin diye ne savaşı vermişti.

"Vay başıma gelenler! Meryem Anam yardım et! Ne yaptım da bunları yaşıyorum ben!" diye saçını başını yolup iyi günlerin geleceğini görmek umuduyla kendini kahve fallarına vermişti. Hatta o sıralar birbirlerinden çok hazzetmemelerine rağmen gelip anneme bile sızlanmıştı. İçten içten onun bu durumuna sevinen annem ise,

"Ne yapayım ben sana Vasilyacığım? Beni Çu-nuka mı sandın?" demişti.

Hatta bize, "Oh olsun dedikoducuya, her şeyin hesabı bu dünyada ödeniyor" diyerek memnuniyetini dile getirmişti.

Bir keresinde annemle Vasilya bir horoz için kavga etmişlerdi. Sabah erkenden Vasilya gurbete gidecek oğlu için besili bir horoz kesmişti. İzmirli için, her tarafı dağ taş olan Yunanistan gurbet demektir. Nasıl güzel diyorlar ki, dağa taş? Bir de onun için kan dökölüyor! Ama burası öyle mi? Ne zengin bir

31

yer burası! Tanrı'nın nimeti! Buranın her karış toprağı bereketli ve verimli. Denize kadar uzanıyor üzüm bağları. Ürün vermeyen bir karış toprağı bile yok. Zeytinler kocaman ve simsiyah, buğdaylar desen tek bir tanesi bile küçük bir çocuğun serçe parmağı kadar. "Bakarsın gider de oralara bir daha dönmez!" diyordu Vasilya oğlu için endişelenerek.

Tencerede kaynayan horozun kokusunu alır almaz Eftalya'nın kedisi, Vasilya'nın mutfağına girerek tencerenin etrafında fır dönmeye başlamış, ardından horozu bir hamlede kapağı açık tencereden kapmıştı. Daha sonra mahallenin ne kadar kedisi köpeğı varsa, horozu kaldırırmda bir güzel yemişti. Biri diğeri derken sonunda Vasilya uğursuz ve kara derili dediğı kedi yüzünden kavga etmek için ayaklanmış, hayvana demediğini bırakmamıştı. Ne şeytan işi olduğı kalmıştı kedinin ne de yoluk tüylölüğü. Eftalya'nın, kedisine karşı aşırı bir sevgisi ya da düşkünölüğü yoktu. Kediden yararlanmak için onu besliyordu. Bütün mahalleyi gezerek bir tutam kara kedi tüyü arayacağına onu kendisi besliyordu. Ne zaman ihtiyacı olsa kedisinden bir parça tüy koparıyordu. Nasıl ki herkesin evinde bir kavanoz salça bulunur ve ihtiyaç olduğunda yemeğ e bir kaşık konursa, Eftalya da kocalarını ya da sevgililerini kendilerine bağlamak isteyen kadınlara yumurtanın kabuğunu üst kısmından açarak içine attığı kara kedi tüyüyle bağlama büyüsu yaparken

kullanıyordu kedisinin tüyünü. Gerçekten de çok zeki bir hayvandı. Bu yüzden de onu koruyordu.

Eftalya karşı taraftan el hareketleriyle ve bağıarak Vasil-ya'ya, "Oh ne güzel oldu da, kaptı senin tencerenden horozu. Belki akıllanır da başkalarının tencereleriyle değil kendinkisiyle ilgilenmeyi öğrenirsin" deyip kavgayı başlatmıştı.

Gürültü patırtı, bağırış çağırış üzerine sonunda kavga bütün mahalleye yayılmış, diğer kadınlar ellerinde süpürgelerle taraf tutmaya gelmişlerdi. Vasilya'dan ne kadar nefret eden varsa hepsi Eftalya'nın tarafını tutmuş, Vasilya'dan ve onun zehirli dilinden korkarlarsa onu desteklemişti; ancak bir çözüm bulunamamıştı. Eğer Fula ona pişirdiği terbiyeli sulu köfteden vermeseydi, oğlunu gurbet yolculuğu için bineceği gemiye peynir ekmek yedirip gönderecekti.

32

Azize Triada Panayırı'nın olduğu gün Eftalya'nın bizim için hazırladığı iki hırkayı ve içinde birkaç eşyanın bulunduğu sepeti yanımıza alarak panayıra gittik. Birkaç onluk harcamayı göze almıştık; çünkü sadece kayığa binmek için bile para gerekiyordu.

Anneso istediği için annem ona sarı ve üzeri süslü el fenerlerinden almıştı. Ama zavalılık daha eline alır almaz feneri tutuşup yanınca ağlamaya başlamıştı. Bu sırada yanımızdan geçen bir beyefendi ona kendi fenerini verince sesi kesilmiş ama yeni fenerin de ömrü pek uzun olmamıştı.

Bir sürü insan, iyi insanlar. Zenginiyle fakiriyle farklı insanlar; ama hepsi de Hristiyan. Akşamüstü hepsi ellerinde fenerleri ve mumlarıyla köydeki kiliseye gitmek için kayıklara, motorlara biniyorlardı. Bu inançlı insanları taşıyan, fenerlerle ve lambalarla süslenmiş kayıklar Ege'nin sakin sularına hep beraber açılıyordu. İzmir'de çok fazla kayıkçı vardı; ama Vasilya, oğlu iki kuruş daha fazla kazansın diye sanki gemi sahibiymiş gibi ukala ve havalı tavırlarıyla bizi zorla kendi oğlunun kayığına bindirmişti.

"Siz buraya oturun, siz şuraya geçin..." diyerek herkesi sıraya sokuyordu Vasilya.

Anneso'nun yanına, çocuklarından biri benimle yaşıt olan iki çocuklu bir aile oturmuştu. Kayık saılden uzaklaşırken mumları ve sepeti taşıyan aynı zamanda ailesinin güvenliğini sağlamaya çalışan uzun boylu, sert bakışlı, dik yakalı babaları onlara,

"Bakın burası Otel Grand. Buradan da Niko'nun evi görünüyor, bakın! Gecenin karanlığında önümüzde giden kayıklara bakın ne güzeller. Ooo... bu gece artık bir sürü balık olur dipte!" diyordu. O gece panayır yerinden döndükten sonra annemi bir köşeye sinmiş, sessiz sessiz ağlarken görünce çok üzölmüştüm. Ben onu taş gibi güçlü ve ne olursa olsun yıkılmaz sanırdım.

"Anneciğim nen var?"

"Yok bir şeyim. Sen uyu, gözöme çöp kaçtı."

Ona yardım edemeyecek kadar güçsüz ve zayıf hissetmiştim kendimi. İki derin nefes aldıktan sonra ağlamayı kesmişti ve o günden sonra da bir daha hiç ağlamadı. Kendine hepsini hakkıyla gerçekleştirdiği amaçlar edinmişti.

33

Beaute...

Fransızca bilen Lefkotea'nın dediğı gibi, Eftalya ve kızı "Beaute" için reçeteler hazırlıyorlardı. Ticarete başlamışlardı.

Eftalya'nın, "Eftalya Sabancı'nın parfüm ve güzellik malzemeleri atölyesi" diye adlandırdığı; kaldıkları odanın sol tarafındaki tek pencerenin altına sıkıştırdıkları, küçük bir tezgâhta hazırlanan kremlerle ve parfümlerle dolu bir sepetti Beaute ilk önceleri. Mısırlı mağazasındaki işinden yorgun argın çıktıktan sonra, koluna taktığı sepetiyle mahalledeki bütün kadınları tek tek ziyaret ederek onları güzellik malzemelerinden almaları için ikna etmeye çalışıyordu.

Gergin cildiyle Eftalya herkese,

"Yiyemeyeceğın hiçbir şeyi yüzüne sürme" derdi.

Satıştan sonra atölyesine geri döner ve bütün bir gece yeni ürünler hazırlardı. Ticaret işinde iyi tutunmuştu; çünkü hazırladığı kremler

gerçekten de çok iyiydi. Hatta kremleri yanında çalıştığı, izmir'de herkesin rağbet ettiği kremler satan Mısırlı'nıninkilerden bile daha iyiydi. Yiğidin hakkını da yememek lazım, ne de olsa Mısırlı sayesinde ona müşteri kapıları açılmıştı.

Hançerle narenciyeleri keser, kabuklarına bastırarak özsu-larını çıkarttıktan sonra bu birkaç damla özsuyla havanda çağlaları iyice ezer, ardından da keçi sütünden yapılmış süzme yoğurtla karıştırdı. Gerçekten de harika bir kremdi. Köyde kremi suyu buz gibi olan İncir Kaynağı'na koyarlardı. Burada ise kremi satana kadar kar tepeliklerinde saklıyorlardı.

Diana'nın hamamı alışverişlerin yapıldığı iyi bir çarşı gibiydi. Bütün genç kızlar kaynağın suyuna girer, güzellik banyosu yaparlardı. Aya Fotini'den, Mortakya'dan, Kartie'den herkes bu şifalı sularda banyo yapmaya geliyordu. Eftalya'yla beraber bu kaynağın suyundan gülsuyu yapardık. Ne güzel bir kokuydu o!

Taze kurumuş gül yaprağını toz haline gelene kadar kırlardan topladığımız gelincik yapraklarıyla birlikte iyice döver, sonra da onları güzel kokulu üzüm tozuyla karıştırdık. Böylece bütün izmirli kadınların yanakları renklenirdi. Fransızca bilen Lef-kotea bu pudraya la bel fam adını vermişti.

Bir tarafta salatalık suları, bir tarafta böğürtlen suları... Mayısın ilk günlerinde kırlara çıkıp taze papatya toplardık ki, göz

34

kremi yapalım. Bir taraftan da ağıllara gider koyun yağı alırdık, ilk keçi sütüyle beraber. Satışlarımız çok iyi gidiyordu. Bir sürü sipariş alıyorduk.

Mağazamızın vitrini olarak Zaharula Hanım'ın, su gibi cildini ve badem gibi gözlerini daha anlamlı, daha derin kılan sık kirpikleri olan kızı Fotini'yi kullanıyorduk.

35

Eftalya o sabah erkenden bütün işlerini alelacele bitirdikten sonra, "Katına, Katinaaaaa! Kalk ta teyzen Fula'ya limon sularını götür. Berber dükkânı için olduklarını söyle ona" diye bağırmış, ben de

şışelerle dolu sepeti sırtlayarak doğruca Rum Mahalle-si'nde oturan teyzem Fula'nın evinin yolunu tutmuştum. Yolumu kısaltmak için sola dönüp Türk Mahallesi'nin sessiz sokaklarına girmiştim. O sabah hiçbir kadın tırnağının ucunu bile çıkarmamıştı evinden. Bütün sokak sıcak yüzünden deve ve eşek pisliği kokuyordu. Baharda, sanki Türk mahallelerinin pisliğini örtmek istercesine, bu gübrelerin beslediği tohumlardan kocaman yeşillikler fışkırıyordu. Ah şu Türk mahalleleri! Ne pis yerlerdi. Buradaki hanımlar her şeyi gözetleyen bir çift gözden başka bir şey değillerdi. Mutlaka pencerelerinin arkasında bir köşeye siner etrafı gözetlerlerdi. Nasıl oluyor da, her şeyi biliyorlar ve her şeyden haberdar oluyorlardı; kimse bilmezdi! Bazı iyi ve Hıristiyan olduğunu saklayan kadınlar daha farklıydı. Çok nadiren de olsa konuşuyorlardı; hatta bazen beni evine davet edenler de oluyordu. Eğer seni diğer insanlardan ayıran politikaysa, uzlaşacak bir şey bulabiliyordun; ama seni diğerlerinden ayıran dinse anlaşılabilmeyen hiçbir yolu yoktu. Türk kadınları bakılmak için değillerdi. Onları diğer kadınlar gibi hayran hayran seyredemezdin. Zaten bir şey de göremezdin çarşaflarından.

Vasilya, deveyle taze sebze getiren manavdan alışveriş yapmış eli kolu dolu bir halde yolun köşesinde göründü. Omuzla-

36

rından birine örgü sarmısakları asmış, diğer omzuna da acurları yüklemişti. Evin arka avlusunda çocuklarından gizli yemek için de cebine birkaç taze zerdali saklamıştı.

Yoldan karşılıklı geçiyorduk. O yolun sağ tarafındaydı, ben de tam aksine, penceresi sıkıca kapatılmış olan köşedeki Türk evinin olduğu taraftaydım. Vasilya koca kışına rağmen bir sıçrayışta yanıma gelmiş, beni kolumdan tutup o pencerenin önünden geçmeyeyim diye çekmişti.

"Çabuk çekil oradan! Oranın yakınından bile geçmeyeceksin bir daha anladın mı beni?" diyerek gözlerini büyüttmüş ve bana kızmıştı. Ona şaşkınlıkla bakmıştım. Neden korkmam gerektiğini

anlayamamıştım. Kolumla beraber aynı anda saç örgülerimden birine de asılmıştı. Hem korkmuştum hem de canım acımış-tı. O kapalı pencere beni de korkutmuştu. Ne dediğini tamamen anladığımdan emin olana kadar kolumu bırakmaya niyeti yoktu. "içeride büyüğü var! Seni canlı canlı yemesini ister misin?"

Kafamı sağa sola sallayarak cevap verebilmişim ancak.

Teyzem Fula'dan dönüşte, o sokaktan geçerken karşı kaldırımdaki duvarın dibinden yürüdüm ve her tarafı sıkıca kapalı olan pencereye de arada bir gizlice göz attım. Pencere hep kapalıydı. Ve diğer günlerde de hep kapalı kaldı.

Büyüğünün evinin diğer bütün evlerden hiçbir farkı yoktu.

Kapadokya'dan gelmeden önce izmir'i hayal ederdim ve hep böyle evler canlandırırdım kafamda. Ne acayip! Eftalya da bunun aynısını daha önce rüyasında görmüş. Bu evin aynısıymış ve kapıyı açıp içeriye girdiğindeyse değişik şeylerle dolu bir at arabasıyla karşılaşmış. Hazine ama ne hazine! Hepimiz, biriz-! ! kimse bizi yenemez; bu sihirli sözleri söyler söylemez, hazine katlanarak çoğalıyor, evi dolduruyormuş. İlginç. Bütün yolculuk boyunca bu eve gideceğimiz ve zengin olacağımız günü hayal etmişim. Tıpkı babamın yaşadığı zamanlardaki gibi.

Bu evde şans eseri birçok kez karşılaştığım bir Türk kadın oturuyordu. Sanırım onu daha önce bir kere de bizim köyde görmüştüm. Sanki babamı gömdüğümüzde görmüştüm onu. O da bizim oralı olmalıydı.

Onunla ilk karşılaştığımda yağmurlu bir gündü ve Frenk Mahallesi'ne gidiyordum, izmir'in Frenk Mahallesi çarşılar ve dükkânlarla dolu kalabalık bir yerdi. Dar ve uzun bir yolu vardı mahallenin. İngiliz postanesinden başlar, Azize Fotini'nin üç

37

yol kavşağına kadar uzanırdı. Bu sokakta yürürken gördüğüm güzel şeyler karşısında başım dönerdi. En iyi mağazalar ve en kaliteli şeyler buradaydı. Fotini bir süredir İngiliz Eastern, Ha-tinoğlu, Svatsman, Pettie Loure ve Paradi de Dame gibi mağazaların işlerini

yapıyordu. On iki saat boyunca bodrum katında, başı öne eğik, hatalı dantelleri düzeltirdi sürekli. Annesi Zaha-rula her gün, istesem de istemesem de, o gün ne pişirmişse ya da yemeklik ne varsa benimle gönderiyordu Fotini'ye.

"Gel buraya Katina! Şu sefertasını bir koşu Fotini'ye götür de bir şeyler yesin."

Benden dört yaş daha büyük olan Fotini'ye, bana bir bakır kuruş verip karşıdaki simitçiden ona bir simit almasını isterdi.

"Çok canım çekiyor!" dediğinde benim de ağzımın suyu akardı. Bana da bir parça verirdi.

20 Ocak sabahı, fakir mahalleye yerleşmemizden kısa bir süre sonra teyzem Fula'nın evine gidiyordum. Bir elimde bakla dolu sefertası, diğer elimde tıraş kremleriyle dolu sepet, yağmurun altında zar zor yürüyebiliyordum. Soğuktu ve bardaktan boşa-mrcasına yağmur yağıyordu. Ayakkabımın delik olan kösesinden içeriye dolan çamurlar da cabasıydı. Ninem Eleni'nin has koyun yünü ve keçi kılından ördüğü ceketim yağmurdan sırlıslık olmuştı ve sırtıma batıyordu. Ama ondan başka, daha az delikleri olan bir ceketim yoktu. Annem ilk kazandığı parayla bana düğmeli bir gocuk alacaktı. Ermeni Mahallesi'den geçebilmenin imkânı yoktu. Bütün kiremit atölyeleri oradaydı ve yağmurdan her yer kiremit kırmızısı olur ve ayağın bileğine kadar çamura batardı. Türk Mahallesi'nden geçmeyi aklına bile getiremezdin! Oradaki pislikleri hiçbir şey temizleyemezdi. Çarşının sokakları ise sardalyeleri yıkayan yağmur suyuyla kayganlaşmıştı ve pis kokuyordu. Maalesef bu kaygan balık suları yüzünden kaydım ve düştüm.

Bir yerim incinmemişti; ama yere düşen krem şişelerini toplamaya çalışırken ağlamaya başlamıştım. Annemin sabaha kadar özenerek yazdığı etiketler ıslanmış ve çamurdan silinmişlerdi. Uç şişe de kırılmıştı.

Bir Türk kadının eğilip kırılan şişenin parçalarını ve dağılanları toplamama yardım etmesi ve sakince hepsini sepetime geri

koyduktan sonra da cebinden bir mendil çıkarıp salya sümüğümü temizlemem için bana vermesiyle, daha çok ağlamaya başlamıştım. Diğer taraftan elimden düşen sefertası açılmış, içindeki baklaların bir kısmı etrafa saçılmıştı. Kadın onu da yerden kaldırıp en azından içindekileri kurtarabilmek için tekrar sıkıca kapatmıştı kapağını. Beni tutup kaldırmıştı; ama ben yüzüne bile bakmamıştım kadının. Ayağa kalktıktan sonra Aziz Polikarpu Kilisesi'ne doğru yola koyuldum; oradan da sola, cam atölyelerinin olduğu sokaktan geçip Avrupa Sokağı'na gidecektim. Bütün bir yol boyunca ağlamıştım. Kiliseye yaklaştığımda yağmur durmuş ve kuru bir kuzey rüzgârı çıkmıştı. Diojen mağazasının önünde durmuş, bayramdan kalma vitrindeki oyuncakları seyretmiştim: Kırmızı kadifeden, dantel yakalı elbiseler içindeki oyuncak bebekleri, demir yolunda kendi kendilerine giden tren vagonlarını, sağa sola hareket eden kuklaları... Nasıl bir mağazaydı bu böyle. İki yüz çalışanı vardı ve bir o kadar kişi de deposunda çalışıyordu. Hem kimseyi rahatsız etmeyeyim hem de seyrimi kimse bozmasın diye biraz uzaktan seyreliyordum ısıklı vitrini. Giysilerim lağıma düşmüşüm gibi pis kokuyordu. Kimse bu kokuyu almasın diye ceketime sıkıca sarılarak kalabalıktan uzak durmaya çalışıyordum.

İlk önce Fotini'nin işyerine gidip, bodrum katına ısık ve hava girsin diye konulan demir ızgaralardan içeriye bakmıştım. Aşağısı karanlık olduğu için sadece Fotini'nin kafasını görebiliyordum. Yavaşça ona seslendiğimde beni duymuş, gözleriyle deponun arka kapısından içeriye girmemi işaret etmişti.

İçeriye girince tek kelime bile etmeden ona sefertasını uzatmıştım. Sefertasını açar açmaz etrafa havuç, pirinç ve baharatlarla haşlanmış lezzetli tavuğun iç gıcıklayan kokusu yayılmıştı. İçinde tavuk parçaları olan kuskuslu çorba, üzerinden bir saat geçmiş olmasına rağmen hâlâ sıcaktı. Fotini yemekleri görünce sevinçten çılgına dönmüş, hemen bir kaşık bulmuş, ardından da basamaklara oturmuştuk beraber. Açlığını bastırmak için birkaç kaşık çorba içtikten sonra işteki kurdeleci kızların onunla uğraştığından

bahsetmiş ve yemeğini bitirmesine yakın, "İster misin?" diye sormuştu. Ben de yemekten arta kalan ne varsa yalayıp yutmuşum. Fotini geçirerek, "Söylesene ne yortusu bugün? Ne yortusu var ki bugün tavuk kestik?" diye sormuştu. Parmaklarıyla günleri sayarak hangi yortu olduğunu bulmaya çalışmıştı.

39

Teyzem Fula'nın evine vardığımdaysa, krem şişelerinin üstündeki yazıların kuruduğunu ve mucizevi bir şekilde eskisinden çok daha iyi okunduğunu fark etmiştim.

Günler geçiyor ve sıkıca kapalı olan pencere hiç açılmıyordu. Artık oraya yakın yerlerden geçiyordum, belki açılır da, ben de merakımı gideririm diye. Burada onunla beraber bir de fakir bir aile yaşıyordu. Nesi oldukları belli değildi. Anne babalarıyla birkaç tane küçük Türk çocukları varmış.

Birçok kez, yaşmaklara sanlı yardımcı kızı sağa sola giderken görmüştük. Ama hiçbir zaman eve elinde bir şeyle dönmüyordu. Acaba yemek yemiyorlar mı, diye hep merak ederdim. Kimse onların dedikodusunu bile yapmazdı. Vasıyla bile.

Bana ait olan bütün eşya, yeni ceketimi astığım bir askı, elde dikilmiş, gözleri düğmeden oyuncak tavşanın yatağı olarak kullandığım otlarla dolu bir bez torba ve üzerini örtmek için kullandığım bir bez parçasından ibaretti. Anneso'yla beraber oynardık tavşanımla. Onu besler sonra da torbadan yapılmış yatağına yatırıp uyuturduk. Bir de kuzinim Despina'nın ona artık küçük geldiği için bana verdiği iki gecelik, yolda bulduğum, üzerinde Türkçe Bana söyle yazan, yepyeni, demirden bir kutum vardı.

Büyüğüyle ikinci kez karşılaştığım gün bulmuştum kutuyu.

Mahallenin dışında, tabakhanenin kaldırımlarının da ötesindeki yol yağmur yağdığında nehir olur, kenarlarında yeşillikler biterdi. Bazı yerler derindi, bazı yerlerde de havanın güzel olduğu zamanlarda çocukların oyun oynadığı sığ gölcükler oluşurdu. Ef-talya gözleri sürekli yerde ot toplarken iyice uzaklaşmıştık birbirimizden. Ben de

suya girmiş kurbağı yakalamaya çalışıyordum, işte o zaman büyüğünün karşı kıyıda bana baktığını görmüştüm. Göz göze gelince kutuya uzanan elimi, belki kutu onundur korkusuyla telaşla geri çekmiştim. Ama o, bana kutuyu almam için işaret etmişti. Ben kutuyu almayı başarana kadar büyüğü ortarlardan yok olmuştu. Bu küçük kutu benim yeni oyuncuğım ve hazinem olmuştu. Bazen kutuyu açıp ona sıkıntılarımı, üzüntülerimi ve dertlerimi anlatıyordum.

"Ah sevgili kutum, bir görsen ne kadar güzel, vitrindeki o renkli kalemlerle dolu ve parmağım kadar kocaman silgisi olan kalem kutusu! Hele o güzel altın saçlı bebeğı bir görsen!"

Sanki beni dinliyordu kutu, anlıyordu. Birkaç gün sonra öğretmenimiz, Erato adındaki derneğın daha önceki bayramlarda 40

veremediğı hediye paketlerini vereceğini söylemişti. Ve bana gelen paketin içinden, bana küçük, Anneso'ya ise biraz büyük gelen bir çift ayakkabı, çeşit çeşit şeker, daha önce giyilmiş ama durumu gayet iyi olan mavi bir etek, üç beyaz kurdele, sapsarı saçlı bir oyuncak bebek ve içinde renkli kalemler ve parmağım kadar büyük silgisi olan kalem kutusu çıkmıştı.

Büyüğüü tekrar görebilmek için çaba harcıyordum; ama onu bulamıyordum. Bakarsın bir yerlerde yine görürüm diye annemden beni dışarı işlerine göndermesini istiyordum; ama nafile. Özellikle her günkü güzergâhım olan Frenk Mahallesi'ne doğru giderken Kız Okulu'ndan önceki bütün ara sokaklara bakmıyor ama onu göremiyordum.

Küçük Anneso Türkçe konuşuyor diye Eftalya ona kızardı.

"Türkçe konuşma yoksa başına ne geleceğı belli olmaz!"

Ama Anneso Türk çocuklarıyla oynardı bütün gün. Gaflar, amalar hiç eksik olmuyordu ağızından. Attarti Ana'yla tanışmamızın sebebi de o olmuştu. Bir gün sabahın erken saatlerinden itibaren ticari at arabalarının trafiğı başlamıştı. Uğursuz gün. Çocuklar evin önünde bir Türk çocuğunun gözlerini bağlamış, ebecilik oynuyorlardı. Ha

yakaladım yakalayacağım derken üzerlerine doğru gelen at arabasını fark etmemişlerdi. Bu arada, sanki annesinin içine doğmuş gibi kadın kapıya çıkıp dikkat diye bağırınca at korkmuş ve daha hızlı üzerlerine gelmeye başlayınca Anneso çocuğa sarılmış ve ikisi birden arabanın altında kalmıştı. Anneso kötü yaralanmıştı. Neredeyse bacağı eziliyordu. Ama küçük çocuğu kurtarmıştı. O günden sonra Attarti Ana ve diğer Türk kadınlar bize gelip gitmeye başlamışlardı. Biz de onlara alışmıştık.

Olaydan beş ay sonra, bir öğleden sonra yaşlı Attarti Ana ilk kez başındaki örtüyü çıkarmıştı. Önce, her zamanki gibi elini kulağının arkasına götürünce ya yüzünü kaşıyacak ya da örtüsünü düzeltecek sanmıştık. Etrafı iyice kolaçan edip çevresinde namahrem olmadığından iyice emin olunca, örtüsünü çekip çıkarmıştı. Gençken çok güzel bir kadın olmalıydı. Ama kim görmüş ki bu güzelliğı? Yüzünü açınca bir sürü sivilce de çıkmıştı ortaya. Günbatımıydı. Kadın, "Ne kadar bildiğimiz varsa hepsini bir kenara bırakıyoruz" deyince Eftalya'nın kaşları kalkmış ama bir şey dememişti. Beklemişti.

41

Bana, "Bir ateş, bir bez parçası, biraz zeytinyağı ve bir de ayakkabını getir" demişti. Zaten bir çift ayakkabım vardı; onu da pahalı olduğu için çok nadiren giyiyordum.

Kadın arkasına dönüp başı öne eğik bir şekilde bir adım gerisinde duran ve yardımcısı olan kıza bakmıştı. Acaba ona da öğretmiş miydi büyü yapmayı? Bunca yıl beraber yaşamıştık ama haberimiz bile olmamıştı. Sadece tek bir isim bilirdik. At-tarti Ana.

"Günün birinde ben gideceğim. Buna da öğrettim ama yapmak istemiyor. Senin yolun açık. Sen benden devral ki, kaybolup boşa gitmesin" dedikten sonra bir ateş yakıp onu seyretmeye başlamıştı yaşlı kadın. İki, üç, beş dakika sanki birkaç yıl gibi gelmişti. Kendini hazır hissettiğinde, elindeki buğday tanelerini ısınana kadar ovuşturduktan sonra dişlerine sürüp, ilk kez gevelemeden, düzgün bir dille bir şeyler söylemeye başlamıştı.

Buğday, arpa, çavdar duy beni! Demir ol, bu yaratığa bilgelik ver, Bu ele rüzgârın gücünü ver.

Yağlı bez parçasını açmış, içine üç tane buğday tanesi koyup ellerini titreterek gözlerini açmış ve bezi ateşe atmıştı. Kati-na'nın ellerini tutmuş, avuç içlerine ateşe tuttuğu sıcak bezle yağ sürmüştü. Aynı sözleri mırıldanarak önce alnına sonra bütün yüzüne yağ sürmeye devam etmişti.

iki yıl içinde sanki gökten bize bir hazine gelmişti...

Krem ve parfüm ticareti gayet iyi gidiyordu. Hatta küçük bir birikimimiz bile olmuştu. Tanrı yüzümüze gülmeye başlamıştı.

Bir sabah pencereyi açmamla içeriye taze bahar havasının dolması bir olmuştu; yakında Kız Okulu da tatile giriyordu. Ef-talya evden dışarı adımını atmıyor, ya yatağının altına ya ikonaların ya da tencerelerin arkasına sakladığı paranın yerini değiştirip duruyordu. Eftalya bir sürü plan yapmıştı. Ama elindeki paranın miktarı çok fazla olmadığı için onun bütün isteklerini karşılamaya yetmiyordu bu para.

Anneso eline iki taş almış havanda dövülecek bademleri kırıyordu. Lefkotea da krem yapımında bize yardım etmeye geliyor ve bazen satış yaparak üç beş kuruş da o kazanıyordu.

42

Her akşam Attarti Ana'nın odasında, yardımcısı olan kızın yanına oturur fısıltıyla konuşurduk. Attarti Ana bize kâğıt falına bakmayı da öğretmişti.

Günün birinde Eftalya'ya kâğıt falı açan Attarti Ana, "Hırsız var. Hırsız görüyorum Eftalya. Gece gelecek sana. Ama senden alacağı yerde, sen alacaksın ondan. Sen değil o sana verecek" demişti. Eftalya'nın içine kurt düşmüştü o gece. Koşturarak alelacele eve gittiğimizde, paraları sakladığı yerden çıkarıp göğsüne koymuştu. Ertesi günün akşamı gelmişti hırsız; ama çalmaya değil saklanmaya. Yolun karşı tarafındaki köpek havlamaya, Vasilya'nın huzursuzlaşan tavukları gıdıklamaya başlamıştı. Bir yandan da hırsızın farkına varan ve peşine düşen gece bekçisinin düdüğü duyuluyordu. Hırsız

iyice yaklaşmıştı. Ve sonunda bizim duvarın dibinde büzüşen hırsızın karaltısı görünmüştü. Eftalya avluya çıkıp avazı çıktığı kadar bağırmaya başlayınca bekçi koşturarak bizim tarafa doğru geldi; hırsız korkusundan, çaldığı eşyayı bırakarak kayıplara karışmıştı. Kapıları, pencereleri sıkı sıkı kapattıktan sonra içinde çalıntı eşyanın olduğu torbayı açtık. Gümüş çatal-bıçak takımları, şamdanlar, niye çaldığına anlam veremediğimiz bir kalıp sabun, kadifeyle kaplı, üzeri tek bir yeşil taşla süslenmiş bir kutu, gümüş saplı bir saç fırçasıyla el aynası, gece çantası, iki tane altın köstekli saat ve beş yüz lira çıkmıştı torbanın içinden. Kesinlikle çok zengin birinin evini soymuştu hırsız.

Ne olacak şimdi? Acaba bunlar için geri döner mi, diye korkup endişelenmiştik. Polise mi verseydik bunları acaba? Yakalarlar mı hırsız? İçimiz içimizi yiyordu. Kara kara düşünürken, Eftalya duruma uygun ve kendini haklı çıkaracak bir bahane bulmuştu.

"Bunlar bize Tanrı'nın hediyesi. Bize acıdı ve hediye yolladı bunları. Tanrı'nın lütfü bunlar!"

Böylece bizde kalmıştı çalıntı mallar. Zaten beş yüz lira da kimsenin kolay kolay reddedemeyeceği bir miktardı. Bu parayla ve biraz da Türk kuruşlarıyla İzmir'in hanımefendilerinden biri olabilecektik. Rum Mahallesi'nden iki sokak aşağıdaki Elmasoğlu Soka-ğı'nda, kirada indirim yaptırabilmek için bir yıllığını peşin ödediğimiz, iki katlı bir eve taşınmıştık. Kendimize yeni ayakkabı-

43

lar, eve halılar ve her birimiz için ayrı birer yatak almıştık. Ve giriş kata da o bölgenin ilk Bedute's'mi açmıştık.

Bedestan'dan porselen tabak takımını aldıktan sonra da İzmir hanımefendilerinin normalde yaptığığın üç misli tatlı yapıp Fula'yı, doktorun karısını, Vasilya'yı, Gogo'yu, Kalyopi'yi ve yeni iki komşumuzu çaya davet etmiştik.

Bize verilen bu Tanrı Lütfu'nu dikkatle harcamış ve bir kısmını da kötü günler için birikimimize eklemişti.

Bulduğumuz hazineden çıkan altın takıları hiçbir zaman ne takmaya ne de satmaya cesaret edebilmiştik. İki tane tek taşlı mavi yüzük, taşlarla süslenmiş bilezikler, küpeler ve inci bir kolye sanki hırsızın zengin bir Ermeni evini soyduğunun ispatı gibiydi.

Altınların bir kısmını Attarti Ana'ya götürmüştük. Altınları görünce duygulanmış fakat, elini hayır der gibi kaldırarak onları almayı reddetmişti.

"Bunlar, benden sana gönderildi Eftalya. Onları geri istemiyorum." Eftalya şaşkınlıkla,

"Kimin ki bunlar?" diye sorunca, Attarti Ana,

"Sahibinin onlara ihtiyacı yok artık; zaten kısa bir süre sonra da bizi terk edecek" demişti.

Bundan iki ay sonra çok zengin bir Ermeni kadının ardında bir sürü mal, mülk ve para bırakarak öldüğü haberini almıştık.

Para tatlı gelmişti Eftalya'ya. Durmadan Attarti Ana'dan, ona başkalarının düşüncelerini okumayı öğretmesini istiyordu. Ancak Attarti Ana artık bu konular hakkında fazla konuşmuyordu.

Eftalya, elinde bütün dünyayı yönetecek bir güce sahip olan Attarti Ana'nın bunlara yüz çevirmesini, istememesini yadırgıyordu. Daha sonra da aklına Attarti Ana'nın durmadan kendisinin her şeyin üzerinde olduğunu söylemesi geliyor ve istemeden de olsa ona kızıyordu.

"Kadına bak! Azize mi bu be? Bize kendini azize diye mi yutturmaya çalışıyor?"

Attarti Ana'nın yanında gerçek bir anne sıcaklığını hissederci insan. Hiç kimseden çıt çıkmadan öylece onun yanında saatlerce oturduğumuzda bile, saatler bize dakikaymış gibi gelirdi. Mutlu, huzur dolu birkaç dakika. Hiç bitmesin, biraz daha yanında kalayım derdi insan. Attarti Ana bize,

44

"Soru sorma. Hislerini takip et" derdi.

Göz kremi yapılırken, her defasında temiz tülbentten süzölme-lyidi. Bu yüzden de bir sabah Katina, tüccarların, çuhaları ve yünleri

arşınla sattıkları çarşıdaki Kapu Amca'dan tülbent almak için yola çıkmıştı. Yol üstündeki bir köşede üçkâğıtçının biri, yoldan geçenleri oyuna davet ediyordu. Kirli, yırtık pırtık kâğıtlarla oynanan bu oyunda Türk parasıyla bahse giriliyordu. Papazı bulan kazanıyordu. Katina, bu bahis oyununu oynayan Vasilya'nın oğullarından birinin arkasında durmuş, oyunu seyrediyordu.

"Bul papazı, al parayı" diye bağııyordu üçkâğıtçı.

Katina, kâğıtlara baktığında hangisinin papaz olduğunu biliyordu.

"Ortadaki!" diye fısıldadı Vasilya'nın oğluna.

Oğlan arkasına dönüp Katina'ya baktıktan sonra,

"Burada, küçükhanım bunun papaz olduğunu söyledi" deyip kazandığından emin bir şekilde gülümseyerek ortadaki kağıdın üstüne koydu elini. Gerçekten de maça papazı ortadaki kâğıttı. Kazanmıştı.

"Bul papazı, al parayı" diyerek bu sefer kazanmak için tekrar karıp koydu kâğıtları önüne üçkâğıtçı.

Katina bu sefer de, kazanmanın verdiği memnuniyetle sevinen Vasilya'nın oğluna, sol taraftaki kâğıt olduğunu söyledi. Kalabalık toplanmıştı başlarına. Vasilya'nın oğlu üçüncü turda yüz kuruş, dördüncü ve beşinci turdaysa toplam sekiz yüz kuruş kazanmıştı. Üçkâğıtçı ellerini havaya kaldırarak bağııyordu.

"Gelin gelin... Bugün şans sizden yana! Nerede papaz? Bunda mı papaz, şunda mı papaz?"

Bu sefer Katina'nın akli karışmış ama sesini çıkarmamıştı. Vasilya'nın oğlu kendiliğinden ortadaki kağıdı seçmeye kalkınca Katina onu engelleyerek, "Hiçbiri papaz değil! Üçü de as!" dedi. Ve gerçekten üç kâğıt da astı. Kalabalık üçkâğıtçıyı linç etmek için ayaklanınca, Katina koşmaya başladı. Bütün İzmir'i Türk Mahallesi'ne varıncaya dek koşarak geçip Attarti Ana'nın kapısını iki eliyle yumruklamaya başladı. Attarti Ana kapıyı açınca Katina ona sarıldı, yaprak gibi titreyerek ağlamaya başladı.

"Biliyordum. Bildim. Bütün kâğıtlar kapalıyken ben onların ne olduğunu biliyordum. Görebiliyordum" diyerek hıçkırır hıç-kırır ağlıyordu.

45

"Korkuyorum anne!"

"Biliyorum" dedi sadece Attartı Ana.

Katina'ya olan aşkı yüzünden meyhanecinin oğlu Stravakya İzmir'in diline düşmüştü.

Pazar günü Eftalya kapıyı açtığında, karşısında onu giyinip kuşanmış ve elinde çiçekle ziyarete gelmiş görünce,

"Aman başımıza gelenler " demişti.

Stravakya merhametli ve hayırsever bir İzmirli tarafından sekiz yaşındayken vaftiz edilmişti.

"Bütün bir gün boyunca ah çekip dertlenmeme dayanamadı-ğı için patronum gönderdi beni."

"Ah çekiyorsun ha?"

"Evet."

"Katina yüzünden mi?"

"Evet. Patronum kalbinin sıkışmasına sebep olduğumu söylüyor. 'Git şu kızın annesini bul da, ne olaksa olsun bitsin bu iş' dedi ve beni gönderdi."

"Bir ah çek bakayım."

"Garrrg!" diye geçirir gibi bir ses çıkarınca Eftalya ona,

"Aaa demek bu yüzden yolladı seni" dedi.

Her pazar aynı şey oluyordu. Eftalya her pazar kapı çaldığında alaylı bir şekilde gülerken,

"Katina süslen, damat geldi" diyor her seferinde hanımefendisinin saksısından koparıırken yakayı ele verip kovalandığı, üç dal karanfille kapıda duran Stravakya'ya kapıyı açıyordu.

Ancak zamanla durum değişmiş ve Eftalya,

"Stravakyacığım, hazır gelmişken bahçedeki nanelerin kökünü bir kazıversen!" demeye başlamıştı.

Bir bebek için süt, bir Türk kahvehanesi için nargile ne kadar önemliyse, Eftalya için de o kadar önemliydi naneler. Kendi saksılarından koparmamışsa yemeklerine koymazdı hiçbir baharatı. Ve Stravakya kazıyordu.

"Stravakyacığım hazır gelmişken şu kapının oynayan menteşesine bir göz atsan."

"Stravakyacığım gelmişken şu unları elersen, ben de sana karşılığında..."

"Katina'yı mı vericen?"

"Para vericem."

"Hiç yoktan para da iyidir" diyerek unları elemeye başladı.

46

Böylece Stravakya evin küçüğü olmuştu. Eftalya'nın neye ihtiyacı olsa kayınvalidesine hizmet etmek için Stravakya koşturuyordu. Zamanla asıl amacını unuttu. Artık Eftalya'nın tadına doymadığı yemekleri ve tatlıları için sabah akşam bizdeydi. "Eftalya Hanım yapılacak bir işiniz var mı?" Alışverişe bile beraber gidiyorlardı. Eftalya önde gidiyor, Stravakya da elinde sepetler arkadan onu takip ediyordu. Bir gün gene yürürlerken Eftalya ona yaklaşarak, "Annen var mı senin? Senin annen kim?" diye sorunca Stravakya başını önüne eğmiş ve boşluğa bakmıştı. İşte o zaman Eftalya ona acımişti. Erkek kokusu alıyorum...

Fula paraların nereden geldiğini öğrenmek için deliriyordu.

Avludan içeriye girerken Fula,

"Sağ ayakla giriyorum Eftalyacığım! Hayırlı olsun, hayrını göresin" dedi.

içeriye girdiğinde gözleriyle her tarafı incelemişti. Mobilyalardan halılara hatta tencerelere kadar her şeyi. Her şey düzenli ve yerli yerindeydi; basit ama gerekli olan şeylerdi bunlar.

"Çıldıracağım! Benden eski berber dükkânının, sokaktaki kedilerin bile yüz çevireceği eski sobasını istiyorlardı; şimdiyse her birinin ayrı ayrı yatakları var" diye düşünüyordu Fula.

Kış için ne kadar zeytinyağı olduğunu görmek için bile usulca lavabonun altındaki bez perdeyi kaldırıp göz atmış, dolu olan yağdanlığın yanındaki şarap damacanasını görünce de, "Bizimki şarap da mı içermiş? Ama bu kadar çok olduğuna göre eve erkek alıyor olmasın bu? Aaaa, erkek kokusu alıyorum" demişti. Bu arada tabak almak için mutfığa giren Eftalya'yı gören Fula, alelacele perçemini düzelterek ayağa kalkmıştı. Artık Ef-talya'ya farklı bir gözle bakmaya başlamıştı. "Güzel. Güzel olmuş her şey Eftalyacığım. Ev de oldukça büyük. Merdiven nerede? Çıkıp bir de odaları göreyim diyorum." Eftalya parmağıyla merdivenleri işaret edince Fula koşarak yatağın üstünde bebeğiyle oynayan Anneso'nun olduğu odaya girmişti.

47

Demir başlıklı üç yatağın olduğu oda geniş ve ferahtı. Anne-so diğer iki yataktan daha büyük olan Eftalya'nın yatağında yeni oyuncağıyla oynuyordu. Eftalya'nın yatağını diğer yataklardan ayıran büyük kırmızı perdenin arkasına yüzünü saklayarak gülücüklerle Fula Teyze'sine oyun yapıyordu Anneso. Fula sesine tatlı bir ton vererek, sorularına başlamıştı.

"Sen nerede uyuyorsun Anneso?"

"Orada."

"Eftalya Teyzen'le uyumuyor musun?"

Anneso, "Yok." Kötü kurttan hoşlanmıyorum ben!" deyince Fula'nın içine şüphe düşmüştü!

"Kim o kötü kurt?"

"Kocaaamaan bir kurt" dedi Anneso kollarını açarak.

"Ne zaman geliyor bu kötü kurt?"

"Geceleri. Uyumayan çocukları alıp götürüyor."

Aklı karışmıştı Fula'nın.

"Kurdun adı ne?"

"Bilmiyorum."

"Dişleri var mı?"

"Var."

"Bıyığı var mı?"

"Var."

"Ne giyiyor bu kurt?"

Anneso cevap vermeyince, Fula soruyu değıştirmişti.

"Kurdun eşyası nerede?"

Anneso şifoniyerdeki çekmecelerden birini gösterince Fula merakla, içinde bluzlar, kadın iç çamaşırları ve sekiz domuz yavrusuyla bir kurt resmi olan çekmeceyi büyük bir merakla açmıştı. Resmi ufaklığa göstererek,

"Bu kurt mu seni kaçırarak uyumazsan?" diye sordu.

"Evet o."

"Aa! Aman be sende! Ben de oturmuş seni dinliyorum."

Hayal kırıklığına uğramıştı Fula; ama kolay kolay da pes etmeye niyeti yoktu. Son bir kez daha şansını denemek için An-neso'nun yanına, yatağa oturup oyuncağı da eline alarak, sormaya başlamıştı.

"Anneso, söyle bakalım Fula Teyze'ne, kim size para verir?"

yor.'

"Eftalya Teyze!"

"Hayır! Yani Eftalya Teyze'ne kim para veriyor?"

48

"Hımm! Banyoya giren adam!"

"Banyoya mı?"

"Evet."

Normalde satılanlardan daha ucuza, banyo için bir küvet almıştı Eftalya. Tesisatçının küveti getirdiğı gün de Eftalya'ya para üstü verirken görmüşü onu Anneso.

Anneso'nun yanından ayrıldıktan sonra Fula, banyoya gitmek için izin istemiş ve içeriye girer girmez kendini banyoya kilitleyerek Eftalya'nın dolap ve çekmecelerde neler sakladığını keşfetmek için etrafı karıştırmaya başlamıştı. Bir erkeğın varlığını ispat edecek hiçbir şeye rastlamamıştı ki, son anda bir köşede, paket edilmiş, fildişinden manşet düğmeleri ve bir de yaka bulmuştu. Düğmeleri

ışığa tutarak kalitesine bakmış, yakayı da koklamıştı. Fildişi kaliteliydi ama yaka eski kokuyordu.

Fula sevinmişti. Artık bu evde bir erkek olduğundan emindi.

"Hoppa! Ama yani Eftalya Hanım! Ben de bu kadar değişiklik nasıl oluyor erkeksiz diyordum!"

O andan itibaren Fula'nın içi iini yemeye başlamıştı. Mutlaka o erkeğin kim olduğunu renmeliydi.

Salona geri döndüğünde bir koltuğa oturup herkesi tek tek yokladıktan sonra, Eftalya hakkında ağzından laf alırım ümidiyle Vasilya'yla imalı imalı sohbet etmeye başlamıştı. |

"Dilimde tüy bitti, Vasilyacığım. Al şu tesisatıyı da biraz gün yüzü gr, diye diye. Eftalyam nasıl başa çıkacaksın bunca şeyle? Bak kış da geliyor, bir de iki çocuğun ihtiyaçları var. 'Her şey yoluna girer' diyor bana. 'Makinelerde çalışırım, amaşırcılık yaparım gene de evlenmem. Ben her şeyi tek başıma hallederim. Hem onu alıp da ne yapayım ki? Dırdır mı çekeyim? amaşını var, hem dayağı da cabası' diyor. işte böyle."

Eftalya konuşulanları duyuyor olmasına rağmen, servis yapmakla meşgul olduğundan lafa girmemişti. Vasilya, Fula'yla hemfikirdi. Bir taraftan da kendi derdine yanıyordu. istemez miydi, o da bir erkeği olsun? Yıllardır onun eksikliğini duyuyordu. Vasilya kaymakıya mı işveli işveli göz szmemişti? Takma dişleri yüzünden yemeğini bir saate yiyen Margelli'ye mi cilde yapmamıştı? Ama hepsi nafileydi. Tanrı ona, bu kadar çok istemesine rağmen bir erkek nasip etmemişti.

49

Fula konuşmaya devam ediyordu.

"Eftalyam ge kadınsın sen, kendine seni koruyacak, sana destek olacak, ev kuracak birini bul, diyorum. Ama onun hiç umurunda değil, Vasilyacığım."

Fula bir erkeğin Eftalya'ya para verdiğinden o kadar emindi ki, bunu Eftalya'nın, kendisinden saklamış olması fikri Fula'yı çileden çıkarıyordu.

Fula çok sinirlenmişti. Kendi kendine söyleniyordu.

"Ben onu evime alayım, bakayım, yesin, içsin, ona kalacak yer bulmak için çırpımayım, onu şehirli yapayım, onun da benden gizlisi saklısı olsun. Hem de benden! Kahrolasıca!"

Bir Tanrı biliyordu, o gün kaç çeşit tatlının o masayı donattığını. Her çeşit tatlı vardı. Kadayıfından tut da revanisine, muhallebisinden şamtatlısına, nane suyuna, hatta üzerine bol şeker ve tarçın serpilmiş katmerine kadar çeşit çeşit tatlılar vardı. Fula hemen tatlıların önündeki yerini almıştı.

Mutfağın küçük kapısının önünde, elinde mangala koymak için bir kova kömürle Stravakya görünmüştü.

Fula, akşam olmaya başladığı için Stravakya'nın teker teker kepenkleri indirip sessizce demir kolu çevirmesini seyretmişti şaşkınlıkla.

50

Katina'nın on altıncı yaşına girdiği günün gecesi, ana kız sabaha kadar oturup bir deftere bütün tüccarlarının, sabun tüccarlarının ve varlıklı ailelerin isimlerini yazarak bir damat listesi yapmışlardı. Tabii ki sadece ulaşabilecekleri insanların isimlerini yazmışlardı. Mesela Karamanlara ulaşmaları bir rüyaydı. Üzüm tüccarlarından üç kişinin ismini yazmışlardı. En son sıraya da, son zamanlarda Eftalya bacak ağrılarından çok çektiği için bir de doktor ismi yazmışlardı; hiçbir olmaz da doktor olursa faydası dokunsun diye.

"Eğer diğerleri olmazsa doktor işimize yarar en azından."

işte böylece her biri diğerinden daha varlıklı olan damat adaylarının listesini yapmışlardı.

Liste hakkında konuşurlarken bir gün, evlenme çağında kızı olan ve bu yüzden de ona yeni kıyafetler, dantel çamaşırlar alacak olan Kuzin Fula'yı bir öğleden sonra çaya davet etmişlerdi. Fula aracılık işinde bir numaraydı. Eftalya, ne zaman ve nerede sözlerini bitireceğini iyi bildiği için Fula'ya başka bir şey söylemedi.

"Kuzin, Katina'yı birkaç günlüğüne evine almanı istiyorum ki, biraz toplum içine çıksın."

Fula şaşırması, içinden, hadi canım, kim bu çirkin kıza dönüp bakar ki, diye düşünürken Eftalya'ya, "Lafı bile olmaz kuzin. Kızcağız için ne istersen yaparım" demişti.

Sanki Fula'nın ne düşündüğünü hissetmişçesine kızını övmeye başlamıştı Eftalya.

"Fulacığım bir insan iyi huylarıyla kendini sevdirebilir ya da kötü huylarıyla kendinden nefret ettirir. Kızım iyi huylara sahip."

51

Fula bıyık altından gülerken bir taraftan da, karanlık ve derin huylara sahip, diye geçirmişti içinden. Boş versene, yazlığa giderken yanıma alırım onu da, hem en azından birkaç işimi yapar. Hem öyle ya da böyle kızım Despina'ya da engel olamaz. Her şeyden önce Despinam güzel. Doğuştan gelen, zaman zaman itici olabilen kokusunu da parfümlerle yok edince, Katina'nın yanında tanrıça gibi durur, diye düşünüyordu kendi kendine.

Bu arada Eftalya konuşmasına devam ediyordu: "Katina'yı en iyilerle tanıştırmamı istiyorum; özellikle de Şerbetoğlu Aile-si'nin oğluyla." Fula kendini zor tutuyordu, içinden, "Çıldırılmış bu kadın, milleti hayvan yerine koyuyor. Hiç kızının suratını görmemiş mi bu? Nasıl Şerbetoğlu'nun oğlunu kızı için düşünebiliyor bu?" diye söylenmişti. Katina'nın, Fula'nın evinin adamıymış gibi kendini kabul ettirmesi sadece birkaç saatini almıştı. Küçük bavuluna birkaç fiyonk, iki kurdele, üç çamaşır ve yeşil elbisesini koymuştu. İçindekilerin geri kalanı olduğu gibi bitki ve büyülerdi. Evden çıkmadan önce Eftalya ona, büyüleri birbirine karıştırıp hata yapmamasını sıkı sıkı tembihlemişti. Evden ayrılacağı günün sabahı erkenden Attarti Ana'nın evine uğramış, ondan uyku tozları ve bir de ip almıştı. Onu kapıya kadar geçiren Attarti Ana'nın yardımcı kızı arkasından sürekli, "İçki bardağına sadece iki fiske, sadece iki fiske" diyerek ne yapması gerektiğini aklına iyice kazıyordu.

Kokaryalı'daki Fula'nın yazlık evi bir köşesinden denizi görüyordu. Fula, Despina'nın cibinlikli karyolasının yanına Katina için de bir

yatak yerleştirmişti. Kokaryalı'da sivrisinekler ısırđıkları yeri davul gibi şişirirlerdi.

Despina odada soyunmuş öğleden sonrası için hazırlanıyordu.

"Daha kaç tane gül sürecek koltukaltına bu kaltak?"

Katina onu, kendini aynada seyrederken izliyordu. Pürüzsüz bir cilt, yuvarlak kalçalar, güzel baldırlar!

Kokaryalı güzel bir yerdı. En azından İzmir'den gelenlerin öyle dediğini duymuştu Katina. Yan taraftaki zengin evlerinde ve çiftliklerinde, ev sahipleri sadece ağustos ayında kalıyorlardı. Yılın diğeri bütün aylarında evlerde sadece hizmetliler oluyordu.

Fula'nın evi, zenginlerin evlerinin tam arka tarafında ve merkezdeydi. Olup biten her şeyden haberi olurdu. O sene çok si-

52

cak bir yaz olmuş ve zengin evlerinin odaları birçok akraba ve eş dost ağırlamıştı.

Fula, kızı Despina için Şerbetoğlu Ailesi'nin oğluna göz koymuştu. Ailenin tek çocuğı Spiro Şerbetoğlu'nun gemileri, tütün tarlaları, İzmir'deki Osmanlı Bankası'nın hemen yanında bir evi ve Mavi'de amcasının eşi ve çocuklarıyla kaldığı ve bakımını üstlendiğı bir sürü tarlası vardı. Çok varlıklıydı. Şerbetoğlu, tütünü İzmir'e getirir, oradan da gemilere yükleyerek yabancı ülkelere gönderirdi.

Bir sürü genç kız yanıp tutuşuyordu onun için. Araya konan araçların haddi hesabı yoktu.

Fula'nın evi Şerbetoğlu Ailesi'nin yazlığının tam arkasına düşüyordu. Şerbetoğulları 3 Ağustos'ta ailecek yazlıklarına gelmişlerdi.

"Geldiler, geldiler! Tanrı onları korusun! Despina, Despina çabuk git hoş geldiniz de! Benden de Şerbetoğlu Hanım'a selam söyle!"

Nina Şerbetoğlu için Fula'yla komşu olmak memnuniyet verici bir şey olmaktan çok belaydı. Tek başına olduğunda, Fula'yla konuşmak yorucu olmadığı için, zaman geçsin diye onun arkadaşlığına hayır demiyordu. Ama ne zaman ki misafirleri, eşi dostu ya da akrabası gelse hemencecik Fula da burnunun dibinde bitiveriyordu. Hatta

birçoğı, "Berber karısının burda işi ne?" der gibi, garip garip baksa bile, Fula hiç üstüne alınmaz ve cesaretini kaybetmezdi.

"Nina, canım! Nasıl da özledim seni. Görüşebilmemiz için illaki hasat mevsiminin mi gelmesi lazım? Kızlar nasıllar? Geldiler mi onlar da? Bana gel ki, sana Despina'nın kendi elleriyle yaptığı ayva tatlısından ikram edeyim. Şist! Hiç itiraz istemem!"

Fula o gün bütün öğleden sonrasını kim geliyor, kim gidiyor, kim gelecek ya da kim gelmeyecek diye öğrenebilmek için evinin küçük terasından onları gözetleyerek geçirmişti.

Bir at arabası Şerbetoğlu Ailesi'nin evinin önünde durunca, Fula görebilmek için o tarafa doğru sarkmıştı.

"Şu ağaçlar da başka yer bulamadılar mı dikilecek? Aman gene mı burada bu Fransız tavuğı? Gidecek başka yeri yok mu bunun?"

At arabasından inen hanımefendi, Fransız Konsolosu Piere La Font'un eşi ve Fransız cemaatinin önde gelenlerinden Antu-anet La Font'tu. Son zamanlarda İstanbul'da yaşayan Antuanet

La Font, Şerbetoğlu Ailesi'nin her yaz davetlisi olarak Kokarya-lı'ya gelirdi. Salı günü Spiro, Bebekyan ve kız kardeşi, Melidi kardeşlerle birlikte gemiyle gelmişlerdi. Evin bütün kapıları açıktı. Kızların her biri kendi dünyasında, ağaçların altlarına uzanmışlardı bahçede.

Şerbetoğlu Ailesi'nin kızları yoldan gelenleri görünce, koşuşturarak onlara hoş geldin demeye gitmişlerdi. Sayfiye yerinde iyi bir arkadaş grubuna sahip olmaktan daha güzel bir şey yoktu.

Malikânenin bahçesinde, çamların altından yükselen neşeli sesler ve kahkahalar ağustosböceklerinin sesleriyle karışıyordu.

Terastaki ana kız Karpiduların heyecanlandıklarını hissetmişti Katina. Ellerini mutfak önlüğüne kurularak parmak uçlarına basıp ilk kez kurbanı görmek için sarkmıştı.

"Şuradaki mi, yoksa bu taraftaki mi? Hangi horoz Spiro Şerbetoğlu'ydu acaba?"

Birden söylenerek merdivenlerden hızlıca aşağıya indi. Ciğerleri ocakta unutmuştu. Fula ve Despina terasta taş kesmiş gibiydiler, yerlerinden kıpırdamaya hiç niyetlen yoktu.

Katina, Despina'ya sinir olmuştu.

"Hiçbir şey yapmadığı yetmiyormuş gibi eşeğin bir de kahrını çekiyoruz. Sanki küçük Anneso. 'Ay ay ay, dayanamıyorum, başım dönüyor' diye mızırzılanması yetmiyormuş gibi, ağzını açmaya üşenerek gıcık gıcık genzinden çıkardığı sesiyle, 'Bana biraz su getiricen mi? Bana gazeteyi vericen mi? Biraz sallayayım ay çok sıcak! Ahh bir sinek beni rahatsız ediyor' diyerek durmadan yakınıp durmasına katlanıyoruz!"

Katina sinirle tavayı ateşin üstünden aldı.

"Hay aksi! Kahretsin ya, yandım!"

Fula da sabahtan akşama kadar kendi rahatından başka hiçbir şey düşünmeyen kızına "tembel domuz " diye bağırıp duruyordu.

"Kalk kız, kalk da çamaşırları beyazlatmama yardım et bari. Fazla yatmaktan başın dönecek" diye bağırıp duruyordu Fula.

Despina'da tık yoktu. Umursamıyordu bile. Bütün bir günü orasıyla burasıyla uğraşarak ve dinlenerek geçiriyordu. Sadece akşamüstü kalkıyor, odasına gidip süslenip püslenip parfümlen-dikten sonra da terasa çıkıp arkadaş grubunun ne tarafa doğru gezintiye çıktığına bakıyordu. Gezintiye çıktıkları saat belliydi. Onları görür görmez Despina, kestirme yollardan giderek sanki şans eseri karşılaşmışlar gibi, sevinç gösterileriyle burunları-

54

nın dibinde bitiveriyordu. Cilveli selamlaşmalardan sonra da Spiro'nun yanında gruptakilerden daha yavaş yürüyordu. Yürürken arada bir kafasını kaldırarak köstebek gibi etrafını kok-larmışçasına havayı içine çekiyordu ki, doğada yürümeyi sevdi-21 belli olsun. Spiro'nun saf ve hiç kimse hakkında kötü düşünmeyen kız kardeşi Sofula, Despina için,

"Ne romantik bir ruhu var! Ne tatlı, ne iyi bir kız!" diyordu.

Katina onların bütün hareketlerini izliyordu ki; haklarında bilgi sahibi olsun. İlk düşman Despina'ydı Katina için, sonra da gözcüsü Fula. Despina ve Fula'nın yedi ceddini biliyordu, öğrenmişti artık. Onların soylarının kuduruk olduğunu düşünüyordu. Asıl hakkında bilgi edinmek istediğı diğerleriydi. Aileye açılan kapının Sofula olduğuna karar verdi.

Ve bir gece Sofula'nın bebeğı hastalandı. Şerbetoğlu Ailesi'nin kadınları bütün bir geceyi ağlayarak ayakta geçirdi. Her şeyi denemişlerdi. Yemek veriyorlardı yemiyordu; papatya ve ıhlamurdan kompres bile yapmışlardı ama nafiye. En son çocuğa nazar değdiğine karar vermişlerdi. Herkes bebeğın başında toplanmış "tu tu tu" diyerek nazar duaları etmişti; ama yine de bir sonuç alınamamıştı. Gün doğarken bebek huzursuz ve bitkin bir halde uykuya dalmıştı.

işte o zaman Şerbetoğlu Ailesi görmüş geçirmiş biri olarak Fula'yı çağırılmış, o da o saatte Despina uyuduğı için Katina'yla beraber gitmişti. Bir kahve fincanı su ve küçük bir tabakta biraz zeytinyağı istemişti Fula. Bebeğın üstüne eğilip mırıldanarak dualar okuyor ve arada bir de serçe parmağıyla yağdan alarak suya damlacıklar bırakıyordu; ama yağ olduğ u gibi suyun üstünde yüzmüş, yok olmamıştı.

"Bu bebeğı nazar falan değmemiş!" deyince Fula, hemen arkasından Katina,

"Nazar değmiş! Ben nazarı yok ederim!" demişti.

Bütün kadınlar bir açıklama beklercesine Fula'ya doğru dönünce o oda,

"Benim küçük yeğenim olur kendisi" demek zorunda kalmıştı.

Şerbetoğlu Ailesi için bu saatten sonra ha bir fazla ha bir eksik dua fark etmiyordu. Katina, bebek ve annesiyle yalnız kalmak için izin istemiş, ardından odaya girip kapıyı kapattıktan

sonra anneye bebeğı soymasını söylemişti. Eskiden bebeklerin büyüdüklerinde bacakları düzgün olsun diye sıkıca sarılıp

sarmalandıkları ve neredeyse vücudu morartacak kadar sıkı olan kundağın en azından üç metrelik kurdelesini çözünce bebeğin karnı dışarı fırlamış ve bebek gazını çıkartıp rahatlamıştı.

Bazen Tanrı öyle şeyler yapıyordu ki, birtakım olaylar üst üste yaşanıp birbirine denk düşüyordu. Bir önceki akşam Kati-na'nın da, etlerini toplasın diye taktığı korsesi o kadar çok sıkılmıştı ki, patlayacak gibi olmuştu. Üstelik hava çok sıcaktı ve midesi altüst olmasına rağmen güzel görünmek için bu sıkıntıya katlanmaya devam etmişti. Korsesini çıkardığındaysa rahatlamıştı. Bebeği görünce de hemen aklına kendi durumu gelmiş ve kundağı çözmüştü.

"Bu çocuğun bir sıkıntısı var. Fula'nın nazarı çıkaramaması-na imkân yok. Onun nefesi kuvvetlidir" diye düşünmüştü.

Kundağı çözdükten sonra da sakince bebeğin üstünde istavroz çıkararak dua okumaya başlamıştı.

"Kuşcuk, kuş doğurdu, dönüp bakınca ona nazar etti..." Uç kere "tu" deyip nazarı çıkarmak için dua etti: "Yüce İsa kötülükleri yok eder." Bu arada rahatlamış olan bebek sakinleşmiş, küçük yüzüne huzur gelmişti ve parmaklarını emerek oyun oynuyordu.

"Akşamüstü ikinci kez gene okurum" dedi Katina bebeğin annesine.

Odadan çıkar çıkmaz, Fula'nın kötü bakışlarıyla karşılaşmıştı. Kızgınlıkla bakan bir çift kötü göz.

Katina, öğleden sonra küçük balkondan Sofula'nın, biraz güneş görsün, deniz havası alsın diye bebeği dışarı çıkardığını görmüş, yanına gitmişti. Bebek için birkaç tatlı söz söyledikten sonra havadan sudan bahsederek sohbeta başlamışlardı. İzmir ve İzmir'in güzellikleri hakkında konuşmuşlar, ardından da Marsant mağazasının getirdiği yeni masa örtülerinden ve Bornova işi dantellerden bahsetmişlerdi. Son olarak Beaute de sohbetlerinin konusu olmuştu.

Cildinde bolca lekeler olduğu için Sofula'nın dikkatini may-danozlu merhem çekmişti. Eğer arkadaş edinmek istiyorsan, karşındakinin dertlerini dikkatle dinleyip ona ümit vermelisin.

Aradan bir saat geçmemiştir ki, Şerbetoğlu Ailesi'nin mutfağında, birbirlerinin yüzüne sürmek için, neşeyle yumurta akını limonla çırpıp maydanozları ezmeye başlamışlardı bile. Sofu-

56

la'nın canı çok sıkılıyordu, bu yüzden de hoşuna giden bir şeylerle ilgilenmekten mutluydu.

Leke merheminin ardından, bir sonraki gün Nina Şerbetoğlu'nun da denediğı ve gerçekten de yüzünün tazelendiğini ve ferahladığını hissettiğı yüz kremi yapımışlardı. Bir de Nina Şerbetoğlu'nun biricik oğlu için bir erkek kolonyası yaptılar mı iş tamamdı. Ne yazık ki, ağustos ayıydı ve bahçede çok fazla çiçek çeşidi yoktu. Ancak Katina gelirken bavuluna baharın taze gül yapraklarından da koymuştu. Spiro için gül yapraklarından ve limondan erkek kolonyası yaparken içine gizlice bol bol aşk iksirinden de koymuştu. Bir haftaya kalmadan Sofula dertlerini de açmaya başlamıştı Katina'ya. Böylece Katina, Sofula'nın sevdiğiyle değil de, babasının uygun gördüğü biriyle zorla evlendirildiğini ve çok şeyler çektiğini öğrenmişti. Anlattıklarını sabırla dinliyordu. Ama içeriye Nina Hanım girince, sohbet konusu kremlere dönüyordu.

"Ne kadar iyi bir kız bu anne!" dediğinde Sofula,

"Yüzümüze bakım yapmak için gayet iyi" diye yanıtlıyordu Nina Hanım.

Her gün aynı şey yaşıyordu. Aradıklarında onu istisnasız Şerbetoğlu Ailesi'nin evinin mutfağında Sofula'yla sohbet ederken buluyorlardı. Bazen de sahildeki kayada buluşmak üzere randevulaşıyor ve sohbetlerine orada devam ediyorlardı.

Bir gün Spiro'nun iş için tek başına İzmir'e gideceğini duymuştu. Spiro'nun İzmir'e tek başına gideceğinden habersiz olan Fu-la, Katina'ya,

"Anneni özledin mi?" diye sormuştu.

Annesine gitmek istediğini söyleyince, at arabasında onun için de yer olup olmadığını sormuştu Fula.

Spiro avlunun arka tarafında hayvanı arabaya bağlayıp arabaya onun için bir top saman yükledikten ve Katina'nın bavulunu da koyduktan sonra sabahın erken saatlerinde, henüz herkes uykudayken sessizce çıkmışlardı yola.

Katina ona bakarken içinden, "Ne kadar yakışıklı, elle çizilmiş gibi güzel, onun için ayılıp bayılan kızların hakkı var" diye düşünmüştü. Spiro onun arabaya binmesine yardım ederken, Katina havayı içine çekip kolonyayı sürüp sürmediğini kontrol etmişti. Sürmüştü, Tanrı'ya şükür. Diğer yarısını da Katina sabah evden

57

çıkmadan önce bol bol sürünmüştü. Bu kokular istesen de istemesen de kendiliklerinden birleşecek ve işi bitireceklerdi.

Atın üzengilerini çekerek yep deyince Spiro, at arabası hareket etmiş ve yola çıkmışlardı.

Yolda Spiro'nun ilgisini çeken konuları öğrenmek için ağzını aramıştı. Spiro ilk kez, en az kendisi kadar tütünle ilgilenen bir kadınla karşılaşmıştı. Sürekli nasıl, neden, niçin diye sorular sormuştu Katina ve yol boyunca bunlardan konuşmuşlardı. At arabası tepelerden geçerken sıcak bir günün ilk ışıkları yükselmişti. Gündüz yolculuk etmeleri daha iyiydi. Bir süre sonra Spiro tütün işinin zorluklarından bahsetmeye başlamıştı.

"İşte böyle Katina, her üçü de bir masuraya asılıyor yaprakların; yoksa rüzgâr tek asılı olan yaprakları mahveder."

Katina içinden, "Sanki benim de çok umurumdaydı senin tek tek asılan yaprakların" diye düşünürken Spiro konuşmasına devam etti.

"En zor olanı da tepesinde çıkan taze filizleri toplamak."

"Niye?"

"Onlar gece toplanmak zorunda ki, güneş görüp bozulmasınlar." Henüz on altısında olan Katina'nın dişi, yuvarlak göğüsleri araba her taşa takıldığında yerinden oynayarak sanki gömleğinin içinden fırlamaya çalışıyordu.

Başında hasırdan ve ince örtüsüyle yüzünü toza karşı koruyan bir şapka vardı. Bir ara tütün hakkında konuşmaya devam ederlerken Katina eteğini baldırına kadar çekmişti.

"Hızır tekerlek! Elbisemin yarısını yırtacaksın" diye bağırarak eteğini düzeltmişti.

Spiro Katina'ya kaçamak bir bakış attıktan sonra,

"Çok! Çok zaman kaybı oluyor yirmi beş okkadan dört deste yapılırken." diyerek dert yandı.

Tekrar Katina'yı gizlice süzmüş ve tahrik olmuştu.

"Beş işçi beş günde zar zor ancak dört beş deste tütün yapabiliyor.

Hepsini teker teker boyutlarına göre istifliyorlar. Babam buna sıralı

yapraklar diyor. Tütünün yolculuk boyunca dayanıklı olabilmesi

sadece bu yöntemle sağlanabiliyor. Demetler daha çabuk olsun diye

ilk harmanın yapılacağı ve yüz kişinin çalışabileceği bir tezgâh koymayı düşünüyorum."

"Tezgâh mı! Koymalısın elbette!"

"Hemfikir misin?"

58

"Evet."

Makaki'ye doğru tepeye tırmanırlarken güneş iyice yükselmişti- Bu saatlerde tarlalarda kimse çalışmazdı. Etrafta in cin top oynuyordu. Sadece iki üç tane öküz güneşin altında kıpırdamadan önlerinden geçen arabayı seyrediyordu.

Birkaç saat sonra onunla tekrar yalnız kalma şansı olmayacaktı. Bir daha böyle bir fırsatı nerede yakalardı.

Daha tepeye varmamışlardı ki, birdenbire at durdu ve arka ayaklarıyla arabayı tepmeye başladı. Spiro yep diye bağırarak gemleri çekti ama hayvan ayağını iki üç kez yere vurdu ve yerinde çakılı kaldı. Spiro hayvanın gemini gevşetti. Ne olduğunu pek anlamamıştı. Tekrar hareket ettiler ama fazla gidemeden gene durdular. Hayvanı bir şeyler rahatsız ettiği için ilerlemeyi reddediyordu. Atın karnının altından otların içindeki arka ayaklarını elleriyle kontrol etti.

"Arka ayaklan yüzünden topallıyor. Bir bu eksikti! Tüh!"

Elleri belinde bir gidecekleri bir de geldikleri yöne doğru baktı. Yolu tam yarılanışlardı. Yürüyerek geri de gidemezlerdi.

"Biraz dinlensin hayvan, sonra tekrar deneriz."

Makaki'ye giden yolun üzerinde altın bir kumsal ve denize kadar uzanan koca gövdeli zeytin ağaçlarıyla çevrili Aziz Yorgo vardı.

Denize kadar ulaşan tatlı ve verimli nehir suları zeytin ağaçlarının böyle gürleşmesine sebep oluyordu.

Katina sesini kısarak,

"Ah ne kadar güzelmiş burası. Biraz serinlemek isterdim bu sularda" dedi.

Spiro hayvanı çözmüş ve zeytinlerin altında otlasın diye serbest bırakmıştı. Yaprak bile kıpırdamıyordu. Ağustosböcekleri ağaçlara yapışmış, deli gibi ötüyordu. Deniz, sanki kollarını açmış bütün görkemiyle onları çağırıyordu. Çok sıcağı.

"Kimse bizi görmez, hadi dalalım" dedi Spiro'ya.

izmirli denize girmeyi severlerdi; ancak erkekler bir tarafta kadınlar bir tarafta yüzerlerdi.

"Ne olacak ki? Kim bizi görür burada?"

Onu denize girmeye ikna edebilmesi için üç kere söylemesi gerekiyordu.

"Sen denize kayalıkların bir tarafından girersin ben de diğer tarafından girerim. Off bu ne sıcak böyle!"

59

Ona sırtını dönüp elbisesini ve şapkasını çıkararak kombine-zonuyla dalıvermişti suya. Spiro, gömleğinin düğmelerini çözer-ken etrafı kolaçan ediyordu. İn cin top oynuyordu. Tek ses ağustosböceklerinininkiydi. Pantolonunu çıkarmadan dalmıştı suya. Suyun serinliği ona da iyi gelmişti. Katina'nın çığlıklarını duyunca ona doğru yüzmeye başlamıştı.

"Aaaa! Aaaa Spiro! Bir şey bacağıma çekti. Aaaa!"

Ağustosböcekleri ötmeyi bıçak gibi kesmiş fakat onların tehlikede olmadığını anlamışçasına tekrar ötmeye başlamışlardı. Katina'ya

doğru elinden geldiğince çabuk ve hızlı yüzerek onu yakalayınca, Katina ona sarılmıştı.

"Aaa! Aşağıda bir şey var!"

Spiro, kafasını suya daldırıp çıkarmış ve bir şey olmadığına onu ikna etmeye çalışmıştı.

"Hiçbir şey yok! Girdap da yok! Neydi o?"

Spiro sahile kadar onu kucağında taşımıştı. Katina hâlâ onun kucağındaydı. Kumda yuvarlandılar. Sudan şeffaflaşan kombinezonu ıslak vücuduna yapışmıştı. Öylece sarmaş dolaş kaldılar bir süre.

Yüzleri birbirine çok yakındı. Spiro yalnızca, genç ve su tanecikleriyle süslü olan bu vücuttan çıkan o baş döndürücü kokuyu alabiliyordu. Deniz suyuyla serinlemiş bu dipdiri vücudu hissedebiliyordu.

Spiro'un başını döndürmüştü bu düşünceler. Kim, bir erkeğin cinsel güdülerini harekete geçirdikten sonra onu dizginleyebilirdi ki?

Zeytin ağacının altına uzandılar. Katina, güya güneşten korunsun diye Spiro'nun her tarafına aşk iksirinden sürmüştü. Bir erkeğe ilk defa dokunuyordu; ama elleri hiç de utangaç bir kı-zınkiler gibi değildi. Sevişmeye gem vurulmaz; erkeğe cesaret verilmelidir. Sonunda olanlar oldu.

Tekrar arabaya döndüklerinde Spiro'nun akli karmakarışıklı. Katina, sanki hiçbir şey olmamış gibi, lafı gene tütünden açıp konuşmaya başlamıştı. Katina'nın sırtı sızlıyordu. Zeytin ağacının altında, Spiro yirmi yaşındaki bir erkeğin kuvvetiyle ve okşamarların verdiği sarhoşlukla ona sahip olurken, Katina'nın sırtı zeytin ağacının kökleri yüzünden çizik içinde kalmıştı.

Gıkı bile çıkmamıştı Katina'nın. Ne naz yapmış ne kızlığını gitti diye salya sümük ağlamış ne de ah vah etmişti. Tek yaptığı, Spiro'ya cesaret verecek şekilde gülümsemekti.

Güldüğü zamanlar ne kadar da güzel olurdu Katina. Tamamen değişirdi. Ona doğanın güzelliklerini, sahilleri, defne to-

ıncuklarını ve rüzgârla eğilen dalları gösteriyordu şimdi. Her şeyin güzel yanlarını göstererek yaptıkları şeyin birleştirici gücünü

kuvvetlendiriyordu. Spiro'yu ağına düşürmüştü. Bu kadın ateş gibiydi. Bütün bir öğleden sonrasını ve sabahı koyun koyuna geçirmişlerdi ama bu onlara yetmemişti. Daha da fazlasını istiyorlardı. Spiro'nun izmir'de bıraktığı o çok sevdiği, bir türlü cesaretini toplayıp da eline dokunamadığı sevgilisi bir kereliğine bile olsa aklına gelmemişti.

Katina, izmir'e doğru yola çıkmadan önce gizlice atın nalının altına sakladığı küçük taşı çıkarmıştı.

Akşamüstü eve vardığında Eftalya, "Eğer onunla yattıktan sonra ilişkiniz için ya da sonunuz ne olacak diye ağlayıp sızlasay-dın, her şey boşa giderdi" demişti Katina'ya.

13 Eylül 1894...

Spiro'nun amcası tütün işi için Atina'da olduğundan, Katina her gün süslenip püslenerek dükkâna, Spiro'nun yanına gidiyordu. Zamanla huyunu suyunu, neden hoşlandığını, en sevdiği yemeğin hangisi olduğunu öğrendi. O aralar Spiro'nun Pundalı bir güzelle ilişkisi vardı. Spiro'nun amcası Atina'dan dönmekte ne kadar gecikiyorsa Katina da o kadar sık dükkâna gidip geliyordu ve sonunda Spiro onun yüzünü görmeye alıştı. Birine alışmış olmak ne kadar da önemli bir şeydi!

...Başımıza gelenler!

Lefkotea derin bir nefes aldıktan sonra, hızlıca, hepsini bir nefeste söylemek için başladı konuşmaya:

"Size söyleyeceklerim var. Cafe de Paris'in önünden geçiyordum. Şu Pundalı kızla Şerbetoğlu oturmuş rıhtımdaki kalabalığı seyreliyordu. Ne piyasa, insan pazarı vardı ama bugün. Taa köylerden gelmişlerdi insanlar kralı görmek için. Çiçeklerin ve yağların güzel kokuları sarmıştı her bir yeri. Çok kalabalıktı. Gezerken şans eseri mi karşılaştılar ya da kız mı oturup dinlenmek istedi, yoksa o mu kız narenciye tatlısı ısmarlamak için davet etti, bilmiyorum. Ama bildiğim tek şey varsa o da, bakışların âşık bakışları olduğu. İnanın bakışlar konusunda yanılmam."

Bir sessizlik çökmüştü. Diğerleri duyduklarını hazmetmeye çalışıyorlardı.

"Kimmiş bu kız?" diye sordu Eftalya.

"Ben onu tanımıyorum. Ama yan masada oturan Karado-ki'nin Karyo, bana onun Pundalı uncunun kızı Anastasya olduğunu söyledi."

"İzmirli kadınları doğurtan kadının kızı mı?"

"Evet."

"Ebenin kızı yani?"

"Evet."

"Ah başımıza gelenler. Ebe büyü yapmayı biliyor!" Eftal-ya'nın canını sıkmişti bu durum.

"Zaten bununla çok zaman harcadık. Eh sonunda biri onu bize haram edecekti tabii."

"Gelinle damat isterse" deyip çöken sessizliği bozmaya çalışan Lefkotea'ya dönüp bağırdı Eftalya,

"Kes sesini be zavallı şey! Damat ve gelin isteseymiş! Kim gelinin ne istediğini hesaba katıyor ki? Gelin mi istiyor sanıyorsun. Asıl ebe ne istiyor onu düşün sen!"

Lefkotea susmuştu, içinden Şerbetoğlu'na acıyordu. Ne olursa olsun ebenin kızıyla birbirlerine daha çok yaklaşıyorlardı. Hem de ne yakışmak. Sadece birbirlerine yakışmakla kalsa gene iyiydi. Kızcağız bir melek kadar da güzeldi.

Geç olsun, güç olmasın diyerek hemen planlarını uygulamaya koyulmuşlardı. Katina her gün Spiro'nun dükkânına gidip gelmeye başlamıştı yeniden.

Bir gün Spiro'nun dükkânda olmadığı bir an Katina fırsattan yararlanarak ceketine bir büyü dikmişti. Kısa bir süre sonra Spi-ro diğer kıza olan aşkından vazgeçmişti. Kavgalar başlamıştı. Katina da ayrıldıkları zaman Spiro'ya önerilerde bulunup destek olmuştu.

"Canını hiç sıkma sen Spirom. Senin gibi erkekleri insanlar başlarının üstünde taşırlar, paşalar gibi, efendiler gibi davranırlar Spirom."

Bir gün çamaşırları toplamaya giden Katina çitin altına saklanmış, bez parçalarından yapılmış bir büyü bulmuştu. Tahta parçası dikkatlice oyulmuş içine büyü konduktan sonra da üstü tekrar kapatılmıştı. Eğer rüzgâr çamaşırları oynatmasaydı görünmeyecekti.

"Tanrı'nın gözü bize yardım etti" diyordu Eftalya.

62

Katina'nın nerede acaba diye merak ettiği kayıp külotlarından, yanmış ve parçalara ayrılmış iplerle üst üste bağlanmıştı. Üç yerinden tahtalarla çivilenerek sıkıştırılmıştı.

Eftalya sinirlenmişti.

"Ebe hiç zaman kaybetmiyor. Savaş istiyorsa, savaş olacak."

Aynı gün evin altını üstüne getirip belki bir şeyler daha koymuştur ebe diye her yeri aradılar. Yorganları çözüp tavukların tüylerine bakmış, yukarıdan çeyizleri indirip tencerelere kadar her şeyi açmışlardı. Hiçbir şey yoktu. Onları kimse görmesin diye gece el lambasıyla bütün avluyu kazmış, gömülü büyü aramışlardı.

Her şeyden önce ebenin, büyüünün tuttuğundan emin olması için Katina hastalanmış numarası yaptı. Eftalya laf taşıdığından şüphelendiği Lefkotea sürtüğüne de dert yanıyordu.

"Lefkoteacığım son zamanlarda hiçbir şey yemez oldu yavrum.

Çiçeğim sararıp soluyor."

O günden sonra ana kız, ebeyi iş üstünde yakalamak için hazırlık yaptılar. Geceleri ay kaybolduktan sonra Tanrı'nın gözü onlara yardım ediyordu. Biri uyurken diğeri nöbet tutuyordu. Evi korumak için etrafına beyaz toz serpiyor sonrada her tarafını temizliyorlardı. Bir gece gökyüzünden ay kaybolmuştu ki, ebe geldi. Kedi kadar sessizce eve yaklaştı ve avlunun duvarından içeriye atladı. Katina annesini uyandırmış ve birlikte gizlice ebeyi seyretmeye başlamışlardı. Sessizliğin içinde birden bir çekirgenin zıplama-sıyla ürken ebe, etrafını kolaçan etti. Büyünün evin temeline kadar ulaşması için tuvalete yakın bir yeri sabunla ovduktan sonra avuç içleriyle sıkıca bastırdı. Tuvaletten sonra, her gün gelip geçtiğimiz

yolları takip ederek evin arka tarafına geçip kapıya ulaştığında kirli elleriyle bir daire çizdi. Arkadaki fesleğenlerin köklerini kazıp küçük bir çukur açtıktan sonra, koynundan katlanmış dikilmiş bir şey çıkarıp çukura gömdü ve elleriyle belli olmasın diye de toprağı düzeltti. Sonra mırıldanarak bir şeyler söyledi, ellerini açıp kapayarak, eve doğru küfürler ederek, söylene söylene çekip gitti. Ebenin gitmesiyle, dışarı çıkıp büyüleri gömüldükleri yerlerden çıkarttılar. Ancak bu büyüler onların bildiklerinden değildi. Onu nasil etkisiz hale getireceklerini bilmiyorlardı. Bunun üzerine kalkıp Attarti Ana'ya gittiler.

63

Onu derin uykusundan kaldırmalarına gerek kalmamıştı. Zaten o da bir mum yakmış, oturmuş onları bekliyordu. Ne garip kadındı şu Attarti Ana.

Attarti Ana hiç konuşmadan büyüü incelemişti. İşmar'a işaret ettikten sonra tekrar mumun ışığında kendi düşüncelerine dalmıştı. İşmar onlara gereken açıklamaları yapmak için konuşmaya başladı: "Bunu bulduğunuz yere götürüp geri koyun. Onu kontrol etmek için geri gelecektir. Tanrı'nın suyuyla kapınızı yıkayıp pencerelerin her birine yedi gün boyunca yanan kandiller koyun. Ve bu kâğıtta yazılanları okuyun."

Eftalya bu büyüün ne için yapıldığını öğrenmek istiyordu ama soramamıştı. Sonunda kendini tutamayan Katina sormuştu.

"Ölümcül bir hastalığa tutulayım diye mi yapılıyor bu bü-yur işte o zaman Lefkotea'nın laf taşıdığından emin olmuşlardı. Zaten insanın başına ne gelirse arkadaşından gelirdi.

Ebenin savaşı

Düşmana sağ gösterip sol vurmak ilk adımdı; ancak bunun büyük bir gizlilikle yapılması zordu. Ebe çünkü çocuk değildi. Ruhani yönden çok bilgiliydi. İş gereği yıllarca bebek doğurtmaktan ruhani bir güç kazanmıştı. Yeni doğum yapan kadınlarla sürekli bir arada olduğu için çok kolay ana sütü bulabilmesi de cabasıydı. Bütün kadınlar onu kurtarıcıları gibi görüyordu. Doğum vakti geldiği zaman, sancılar

çoğaldığında ebenin içeriye girmesiyle birçok kez başarısız doğumlar gerçekleştirmesine rağmen, "Geldi, kurtulduk, şükürler olsun" diyerek seviniyorlardı. Ebe kendi başarısızlıklarını, "Tanrı böyle istemiş" diyerek tanrısal güçlere yorardı.

Kısır olan kadınlar ebe sayesinde kendilerine yeni doğmuş bebekler bulurlardı. Her birinin sırrını bilirdi. Bebeklerin babasının kim olduğunu bilmek isterdi, belki bir gün işine yarar diye.

"Doğruyu söyle bana, bebeğin babası Türk mü? Senin kocan sarışın ama bebeğin esmer!"

Ebe bizim huzurlu hayatlarımızı gözler önüne sererek altüst eden bir nemruttu.

64

Ve sonunda savaş başlamıştı. Katina'nın ölüm haberi gelmekte geciktikçe ebenin de huzuru kaçıyordu. Geceleri sık sık onların evine büyüleriyle gidiyordu.

Katina ve Eftalya evlerini korumaya almışlardı. Her gün çatı arasını, unların içini, arka bahçedeki küçük bostanı didik didik arıyorlardı. Eftalya, ebenin, kendi pis bezini de koyarak içini küçük kara böceklerle doldurduğu bir fare bulmuştu.

"Kahrolasıca kaltak."

Her iki taraf da kendisini o kadar çok kaptırmıştı ki savaşa, damat sorununu unutmuşlardı. Tıpkı gerçek savaşlarda olduğu gibi, asıl amacın yerini başka bir amaç almıştı.

Eğer Eftalya'nın aklına güzele yakışıklı yaraşır düşüncesiyle, ebenin kızının peşine Aristidi'yi takmak gelmeseydi, bu savaşın biteceği yoktu. Aşağı mahallenin kaldırımlarında ağalık yapan Aristidi'ye bütün kızlar hayrandı. Kasabın kızı Melbo'dan, Aristidi'nin o kıvrık kirpikleri için canına kıymaya kalkışan panayırıcının kızı Donna'ya kadar bütün genç kızlar ona âşıktı. Kızlar ne kadar çok onun üstüne düşüp onun için sararıp soluyorsa, o da bir o kadar kabarıp kendini bulunmaz Hint kumaşı zannediyordu. Sonunda yeryüzünde ona layık olabilecek bir dişinin olmadığına inanmaya başlamıştı. Eftalya gidip onu bulmuş, her şeyi bir güzel allayıp pullayıp kalıbına

uydurarak onunla konuşmuştu. Anastasya'nın ona sevdalı olduğı ama açılmaktan çekindiğı masalına iyice inandırmıştı onu; ıy bir ev kızı olduğunu ve babasının un satarak bolca para kazandığını söylemişti.

"Bak Aristidiciğim, kıza ağırdan yaklaşmalısın, korkutup da sakın kaçırmayasın kıızı. Ama zaten senin göz koyduğun hangi kadın senden, senin gibi yağız bir delikanlıdan kaçabilir? Hem de senin gibi, erkeklerin en iyisinden. Eğer baktın olmadı, hiç dert edip de üzmeseyin kendini Aristidim. Ne olacak zaten? Bu kadar başarının arasında küçük bir başarısızlık seni yıkmaz."

Hemen ertesi gün Aristidi, Anastasya'yı yakın takibe almıştı. Anastasya değirmende mi, hemen arkasında bir köşeye saklandı Aristidi. Bostanda mı Anastasya, peşinde Aristidi. Denize gitmişse, hemen dibinde Aristidi. Gece gündüz Anastasya'nın peşindeydi Aristidi. Arada bir yanından geçerken kulağına aşk dolu sözcükler fısıldıyordu. Aristidi'nin bu konularda çok tecrübesi vardı ve sonunda balık oltaya takılmıştı. Kızın da, bu kadar yakışıklı erkeğin peşinde koşması hoşuna gitmişti. Hem yakışık-

65

lı olmasa bile bu kadar lafa kim karşı koyabilirdi ki? Kendini, bir erkek tarafından arzulanan kadın olarak hisseden biri neler vermezdi ki?

Bu arada Eftalya'yla ebenin arasındaki savaş tüm şiddetiyle devam ettiği için Anastasya'nın durumu ebenin gözünden kaçmıştı.

Anastasya ona,

"Anne, komşuya baharatları vermeye gidiyorum" dediğı zaman yaptığı büyülerle o kadar meşguldü ki, kafasını bile kaldırmadan Anastasya'ya, "Git, beni rahatsız etme" diyordu.

Büyük bir tutku ve sevgiyle birbirlerine âşık olmuşlardı. Bir akşam Aristidi onu değirmenin arkasındaki, yıldızlarla dolu gökyüzünün altında, denizden gelen tatlı rüzgârların estiğı tarlalara götürmüştü. Ne güzel bir büyüydü aşk, gençliğin verdiği mutluluk. Ve o geceden tam bir ay sonra ebe, kızını doğurtacağını öğrenmişti.

Eftalya ve Katina meydan onlara kaldığı için seviniyorlardı. Eftalya, bütün bu olan bitenden haberi bile olmayan Fula'ya, üzüntülüymüş gibi davranarak kızıyla ilgilenen hiçbir damat adayı çıkmadığını söylüyordu.

Fula'nın umurunda bile değildi yeğeni, içinden kendi kendine, "Acaba bir de umutları mı vardı; kendi kendine övüp göklere çıkardığı şu şey için?" diye düşünüyordu. Onun bir türlü bitmek bilmeyen kendi rahatıyla ilgili sorunları vardı.

Ebeden ve Anastasya'dan haber alabilmek için Lefkotea'yla ilişkiyi kesmemişlerdi. Memnuniyetle gözlerini uyabilecekken, çıkarları uğruna düşmanlarıyla dostluklarına devam ediyorlar-di.

Etrafındaki insanların gönlünü hoş tutmanın birtakım getiri-leri vardı. Komşuna iki güzel laf etmenin faydası vardı. İleride neyin nasıl olacağını bilemezdin. Hatta sabahları tartıştıkları Vasilya'yı bile öğleden sonraları çaya davet ediyorlardı.

"Olup bitenler geçmişte kaldı, Vasilyacığım."

"Evet. Oldu, bitti Eftalyacığım."

Vasilya'nın kapı gibi oğulları vardı. Sakız ağacından yapılmış iki direkli yelkenli gemilerle denize açılırlardı. Aylar sonra döndüklerinde de annelerine bir sürü hediye getirirlerdi. Kolyeler, kumaşlar, kolonyalar...

"Çok iyi oğulların var, Vasilyacığım."

"Kısmetli olsunlar."

66

Ve bir gün, Spiro'nun, Katina'nın ona, "Dün yoktun, niye gelmedin?" diye sorması için dua ettiğini görünce, Eftalya artık Spiro'nun başının bağlanması zamanının geldiğine karar verdi.

Bir kâğıtta, "Anneciğim bu gün yoğurtlu köfte, sarmısak soslu tavşan ve helva pişir. Kutlama var" yazıyordu.

Sabah saatlerinin ilk kuş cıvıltıları duyulana kadar ana kız bütün gece ayaktaydı. Bütün bir gece sobanın başında oturup okumuşlardı.

"Şimdi de yağı oku anne ve bir de sakın tabağı ters çevirme ki daha gelmeden geri gitmesin."

"Sus kız! Senden mi öğrenicem neyi nasıl yapacağımı? Kalk da parçayı getir ve konuşma."

Sobanın üzerinde erittiğı muma Spiro'nun kıyafetinden bir parça ve saçından bir tutam katıp muma elleriyle insan şekli vermişti. Daha tam soğumadan önce mumdan heykelciğın göz kısımlarına Katina'nın kirpiklerinden koyduktan sonra, bir bez parçasıyla gözlerini sıkıca bağlamış ve okumaya başlamıştı. Üç kere tekrarlayarak demişti ki, "Ben neyi görmeni istiyorsam artık onu göreceksin, gözlerinde kirpikleri olan bu kızdan başkasında artık gözün olmayacak."

Ardından ağız yerine, Katina'nın tükürüğünü koymak için küçük bir çukur açarak Katina'ya, "Tükür içine" diye emretti Eftalya. Katina üç kere tükürdükten sonra dolan küçük çukuru sıkıca kapattı Eftalya ve Katina'dan külotunu istedi.

Katina'nın çıkardığı külotu heykelciğı dolayarak üç düğüm attıktan sonra Katina'ya dönerek, "Al da yastığının altına koy" dedi. Ertesi gün Spiro sipariş verdiği yemekleri yemek için tam saatinde gelmişti. Ancak onun her şeyden çok yemekler ilgisini çekmişti. Düğüne üç ay kalmıştı.

Fula da kızıyla beraber davetliydi. "Tam da sırasıydı. Hay kahretsin be!"

67

Memeta

Nina Hanım, oğlunun Katina için söylediklerini duyunca kahrolmuştu. Katina! Koskocaman izmir'de sevecek bir Kati-na'yı bulmuştu? Ağlamıştı başka bir çıkış yolu bulamayınca. Kızı Sofula'yı yaşıtı olan iyi bir delikanlıyla evlendirmiş, bir de torun sahibi olmuştu. Daha hınzır olan öteki kızı, bir ayakkabıcıyla yaşadığı macera yüzünden otuz altın liraya ve bir de ekstradan Adem Kızları Okulu'na gönderilmesi için masraf yapılmasına mal olmuştu. Ama Spiro! Biricik oğlu! Gururuydu onun. Spiro'dan asla böyle bir davranış beklemiyordu. Yıkılmıştı.

"Aklım almıyor. Evinde parke yerine toprağa basıyor o! Ey yüce Tanrım! Üzüntümden üç gündür ağzıma lokma koymadım!" diyerek Peşmacıoğlu Hanım'a dert yanıyordu.

"Hanımım sana bir vişne suyu getireyim mi?"

"Hayır! Al şunları da önümden" diyerek önündeki tabakları elinin tersiyle sinirlenerek itmişti.

Durumun sadece basit bir gençlik hevesinden çok daha ciddi olduğunu hissettiğinden daha da çok üzülyordu.

"Bin kere daha iyiydi Anastasya! Bin kere daha iyiydi!" diye yüksek sesle bağıırıyordu.

Zamanında Spiro'nun gözü Anastasya'dan başkasını görmüyor diye sitem etmişti. Anastasya için canını bile vermeye hazır olan Spiro artık onu görmek bile istemiyordu. Kendini çaresiz hissediyordu Nina Hanım.

"Kocama ne diyeyim ben şimdi. Çıldırır!"

Ertesi gün Spiro evden çıkarken gene aynı konuşmalar olmuştu. Gene oğlundan kesin cevaplar almıştı. Fikrini değiştirmesi için bu sefer onun gözünün önünde ağlamıştı ama nafile. Spiro Nuh diyor peygamber demiyordu. Böylesine ümitsizliğe kapılmışken Vayça'nın, Türk Mahallesi'nde oturan ve büyülerden anlayan bir kadına gitme önerisi ilaç gibi gelmişti.

Giyinip hazırlandıktan sonra o öğlen o zamanlar büyü yapma ve bozma konusunda ün salmış, Türk Mahallesi'nde oturan Memeta'da almıştı soluğu Nina Hanım. Türk kadın ona, gerçekten de işi iyi bilen biri tarafından çok kuvvetli ve zor bir büyü yapılmış olduğunu, oğlunun bu büyüyle bağlandığını, ardından da bunu çözebileceğini söylemişti.

68

Aynı gün öğleden sonra Nina Hanım'ın Türk Mahallesi'ni ziyaret ettiği haberi çok çabuk her tarafa yayılmıştı. Kulaktan kulağa, ağızdan ağza yayılarak Attarti Ana'nın yardımcısı İş-mar'a, oradan da Attarti Ana'ya kadar ulaşmıştı haber. Aynı hızla Attarti Ana, Memeta'ya bir haber gönderip ona, gelin adayının kendi

himayesinde olduğunu, dolayısıyla bu işe karışmamasını buyurunca, o akşamüstü Memeta, Attarti Ana'ya gidip önünde diz çökerek bundan haberi olmadığını söylemiş ve onu affetmesi için yalvarmıştı.

Ertesi gün sabahın erken saatlerinde Nina Hanım büyü bozulsun diye Spiro'nun saçından ve kıyafetlerinden aldığı parçalar ve yağlarla Memeta'ya gitmiş ancak ondan bir yanlıklık olduğu cevabını almıştı. "Yanlıklık mı? Ne yanlılığı?" diye sorarken taş kesilmişti Nina Hanım.

Memeta, "Yanlış anlaşılma oldu Hanımefendi, getirdiklerinizi alın gidin. Allah yolunuzu açık etsin" demiş ama ondan aldığı parayı geri vermemişti.

İçgüveyi mahallede...

Katina bir taraftan ipe çamaşırları asıyor bir taraftan da mırıldanarak şarkı söylüyordu.

"...kaderin yolunda devam et, rüzgârda bez gibi havalanıp savrulan zarif bedenler sakın karşına çıkmasın... Oh amaaan aman... Yok ya, izin verseydim de, Spiro Bey başkalarıyla mı fındırdeseydi. Aman, aman yavruuum..."

Spiro'ya, evde kendini mutlu hissetmesi için her gün verilecek olan iksirler dahi hazırlanmıştı. Sabahleyin afyon iksiri, öğleden sonraysa güneşin alçılmasıyla içine uyku tozu karıştırılmış bir kadeh şarap yeterliydi. Sabahları Spiro kolalı gömleği, iç çamaşırı ve içinde ayakkabı büyüğü olduğu için onu rahatsız eden ancak bunu pek önemsemeyerek giydiği rugan ayakkabılarıyla evden çıkarken ilgi ve bakımdan gıcır gıcır parlıyordu.

Spiro annesiyle yaptığı bol gözyaşlı son kavgadan sonra odasının önünde bulunduğu birkaç eşyasını toplayıp Rum Mahallesi'ne içgüveysi gitmişti. Katina ve Eftalya onu yoluna halılar sererek karşılamışlardı. Gelin, yatağı hazırlamış, ardından da dolabın

içindekileri boşaltıp beyefendinin, günde iki kere buharla ütölen kolalı gömlekleri ve eşyası için yer açmıştı.

Türkiye'de evin bütün giderlerini evin erkeğı karşıladı ve Spiro da zengin bir damattı. Hem Türklerin hem de Yunanların ticaretini yaptığı büyük kâr getiren tütünler bu bölgelerde yetiştiriliyordu. Taşınmanın gerçekleştiğı gün ticaretin en yoğun olduğı döneme denk gelmişti. Çevre bölgelerden birçok insan tütünlerini arabalara ve eşeklere yükleyerek, tütünleri tartıp ardından da gemilerle yurtdışına ihraç eden tüccarlara satmak için izmir'e gelmişti. Mahalle her sabah kadınların çamaşır yıkarken çıkardıkları gürültü patırtıyla ve kavgalarıyla ayaklanırdı. Her gün Eftalya ve Katina onlarla saç saça baş başa kavga ederdi.

Katina, sütçünün ölümünden sonra dul kalan karşı komşularına, her sabah Spiro evden çıkarken kapıyı açıp ona cilve yaptığı, tatlı tatlı baktığı için sinir olurdu.

"Gözünü oyacağım senin kaltak! Kirpik bile bırakmayacağım gözünde!"

Evin erkeğinin dönüş saati yaklaştığındaysa, ana kız eve girer, Eftalya yemek yaparken Katina da pudra ve ruj sürerek süslenmeye başlardı.

Mahallenin "efendisi" artık Spiro'ydu. Mahallede herkesin işine göre lakabı olduğunu duyardın. Sütçü, kaymakçı, kuyumcu, balıkçı. Ama Spiro için hiç kimse tütüncü dememişti. O, Şer-betoğlu'ydu.

Nasıl olmuştu da, bu adam bu mahalleye düşmüştü? Yüzüne bile bakmayacağın bu çirkin, nasıl becermişti onu kendine bağlamayı acaba? Herkes şaşkınlık içinde bu soruları sorup duruyordu.

Artık pastırmalar ve yoğurtlular yapıp dağıtıyorlardı. Hatta Katinacıyı yorulmasın diye Spiro eve bir de hizmetçi almıştı. Her üç günde bir aşklarına renk gelsin diye yataklarında gerçekleştiremedikleri şeyler için Spiro'yla kırlara ya da sayfiye yerlerine gidiyorlardı.

Poğaçaların içini, peynirle ve aldıkları yeni kıyma makinesinde çektikleri kıymayla, parayı hiç dert etmeden bolca dolduru-yorlardı. Alışverişe gittiklerinde ise lüzumlu lüzumsuz bir sürü şey satın alıp dönüyorlardı eve.

Anastasya'yla Aristidi'nin evlilik haberini aldıklarında Eftalya zafer kazanmış bir asker edasıyla gülmüştü.

70

"Al sana güzel bir haber daha!"

Değirmenci onlara yeni bir ev açmış, damadını da yanında işe almıştı. Ne de olsa Anastasya tek kızıydı.

Vasılya, "Aman, o da biraz ak gün yüzü görür hiç olmazsa, yüzü un oldukça. Ha ha ha!" diyerek onları alaya almıştı.

Nina Hanım Spiro'nun haberlerini, onlarla bilerek selamı kesmeyen ve görüşmeye devam eden kızı Sofula'dan alıyordu. 23 Kasım 1895'te Katina mahalleden telli duvaklı gelin olarak çıkıp düğünün yapılacağı Azize Fotini Kilisesi'ne gitti.

Düğünden sonra Kartie denilen pahalı eve taşınmıştık. Eftalya, izmir'de doğup büyümüş olan damadı Türkçe bilmediği için durumu kendi lehine kullanıyordu. Damadının annesi ve kız kardeşleri Eftalya için hâlâ büyük bir engeldi. Nina Hanım'la aralarını nasıl düzeltebilirdi ki, o bu kadar inat ediyorken? Spiro'ya bir taraftan, "Spirocuğum annene de arada bir uğra; seni görsün zavallı kadın" ya da "Bak Spiro, burası senin evin ve Katina da senin karın artık. Eğer isterse gelsin seni görmeye, istemezse de canı cehenneme!" deyip duruyordu. Ne yârdan ne serden geçiyordu. Sonunda Şerbetoğlu Ailesi'nden iyi ya da kötü, hiçbir şekilde söz etmemeye karar verdiler; sanki onlar hiç yokmuşlar gibi.

Spiro için de arkadaşlarıyla eğlenip iyi zaman geçireceği yeni bir hayat kurmaya çalışıyorlardı. Böylelikle sürekli bir şeylerle meşgul olup boş kalmayacaktı. Ve büyük çabalar sonucunda, Spiro'nun her şeyi toz pembe görmesini sağladılar.

Görümce Sofula bebeğiyle onlara gittiği zaman Eftalya koşarak sahte ve yapmacık tavırlarıyla, "Canım benim, ciğerim, bir tanem" diyerek bebekle ilgileniyordu. Her seferinde onlara elinde içi bin bir türlü şeyle dolu bir sepetle ziyarete gelen Sofu-la'yla, öyle böyle derken sonunda dost oldular. Daha sonraları, Spiro bir Türk tarafından limanda öldürölüp Karaman'la ikinci evliliğini yaptıktan

sonra bile, Katina'yla Sofula'nın ilişkileri devam etti. Sofula onların yeni Beaute'si olan Bella Vista'ya gelip gitmeye devam ediyordu. Eftalya'nın ona karşı sergilediğı sahte tavırlarında hiçbir değışiklik olmamıştı. Eftalya'nın yeni akrabalarından yana da hiçbir şikâyeti yoktu. Damadının annesi son

71

çocuğunu doğururken vefat etmiş olduğundan, ona karışan hiç kimse yoktu.

ilk soğukların başlamasıyla ayaklarına birer çift yeni çizme giymişler, boyunlarına da tüyleri boyunlarını dolayan kürkten kaşkollar sarmışlardı.

"Aman nasıl da değışti birden havalar böyle!"

Herkesin güler yüzü olduğu, bir şaheser olan sarmısak soslu tavşanların pişirildiğı, koynuna almaya doymadığı karısıyla, her zaman temiz, jilet gibi ütülü, kolalı kıyafetleriyle boy gösterdiği, dostlara kapısı ardına kadar açık olan Bella Vista'daki evde herkes hayatından memnundu.

"Evin efendisi işten eve geldiğı zaman tasaları paspasın altında kalmalı. Bu yüzden çok konuşmamalısın. Her zaman senin haklı olman gerekmez. Ona gülümsemelisin. Evinden korkmamalı. 'Aman gene eve gidip bin türlü şey duyacağım' dememeli."

Her akşam Melidiler, Kapralo ve Kondoyeorgidiler onları ziyarete geliyor ve durmadan içiyorlardı. Eftalya onları tekrar tekrar evlerine davet ediyor ve böylece her akşam, onlara içki servisi yapmakla geçiyordu.

"Onlar gelsin ki, bizimki kendisini onlardan daha nüfuzlu hissedip gururlansın. Onlardan hemen kopmasın. Annesini dinlememiş olabilir; ama arkadaşlarını dinler."

Onlar afyondan birer doz alırken Katina, başını önüne eğerek olanları görmüyormuş gibi yapardı.

Eftalya kendisine göre bir düzen kurabilmek için kimin kime uygun olduğunu düşünmeye başlamıştı.

"Eğer onları bizim kızlarla baş göz edebilirsek, hem rahat ederiz hem de herkesin hayatı kolaylaşır."

Sonunda öyle de olmuştu. Güzelliğı sayesinde gelin olma şansını yüksek olan Fotini, Mehdilerin en büyüğü ve en huysuz olanına; uzun boylu bir sırık olduğu için Dionisya da, Çıplak-oğullarmdan Sotiri'ye çok uygun birer eş olabilirlerdi. Eğer onu zapt edebilirse tabu.

"Peki küçük Melidi, anne?"

"Her aileden bir kişi yeter de artar bile."

Ertesi günden itibaren hemen, Bella Vista'daki eve, diğer mahallelerden birer birer kadınlar gelmeye başlamış, ortama girmeye çalışıyorlardı. Pazar günleri ne eğlenceler düzenlenirdi!

72

Fula'ya borçlu olduklarından Despina'yı en zenginleriyle tanıştıyorlardı. Kin tutmadığını ve yeğeninin yüzüne şans güldüğü için Çok sevindiğini söyleyen Fula'ya, "Sen o işi bana bırak, gerisine karışma. Şimdi gel de yardım et" dedi.

Arkadaşlarının içinde ilk evlenen Spiro'ydu ve onun evliliğı diğerleri için imrenilecek bir örnekti. Böylece diğerlerinin evlenmeleri daha kolay olacaktı.

Yan taraflarındaki evi kirilayıp Beaute'yi oraya taşıdılar. Yüze sıcak havluların konduğu, saçlara bakımların yapıldığı bu yeni güzellik merkezine civardaki tüm kadınlar akın ediyordu. Yaptıkları parfümlerin esansları Fransa'dan, kirpikler için kınalar ve badem yağlarıysa Mısır'dan geliyordu. Hayır demeyi bilmeyen nazik Spiro her şeyi ödüyordu.

Eftalya Hanım'da ne de güzel ağırlandırdın; hele seninle ilgi-lenilmesi bamBaşkaydı. Uç kişi cildindeki yağları temizledikten sonra, Fransız aksanıyla konuşan Lefkotea seni yağladı.

"Seni gidi Lefkotea, dua et ki seni seviyorum."

"Ama haç üstüne yemin ederim ki, ben bir şey demedim."

"Olanlar senin suçun sersem şey. Kuş gibi öttükten sonra geliyor aklına düşünmek. Hayvan."

Sonunda Lefkotea'nın ruhu bile duymadan, ebenin onun ağzını aradığını fark etmişlerdi.

işmar, halı dükkanındaki işinden ayrılıp Beaute'de çalışmaya başlamıştı. Hem burada daha iyi zaman geçiriyordu hem de parası daha iyiydi. Bukle yapmakta da çok becerikliydı.

Katina da güzellik telaşına düşmüştü; sanki onu kurtaracak-mış gibi bu yapılanlar.

Kadınların saçlarını şişlerle ve baloncuklarla kabartıyor, burmalar yapıyorlardı. Buklelerini yapmak için ıslak saçlarını küçük beyaz kurdelelerle sarıyorlardı.

Annesi bütün bir gün kafasındaki sargılarla dolaştığını görünce Katina'yı uyarmıştı:

"Bu halinle seni sakın yatak odanda görmeyeyim!"

Daha yumuşak olsun diye saçlarını, çatıda topladığı yağmur suyuyla yıkamış olan Katina, gün ışığına çıkıp saçlarını sallayarak kurutmaya çalışıyordu.

Kirpiklerinin rengi daha koyu olsun ve kıvrılsın diye İskenderiye yağı sürüp buklelerinin daha zengin ve güzel durması için saçlarını kat kat kestirmiş, yanaklarına da pembeleşsin diye allık sürmüştü.

Güzelleşmişti.

73

Eftalya onu böyle görünce, "Yoksa hoşuna giden başka biri mi var acaba?" diye düşündü.

Bütün İzmir'in kadınları Beaute'ye geliyordu. Yazları Afro-dit plajında, kışlarıysa Beaute'de geçiriyorlardı. Eftalya'nın yeri bilgi bankası gibiydi. Kim nerede, kiminle, ne zaman, neden; her şeyi öğrenebiliyorlardı.

Fula, Karpidu'nun vefatından ve Despina'nın evliliğinden çok sonra Eftalya'yla beraber Beaute'nin üst katındaki odaya taşınmıştı. O zamanlar Katina, Karaman'la evliydi.

Hep beraber geçirdikleri o ilkbahar günleri unutulamayacak kadar güzeldi. Yazlık yerlere gezmeye gidiyorlar, faytonlarla tepelerden sahile inen çamların altında şen şakrak muhabbet ediyorlardı.

Eftalya'nın tam istediğı gibi olmasa da herkesin artık bir eşı vardı. Dionisya, Sotiri'yi almış ve ilk seferde hamile kalmayı başarmıştı.

Yeni damat için Spiro,

"Deli be bu!" diyordu.

"Kim? Sotiri mi? Acaba seni hoca mı vaftiz etti, efendi?"

Sotiri hâlâ işin ne boyutta olduğunu idrak edememişti. İlişkilerini gönül macerası gibi görüyordu. Sanki gelip geçici bir kadın meselesiydi onun için.

Arapoğlu, Fotini'ye âşık olmuştu. Fotini de sürekli naz yapıyordu.

Çünkü söyleye söyleye damat adaylarının içinde en iyisinin Melidi olduğuna onu inandırmışlardı.

"Sakız Adalı'yı mı istiyorsun yoksa Melidi'yi mi? Hangisini istediğine bir an önce karar ver de biz de ona göre hareket edelim. Seninle mi uğraşacağız?"

Önde kızlar arkada anaları. Bitmek bilmeyen hikâye.

Günlerden bir gün teyzesi, artık olgunlaşması gerektiğini hatırlatmak için Fotini'yi karşısına alıp onunla konuştu.

"Dinle kızım. Eğer mutlu olacağın iyi bir evlilik yapmak istiyorsan Tanrı aşkına, âşık olduğun biriyle evlenme. Aşk bitip gözlerin açılınca karşında ne bulacaksın? Sonradan göreceğini değil, şimdiden görebildiğini al. Kocana saygı ve şükran duymalısın. Evlilikte seveda olmaz. Flört edeceksen de, gelip geçici olan başkalarıyla et."

Birbirlerinden ayırt edilemeyen Vayça'nın ikiz yeğenlerinden biri Kaprola'ya, diğeriye Kondoyorgi'ye talip olmuştu.

74

Hayatımızın en güzel yıllarıydı o yıllar. Ticaret yolunda mahsul çoktu. Çok para ve zenginlik vardı. Melidi Ailesi ayağını yorganına göre uzatmamış ve büyük işlere kalkışmış olanlara faizle borç para veriyordu. Bitmek tükenmek bilmeyen eğlenceler düzenleniyordu. Hiçbir sıkıntımız yoktu; Türklerden başka.

Türkler her zaman hazır olandan, senin emeğinden, kazancından yemek için bekleyen ve fırsat kollayan bir yılan gibi oradaydılar.

Haklarını yememek lazım; ne de olsa iyi olan Türkler de vardı.

Kendini kime karşı koruman ya da korumaman gerektiğini bilemezdi ki! Son anda seni ısırmak için kimin saldıracağını nereden ^bileceksi? Türk ortaklar hiçbir emek harcamamış olmalarına rağmen hak talep eder ve mahsulün yarısını alırlardı. Bu bizim Türkiye'ye ödediğimiz kan vergimizdi.

Büyük bir paket ve içi çarşıdan aldıklarıyla dolu bir sepetle mutfağa girdi Katina. İngiliz malı, kalın kemerli ve içi ikoç yününden çok güzel bir pardösü almıştı.

O gün, tavada kaburga kızartmak için kuzu kesmiş büyük tavernalardan birine uğramıştı. Kebap yapmak için yağsız, sinirsiz bir okkalık but almıştı.

Eftalya tezgâhın önünde, vücuttaki lekeler için hazırlayacağı losyonun malzemelerini eziyordu. Stravakya da ona, havana azar azar limon suyu dökerek yardım ediyordu.

Tap... tap... tap...

Gerekli miktarı bir türlü ayarlayamayan Stravakya'ya, "Daha az... daha çok..." diyerek söyleniyordu Eftalya.

"Anne bak, sana geçenlerde istediğin o tek parçalı pardösü-yü aldım."

Aalışveriş yapıp para harcamak Katina'yı mutlu etmişti. Ancak son iki haftadır Eftalya, gece gündüz demiyor Beaute'de eksik bir şey olmaması için sürekli krem yapıyordu.

"Anne söylesene bana, neden böyle kendi çabalarıyla zengin olma hevesi sardı seni bir türlü anlamıyorum?"

Tap... tap... tap...

"Bırak be anne şunları dövmeyi de bana bak, seninle konuşurken bana bak."

Eftalya ona bir bakış attıktan sonra havadaki maydanozla limonu dövmeye devam etti.

75

"Niye bu kadar zorluyorsun ki kendini anne? Boş ver her şeye, gitsin. Yok ticaretti, yok her birinin yağlarıydı... iki kuruş için canın çıkıyor. Bir şeyin mi eksik?"

"Bugün eski mahalleden Pinela Hanım geldi. Onunla Türk Mahallesi'ndeki Çatlak Katerina'ya biraz piring yolladım. Çatlak Katerina'yı biliyorsun değil mi?"

"Evet, biliyorum."

"Peki Çatlak Katerina'nın bir zamanlar Çeşme'deki en varlıklı kadın olduğunu; kıymetli halılarla dayalı döşeli evlere, bir kocaya, çocuklara, faytonlara ve aklının alabileceği her şeye sahip olduğunu biliyor muydun? Ne kadar eîiaçık bir insan olduğunu ve ihtiyacı olan herkese yardım ettiğini biliyor muydun? Bilmiyorsan şimdi öğrendin!"

Havandan çıkan tap tap sesleri arasında sandalyede oturan Katina annesine sordu:

"Nasıl oldu da bu hale düştü öyleyse?"

"Bu hale düştü çünkü o zamanki zenginliğinin sonsuza kadar süreceğini zannetti. Yarınlarının da o günlerdeki gibi olacağına inanıp geleceği düşünmedi. Kocasî ölünce ve bütün malvarlığını çocuklarının üstüne yapınca, gelinleri onu dışarı attı."

Tap... tap... tap...

Eftalya, kafasını kaldırmadan hem konuşuyor hem de havandaki limonla maydanozları dövmeye devam ediyordu.

"Kocanın, paşaların ki kadar çok parası olsun demedim. Her kadın kendi için bir şeyler yapmalı. Geliri olmalı. Kocasından gizli bir birikimi olmalı. Yoksa, karşındakine yapışık bir parazit gibi yaşarsın; her şeyini karşılayan, senin de rahatını sağladığın birinin üzerinde parazit olursun. İşte o zaman hem ona boyun eğersin hem dayak yersin hem de bunlar yetmezmiş gibi boynuzlanır, üstüne de teşekkür etmek zorunda kalırsın.

Elindeki havanı bırakıp Katina'nın gözlerinin içine bakarak, "Benim ne kadar param olduğundan senin haberin var mı?" diye sordu.

"Paran var mı?"

"Bak, gördün mü, senin bile haberin yok neyim olup olmadığından."

"Lafı gelmişken, sen biliyor musun ne yaptığını Pinela Ha-nım'ın, kocası Argiri Bey'e?" "Ne yaptı?"

76

Katina dersini alırken tuhaf duygular içindeydi. Gözünden çok önemli bir konunun kaçtığını fark etmişti. Ve kendisinin de bir şeyler yapması gerektiğini düşünüyordu. En geç o akşamdan itibaren bir şeyler yapmalıydı.

"İki okka et aldım bugün Argirim ve hepsini yedik' derdi ona. Yalandı tabii. Aldığı et bir okaydı. İçini bol patatesle, onla bunla doldururdu ki çokmuş gibi görünsün. Paranın geri kalan kısmını da tasarrufuna eklerdi. Otuz yıldır aynı terane. Bugüne dek ne kadar toplamıştır acaba Pinela? Bir düşün bakalım. Ondan böyle bir şey bekler miydin? Bir seferinde zavallı Argiri, işi için milletten borç para toplamıştı. Üzüntüsünden delire-cek hale gelmişti. Teknesini ve balıkçı dükkânını elinden alacaklardı neredeyse..."

"Tabii ki Pinela ona parasından verdi" diyerek Katina lafa girince, Eftalya, "Delirmişsin sen, tek kelime bile etmedi parası hakkında. Onun gidip başkalarından borç almasına ve işini yoluna koymak için daha çok çalışmasına seyirci kaldı" dedi.

"Ne kadar kötü bir kadın!" deyince Katina, Eftalya sinirlenmişti:

"Ne kadar akıllı bir kadın! Argiri kim ki?"

"Kocası."

"Sadece bir yabancı, et parçası."

"Evet ama gene de kocası."

"Sadece bu dönem için. Yarın kocası olmayabilir! Yarın öbür gün, kime ne olacağını bilemezsin. Ölebilir, hastalanıp yatağa düşebilir, hatta bir metresi bile olabilir."

"Yok daha neler be anne! Argiri Bey'in bir sevgilisi nasıl olabilir ki? Onun nasıl biri olduğuna hiç dikkat ettin mi? Çirkinin teki. Tıpkı kaderi gibi. Ayrıca seksen yaşında; hem hımbılın teki hem de buruş buruş. Bizim bütün İzmir'deki develerden daha fazla kırışıklık var yüzünde."

"Erkek bir deve. Katmam, biz bugüne kadar gizli birikimler yapamadık. Neyimiz var, neyimiz yok hepsini döktük. Gelsin

yemekler, gitsin tatlılar. Ama şimdi yapabiliriz. Tanrı insanlara her gün fırsat vermiyor."

"Seni sokağı atmayacağım anne. Saçmalama artık." "Biliyorum." Artık Eftalya havanı daha güçlü dövüyordu.

77

Fotini için damat adayları

Fotini kararsız olduğı için problemi boyut değıştirmişti. Üç gün üç gece hiç durmadan yağmur yağmıştı. Sonunda kendine göre bir iş bulabilmiş olan Fotini, çalıştığı şapka mağazasına gidebilmek için Frenk Mahallesi'nin yağmur yüzünden sular altında kalmış sokaklarından sulara bata çıka geçiyordu. Önceleri incir paketleme işinde çalışıyordu. Bir izmirli için çok beyaz tenliydi Fotini. Bir incir ağacının altında durunca bile her tarafında kabarcıklar çıkardı. Yurtdışına ihraç edilmek için paketlenen incirleri elleriyle yassılaştırır, ardından da tek tek kutulara dizerek paketlerdi. Ama Fotini, incir sütüne alerjisi olduğı için ancak üç hafta çalışabilmişti orada. İşten çıktıktan kısa bir süre sonra kendisi için daha iyi bir iş buldu. Artık Sapo de monde adında bir şapka dükkânında çalışıyordu. Şapka dükkânı çarşının sonuna doğru, Arapoğlu'nun bakkalının tam karşısındaydı. Biraz ileride ise Melidilerin büroları vardı. Böylelikle biri karşısında, diğeri az ötesinde olan her iki damat adayına da komşu olmuştu.

Arapoğulları Sakız Adası'ndandı. Ticarete kimse onların eline su dökemezdi. Onlar için en büyük mutluluk, bir şeyler satmış olmayı başarmaktı. Dükkânlarından alışveriş yapanları soyup soğana çevirirlerdi. Babaları iki kuruşun bile hesabını yapan pis cimrinin tekiydi. Çırağı bağırıp dururdu.

"N'apıyorsun sen orada Kozma? Görmüyor musun döktüğün pirinç tanelerini, he? Yoksa karıncalar mı müşterilerimiz olsun istiyorsun?"

"Ben yapmadım ki Adamanda Bey! Çuval delik."

"Ben yapmadım! Ben yapmadım! Başka bir şey bilmez mısın sen? Topla şimdi hepsini tek tek!"

Pintilikle varlıklı olmuştı. Lambalar geç saate kadar yanıp da masraf olmasın diye akşamları saat sekiz olunca herkesi yatağına gönderirdi. Çocuklarını en iyi okullarda okutuyor olmasına rağmen, artık açıla açıla parmak uçlarıyla zar zor tutabildikleri kurşun kalemlerinin yerine yenilerini almazdı. Ondan satın aldığı ringa balığını hiçbir şeye sarmadan, öylece sepete koymakta hiçbir sakınca görmez; ama bütün mahalleyi gezip okunmuş eski gazeteleri bakkal dükkânında sattığı malları paket etmek için toplardı.

78

Dükkanındaki mallardan bozulan olduğu zaman bile onları atmaya kıyamaz, sepete doldurup fakir mahallelerde ucuza satması için çırağının eline tutuştururdu. Ne de olsa bir kuruş bir kuruştı. Kızını ve oğlunu kimlerle evlendireceğine bile karar vermişti. Kızını, son zamanlarda çok fazla satılan tereyağını bedavaya getirebilmek için, izmir'in en büyük yağ tüccarına vermeyi düşünmüştü. Az mı, tereyağının bir okkası iki kuruştı. Oğluna ise işleri yolunda giden komşu bakkalın kızını almayı düşünmüştü. Yan taraftaki bakkal, güler yüzlü ve çalışkan biriydi; fiyatları uygun olduğu için de bir sürü müşterisi vardı. Çarşı içinde olduğundan en çok beyler alışveriş yapıyordu bu bakkaldan; onlar hanımlardan daha fazla şey alıyorlardı ve her seferinde oradan alışveriş yapmaktan memnun kalıyorlardı. Bakkalın sahibi, ne kadar meşgul olursa olsun, müşterileriyle teker teker ilgilenir, onların gerek işleriyle ilgili gerek diğer konulardaki tüm dertlerini dinlerdi.

Yandaki bakkalın işleri iyiye gittiği oranda, Adamanda Bey'in fakir mahallelerde ucuza satmak için hazırladığı sepetler çoğalıyordu. Bu yüzden içi içini yiyordu.

Adamanda Bey tam üç kere komşu bakkala, dükkânı devralmak için teklifte bulunmuştu. Ama bakkal sahibi bu konuda konuşmak dahi istemeyince, madem güzellikle vermiyor öyleyse ben de dükkânı çeyiz olarak alırım, diye düşünmüştü. Oğlunun, onun sözünü dinleyeceğini düşünerek kızını istemek için tek başına gitmeye karar verdi.

Ancak ne kızı ne de oğlu için düşündükleri gerçekleşti, Adamanda Bey'in. Sonunda, fazladan iki aileyi daha beslemek zorunda kalacaktı.

Oğlu, arkadaşı Spiro'nun evinde tanıştığı Fotini'ye âşık olmuştu. Bütün ömrü, sardalyelerin ve tuzlamaların olduğu bakkal dükkânında geçen Arapoğlu için Fotini'nin o kar beyazı cildi, ona güneş gibi geliyordu. Hele onu şapka dükkânında öyle giyinmiş kuşanmış tüller içinde görünce içi gitmişti. Hayatında hiçbir şey yaşamamış değildi; bir sürü izmirli tanımişti ama bu bambaşkaydı. izmirli bütün kadınların özellikleri aynıydı: Hepsı buğday tenliydi; c'leri ya da ç'leri söylerken çıkardıkları ahenkli, melodik sesleri, salına salına yürüyüşleri, siyah bukleleri ve cilveli siyah gözleri vardı. Ama Fotini bambaşkaydı.

79

Şapka mağazasının önünde Fotini'nin çıkmasını bekler, sonra da sanki şans eseri karşılaşmışlar gibi ona evine kadar eşlik ederdi. Diğer taraftan Melidi'nin aklına kimseye evlenme teklif etmek gelmemişti bugüne kadar. O, Adamanda'nın öz oğlundan daha çok yakışıyordu Fotini'ye. Bütün gününü, bürosunda, içinden çıkan miktarın, iki ya da üç misliyle geri geldiği kocaman kasasının başında para sayarak geçiriyordu.

Bütün izmir avcunun içindeydi. Tam bir bankaydı. Hatta belki de Osmanlı İmparatorluğu'nun sahip olduğundan daha fazlasına sahipti. Melidi, para saymanın yanında başka bir işle de ilgileniyordu. Kariyerine yeni başladığı zamanlarda bir müşterisinden kalan ve elinde tutmaya karar verdiği bir oteli vardı Kai'de. Ne iyi yapmıştı da satmamıştı oteli! Küçük kardeşini, işletmesi için otele yerleştirmiş, kendisi de gide gele otelin salonlarında bir sürü müşteri edinmişti. Kocaman salonları yabancılarla hıncahınc dolu, muhteşem bir oteldi bu. izmir'e gelen bin bir türlü malın tüccarları bu otelde konaklardı. Otelin pencerelerinden hem limandaki bütün trafiği görebilir hem de gümrüğe, bankalara ve kafelere yakın olurdun. Otel onun için

vitrindi; paranın en büyük kısmını tefecilikten kazanıyordu. Kim demiş sadece Yahudiler tefecidir diye? Bunu söyleyen kesin Petro Melidi'yi tanıımıyordu. Otelin dışında, bir de buharlı gemi kalmıştı ona. Satmayıp onu da elinde tutmuştu. Pasını temizleyip gemiyi bir güzel tamir ettikten sonra İzmir-Efes hattına koydu ki, yabancılar mermer sütunları görsünler. Akıllı adam. Gelecekte kendi özel müşterileri de olacaklarını bildiği otel müşterilerine bu gemi gezintileri bedavaydı. Melidi cimri değildi. Ne zaman ve nerede para harcaması gerektiğini bilirdi; harcadığı zaman da cömertçe harcardı. Evlenmeyi düşünecek zamanı bile yoktu. Mehdilerin en büyükleri için evlilik demek temiz bir gömleğe sahip olmanın en pahalı yolu demekti. Eğer olur da evlenecekse, o zaman da kesin yüklü bir çeyiz isteyecekti.

Eftalya, Zaharula'nın kızı için iyi bir eş olabileceğine karar verdiği zaman Melidi'nin kafasına da evlilik düşüncesini sokmuştu. Çünkü Arapoğlu'nun aşkı başlamadan önce Melidi'yi, Fotini için seçmişlerdi. Ancak şimdi başka bir olasılık daha vardı. Bu iş o kadar da kolay olmamıştı. İki kez gün yapmak zorunda kalmıştı Eftalya.

80

Eftalya o akşamüstü durumu konuşmak için gelen Zaharula Hanım'a, "Ben hesabımı kâğıt kalemle yaparım Zaharulacığım! Bilesin ki, şans insanın ayağına bir kez gelir!" dedi.

"Bir şey dediğim yok, biliyorum; ama en azından büyük olan için bir şans olaydı gelen!"

"Bu iş sıraya bakmaz. Evet, ne diyorduk, yaşları birbirlerine uygun. Her ikisinin de sağlığı yerinde. Aileler arasında sorun yok. Arapoğlu tek erkek çocuğu ve işi de iyi. Kızlarını da evlendirdiler mi, ne de olsa çirkin değil kız, fazla sürmez, iş oğlana kalacak. Kocaman dükkân. Diğer taraftan Petro Melidi onu evinin hanımı yapacak. Eliaçık biri ve renkli bir hayatı var. İpekler içinde, prensesler gibi yaşatacak onu."

"Evet. Bir şey dediğim yok."

"Var da ağzını açmaya görsün... Bir de işin diğeryönleri var. Arapoğlu babasının ölmesini beklemek zorunda işi üstlenmek için. Arapoğlu'nun malvarlığı Melidi'ninkinden çok daha az ama en azından sabit ve belirli bir kazancı var. Ayrıca bugün pek çok malvarlığı olan Melidi'nin yarın öbür gün hepsini kaybetmeyeceğine dair bir garanti de yok."

"Evet. Bir şey dediğim yok!"

"Zaharula, durmadan 'bir şey dediğim yok' deyip duruyorsun. insanın en kötü huyudur cimrilik. insanı çürütür. Cimri birini idare etmek zorunda kalan bütün kadınlar mutsuzdur. Arapoğlu'nun babasının da ne kadar cimri olduğunu bütün İzmir biliyor. Dükkânında çuvalarla un olmasına rağmen, mutfağa girip gelininin börek yapmak için ne kadar un kullanmış olduğunu öğrenmek için unu tartardı. Yiyecekleri bir tabak yemeği burunlarından getirirdi. Fotini ne diyor? Bir karara varabilmiş mi ikisi arasında?"

"Zavalıcılığın bir şey dediği yok; sürekli, 'Sen ne dersen o anne' ya da 'teyzem ne derse o' diyor."

"Şimdi sırada aile konusu var. Bakkalın annesi var. Bu da demek oluyor ki, eğer bakkalla evlenirse kaynanası olacak. Pet-ro'nun da annesi var ama, uzakta, kendi evinde. Ayak altında dolanıp durmaz en azından."

"Nerede oturuyor annesi?"

"Evli olan kızının yanında, Midilli Adası'nda kalıyor. Her şeyi Spiro'dan etrafıca öğrendim. Oğullarıyla pek iyi geçinemez-miş. Oğulları babalarına ait olan bir araziye sattıklarında para için kavga etmişler. Zaharulacığım, işte ben Melidi Ailesi'nde-

81

ki bu tür şeylerden pek hoşlanmıyorum. Aldıkları parayı ikiye, üçe katlamalarına bir şey dediğim yok; ancak anneleri, onu hesaba katmadan arsayı sattıkları için üzülyöymüş. Ayrıca Meli-di'nin bir de bekâr kardeşi var. O da evlendiği zaman mal bölünecek ve fazla bir şey kalmayacak. En iyisi Arapoğlu'yla evlen-

Gelin görün ki, Fotini Melidi'yle evlendi. Daha doğrusu, Melidi onu kaçırdı. Eğer bir şey yazılmışsa alınına ondan kaçış yok. Fotini'nin de yazısında Melidi Hanım olmak varmış. Evlenmek istemeyen Melidi, evlenmişti.

Bir akşamüstü, o hafta boyunca ingilizlerle bol kazançlı işler yaptığı için çok mutlu olan Melidi, Şerbetoğlu Ailesi'nin evine giderek herkesi yiyip içip eğlenmeleri için sazlı sözlü bir yere, dışarıya davet etmişti. Hem tatil günüydü hem de Kutsal Ruh Yortusu'ydu.

Dionisya, Sotiri, Çıplakoğlu ve Lefkotea'yla birlikte, diğeri hasta olan ikizlerden biri evdeydi. Bella Vista'daki evden, Fotini'yi görebilmek için hiç çıkmayan Arapoğlu da oradaydı. Ancak Fotini'yi oraya bizzat Melidi'nin kendisi getirmişti. Nasıl olmuştu bu iş?

Melidi'nin kötü bir huyu vardı. Her şeyi elde etmenin çok kolay olduğuna inanırdı. Bugüne kadar şansını hep gülmüş, hiç zorluk yaşamamıştı. Başarısızlığı hiç tatmadığı için de kafasına koyduğu şeyi gerçekleştirmenin her zaman kolay olduğuna inanırdı. Hatta zamanla en iyi olduğuna kendini de inandırmıştı. Kadınlardan yana hiçbir şikâyeti yoktu. Cebin para tomarlarıyla doluyorsa dünyanın en iyi damat adayı olursun, diye düşünüyordu. Spiro Şerbetoğlu yakın arkadaşaydı; ama Spiro'nun bu kadar çabuk karar vererek o kadınla evlenmiş olmasını bir türlü aklı almıyordu. Onun bu tür düşünceleri olduğunu öğrenen Eftalya, bir gün Me-lidi'yi tek başına yakalayıp üstü kapalı konuşmalar yaparak, onun, Katina'nın Kapadokya'da arazileri ve malları olduğuna inanmasını sağladı. Aslı astarı olmayan şeylerdi bunlar; ama Pet-ro Melidi rahatlamıştı. Katina'yı da tanımaya başladıktan sonra Şerbetoğlu Hanım olmaya layık olduğuna iyice inanmıştı.

Şerbetoğlu'nun kayınvalidesi, izmir'deki birçok kızıdan farklı ve güzel olan Fotini'nin ona çok yakıştığını söylediğinde, o da kendince Fotini'yi, diğerklerinden ayrı, ona ait bir varlıkmiş gibi sahiplenmişti. Sanki tutuklusuydu. Kesinmiş gibi, onun kendi kadını olduğuna iyice inandırmıştı kendini.

Şerbetoğlu'nun kayınvalidesi ona,

"Her kim ki bu güle sahip çıkamaz, her şeyi kaybeder" demişti. Nasıl becerdiyse bilinmez, "gül" diye diye durumu iyice Fotini'nin lehine çevirmişti Eftalya.

"O çok uğurludur, Petrocuğum. Herkes onun, o uğuru için peşinde koşuyor. Onunla beraber yolda yürü, yerde para bulursun inan ki. Sonra da bu dediğimi hatırlarsın."

İşte bu söyledikleri gerçektir. Nasıl ki, bazı insanlar şanssız ve uğursuzdur, Fotini'nin de ayağı o kadar uğurlu gelirdi. Şapkacıda çalışmaya başladığından beri, dükkânda işler çoğalmıştı. Beaute'de büyük paralar kazanılmasında onun da payı vardı. Sanki Fotini'nin ayağının uğurlu olduğunu ispat etmek isterler-cesine ondan sonra gelen müşteriler, beşer beşer girerlerdi Be-aute'ye. Bu durum en çok Melidi'nin hoşuna gidiyordu; ne de olsa tefeciler tedbirli ve batıl inançlı insanlardır.

İki gün sonra, şans eseri, 108 numaradaki hanımın tamir edilen şapkasını teslim etmek için otele giden Fotini'yle karşılaşmıştı Melidi. Merdivenlerden inerken onu gören Melidi ona tatlı ısmarlamak istediğini söylemiş ve tatlıya hayır diyemeyen Fotini de bu teklifi kabul etmişti. Otelin pastanesinde hasır sandalyelere oturmuşlardı.

Bir tablo kadar güzel olan Fotini'yi seyrederken Melidi kendinden geçiyordu. Sanki bir çiğ tanesiydi. Her gün, sabah uyandığında görmek isteyeceğin bir görüntüydü bu. Boş konuşup da onun canını sıkabilecek hiçbir şey söylemeden gülümseyerek, iştahla tatlısını yiyordu kız. Erkekler böyledir işte; bugün olduğu gibi o zamanlar da kadınların en ufak hareketlerini incelerlerdi.

Mahalleye gidip Fotini'nin yaşlanınca nasıl olacağını görmek için annesi Zaharula Hanım'la tanışmıyordu Melidi. Oysa ev alınırken bile, beş yıl sonra çatının tamir edilmesi, on yıl sonra da cumbaların değiştirilmesi lazım mı diye bakarlar; astarı yüzünden pahalıya çıkacaksa evi satın almaktan vazgeçerler. Ama erkekler kadınları alırken, o anda gördüklerini alırlar; geleceği düşünmezler.

Melidi otelin pastanesinde Fotini'yle otururken, elindeki valizleri yerde sürüyerek bir beyefendi içeriye girdi. Resepsiyona doğru ilerlerken Melidi'yi gördü ve yönünü değiştirerek ona doğru yöneldi. Yanına gelip selam verdi adam. Melidi de, onun selamına karşılık vermek için ayağı kalktı. Bu selamlaşma ona, üç yıldır

83

geri geleceğini artık ümit etmediği elli bin kuruşu geri getirmişti. Melidi, vatanseverlik duygularının kabardığı bir anda ne senet yaptığı ne de parayı verdiğini ispatlayabileceği bir kâğıt imzalattığı bu arkeologa borç vermişti. Nasıl böyle bir hata yaptığına inanamamıştı o zaman. Ve üzerinden tam üç yıl geçtikten sonra, hiç beklemediği bir anda gökten inercesine para geri gelmişti. O sırada tabağındaki son şerbeti kaşığına almış yalayan Fo-tini'ye, tek kaşını kaldırarak farklı bir gözle bakmaya başladı Melidi. Bakışları üzerinde hisseden Fotini utanmış ve yutkun-muştu. Melidi onu evine götürmeyi teklif edince, Fotini de Bella Vista'ya gideceğini söyledi. "Damat adaylarını Bella Vista'ya getirin. Fakir mahallelere götürmeyin zengin çocuklarını" diye sıkıca tembihlemişti bütün kızları Eftalya. Ve öyle olmuştu. Onu Bella Vista'daki eve götürmüş ve evdeki herkesi toplayıp canlı müzik yapılan bir tavernaya yemeğe götürmeyi teklif etmişti Melidi. Fotini'nin birden fikir değiştirmiş olmasına herkes şaşırıp kalmıştı. Acaba görüldüğünden daha mı zekiydi? Eğer öyleyse neden kimse anlayamamıştı?

Gittikleri tavernada Melidi, Arapoğlu'nun onunkine fazla sıcak davrandığını hissetmişti. Ve Melidi'ye göre Fotini'nin yeri ve durumu belliydi. Bu durum onun hiç hoşuna gitmemişti. Ara-poğlu durmadan içki ısmarlıyor ve arada bir de keskin bakışlarla Fotini'yi süzerek ona imalı sözlerle laf atıyordu. Kıskanan Melidi de bu duruma haklı olarak tepki gösteriyordu.

Ertesi gün Melidi herkesi buharlı gemiyle Efes'e, geziye götürmüştü. Herkese, tek tek bizzat kendisi haber vermiş, böylece Arapoğlu'nu grubun dışında bırakmayı başarmıştı. Yolculuk sırasında Melidi'yle

aralarında artık bir ilişkinin olması kesinleştiği için Katina, Fotini adına mutluydu ve ona içinde aşk iksiri olan küçük bir şişe vermişti. Ona şişeyi verirken, nasıl kullanması ve nasıl davranması gerektiğini de tam üç kez tekrarlamıştı.

Efes'teki mermer sütunların arasında, başı sonu belli olmayan bu yıkık şehrin tapınakları ve her tarafa serpilmiş yazıtları arasında güneş batarken, Melidi, Fotini'yî baş başa kaldığında sonsuza dek sürececek bir aşk sözü vermişti ona.

84

Gemiye geri döndüklerinde nişanı kendi aralarında yapmışlardı. Aldıkları bu karardan dolayı davetliler onları tebrik edip alkışlamış> mutlu bir yaşam diledikten sonra eğlenceyi başlatmışlardı. Uç gün Efes'te kaldılar.

"İş güç varmış! Boş versene! Ne güzel zaman geçiriyoruz burada!"

Fotini, aşkı ilk kez Efes'in sütunları arasında tatmıştı. Belli ki, bu konuda oldukça başarılıydı; çünkü o dakikadan sonra Fotini Melidi'nin aklını başından almıştı, izmir'e geri döndüklerinde Melidi, Fotini'yi kendi evine götürdü ve annesinin evine dönmesine izin vermedi. Onunla beraber günlerce eve kapandı ve adımını bile atmadı dışarıya. Fotini'nin, evine gidip de elbiselerini dahi almasına izin vermedi. Onu mağazalara götürerek ihtiyacı olan her şeyin yenisini aldı. Fotini, Melidi için biçilmiş kaftandı. Onu gösteriş ve lüks ilgilendirmiyordu. Safirli mücevherlerin yerine bir tepsi baklavayı tercih ederdi. Çok da iyi bir ev hanımıydı. Yeni evi temizlikten ıslıl ıslıl parlıyordu.

Diğer hanımlardan çok daha beyaz tenli olabilirdi ama, sonuçta o da bir izmirliydi. İzmir, tütün, zeytinyağı, inciri ve becerikli ev hanımlarıyla meşhurdur.

Gepsimiro Ailesi

Gepsimiro Ailesi Selanik kökenliydi. Ailede farklı bir bölgeden gelmiş kimse yoktu. Bütün sülale açıksözlü ve şerefli insanlarla doluydu. Büyük büyükbabaları Agisilao Gepsimiro, Armut-lu'da sözü geçen

biriydi ve hatta bir köprü bile yaptırtmıştı. Selanik'teki bankanın müdürü olan dedeleri Teofrasto Gepsimiro halkın sevgilisiydi. Pavlaki Gepsimiro dışındaki bütün aile fertleri herkes tarafından sevilir sayılırdı. Çünkü Pavlaki, karaktersizin tekiydi. Nasıl olmuştu da bu aileden böyle bir adam çıkmıştı bilinmez. Ona güvenmek imkânsızdı. Uçan kuşa borçlu olması bir yana sık sık da hapse girerdi. Ailenin tek kurtuluşu Selanik'ten göç etmek olmuştu. Oradan ayrılıp önce Taso Adası'na geçmişlerdi, sonra da Bodrum'a... Daha sonra da İzmir'e gelip buraya yerleşmişlerdi. Gittikleri her yerde aynı şeyler olmuştu.

Yahudilerin, Ermenilerin, Türklerin, Fransızların, Hollandalıların, Cenevizlilerin, Avrupalı Frenk Levantenlerin, Katolik

85

Ermenilerin yaşadığı İzmir, onu da kabul etmişti. Pavlaki de rüyalarının memleketini bulduğunu ve ne olursa olsun buradan gitmeyeceğini söylüyordu. Diğerleri umurunda değildi. Ve İzmir'de kaldılar. Beş parasız üç kız kardeşinden sonuncusu da dul kalınca, üçü de bir lokma ekmek için ailenin tek erkeğı olan Pavlaki'nin yanına yerleşmek zorunda kaldı. Uç kız kardeğı, karısı ve ikiz kızlarıyla toplam altı kişiydiler.

Tuvaleti dışarıda olan ve bir kişinin bile zor sığabildiğı bir mutfak bulunan üç odalı bir evde altı kişi yaşıyordu.

Fakir Pavlaki Bey, takım elbisesi, şık yeleşyle her zaman çok bakımlıydı.

Her çarşamba ve pazar sabahı, saat on birden on ikiye kadar, büyük bir özenle her kılını tek tek düzelttiğı bıyığıyla her şeyden daha fazla ilgilenirdi. Gel gör ki, evde durumlar farklıydı.

İşinde gerçekten çok iyiydi Pavlaki. Sana kısacık bir sürede demiri istediğın gibi keserdi. Gerçekten de yetenekliydi.

Bir gün eve giderken, ayakkabısının içine giren taşı çıkarmak için, çarşıya yakın bir yerde yol kenarında duran, küflü çuvallarla ve salamura tenekeleriyle yüklü bir at arabasına yaslanmıştı. Hepsinin kokusu birbirine karışmış olduğundan etrafa iğrenç bir koku

yayılıyordu. Arabaya koşulmuş, sanki hayatlarının son dakikalarını yaşıyorlarmış gibi görünen sefil öküzler, her an yere yığılacaklarmış gibi duruyorlardı.

Pavlaki Bey ayakkabısının içindeki taşı çıkarabilmek için dayanacak yer olarak bula bula bu arabayı bulduğuna bin pişmandı. Etrafa yayılan bu pis kokuya daha fazla dayanamayarak mendiliyle burnunu kapadı.

"Çuvalın tanesini kaç veriyorsun? Kurutulmuş mu?"

Pavlaki Bey ayakkabısıyla ilgilenmeyi bıraktı ve doğrularak kafasını kaldırdı. Karşısında, omzuna boş bir çuval atmış bir Ermeni'yi buldu. Belli ki İşar Camisi'nin çarşısından dönüyordu adam. Pavlaki Bey'in, arabadaki yükün değil ne kadara satıldığından ne olduğundan bile haberi yoktu.

"Malım iyi. Para konusunda mı üzeceğiz birbirimizi? Kendin aç çuvalı da, gör. Ben ne kadar da, iyi ellere düşmez belki diye satmamaya karar vermiş olsam da, sen bir bak."

"Yok ya!"

Ermeni kuşağından bir çakı çıkararak çuvalardan birini yırtınca, içinden bozulmuş kuru kara üzümler dökülmeye başlamış-

86

I
ti. Tıpkı arabayı çeken sefil hayvanlar gibi bunlar da bir işe yaramazdı. Ermeni bir adım geri çekildi.

"Ama bu üzümler bozuk."

"Sana iyi mal diyorum be! Diğerleri birinci sınıf üzüm kurutup fahiş fiyata satıyor. Ben de bunları satıyorum ki insanlar alabilsin. Çünkü halkın fazla parası yok ve ucuz mal istiyor. Hem bunun diğerlerinden farkı ne ki?"

Kendi kendine aslında hakkı da var, diye düşünmeye başlamıştı Ermeni.

"Ama bunlar iyi değil! Çok sattın mı? Ne kadar sattın?"

Pavlaki Bey iki elini yeleğinin koltukaltına koyarak Ermeni adama gösteri yaparcasına gerine gerine takım elbisesini göstermeye

çalışıyordu. Ermeni şaşırmişti ve parmağıyla takım elbiseyi işaret ediyordu.

"Bu takım elbiseyi mi aldın, üzümleri satarak?"

Gururlanarak Ermeni'nin lafını kesmişti Pavlaki Bey.

"Bugün sattıklarımla. Bak öküzlerime yorgunluktan ne haldeler.

Bütün mahalleleri iki kez gezdik bugün. Gel seni bir kahveye götürüyüm de oturup anlatayım." Kol kola girerek kahveye gittiler.

Kahveden ilk çıkan, elindeki paraları sayan Pavlaki Bey oldu. Deste deste para. Kendisine ait olmayan bozuk kuru üzümlerle dolu bütün çuvalları, arabayı ve öküzleri satmıştı.

Pavlaki Bey için çıkan her yeni tutuklama emri karısını ve kızlarını çok üzüyordu. Onun için çıkarılan her yeni arama ilâmını gördüklerinde, "Vayyy başımıza gelenler!" diyerek dövünüyorlardı.

Onlara en sık ziyarete gelenler ya jandarmalar ya da zaptiyeler oluyordu. Bu bahtsız kadın için onlar da gerçekten çok üzülmüyordu. Ne de olsa bu kadar yıldan sonra artık ahbab olmuşlardı.

"Hadi Marigo Hanım söyle nerede seninki?"

İzmir'de her yerde onu arıyorlardı. Evdekiler de utançlarını gizleyebilmek için sürekli Pavlaki Bey'in iş seyahatine çıktığını söylerlerdi. İzmir'e ilk geldikleri, onun da İzmir hapishanelerine ilk girdiği zamanlar, evin hanımları camları, kapıları sıkıca kapatarak sanki şehir dışına gitmiş gibi davranıyorlardı. Manava alışverişe gittiklerindeyse Pavlaki Bey'in iş için yurtdışında olduğu yalanını uydururlardı.

87

Mahallenin manavı, günlük havadislerin alındığı yerdi. Şafakla beraber açılan dükkân akşam saat yediye, bazen de bir taraftan zerzevatların tencereye konulup karıştırıldığı diğer taraftan da dedikodunun yapıldığı, yemeği ateşe koyma saati olan sekize kadar kapanmazdı.

Böylece Evantya'nın kurkubinya denen şerbetli tatlıdan yapacağını, Roza'nın patlıcan yemeği pişireceğini, Sultan'ın canının türlü

çektğini, Rinula'nın tavada sarmısak soslu balık kızartacağını bilirdin.

Onun ne tür bir adam olduğunu ve neden bu ani yolculuklara çıktığını anlamamız tam iki yılımızı almıştı. Hatta bu gerçeğı de manavdan öğrenmiştik.

Sonuçta buralarda, birisinin yaptığı gizli şeyleri öylece yüzüne söylemek olmazdı!

Vayça

Gepsimiro'nun kız kardeşlerinden bir tanesi de Vayça'ydı. Vayça, Eftalya'yla çok iyi anlaşırdı. Zeka konusunda Vayça'nın da Eftalya'dan aşağı kalır yanı yoktu. Tencere yuvarlanmış kapağını bulmuştu sanki. Birbirlerine kalplerini açtılar. Birinin sırrı diğlerinin de sırrı oldu. Vayça, yapılan hırsızlıklara göre bir azalan bir çoğalan Gepsimiro eziyetinden yeterince çekmişti. Artık önüne, jambon, gravyer peyniri, sardalyeler, havyarlar, salyangozlar ya da canının çektiğı her ne olursa önüne koyabilecek güçte bir cep bulmuştu. Havalı, arzulanan bir duldu. Önünden geçen hali vakti yerinde ilk pantolonluyu, Yanni Biçiko-ko'yu hedef seçmişti. Yanni onun için biçilmiş kaftan gibiydi. Huyu huyuna, suyu suyunaydı. Zaman kaybetmeden ona yaklaşmış ve sonunda onunla evlenmeyi başarmıştı. Evlendikten sonra eşinin Fasula Meydanı'nın üst tarafında, Boyacılar Soka-ğı'ndaki evine taşınmıştı.

Ne zaman ki rahata kavuşup midesi has ekmekler ve zeytinyağıları gördü, işte o andan itibaren kendini bir şey zannetti. Evini Avrupalardan gelme, seçkin, pahalı eşyayla doldurmaya başlamıştı. Ahbaplık kuracağı kişileri dikkatle seçiyor ve tanışınca da onları, Fasula'daki evine davet ediyordu. Gelenlere jöleler ik-

88

ram ederken, bir taraftan da kendisi ve ailesiyle ilgili uydurma hikâyeler anlatıyordu. Böylece kunduracının karısı, ayakkabı fabrikasının sahibesi oldu. Aynı yalanları durmadan tekrarlaya tekrarlaya artık o da kendi yalanlarına inanır olmuştu. Hatta İonya Adaları'nda mal sahibi olduğunu bile söylemişti.

Mahalledeki kadınlar, "Biçikoko Hanım'ı gördün mü? Ne hanımefendi ama! Hali tavrı bambaşka" diye bahsederlerdi ondan. Örnek bir hanımefendi olmuştu artık. Kunduracı kocası da böyle bir kadınla evlenmiş olduğu için gururlanıyordu.

Biçikoko Hanım evinin kapısını kız kardeşlerine ve gelinine kapamış, onlarla tüm ilişkisini kesmişti. Sadece yeğenleriyle görüşüyordu. Bir önceki hayatıyla bağlarını koparmanın daha iyi olacağına inanıyordu.

Küçük kız yeğenlerinin hamurunda da iyi bir aile kurma ve isimlerini yüceltme isteği vardı. Biraz çeki düzen vermek ve güzelleştirmek için kızları, Eftalya Hanım'ın dükkânına getirmişti.

Ayağını denk. al...

Vayça, Beaute'de kaşlarını boyarken bir taraftan da, "izmirli kadınların hiç utanması yok be gözüm" diyordu.

Az önce dükkândan çıkan ve evli biriyle ilişkisi olan kadının arkasından yapılmış yorumlardan biriydi bu. "Beraber oldukları adamların başka bir kadınla evli olmaları onları hiç rahatsız etmediği gibi, düğün töreninde papazın söylediklerine de kulak asmıyorlar. Aile bağlarına önem vermiyorlar. Şans eseri birisiyle karşılaşsalar, şöyle bir göz süzüp işveli baksalar, budala erkekleri hemen kandırmayı başarırlar. Bunda asla erkeğin suçu yok. Dişi köpek kuyruk sallamasa erkek peşinden gitmez!" diyerek fırçasına biraz daha siyah boya çalarak sözlerine devam etti Vayça.

"Baklavacıyan da öyle olmadı mı? Şöyleydi böyleydi derken kadının biri, onun aklını çelip üç çocuğuyla karısını terk etmesine sebep olmadı mı?"

"Deme!"

"Stavrula da bütün gün boyunca dırdır edip duruyordu. Erkek gülümseyen ve işveli kadın ister. Kocan çirkin mi? Ona ya-

89
kısıklı olduğunu söyleyeceksin. Pısırik mı? Yiğidim, diyecek-

Mahallenin o günkü konusu, Stavrula ve onun başına gelen bu kötü olaydı. O sırada Mustoksidi Hanım'ın kalçalarını ovalayan Lefkotea lafa atlayarak,

"Onun suçu. Kendine hiç bakmıyordu, iyice salmıştı kendini" dedi. Biraz ötede ikizler yüzlerini çamurla sıvamış, sadece gözleri açıkta kalmıştı.

Vayça, olayın nasıl başladığını anlatmak için sözlerine devam ediyordu.

"İlk örnek, erkeğin eve geç gelmesidir. İlk gün eve yarım saat geç geldiğinde, mumcuda kasa hesabı yaptığı bahanesiyle girmiş içeriye. Ardından da Stavrula'ya istediği paltoyu alması için Fransız altını vermiş. Herkes mutlu. 'Kasa hesapları' bir sonraki haftada da tekrarlanmış. Hesap bir türlü tutmuyor, paralar bir fazla bir eksik çıkıp duruyordu. Bu bahaneyi daha fazla kullanamaz hale geldiğinde ise Bahri Baba'nın biraz ötesinde, sürekli gidip görmesi gereken 'yeni bir müşteri' bulunduğunu söylemeye başlamıştı. Ve tabii ki her zaman tertemizdi. Stavrula ağzını açıp bir şey demedikçe o, daha da cesaretlenmişti. Sonraları da gene iş için güya, Ayvalık'a gitmeler başlamıştı."

Lefkotea, "Biliriz biz o işleri... Arkanızı dönün Bayan Mustoksidi, bir de baldırlarınızı ovalım" dedi.

"Bir, iki, üç gün derken, günün birinde geri dönmedi. Ona sağlam bir ceza gerekiyor."

"Peki kimmiş bari o kadın?"

"Tanıdık biri değil. Sirmo adında, muhacirlerin mahallesindeki kadınlardan biri."

Birdenbire Mustoksidi Hanım, "Aaa" diye tepki verince Lefkotea, "Ne 'aaa'sı? Tanıyor musun?" diye sordu.

"Ensemi acıttın!"

Ana kızın duydukları kulaklarında çınılıyordu evlerine dönerlerken.

Spiro da o gece eve geç gelmişti. Neredeydi? Bir kadın mı vardı acaba? Kötü olaylar sadece başkalarının başına gelmez ki.

İçlerindeki tedirginlikle Spiro'yu bulmak için yollara düştüler. Eftalya

iplikçilerin, Katina da büyük tavernaların olduğı yere bakmak için yollara düşmüştü.

90

O sabah Stravakya bir gözü davul gibi şiş bir halde bize geldi. Dayak yemişti. Kendine has, her zamanki tavrıyla inliyordu. "Vayyh!-"

Bir gece önce Stravakya, meyhaneyi süpürdükten sonra kapısını kapatmış, bir prens olduğunu hayal etmek için varillerin altında serili döşegine uzanmıştı. O akşamki yemeğı olan kuru ekmek parçasını alıp elini sardalye konservesiyle dolu olan kavanoza sokmuş, içinden bir tanesini çıkarıp bayat ekmek parçasının üstüne koymuştu. Dışarıya çıkarmayı unuttuğı Haydo sardalyenin kokusunu almış, miyavlamaya başlamıştı. Todora Hanım, durmadan doğum yapıp etrafı küçük kedi yavrularıyla dolduran Haydo'yu kesinlikle meyhanenin içinde istemiyordu.

Kediyi dışarıya çıkarmak için kapıyı açmış; ancak bu sefer de kapının mandalını indirmeyi unutmuştu. O dışarı çıktıktan sonra kapı arkasından kapanmış, kapı mandalı da inip bir güzel klik diye yerine oturmuş ve kapı kilitlenmişti. Stravakya ve Haydo dışarıda, kapanan kapıya öylece bakakalmışlardı.

Mahallede çıt çıkmıyordu. İliya Bey ile Todora Hanım üst kattaki yataklarında horluyorlardı. Uykusuzluktan gözünü açamaması bir yana, karnı da çok açtı. Yemek için hazırlamış olduğı bir dilim bayat ekmeğı, tezgâhın yanındaki masanın üzerinde kalmıştı.

Şubat ayı olmasına rağmen çok soğuk bir gece değildi. Stravakya, elindeki sardalye kokusunu aldığı için peşi sıra onu takip eden Haydo'yla birlikte, belki ağacın birinde en azından bir portakal bulurum diye mahallede tur atmıştı.

Uzaktan, bir gece bekçisinin bastonunun sesi duyulmuştu. Sesler üst mahallelere doğru ilerliyordu.

Çift, karanlığın içinde soldaki sokağı saptı. Bu yol onları daha geç saatlere kadar ışıkları açık, yemekli ve müzikli mekanların olduğı mahallelere doğru götürüyordu. Belki açıktır diye zifiri karanlıkta önlerine çıkan dükkânları yokluyorlardı.

Yürüdükleri Arapyan Tarsi Sokağı'ndaki, ringa balığının o baş döndürücü kokusunun etrafa yayıldığı dükkânların kepenkleri kapalıydı. Bu dükkânların arasında, gecenin serinliğinde patates ve brokolileri taze kalsın diye kepenklerini indirmemiş bir manav vardı. Stravakya manava yaklaştı. Elini kalın telin arasından geçirirse bir elma ya alır ya alamazdı.

91

Manavın sol tarafında, Karakosta'nın dükkânları, iki dükkân daha ileride de salamura balık, peynir, tereyağı ve morina balığı satılan İplikçiyan kardeşlerin dükkânı vardı. Haydo, morina balığına göz koymuştu.

Gece bekçisinin düdüğü duyuldu. O tarafa doğru geliyordu. Stravakya elmayı alıp almama konusunda kararsızdı. Korkusundan, görmemek için gözlerini sıkıca kapatarak yüzünü duvara yaslamış ti. "Yakala!" diyen bir ses duyuldu.

"Tut, burada!" diyen ısrarcı bir ses daha duyuldu.

Sağ taraftaki bodrum katından bir el ona makara uzatıyordu.

Stravakya ilk önce biraz afallamış da olsa, makarayı almıştı.

"Tut şimdi. Çabuk."

Bodrumdan uzanan el ona, ardı ardına her numaradan ve her modelden ayakkabı uzatmıştı. Bekçinin düdüğü duyulunca Stravakya daha da hızlı bir şekilde ayakkabıları çekmiş, el ona ne uzatırsa hepsini almaya başlamıştı. Gece bekçisi yaklaşıp tepelerinde düdüğünü öttürünce, Stravakya, "Ben değilim, o!" diyerek eliyle işaret etmişti.

"Daha çabuk, daha çabuk" diyerek oradan uzaklaşıp arka tarafta gözden kaybolmuştu gece bekçisi.

Stravakya artık, el ona ne uzatırsa depodan hızlı bir şekilde alıyordu. Kutu kutu kurdeleler, düğmeler, top top kumaşlar, iki tane küçük kilim ve daha birçok şey.

"Daha hızlı, daha hızlı" diye bağıırıyordu Stravakya yakalanma endişesiyle yerinde duramayarak. Ve sonunda bir dikiş makinesi oraya sıkışıp kaldı.

Depodaki ses ona, "Biraz öne doğru, biraz daha, biraz da sağa çek" dedi.

Stravakya dikiş makinesini bir hevesle çekiverdi.

"Biraz daha çek, kurtuldu. Hay karına senin lan, Gepsimiro, bir de dikiş makinesi istiyor!" diye söyleniyordu depodaki el.

Son ayakkabıları dışarı çıkarırken, sıkıntıdan kızarmış olan depodaki ses de, kasanın çekmecesinde bulduğu paraları ceplerine sokuşturarak dışarıya atlamıştı. Yolun köşesinde durmuş, diğer sokakları kontrol ederek düdüğünü çalıyordu gece bekçisi.

Depodaki el bir taraftan yeleğini düzeltiyor, diğer taraftan da Stravakya'ya soruyordu, "Kim geldi seninle?"

92

"Haydo" deyince, el üzerindeki tozları silkeleyerek hayranlık ve şaşkınlıkla, "Haydo mu? Bravo! Bense benim hanımı, eşyayı taşıması için yanımda getirmeyi bırak, gözcülük yapması için bile getiremiyorum. Nasıl da değişti zaman!" demişti.

"Teşekkür ederim!" dedi Stravakya.

Alnını ve öteki elini silmek için el bir mendil çıkardı.

"Hadi hepsini paylaşın da gidin" dedikten sonra büyük adımlarla gece bekçisine doğru yürüdü, karanlıkta beraberce kayboldular. Stravakya olduğu yerde durmuş, önündeki bir sürü şeye ve dikiş makinesine öylece bakakalmıştı.

Birkaç sokak aşağıda, büyük tavernaların yakınında, el, Pav-laki ve Gepsimiro Bey'le birlikte kaldırımında yürüyordu. Pavlaki Bey, artık ona lazım olmayan bekçi düdüğünü cebine soktu. Bu akşam, her zaman parlak bir yelek giydiği için kendisine "parlak" diye hitap edilen Liolyo'yla işbirliği yapmıştı.

Dikiş makinesini sırtladı Stravakya, çok ağır yapıyorlar şu makineleri diye düşünerek. Makaraları da donunun içine doldurdu. Onları taşıyabilmesi için tek yol buydu. İki, üç sefer gidip gelerek hepsini meyhanenin arkasına yığmıştı.

Sabah, olup bitenleri patronuna anlatınca Todora Hanım onu bir güzel dövmüştü.

"Bir daha gitmem ben oraya be!" diye Eftalya'ya dert yanımtı Stravakya. Neyi var, neyi yok toplayıp Beaute'ye getirmiş, avludaki küçük depoya yerleşmişti.

Eski mahalleye giderek aralarını düzeltmeye çalışan Eftalya her ne kadar, "Kaderi kötüyse eksik akillinin suçu değil ki bu Todora Hanımcığım" demişse de, Todora Hanım'ın sabrı taşmıştı bir kere. Stravakya işte böyle bizim üstümüze kalmıştı. Eftalya ve Stravakya yemek masasında karşılıklı konuşmadan oturmuşlardı. Gözlerini yerden ayırmayan Stravakya'nın mutlaka ekmeğini kazanacak bir işi olmalıydı. Ancak Eftalya, işyerinde erkeklerin yapacağı bir iş olmadığından, onu çalıştıramıyordu da.

Eftalya, "Ne iş yapmayı biliyorsun?" diye sordu.

Stravakya cevap olarak, üzgün bir şekilde yeri seyretmeye devam ederek omuzlarını silkmıştı.

93

26 Ocak 1896, Salı

Vayça ve Eftalya, kahvelerini içerlerken, Hariklia'nın başına gelenleri konuşup kahkahalarla gülüyorlardı.

Eftalya, ona karşı öfkeli olmadığı zamanlar, "Vayça sağ olsun" derdi. Onunla vakit geçirmekten hoşlanırdı. Vayça, yeğenlerini çok kez giydirmiş ve çok kez de onlardan bir şeyler ummuştu. Vayça'nın derdi, yeni ailesiydi. Bilindik dert ve acılar.

Kocası ve kocasının küçük kardeşi kunduracı dükkânında beraber çalışıyorlardı. İşlerinde iyidiler, her türlü ayakkabıyı tamir edebiliyorlardı. Düğmeli botlar, iskarpinler, kunduralar...

Ancak, gel gör ki, kocasının kardeşi namlı kadın avcılarındandı. Bir gün biriyle, ertesi gün bir başkasıyla gezerdi. İzmir'de herkesin dilindeydi. Onun bu özelliği Kordelyo'ya kadar ulaşmıştı. Redikolo'yu kendine eş olarak seçince, zavallı Hariklia ağlamaktan mahvolmuştu.

"En azında güzel olaydı bari!"

Hariklia, ailesine ve çocuklarına sahip çıkmıyordu. Çocukların, birileriyle yakalamak için kocasını yataktan yatağı takip eden zavallı analarında akıl kalmamıştı ki. Doğru dürüst bir tabak yemek yiyebilmek için Vayça teyzelerine gidiyordu çocuklar.

"Eftalya be, bu sefer nereye sokmuş bir bilsen gülmekten bayılırsın!"

"Nereye?"

Kocasını kovalayan zavallı Hariklia'yla ilgili her gün başka bir hikâye anlatılırdı.

Ta ki bir gün Hariklia, beti benzi atmış bir halde bembeyaz dönene kadar bu böyle devam etmişti. Onu sonunda yakalamıştı. Ama yatakta değil, ikinci evinde. Kordelyo'da başka bir evi, karısı ve çocukları varmış. Hem de dokuz yıldır. Yukarı mahalleden Kuranya'yla tam dokuz yıldır beraberlermiş.

"Dokuz yıl ve bizim yeni haberimiz oluyor."

Üzerlerinde damga gibi taşıdıkları, Pavlaki Gepsimiro gibi bir babanın ismi, ikizlerin hayatta ilerlemelerine pek fayda sağlamıyordu. Bu çok zor bir durumdu. Şu doğanın akıl almaz bir işiydi, bu ikizler. İkisi birbirini tamamlardı. Biri eğitimliydi, diğeriye iyi yemek pişirmeyi bilirdi. Biri evi temizlikten parlatır, öteki de süslerdi.

94

Vayça, Eftalya'ya,

"Bunlar birini alsın, onu mutlaka deli ederler" derdi.

Pavlaki Bey, en başından beri Tanrı'nın bu güzel hediyesinden faydalanmayı düşünmüştü. Hatta, bir plan bile yapmıştı. Kızlardan bir tanesi çalıntı malları taşıırken, dükkân sahibi de üzerinde çalıntı bir şey olmayan diğer kızıdan şüphelenip onu kovalayacaktı. Anneleri onları, babalarından gözü gibi sakınmış ve Pavlaki'nin, kızları kendisine benzetmesine izin vermemişti.

İkizlere talip çıkmıştı. Birine Kapralo, diğeriye Kondo-yorgi talip olmuştu.

"Aileniz var mı?"

"Sadece bir teyzemiz var. Vayça Biçikoko Hanımefendi" diye cevap vermişlerdi gençlere, tıpkı öğrendikleri gibi.

"Ayakkabıcının karısı mı?"

İkisi birden aynı anda cevapladı:

"Evet."

"Onu tanıyoruz. Saygıdeğer bir insan."

Ve teyzelerinin evine yerleştiler. Fiyonklu taftalar giyinip, küçük çantalar aldılar. Vayça çocuksu kıyafetlerden uzak durmaları ve her gün aynı elbiseyi giymemeleri konusunda ısrarcı davrandı. Bir tek yüzlerini değiştiremiyorlardı.

Kondoyorgi ve Kapralo çok yakın iki dosttu. Kondoyorgi Atinalı, diğeriye İtalyan kökenliydi. Kapralo'nun büyükannelerinden birisi İtalyan'dı. İkizleri kafaya takmışlardı. Teyzelerinin tavsiyesine göre önce İzmir'de evlerini yapmalıydılar ki, ikizlerin gözüne girebilsinler. Kondoyorgi, başarılı ve hastaları bol olan bir doktor, Kapralo ise bankerdi. Kapralo'nun babası İzmir'de valiydi ve Azize Fotini semtindeki evleri de kocaman bir saraydı. Evin hizmetçileri, evin içindeki küçük odalarda kalmazlardı. Bahçenin iç kısımlarında, arabacının, aşçının ve bulaşıkçıların kaldığı, onlara ait küçük evler vardı. Kapralo'nun annesi eşraftan Kafedopulo'nun kızıydı. Tıpkı Paris'de okumuş olan babası gibi o da yurtdışında eğitim almıştı. Eftalya ve Vayça birbirlerine her fırsatta yardım ettikçe daha çok benzeşmeye başlamışlardı. Eftalya, arkadaşının yeğenlerine yardım edebilmek için elinden geleni yapıyordu.

Her sabah Beaute'de aralarında aynı konuşma geçerci.

95

"Vayçam, biz kendimiz için iyi damatları seçelim de, iyi aile kızları da, bizden arta kalanlarla çöççatanların onlara önereceklerini beklesinler. Ha ha ha... Ne çıkarsa bahtlarına."

Vayça da,

"Kurusun kara saksığanlar" diye cevap verirdi Eftalya'ya.

Söz konusu damatlar olduğunda Eftalya'yla Vayça'nın arası çok iyiydi. Fakat saç saç baş başa kavga edince arkadaşlıkları da

bozulmuş ve Eftalya bu sefer tam tersine, elinden gelen tüm kötülüğü yapmak için uğraşmıştı. Sonuçta ikizlere ne Kapralo ne de Kondoyorgi yâr olmuştu: Biri salağın tekiyle, diğeri de bir aptalla evlendi. Nasıl olmuştu da Eftalya, hangi tanrısal güç sayesinde, o pis Vayça'yla, o kadar iyi arkadaş olmalarına rağmen, büyüler hakkında konuşmamıştı. Biraz daha sürseydi arkadaşlıkları, ona kesin her şeyi anlatırdı Eftalya. Cancığır kuzu sarması olmanın verdiği rehavet beynini uyuşturmuş, gözünü kör etmişti.

Vayça 'mn diğeri yüzü...

Vayça, Beaute'de müşteriler tarafından aranan birisiydi.

Müşterilerle arası çok iyiydi. Hatta kapıdan içeriye girer girmez, "Vayça burada mı?" diye sorarlardı.

Kahveydi, sohbetti derken Vayça, Eftalya'nın müşterileriyle zaman geçirir, onlarla ilgilenirdi.

Eftalya da,

"Vayça sağ olsun!" derdi.

Herkes hayatından memnundu. Ancak, Vayça'nın aklı, gizli planlarını gerçekleştirebilmek için tasarladığı bir sürü hinlikle doluydu. Kötü kadın her zaman kötüdür, sadece etrafından deli muamelesi görür. Eftalya'nın ne kadar uzun bir süredir koynunda yılan beslediğinden haberi bile olmamıştı.

Günün birinde her şey su yüzüne çıktı...

Bir sabah Eftalya güzellik salonuna girdi. Nerede şu kremlerin tarifi?

Ara, ara yok. Bütün tarifleri, hatta sırları bile çalmıştı Vayça. Çaldığı tarifler sayesinde kendi dükkânını açmıştı. Müşterilerin bazıları da artık "Vayça Hanim'ın Yerine" gitmeye başlamıştı. Sanki bütün bunlar yetmezmiş gibi bir de, bütün o krem tariflerinin büyükannelerinden ona miras kaldığını,

96

eğer aksini söyleyip onu engelleyecek birisi olursa, şikâyet etmeye kadıya kadar gideceğini iletmesi için birini yollamıştı, kaltak. _

"İşte kötü, nankör kadın Vayça! Sırtındaki bıçak için bir de teşekkür et, otur yerine."

Arkadaşlık bitmiş, düşmanlık başlamıştı.

"Bu bana yapılır mı ama?"

Eftalya bağırını dövüyordu. Ağlaya ağlaya helak olmuştu. Artık sadece öç almak vardı aklında.

"Demek öyle pislik, görürsün sen gününü!"

Bir iki gün içinde işe başlamıştı Eftalya. Kuklaları, yakmak için ölü saçlarını ve ölülerden alınan safrakesesi sularını ortaya çıkarmıştı.

"Mahvedeceğim onu!"

Kötülük yapmak için duyduğu hırs ve aceleden Attarti Ana'ya gitmemişti. Tek başına onun üstesinden gelmişti. Hepsı şeytanın lanetleriyle okunmuş, üç tane tahta sopayı karışırma batırmıştı. Üstünden henüz iki hafta bile geçmeden İzmir bir cinayetle çalkalanmıştı.

"Duydunuz mu? Duydunuz mu? Sparo, Biçikoko'nun karnını deşmiş çakıyla."

"Vayça'nın karnını mı?" diye sordu Eftalya.

Sabah sabah haberi ona ilk getiren Vasilya, "Hayır. Kordel-yo'daki yukarı mahalleden Kuranya'nın karnını deşmiş. Çocuklarının adlarını sayıklaya sayıklaya can verdi zavallı kadın. Biçi-kokoların evi kana bulandı" diye cevap verdi.

Diğer komşuyu da yakalayıp haberi yetiştirmek için oradan çıkan Vasilya'nın arkasından, bakışları yere çakılı kalan Eftalya, yaptığı büyüünün başkasının üzerinde etkili olduğunu anlamıştı.

"Bir cinayete sebep oldum. Nerede yanlış yaptım ben?" diye kendi kendine hesap sormaya başlamıştı.

Aşk...

Defter 6, sayfa 8, Katina yazıyor:

19 Mayıs 1896

Bugün kayda değer hiçbir şey olmadı.

97

Spiro iyi biri ama onu elde tutmak için harcanan çaba fazla. İki yıl oldu. Hayat zor zaten, bir de usanıp bıktığını gizlemeye gayret edeceksin.

Katina, işte bu yüzden kocasına her akşam verdiği bir miktar afyonun dozunu daha da fazlalaştırmıştı. Ne yapsın?

Aşk ne kadar gizliyse o kadar tatlıdır. Herkes tarafından bilinen, resmi mercilerce kutsanmış sevişmeler yıpranıp soluyor, sonunda da ölüyorlar.

Son birkaç gündür Katina kendini bir tuhaf hissediyordu. Bahar gelmişti ve bahar yorgunluğu çökmüştü üzerine. Her tarafta çiçekler açmıştı. Despina'yla sahile, gezmeye gitmişti; ama orada güneşten fenalaşmıştı aniden.

Tam karşısındaki o yakışıklı ona bakınca, bütün vücudunu saran tatlı bir heyecan duymuştu. Nasıl ki tatlı üzüm yerken ağzının içi şerbetle dolar da miden altüst olur, işte onun gibi bir şey. Bu yüzden de ilersini gerisini düşünmemişti. Sanki ona gelin gidecekmiş gibi davranmıştı. Oysa çok da iyi bir yuvası vardı.

Eteklerini kaldırmış onun kucağında otururken hayal etmişti kendini. Uzak bir yerlerde, hiç bilmediği, daha önce gitmediği bir evde. Daha önce hiç uyumadığı bir yatakta.

Bu düşüncelerle eriyordu. Ne İzmir ne kibarlık ne de etrafındakiler onun umurundaydı. Tek düşüncesi onun koynu ve vücudu olmuştu artık.

İlk önce ona yaklaşmıştı. Aşk bir hafta sonra başlamıştı. Bu sefer Katina annesinden bile gizlemişti. Ondan korkmuştu. Eğer Eftalya, kendinden emin olan damadının yerinin tehlikede olduğunu anlasaydı ne yapardı?

Yazıyor:

Çalımlar, bakire gelinler gibi nazlanmalar tek başlarına kalana dek sürer. Sevişmelere gem vurulmaz. O anın büyüğü bozulmamalıdır. Hiç kimse görmüyor, duymuyor. Her ne oluyorsa, kadın ve erkeğin arasında oluyor. Ya iyi bir aileye gelin gidemezsem diye dert edip kendi kendini üzme. Erkekler öyle şeylere önem vermezler. Hatta altla-

rmadakinin kim olduğına dahi önem vermezler. Gözleri hiçbir şey görmez. Sadece şehvetli erkeklik organlarının memnuniyeti ilgilendirir onları. "Yapma", "etme" demeleri, diğerkadınlara bırak. Bacaklarını açıp, onun senin içine girip çıkmasından zevk almaya bak-

Her gece, gizlice ona koşardı. Uzaktan bile olsa kokusunu alır, onu arzulardı. Bu, keskin ve tehlikeli bir şeydi. Ya birisi onu görürse? Umurunda bile değildi. Kocası o olabilir, ona çocuk yapabiliirdi. Her gece onun koynuna girebilir, penisi Kati-na'nın ıslak organına girerek onun arzularını, ateşini söndürebilirdi. Aşk ve tutku dolu bitmek bilmeyen sözler, konuşmalar... Mantık yoktu. Böyle bir anda mantık söz konusu bile olamazdı.

Bir gece, henüz sevişmekten yanan vücudu daha soğumadan, gizlice eve girerken Eftalya'nın, karanlıkta onu ayakta beklediğini ve ona baktığını görmüştü. Sadece Eftalya'nın gözlerinin beyazını seçebilmişti. Tek kelime bile etmeden odasına gitmişti. Katina merdivenleri çıkıp, usulca Spiro'nun uyuduğı yatağı girmişti. Sabahın erken saatlerinde, Spiro dükkâna gittikten sonra annesinin, hizmetlilere yerleri ovmaları için emirler verdiği sırada aşağıya inmişti Katina.

Göz göze geldiler. Eftalya, mutfağı giderek soğanları ince ince kıymaya başlamıştı. Çıt çıkarmadan, onun çay yapmak için ocağı su koyusunu izlemişti gözünün ucuyla.

Dolmalık yaprakları yumuşaması için kaynar suya atınca suyun rengi yeşil olmuştu. Hizmetliler su almak için avluya girip çıkıyorlardı. İki kişinin de, dilinin ucunda söyleyecek çok şeyi varken sessiz kalması ne büyük bir eziyettir! Hele her şeyin yoluna konulup tıpkı eskisi gibi olmasını isterken. En sonunda Katina konuştu.

"Biliyorsun anne..."

Ancak Eftalya, konuşmaya böyle bir cümleyle başlayacağını beklediğı için onun sözünü kesti.

"Neredeydin dün?"

"Sana soruyorum. Dün neredeydin?"

"Hiçbir yerde."

"Hiçbir yerde ha? Demek sabahın köründe hiçbir yerden dönüyordun? Bırak onu, yemek yaparken yardıma ihtiyacım yok."

99

"Ne istiyorsun?"

"Senin evin yok mu? Kocan yok mu? Kocanla bir derdin var da, o yüzden mi başkalarına gidiyorsun? Tuu sana, yıkıl karşımdan. Sende bu akıl varken, bir adım bile ilerleyemezsin. Arsız."

Eline aldığı çatalı dolmalık yaprakların kaynadığı tencereye daldırdı.

"Ne bağıyorsun? Döndüm ya, dönmedim mi?"

"Bir dönmemen eksik kalmıştı. Ah, Tanrım, neden her gün bana eziyet var? Eğer kocan haberdar olaydı, ne olurdu aklın alıyor mu senin?"

"Eğer gecenin bir yarısında uyanıp seni yanında göremesey-di ne olurdu, hiç düşündün mü?"

"Cevabın yok, değil mi? Saçlarını teker teker yolmazsam senin."

"Benden de mi çekinmedin? Kız, kocandan da mı hiç çekin-medin? Attarti Ana'dan da mı hiç utanmadın? Eşek sudan gelinceye dek dövmek vardı seni. Kalk hemen, şimdi Ana'ya gidiyoruz. Her şeyi ona bir bir anlat ki, armasın. Gör bak neler diyecek sana..."

Sinirlenerek tencereyi hırsla çekti.

"Aşağılık kadın, limandaki köpeklerden bile daha betersin."

Katina önündeki çaydan bir yudum içti. Çayına batırıp yemek için birkaç kurabiye aldı. Çay fincanından başka hiçbir yere bakmıyordu. Sükûnetle kurabiyeleri çiğniyordu.

"Ee, tabii ki acıktık da. Ne de olsa 'gece işleri' iştahımızı açtı."

Eftalya, Katina'nın kâkülünü bir hışımla tutup çekince, kendisinden bir kafa boyu daha uzun olan Katina, birden ayağa fırlamış, çaylar, çay altlıkları, her şey yere saçılmıştı.

"Yeter artık! Ne istiyorsun? Sen de, şerbetoğlu da rahat bırakın beni! Al da kurabiyeni sen sür yüzüne! Alıp başımı gideceğim. Otur

sen de burada uyuşukla, yaltaklansın dursun sana, izmirli bebeğim diye. Bıktım, duyuyor musun? Sizden sıkıldım!"

Hizmetliler mutfağı girince susmuşlar ve geçebilmeleri için onlara yol vermişlerdi. Eftalya bir sandalyeyi kaldırıp sakince indirmişti.

100

"Dinle Katina. Bir zamanlar ilk konağın sahibi olan bir kadın vardı köyümüzde. Köklü ve büyük bir ailenin oğlunun kızıydı. Fakirlik nedir bilmezdi; arazileri, sürüleri vardı. İki tane delikanlı oğlu, yiğit bir kocası vardı. Zavallı, günün birinde yanlarında çalışan çobanın oğlunun güzel gözlerine vurulup bütün malını, mülkünü onun için terk edip gitti. Keçilerle beraber dağlara çıktı. Yürürken yerleri titreten bu kadın önlerinden geçerken el pençe divan durup karşısında eğilenler bile artık eskisi gibi değillerdi. Ne ona ne de onun, o herkesi kıskandıran büyük aşkına saygı duyuyorlardı. Bütün kadınlar, fısıldaşarak ve gülüşerek parmaklarıyla onu gösteriyorlardı. Sonunda dayanamayarak kendini bir zeytin ağacına astı.

Kapadokya'da o ağacı gösterip 'delinin zeytin ağacı' derler. Kim olduğunu, nerede, nasıl, ne zaman ya da neden diye sormuyorum sana. Ama bizim burada zeytin ağacımız yok, bilesin."

Eftalya, Katina'nın âşığının sıradan, önemsiz, çulsuz biri olduğundan şüphelenmişti. Yoksa sürtüğün, "Şu adamı ağıma düşürdüm" diye böbürlenerek ona anlatacağını biliyordu.

Katina, usulca, evlenmeden önce Şerbetoğlu'yla yatmasının Eftalya'yı ne kadar mutlu ettiğini hatırlatarak söylenince, "Hayır" diye gürleyerek bağırıyordu Eftalya. "O zaman bir amaç vardı. Kutsal bir amaç! Amaç her şeyi kutsar" dedikten sonra yüzünü ekşitti ve onu aşağılayan bir tavır takınarak konuşmasına devam etti.

"Bunda ne amacın var? Ne amaçladın ki lan? Söyle de bileyim sebebini, bir çuval inciri berbat etmeye çalışmanın sebebi ne? Onun hoşuna gitmek mi sadece?"

Katina cevap vermedi; kapıyı çarpıp odasına doğru giderken, annesi hâlâ arkasından söylenmeye devam ediyordu.

Eftalya oturup dolmaları sarmaya başladı. Ah! O engebeli yollardan da geçmeliydi. İnsan hayatı boyunca her türlü sandalyeye oturuyor. Tanrı nasıl da her şeyi ayarlıyor. Başkalarına verdiğin nasihatları kendi evinde uygulayamıyorsun.

"Son zamanlarda onu ihmal ettiğim için Tanrı beni cezalandırıyor. Hepimiz yanacağız. Ah! Katina daha on sekizinde bir çocuk. Peki ya o? Anlamıyorum nasıl oldu da adamı kandırdı? Olamaz, kesin bir şeyler yaptı kaltak. Ama yapmamış da olabilir. Âşık oldukları başka bir kadın bile olsa, erkekler için, hele bir de davet gelmişse, bir anlamı yoktur ki kimi becerdikleri-

nin.

101

Eftalya emin olmak için, evin çamaşırvhanesine, beyaz çamaşırların arkasına iyice sakladığı iksirleri, macunları, büyü yapmak için kullandıkları malzemeleri kontrol etti. Su teresi bitmiş, kavanozlarda muhafaza ettikleri yosun ve iyot azalmıştı.

"İşte! Demek öyle."

Sanki, altın paşa liraları bulmuş gibi bağırıyordu.

Saat ikiyi biraz geçte Spiro, bayılmış bir halde, yorgun argın işten evine gelmişti. Huzurlu evinde, ailesinin yanında dinlenmek istiyordu. Kapı açılınca, güzel yemek kokuları sarmıştı etrafı. Merdivenler ovulmaktan ve saf mumla cilalanmaktan ısıllı parlıyordu. Halılar çırpılmış, daha sonra da nemli bez ve sirkeyle silinmişti. Özenle hazırlanmış sofranın arkasındaki büfenin üzerindeyse bakırlar ısıldıyordu.

"Katinaaaa!"

Yeni yıkanmış beyaz elbisesiyle sallana sallana aşağı inmişti, Katina. Kulağının yan tarafına iki kurdele bağlamış ve lavanta sürünmüştü. Yanakları pudralardan pembeleşmiş, dudaklarını ise kırmızı bir rujla taçlandırmıştı. Onu görür görmez sevinçten yüzü parlamış, üzerine atlayarak tutkuyla öpmüş ardında da ona, "Ciğerim, efendim" derken içinden de, seni kaybedersem ben ölürüm, diye düşünmüştü.

Spiro, "şimdiye kadar yaptıklarının en iyisi" diye diye dolmaları büyük bir iştahla yedi. Kahvesini içip gömleğini değıştirdikten sonra alelacele işe geri dönmek için evden çıktı. Beslemesi gereken bunca boğaz vardı: Üç kadın, Stravakya, hizmetçi ve bir de her gün taze balığını bekleyen kedi...

Öğleden sonra saat üç gibi Eftalya, zorla Katina'yı Attarti Ana'ya, günahını itiraf etmesi için götürürken, yol boyunca onu itip durmuştu.

"Kıpırda."

Ancak Attarti Ana evinde değildi.

"Nereye gitti bu kadın?"

Küçük bir Türk çocuk,

"İrmağa gitti. Büyük Ana ırmağa gitti" dedi.

102

Analık.

Stravakya, Anneso ve Eftalya, Çeşme'ye gitmek üzere yola çıktılar. Mart ayının ortalarıydı. Anneso'nun babası yeni bir kadınla evleniyordu. Eftalya'ya, artık hem evi hem de onlara bakabilecek bir hanımı olduğu için, kızını geri alabileceğı haberini yollamıştı. Eftalya'nın bu yüzden içine kurt düşmüştü. Kızı vermeli miydi yoksa vermemeli miydi? O kadını yakından tanımalıydı. Yukarı mahalledeki Getsimani Hanım, çocuklarına ve kocasına zehir yedirmişti. Aklına koyduğunu, yavaş yavaş gerçekleştirmiş, hepsini mahvetmişti. Bütün analıklar zehirle hallederlerdi işlerini. Ve ne tuhaftır ki, bu yeni üvey annenin ismi de Getsimani'ydi.

"Adı üstünde. Olamaz başka türlü."

Babasını üç yaşından beri görmeyen Anneso, şimdi yedi yaşındaydı. Bunca yıl Eftalya ona sürekli babasından bahsetmişti ve Anneso yıllardır babasını görmek için can atıyordu.

Eftalya Anneso'ya,

"Anneciğın gökyüzüne gitti. Oradan bize bakıyor ve senin büyümeni izliyor. Babansa, bize mektup yazdığı zaman hep seni soruyor. Ve

zavallı adam durmadan çalışıyor ki, tekrar beraber olabilesiniz" diyordu.

Çeşme'ye vardıklarında, onu kucaklamak için kollarını açmış olan yabancı adamı, ilk kez Kapadokya'dan Çeşme'ye geldikleri zaman görmüştü. O yıllarda babası kayıkta çalışıyordu. Hem balıkçılık yapmak hem de çocuk bakmak imkânsızdı. Zaten Eftalya da o zamanlar küçük bir bebek olan Anneso'yu bırakamazdı. Bunları söylemek amacıyla gitmişti Eftalya. Hem böylece çocuk da, babasının durumu ve işleri düzelinceye kadar teyzesiyle kalmış olurdu. Adamcağız elinden geldiğince az ya da çok, gücünün yettiği kadar onlara para da yollamıştı. İyi insandı.

Bir defasında da, bundan iki yıl sonra, kayığı tamir için kızağa çekilince izmir'e kadar gelmiş, Anneso'ya da hediyeler getirmişti. Onu kucağına oturtup, her şey yoluna girer girmez onu da yanına alacağına ve aile olacaklarına dair söz vermişti.

Eftalya, Getsimani Hanım hakkındaki fikirleri değişmiş olarak, iyi izlenimlerle dönmüştü izmir'e.

"Seviyor çocuğu. Ona nasıl davrandığını ve onu nasıl kucakladığını gördüm. Şükürler olsun. Endişelenmiştim onun için."

103

Stravakya, düğün ve çeyiz işlerinde onlara yardımcı olmak için orada kalmıştı. Getsimani Hanım'ın seçkin bir çeyizi vardı. Çocuğu yoktu ama şimdi yeni kocasıyla çocukları olsun istiyordu.

izmir'deki evde Katina, kan ter içinde ve zor nefes alarak yataktan fırlamıştı. Ancak gördüğü rüya, uyanmış olmasına rağmen devam etmişti. Gözlerini sıkıca kapatıp açmıştı. Hâlâ oradaydı. Anneso'yu kucaklayan bir kadın görmüştü. Pencere altlarında, sağ ve sol taraflarda alçak sedirlerin olduğu bir odadaydılar. Odanın tam ortasında, dantel örtü serilmiş, üzerinde bir tabak ayva tatlısı ve bir tabak da tavukgöğsü duran masa vardı. Altındaysa bir mangal. Arka tarafta, mutfığa açılan bir kapı, sol taraftaysa gri renkli hole ve girişe çıkan başka bir kapı daha vardı. Duvarı, içinde kadının resminin durduğu bir çerçeve ve tam karşı duvarı da başka bir

kadına ait çerçevesel bir resim daha vardı. Oda, becerikli bir el tarafından düzenlenmişti. Stravakya, masanın üzerindeki tatlıya elini uzattığında, kadın Anneso'yu bırakarak Stravakya'ya doğru dönmüştü. O meleksi yüzü şeytanileşmiş, çenesi büyüyüp bakışları değişmiş ve masanın altındaki mangaldan dumanlar çıkmaya başlamıştı. Kadın, Stra-vakya'nın elini tutup yanan mangala sokunca, Stravakya avaz avaz bağırmişti. Onu kurtarmaya kalkışan Anneso'ya kadın öyle kuvvetli vurmuştu ki, kızcağız duvara yapışmıştı. Kafasını duvara vurunca canı yanan Anneso ağlamaya başladığındaysa, kadın zavallı yetimi dövmeye başlamıştı. Hem de hiç acımadan.

Katina çığlık atınca annesi, kurdeleleri ve geceliğiyle yanına koşmuştu. Annesine gördüğü rüyayı anlatınca Eftalya düşüncelere dalmış, Katina'ya, "Sabah rüyası," demişti.

Akşamüstü, Spiro'nun tütün harmanı ve sayımı işleri yüzünden eve geç geleceğini öğrenip bunu fırsat bilen ana kız, Türk Mahallesi'ne gitti. Attarti Ana öylece durmuş endişe içindeki Katina'ya bakıyordu. Eftalya'nın ise düşünceli bir hali vardı. Öylece oturarak birkaç saat geçirdikten sonra gitmek için annesi ayağa kalkınca, Attarti Ana ona gözleriyle tekrar yerine oturması için işaret etmişti.

Ateş, tütün ve içinde kırmızı bir şey olan küçük bir şişe getirdi. Masanın üzerine içi su dolu bir cam kap koydu. Parmaklarıyla tutuğu bir sopayla masaya vurmaya başladı. Dökülen suyun üç damlasını Katina'nın içmesi için bir bardağa koydu. Bir çinkonun üstünde, kötülöklere karşı yedi bakla tanesi yakmıştı.

104

Cam kaptaki su ışık aldıkça, sarı, yeşil, mavi renklerde kıvılcımlar çıkarıyordu. Attarti Ana, parmağıyla işaret ederek onlara suyu gösterdi. Eftalya görebilmek için suyun üstüne eğildi. Katina'nın aniden beti benzi attı. Attarti Ana başladı anlatmaya:

"Yeryüzünün suları içinde, suyu canlandıran, harekete geçiren bir kaynak vardır. Bu kaynağı, varoluşlarından beri ne insanlar ne de hayvanlar görmüştür. Ancak hayvanlar ve insanlar rüzgâra karıştıkları zaman, bu kaynakta serinlerler. Bir zamanlar, çok uzun

yıllar önce kadının biri tanrıların ormanında yürürken kaybolmuş. Hava kararınca da, karanlık bir yerde uyumak için'durmuş. Ay çıkıp da ortalığı aydınlatınca, yanındaki su kaynağını fark etmiş ve o sudan içmiş. Daha sonra suda kendine bakmak için eğilince ruhunu görmüş. Ve işte o zaman kaynak onunla konuşmuş.

'Kimsesiz ana, hiç kimsesiz ana, çocukların nerede senin?' demiş ve ona bir zeytin ağacının altında birbirine sarılmış iki beden gösterince, kadın çocuklarının öldüğünü zannedip kendini suya atmış ve boğulmuş. O günden beri kadın, o suyun içinde, çocuklarının çocuklarını ve onların çocuklarını bulmak için yolculuk eder dururmuş. Gözyaşları, kaynağın berrak sularına karışmış. Onları bulduğu zamansa ruhu mutlu olur, gökyüzü ay-dınlanırmış. Onlarla tatlı tatlı konuşur, onları kutsar, onlara ışık tutarmış. İşte böylesine, hepimiz ana deriz, kaynağın anası." Attarti Ana durup Katina'ya baktı.

"Kaynak Ana'yla tanışmak için, tek yapılması gereken bu suyun üzerine eğilip bakmaktır."

Eftalya tekrar küçük tastaki suyun üzerine eğilmiş; ancak yine hiçbir şey görememişti.

"Eğer onu göremiyorsan sen, bu hayatında şanslısın demektir. Eğer görürsen, o seni arıyor demektir."

Attarti Ana, suyun üzerine istavroz çıkarır gibi bir şeyler yapıp bir taraftan da mırıldanıyordu:

"Tanrılar doğuyor, tanrılar ölüp tekrar doğuyorlar. Ama Kaynak Ana çocuklarını arıyor."

Katına, "Ana, canım acıyor. Beni çıldırtan bir acı duyuyorum. Neden?" diye sordu ağlamaklı bir ses tonuyla.

Kafasını sallayarak Attarti Ana konuşmasına devam etti: "Ah, acı! Bağırşaklarında, beyinde acı. Bir can yoğrulurken her seferinde, kaynağın suları taşıp nehirlerle akar. Akıl, melek-

ler, kaderler, kötülük, iyilik ve bilgelik orada yolculuk eder. Ve hiç de barış içinde yapmazlar yolculuklarını. Aralarına soğukluk giriyor,

savaşıyorlar, vuruşup parçalara ayrılıyorlar. İşte böylece o nehir hasat biçiyor. Dünyayı yok edebilecek olan güç, gökyüzünü de, yıldızları da yok edebilir. Bu nehirden bir ruh tekrar dünyaya geri dönüyor. Öyle bir ruh ki, içinde nehirdeki her şeyi barındırıyor. Bazıları daha fazla, bazıları daha az. Uzaklarda, büyük toprakların ötesinde, bir zamanlar yıldızlar büyük bir hata yaparak bir hayvanın damarlarını bu nehrin sularıyla doldurmuşlar. O zamandan beri o hayvan nehri arar durur. İşte o hayvana, 'insan' denir. Sadece etrafında hissettiğini ve görebildiğini arar durur. Damarlarına bakmaz, işte bu yüzden de bulamaz. Bazen insanlar doğduklarında bir bacakları olmaz ya da altı parmakla doğarlar. Bazen de doğuştan kördürler. Kaynak Ana'nın doğan ilk kızları, tek kafatasına bağlı, yapışık kafalıydılar. Nehrin kanı, çarklarda sıkışıyor. Orada sular, akacakları bir yol, çıkış istiyorlar ki devam edebilsinler. Evreni sallıyorlar, duvarları sarsıyorlar, her yen titretiyorlar. İşte, o kadınlara göründü ne-hir.

Gözlerinden, kulaklarından, ağızlarından çıkıyor nehir onların. Acıdan da beter kimsesizlik, yalnızlık. Farklılığın, tuhaflığın yalnızlığı. Ancak günün birinde gökyüzü yerinden oynadığında, her ikisi de son bulacak. O zaman ne acı kalacak ne de tuhaflık. Çünkü hayvan, bir gün istemeden bulacak o nehri. Nasıl bugün elini sallıyorsa, o gün de bir rüzgâr ona, kanını nasıl oynatması gerektiğini gösterecek ve onu bulacak."

"Ana, benim çocuklarım..." dedi Katına.

"Hangi çocukların?" diye lafa girdi Eftalya.

Attarti Ana, "Çocukların, senden olacaklar. Senin gözlerinin rengini alabilecekleri gibi başkalarınınkini de alabilirler. Senin sesinin aynısı onlarda da olacak ama daha güzel. Senin cesaretini alacaklar ama babalarının cesaretini de alabilirler" dedi Eftalya'nın bu sorusu üzerine.

Gitmek için ayağa kalkmışlardı. Spiro da neredeyse eve dönerdi, saat geç olmuştu.

Evin kapısını açarken Eftalya söyleniyordu:

"Bugün, çenesi düştü Attarti Ana'nın. Kafamızı şişirdi nehirlerle."
Gece uyumak için yatağına uzandığında, gözlerini kapatır kapatmaz
yine aynı oda gözlerinin önünde belirdi. Ancak bu sefer
106

Katina korkmamıştı. Ne terlemiş ne de ürkmüştü. Onu deli eden o
baş ağrısına da dayanmıştı. Tekrar, dayaklarıyla ve ya-nıklarıyla aynı
olayı görüyordu. Ancak bu sefer kendisi de aynı odadaydı.
Rüyasında gördüğü, masası ve üstündeki tatlılarıyla, aynı odadaydı o
da. Bir tarafta yaralarına ve kötü kaderine ağlayan Stravakya
oturuyordu. Katina, kendisini Stravakya'ya yaklaşıırken gördü.
Stravakya'yla konuşmak ve kendi sesini duymak istedi.
"Stravakya, Stravakya beni duyuyor musun?"
Stravakya hıçkırıklara boğulmuştu.

Aradan bir iki gün geçti. Saat sabahın üçünü biraz geç, çalan
mutfak kapısını açan Spiro, Anneso'nun elinden tutmuş eşikte duran
Stravakya'yı karşısında bulmuştu.

"İsa adına" diyerek telaş içinde merdivenlerden indi Eftalya. Anneso
ağlayarak Katina'nın, Stravakya da Spiro'nun kollarına atmıştı
kendini. Her ikisi de bitkin, hırpalanmış ve yıpranmış haldeydi.
Çeşme'den İzmir'e kadar yürümüşlerdi. Onca yolu yayan gelmişlerdi.
Yolda ne buldularsa; bitki kökleri, meyve, onu yemişlerdi.
Stravakya, kemiğine kadar açılmış elinin sarkan etlerini bir bez
parçasıyla bağlamıştı. Anneso'nun yüzündeki morluklar hâlâ
geçmemişti.

Doktor çağırdılar. Doktor gecenin o saatinde bir at arabasıyla
gelmişti, hiç huysuzlanmadan. İşi buydu. Stravakya'nın eli düzelir mi,
düzelmez mi onu zaman gösterecekti. Elini yıkayıp temizledikten
sonra, merhem ve ilaçlar sürüp gazlı bezlerle sardı.

Ertesi sabah Eftalya, Anneso'yu iyice uykusunu alıp dinlensin diye
erkenden uyandırmamıştı. Geceyi onun kucağında geçirmişti.
Eftalya Teyze'sinin göğsüne kıvrılmış, orada uyuyakalmıştı
Annesocuk.

Eftalya mutfağına indiğinde Spiro ve Katina kahvelerini içiyorlardı. Gün doğmuştu. Spiro, iş için evden çıkınca Eftalya da kızıyla sohbet etmeye başladı.

"İyi ki, düğünden önce her şey su yüzüne çıktı. Düğünden sonra olsaydı, geç kalmıştık. Aptal bu kadın. Bir ay daha dişini sıkıp, sinirlerine hâkim olabilirdi oysaki. Tanrı bize yardım etti."

"Çocukları döverdi kesin. Dayaktan öldürürdü de gene de seslerini çıkartamazlardı bunlar. O bunların kalkıp gideceklerini tahmin bile etmemiştir."

107

O anda içeriye, ardiyeden çıkıp gelen Stravakya girdi. Eli eskisi kadar acıyıyordu artık.

"Hoş geldin. Otur da sana ekmek vereyim. Anlat bakalım her şeyi, ne oldu ne olmadı."

Stravakya kurabiyeyi tercih etmiş, Eftalya'nın tüylerini diken diken eden olayları tek tek anlatmaya başlamıştı.

"Vay seni gidi pis katır karı! Adi kadın! Cellat! Ateşlerde yavaşın. Analıkımış!" diyerek arada bir Stravakya'nın sözlerini kesiyordu.

"İyi ki oradan kaçmayı akıl edebilmişsin. Tanrı sana yol göstermiş, ışık tutmuş Stravakyam."

Gözlerini kocaman açan Stravakya Eftalya'ya,

"Katina Hanım bana oradan ayrılmamızı söyledi. Beni omuzlarımdan tutup sarstı" dedi.

Eftalya bir şey anlamamış olsa da, Katina anlamıştı ve korku tekrar geri gelmişti.

Yeni komşu

Pazartesi günü karşıdaki evin pencereleri açılınca oraya birilerinin taşındığını fark etmiştik.

Fula, "Altı yıldır kapalıydı. Kim geldi acaba? Kız Eftalya, Eftalya kimin demiştin karşıki ev için?" diye sordu merakla.

Mutfakta, pastırmalı börek yapan Eftalya,

"Riga'nın" diye cevapladı.

Katina da Despina'yla sohbet ediyordu.

"Dün değıl ondan önceki gün yaprak sarmamız vardı, dün yine sarma yedik. Tabii ki, aynı yemeğı iki gün üst üste önüne koymaya korktum Spiro'nun. Spiro kızıyor diye değıl, onu şımartan Eftalya kızacak diye tüm korkum."

"Mesela, bugün canı pastırmalı börek çekmiş."

Cuma günü karşıdaki eve kadınlar gelip camları, yerleri temizlemiş, her tarafı sabunlarla ovalayıp silmişlerdi. Pazar günü eşya dolu bir yük arabası geldi. O gün, taşınmayı seyretmek için Fula sabahın erken saatlerinde gelip yerini almıştı. Camın önüne bir sandalye çekmiş, tek tek bütün mobilyaları inceliyor-du.

"Hımm! Şu büfe çok güzelmiş."

108

iki dirhem bir çekirdek giyinmiş, leylek gibi uzun boylu bir kadın, evin hanımefendisi edasıyla Rum Mahallesi'nde görününce, bir anda Fula ortadan kaybolmuştu. Merdivenleri koşarak üçer beşer inmiş ve karşıya geçip, kafasına çerçeve düştüğü için yere yığılan kadını kaldırmaya koşmuştu.

"Bu tarafa gelin madam. Sizi kuzininin evinde ağırlayalım." Yoğun ısrarın ardından kadın zorla merdivenlerden yukarı çıktı. Onu salondaki, Despina'nın kışının saatlerdir ısıttığı kanepeye uzattılar. Despina geldiğı zaman orada oturmayı çok severdi. Başına ilk önce iki kere kompres yapmışlardı. Başını biraz da pudrayla ovduktan sonra, kadını sorgulamaya başlamışlardı. Nereden geliyorsunuz, kaç tane çocuğunuz var, kocanız ne işle meşguller, evi satın mı aldınız yoksa kiracı mısınız? Tıpkı köpeklerin, ilk karşılaştıklarında birbirlerini tanımak için koklaşmaları gibi onlar da onu koklamışlardı. Vlastayko Ailesi'nin iki oğlu ve üç kızı, ayrıca Eftalya'nın akrabaları yardım etmiş, böylece Atina civarından Vlasto Ha-nım'ın taşınma işi tez elden bitirilmişti. Ne de olsa iyi bir mahallede taşınma işi çok fazla süremezdi; etrafa rahatsızlık verilmemeliydi.

Kızlarının en sevimlisi Pari'ydı. Harika bir kızdı. İzmir'deki ilk günlerinde, sürekli Pari'yle sohbet ediyorduk ve böylece arkadaş olduk.

Taşındıktan üç gün sonra, Bayan Vlasto kocasının yeni patronu için evinde yemekli bir davet vermişti. Çok sık İngiliz porseleni servislere ve ağır gümüş çatal bıçak takımına tabii ki istakoz, dağ keçisi ve yanına da iki tane bıldırcın yakışırđı; ancak Bayan Vlasto tavuk ikram etmişti. İki üç tane tavuğı haşlayıp etlerini ayırarak servis yapacağına o, tavukları bütün olarak çatal bıçak kullanarak değıl de, ancak elle yenilebilecek şekilde kanatlarıyla beraber pişirmişti. Bir zamanların önde gelen ailelerinden Vlasto Ailesi'nin adına yakışır bir hayat tarzını, ele güne karşı zar zor yaşatmaya çalışıyorlardı. Şanssız ve yeteneksiz olan Efharisto Vlasto Bey, ailesinin Atina'da ona miras bıraktığı gayri menkulleri, evleri, işyerlerini, kiraya verdikleri dükkânları yemiş, ardından da yaptığı işlerde başarılı olamamıştı. Karısının çeyizinden kalan ne var ne yoksa hepsini yiyip bitirdikten sonra beş kuruşsuz kalmışlardı. Şükür ki, bilgi ve tecrübesi vardı ve eski bir aile dostunun, onu

109

rencide etmeden, "Bizim için büyük bir rahatlık olurdu, bizden ve güvenilir birisinin bizi orada temsil etmesi" diyerek önerdiği izmir'deki görevi hemen kabul etmişti.

Vlasto Bey zeki değildi belki ama düzenli biriydi. Kıyafetlerinde, alışkanlıklarında, evraklarında, kısacası her şeyinde bir düzen vardı. Evraklarını, kategorilerine göre ayırdıktan sonra zarflara koyar ve bu zarfların üzerine içinde ne olduğunu yazar-dı.

Varlıklı bir aileden olma tantanası tam on beş yıl sürmüştü; ama artık onlar da aylık maaşa bakar olmuşlardı.

Efharisto Vlasto Bey, bilgili ve tecrübeli olabilirdi ama ona ekmeğıim kazandırabilecek bir diploması, mesleğı yoktu. Ne doktor, ne avukat, ne mühendis ne de Yunanca öğretmeniydi. Etnoloji okumuştı. Ne işe yarayacaksa? Ama paralarının olduğu zamanda iyi yapmıştı etnoloji okumakla. Bu tür bilim dallarını da birilerinin okuması gerekir. Ancak sadece zenginler okuyabilir bunları. Sadece, yedikleri önlerinde yemedikleri arkalarında olan zenginler felsefe, tarih ya da ilahiyat okuyabilirler. Bütün bir gün yarı uzanır bir şekilde oturup

konuşurlar filozoflar. Bir sürü gerekli gereksiz konuşmaların arasında da arada bir bazı bilgelikler çıkar ve böylece bilimde ilerleme olur. Atina Belediye Başkanı'nın gelini olabilecek, nadir kızlardan biriyken Pari, Vlasto Ailesi'nin durumunun kötüye gittiğı açığa çıkınca ortalıkta görünmez olmuştu. Atina'da hayır işlerine koşuşturan, Evgenos Karisth'in kızı Yulya Vlasto, eskiden delinen çoraplarını atarken, şimdi yamalıyordu. Ama kadın hiçbir şekilde düşüşünü kimselere hissettirmemişti. Uzaktan bakıldığında, asalet ve kibarlık havasını hâlâ koruduğı görölüyordu.

Vlasto Ailesi için izmir'e gelmiş olmak hem bir hava değişimi hem de yeni bir başlangıçtı. Burada onları kimse tanıımıyordu. Fula'nın hoşuna giden büfe, halılar, yemek masası ve diğ er bütün eşya geçmiş zamanların görkemini ve ihtişamını yansıtıyordu. Ancak, uzun zamandır cilalanmamış, kulplar değ iş tirilmemiş, yeterince para gerektiren bakımları yapılmamıştı bu mobilyaların.

Çocuklar -Allah uzun ömürler versin- izmir'deki en iyi okullarda okuyabilirlerdi, izmir'in iyi okulları vardı. Ancak aylık gelirleri o okullara yetmezdi. Böylece, Vlasto Hanım piyano dersleri vermeye mecbur kalmıştı. Okulunu bitirmiş olan Pari, bir yerlerde iş e başlayacaktı. En azından kendi ihtiyaçlarını karşı lardı.

110

Atina'dayken, bir aile toplantısı yaparak çocuklarına ekonomik durumlarının gerçekte ne kadar kötü olduğunu anlatmış lardı. İlk zamanlarda, çocuklar yaşamlarında tek bir değ iş iklik bile hissetmediklerinden, onların söylediklerini pek ciddiye almamış lardı.

"Aynı evde oturuyor ve aynı yemekleri yiyoruz" diyorlardı.

Ebeveynlerinin onların savurgan, sorumsuz gençler olmalarını istemedikleri için böyle konuştuklarını zannetmiş lardı. Aralarından sadece biri her şeyin farkındaydı. O da Pari'ydi. iş te bu yüzden de, izmir'e varır varmaz iş bulmak için harekete geçmişti.

Günün birinde acı gerçekte yüzleş en iki erkek kardeş iyse, üniversite okumak için Atina'ya, teyzelerinin yanına gitmiş, ihtiyaçları olan

bursları kazanmak için de ellerinden geleni yapmaya çalışmışlardı. Biri mühendislik diğeri ise mimarlık okuyordu. Gelecekte beraber çalışabilecekleri bir iş kurmayı düşünüyordardı. Artık, eğitim konusunda hata yapmamak gerekiyordu. Lazım olan, işe yarar okullardan diploma almalıydılar.

Pari, Fotini'nin şapkacıdaki eski işine girmişti. Fotini ayarlamıştı ona bu işi. Vlasto Hanım, kızının şapkacıda çalışmasına çok üzölüyordu. Pari'nin küçük kız kardeşlerini de, Merkez ilkokulu'na yazdırdılar. Evin içi kadınla dolmuştu artık; üç kızı, kendisi ve annesi Nine Stella. Başlangıçta, Vlasto Hanım komşu olarak çok da iyi sayılmazdı. Pek kendinden bahsetmiyordu. Öyle fazla girişken biri olmadığı için sohbet de etmiyordu.

Katina onun için, "burnu kalkık" diyordu. Ama zamanla daha çok kabul görmüştü etraftan. Biz ona alışmıştık, o da bize. Daha sonraları bizim günlerimize gelmeye ve bundan memnun kalmaya bile başlamıştı.

Şerbetoğlu çiftinin çocukları olmuyordu bir türlü. Bir sefer denemişlerdi; ancak sonunda ortalık kan gölüne dönmüştü.

"Bu sefer de sakın bebek kundağı hazırlama, Katina."

Her seferinde kem göze, nazara geliyorlardı. Attarti Ana, sanki kendi kızı için üzölüyormuş gibi üzölüyordu Katina'nın bu durumuna.

Oysa Şerbetoğlu çiftinin Bella Vista'daki evleri geniş ve rahattı. Uç dört tane çocuk rahatlıkla sığardı bu eve. Uç basamaklı girişten hemen sonra Spiro'nun çalışma odası ve oturma odaları vardı.

Kanepelerle dekore edilmiş salonlar parti ve kabul günleri içindi. Küçük kapının arkasında, kutlamalar için hazırlık yapılırken kullanılan küçük bir mutfak vardı. Girişten, merdivenin yanındaki iç bahçeye açılan renkli camlardan yapılmış bir kapı görünürdü. Güneş ışıklarıyla mavi, kırmızı, yeşil renkler saçardı bu kapı. Biz birinci katta otururduk hep. Merdivenleri çıkar çıkmaz büyük bir yemek salonu çıkardı karşınıza. Bütün günümüz orada geçerci. Yemekler, akşamüstü çayları hep burada verilirdi. Büyük mutfak hemen arka taraftaydı. Ne mutfaktı ama! Bir sürü tencere,

tepsi vardı. Bir de, küçük bir merdivenle arka avludaki tavuk kümesine çıkardınız. Yemek salonundan sonra geniş bir koridor sizi yatak odalarına götürürdü. Her bir odada gül ağacından yapılmış, bol raflı ve çekmeceli, tam ortasında bir kilidi bulunan dolaplar vardı. Dolaptaki çamaşırların içine konan lavantaların çokluğu, sizin ne kadar iyi ve maharetli bir ev hanımı olduğunun ispatı sayılırdı. Ust katta, tavan arasında, etlerin konduğu kiler vardı. Pastırmaları, salamları, sucukları ve tütsülenmiş etleri oraya asardık. Bodrum katında ise şarap ve zeytinyağı fıçılarının saklandığı başka bir kiler vardı. İşte bu kadar büyüktü evleri. Ancak, kirli çıkı Eftalya değil bu eve, hiçbir yere sığamıyor-du.

"Bu döküntüleri niye saklarsın be anne? At da şunları biraz ortalık rahatlasın. On yıldır oradan oraya taşıyıp duruyor bunları, bir gün olsun lazım olduğunu görmedim. Sen, şaşırp da bir çöpüne'dahi karışma Pari. Ona ev hanımlığını öğretmeye kalkıyorsun sanır, savaş çıkar valla."

"Ne gibi şeyler topluyor?"

"Ooo! Aklına ne tür gereksiz şey geliyorsa topluyor. İpi kalmamış bobinleri, pudraları bitmiş bozuk kutuları, hediye paketlerinin üstündeki fıyonkları, hatta bir inşaatta bulduğu mermer parçasına kadar bir sürü şeyi saklıyor. Bu döküntü toplama işinin adını da iyi ev hanımlığı koymuş. Ardiyeden hiç bahsetmiyorum bile! Asıl orayı görmelisin. Artmış, kurumuş boyaları bile atmıyor. Ona, 'At be anne şunları' dediğim zaman da bana, 'Bak görürsün, gün gelir de lazım olunca içine biraz tiner koyarım ben onların yepyeni olurlar' diyor. Günün birinde aksilik bu ya, tencerenin kulpu yanmış, ben ateşten tutup indireyim diye bir şeyler ararken annem 1887'de başka bir tencereden çıkan

112

kir kancayı getirip bana vermiş ve ardından da, 'Bak, gördün mü, ben boş yere bir şey saklamam' demişti."

6 Haziran 1896

Yılda bir kere, 6 Haziran'da deniz kenarına gidip, bütün bir gece incil'den iki dua ve iki ilahi okuman gerekiyordu. Eğer etrafta başkaları varsa onlar da, aynı şeyi yapan, senin gibi nurlu insanlardır. Kötülüğün yok edilmesi için birçok kişinin isteğı ve yardımı gerekiyordu.

Eftalya'nın üzüntüsünden içi içini yiyor, gözüne uyku girmiyordu.

"Bana bunu nasıl yapar pislik, hiç olur mu?"

Her gece elinde incil'ile sahile gidiyordu. Takmıştı Vay-ça'ya. Hâlâ olayın etkisinden kurtulamamıştı. Annesi Eleni'yi düşünüyordu.

"Öğretmenim, öğretmiştin sen bana. Vay anacığım! Sen değil miydin bana, 'Çocukları olmayan kadınlardan kork; düşmanca davranan kötü ve kindar insanlardır onlar. Başkalarının çocuklarını gördüklerinde yalancıkta severler; ne kadar çok severlerse, o kadar çok korkmalısın onlardan. Ne tatlı şey, analı babalı büyüsün derken, içlerinden de tüm nefretleriyle canı çı-kasıca, geberesice derler' diye söyleyen."

Sahile varınca bir kayanın üstüne oturup, iyot kokusunu içine çekti.

"Ye bakalım kazıklarını Vayça'nın şimdi." Ona olan öfkesi geçmemişti daha. Kendi kendine, "Ben ona ne yapacağımı biliyorum. Mahvedeceğim. Dünyanın öbür ucuna da gitse ne çoraplar öreceğim başına, derman bulamayacak. Bugün altıncı ayın altısı."

Kapadokya'da, o kadar ıyı hatırlamasam da, karşında yeni ölmüş biri varsa, aklından tırnaklarını söküp almak, son nefesiyle çıkan ruhunu yakalamak için elinde beyaz bir mendille beklemek, saçlarından bir tutam kesmek geçirdi.

113

Havaların ısınmasıyla, bütün oğlanlar sokaklara dökülmüşlerdi.

"İsa daha uzun boylu."

"Allah daha daha uzun boylu."

Ağacın tepesini göstererek, "İsa taa yukarıya kadar ulaşır."

"Allah onda da yukarıya ulaşır" diyerek parmak uçlarında yükselmışti küçük Türk çocuğı.

"İsa Allah'ı yer, yer."

"Hayır, hayır" diyerek tüm kalbiyle acı çeken Türk çocuğı isyan edercesine bağırııştı.

Bütün bir gece Eftalya dualar okumuş, dalgaları kutsamıştı. Aldığı her avuç sudan dökülen damlalar incil'in her sayfasını ısılatmıştı. Kötülüğü kovan tüm duaları okumuş, Yüce Krallık'ın semalarında dolaşan tüm ruhlar için dua etmiş ve yıldızları okumuştı. Karanlığın içinde, evrenin büyüklüğü karşısında tüm za-yıflığıyla tek başına ağlamıştı. Ve sabah en son yıldız da parlayıp söndüğünde biraz rahatlamış bir halde evine doğru yola çıkmıştı. Evin kapısında sabah sabah onu, uykusuzluktan gözlerinin altı morarmış Dionisya bekliyordu.

"Gene mi? Ne oldu kız Dionisya?"

"Ahh!"

"Ahla, vahla işler yürümüyor. Söylesene ne oldu?"

"Onu boşayacağım."

Kapıyı açarken Eftalya,

"Otur oturduğun yerde! Geç içeri" dedi.

Spiro 'nun sevgilisi...

Şaşıp kaldık o gün Dionisya'nın bize gelmesiyle.

"Ne diyor bu? Spiro da mı? Nerede? Nasıl? Sotiri Çıplak-oğlu mu, onun aklını çeldi?"

Dionisya anlatmaya başladı.

"Geçen gün Sotiri, Spiro'nun tütüncü dükkânına uğramış. 'Hadi be, gidip eğlenelim biraz' deyip onu tavernalardan birine götürmüş.

Yiyip, içip çalgıcılarla da aralarını yaptıktan sonra sıra, kendileri için oynasın diye dansöze para takmaya gelmiş. Bu olay hoşlarına gidince ertesi gün yine gitmişler. Sotiri peynirci,

114

Spiro da tütüncü dükkânını kapatıp çıkmış. Bilirsin bu işlerin nasıl olduğunu Eftalya Hanım, o ortamlarda kadın da olur." Kafasını sağa sola sallayıp dişlerini sıktıktan sonra, "Benimkinin kız arkadaşları" diyerek sözlerine devam etti. "Benimkinin eskilerden kız

arkadaşları...! Ama gel gör ki, yerin kulağı var! Ben bunların hepsini tavernacı Pipiça'dan öğrendim. Kadınlardan biriyle de Spiro başlamış muhabbete. Ama ne bağlama çekiyor kadına. Karısı Katina'yla boşanmak üzere olduklarını söylemiş. Bunu onlara servis yaparken Pipiça kendi kulaklarıyla duymuş. Kadına, aramız çok kötü dedikçe kadın onu teselli etmeye, onunla ilgilenmeye başlamış. Sonra da ertesi gün aynı saatte buluşmak için sözleşmişler. Yani bugün için. Benimki, kahrolasica da diğer kadınla beraber! Ya işte böyle Eftalya Hanım. Dayanamıyorum artık. Boşayacağım, paket edip yollayacağım onu." Bunları anlatırken bir taraftan da, salya sümük ağılıyordu Dionisya.

"Kes zırlamay! Dionisya."

Dionisya gidip de yalnız kaldıklarında, Katina,

"Hay kahrolasica Spiro" dedi.

Üzerinde, temizlenmeyi bekleyen kabaklarla dolu bir leğen olan masada oturuyorlardı. Konuşmadan birbirlerine bakıyorlardı.

"insanoğlu değişmez" dedi Eftalya.

"Kimin için diyorsun bunu?"

"Sotiri Çıplakoğlu için."

"Umurumda bile değil Sotiri."

"O mikrop ona işlemiş. Kadın düşkün. Değişmez. Aslında bunu baştan beri biliyorduk. Zavallı Dionisya ne yaparsa yapsın, o kadın düşkünüydü ve hep kadın düşkün olarak kalacak. Kimse değişmez. Çapkınsan çapkınsındır, kötü huylusyan kötü huylusundur ve uğursuzsan uğursuzsundur. Bu hiçbir zaman değişmez. 'Zamanla değişir' diyen kadına da çok yazık. Ömrünü tüketir."

"Benim derdim Sotiri değil."

Katina'nın bu cevabına Eftalya sinirlenmişti.

"Umurunda olsun. O, bizimkinin arkadaşı ve ondan çekiniyor. Spiro, Sotiri'den çekiniyor. İşte bu yüzden de bu yaptıklarını tekrarlayacak. Yine gidecek. Bir de bakarsın öteki onu yalancı yerine koyar! Kalk be! Giyin hadi. Takip etmeye gidiyoruz."

İkisi de giyinip pasaj içindeki Pipiça'nın tavernasına gitmek üzere yola çıktılar. Daha önce o tavernaya hiç gitmedikleri için yerini bulana kadar pasajı iki kez boydan boya dolaştılar. Pipi-ça'yı arka tarafta, mutfakta tavuklu börek hazırlarken buldular. Odunları yakmış, fırını hazırlamıştı. Pipiça'nın tavuklu börekleri ünlüydü, izmirli, "Pipiça'nın tavuklu böreğinden yemeye gidelim" derlerdi. Bol para bırakırlardı dükkâna.

Pipiça, müzik aletleri alıp dükkânın sol köşesine koymuştu.

Başlangıçta tamburlar, udiler, kemancılar ya da yolu izmir'e düşen sanatçılara göre değişirdi gelenler. Yavaş yavaş Pipiça da kendi müzisyenlerine ve şarkıcısına sahip oldu. Bunlardan biri Çanakaleli Rinara'ydı; "Şikâyetçi Rinara" olarak da bilinirdi. Yanında bir de, şarkılarını da yazan Foti vardı. Maniler söylerdi. Bunlar halkın da hoşuna gidiyordu. Ana kız Pipiça'yı yakalamış dürüstlük taşıyorlardı. Katina salya sümük ağırlarken, Ef-talya da ricalar ediyordu.

"Şerefsiz sürtük, çiftlerin arasına giriyor, evimizin direğini bizden alıp beşimizi, bir de karnında bebekle bu kadıncağızı sokaklarda mı bıraksın Pipiçacığım?"

Kalakalmıştı Pipiça. Oturup olan biten her şeyi, ayrıntılarıyla onlara bir güzel anlattı. Ana kızı, tabakların durduğu dolabın yanındaki perdenin arkasına gizledi. İlk önce, giyinip kuşanıp süslenmiş manitalar gelmişti dükkâna. Pipiça hangisinin Şerbetoğ-lu'nun manitası olduğunu gösterdi onlara.

"İşte oradaki. Sol taraftaki."

"Vay be. Bu çok güzel, anne!" Katina'yı korku sarmıştı.

"Bizden daha iyi olabilir ama bizden habersiz. Şimdi fırsat varken onu bir güzel benzetiriz biz. Eğer gecikirsek müdahale etmeye, yandık."

"Şu amcığa bak sen, nasıl da kabarıyor!"

Spiro'nun bu yeni manitası, değirmenciyle ebenin kızı olan Spiro'nun eski manitası Anastasya'yı andırıyordu. Demek Spi-ro böylelerini beğeniyordu. Böyle kadınlardan hoşlanıyordu. Gözü sürekli kapıdaydı kadının. O kendininkini bekliyordu. Bir taraftan da sürekli,

oturuşunu düzeltip vücudunu dikleştiriyor, saçlarını kabartıyordu. Bizimkinin ve Çıplakoğlu'nun eli kula-ğındaydı. Her an gelebilirlerdi. Eftalya, kadınlara yaklaşan Pi-piça'ya işareti verdi.

116

"Bir erkek mutfak kapısının orada seni bekliyor. Benden sana haber vermemi istedi. Çok yakışıklı biriydi. Gel sana yolu göstereyim" diyerek kadını kandırmıştı Pipiça.

Kadın şaşırmış ama mutfağın dar koridoruna kadar onu ta-licip etmişti. Ve birden, o dar koridorda, neye uğradığını anlayamadan öyle bir dayak yedi ki; ana kız onu bir güzel benzettiler. Katina saçlarından yakalamış tekmeler atıyor, Eftalya da kaba etlerine vuruyordu. Manitanın gıkını bile çıkartmaya fırsatı olmamıştı.

"Fahişe, orospu, kuduz şey, yırtık seni... Bizim elimizden erkeğimizi mi alacaksın?" diyerek bir taraftan hakaretler yağdırırken diğer taraftan da Allah yarattı demeden dövdüler kadını. Pipiça da elindeki yoğurt kabıyla vurarak onlara yardım etmişti.

"Al sana. Aklın başına gelsin de benim dükkânımda böyle şeyler yapmamayı öğren; şerefli kadınlara böyle şeyler yapmazsın bundan sonra."

Ellerinde top etmişlerdi kadını. Dayaktan perişan olmuş kadını, Pipiça mutfağın arka kapısından çağırıldığı at arabasına koyup evine yolladı.

Katina bas bas bağırıyordu arkasından: "Kocam Şerbetoğ-lu'na bir daha yan gözle baktığını duymayayım."

Zamanla olay unutulmuş, Spiro'ya tekrar, yeni baştan büyü yapılmıştı.

"Oh olsun, bize müstahaktı bu. Çok rahat davranıyorduk son zamanlarda" diyerek bin diğerine söylenip duruyordu.

Bir şeylerden fazla emin olmak iyi bir şey değil, hele güvenli hiç değil. Dionisya'ya gelince, o da iyi yapmıştı aklını başına toplayıp taktik değiştirmekle. Kendine sevgili buldu. Sotiri'nin gözlerini açmasını sağlayacak başka bir yol da yoktu.

"İşe yarayıp yaramayacağını, bu işin ne kadar süreceğini bilemezsin. Ama kocanı geri kazanmak istiyorsan denemelisin. Eğer akli başına gelir de sana dönerse senden iyisi yok. Aksi takdirde, bir ömür onun peşinden koşar, âşıkları olduğu düşüncesiyle kendini heba edersin. Ne yapabilirsin ki? Hepsini dövecek misin? Çapkınlar, sağa sola caka satarlar, evlerine geldikle-rindeyse eşleri ve çocuklarıyla hayatları saat gibi işler. Eşinin, çocuklarının yeri ayrı, metresinin ayrıdır. Sen o huzurlu ev ortamının sularını bir bulandır bakayım! Bırak da o senin gözünün

117

dışarıda olduğundan şüphe etsin, o kadar emin olduğu konudan biraz şüphelensin! Bak o zaman neler oluyor! Hemen taktik değiştirir! Ancak, bir şeyler ispat edemeden şüphelenmesi gerekir." Dionisya hepsini çok iyi anlamıştı. Zaten daha dünkü bakire de sayılmazdı. Sadece biraz zevzekti.

Bütün bir gece boyunca düşünüp durmuş, her şeyi en ince ayrıntısına kadar kafasında tartmıştı. "En kötü ihtimal, ben onu boşayacağıma o beni boşar. Nasıl olsa sonunda aynı rezillik değil mi?" Dionisya denemeye karar verdi.

"Kimi bulsam? Kimi bulsam? Katina, acaba bildiğin biri var mı? Hem şöyle iyi biri olsun ki, Sotiri kıskansın."

"Hiç gerek yok Dionisyacığım. Herhangi biri olması yeter. Sonradan vazgeçmek yok ama! Sotiri'ye gidip de her şey oyundu, diye ağlamak da yok! Dikkat et!"

"Asla" diye cevapladı. Kararlıydı.

Pazar günü öğleden sonra Katina'yla beraber boyanıp süslenmiş, çocuğu da Dionisya'nın annesine bıraktıktan sonra, koca bulmak için kızların piyasaya çıktığı Kai'ye inmiş ve bir aşağı bir yukarı gezinmeye başlamışlardı. Tabii ki sonunda aradıklarını buldular. Gözleriyle bağıırıyordu uzaklardan, "Burada, gel kelepik kadın var, gel al beni!" diye.

Gel gör ki, bu işler ateşle oynamaya benzerdi; Dionisya âşık olmuştu. Girit Sokağı'ndan, kendisi de Giritli olan Şifi, Vasil-ya'nın

oğullarının arkadaşıydı. Aynı arkadaş grubuyla takılırlardı.
Denizciydi. Ne aşktı ama!

Yazıyor...

22 Temmuz 1896

Kayda değer bir şey olmadı bugün... Kibirli Dionisya nazlı yavuk-lusuyla beraber geldi. Vay anam! Nasıl da iyi anlamışsın onu! Yetmemiş ona, Sifi sevdası ve aşk iksiri... durmadan beraberler... Her gün, "Eğer kocam yakalarsa kesin beni boşar" diye ağlayıp duruyordu Dionisya.

Annem de ona,

"Seni yakalamasın diye gözlerini kör et adamın. Yemeğine sürekli uyusun diye uyku otundan koy. Eğer kusarsa sakın evden çıkma. Horlamaya başladığı zaman, sevdalını yatağa bile çı-karsan ruhu duymaz!" diyordu.

118

Kocasının kıskançlığı yüzünden yediğı dayaktan Dionisya'nın her yanı mosmor oluyordu ama gene de sevdalisından vazgeçmiyordu. Eftalya, "Sakın şaşırıp da başından atma onu. Sana nasihat olsun, kocanı boynuzla ki ona büyü yapmana gerek kalmasın" diyordu Dionisya'ya.

Sotiri, karısından ne kadar çok şüpheleniyorsa, onu o kadar çok kıskanıyordu, izmir'in bir numaralı çapkını ve kadın avcısı Sotiri, artık Dionisya'nın peşinden koşmaya başlamıştı.

Eftalya, "Bırak dövünsün dursun, son gülen iyi güler! Ona daha beteri lazım aslında" diyordu.

Vayça'nın kalaylanması

I

Oç almak soğuk yenen yemek gibidir. Öyle denmez mi? Biz de soğuk yedik ama, Vayça onu öyle bir ısıttı ki, hâlâ soğutamıyor, ikizlerden birinin kızlığını Zavo bozmuştu. Diğer i ise kolay lokmaydı. Bütün kadınların kimseye söyleyemedikleri saklayacak bir şeyleri vardır. Erkek kardeşinin hırsız oluşunu, kendisi ve ailesi hakkında söylediğı yalanları, Biçikokoların cinayetini ve daha birçok şeyi sayarsan

Vayça'nın işlediğı günahları saklayabileceğı kocaman bir odaya ihtiyacı vardı. Eğer bunlar su yüzüne çıkarsa o sosyetik suratını herkesten saklaması gerekecekti. Rezil edilmesi kolaydı; etraftaki kadınların her birine, teker teker gerçekleri anlatsan bu iş olur biterdi. Ama Eftalya'ya bu kadarı yetmezdi. Çünkü o zaman her şey çok çabuk unutulurdu. Şunun şurasında ne büyük felaketler, ne suçlar unutulmuştu; bu mu unutulmayacaktı sanki. Ağzını açıp biraz da abartarak, manava, bakkala ve sağda solda birkaç kişiye söylesen iki gün konuşulur, sonra unutulur giderdi. A, yok! Eftalya onun böyle kolayca yırtmasına izin veremezdi.

Vayça'nın canını en çok ne yakar? Yeğenleri, sosyal sınıftaki yerini kaybetmesi, zenginlerle kurmak istediğı ahbaplıkların bozulması... işte bunlardan biriyle vurulmalıydı Vayça. Tam anlamıyla bir tezgâh kuruluyordu. Roller en iyi oyuncular arasında bölüştürölmüşü; Vasilya, Fula ve Katina... Daha birçokları da bu oyunda rol almışlardı. Romeo rolü için, Aydo takma adıyla budala Aristarho'yu ve Yahudi kızlarla beraber piring tepsisi için-

119

de meydanlarda fahişelere sıcak fıstık satan Nikolaki Avavua'yi seçmişti.

Yoldan geçenlere fıstık satabilmek için kızlar zoli musiu, zoli musiu, diye bağırırlardı.

Nikolaki Avavua da zoli fıstık, zoli fıstık, diye bağırırdı. Ni-kolaki'nin gerçek soyadı Steryopulo'ydu. Okumuş biri olduğuna fahişeleri inandırmak için, okulların önünden geçerken duyduğu "A, vu, av, va" lan ezberlemiş, fıstık satarken de "avavua" diye bağırmaktan sonunda adı "Avavua" kalmıştı.

Ya diğeri; diğeri tabii ki okumuştı! Tabii ki! Güzel sanatlarda müzik okumuştı. Bir yerlerden bozuk bir gitar bulmuş, belki bazıları sevgililerine serenat yapmak ister diye gençlerin peşinde dolaşıp duruyordu.

"Esmerim yanakların gül gibi..." diyerek şarkı söylerlerdi, camların altında aşk acısı çekenler. Aristarho da yanlarına giderek, gitarıyla onlara eşlik ederdi.

"Of be ne felaket!" diyerek halinden şikâyet edince de, "Kes sesini be Aristarho" deyip ona dayak atarlardı.

Oradan, büyük tavernaların olduğı yere giderdi. Meyhanelere girip, arkadaş gruplarının arasına karışarak ortamı neşelendirmek için bir şeyler çalardı. Tabii ki orada da bir güzel dayağını yerdi. Zamanla onu bütün İzmir tanımıştı. Gitarıyla ortalığa çıktığı zaman, ki artık arkadaş gruplarının arasına karışıp onları rahatsız ettiğı için birisi gitarına el koymuştu sonunda ama, gene de eline üç beş kuruş sıkıştırıp gönderiyorlardı onu.

Artık insanların yanına gidip, "Bana bir şeyler verin, yoksa şarkı söylerim" demeye başlamıştı.

Her ikisi de, Vayça'nın damadı olmak için biçilmiş kaftan gibiydi.

Sanki ona damat olmak için yaratılmışlardı.

İşte gelinler ve damatlar geliyorlar!

Arime adında bir bitki var. Yaprakları küçük olan bu bitki, şahinlerin eşeledikleri toprağın olduğı herhangi bir yerde çok rahat yetişirdi. Şahinler yüksek kayalıklarda yaşarlar ve oralandaki toprakları eşelerler. Arime denen bu bitkiyi bulmak isteyen biri dağlara tırmanmak zorundadır. Rüzgârların yaladığı kayalık tepelerde çok az toprak bulabildikleri için çok nadirdirler. Ari-

120

me'yi bulan, onu gözü gibi saklardı. Eğer Arime'yi iyi saklama-yı başarırsan senin de görüşün şahinlerinki gibi keskin olur. Önünü, arkanı ve daha uzakları görebilirsin. Kör bile olsan yine de işe yarar ve görürsün.

Bir de Maisses diye, köstebeklerin çiğneyip yuvalarına tükürdükleri bir tür kök olan uğursuz bir bitki vardır. Bunu bulan, üç kere kendine tükürüp kötülüğün ona bulaşmamasını sağlayacak sözleri söylemelidir. Bundan gelecek olan kötülük tam bir felakettir. Her şeyin tersten görülmesine neden olur. İyiyi kötü, kötüyü iyi görmeye

başlar bunu bulan. Gözleri gördüklerini değerlendirip ne olduğunu anlayamaz. Bu kişiye kırmızı bir şey gösterip "Yeşil bu" dersin, o da sana, "Evet, yeşil" diye cevap verir.

"Eşekler uçar" desen, o da hemen onaylayıp, "Evet, uçar" der. iyice aptallaşır ve sürekli güler. Bu bitkiyi bulmak, Arime'yi bulmaktan daha da zordur, eğer kazların yoksa tabii. Kazlar toprağı gagalayıp bitki köklerini, solucanları ve kurtçukları çıkartırlar. Gagaları bu bitkiye değince, tüylerini kabartıp gaklayarak kafalarını sallarlar. Bu bitki baş döndürüp saçma hayaller görmene sebep olur. Eğer Maisses'i afyon ya da anasonla karıştırır-san nalları dikersin. Doğru kullanılırsa, yeşilimsi bir macun elde edilir. Tehlikeli bir bitkidir. Panzehiriye Arime otudur.

Vasilya, ertesi gün Fasula'daki manava lahana almaya gitmişti. Etili lahana yapacaktı. Vasilya lahanayı ikiye böler, açtığı boşluğa baharatları, kavurmayı, taze otları ve pirinci ayrıca koyardı. Tekrar üstünü kapatıp hepsini tencereye doldurur ve kaynatırdı. Vasilya'nın yemeklerinin lezzetli olmasının sebebi kısık ateşte pişmeleri idi. Tencerenin altında topu topu tek bir odun yanardı, bu yüzden de lahananın pişmesi saatler alırdı. İkinci sırrı ise kapağını kapattıktan sonra tencereyi bir daha açmamasıydı. Kaynatmak için hangi yemeğin ne kadar suya ihtiyacı olduğunu göz kararı belirler ve o kadar koyardı. Bu tecrübesi sayesinde, yemek pişerken evden çıkıp gözü arkada kalmaksızın, iki, üç saat mahallede olup biteni takip edebilirdi.

Daha yeni evinin hanımı olmuş kadınları yemek pişirirken izlersen başın döner; tencerenin kapağını durmadan açıp kapatırlar. Yemeğin tadına bakarlar. Tuz atıp tekrar kapatırlar kapağı. Tekrar açar, bu sefer de su katarlar. Hadi bakalım yine en baştan aynı şeyler. Bütün bir günü bir tencerenin başında dönerek geçirirler ve saçlarına yemek kokuları siner.

Vayça manava girdiğinde, Vasilya lahanaların olduğı yerde sağ eline bir lahana almış, onu top gibi oynatıyordu. Birini bırakıp diğeri eline alıyor, en iyisini bulmak için uğraşıyordu.

Uzaktan bakışlarıyla selamlaştılar. Vasilya, Eftalya'dan söz açıp onun hakkında ileri geri konuşmaya başlayınca, Vayça'nın ilk baştaki mesafeli ve soğuk tavrı bir anda yok oldu. Vasilya, "Şöyle yaptı, böyle dedi... duyuyor musun ne yaptı bana, ne dedi bana..." diye başladı anlatmaya.

Bu durum Vayça'yı mutlu etmişti. Ne de olsa düşmanın düşmanı dostu sayılırdı. Öpüşerek ayrılırlarken, detayları ve daha fazlasını öğrenebilmek için onu kahve içmeye davet etmişti. Çok fazla zeki sayılmazdı.

O günden sonra Vasilya, elinde tatlılar, ayva pestilleri, incirler ve yeni havadislerle Vayça'ya gidip gelmeye başlamıştı. Vayça'nın en sevdiği tatlı, rulo halindeki yufkaları küçük küçük dilimlere ayırarak yapılan ve baklavaya benzer bir tatlı olan kurkubin-yaydı. Vasilya bir gün, Vayça'nın kunduracı kocası evde yokken onlara koca bir çanak dolusu lezzetli, bir lokmada yutulan, küçük kurkubinyalardan getirdi. Kahvelerini de alarak karşılıklı oturmuşlardı; Vasilya, dişinin çok ağrıdığını, şiştiğini ve diş doktoruna gitmesi gerektiğini ancak korktuğunu anlatıyordu Vayça'ya. İkizler onu, dişinin ağrısını dindirmek için, suratını çevreleyerek kafasına bağladığı mendille görünce gülmekten helak oldular. Kahvesinden bir yudum aldı Vasilya ama, kurkubinya yiyemedi. Kurkubinyalan Vayça ve yeğenleri yalayıp yutmuş, kunduracı için bir tane bile bırakmamışlardı. Kalsaydı ne olacaktı ki sanki!

Damatlar, Biçikokoların Fasula'daki evlerinde yapılacak nişan için, kendini onlara aracı olarak tanıtan Fula tarafından davet edilmişlerdi. Aptalları ikna etmek ne zor iştir! Bin bir zorlukla kandırabilmişti onları ve sonunda gelmişlerdi. Yeni takım elbiselerini giymiş, berberde tıraş olup parfümlendikten sonra, ellerinde çiçeklerle, iyi aile kızlarını almak için gelmişlerdi. Ve aldılar da.

Ertesi sabah İzmir, horozların ötmesiyle, Biçikoko Ha-nım'ın, çulsuzları, uğursuzları, getirdikleri fıstıkları kafalarına fırlatarak evinden kovarken attığı çığlıklarla çalkalanmıştı. Düğün yapılmıştı. Sadece dini nikâh töreni gerçekleşmemişti.

122

Tütüncü dükkânı

"Spirom benim, paşam benim, kocam, efendim benim! Ver ceketini bana, sana oturup biraz rahatlanan ve dinlenmen için meze hazırlayayım, nargile getireyim."

Nasıl alıştırırsan öyle giderdi. Spiro da artık nargile tütürüyordu; alışmıştı artık ve isteyerek içiyordu nargileyi. Böyle bir kadınla evlendiği için çok şanslıydı. Kocasının gözlerinin içine bakıyordu. El üstünde tutuyordu Spiro'yu. Ya pişirdiği yemeklere ne demeli! Sucuk köfteler, alinazikler!

"İzmir'in en iyisi benim karım."

Ne de yatakta bu kadar şehvetlisini görmüştü. Bu kadın, ateş topu gibiydi. Ya ev işlerine ne demeli? Karısı herkesten daha iyi Türkçe konuştuğundan, Türklerle yapılan ticaretle o ilgileniyor ve hatta dükkânı tek başına çekip çevirebildiği için Spiro'nun işini de oldukça rahatlatıyordu. Hatta Türkçe konuşan gelin yüzünden, ortağı bile daha yumuşak başlı olmuştu ona karşı. (Mutlaka Türk bir ortakları olmak zorundaydı.) Katina'nın, Spiro'nun işlerine bulaşması biraz da kendiliğinden olmuştu. Ancak asıl sebep, ölümün kocasının peşinde olduğunu öğrenmiş olmasıydı.

Bir cuma günü, elindeki kâğıtları fırlatarak, "Allah korusun!" diye bağırmıştı Katina.

"Koş ana, gel de gör! Bugün maça valesiyle çakıştı."

Eftalya kâğıtlara bakarken, kötülük yaklaşıyor, diye düşünmüştü.

"Bir şeyler yapmalıyız. Yarından itibaren dükkâna sen de gidiyorsun ki işi öğrenesin. Bütün işi. Orada ne, nasıl yürüyor her şeyi öğrenmen lazım. Girdiyi çıkıyıcı, gizliyi saklıyıcı; ne varsa hepsini bilmelisin. Çünkü bizi bu kâğıtlar kurtaramaz. Bakalım ne yapabiliriz."

"Maça valesiyle sekizli. Maça valesiyle sekizli." Bütün bir gece gözünü kırpmadı Eftalya. Maça valesiyle sekizli vardı ve kafasının üstünde kara yılanlar dolaşıyordu.

"Kurtuluşu yok. Bu felaketle savaşılıyor, uyanık olmak tazım. Ne tür bir bela gelecek Hristiyan'ın başına? Ne tür bir felaket bizi bekliyor? Niye bir gün olsun rahat yüzü göremiyoruz, Tanr

Uyumak için diğer tarafa döndü.

123

Sabah erkenden, bürosu Kartie'de olan ve şehrin önemli kişilerinin, hatta Karamanların bile, davalarını üstlenen avukata gitmişti. Avukat, yüklüce bir ücret karşılığı onu görmeyi kabul etti. Elindeki bilgiyle oynuyordu; onu parmaklarının arasında döndürüp duruyor, bırakıp tekrar eline alıyordu. Gelinciğinkine benzeyen küçücük gözleri ve yuvarlak gözlükleri vardı.

"Hayır. Çocuksuz eş, mirastan faydalanamaz, artı az bir kısmı varlığını vesaire, vesaire... Az miktardaki para kontrol edilemez.

Katına, "O az miktarla yaşayabilmek için koştur dur artık" dedi içini çekerek.

Ertesi gün Katına, tütüncü dükkânında işe başlamıştı.

"Sana yardım edeyim, ciğerim benim. Son zamanlarda zayıfladın.

Gelmekte geciken tütünlerle mi sıkıldı canın? Spirom benim! Gelir ıkı gözüm, gelir... Nereden geliyorlar? Sorabileceğimiz biri var mı?"

Sora sora ve olan biteni dikkatlice izleyerek, kısa sürede ürünleri, onları tartmayı, ödemelerini aksatanları, hesap kitabı ve toplamayı öğrenmişti. Çuvallara rahat tırmanabilmek için pantolon giyiyor, saçlarını da küçük bir fesin altında topluyordu. Tam on sekiz yaşındaydı. Dürüst bir tüccar olmuştu. Türkler, dillerini diğerlerinden daha iyi konuşan bu hanımefendiye gitmeyi tercih ediyorlardı.

"Türk kıızı olmalı. Gidip de nereden evlenmek için bir Hristiyan bulmuş ki?" diye düşünüyörlardı. Hem de ona okka başına daha iyi bir fiyat veriyörlardı.

Zaman geçip gidiyor ama açılan iskambil kâğıtlarında bir türlü iyi bir şeyler çıkmıyordu.

"Maça kralı, maça valesi, sinek sekizlisi, ölüm." Katina'nın aşk meşk için zamanı yoktu artık. Aşığı bırakmıştı. Onun yerini ticaret almıştı artık. Satış yapıyor, pazarlık ediyor, alıyor, satıyordu. Âşığı, iki üç kez dükkânın önünden geçmiş, karşıdaki köşede dikilerek Katina'yı seyretmişti. Ancak Katina'nın başka aşkları vardı artık.

"Ay, rahat bırak be sen de. Şimdi tam yoğun zaman!"

O sene gemilere yüklenen tütün her zamankinin üç katıydı. Katina, işlerin en yoğun zamanında kocasının yardımına koşmuştu.

Bir gün tartıların üstüne oturmuş, elinde sardığı sigarayı tüttürürken, dükkâna uğrayan Nina Şerbetoğlu Hanım'la yüz yüze gelmiş, ne yapacağını bilememişti.

124

"Deniyorum" dedi sakince, "acaba verdiğimiz paraya değmiş mi diye."

Ancak o para, Şerbetoğlu'nun parasıydı. Ne kadar kazanmak için uğraşırsan o kadar çok kaybediyorsun. Para tekrar Şerbetoğlu Ailesi'ne geri gidiyordu. Sadece nakit para yönlendirilebiliyordu. Sahibi olmayan, cepten cebe gezen liralara. Onlara da göz koymuşlardı. İçine tütünleri yığdıkları deponun arkasında paraların saklandığı bir çekmece vardı. Kasanın anahtarını Spiro, pantolonuna bağlı kalın zincirin ucunda taşırdı.

Spiro'yu 1 Ağustos'ta gömdüler. Vücudundaki bıçak darbeleri görünmesin diye onu çiçeklerle donatmışlardı. Her şeye baştan başlayabilmeleri için, sadece kasanın çekmecesinden çıkan, üç bin sekiz yüz yirmi üç liralara vardı. Bu kadarı da bir şeydi. Bu paralarla Beaute için bir yer alınmıştı. Böylece başlarını sokabilecekleri, kendilerine ait bir çatıları olmuştu. İki ay öncesine kadar Spiro'yla beraber yaşadıkları evden ayrılırken gizlice alıp getirdikleri eşyayla

üst kattaki iki odayı doldurmuşlar; gümüş takımlar, servis takımları, tatlı tabakları, peçeteler, masa örtüleri, çeyizlik çarşafarla dolu iki bavulu, büfeyi, halıları ve Spiro'nun varlığından bile haberdar olmadığı birçok eşyayı bu iki odada depolamışlardı.

"Komodin nerede Katina?"

"Tamirde, Spirom."

"Yemek masası nerede Katina?"

"Cilada, Spirom."

Yahudi bir kız duvarları temizlemeye gelecek bahanesiyle, salondaki eşyayı evden çıkartıp depoya kapatmışlardı. Cenaze töreninden iki saat sonra evini geri almak için içeriye giren Nina Hanım, etrafta fazla bir şey göremediğinden olsa gerek, sadece kıyafetlerini alıp gitmelerini istemişti onlardan. Son ıkı ayda, evdeki hizmetçiyi de, Spiro'nun yemeğini durmadan yıkanıp önüne konan aynı tabaktan yediğini görmesin diye işten çıkarmışlar ve beklemeye başlamışlardı. Her an ölebilirdi, eli kulağındaydı. O daha hayattayken onun için ağlamaya başlamışlardı bile.

"Zavallı."

Ertesi günden itibaren, Şerbetoğlu işletmesinde işler ters gitmeye başlamış ve gerçekten de Spiro, zavallı olmuştu. Padişah, o sene tütünleri kendisinin seçeceğine dair bir ferman çıkarmıştı. Tütün, Türklerin tekeline geçmişti artık. Olabilecek en kö-

125

tü şeydi bu. Tütün tüccarları, başpiskoposu da çağırarak bu konuyu tartışmak için toplanmışlardı. Ancak Türkler, bölgedeki en büyük tütün üretim alanına sahip olmayı kafalarına koymuşlardı bir kere. Tütün işinin Türklerin tekeline geçmesi gerekiyordu ve öyle de olmuştu.

Binlerce lira zararları olacaktı. Tütün Türklerin tekeline geçince büyük servetler yok olacaktı. Ancak, akılsız çocuk Spiro Şerbetoğlu'nun sinirden gözü dönmüş ve bu konuda tek bir söz bile duymak istememişti. Diğer tütüncüler ne isterlerse onu yapsınlar, arzu ederlerse başlarını eğip kabul etsinlerdi bu durumu. Ama o,

eskiden olduğu gibi tütünleri vergisiz yükleyecekti. Ne tütünün Türklerin tekeline geçmesi için ne Sultan için ne de gümrük için oy vermişti. Akşam limandaki gemilere tütünü yüklemişti, işin yolunda gitmesi için bizzat kendisi de limandaydı! Ah Spiro ah!

Yeni çıkan kanunun yumuşamasını beklemedi aptal! Bildirinin hemen ardından yasayı delmeye kalktı. Ah Spiro ah!

Gümrük memurlarını biraz besledik mi, onlar gene görmezden gelir ve her zamanki gibi, hatta daha fazla yükleme yapardık. Ah Spiro! Sanki ilk kez mi olacaktı böyle bir şey?

Pazartesi sabahı saat altıyı çeyrek geçe, Spiro iş için henüz evden çıkmıştı ki, yan taraftaki küçük kapı üç kere çalındı. Eşikte Attarti Ana duruyordu. Rum Mahallesi'nde, hele Kartie'de, bir Türk kadın pek dolaşmazdı. Oralarda farklıydı. Sadece kaymak, yumurta, peynir ve zerzevat satmak için dolaşan Türk çarşısının bakkallarını görürdün.

Attarti Ana, yüklü bir eşiğin arkasına takılıp gelmişti. Avludan öteye geçmedi. Elini, hiç konuşmadan elbisesinin içine sokup bir avuç toprak ve bir de Hristiyanların muskasını çıkarıp masanın üstüne bıraktı. Omuzlarından tutup Katina'yı, üç kere bir şeyler mırıldanarak sarsmış ve bunu üç kez daha tekrarlayıp gitmişti.

Zavallı ana.

Aynı akşam, bir mum yakıp beklemeye başladık. On iki, on ikiyi yirmi geçe, iki, iki buçuk, üçe çeyrek var. Spiro 'yu sabaha karşı saat dörtte getirdiler. Bir Türk'ün bıçağıyla can yermişti. Kanıyla boyanmış tütünler.*

* Defterde Spiro'nun ölümünün anlatıldığı 34. sayfada, büyük bir ihtimalle üzerinde Spiro'nun kanı olan çok eski ve parçalanmış bir bez parçası var.

126

Onun kaderi erken ölmekti. O günün akşamı gümrük memurları onu bıçaklamıştı. Çünkü kanun yeni çıkmıştı! Ah, boşu boşuna gittin be Spiro! Ah Spiro!

Şimdi hangi kadiya gidesin ki? Kime bağırasın? Nasıl hakkını arayasın? Biz kendi vatanımızda hakkımızı arayamıyorduk. Köle gibi yaşıyorduk kendi memleketimizde. Beylik ayağının altındaki karıncalar gibiydik.

127

/ey «7 baştan!

Yazıyor:

Saraylar, köşkler için fakir mahallelerden çıkmıştık- Hayallerimize kanatlar takmış ve külotlarımızı ipek yapmıştık- Apostolido Hanım'ın annesinin de dediğı gibi, tüyleri dökülmüş kargalar gibiydiler.

Dulların listesi yapıldı.

"Simeonlar'ın Vasisi Daneli'ye ne dersin? Üç yıldır dul. Üç tane de kızı var. İyi durumda olduğunu söylüyor."

"Güçlü, diri mi gözücüyor?" diye sordu Katina.

"Yok be! Hâlâ dayanıyor derken o bunu kastediyor" diyen Eftalya, parmaklarını birbirine sürterek para işareti yapmıştı. Defterin sayfalarını karıştırdıktan sonra,

"Evet, devam ediyoruz. Hayvanları, zeytinyağı üretilen bir yeri ve Harlpaki'de birçok arazisi var."

"Hıh, Harlpaki'de ha! Aman ne yer" deyip yüzünü buruşturan Katina'ya Eftalya ters ters baktı.

"Yusuf Regulator. Gemisi var. İki kez dul kalmış."

"Üçüncü de gider artık. İkisini gömmüş. Uğursuzun teki o. Almam ben onu."

"Doğru söylüyorsun. Onu sildim. Peki kör Evgenio nasıl?"

"Kör mü? Yok daha neler! Bana, Bayan Kör mü desinler? Onu sen kendine al!"

128

Son zamanlarda Katina iyice havalanmış, dili uzamıştı. Bazen Eftalya bile ondan çekiniyor, hatta artık onu kontrol edemediğinden ve avcunun içinde tutamadığından yakınıyordu. Günün birinde, kendi soyu sopu büyük okullarda okumuş gibi sanki, eğitimsiz olduğunu

düşündüğü papazın oğlunu bile almayacağını söylemeye kadar götürmüştü işi. Eftalya bir an için duyduklarına inanmamış ve yanlış duyduğunu zannetmişti. Ne demişti bu kız böyle?

"Baksana bana sen, birbirimizi de mi kandırmaya başladık artık? Senin hangi deden okumuş ki büyük okullarda? Beş parasız, etrafta dolaşan seyyar satıcının teki değil miydi Tanasi, Şerbetoğlu Hanım? Elinde makaralara sarılı kurdelelerle panayırları gezmez miydi, beş parasız Tanasi, senin o 'unutulmaz deden', Şerbetoğlu Hanım? Bu aralar fazla arkadaşlık ediyorsun galiba, dengesiz Lefkotea'yla? Yok onu istemem, yok bunu istemem. Onlar seni isterler mi, sordun mu bunu onlara hiç? Onlarda ne türlü kusur yaratalım ki seni alsınlar? Kendine gel! Eğer beni bir şeylere inandırmak istiyorsan bakire olduğuna inandır ki, seni evlendirmem daha kolay olsun."

Katina'nın bu krizleri fazla sürmemiş ve ertesi gün kendine gelmişti. Defteri alarak isimlere tekrar bir göz attı. Gerçekten de genç, güçlü ve sağlıklı bir kocası olsun istiyordu. Ancak o bir duldu. Ve dullar dullarla evlenmeliydi. Diğer kadınlar, en başta da Fula, gözlerinin oyulmaması için bu kanuna uymuştu.

O akşam tesadüfen Karaman'ın yeni bir fayton aldığını duymuştu. İzmir'de, bir benzeri daha olmayan iki tane atı olduğunu ve evine girip çıkan insanların hepsinin de üst tabakadan olduğunu öğrenmişti. Karamanlar şehirde nüfuz sahibiydiler. Onlar karar vermeden hiçbir şey olmazdı İzmir'de. Lefkotea, "Hatta Sultan bile şehirde neler olup bittiğini öğrenmek istediğinde Karamanlara sorar" derdi. Tiyatroda bile sahnenin hemen yanında özel locaları vardı.

Spiro'yla tiyatroya gittiğinde, gösterinin sonuna kadar zor sabretmişti. Sahnede, ne dediğini bile anlayamadığı şişko bir kadın çığlık atıp durmuştu. Eğer eski mahallede böyle biri olsaydı, bu çığlıklarla kimse ona kafa tutamazdı kesin. Seyircilerin çoğu, sahneden çok birinci locayı izlerdi.

Loca'da sırtı dimdik, sahnedeki gösteriyi seyreden şık ve havalı bir kadın oturuyordu. Uflesen düşecek gibiydi. Ara verildiğinde onu yakından görmüştü. Bir sürü küçük düğmeleri olan,
129

ince organzeler içinde mis gibi Fransız parfümü kokuyordu. Bakışları öyle tatlıydı ki, sanki işlediğin türlü günahların için seni affediyormuşçasına bakıyordu. Onu koruyup, etrafında koşuşturup, oturması için yer bulmak, serinlemesi için su getirmek, kısacası ihtiyacı olan hiçbir şeyi eksik etmemek için hizmet edip, etrafında fır dönmek gelirdi içinden.

Bu bayan, Konstantino Karaman'ın eşi ve aynı zamanda yağ ve kumaş tüccarı İstanbullu Stefano Kratero'nun, İzmir'in seçkin okullarından biri olarak bilinen Kız Okulu'nda okumuş kızı Violeta Karaman'dı. Acaba yanındaki Konstantino Karaman mıydı? O olmalıydı. Onu hatırlamaya çalıştı ancak aklında ona ilişkin bir şey kalmamıştı.

Bu zenginliği ve bilgiyi, Lefkotea'nın da söylediği gibi, sonsuz cazibesiyle kazanmıştı. Canavar gibi bile olsa onun gözünde bin ilahtı. Kalemimi tükürüğüyle ıslatarak deftere, "Yedi numara: Konstantino Karaman" yazdı.

Ertesi gün, bir at arabasına binerek Memeta'ya gitti.

"Kâğıt falı açsana Memeta."

Türk kadın, üzerindeki fazlalıklardan kurtularak bağdaş kurup oturdu.

Kupa papazı ve kupa ikilisi merkezde bir aradalar. Kilit figürlü kâğıdın yanında yabancı bir kadın çıktı. Yardım. Sinek, güneşi ve suyu ayırdı. Çok uzağa da kuleli bir mezar açıldı. Kati-na'nın üstüne ise ay figürlü kâğıt çıkmıştı.

"Zorluklar var" dedi Memeta.

Harcayacağı çaba ya da emek onu ilgilendirmiyordu. Zengin ve nüfuz sahibi bir soylu olmayı kafasına koymuştu ve olacaktı. Biraz ötede, Katina için açılan kâğıtlarda, karo üçlüsü ve bir vale vardı.

"Başaracaaksın" dedi Memeta ve güldü.

"Allah aşkına söyle! Niyetin ne?"

Memeta bir torbayı gerekli malzemelerle doldurup hazırlamıştı. Katina, Memeta'nın yanından bol miktarda afyon, bitki ve iplikle ayrıldı.

"Sanki kaybedecek bir şeyim mi var? Ayıbın yarısı benimse, yarısı da onların. Nene demez miydi, 'Cesareti olan kazanır' diye? Ben de deneyeceğim."

Yürürken bir an, içini korku sardı. Kendisini, Violeta Karaman'ın yerine koymuş ve ister istemez, bütün izmir'in de yapacağı gibi onu kendisiyle kıyaslamıştı.

130

"Aa, siktir et izmir'i. Kim seni becersin; Karaman mı yoksa fCör Evgenio mu? Hem ikisi de sonradan horlamıyor mu sanki?"

Sonunda, izmir'in en iyi arabası kiminse onun becermesine karar vermişti.

"Kimi alırsan al sonunda hepsinin bir kusuru yok mu sanki? Olmaz olur mu? Deneyeceğim."

Ancak ondan önce Despina gelin olmuştu

O gün, öğleden sonraki gün toplantısına, sağır annesi Zap-fo'yla beraber Fula, Dionisya, kızı Pari'yle uzun boylu, zayıf komşu ve daha sonra da, hakkında bir şeyler söylenir de orada olmaz endişesiyle koşturarak gelen Vasilya onları ziyarete gelmişti. Kavga eden oğullarını birbirinden ayırmak için uğraşırken geç kalmıştı Vasilya. "Benim çocuklarım birbirlerini çok seviyorlar. Nasıl da sahip çıkar Minam, Perikles'e" diyordu Vasilya.

Aslında Mina gördüğü her yerde Perikles'e tekme tokat girişiyordu; ama kol kırılır yen içinde kalırdı.

Baklava ve kavanozdaki fıstık tatlısından kaşıkla servis yapıldı.

Vasilya'nın doğurduğu erkek çocuklarından, ki zaten hep erkek doğurmuştu, sadece dördü hayatta kalmıştı.

Bu akşamüstü mangal kömürü yüzünden kavga etmişlerdi. Hava çok soğuktu ve mangalın yakılması gerekiyordu. Laf atmalar, itiş kakış

derken birden ciddi bir kavgaya tutuşmuşlardı. Zaten onlar birbirlerini incir çekirdeğini doldurmayacak sebepler yüzünden bile bıçaklardı. O gün de, biri diğerrinin kusurlarını yüzüne vurmaya başlamış, ardından da konu Göztepe'deki küçük arsaya gelmişti. Ve işte o zaman kavga alevlenmişti.

O sırada, Eftalya'nın gününe gitmek için acele eden Vasilya, olayın daha da büyüüp çığırından çıkacağını görünce şok geçirmiş, eline kemeri alıp bağırarak aralarına girmişti. Eline ne geçerse onlara fırlatmıştı; elbise, kül tablası, tabak, kemer...

En sonunda, "Ne haliniz varsa görün. Ben gidiyorum. İsterseniz soğuktan geberin. Ölü de ağlayanınız olmasın. Kendi canlarım beni mahvettiler. Sizi yıkadım, temizledim, besledim.

131

Sizi büyütebilmek için kan kustum. Ateşlerde yaşayınız, serseriler. Sızı doğurduğum güne, saate lanet olsun" deyip çıkmıştı evden.

"Oğulların çok iyiler, Vasilyacığım."

"Şansları iyi olsun" diye cevapladı Vasilya.

Ardından yine Melpo ve çocuğu hakkında konuşmaya başladılar. Zavallının kötü kaderine gülüyorlardı.

Vasilya başladı konuşmaya:

"Demek Melpo o budalayı yıkayıp oynasın diye sokağa yolladı! Ne oynayacaksa! Diğer çocukların hepsi onu itip kakıp tekmeleyince pis suların içine düştü."

Fula onun dediklerini onayladı.

"Evet, evet."

"Zavallı Melpo da baştan ayağa tekrar yıkadı onu."

Fula kendini tutamadı.

"Ha ha ha!"

Eftalya, bu sefer konuşulanlara katılmamıştı.

"Gülme. Gülme komşuna gelir başına."

"Ne gelebilir ki benim başıma. Benim doğurduğum çocuk sapasağlam."

"Çocuklarının çocukları olmadı ama henüz."

"Tahtaya vur!" diye bağırdı ve ardından da masaya vurdu Fula.
"Uğursuz! Eğer Despina'nın çocuğu aptal doğarsa bunun
sorum

lusu

sensin!

Fula, eğer Despina'nın henüz olmayan çocuğu, olur da sakat
doğarsa, şimdiden suçu üstüne atabileceği birisi olsun diye Ef-
talya'ya çıkıştı ve sinirle üç kez daha masaya vurdu.

Vlasto Hanım'ın annesi, "Kim o?" diye sordu.

Bütün bu söylenenler ve konuşulanlar Fula'ya yetmemişti. Hâlâ
özürlü çocuğun annesi hakkında konuşmaya devam ediyor-du.

"O doğurdu öyle bir çocuğu."

"Onun suçu ne Fula? Eğer seçme şansı elinde olsaydı özürlü bir
çocuk seçer miydi hiç? Kasapta rastladığımda hep en güzel etleri
seçerken görüyorum onu. Eğer bebeğini de seçebilsey-di, en iyisini
seçmez miydi? Ama bu tür şeyler Tanrı'nın işi. Kim bilir, niye bu
hayatında ona böyle bir ceza verdi? Hayatı tam bir cehennem
çünkü. Zavallı kadın, onu çok da seviyor; ne de olsa evladı."

132.

Sohbet konusu, Fula'ya, Despina'ya talip olan yeni damat adayına
dönmüştü. Isaydi pek de genç sayılmazdı. Despina'dan neredeyse
on beş yaş daha büyüktü. Ancak bugüne kadar, özellikle de berber
dükkânına gelen müşterilerden, karşılarına çıkan damat adayları
arasında en iyisi oydu. Berber dükkânı erkeklerin uğrak yeri idi.
Ermeni Mahallesi'nin üst tarafındaki eski Tabakhane'de, müşterileri
de o civardan olan, bir dükkândı bir zamanlar. Ancak akıllı Fula,
kocasını daha kozmopolit bir sokağa taşınması için ikna etmeyi
başarmıştı. Çok zenginlerin olduğu yere değil ama en azından
sakinlerinin kendilerine ait işyerleri olan bir sokağa taşınacaktı
berber dükkânı. Berbere gitmek için insanların evlerinden çıkmaya
üşeneceklerini ancak işyerlerindeyken hemencecik yanı başlarındaki
berber dükkânına gitmeye üşenmeyeceklerini düşünmüştü Fula. Ve
haklıydı. Dükkân aramaya başladılar. Epaminonda Karpidu Bey için,

yıllardır alışmış olduğı dükkânını ve onu seven bir sürü müşterisini bırakıp karısının isteğine "evet" demesi çok zor olmuştu.

"Şu halimiz gayet iyi be kadın."

"Hiç de değil" diye cevap verdi Fula. "Sabahtan akşama kadar elinde ustura, sabırla Ermenilerin ve cellatların sana sakal düzelttirmesini bekleyerek uğraşıp duruyorsun. Bu yüzden işin kesat senin. Cellatların sana niye ihtiyacı olsun ki? Onlarda se-ninkilerden daha keskin usturalar var."

Ana kız, söylene söylene en sonunda adamı ikna ettiler. Adamın onlara "evet" demesinin en büyük sebebiyse dırdırlarından kurtulmaktı. Demircilerin olduğı yerde, dul Karapanayoti Hanım'ın sahibi olduğı büyük, güzel hem bol ışık alan hem de kirası az olan bir dükkân bulmuşlardı. Ancak burası da Fula'nın pek hoşuna gitmemişti.

"Kasapların içinden çıkıp da otuz okka neftle saçları anca temizlenen ustaların içine mi gireceğiz; hayır!"

Frenk Mahallesi'nde, Avrupa Sokağı'nda, kuyumcuların ve camcılarının olduğı sokakta işyeri için dükkân aramaya başladı. Zengin ve dürüst ticaret adamları, İngiliz kaşmirleri satan mağazalar, Paris'ten gelen kıyafetler, şapkalar, Londra'dan gelen ayakkabılar, süslü vitrinleri ve şık satıcıları olan mağazalar, Pa-patoma'nın kürkçü dükkânı Bon Marche, el işleri ve masa örtü-leriyle Marsa'nın dükkânı... Bunların hepsi ona çok uygundu. Hele içeri girmeye bile çekindiğın izmir'in en iyi mağazası olan

133

Ksenopulo'yu hiç sorma. Üç tane oğlu olan Ksenopulo Aile-si'ne katılmak Despina için en iyisi olurdu.

20 Ağustos'ta Frenk Mahallesi'nin üstündeki sokakta, Kucucidika'ya doğru, kiralık bir dükkân buldu. Yüz arşınlık parlak taşlarla döşenmiş zemini ve ön cepheye bakan yedi arşınlık bir vitrini vardı. Fula'nın hoşuna gitmişti. Eğer gömlek satan daha önceki kiracı dükkânı iyi bir durumda bırakmışsa, Fula, şimdiden nasıl bir dükkân olabileceğini gözünün önüne getirebiliyordu.

"Şunu şuraya, bunu buraya koyarız" diyordu.

"Pahalı" dedi Karpidu Bey.

"Senden bir şey isteyen olmadı. Ben çeyiz paramla öderim."

"Hangi çeyiz paran be kadın? Gene mi aynı şeyler? Ne bitmez tükenmez şeymiş senin şu çeyiz paran."

Fula'nın her sıkıştığında söylediğı, var olmayan bu çeyiz parasının kaynağı, 1869'da depo olarak kullanmak için satın aldığı ve daha sonra, kömürleri içine zar zor sığdırabildiğinden burayı aldığı için pişmanlık duyan bir kömürcüye satılmış olan Rum Mahallesi'ndeki bir kulübeydi.

Satıştan alınan paraysa, yeni evlilerin evine yemek masası ve damadın berber dükkânına yeni bir koltuk, altı havlu, birkaç tane peşkir alması için verilen yedi lira ve birkaç kuruştan fazlası değildi. İki ay içinde, hadi en fazla üç ay olsun yok olup gitmişti para. Ancak Fula, göz koyduğu şeyi satın almak istediğinde Karpidu Bey ona itiraz ederse çeyiz parası tekrar gündeme geliyordu. Kokaryalı'daki yazlık, dantel gibi işlenmiş on sekiz tatlı tabağı, gümüş çay servisi takımı, yakası tilki kürkünden manto... Bunların hepsi de böyle alınmıştı, çeyiz parasıyla!

"Çok fazla ayna gerekiyor buraya" dedi Karpidu Bey.

"Ayna koyarız."

"Bir sürü musluk ister, tesisat işi var."

Sinirlenen Fula, "Musluk da koyarız" dedi ve devam etti: "Aman be sen de, huysuz şey. Ağzından hayırlı ve iyi hiçbir şey çıkmaz mı senin, kahrolasica?"

Birden "huysuz, uğursuz" olan bu adamın dükkânda çalışacağını ve ona ihtiyacı olduğunu düşünerek sustu. Tavrını değiştirip onun suyuna gitmeye ve onu hoş tutmaya çalıştı.

"Saç kesmekte kimse senin eline su dökemez be! İzmir'in bir numaralı berberisin. Bırak da seni berberlerin yıldızı yapayım-

pükkânına üst tabakadan insanlar gelsin, seni selamlayıp seninle ticaretten ve siyasetten konuşsunlar. Hem hadi söylesene bana,

bıyığını düzelttirmeye senin dükkânına geldiğı zaman ne konuşuyordun ki kasap Milto'yla? Allah aşkına be Nonda! Danalar kesilirken nasıl ses çıkarırlar onu mu konuşuyordunuz? Yok, lütfen cevap verme."

Fazlasıyla borçlandılar. Kötü günler için sakladıkları azıcık birikimlerini de kaparo için harcadılar. O zamanlar, Kapadok-ya'dan on yaşındaki Katina ve on sekiz aylık yeğeni Anneso'yla yeni gelmiş olan Eftalya'ya dert yanmıştı Fula, "Bizden üç aylık kirayı peşin istedi utanmaz." Bir iş ve ev bulup yerleşene kadar beraber kaldıkları, izmir'deki ilk zamanlarıydı.

Camekânın ortasına gelecek şekilde pirinçten bir perde sopası takıp ona da beyaz dantelden bir perde astılar. Beyaza boyayıp tertemiz yaptılar içerisini. Tavanı da açık mavi renkli desenlerle süslediler. Aynalar ve porselen lavabolar için üç altın lira ödemişler ancak sandalyelerin, tasların ve gardırobun parasını daha ödememişlerdi. Kira kontratına imza atmadan önce Fula, yakınlarda başka bir berber dükkânı olup olmadığından iyice emin olmak için bütün sokakları şöyle bir turladı ki, müşteri kapma yarışı olmasın. En yakın berber dükkânı Havra'nın sokağındakiydi. Yani tamamen alakasız bir yerdedi. Ön cepheye boydan boya kocaman bir tabela astılar: "Karpidu Kardeşler Berberi."

Aziz Andrea Günü yaklaşırken soğuklar da başlamıştı. Pazartesi günü Fula sabah erkenden, kürkünü giyip çevredeki bütün mağazaları gezmeye gitmişti. Her önüne gelen mağazaya müşteri olarak giriyor, dikkatlice, kimseyi yormadan ve fark ettirmeden sohbete başlıyordu.

"Eşimin berber dükkânına da geliniz, size çok iyi hizmet verimiz. Paris'ten yeni bir parfüm getirttik, sürünce her taraf çiçek kokusuna boğuluyor."

Salı günü, Eftalya'yı da yanına alarak birlikte kuyumcuların ağırlıkta olduğu Kumucidika'daki büyük caddeye, Madamın Hanına gittiler. "Bir mücevher hakkında bilgi edinmek istiyordum; alacağım da... Anlayacağınız gibi evlilik çağında bir kızım var. Hem de ne kız, bir

içim su" derken gülererek göz kırpmıyor, ardından da şa-kalaşıyormuş gibi yaparak, "ya siz? Evli misiniz?" diyordu. Evliyim diyenleri, berber dükkânına müşteri olarak göndermişti.

135

"Karınız genç olsun. Eve döndüğünüzde sizi taze bahar ko-kularıyla karşılasın. Biz kadınlar bunlara dikkat ederiz. Öyle değil mi, Eftalya?" Eğer içlerinden bekâr olduğunu söyleyen olursa da başlıyordu derin sohbe.

İşte böylece, iki tane liste oluşmuştu. Biri Karpidu Bey'i paraya boğacak olan müşterilerin, diğeryse 8 Mart'ta on beşini bitirecek olan Despina için uygun damat adaylarının listesi.

Fula, haklı çıkmıştı. Şık berber dükkânı herkesin uğrak yeri oldu. Havluları ısıtmak için yardımcıları tuttular. Eftalya'yla beraber berber dünyasındaki yenilikleri mağazinlerden takip ediyorlardı. Favoriler için bir makine, ikinci bir gazlı termosifon ve manikürcü aldılar. Manikürcüyü bizzat Fula, kendisi seçmişti. İri göğüsleri ve dipdiri bembeyaz bacakları vardı.

Çevre tarafından kabul gören ve işi beğenilen Karpidu Bey sonunda asıl yıldız olmuştu. İşinde en iyisi olduğunu ispatlamıştı. En iyisi! Adam herkesi güzelleştirip çıkarıyordu oradan. Berberden çıkanların parlayan enseleri, düzgün makaslanmış bıyıkları, şık favorileri, düzgün saç kesimleri vardı. Artık sakal tıraşıyla o ilgilenmiyor, bu konuda ne kadar becerikli ve yetenekli olduğunu ispatlamış olan kardeşi yapıyordu o işi. O da çok ustaydı!

Sıcak havluların, birinci sınıf, kaliteli kolonyaların, parfümlerin dışında müşteriler, kasada oturan Fula Karpidu Hanım'ın onlara gösterdiği özel ilgi ve alakadan da memnun kalıyorlardı.

Kahveleriyle, komplimanlarıyla, sohbetleriyle tek tek ilgileniyordu müşterileriyle. Kendilerini rahat hissediyorlardı. Bazen sırf saç kestirmeye gelen arkadaşlarına eşlik etmek için bile geliyorlardı.

"Size arkadaşım Ahmetoğlu Bey'i tanıştırayım. Köşedeki piyano satan mağazanın sahibi. Epaminonda Bey, arkadaşımın özel olarak ilgilenmenizi istiyorum sizden."

Ve Epaminonda Bey, büyük bir şevkle makası, tarağı eline alırdı. Hoş zaman geçirmek için müşteriler de kendi aralarında sohbet ederlerdi. Hatta zaman zaman buharlı havluların ve güzel kokuların arasında iş anlaşmaları bile yapıyorlardı. Fula, her tarafa kulak kabartırdı. Özellikle bayramlarda dükkânın önünde kuyruklar oluşurdu.

"Apostoli, Mosholio Bey için koltuğu hazırla. Gelme saati yaklaşıyor."

136

Müşterilerin beğenisini kazanmış kolonyaların, ellerine sürdükleri kremlerin ve ense için kullandıkları pudraların hepsi Ef-talya'nın ürünleriydi. Kozmetik işine böyle girmiş, daha sonra kadın müşterilere yönelik ürünler yapmaya başlamış ve kısa zamanda işi büyütmişti. Bu olayların hepsi 1888 yılında oldu. Üç yılın sonunda Karpidular borçlarının hepsini temizlemiş ve bir kenara da yüklüce para ayırmışlardı. Ancak hâlâ Despina kendine bir damat seçmemişti. Artık neredeyse on dokuz yaşındaydı. İstedığı Spiro'ydu ama onu da Katina kapmıştı. Kahrolasica. Bu yüzden aylarca birbirleriyle zar zor konuşmuşlardı.

Despina'yla sohbetleri, Fula'yı kalbinden yaralamıştı. Nasıl olmuştu da bu duruma düşmüştü!

"Bu olanlar, senin onlara apaçık Spiro'da gözümüz olduğunu söylemediğin için oldu. Senin suçun. Eğer sen söylemiş olsaydın, Eftalya'nın, Spiro'yu Katina için kafeslemeye yüzü olmazdı. Başkasını ararlardı. İyi arkadaşlıklar temiz ve açık hesaplarla olur."

Hata yaptığına inanan Fula, "Hakkı var" diye düşünüyordu.

"Evet, haklısın ama, aptal kafam, hiç hayal edemedim ki o şey, Şerbetoğlu'nu kafeslemeyi basarsın. Aklımın ucundan bile geçmedi." İsaydi çuvalla para kazanıyordu. Daha önce iki kez nişanlanmıştı. İlki Zeybekyan'ın kızı Marika'ydı. Diğeriyse, ağabeylerinin büyük tavernalarının yakınında, en büyük uzo ve rakı damı-tım işletmesinin sahibi Foto'ydu. Gelin adaylarının her ikisi de varlıklıydı. Her iki nişanın da niye bozulduğunu, yalnız Allah bilir.

"Acaba bu adamın bir kusuru mu var, ne dersin Fula?" Eftalya şüphelenmişti. "Daha önceki nişanlılarına sorup öğrenelim." "Yok be! Gayet iyi bir adam. Kızlarda vardır bir terslik. Zengin kızların hünerleri de bu işte."

Yıllar geçiyor, İsaydi'nin yaşı da ilerliyordu ve çok zengin olmasına rağmen varlıklı aileler kızlarını daha genç ve daha yakışıklı damat adaylarıyla evlendirmeyi tercih ediyorlardı.

O da artık, kendi sınıfından zengin aile kızlarından vazgeçmiş, sadece hiç evlenmemiş ve her zaman çok istediğı aileyi kurabileceğı bir kızla evlenmeye karar vermişti.

137

Sıkça gittiğı Karpidu kardeşlerin berber dükkânında, hesabı ödemek için kasaya gittiğinde arkada Despina'nın resmini görmüştü şans eseri. Fula hesabı ödemek için kasaya yaklaşan biri olduğunda her seferinde, ya çerçevenin tozunu alıyor ya da onu düzeltiyor gibi yaparak karşısındakinin dikkatini tüm güzelliğıyle gülümseyen Despina'nın fotoğrafına çekmek için mutlaka bir hareket yapıyordu. Gerçekten de çok güzel bir fotoğraf-tı!

İsaydi Bey'in durumu farklıydı. Bu sefer Fula, kızı için yaşlı olduğunu düşündüğünden, onun dikkatini resme çekecek herhangi bir hareket yapmamış; ancak buna rağmen o kendiliğinden sormuştu.

"Ne garip."

Fula Hanım hiç zaman kaybetmemişti. Piyanoydu, revaniydi, Fransızca'ydı başladı sıralamaya. Ne kadar iyi bir kızı olduğunu, onu alacak adamın ne kadar şanslı olduğunu anlatıp durdu. İsaydi, günün birinde Despina'nın kendisiyle bizzat karşılaşana kadar, berber dükkânına daha sık gelip gitmeye başlamıştı. Frenk Mahallesi'nin kalabalığı içinde, Despina'ya yürüyerek evine kadar eşlik ediyordu. Çok yakışıklı değildi ama gerçek bir beyefendiydi. Despina'yı sık sık görmek istiyordu. O aralar Despina'nın da ilgilendiğı başka biri ya da yapacak başka bir işi olmadığı için, sırf can sıkıntısından onun bu isteğine karşı çıkmıyordu.

Fula'nın derdi, nesi var nesi yok öğrenmekti. Ne kadar? Nerede? Nesi var?

Öğrendikleri hoşuna gitmişti. Üç katlı ev, Darağaç'ta demir boruların, tencerelerin, inşaat demirlerinin satıldığı bir dükkân ve Karataş'ta denize yakın bir yazlık. Bu dünyada bir tek anneciğı vardı. Onun dışında ne kardeş ne kuzen, kimsesi yoktu.

Fula, "Günün birinde birbirimize düşman olursak en azından uğraşacak az insan olur. Şans kapımıza geldi. Ne desen boş Eftalyam!" dedi.

Despina cephesinde her şey çok hızlı gelişıyordu. Çok yakında demir boru, tencere, süzgeç hanımı olacaktı. Nişan, damadın üç katlı evinde yapılmış ve kayınvalide geline, diğer önceki iki gelin gibi nazara gelmesin diye mavi ve yeşil taşlarla süslü bir haç takmıştı. Nişan haberini duyan herkes Eftalya'yı yeğeni için tebrik etmeye başlamıştı.

138

"Mutluluklar dileriz çocuklara" diyorlar, damadın yaşı büyük olduğundan, sırf iğnelemek için özellikle çocuklar diyorlardı hasedinden çatlayanlar.

Daha önceki iki nişanı kastederek ve güya Despina onun için kaçınılmaz kötü sonmuş gibi,

"Ee çekirge bir sıçrar, iki sıçrar, üçüncüsünde..." demişti biri.

"Sırf kemik, çatlak. Hem de köpekbalığı kemiğinden" diye ona cevap vermişti, Despina. Onda da bir dil vardı ki, pabuç kadar.

Bohçaları gönderdiler. Damadının karşısında kendini ezik hissetmemek için Karpidu da bir sürü para harcamıştı.

Aynı gün Katına da, annesini, evlenmeye kararlı olduğuna inandırmaya çalışıyordu. Despina'nın nişanı vesilesiyle Eftalya ona dullardan oluşan listeden birini seçip karar vermesi gerektiğini söylemişti.

"Hadi bakalım bizim halimiz ne olacak. Gördün mü bak Despina'yı? O kurtardı kendini!"

"Kıskanıyor musun?"

"Kıskanıyorum."

"O zaman evleneceğim. Sırf senin hatırın için."

"Aferin sana. Pesalari'yi mi alacaksın?"

"Yok."

"Stravolemo'yu mu?"

"Yok canım."

"Kordelyo'daki kasap Sfıroera'yı mı, yoksa ötekini, şu kel olanı mı, adı neydi?"

"O da değil."

"Kimin başını bağlamaya karar verdin? Bizim seviyemizde olan başka birini hatırlamıyorum."

"Bizim seviyemizden biri değil. Karaman'la evleneceğim."

"Ne? O cenabetle mi?"

"Yok. Öteki Karaman'la."

"Yok ya! ikinci Karaman'la mı evlenmeye karar verdin? Niye evlenmek için II. Abdülhamit'i seçmedin ki, işin daha kolay olurdu."

"Ya onunla evlenirim ya da hiç kimseyle evlenmem. Bu kadar!"

"Eşek, hayalci deli. Aynı baban gibisin. Hık demiş burnundan düşmüşsün."

139

En sonunda şaka yapmadığını anlamıştı. O gün akşamüstü Attarti Ana'ya derdini anlatmaya gitti Eftalya. Başka kime anlatabilirdi ki? Cuma günüydü. Yıllardır, aynı gün ve aynı saatte görüşüyorlardı. Eftalya her zaman, yağmur da yağsa kar da olsa, Türk Mahallesi'ne gidiyordu. Birçok kez, "Anne sen de gel bize, seni görelim" diyerek onu da çağırılmışlardı ama o asla gelmezdi.

"Kızı rahat bırak; içinden geleni, inandığı şeyi yapsın. Ben olmasını istiyorum. Sonu iyi olacak. Karaman Efendi tam bir beyefendi. Katina da tam bir hanımefendi. Attarti, Katina'ya inanıyor. Katina özel biri. Onda benim gözlerimin ışığı var. Ka-tina'da anamın, nenemin ışığı var."

Eftalya, Ana'nın söylediklerinden etkilenmişti ve duydukları çok hoşuna gitmişti. Kafasında bir sürü düşünceyle yola çıktı. Seyyar bir

leblebiciden aldığı sıcak leblebileri yerken etrafı seyrediyor, arada bir de çarıklarının sivri burunlarına bakıyordu yürürken.

"Eğer o diyorsa öyledir, öyle olacak. Madem öyle, ona köstek olacağıma, destek olmalıyım. Aslında düşününce pek de kötü bir fikir sayılmaz. Benim Katinam Karaman Hanım olacak! Ben de ikinci Karaman'ın validesi! Ay! Fula'nın evine ikinci Ka-raman'ın kayıvalidesi olarak gidersem, bu sefer delirir! istese de istemese de bu sefer kendini kaybeder artık."

Boyacılar Sokağı'nda etrafına bakınarak ağır ağır yürüyordu.

Meydanı çevreleyen Yunan evleri kocaman görünüyordular.

Hanımfendilerin ve aile reisi olan beyefendilerin hepsi buralarda otururdu. Eftalya'ya, sanki onların hiçbir üzüntüleri, sıkıntıları yokmuş gibi gelmişti. Büyük bir kapıdan iyi giyimli, tertemiz, evlenme çağındaki kıızıyla bir kadın çıktı. Kapıdan çıkarken babalan geçsin diye yana çekilip yol vermişlerdi. Adamın arkasından bir hizmetçi kapıyı kapatmıştı. Kapıdan çıkınca birbirleriyle selamlaşarak ayrılmışlar, baba sağ tarafa, anne ve kız kol kola girip köşeye doğru neşeyle sohbet ederek gitmişlerdi. Eftalya, kadınları takip etmeye başladı. Elini cebine sokup, cebinden çıkardığı leblebileri ağzına attı. "Biz lanetliyiz" diyerek içini çekti. "Bizim hiç böyle günlerimiz olmayacak!"

Cebindeki leblebileri yemek için bir banka oturdu. "Tuh! Acı! Az kalsın dişimi kıracaktı! Köydeyken rahatça yere tükürebiliyorduk, her yer topraktı. Burada, şehirde, hiçbir

140

yerde toprak yok. Güzel mahallelerden bahsediyorum. Burada, yaşadığımız yerde, iyi yaşıyoruz! Varsın toprak da olmasın!" Eftalya, Kapadokya'daki toprağı düşündü. Sürülmesi ne kadar da zordu toprağın! Babası her birine dağın yamacında birer tarla bırakmıştı. Bir sene bakla, diğer sene bostan, üçüncü yıl da kabak ekerlerdi. Panayırlarda dikiş malzemesi satmaktan bit-Jcin halde eve döndüğü zaman, kendisi ilgilenirdi toprakla. Sonra da giderken üçüne; annesine, Eftalya'ya ve Sinefya'ya, gidip toprağı kazmalarını

buyururdu. Sinefya daha büyüktü ama kupkuru ve soluk tenliydi. Çok kolay hastalanırdı. Hastalandığı zamanlar, annesi ateşi düşsün, ağırları dinsin diye onun başında otururdu. O zamanlarda Eftalya, toprak susuz kalmasın diye tek başına tarlayı sulamaya giderdi. Tarlaya yürüyerek gitmesi iki saatini, dönmesiye yorgunluktan bitkin düştüğü için iki saatten daha fazlasını alırdı.

Onların tarlalarının bittiği yerde Sabancı Bey'in otlakları başlardı. Coşkun akan dere aralarındaki sınırdı. İyi ki dere vardı arada; çünkü Bey'in serbest olan atları ve inekleri her tarafa giriyorlardı. Dereden su içiyorlar sonra da fakirlerin bostanla-nyla kendilerine ziyafet çekiyorlardı. Eğer dere öyle çok deli akmasa, bizim bostana da girip talan ederlerdi hayatımızı. "O hayvanlardan tiksiniyorum" diyordu Eftalya. Sırtında çuvalla, otlaktan bostana gübre taşımak için dereyi yürüyerek az geçmemişti!

Bir gün, babaları gittiği panayırdan geri dönmedi. Ama toprak, ne ölümünden anlardı, ne de senin erkek ya da kadın olman fark ederdi. Alın teri ister toprak. Sinefya ve Eftalya analarının hiçbir şeyi eksik olmasın diye ellerinden geleni yapmaya kararlıydılar. Sabahları her zamankinden bir saat daha erken giderek hırsla toprağı kazarlardı. Babalarından onlara, içi iğne dolu bir heybeyle yüklü bir eşek kalmıştı. Cenazeden sonra akrabaları onlara kapılarını kapatmışlardı. "Ertesi hafta sadece Astudamon Amca bize biraz makarna getirmişti; ama sonra o da bizi unutmuştu. O kara günlerde El-ya çıkageldi. Çok fazla yağ yakmasına rağmen annem o zaman gece de kandil yakmayı düşünmüştü. Akşam oldu mu, zifiri karanlıkta kalırdık. Derler ki, açlık hırsızlığa, kavgalara, savaşımlara sebep olur. Ama ben açların savaşmak için güçleri olmadığına inanıyorum." Eftalya oturduğu banktan kalkıp ceketini silkeledi.

141

"Nereden aklıma geldi bütün bunlar? Elya'yı ilk kez oradaki tarlada görmüştüm. Zavallı kocam benim! Sulama yapmak istediğim zamanlar Sinefya'yla beraber kovayı dereye atar, sonra da ipi çekerdik ki su dolu kova yukarı çıksın. Babamın kendine ait bir

yöntemi vardı ve çabucak yapardı bunu. Oysa bizim saatlerimizi alırdı, bu iş. Kova sallanır, sular etrafa saçılırdı. Ve tekrar baştan. Bu derenin çok önemli olduğunu söylerlerdi. Bir tarafı Karaman, diğer tarafıysa Kapadokya'ydı. İlk kez karşıdan bize doğru geldiğinde şarkı söylüyordu. Biz kovayla cebelleşir-ken, o dönüp bize bakmıştı. Sonraki iki ay boyunca gene tek başıma kalmıştım tarlada. Bir akşam yüklenip, belki birkaç kuruş para kazanırım diye panayırlara gitmek istediğimi söylemiştim. Bir keresinde babamla Kaymaklı'ya ve Göreme'ye gitmiştim. O zaman bir sürü insan görmüş, manastırlarda mum yakmış ve rengârenk kuklalardan almak istemiştim. Babam bir çift yün eldiven almıştı bana sadece. O eldivenler köyde kaldı. Sert ve delikli olmasına rağmen otları yolarken ellerimin kızarmasını engellerdi. Konuyu açmış olmam bile Eleni'nin hoşuna gitmemişti. 'Hiçbir yere gitmiyorsun!' diyerek bana çıkışmıştı. Henüz on dört yaşındaydım. Eleni'nin aklına gidip seyyar satıcılık yapmak gelmişti. Son zamanlarda durmadan bize, 'Keçiği her gün ben söylemeden sağın, tavuklara yarım tabak kepek atın, onlar tek başlarına yemlenirler' demeye başlamıştı. Ancak Sinefya'nın acıları geri gelince, o da gitmek için planlar yapmaktan vazgeçmişti."

Kahkahalar duyuldu. Ana kız gülüşerek ellerinde bir paketle geri dönüyorlardı; kocaman evlerine girerek gözden kayboldular. Okulun çevresinde, gezintiden dönen bazı çocukların canı Eftalya'nın önünden geçerken leblebi çekince, Eftalya da içlerinden en küçük olanına biraz leblebi verdi.

"Kapadokya'nın tahammül edilemez sıcaklarında bile o derenin suyu buz gibi olurdu. Bir dala tutunup kendimi derenin sularına bırakırdım. Soğuktan kalbimin ve böbreklerimin donduğunu hissetmeme rağmen suya atlamak çok hoşuma giderdi. Beni hayranlıkla ağzı açık dinlediği günlerin birinde, bu yaptığımı gülerek kızıma anlatmıştım. Sürekli, benden aynı hikâyeyi anlatmamı isteyip dururdu. 'Anne anlatsana; hani suya düşmüşsün de sonra babam gelip seni kurtarmış!' derdi. Dal kırılmış ve sular beni sürüklemişti.

Kafam taşlara çarpıyor, çğılıklar atıyordum. Eğer şans eseri Elya oradan geçiyor olmasaydı, ben o gün öl-

142

muştum. Hemen suya dalıp beni elbiselerimden yakalamıştı. Sudan çıktıktan sonra saatlerce küsmüştüm. Ertesi gün bir sicim iple gelmiş, ipin bir ucunu kalın bir ağacın gövdesine bağlamış, diğery ucunu da düğüm atarak dereye bırakmıştı. Artık ipi belime iyice dolayarak kendimi suya bırakıyordum. Hem böylece ellerim de boşta kalıyor ve daha fazla zevk alıyordum sudan. Başlarda sık sık tarlanın yakınlarından geçen Elya, daha sonraları her gün gelmeye başladı. Kimsenin etrafta olmadığı bir yerde, çışimi yapmak istediğimde bile, artık herhangi bir çalının arkasından Elya'nın çıkageleceğı korkusunu yaşıyordum. Bir gün Elya'yı, Muryalı'nın kahvesinde otururken gördüm. Bacaklarını toplayıp oturduğu için bingil bingil etleri bir yerde toplanmıştı. Sabancılar pek sevilmezlerdi. Eskilerden beri onların zalimliklerinden bahsedilirdi. Büyüğüleri olan yaşlı Sabancı Bey, sinirlendiğı zaman, ekinlerin kendi kendilerine ateş almasına sebep olurdu. Hatta bir seferinde birini, sürüsünden bir koyun çaldığı için öldürdüğü bile anlatılırdı. İlk karısından olan Elya, onun tek oğluydu. Diğery üç karısından da, konakta hapis hayatı yaşayan sekiz kızı vardı. Elya tütünü ciğerlerine çekerken bir yandan da çayını yudumluyordu. Ben oradan geçerken, tatlı tatlı bana bakmıştı. O zaman, tarlaya kadar olan o uzun yolu sadece benim için geldiğini anlamıştım. Ağustos akşamlarını, tınazların arasında beraber geçirmiştik. Evdekilere, her gün gitgel olmasın diye orada kalmamın daha iyi olacağını söylüyordum. Bazen günlerce eve uğramadığım oluyordu. Bir gün bana tepelerin arkasında bir ev yaptığını ve bitirince beni oraya götürmek istediğini söylemişti. Yeni evime çeyizsiz, düğünsüz ve telli duvaksız girdim. İnsan aç olunca gününü yaşıyor ve geleceğı dair hayaller kuramıyor. Eleni, olanları öğrenince hiçbir şey söylememişti. O sıralar, Sinefyay'ı muayene etmesi için Adana'dan doktor getirtmişti. Kızcağız biraz olsun kendine gelmişti. Eleni, insanların tanrı diye inandıkları o yüce

güce minnettar olmuştu. Annem günün birinde, "Tek bir Tanrı var" demişti. Birkaç inekten ve koyundan oluşan bir sürünün sahibiydik artık. Onları bir buçuk kuruşa otlatan bir Türk çoban vardı. Kendi yatağımda, tek başıma doğurdum kızımı. Hiç kimse ağzını açıp da Elya'ya bir şey diyemezdi. O efendi, ben de karısı olarak orada beraber yaşıyorduk. İnsanların, babasından bile daha kötü olduğunu söyledikleri Elya, beni sevmişti. Ben de sadece onu sevdim. Ah! Keşke bütün bunlar daha uzun sürseydi! Evimize hiç kimse ziya-

143

rete gelmezdi. Arkadaş nedir bilmezdim. Kimsenin arkadaşı yoktu. İnsanlar diğerlerinin korkusuyla yaşar, bilmedikleri şeylerden uzak dururlardı. Onlara tuhaf gelen şeyleri kabul etmezlerdi. Artık tarlaya çalışmaya gitmiyordum. Tarlayı işlemesi için bir Türk bulmuştuk. Tarladan gelen paranın hepsini anneme veriyorduk. Çalışmaktan nasır tutan ellerim artık yumuşacık olmuştu. Doğumda ikiz erkek çocuklarımı kaybettim. Biri ölü doğmuş diğeryse topu topu iki gün iki gece mosmor bir vücutla yaşadıkdan sonra ölmüş ve bunun üzerine de köyde 'ilahi adalet' lafı dolaşmaya başlamıştı. Hatta onları ebenin bilerek boğduğundan bile şüphelenmiştim. Yaşam sevincim olan küçük Ka-tinam, çok çabuk büyüdü. Babası ona tapardı. Ona 'kadın' diye seslenirdi. Zaten bu yüzden de adı sonunda Katina oldu. Bir gün onu dizlerime oturtup sıkıca kucakladım. O kadar ki, canı acımış ve bağırmişti. O zamanlar, babamın bana almasını istediğim oyuncak bebeklerinki gibi rengârenk bir elbise giydirmiştim ona. 'Ben her zaman senin yanıdayım. Sana söz veriyorum; asla aç kalmama ve kimsenin seni incitmesine izin vermeyeceğim' diye söz vermiştim; ona sarılıp bir taraftan da ağlamaya başlamıştım. O da, onu çok fazla sıkıştığım için cam acıdığından ağlamaya başlamıştı."

Eftalya biraz daha leblebi almak için arandı ama kalmamıştı. Bir mendil çıkarıp burnunu temizledi. Efkârlanmıştı.

"Dayanamıyorum artık! Bir ömür boyu savaştım! O evde sekiz yıl yaşadım. O evin hanımı bendim. Ama eşikten dışarı adımımı atmaya

dahi cesaret edemezdım. Çıkabilirdim ama çıkmı-yordum. Cehenneme kadar yolunuz var, ey insanlar! insanlar! Sizden nefret ediyorum! Kocam, baba evi konaklardan bizim yanımıza eli kolu dolu dönerdi. Araziler yüzünden babasıyla kavga ettiklerini söylerdi bana. Ama ben, oraya her gidişinde onu bize karşı kıskırtmaya çalıştıklarını biliyordum. Onların inandıkları doğru lara göre bir aile kurmasını istiyorlardı. Belki de haklıydılar. Bir gece pencereden, onun, eve dönerken gömleğini avluda çıkarıp odunların üstüne attığını gördüm. Kapıyı açıp odaya girdikten sonra bana Bey'in öldüğünü söyledi. Nasıl ölmüş diye sormadım. Kimse Elya'nın karşısında konuşmaya cesaret edemezdi. Ertesi sabah gün ışıırken gömleğini odunların üstünden aldım. Kandan sırlıklam olmuştu gömlek. Artık her şeyi idare eden Elya'ydı. Arazileri, hayvanları ve her şeyi ele aldı. Başta insanlar korkmuşlardı. Ama zamanla anladılar ki, korkulacak bir

144

şey yoktu. Her şey sakındı. Zaman bazı yaraların iyileşmesine yardımcı olmuştu. Küçük Katina'yı alıp yürüyerek köye gittim. Bütün bakışları üzerimde hissediyordum. Ateş basmıştı her yanı mı. Bazı Türk kadınları ben geçerken pencerelerini kapatıp, içeriye girmişlerdi. Eve geri dönmek için yolun kenarında birden durdum. Karşımdaki dağları gördüm, işte o zaman omuzlarımı kaldırıp, vücudumu dikleştirdim. Çocuğu geri çekerek, annemin evine doğru mağrur bir şekilde yürümeye başladım. O günden sonra köye haftada iki üç kez gitmeye başlamıştık. Dimdik gidip geliyorduk. İnsanları umursamamaya başlamıştım, bu yüzden de insanlar benden nefret ediyor ancak Elya'dan korktukları için bana olan nefretlerini içlerinde tutuyorlardı. Elya ağaydı, ne isterse onu yapardı. Ne isterse o olurdu. Elya başımızda olduğu sürece biz de güvendedik."

Daha sonra Eftalya, köydeki son yıllarında hiç beklenmedik bir şekilde başlarına gelen felaketleri hatırlamıştı.

"Hayır, hayır! Düşünmek bile istemiyorum."

Ani bir hareketle ayağı kalkarak evin yolunu tuttu. Evde hiç kimse yoktu. Ceketini çıkarıp banyoya girdi. Bir çekmeceyi açıp içinden, fildişi kol düğmelerini ve sararmış kolalı yakayı çıkardı. Acı içinde onları koklarken, yakayı tekrar bembeyaz ve kolalı olarak onun boynunda ve topu topu sadece bir kere Avrupa seyahatinde takmış olduğu kol düğmelerini de onun üstünde hayal etti. Aynaya baktı. Hâlâ genç bir kadındı.

"Benim yazımda bunları yaşamak vardı. Elya öldürüldüğü zaman Türkler, 'Kara haber, hanımefendi. Felaket!' diye bağıarak kapıya gelmişlerdi. Hemen onun yanına, tarlaya koştum. Kafası ezilmiş, beyni otların üstüne saçılmıştı. Onu eve getirdiler. Kara haber çok çabuk köye yayılmıştı. Annem yağmur çamura rağmen koşarak gelmişti. Endişeliydi. Beni, birkaç eşyayı toplayıp bir bohça yapmaya ikna etti. Son satılan hayvanlardan kazanılan paranın yarısını alıp, diğer yarısını da görünür bir biçimde çekmecenin üstüne koydu. Eve döndüğümüzde bizi eve kapattı. Cenazenin defnedildiği gün, yapılan töreni uzaktan seyretmiştik. Bizi görmüş olmalarına rağmen bizimle konuşmamış-lardı. Biz de konuşmamıştık. Hayat bizi yine mahkûm etmişti. Bizi aşağılayan, bizi inciten, bize zarar veren herkes diğerlerinin takdirini kazanıyordu. Bir defasında, pencereden dışarıya bakmaya cesaret ettiğimde, komşular kudurmuşlar, "Tuu, sana. Pis orospu. Aşağılık sürtüük. Seni de, piçini de toprak alsın!" diye

145

bağırmışlardı. Su almaya, çeşmeye gitmeye kalktığımdaysa, iki köylü taşlamaya başlamıştı beni. Haftalarca vücudumdaki yaralar yüzünden ateşler içinde yatmış ve sayıklamıştım. Üç Yunan da bana kolayca sahip olabileceğini zannetmişti. Kafaları çekip, beni bulmak için eve kadar gelmişlerdi. Çığlık atarak ve ağlayarak, annem eline aldığı bir sopayla onları dışarıya atmıştı. Bağirtısı, ta Karaman'dan duyulmuştu ama, kimse yardım etmeye gelmemişti. Hepsinden daha kötüsüye o teke papazdı. Eve gelerek, çocuğu alıp manastıra kapatmak istediğini söylemişti. Bizi, Mustafa adında bir Türk

kurtarmıştı. Gizlice gelip camı tıklad-mıştı. 'Çocuğı Ualu'nun taşları üstünde öldürecekler' demişti. Bunun üzerine aynı gece oradan ayrıldık. Mustafa bizi koyun derileriyle yüklü at arabasına bindirmişti. Hareket edince üstümüzü örten küçük kilimi kaldırıp, bana muskasını vermişti. İşte hâlâ burada."

Eftalya muskayı küçük bir kutudan çıkarmıştı. Sağ kulağının altından saçlarını toplayarak, aynada, kulağının hizasından başlayıp, boynuna kadar uzanan derin yara izine baktı.

"Asla silinmeyecek bu izler. Bana insanların ne kadar kötü olduklarını hatırlatmak için hep var olacaklar."

Mutfağı indi. Akşam yemeğini hazırlamak için raftan tencereyi indirdi. Tüm hırsını onlardan alırcasına, elindeki tokmakla iki kemiğı parçaladı.

"Önce vur dağılsınlar sonra da bırak toparlanmaya çalışsınlar. İşte hayat bana bunları öğretti."

"Kız arkadaşına fazla güvenip de sırrını sakın söyleme. Arkadaş, arkadaşına söyler ve sonunda senin başın ağrır."

Katina'yı ikinci kez evlendirmek için bunların tam tersini uygulamıştı Eftalya. Komşuların içinde çenesi en düşük olan Va-silya'yı sık sık ziyaret ederek, bir sürü sırrını açmıştı ona.

"Sana söylerim ama konağının dışına çıkmayacak."

"Mezarıma kadar benimle" dedi Vasilya.

Eftalya ona güvendiğini belli eden bir tavırla, "Rahmetli, 'Bütün izmir'i gezsem de, en güzel Fransız şantözlerle yatmış olsam da, beni baştan da çıkarsalar, Katinamın yatağını başka hiçbir yerde bulamam' derdi."

"Deme!" diye cevap verdi Vasilya.

Ertesi gün bütün izmir, Katina'nın yatakta nasıl cilveli olduğunu konuşuyor, sevdalisına yaptıklarıyla çalkalanıyordu. Ağız-146

dan ağza yayılırken daha da çok abartılıyordu, yataktaki hünerleri ve marifetleri.

Katina, iki dirhem bir çekirdek süslenip, zenginlerin mahallesinde gzmeye giderdi. Pastanelerde güneşli bir yere oturup çay içirdi. "Tütüncünün dudu."

"İşte, tütüncünün dul eşi" diyerek parmakla gösteriyordu herkes onu.

Bir öğlen Karaman'i Foti'nin kahvesinde görünce, ayağı takılıp onun üstüne düşmüş, hatta yığılıp hafif bir baygınlık geçirmişti. İşte bu kadardı.

"Neyiniz var matmazel? Kendinizi şimdi daha iyi hissediyor musunuz?"

Karaman, kendini birdenbire üstüne yığılan bir vücudu kucaklarken bulmuştu.

"Matmazel! Matmazel!"

Burnuna genç kadından büyüleyici bir koku geliyordu.

"Vay vay vay" diye mırıldanıyordu başı dönen Katina.

Foti'nin kahvesi o saatlerde tıklım tıklım doluydu. Keman, ud, darbuka ve sazlarla eski bir sevdâ şarkısını çalan bir orkestra vardı küçük sahnede. Büyük tepsilerde yemekler gidip geliyordu.

Kadayıflar, pizolalar, rakılar, dondurmalar, meyveler. Diğer masalarda oturanlar dönüp, ne olduğunu görmek için bakmışlardı.

Garsonlar başına toplanıp Katina'yı bir sandalyeye oturtmaya çalıştılar. Ama Katina elleriyle Karaman'a yapışmış, onu bırakmıyordu.

"Matmazel! Matmazel!"

"Hımm..."

Her nefes alışında, göğsü ritmik bir şekilde inip kalkıyordu.

"Açılın da kız nefes alsın. Boğuluyor!" demişti birisi.

Vücuduna oturan elbisesinin düğmelerini açtılar. İçinde hiçbir şey yoktu. Çıplaktı. Ne korse ne de sütyen vardı. Garson bunu görünce ne yapacağını şaşırmış, çabucak tekrar onun üzerini örtmeye çalışmıştı. Eline aldığı bir havluyu, Katina'nın hava almasını sağlamak için deli gibi sallamaya başladı.

"Tütüncünün dul karısı bayıldı. Ne şanslı onu kucaklayan" diye bağırdı birisi.

Tabii ki Karaman'ın da kulağına gitmişti, tütüncünün dul karısının marifetleri. Böylesi dilberlerden hoşlanırdı genelde; hatta geçen akşam Kulüp'teki on altı kişilik yemekte kadınların onun hakkında konuştuklarını duymuştu.

147

r il '

X

İsviçre Sigortası'nın hukuk danışmanın sivri dilli karısı armutlu tatlısından bir parça alırken, "Bu kadının, herkesi etrafına toplamayı başaran, hele onu görür görmez bütün erkeklerin salyasının akmasını sağlayan, ne tür bir özelliğı var, anlayamadım" demişti. Bütün İzmir'in "aklını başından alan kadın" hakkında durmadan konuşuyorlardı.

"Demek tütüncünün dul karısı buymuş."

Bütün bunlar Karaman'ın, Katina hakkındaki merakını iyice kabartmış ve ona başka bir gözle bakmaya başlamıştı artık. Katina ona melek gibi görünüyordu; esmer, şuh bir melek. Kati-na'ya laf atan kadın, tam sekiz ay sonra uncu Mihail'in evindeki akşam toplantısına her ikisi de davet edildiklerinde, cevabını bizzat Katina'nın kendisinden almıştı. O zamanlar Katina Kara-man'la evliydi. Zehrini herkesin önünde sivri bir dille ve çok can yakıcı bir tavırla boşaltmıştı.

"Bizim için, cinsel zayıflığın saygıdeğer ve dengeli bir hayatı yıkabileceğine inanmak çok zor, hayatım. Sen çok şanslısın. Açıkçası ben, senin gibi, bir erkeğı sadece yataktaki marifetlerimle baştan çıkaramam."

İki sandalye ötede oturan elçinin karısı duydukları karşısında bembeyaz kesilmiş ve peçetenin altından gizlice, cevap vermemesi için Katina'ya işaret etmişti.

Katina, "Sen de yapabilirsin. Yeter ki bacaklarını açtığın zaman, ertesi gün terzinin geleceğini ya da pazar günleri verdiği akşam

davetleri için hangi tatlıları yapacağını düşünme" diyerek ona cevap verince, masadaki herkes gülmekten yıkılmıştı.

Kadehlerini doldurup, Karaman ve onun yeni aşk oyuncağının şerefine ve sağlıklarına içtiler. Ne de olsa, bir daha dünyaya gelinmiyor, Konstantino!

Ebe, Nina Hanım'a zarar vermek için çektiği zahmetin karşılığı olarak, Eftalya'dan hediyeler ve yüklüce bahşiş almıştı. Ev yıkma büyüğü için kullanılan bir kök bitki, yedi gün yedi gece kireçle yanmış kandil yağı, şeker ve ceket dikmek için kumaş almıştı. O zamandan beri de yakın ve candan iki dost olmuşlardı Eftalya'yla. Aynı zamanda komşu köylü oldukları için Eftalya'yla Kapa-dokya şivesiyle konuşuyorlardı. Çok memnundular. Beraberce

148

deniz kenarına iner, yarattığı nimetler için Allah'a şükrederlerdi.

Eftalya, koyu bir Hristiyan olmasına rağmen ağzına domuz eti sürmezdi. Ne de olsa, Allah günah olarak buyurmuştu. Ve bu ona mantıklı gelirdi.

"Eğer domuz etini iki saat güneş altında bırakırsan kurtçuklarla dolar; ama dana etine hiçbir şey olmaz."

Birbirlerinden* çok şey öğrenmişlerdi. Memeta müşterilerine cebine göre davranıp, iarklı şeyler söylese de, ikisi arasında kurnazlık, hile ya da yalan yoktu.

Eftalya, bu ticaret olayını ve bu tür davranışları pek tasvip etmiyordu. Büyü yapabilmek, bir lütuf, bir ayrıcalıktı; alışverişle, ticaretle alakası yoktu. Ağzını bu konuda sadece bir kere açan Attarti Ana, ona hepsinden daha fazlasını, onun bir sahtekâr olduğunu söylemişti.

Memeta sahtekâr mahtekârdı ama, Türk Mahallesi'nde, üst kattaki pencereleri cumbalı iki katlı bir ev almayı başarmıştı. Önlerine konulan tabakları, Türk Mahallesi'nde satılanların en iyisinden, balık, dana eti, pirinç, canerigi, kayısı ve armutla dolu olan, altı tane küçük Türk çocuğuyla beraber yaşıyordu bu evde. Çocukları, her

cuma günü onlara tatlılar getiren hanım sayesinde tatlıya da doymuşlardı. Dışarıya çıktıklarında, ağızları açık bir şekilde onları dinleyen diğer fakir Türk çocuklarına yedikleri tatlıları tarif ederlerdi. Ekonomik bakımdan hem kendisinin hem de kocasının diğer iki karısının durumu iyileşmiş, hatta artık ne zaman canı isterse kocasını odasına çağırır hale gelmişti.

Çok tanınmış bir büyücü olan Memeta'nın çevresi de çok genişti. Kalburüstü insanları da tanıyordu.

Memeta'nın diğer evlerde neler olup bittiğini öğrenmek için iyi beslediği hafiyeleri vardı. Oda hizmetçileri, bulaşıkçılar, çamaşırcılar, dantelciler, her şeyi en ince detayına kadar bilirlerdi. Zengin evlerinin salonlarındaki, mutfaklarındaki, avluların-daki ve ahırlarındaki hafiyeler gözlerini ve kulaklarını dört açarlardı.

Memeta kimin hakkında bir şey öğrenmek istese, bilgiler hazırды. 4 numaralı defterdeki Arapça büyüleri Memeta, yeni doğmuş Olga'ya hediye olarak kendi eliyle yazıyor.

149

"Harlaftakilerin verdikleri akşam yemeğinde, hanımefendi piyanonun başına geçti ve Rodokanaki Bey ağır bir araya söylerken, sürekli onun gözünün içine baktı. Tabii, o da ne kastettiğini anladı."

"Takip et bakalım, ne zaman buluşacaklar" diye buyurmuştu Memeta. Eskiden bu işler daha farklıydı.

"Gece çıktı evden diyorum sana, bir at arabasına binip Madamın Hanı'nın arkasında doktorla oynamaya gitti."

Memeta bu bilgileri, daha sonra kahvenin telvesinde görerek büyü ve macun yapıp iyi paralara satmak için saklıyordu. Hem doktorun karısına hem de doktorun âşığına. Aynı yöntemle, patlak verecek olan her türlü skandaldan da önceden haberdar olurdu. Kendisi lehine bir durum söz konusu olduğunda ya da doğruluğuna inandığı bir şey gerçekleştiğinde, hanımlara, söz konusu kişiyi bulmaları için haber yollardı.

"Senin iyiliğini düşünüyorum, hanımefendim. Küçük kızını topla biraz. Arnavut arabacınızla kırıştırıyor."

Memeta adeta, dinler arasındaki ahlak zabıtası olmuştı. Aşkta inanç ve sınıf ayrımı yapmadığı halde, Memeta yıllardır, • zenginlerin ruhları bile duymazken olan biten her şeyi, kendi çıkarı için onlara açıklıyordu. Böylece büyükhanımlar, felaketi daha olmadan önleyebildikleri için Memeta'yı hediyelere boğuyorlardı.

İşin bir de öteki yüzünü söylemek lazım. Memeta bir zamanlar çok iyi bir büyüçümüş. Büyü yapmayı iyi bilirmiş. Ama işleri sürekli ters gitmeye başlayınca, kolay para tatlı gelmiş. Sanki işi yoktu da oturup her biri için sabahlara kadar uykusuz kalıp, okunması gereken duaları okuyacaktı.

Bütün bunlar Eftalya'yla yaptığı sohbetlerin ve aralarındaki ilişkinin dışında kalırdı. Onunlayken, büyük bir beceriyle, inanılmaz bir şekilde gerçekçi olabiliyordu. Hakikaten dobra oluyordu!

Karaman'la yapılan evlilik için Memeta tüm gücüyle, elinden geleni ardına koymadan ve hiçbir çıkar gözetmeden yardım etmişti.

Büyücü büyüçünün kuyusunu kazmazdı! Kazar mıydı?

Hafiyeler günlük havadisleri getirip götürüyorlardı. Böylece Karaman hakkında gerekli her şeyi öğrenmişlerdi. Hatta daha fazlasını bile. Neye ihtiyacı var? Hünerleri ne? Zaafları neler?

Zamparalıklarından en gizli sırlarına kadar her şeyi öğrenmişlerdi. Bu arada kurbanın karısını da iyice incelemişlerdi. Kara-

150

man dul olmadığı için, koşullar zordu. Onun mutlu ve kolay yıkılamayacak bir evliliği vardı. Damatla ilgili en ilginç durumsa, Yunan Kulübü'ndeki Evrimidiler, Teofilaktolar, Baltacılar, Stavroneolar ve Bizanslılar gibi kulübün ilk üyelerinden olmasıydı. Öğrendikleri bu bilgiden sonra, artık onu elde etme konusunda hiçbir tereddütleri kalmamıştı.

Ayakkabısının kösesinden bir parça al... deniliyordu düğün büyüünde.

Ayakkabıcının daimi müşterisi olmuştı artık Eftalya. Uzun bir süre gidip gelmişti ayakkabıcıya; ne de olsa Karamanlar zengin oldukları için eskiyen ayakkabılarını atıyorlardı. Eftalya, her seferinde

ayakkabıcıdan, biraz dinlenmek için bir sandalye isteyip oturuyordu. Ne zaman ki, ayakkabıcı bir iş için kafasını öteki tarafa çevirdi, işte o zaman Eftalya hemen Karaman'ın ayakkabısının kösesinden bir parça kesmek için önlüğünden makasını çıkarttı. Ama kestiği parça, Siryo Karaman'ın ayakkabısındandı. Nereden bilebilirdi ki!

Daha sonra Violeta'nın onu terk etmesi için çalışmalara başlamışlardı. Memeta'nın bir numaralı hafiyesi, Violeta'nın evinde oda hizmetçisi olarak çalışan Yahudi Roza, toz alma bahanesiyle yatak odasının duvarında asılı olan, çiftin evlenirken başlarına taktıkları çiçekli tacı indirmiş, ondan bir parça koparıp getirmişti. Toplanan ilk limon yapraklarından üçü, Violeta Karaman'ın evliliği canlılığını yitirsin, yinelenmesin diye yakıldı. Yakılanlar şeytansı büyülerle ateş üstünde okunup sonra da zehirli bir içki haline getirildi. Yahudi kadın, ay dönüşünü tamamlarken okunup üstüne kırk düğüm atılan büyüyü yataklarına ve yuva yıkmak için kullanılan dardana bitkisini evlerinin avlusuna koyma işini de üstlenmiş, bu görevi layıkıyla yerine getirmeyi de başarmıştı.

"Hanımefendi, kendi evlilik tacından yaptıklarımızı bir güzel yedikten sonra, bir de üstüne şarkı söyledi. Verdiğiniz içkinin de hepsini içti. Biraz çayına, biraz kahvesine koymuştum. Bütün bir gün bunları yedi" diyerek Roza rapor vermişti.

Endişelenen Memeta,

"Akşam vakti ibadet saatinde olmadı bu, değil mi?" diye sormuştu.

"Hayır."

151

Müslüman ve Hristiyan ikili, Memeta'yla Eftalya, duydukları cevap karşısında rahatlamışlardı.

Dinler nasıl da aralarında bir güzel uyum yakalayabiliyorlardı; konu büyüler, düğümler olunca! Ama herhangi biri üstünlük sağlamaya kalkınca da kavga çıkıyordu. Müslüman, İsa'ya ve onun çektiklerine saygı duyuyor, Hristiyan ise Allah'a ve onun emirlerine saygı gösteriyordu. İşte bu yüzden ana kız, Kara-man'ın evli olması yüzünden kavga etmediler. İzmir'in aptalca önyargıları, bir evliliği

yıkabilirdi. Allah, her erkeğe istediği kadar kadınla beraber olma izni veriyor, hatta adamın bütün karılarını dini nikâhla almasını buyuruyordu. Zaten öyle ya da böyle düğünden sonra boynuzlayacaktı. Boynuzlamayacak mı sanki? O zaman niye kutsanmış bir şekilde olmasın ki bu boynuzlama? Allah haklı. Memeta'nın evinden çıktıktan sonra Kai'ye kadar yürüdüler. Dondurmacı Kremer'de bir şeyler yemek için oturdular. İştahı açılan Eftalya iki tane tatlı yemişti. Tatlının şerbetinden bir damla dahi bırakmamacasına kaşığıyla tabağını gürültülü bir şekilde iyice temizlemiş, tatlısını çabucak yiyip yuttuktan sonra bir güzel yalanıp üstüne de suyunu içmişti.

Katina, saadet içinde damla sakızlı tatlısını yerken, kaşığı mağrur bir şekilde ağızından çıkardı. Dondurmacı Kremer çok pahalıydı. Kalburüstü insanların, hoş ve güzel izmirli hanımların uğrak yeri idi. Buraya en çok Fransızlar ve Levantenler gelirdi.

"Anne bak! Arkana bak!" Birden arkasına döndü Eftalya.

"Kim, nerede?"

"Öyle aniden dönme be anne! Arkanda diyorum. Biliyor musun, kim o kadın?"

"Kim?"

"Violeta!"

"Şu solgun benizli mi?"

"Evet o. Öyle bakma anne."

Eftalya onu baştan aşağı süzdü.

"Hımm! Demek buymuş!"

Sonra da kadının ne yediğine baktı. Violeta, yaşlı bir hanımla beraber arkadaki masalardan birinde oturuyordu. Gerçekten de solgun gözüküyordu. Önünde bir fincan olduğunu görünce bu durum daha da tuhafına gitti. Böylesi bir tatlıcıya geliyorsun ve o güzel tatlılardan biriyle kendine ziyafet çekeceğine içecek

bir şeyler alıyorsun, ne komik. Ne istiyor, bize gösteriş mi yapmaya çalışıyor?

"O yaşlı kadın kim acaba, annesi mi dersin?"

Karşısında oturan Katina, "Güzel elbise" dedi.

O anda tesadüf eseri kafasını kaldıran Violeta'yla göz söze gelmişlerdi. Violeta, halktan esmer kızın kim olduğundan habersiz, ona hızlıca öylesine bir bakış atmış ve Katina da o bakışı yakalamıştı. Ne kıyafeti ne tavrı ne de görünüşü ona göre-di. Öylesine bakıp gözlerini kaydırdı. Sağını solunu süzdükten sonra yanındaki yaşlı kadınla konuşmaya devam etti.

"İğrenç şey. Bize nasıl baktığını bir görseydin anne; sanki hizmetçilerine bakıyordu."

"Onun için ağlama sakın. Ona hiçbir şey olmaz. Onun sınıfından en az yüz erkek, onu koynuna almak için hazır bekliyor-dur; babalar, ağabeyler, kuzenler... Bizim işimiz zor." Tekrar yalanıp üçüncü bir tatlı yemeyi daha düşündü. "Eğer onun vücudundan bir kıl ya da salyasından biraz alabilseydik, üç kat daha kuvvetli bir büyü yapabilirdik. Memeta ne sevinirdi ama!"

Eftalya kaçamak bir bakış daha fırlattı kadına. Violeta sırtını dikleştirerek, yumuşak, sevimli bir hareketle hesabı istedi. Eftalya da elini kaldırıp tıpkı onun gibi sallayınca Katina gülmeye başlamıştı.

"Hıh! Kim olduğunu sanıyor ki? Kendi tipine bakmıyor! Ne yapmacık! Ne sahte bir kadın! İşte bak! Garson fincanını alıyor! O kaşığı almamız gerekiyor. Yaşasın, tepsiyle bu tarafa geliyor!"
Ve ayağını koridora doğru uzatıp garsona çelme takmış, yere düşen garsonun elindeki tepside her şey etrafa saçılmıştı.

"Bu sefer, o deli Memeta'nın başında durucam ki, bir terslik olmasın" diye içinden geçirmişti Eftalya, yerden gizlice aldığı fincan ve kaşığı cebine koyarken. "Hadi artık kenara çekilsin! Yardımcı olacağına bize yüz çeviriyor!"

Kalkıp, kibirli kibirli yürüyerek oradan ayrılmışlardı.

Despina'nın gebelikleri ve çocuk, sahibi oluşu

"Vay, başımıza gelenler!" Fula o gün geldiğinde kıpkırmızı olmuştu.

"Duy, bak ne öğrendim, başıma ne geldi!" Biraz sa-

kinleşip su içtikten sonra, oturduğu yerde yelpazelenerek başladı olanları nefes nefese anlatmaya.

"Despina'nın kocası! Benim damadım! Bir saat önce Muta-fı'nın Maria bana uğrayıp anlattı. Of! Dün akşam Asvianilerin verdiği yemekte kim varmış? Damadımın eski nişanlısı. İki yıl boyunca nişanlı kalmış isaydı'yle; sonunda niye ayrılmış dersin?"

"Neden?"

"Çünkü hamile kalamadığı için kızı terk etmiş. 'Eğer hamile kalmazsan seninle evlenmem' demiş kıza."

"Bunlar geçmişte kalan şeyler. Seni üzen ne?"

Kahvesinden bir yudum alan Fula, "Beni üzen bu değil ki. Despina da... biliyorsun işte. Damadın huzursuzlandığını görüyorum. Aradan altı ay geçti hâlâ bir şey yok. Karnında bir şişkinlik yok. Onunla, kendisine bir erkek evlat vermesi için evleneceğini açıkça söylemiş Despina'ya. Adam kaparo istiyor."

Sessizlik çökmüştü.

Katına kendi kendine, "Birincide de bir şey yok, Despina'da da. Elde var iki" diye düşünmüştü.

"Teyze, ilk nişanlısından niye ayrıldığını da öğrenelim."

Vasilya, sorup onu da öğrenmişti. İsaydi, onunla üç yıl nişanlı kalmış ama kız hiç gebe kalmamıştı. Demek ki damat, çocuk sahibi olmaktan hiç kaçınmamıştı. Her şeyden önce acaba ondan ayrılan nişanlıları, niye bir daha kolay kolay evlenemi-yorlardı; hem çeyizlerinin olmasına hem de dul olmamalarına rağmen? İkincisi, Despina böylesi kalburüstü kısmeti anca rüyasında görürdü bir daha. Doğal olarak iki metre boyunda, pala bıyıklı bir erkek suçu kendi üstüne alıp sorunun kendisinde olduğunu kabul etmezdi. Her şeyi kadınların üstüne yıkıyorlar.

Despina'nın en kısa zamanda çocuk sahibi olması gerekiyordu. İki çözüm yolu vardı. İlk iş, bir bebeğin bulunmasıydı.

"Elbette doğurduğu bebeği istemeyen bir kadın vardır. Buluruz bir bebek! Ama, ne damadının ne de kızının çocuğu olan o yabancı bebeğe iyi bakıp onu büyütebilecek misin ki Fulam? Ya da

Despina'ya bir erkek bulalım. En azından böylece çocuk gerçekten Despina'nın olur. Ve senin de gerçek torunun."

"Bizimki bacaklarını bile açmaya üşenirken, nereden bulacağız ki ona sevgiliyi? Ya birisi görürse? Ya daha sonradan herkese anlatırsa, o bulacağımız adam? Ağzı olacak; olmayacak

154

ml? Ya sonradan şantaj yaparsa? Riske giriyoruz. Başımıza bela alır, sonra çok çekeriz."

Fula'yı anlamaya çalışır bir tavırla kaşlarını çatarak ona bir bakış attıktan sonra, "Hiçbir şey olmayacak. Ona söyle, uzaktan hoşuna giden birisini seçsin" dedi.

"Ama..."

"Sana, ona söyle dedim."

İki gün sonra Despina, bir emanetçiyi seçmişti.

"Bula bula emanetçiyi mi buldu kaltak? Ne olurdu sanki okumuş, ofiste çalışan bir adam ya da ne bileyim bir avukat seç-seydi? Hem ailenin de biraz olsun kanı değışirdi."

Fula kendini kaybetmişti. Artık bir başkasının elindeydi kontrol. Eftalya onu kapının dışına çıkarmıştı.

"Hadi Fulam, Evangeliki Okulu'na doğru bir yürüyüş yap, hadi rica ediyorum."

Sevgilinin konuşmamasını sağlamanın tek bir yolu vardı; o da bir şey bilmemesi. Eğer bilmezse ne söyleyebilirdi ki? Bu rolü hakkıyla en güzel Katina yapabilirdi. Ancak Katina da kendisi için başka kapılara hazırlık yapıyordu ve eğer duyulursa hiç iyi olmazdı. Hiçbir şey yapmadığı halde insanların dilindeydi, bir de yapsa ne olurdu kim bilir artık. Bu arada Despina da İzmir'de sağda solda sevgili arıyordu. Evangeliki Okulu'nu, Avcılar Kulübü'nü, hipodromu, hamamları ve ünlü kafeleri aradılar. Herkesin bacaklarının arasına bakıyorlardı. Fula, Despina'ya, "Karar ver artık. Ömür boyu sürecek değil ya" dedi. En sonunda bir aktör hoşuna gitmişti. Büyük İzmir Tiyatro-su'nda gösteri yapacak opera grubuyla İtalya'dan gelmişti.

"Olsun" dedi Eftalya.

Bayeta'nın karşılığını aldığı sürece, yapamayacağı hiçbir şey yoktu. Memeta'nın müşterisi olan Bayeta, tam anlamıyla bir fahişeydi. Türk değildi ama, Yunanların, İngiliz ve Fransızların Türk kadınlarıyla yatmayı daha çok arzuladıklarını ancak bunun Çok tehlikeli ve neredeyse imkânsız olduğunu bildiğinden, peçe-sıyle, kıyafetleriyle bir "Türk Hanım"ı gibi davranıyordu. Türkler, birisi kadınlarına bakmaya cesaret eder diye testereyle hazırda beklerlerdi. Bu yüzden de Bayeta'nın çok müşterisi vardı. Güzel ve görmüş geçirmiş bir kadındı. Kahire'de, İstanbul'da ve Girit'te çalışmıştı. Trasson Sokağı'ndaki bir evde tek başına yaşıyordu. Memeta'ya, parasını yiyen ancak âşık olduğu

155

ve bu yüzden de çok acı çektiği bir genç yüzünden sıkça uğrardı. Memeta her iki tarafında çıkarına olacak şekilde, karşı karşıya getirmişti onları. Tabii ki kendi çıkarını kollayarak yapmıştı bunu. Böylece birkaç gün içinde Bayeta, Rikardo Lioki'yi, yani grubun baritonunu gösteri bittiğinde ayarlamıştı. Yabancıydı ve onu da tanıımıyordu. Kadınlardan yana şansının açıldığını düşünmüştü, Bayeta'nın odasına giderken.

Despina'nın bu kaçamağı, peçesini yüzünden çıkarmadan, lambanın sönmemesinin ardından, karanlıkta oldu. Erkeğin gelmesine az kala, Fula da, saklandığı perdenin arkasında, o kutsal hediyein ilk seferinde yerine ulaşması için istavroz çıkartıp durmuştu. Ne de olsa bu boynuzlanma işi için altı lira vermişlerdi! İnsaf.

Despina hamile kalmıştı. "Tanrı'ya şükürler olsun." Karnı şişmeye başlar başlamaz, damat düğün için razı olmuştu. Ve düğün oldu. Damat Despina'yı şiş karnıyla, hangi kafede kalabalık ve eğlence varsa, erkekliğini ve yiğitliğini göstermek için oraya sü-rüklüyordu gururla.

Fula doğumda, "Erkek! Erkek! Tanrı'ya şükürler olsun!" diye bağırmıştı.

İki ay sonra, Damat Bey bol çocuklu büyük bir aile istediğini söyleyince yeni bir endişe başlamıştı.

"Hiç dert etme. Bundan sonra artık biz onu aşığılarız" dedi Eftalya. Despina'nın düğünü için, Zapfo Hanım Bodrum'dan geldi yine. Zapfo Hanım'ın kulakları ağır işitir olmuştu. Duymuyordu. İzmir'de büyümüşü ve yılların dansçısıydı. Panayırlarda karşılama oynardı. O, o zamandı. Fula, annesi hakkındaki bazı şeyleri bizden saklardı; ama biz kız kardeşi Nene Eleni'den her şeyi öğrenmiştik. Zapfo Hanım'ın en büyük düşmanı, İtalyan ritimleri çalan mandolinli orkestralardı. Gençlerin sevdiği Avrupalı müziğin çöp olduğuna inanırdı. O zamanlar bütün İzmir'in dilinden düşmeyen Hopa hopa adlı şarkıyı Despina'yla söylediğimizde sinirinden çığlık çığlığa bağıırdı. Nasıl oluyordu da o kulaklarla bizi duyuyordu, pis moruk? Sonuçta, Zapfo Hanım işine geleni ve istediğini duyuyordu.

156

Bir de öyle cimriydi ki! Meryem Ana korusun! "Nene, iki kuruş versene gidip şekerleme alayım" dediğimizde kulağı duymazdı. Birisi mutfaktan, "Yemek hazır" diye bağırdığıındaysa, ilk ayağı kalkan bu moruk olurdu.

Despina'yla ben küçükken bizi oturtup, ellerini, kollarını yılan gibi kıvrarak, kalçalarını beşik gibi sallayarak çiftetelli oynardı. İçeride müzik çalan tavernaların önünden geçerken, biz de dışarıda, ortada Zapfo Hanım, etrafında biz, kendi çiftetellimizi oynardık. Sallamak için kabiliyetin olmalı, kanında olmalı bu, yoksa sonradan bir şey olmuyor. Daha sonraları, ergenlik çağımızdayken, kıvrımayı beceremediğimiz zamanlarda bizimle kavgaya tutuşurdu. "Ud sesinin damarlarından geçtiğini hisset" derdi. Olur da Despina hantal hantal abartılı bir biçimde kıvrırsa hemen müdahale ederdi. "Sen şebek değilsin, dişisin. Çiftetelli için dertli olman lazım. Çiftetelli, kendisine oynayacağın bir de yiğit ister. İşte böyle! Kalçanı bir kere çevir ve okşa. İşte böyle!"

Kimi zamanlardaysa Nene Zapfo'yla denize giderdik. "Bakın, ne kadar güzel geliyor dalgalar birbiri ardına. Hooop hop" diyerek kalçalarımızın da dalgalar gibi ritmik sallanmasını isterdi.

Sağırlığı kendisini canından bezdirdiğı için Fula onu, uzunca bir süre kalmak üzere Bodrum'daki ağabeyinin ve gelininin yanına yollamıştı. Berber dükkânını ve işleri idare etmekte zorlanınca, ona geri dönmesi için haber yollamıştı. Zapfo Hanım, varlığının gerekli olduğunu ispatlamak için eve gelir gelmez her tarafı pırıl pırıl parlatmıştı. Yemek pişirir, çamaşırları yıkar, ütö ve yama işlerini yapar, sonunda da fazla iş yapmaktan yorgun düşüp sinir bozucu biri olup çıkardı. Ovulmuş temiz lavaboları tekrar tekrar ovardı. Bütün dolapların içlerini yeniden düzeltmek için boşaltırdı. Katlı temiz çarşafı, ona birkaç yerinden sararmış gibi görüldüğü için tekrar yıkardı. Temiz olanları, daha temiz yapmak için uğraşır dururdu. "Bırak şu paçavrayı be anne! Daha bu sabah temizledim" diye söylenirdi Fula.

"Ee?"

"Bırak şunu anne!" diye daha yüksek sesle bağırdı Fula.

"Ne?"

Bağıarak, elinden kendi alırdı sonunda.

"Bırak şunu anne!"

157

Sırf korkutmak için arada bir, onu Bodrum'a geri göndereceğini söylerdi.

"Hiç ummadığın bir anda Sultan'a geri gidersin zavallım, haberin olsun!"

Zapfo Hanım'ın cezası gelini Sultan'dı. Adını bile duymak istemezdi onun. Ama Andoni, onun en küçük çocuğuydu ve bu oğlana zaafı vardı. En kötü ama gülmekten çatlayacak gibi olduğumuz zamanlar, karşıdaki sıkı komşu Vlasto Hanım'ın annesinin de geldiğı çay günleriydi. Bu yaşlı kadıncağız tamamen kendi dünyasındaydı. Aklını tamamen kaybetmişti. Bazen Vlasto Hanım'ın, yani kızının, kendi annesi olduğunu zannettiğı anlarda kapıyı çekip gittiğı olurdu. Sağdan soldan toparlardı onu. Her sabah okula gitmek için defterle kalem isterdi. Bazen de kendi bebeğı zannettiğı, küçük torununun oyuncak bebeğini alır, onu uyutmak için oturur saatlerce ninniler

söylerdi. "Eee eee eee." Eğer olur da torunu elinden almaya kalkarsa oyuncağı, ufacık çocukla oyuncak için kavga ederdi. Biri sağır, diğeri aklını yitirmiş bu iki kadın arkadaşlık ederdi. Birbirlerini gördüklerinde sevinirlerdi. Bir de kısa cümlelerden oluşan sohbetleri vardı ki!

"Hazır ben İzmir'deyken, bir de Bornova'ya gitsek ya" derdi Zapfo Hanım. "Bırak onu Stella, ilmek kaçıracağını, işte şu bez parçasını al."

"Adım ne demiştin?" diye sorardı aklını kaybetmiş olan.

"Hayır, atla değil trenle gidelim."

Saatlerce böyle konuşabilirlerdi. Hele yaşlı moruklar bir de birinin dedikodusunu yapmaya başlamaya görsünler!

"Yarın değil öbür gün, yeğenim Artemi geliyor. Çok hoş bir kızla nişanlı. İyi huylu, hamarat, güler yüzlü ve su gibi güzel. Ahlaksızın teki. Ahlaksızın teki, Stellacığım" derdi kelimeleri sürekli birbirine karıştıran sağır.

"Evet."

"Hı?"

"Hayır."

"Ne dedin?"

Stella Hanım, bir ip çekerek sanki uçurtma uçurur gibi elini sallıyordu.

"Evet, Artemi uzun boylu, gelin de çok hoş. Onları Fula misafir edecek diye bugün bütün evi kaldırdık. Sağ salım gelsin-ler."

158

"Mangalı yak. Kar yağacak."

"Hayır, bir yıl kalmayacaklar. Sadece bir hafta kalacaklar.

Stellacığım, misafir balık gibidir. İlk gün leziz ve tazedir, ikinci gün yenir, yenmezse üçüncü gün kokar."

Çek arabayı Karamanlara...

O günlerde evde temizlik vardı. Çarşafklar güneşe çıkarılmış, halılar camlardan sarkıtılıp sopalarla dövülmüş ve döşekler tersyüz edilmişti. Yardım için mahalleden bir temizlikçi tuttular. Kargaşanın

içinde, zamanla toplanmış olan ne kadar çerçöp varsa atıldı. Küçük bir bavulun içinden Spiro'nun bazı kıyafetleri çıkmıştı. Bella Vista'daki Beaute'den taşınırken belli ki aceleyle onları da yanlarına almışlardı. Giysileri eşya yığının üstüne koyup neler var diye oturup baktılar. Hiç giyilmemiş gömlekler, pantolonlar, fanilalar ve uzun, kalın kumaştan donlar vardı.

"Spiro'yu bana hatırlatacak hiçbir şey kalmamış." Katina, Spiro'nun giydiğini hatırladığı bir gömleği eğilip yerden aldı. "Avcılar Kulübü'ne gittiğimiz gündü. Yedigimiz şey de..."

"Onu hatırlamak mı? Niye?"

Eftalya, onun elinden gömleği alıp tekrar eşya yığınının üstüne attı.

"Bunlar unutulur mu anne?"

"Eğer onun hakkında bir şey hatırlamak istiyorsan, anasını ve bizi nasıl rezil ettiğini hatırla. İşte, al sana hatırlayacak bir şey."

"Kıyafetlerini ne yapacaksın?"

"Kiliseye bağlı bir yere bağışlarım. Ya da Metohi'ye götürürüm.

Bilmiyorum, henüz karar vermedim. Ama buradan gidecekler."

Eğilip, bir taraftan da söylenerek kıyafetleri bir torbaya doldurmaya başladı.

"Kurduğumuz her şey çok iyiydi ama bitti. Ne yapalım! Şimdi her şeye en baştan başlayacağız. Kalleşçe vurdu kader. Kahpe kader!

Adi. Kolumuzu kanadımızı kırdın! Ama o kadar kolay

vazgeçmeyeceğiz. Sen bana vurdukça, her seferinde ben daha fazla güçleneceğim. Avcılar Kulübü! Yok, tüccarların kulübü-müş. Ee kader, benim orada bulunmamı mı istedin? Şimdi de

159

Yunan Kulübü'ne gireceğim! Aynen öyle! Duy! Yunan Kulü-bü'ne gireceğim. Sırf senin gözüne girebilmek için."

"Ne geveliyorsun ağzında öyle anne? Kime lanet okuyorsun?"

"Gevelemiyorum! Yeni hedeflerimiz var, diyorum. Kararlıyız, geri dönmeyeceğiz. Oturup da kaderimize ağlamayacağız. Çünkü eğer oturup da kaderimize ağlarsak, sonunda bize kalan tek şey gözyaşlarımız olacak. Ben 'ah' dedikçe sen de 'vah' der durursun. iyi

mi! Ne güzel! Güzel bir ömür geçirdik. Ve bir gün uyanıp aynaya baktığımızda ne görelim; buruşmuşuz. Kendimizi öyle kırıış buruş gördüğümüz zaman kaybettığımız yıllar için pişmanlık duyarız. Ama o zaman da artık çok geç olur. Hayat geçiyor..."

Eftalya torbayı kaldırdı ve beraber mutfığa indiler. Torbayı masanın üstüne bıraktılar. Temizlikçi, küçük taraçayı bembeyaz yapmış, şimdi de camekânları temizliyordu.

"Yukarıları da ovsana be, başından biraz olsun ayrıldım diye kaytarıyor musun?"

"Oraları da ovdum Eftalya Hanım!"

"Yeniden yap."

Eftalya, Katina'ya doğru dönerek,

"Anneso'nun, resimli bir kitabı vardı. Her sayfasında ayrı bir hikâye anlatılıyordu. İlk sayfadaki hikâye, 'Horoz ve Tilki'y-di. Sayfanın sonunda hikâye de bitiyordu. Sayfayı çevirdiğindey-se yeni bir hikâye başlıyordu; 'Her şeyi isteyen tavşan.' Sonra o da bitiyordu. Ne yapalım? iyi ya da kötü her şey bitiyor günün birinde. Bizim için iyi olan bitti ne yazık ki. Eğer biten kötü bir şey olsaydı, 'Hele şükür sonunda bitti' derdik. Hem söylesene, eğer bütün kitaplar sadece horozdan bahsediyor olsaydı, Anne-so ne öğrenebilirdi? Söylesene bana, hangisi daha çok bilge olurdu; birçok hikâye okuyan mı yoksa sadece tek bir hikâye okuyan mı?"

"Müftü gibi konuştun. Ben sadece kıyafetleri ne yapacaksın diye sormuştum."

"Acılarını silgiyle sileceğim. Sen de günün birinde hayırlısıyla anne olunca, bazı şeylerin ne kadar zor olduğunu anlarsın. Birçok ebeveyn, olanlardan kaderi sorumlu tutuyor. Diyorlar ki, 'Bunları yaşamasaydı, öğrenemezdi.' Ve bir kenara çekilip çocuklarının, hayatın sillesini yiyerek olgunlaşmalarına izin veriyorlar. Onlara yardım etmiyorlar. Ben, benim yaptığım hataları

senin de yapmana izin vermeyeceğim. Geçmişte, kimsenin seni incitmesine izin vermeyeceğime yemin etmiştim. İnsanları boş ver,

önemseme. Üzülmene değmezler. Sana saygı duymaları için onlara kötölük yapman gerekiyor. Ona karşı hiçbir kabahatin olmadığı halde günün birinde, arkadaşlarının en iyisinden bile tokadı yiyeceksin, üzüleceksin. O seni ısırmadan, sen onu ısır. Ben, çocuğumun tereyağı gibi herkesin kolayca ekmeğine sürebileceğı kadar yumuşak olmasına izin vermeyeceğim. Şu daha önce sana sözünü ettiğim 'geç kalmış olmayı' bana annem öğretti. Nenen Eleni. Gece gündüz, bunu iyice kafama sokmak için uğraştı. Belli ki o, 'geç kalmış olmayı' ağır bedeller ödeyerek, acılar ve sıkıntılar çekerek, yaptığı hatalar sonucu öğrenmişti. Kim bilir neler çekmiş ve aldığı dersin bedelini ne kadar pahalıya ödemişti. Ben dersimi aldım. Sen de bunu çeyizin olarak kabul et ve saygı göster. Ne de olsa nenen, bunun bedelini canıyla ödedi."

Eftalya ayağı kalktı ve içinde kocasına ait yakaların ve kol düğmelerinin olduğu bir kutu getirip onları da, içinde kıyafetlerin olduğu torbaya attı.

"Buyur. Fedakârlıkları beraber yapacağız."

Birbirlerini kucakladılar ve her biri kendi derdi için ağlamaya başladı. Katina'nın Karaman'a çok dikkatlice yaklaşması için bir yol bulunmuştu. Ve en ince ayrıntısına kadar düşünülerek bir plan yapılmıştı. Bu plana göre Katına, ona ya Kulüp'te ya da her ikisi için de tarafsız olan bir yerde yaklaşacaktı. Hem de karşılaşma öyle rasgele olmayacaktı.

Foti'nin kahvesinde bayılma numarasıyla ona yapıştığı zaman adamın ensesini aşk iksiriyle sıvamıştı. Kader ağlarını örmeye başlamıştı ve kurtulmak imkânsızdı artık. Yüce Tanrı da ona, isteklerini gerçekleştirme konusunda yardım ediyordu. Panayırın olduğu pazar günü Roza'dan çok ilginç bir haber geldi: Karamanlar Anadolu'dan büyük bir hayvan sürüsü almışlar ve buraya doğru yola koyulmuşlar. Bazıları kesilmek bazıları da satılmak için alınan binlerce öküz, at ve büyükbaş hayvan, otuz kadar sarıklı devlet adamının eşliğinde geliyordu. Melto Nehri boyunca giderek Karavanyo Köprüsü'nü geçecekler ve eski kuleye vardıklarında yolu

yarılamış olacaktı. Oradan da Çeşme yoluna girerek bir, en fazla iki hafta içinde burada olacaktı.

161

"Bütün bir gece Karamanlar, öküzlerin zarar görmeden yüklenmeleri gereken gemiye kadar güvenli bir şekilde nasıl ulaştıracağını konuşmuşlar" diyerek önemli bir noktayı belirtti Roza.

"Eğer bazı küçük hırsızların iştahını birkaç baş için kabartırsak... İşte o zaman Karaman'a karşılık beklemeden yardım eder ve onun bizim sayemizde binlerce lira kâr etmesini sağlarız" dedi Katına öne atılarak.

Memeta aklından ilk olarak bir inek sahibi olmayı geçirmişti. Ama daha sonra kendine gelmiş, eğer Katina'nın amacına ulaşmasına yardım ederse, her gün bir inek sahibi olabilme şansının daha yüksek olduğunu düşünmüştü.

Hırsızların seçim yapması işin en zor tarafıydı. Eğer işi Türk mahallerinden birinde yaparlarsa, Türk memurlar kollarını kıpırdatmadıkları gibi, bir de göz yumarlardı. Ama işi açık arazide yaparlarsa, Karaman'ın muhafızları hiç tereddüt etmeden hırsızları oracıkta temizlerdi.

Yavaşça yaklaşan Evangeliya, aptal ve hırsız olarak tanınırdı. Fakir mahallelerin en üst tabakalarıyla ilişkisi vardı. Vahşi olarak da tanınan, Katolik Rumlardan Papataçi'yi, ciğerini bilmediği ev bırakmayan Stavraki'yi, yetenekli bir kapkaççı olan Kapsabeli'yi tanırdı. Evangeliya'nın nişanlıysa en yaman tavuk hırsızı olarak bilinen Tilki Manolaki'ydi. Ve tabii ki bunların arasında Pavlaki Gepsimiro Bey de vardı. Onun olmaması mümkün müydü? Bu arkadaş grubu, kör kadının pis tavernasına uğrardı sıkça.

"Yine mi payımızı Gepsimirolarınkiyle paylaşacağız ana?"

"Yine. Bu sefer ona yaltaklanan biziz."

Eğer şanslıysan, kısmetin ayağına geliyor! Şansın, hiç ummadığın yerden sana, en zengin ve tanrısal armağanları yolluyor.

Memeta'nın yeğeni olan küçük bir Türk kızı, Memeta'nın Ef-talya Hanım'ı hemen görmek istediğini söylemek için koşarak gelmişti. Ne

istiyordu ki Memeta? Karaman'la ilgili bir haber mi vardı acaba? Eftalya'nın hatırı için oturup Bayeta'yla uğraşmış ve âşığının yepyeni biri olmasını sağlamıştı. Bayeta da kozunu saklıyordu. Bayeta, sohbet olsun diye oturmuş Memeta'ya zor müşterilerini anlatıyordu ki, nasıl olduysa laf döndü dolaştı birden Karaman'a geldi. Memeta akıllıydı, gereken bütün bilgileri, Bayeta'nın ağzından ruhu bile duymadan almıştı. Nerede, nasıl, ne zaman? Kadınlara nasıl baktığını, zamparalık yapmanın hoşuna gittiğini biliyorlardı ama, kadınlara bu kadar düşkün ol-

162

masını beklemiyorlardı. Bayeta onunla iki kez şehir dışındaki bir otelde buluşmuş. Bütün önlemleri aldıktan sonra başlanmış oyun. Memeta'yı, o günkü viziteleri pek ilgilendirmemesine rağmen, Bayeta şüphelenmesin diye devamını da dinlemişti.

"Kamçı ve kırbaç Memetacığım. Alıyor eline kamçıyı, kırbacı ve bunlarla şehvete geliyor."

"Morarttı mı her yanını? Dayaktan sersemletti mi seni?"

"Yok. Öyle gözü dönmüyor. Onun hoşuna gidiyor kölesi gibi seni ellerinden ve ayaklarından yatağa bağlamak. Oyun icabı yani. Ama dövmez. Dövüyormuş gibi yapıp, okşar."

Bayeta bir hurma yedi.

"Böyle oluyor zengin çocukları! Geçen geldiğinde bana hiçbir şey söylemedi senin meslekaşın Medrana. Birisi ondan kuş gibi davranmasını istemiş. Hem de kim biliyor musun? Aklının ucundan dahi geçmez!"

"Kim? Kadı mı?"

"Hangi kadı? Başkası."

"Buhara mı?"

"Yok."

"Ee, aklıma başkası gelmiyor. Söyle artık şunu."

"Sigori."

"Ne? Doktor Sigori mı?"

"Ta kendisi."

"Hani şu sekiz çocuğuyla, kilise ayini neredeyse orada olan adam mı?"

"Ta kendisi."

"Daha kötüsünü de gördüm" diyerek ağzındaki çekirdeği tü-kürdü Bayeta.

Memeta konuyu gene Karaman'a getirdi.

"Söylesene bu Karaman başka türlü yapamıyor mu?"

"Nasıl başka türlü?"

"Vurmadan."

"Öteki türlüşünü kupkuru kalmış, sarı karısıyla da yapıyor."

"Doğru. Sana tatmin olmaya geliyor! Ha ha ha!"

Bayeta bu sefer, izmir'deki üst tabakadan, Cenovalı başka bir adam hakkında konuşmaya başlamıştı. Memeta, onun konuşmasına izin verdi.

"Bu, kamçıyla ciddi ciddi vururdu. Göreceksin nasıl gözü dönerdi! Sırtımda izler kalırdı, darbelerden. İşte bu Cenova-
163

lı'dan gözüm korktu. İstemiyorum bu aletlileri, başka yere gitsinler." Bayeta'ya bakarsan, bütün izmir yatakta anormalleşiyordu; sanki tek bir normal adam yoktu koskoca izmir'de. Memeta konuyu ısrarla Karaman'a getirmeye çalışıyordu.

"Söylesene, senin bu istemediğin anormaller nereye soksunlar siklerini? Mesela şu Karaman, nereden bulacak bunları yapacak birini?"

Bayeta cevabı bilmiyordu.

Aradan iki hafta geçmişti. izmir'de, kırk günlük et perhizinden sonraki ilk perşembe günü, herkes et yer ve çılgınlar gibi eğlenirdi. O akşam meşalelerle aydınlanan Trasson Sokağı'nda insanlar birbirlerine karıştırdı. Tatlılar dağıtırlar, İtalyan ritimli şarkılar söyleyen koroya orkestradaki sazlar eşlik ederdi. Palyaçolarla, maytap ve konfetilerle dolu şaşaalı bir eğlence olurdu. Bu seneki Kutsal Perşembe, tatlı bir şubat akşamına denk gelmişti. Hiç kimse kimseyi tanımadan, birbirlerine şarap ikram ederek beraberce dans

edip eğlenmişlerdi. Palyaçolar, krallar, zenneler, çingirakçılar, cambazlar, rengârenk maskeler, italyan halk dansçılar taranteler... Soytarılar herkesi gülmekten kırıp geçiriyorlardı. Zenginlerse, etrafta dolaşarak, bu manyakların delirmiş hallerini uzaktan izliyorlardı.

Roza, "Beyefendinin, kırmızı bir pelerini, gözlerinde siyah J bir bandı ve kafasında da saten bir şapkası olacak" demişti.

Şarap dolu iki sürahidenden sonra kimse kendinde olmaz ama keyifler yerinde olurdu. Hele şarap da buruk ve sertse! Karaman ve arkadaşları da küp gibi içmişlerdi. Birini ayakta diğerini oturarak herkes ikişer galon şarap içmişti. Kadın, erkek, süslü, güleç sarhoşların her birinin ellerindeki kurdelelerle fır dönerek yaptıkları dans insanın başını döndürüyordu.

Bu eğlenmenin seviyelerle işi yoktu. Varlıklısı, fakiri hepsi aynı kalabalığın içindeydi ki, zaten kimse kimseyi tanııyordu. Zenginler fakir, fakirler kral, fahişeler seçkin hanımefendi, er-keklerse kadın kılığına giriyordu. Onlar da antlarını çıkarmak için fırsat kolluyorlardı.

Karaman'ın arkadaş grubunun son durağı ilam'ın tavernasıydı. O sırada çalgılar büyüleyici Arap ezgilerinden birini çalıyordu. Yanlarında kadın getirmemişlerdi. Sadece erkeklerin oldu-
164

ğu bir gruptu. İstedikleri Rus havyarından olmayınca yerine biraz istavritle peynir, bir de tatlı üzümünden yapılan taverna usulü kiloluk şarap sipariş etmişlerdi.

Bu sipariş üzerine garsonu gülme tutmuştu. Bunlar neyin nasıl yendiğini bilmiyorlardı.

"Efendiler, iyi seçim."

Kendi kendine, annesinin mutfakta hazırladığı en iyi mezeleri bir tepsiye dizdikten sonra götürüp önlerine koydu.

"Seçin lezzetleri. Bu karnıyarık, şu güveç, tava yahnisi. Vay be, neler yapmış bugün Kalyopi Hanım!"

Hepsini aldılar. Bir de onlara, kendisi ve arkadaşları için sakladığı özel varildeki şaraptan getirip üç misli fiyata sattı.

Şarkılar söyleyip eğlenen bir grup hanımla sırt sırta oturuyorlardı. Burada her şey basitti, öyle İngiliz Kulübü'ndeki gibi dans etmek için pist ya da iyi bir orkestra yoktu. Bu yüzden de dans edemiyordun. Eğer birisi üzüntüsünden çok dertlenirse şarkı söylemeye ve ayağa kalkıp içinden geldiği gibi dans etmeye başlardı. Yiyip içtikten ve şampanyayla cila çektikten sonra, kıyafetler için jüri yapmakla başlardı. Birisi, "Trasson So-kağı'na gidelim mi? Asıl orada hayat vardır şimdi" deyince, yağ tüccarlığı yaptığı için "yağcı" olarak bilinen Violeta'nın kuzeni Rafail, hemen ardından da böyle bir şey için her an hazır olan Konsolos Avramoğlu'yla oğlu teklifi kabul etmiş, zaten yılda bir Trasson Sokağı'ndan geçmeyi âdet edinmiş Konstantino Kara-mansa peşlerine takılmıştı.

Karaman'ın bu erkekler grubu, saygıdeğer ve sabahları huysuzlukları olmayan insanlardan oluşuyordu. İçmiş ama dağıtmamış bir halde etraflarını seyreliyorlardı. Arkadan gelenlerse kendilerinden geçmişlerdi. Yüksek sesle şarkılar söyleyerek el çırpıyorlardı. Her türlü şarkıyı biliyorlardı.

"Selam anam, kemanını seveyim senin!" diyerek keman çalan kızlara laf atmışlardı.

"Selam, vay çok yaşa kanununla sen!"

Kızlardan biri, "Ah, aman izmirli"yi çalmaya başlayınca ayağa kalkıp kıvıra kıvıra oynamaya başlamıştı. Nasıl bir kıvırmaydı o? Ne yavruydu be! O oynarken sazlar ayağa kalkmış ve daha güçlü çalmaya başlamıştı. Karaman'ın arkadaşları kendi aralarında konuşuyor, bir taraftan da dans eden kız hakkında gülümseyerek imalarda bulunuyorlardı.

"Bu bir çocuk!"

165

"Böylesi senin olsa, başka hiçbir şey istemezsin!"

"Ama zor olduğunu söylüyorlar. Edepsiz, kimseye yâr olmuyor."

Karaman'ın yanındaki eğilip kulağına,

"Tütüncünün dudu. Tanır mısın?" dedi. Karaman bunu duyunca sanki böcek sokmuş gibi titreyerek ani bir hareketle arkasını döndü.

"Tabii ya! Tütüncünün dudu." Aklına kızın üzerine yığıldığı gün gelmişti. Katina'nın göğüslerini hatırlamıştı. Çok geçmemişti o olayın üstünden. Vücudunu saran titreme hâlâ devam ediyordu. Ne vücuttu! Biraz daha dönerek, bakışlarını ona çevirdi. O da dans ederken Karaman'a gülümsemişti.

Kalbi birden yeni yetmeler gibi çarpmaya başlamıştı. "Beni o günden hatırladı galiba."

Nasıl da işe yaramıştı aşk iksiri! Sazlar, Karaman şapkasıyla işaret edince ona doğru yaklaşmış, içlerinden birinin bir yavruyla kalkıp oynaması üzerine çalmaya orada devam etmişti. Biri, "Şapkalı, hesap bizden" diye bağırılmıştı. Katina, dans ederken ona doğru eğilince, Karaman kendini göğsünden vurulmuş gibi hissetmiş, bunu fark eden biri var mı diye etrafına bakınmıştı.

Kısa aşk mektubunu, akşam odasında eşi fark etmesin diye dikkatlice cebinden çıkarmıştı.

"Yarın akşam saat dokuzda, Eneto yıkıntılarının arkasında buluşalım."

Not, koyu mavi ve birkaç ter damlasıyla silinebilecek bir kalemle yazılmıştı ve kâğıttan hiç de yabancı olmayan bir bitki kokusu yayılıyordu etrafa.*

Saat dokuzda, Frenk yıkıntılarının arasından, izmir'in yanıp sönen, titreşen küçük ışıkları görünüyordu. O yükseklikten, ay ışığıyla aydınlanan deniz tabak gibi görünürdü. Ayın dolunay olmasına iki gün vardı. İlk olarak o gelmiş, kapalı bir faytonun içinde tek başına, Katina'nın gelmesini beklemişti.

Sanki koşmaktan soluk soluğa kalmış gibi nefes alan Katina, onu gören biri var mı diye etrafına baktıktan sonra arabaya bindi. Hiç koşmamıştı oysa. Bir taşın arkasına saklanmış, araba geldiği zaman, onun tamamen yalnız olduğundan iyice emin olup biraz daha bekledikten sonra, her şeye başlamadan önce yaptığı gibi haçını çıkarıp "Çek" diyerek arabaya doğru koştu.

* Tıpkı kavuşma büyüünde buyurulduğu gibi kısa aşk mektubu da işlemden geçirilmişti.

166

Arabanın içinde herkese yetecek kadar yer olmasına rağmen Katina, ona ne kadar yapışık oturabilecekse o kadar yaklaşmış, gizemli bir edayla alçak sesle konuşuyordu.

"Sana, bir süre önce beni düşerken tuttuğun için borçluyum Karaman. Çok fazla zamanın yok" diyerek ona, getirttiği büyükbaş hayvanlarla ilgili bildiği her şeyi anlattı.

Başka şeyler umarak ve psikolojik olarak kendini bunlara hazırlayarak gelmiş ama hiç ummadığı bir durumla karşılaşmış olan Karaman, "Nereden biliyorsun bunları?" diye sormuştu.

"İzmir'de senin duyamayacağın sesleri duyabilen kulaklar var.

Katina, hırsızların ne zaman ve nerede işe kalkışacaklarına dair yeni şeyler öğrenince tekrar buluşacaklardı.

Katina'yı evine götürdü. Katina, onun evin önüne yaklaşmasına izin vermemiş, hatta arabayı üç sokak aşağıda durdurmuştu.

"Kimsenin bizi görmesini istemiyorum. Tek başıma, yakışıklı bir erkekle gecenin bir yarısı... İzmir'in her yerde kulağı ve dili var. Başka şeyler düşünürler. İyi geceler."

Arabadan aşağıya atlayıp sokakta koşmaya başlamıştı. Onun arabada oturduğu yerde bir mendil kalmıştı. Konstantino mendili alıp cebine koydu. Öyle ya da böyle, nasılsa tekrar görecekti onu. Katina, annesinin camın önünde beklediği evine doğru koştu.

"Ne oldu?"

"İçimde bir sıkıntı var anne, umarım Aleparo korkup da son anda planı bozmaz."

"O, işi yapsın yapmasın, biz kendi işimize bakacağız."

"Foti'nin kahvesinde iki seksen yığıldığımda, güya beni 'kurtarmış' olmasını bahane ettim. Amma da kurtarış! Aptalın teki değil ki adam anne!"

"Aptal değılseye, daha da iyi. Mendilini bıraktın mı?"

"Görünür bir biçimde, oturduğum yerde bıraktım. Gecenin içinde bembeyaz parlıyordu" diyerek gecenin karanlığında beyaz mendilin nasıl göze battığını göstermek için ellerini salladı Katina.

"Anne boş versene ya, eğer hırsızlık olayını nereden öğrendiğim konusunda beni sıkıştırırsaydı, ne diyecektim ona? Anneme sor sana söylesin mi diyecektim?"

167

"İsrar etti mi peki?"

"Yok."

"Bak, gördün mü?"

"Ya eğer..."

Eftalya'nın sesinin tonu aniden değışti, kaşları çatıldı ve ellerini beline koyarak bağırdı.

"Ne diye kılı kırk yarıp beni sıkıntıya sokuyorsun? Eğer, yoksa, olur ki, şayet, olursa! Dinle beni! Eğer yemi yutmuşsa, yutmuştur! Düşüyseye ağa, düşmüştür! Eğer olacağı varsa olacaktır, yoksa olmayacaktır. Oturup bir de buna canımızı sıkmayacağız herhalde. Ay, rahat bırak beni gece gece! Hadi uyumaya, kaltak!"

Katina merdivenleri çıkarken, Eftalya aşağıdan ona, "Yat ve mendili cebine koymuş olsun diye dua et. Buna duacı ol sen!" diye bağırmıştı.

Eftalya, kendi kendine konuşarak, yemek odasındaki pencerelerin mandalını kapatmaya gitti.

"Eğer mendili arabacı bulup almışsa gerçekten komik olur. Başlarmış bir de karısıyla kavga etmeye arabacı. Biz de bir köşede beş yüz öküzle kalakalalım. Tüh!" Eftalya, bu kötü düşüncelerini rüzgârlar ruhani güçlere taşır, onlar da gerçekleştirirler korkusuyla, söylediklerinin tutmaması için silinmiş denilen büyüü üç kez üst üste hızlıca söyledi.

Ertesi sabah Roza, Karaman'ın odasında deli gibi üzerinde "E.Ş." yazan mendili arıyordu.

"Hangi cehenneme koydu bu adam şunu!"

Yatakların altını, üstünü, komodinin çekmecelerini, kıyafetlerini aradı. Ah, işte! Mendili cebinde bulmuştu. Koridorda Vi-oleta'nın gelmesini bekledi. Sanki hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi, "Hanımefendi, mendiliniz" diyerek Violeta'nın eline tutuşturdu mendili.

Violeta elini açıp da mendile bakınca, "Bu benim değil ki Roza!" demişti.

"Ama nasıl olur? Sizin olmamasına imkân yok! Beyefendinin dün akşam giydiğı ceketin cebinden çıktı."

Violeta daha bir şey diyemeden Roza, kaparcasına elinden geri almıştı mendili.

"İyi o zaman. Madem sizin değil, ben de onu bulduğum yere geri koyarım" diyerek tekrar Konstantino'nun odasına daldı.

168

"Beyefendinin cebinde mi? Dün akşam giydiğı ceketin mi?"

Violeta şaşkınlıkla, kocasının odasına dalıp gözden kaybolan Roza'nın peşinden gelmişti.

"Dün akşamki ceketinde mi?"

Violate merdivenleri inerken boynunu tutuyordu.

"Ama, dün Piskopos'la işi olduğunu söylemişti bana!"

Mendili gözünün önüne getirdi. Fildişi renginde, kare, ipek bir mendildi. Etrafı çok pahalı, sık bir volanlı dantelle çevrilmişti. "Ben bile o kadar pahalı bir mendil kullanmıyorum" diye düşünmüştü.

Kimindi acaba? Gözüne mendildeki baş harfler çarpmıştı. E. Ş.

yazıyordu. Başladı kendi sınıfındaki E ile başlayan isimleri düşünmeye. Mikrop yavaş yavaş içine yayılmaya başlamıştı.

Ureyen bir mikrop, yakında büyüüp meyvesini de vermeye başlayacaktı! Ve bu meyveleri, o büyük ve sık ağacın altında fırsat kollayarak bekleyen Katina ve onun tüm soyu toplayacaktı.

Şimdi, Violeta o mendili tekrar görmek istiyordu. Ancak hizmetçinin önünde küçük düşmesi hiç de doğru olmazdı, hem de hiç. Onun kendi seviyesini ve yerini sağlam tutması gerekiyordu. Mendili tutmuş olduğu sağ elinde hafif bir kaşıntı hissetti ve kaşıdı.

"Geceleyin Piskopos'la iş!" Saygıdeğer Piskopos'a sorabilmeyi çok isterdi. Ama kocasını kontrol etmesi doğru olmazdı. Onu yiyip bitiren de bu doğrular olmuştı.

"Saat dokuzda, aynı yerde. Yalnız gel. Ekaterini" yazıyordu yeni notta. Bu sefer koyu mavi kalemle yalnız kelimesinin altını çizmişti. Cumartesiği pazara bağlayan akşam. Katina bu sefer arabaya kafasında bir başlıkla ve elinde de bir sepetle binmişti. Karaman bu sefer psikolojik olarak hayvanlarını kurtarmaya hazır gelmişti ama yine onu başka işler bekliyordu. Geçen sefer psikolojik olarak hazırlanıp geldiği işler bekliyordu onu.

"Şu erkekleri tavlama işim hep arabalarda oluyor" dedi ve Spiro'yla at arabasında yaptıkları yolculuğu hatırlayarak sinirlendi Katina.

"Hım!" Kafasını sallayarak gülümsedi!

Bu seferki notunu küçük bir kız çocuğu götürmüştü. Büyük sarayın kapısında ürkererek durmuş, ikinci Karaman Bey'i istemişti, sabah saat on birde.

Ekaterini'nin bir gece önceki hırsızlığa ilişkin ihbarından sonra, Karaman da bütün gün boyunca eli kolu bağlı oturma-
169

mıştı. Yıllardır gerekli parayla beslediği Türk zaptiyelere, nöbetçilere ve Kaymakam'a haber yollamış ve olaydan onları da haberdar etmişti Karaman.

Evet, Aleparo hayvan hırsız olarak bilinirdi. Aynı şekilde öteki de. Ancak, sadece tahminlerle harekete geçemezlerdi ki. Eğer kız, hırsızlığın nerede olacağını ona söyleseydi, orada onlara tuzak kurulabilirdi.

Arabaya binerken Katina, "Hayvanlar nerede?" diye sordu.

"Haberleri gelmedi. Anadolu'ya girmiş olmalılar şimdi."

"Arabayı aşağıya doğru çek. Seni bekleyen birisini görmeye gideceğiz. Detayları sana o söyleyecek."

Şehirden çıkıp ara sokaklara girdiler ve sahile doğru ilerlediler. Darağaç'ı geçip sahilin en ucunda ve en kuytu yerinde sadece iki tane küçük kulübenin olduğu yere döndüler. Tek baş-larınaydılar

gecenin içinde. Sağ taraftaki evin penceresinden soluk bir lamba ışığı sızıyordu. Diğer kulübe sessiz ve karanlıktı. Bunlar kayıkçı kulübeleriydi. Önlerinde iki tane, ters çevrilmiş kayık vardı. Bugün, yani dolunaydan tam bir gün önce, ay neredeyse yusuvarlaştı. Tatlı bir akşamdı. Katina içinden, "Tanrı benimle olsun" diye geçirmişti. "Dünden daha serin" diyerek Karaman'a yaklaştı. "Oraya, sağ taraftaki eve doğru çek."

Eftalya, evi hazırlamak için sabahın erken saatlerinde gelmişti. Sağ olsun Pinela Hanım, ona kocasının birkaç eşyasını da vermişti. Eftalya, dalgalara karşı sabaha kadar nazar duaları okuyacağını ve eğer bir sakıncası yoksa, gece soğukta kalmamak için balıkçı barakasını bu geceliğine ona verip veremeyeceğini sormak için sabahın ilk ışıklarıyla Pinela Hanım'a gitmişti.

"Memnuniyetle. Nasıl olsa kızamık olduğu için balıkçı balığa çıkamayacak" demişti Pinela Hanım.

"Ya yandaki ev? Orada kim var?" diye sordu Eftalya. "Hiç kimse yok. Zafiri Bey'indi orası; ama uzun zaman önce aramızdan ayrıldı." Sabahleyin erkenden, sabunlarla, kolonyalarla, temizlik bezleriyle balık kokusunu yok etmek için balıkçı kulübesine gitti.

"Adam balık kokusundan hiçbir şey yapamaz ki. Balık kokuları arasında sevişmek! İyyy! Fakirlerin aşkları!"

Şansına, Argiri Bey düzenli bir insandı ve içerisi balık ağlarına ve balıkçı malzemelerine rağmen temizdi.

170

"Sanki ağlar kokuyor" diyerek hepsini bin bir güçlkle dışarıya, kapının arkasına, bir köşeye yığdı. Ağları dışarıya çıkarırken kan ter içinde kalmıştı; biraz soluklanmak için ağların üstüne oturdu. Belini tutarak "Ah" diye inliyordu. "Ah mahvoldum! Vay nasıl bir ağrıdır bu böyle? Eftalya Hanım, senin de kığın kaşınıyor yani, hakkettin bunları! Çek bakalım şimdi. Fula'nın evinde, ikinci Karaman'ın kayınvalidesiyim diye hava atmak istemiyor muydun? Ne diye yükseklerde olmak istedin ki? Vay anacığım! Fıtık oldum!" diyerek kendi kendine söylenip durmuştu Eftalya.

Belindeki ağı biraz olsun hafifleyince, tekrar bir kuvvetle içeriye girdi. Barakayı pırıl pırıl yaptı. Yere küçük bir yolluk serdi ve ateş yakıp içeriyi ısıttı. Şömine için topladığı odunları kolay yansınlar diye yağ ve benzinle ovaladı. Etrafına son bir kez göz atarak, unuttuğı bir şey var mı diye baktı. Her şeyin çok da ayarlanmış gibi gözükmesini istemiyordu.

Karaman arabadan inip Katina'nın arabadan çıkmasına yardım etti. Etrafta duyulan tek ses dalgaların ve ağustosböcekleri-nin sesiydi. Katina alçak sesle, "Dalgaların ne tatlı bir sesi var" dedi. Eve girdiler. "Artık gelmesini beklemekten başka yapabileceğimiz bir şey yok" dedi Katina.

Tabii ki, kimsenin geleceğı falan yoktu.

"Bırr, burası soğuk."

Aslında, bütün bir gün boyunca Eftalya'nın yaktığı mangal içerisini ısıttığı için hiç de soğuk falan değildi.

"Yakmak için bir şeyler bulsan da, ateş yaksan."

Yere düşmüş bir kibrit buldular. İşe yarardı. Kibritin birini çıkıp yakılmak üzere hazırlanmış odunların üstüne attı. Pof, diye bir ses çıktı ve odunlar hemen ateş aldı. Alev yükselerek etrafı aydınlatmaya başladı. Katina, onu rahatsız eden ateşin yanındaki, el dokuması yün örtünün üstüne oturdu.

Katina, Kapadokya'dan gelirken beraberlerinde getirdikleri yün örtüye dokunurken içinden, "Bula bula yere sermek için bu örtüyü mü bulmuş benim akılsız annem? Belimi mahvedecek bu benim!" diye söylenmişti.

Zamanı gelmişti. Artık aklını öküzlerinden uzaklaştırıp, karşısındaki kadına yoğunlaşmalıydı. Ve bu ilgi alanının değışimini-

171

le beraber, tutku, saadet, şehvet ve zevk gelecekti. Bir köşede bahar kokan, sarılı bir döşek daha vardı.

Sepetin içinden, o büyüğü an kadar etkileyici olsun diye tozla büyülenmiş, tatlı kırmızı şarap ve şarap bardakları çıktı.

Şöminedeki ateş iyice canlanmıştı ve odunlar çıtırdıyordu.

Katina cilveyle, "Ateş ne kadar da güzel, sanki müzik... Bana çok koyma, bir damla yeter çünkü hemen ilk kadehte başım döner" dedi.

Kadehleri doldurdular, ikinci kez de doldurdular.

"Ne kadar büyüleyici bir ev burası, sanki..." dedi ve cümleyi tamamlamaya korkmuş gibi yaparak yarıda kesti Katina. Ateş tatlı bir sıcaklık yayıyor, şaraptaki toz daha da fazlasını yapıyordu. Üçüncü kadehten sonra Katina, hareketlerini ve tavrını değiştirmişti, içkiden değil de sanki hayattan, aşktan ve o anın bü- . yüsünden sarhoş gibi görünüyordu, iksir onun üstünde işe yaramış ve Katina, ondan gizli tekrar, üçüncü kez kadehini boşaltmaya çalışırken dudakları birleşmişti.

"Yavrum benim!"

Kim böylesi bir şans teperdi! Onu sıkıca kollarına aldı ve ateşin çıtırtiları arasında seviştiler. Uyuyakalmıştı; şafakla uyandığında, Katina yanında değildi. Dışarıya çıkıp seslendi. At arabası dışarıda bıraktığı yerdeydi ama, Katina'dan eser yoktu. Kumsala baktı, güneş doğuyordu. Ne güzeldi doğa. O rüyaları süsleyen yaratıkla geçirdiği, hayatının en güzel gecesinin yor-gunluğuyla evine gitti.

Aynı gün öğlen saat on ikide üçüncü bir aşk notu gelmişti.

"Hırsızlık bugün gece yarısında Melito sapağında, Peygamber Tepeleri'nin olduğu yerde gerçekleştirilecek. Dün için utanıyorum. Beni şarapla sarhoş ettin. Rica ederim, bir daha beni arama."

"Yavrum benim!" diye içinden geçirdi. Dün Katina'ya sahip olduğu ve onun da hiçbir duraksama ya da tereddüt yaşamadan kendini ona verdiği dakikaları hatırlamıştı. Ne kadındı

I

ama!

Çalışma odasının kapısı usulca açılınca Karaman, karısının solgun yüzüyle ona baktığını görmüştü. Bir tiksinti hissetti. Artık küçük aşk notlarını cebinde saklamıyordu.

"Yavrum benim. Seni tekrar arayacağım. Hem de bugün!" Nerede oturduğunu öğrenmek için birini gönderdi.

172

Karaman'ın spermeleri, o cumartesi gecesi durum büyüyle bağlanmıştı. Rahmetlinin mücevherleri arasından, tek taşlı bir madalyon seçip ona büyü yapmışlardı. Her şey yolunda gidiyordu. O büyülu madalyonu da Karaman'a, boynuna takması için aşklarının hediyesi olarak verecekti.

izmir'e üç saat uzaklıkta bir yerde, pazar akşamı gece yarısında, öküzlere saldırmaya hazırlanan hırsızlar enselenmişti. Geriden giden yaklaşık sekiz yüz hayvanı yoldan çıkarıp çok iyi bildikleri dar bir geçitten nehrin karşı kıyısına geçirdikten sonra, hayvanlar karanlıkta kaybolacaklar ve daha sonra da gün ışıyınca, abalarıyla hazırda bekleyen yasadışı çobanlardan her biri sağa sola dağılmış hayvanlardan almış, yetmiş tanesini sürecekti.

Hırsızlardan ikisi, hayvanları geri yollamak ve diğerlerini de arkadaki adamların onlardan olduğuna inandırmak için zaptiye kılığındaydı.

"Aleparo'nun planına bak sen! Kimin aklına gelirdi?"

"Çok akıllıca" dedi Eftalya.

"Hırsızlar ama anne!"

"Hırsızlıkla uğraşmasına rağmen zehir gibi akıllı var. Eğer hırsız olmasaydı, çok iyi bir politikacı olurdu."

"Evet! Aklımızda olsun da, zamanı geldiğinde izmir'e onu biz tanıtırız! Ha ha ha!"

Ve ateş bacayı sardı. Aynı günün sabahı saraydan gelen bir at arabası Şerbetoğlu Hanım'ı aramış ve efendisinin çağrısını iletmişti. Bütün mahalle panjurların arkasından gizlice olup biteni seyreliyordu.

"Kaçık mı bu anne? Buraya geldi."

"Eve girmesin sakın" diyerek etrafına göz attı endişelenen Eftalya.

Evin her tarafında, büyü yaparken kullandıkları paçavralar, mumdan bebekler, üzerinde spermelerin olduğu bez kırplikları, erkeğin cinsel organından aldıkları kıllar, mumlar ve deftere yazdıkları birtakım notlar vardı.

"Ne kadar aşk iksiri sürdün onun vücuduna kız, kaltak?"

"Bütün vücuduna sürdüm anne."

"Vayyy! Demek bu yüzden kendine hakim olamıyor!"

Telaşlanmıştı Eftalya.

"Koş! Çabuk in aşağıya ve onunla gideceğini söyle! Git!"

Karaman Ailesi'nin erkekleri yakışıklıydı. Her şeyleriyle erkektiler.

Kollarına en pahalı safirlerden takar, kıyafetlerini de

173

en pahalı kumaşlardan yaptırırlardı. Karamanların hiç yerli eşyası yoktu. Ne Yunan malı ne de Türk malı. Yedi Adalar'dan, Cenova'dan ya da İtalya'dandı her şeyleri. Kontlardan alışveriş yaparlardı ve kesin onlarla aynı kravatları takarlardı.

Büyük ağabey Sıryo Karaman'ın keskin ve köşeli, sert çizgili bir yüzü vardı. Uzun boylu, yapılı vücuduyla aslan gibiydi. Temiz ve Avrupalıydı. Konstantino Karaman'ın arkaya taralı siyah, düz saçları vardı. Spiro Şerbetoglu yakışıklı bir adamdı; ama Konstantino Karaman tam bir erkekti. Arzulanan bir erkek.

Diğer yandan Katina da onu arzuluyordu. Onun da canı Karaman'ın vücudunu istiyordu. Tekrar onunla buluşacaktı; ama bu sefer mecburen değil sırf kendi zevki için olacaktı.

Aşağıya, arabanın yanına elinde Ermeni işi tek taşlı madalyonla inip onu Karaman'ın boynuna geçirdi. "Bunu benim için her zaman tak." Aşkın tadını çıkardıkça ve bedenler birbirini daha çok tanıdıkça, her bir sevişme öncesinden daha şehvetli ve güçlü oluyordu. Onu hediyelere boğmuştu. Sekiz yüz büyükbaş hayvanın değerinin üç katına mal olmuştu ona aldığı inciler ve safirler. Ama Katina'yı bunlar memnun etmiyordu.

"Ben böyle hediyeler istemiyorum ki senden, başka şeyler istiyorum. Eğer isteğimi yaparsan senden ayrılmam" diyordu ona.

"Ne istiyorsun yavrum?" "Zamanı geldiğinde sana söylerim."

Ve bir gün, İzmir'in dışında, bir zamanlar geleni gideni bol olan ama artık çok sessiz ve sakin, eski, kale gibi kapalı bir Türk hanının odasında yalnız kaldıklarında, o an gelmişti. Girdikleri kapıdan o zamanlar, avludaki ahırlarda dinlenmek için atlar ve arabalar

girmiş. Üst kattaki odalarda şöminenin karşısında, üzerinde kalın yünler serili sedirler ve yumuşacık çuhalardan minderler vardı. Avlunun tam ortasında da bir su kuyusu. "Eğer Memeta bunun sapkınlıkları konusunda haklıysa her şey bitti. Kazandık. Ama haklı değilse, işte o zaman onu tamamen kaybettik" diye düşünüp korkuyordu Katına.

Karaman'ı avludan at ağıllarına doğru çekip, ottan döşeklerin üstünde onu baştan çıkardı. Ve tam kıvamına gelince, bir zamanlar oradaki atlardan kalma, duvara asılı dizginlen çekip al-di. Şehvetle onu öperek dizginleri eline tutuşturdu. Ve o zaman ilk defa cilveli, itaatkâr ve kısık bir ses tonuyla Türkçe konuş-

174

imaya başladı. "Döv beni efendim. Bağla beni. Vur bana. Senden istediğim hediye bu."

Verdiği aşk tozları, afyon ve bu çılgın sevişmeler, adamın başını iyice döndürmüştü. O haliyle bir an bile durup mantıklı düşünecek durumda değildi. Şehvet konuşuyordu artık. Bu kadın tam bir ateş parçasıydı. Beyninin diliyle şeyinin dili farklıydı. Ve şimdi konuşan da oydu. "Döv beni efendim. Vur bana zeybeğim. Bunu istiyorum senden."

Deri dizginlerle ellerini bağlayarak üstüne çullandı. Ona deli gibi sahip olmaya başladı.

Sevişmeden sonra, bitkin, konuşamaz bir halde uzun süre kalmış ve kendine gelmesi zaman almıştı. Katina'nın bütün vücudunu öperken, ona duyduğu taparcasına sevgiden ve tutkudan ağlıyordu. Sevgilisinde bulduğu o sonsuz mutluluk yüzünden ağlıyordu.

Katına da, onu kucaklayıp ağlamaya başlamıştı. O Katina'nın başka sebeplerden ağladığını zannediyordu; oysa Katina mutluluktan ağlıyordu, içinden bağırarak, "Kazandık. Kazandık. Oynadım ve kazandım" diyerek mutluluk çığlıkları atıyordu.

Zafer sarhoşluğu yüzündendi bu gözyaşları. Daha sonra coşkunun yerini huzur almıştı. Karaman yorgunluktan bitkin bir halde, onu

hiçbir zaman kaybetmek istemiyormuş gibi sıkıca kollarının arasına alarak uyuyakalmıştı.

Karaman uyurken Katina da kendine acıyarak, "Zavallı Katina!" diye düşünüyordu. "Onlara yaklaşabilmen için başka bir yol yok. Seni normal şartlar altında tanısalar, kim sana yâr olur ki bu çirkinlikle? Zavallı, sen daha kılını kıpırdatmadan seni diğerleri canlı canlı yok ederler. Güzel, zengin, şehirli, becerikli, çeyizi kabarık ve doğduğu gündən beri varlıklı olan kızlar! Ve İzmir, bu kızlarla kaynıyor!" Kendi kendini cesaretlendirerek, "Geri adım atmayacağım. Ne derdi, Elem; 'Benim kamburuma değil, iyi olan şansına bak'. Vur dibine gitsin! Vur dibine kız Katına! Yırtık hepsi!"

Tutkulu ve ayaklarını yerden kesen bir aşk başlamıştı. Bu aşkta "seni seviyorum, beni seviyor musun, yok beni sevmiyorsun, hayır seni seviyorum" gibi âşıkların alışıldık laf kalabalığı yoktu. Ve asla da bunlar söylenmedi.

Karaman'la gizlice buluştuklarında ona, "Benim büyük derdim" derdi. Artık çok daha sık görüşüyorlardı. Haftada iki üç kez, akşamları. Yavaş yavaş onu hiçbir şey ilgilendirmemeye
175

başlamıştı. İzmir'de ne derler, o ne der, bu ne der, ya karısı öğrenirse... Bunların hiçbirini umursamıyordu. Her şeyden vazgeçmişti. Eğlencelere gidiyor, kafelere ve tavernalara arkadaşlarıyla takılıyordu. Katina işveli ve cilveli bir şekilde çiftetelli oynarken onu seyrediyor, biraz sonra o vücuda sahip olacağını düşünerek eriyordu. Tutkusu olmuştu. Karaman, o ateşli sevişmelerden sonra uykuya dalınca, o da sabaha kadar onu okuyor, okuyor, okuyordu.

İzmir'de de çok şeyler söyleniyordu. Her yer çalkalanıyordu. Ve bir gün Violeta'nın, Karaman'ın ailesinin yanına, İstanbul'a gittiği duyuldu.

Şimdi artık zor olan andı. Violeta var olduğu ve ikisinin arasına gölgesi düştüğü sürece öpüşmeleri, sevişmeleri daha büyüleyici ve daha tatlıydı. Şimdi durum değişmişti. Aşklarını yaşamak için

özgürdüler ve Karaman'ın bu rüyadan uyanma riski vardı. Hatta vicdan azabı duymaya da başlayabilirdi. "Ne yaptım ben?", "Ne yapmaya çalışıyorum?" diye düşünmeye başlayabilirdi. Son darbeyi işte o zaman vurmuş ve onu denemek için bir daha görüşmek istemediğini söylemişti; bunun üzerine Karaman, "Eğer seni kaybedersem, ölürüm" demişti. Onu kaybetme korkusu, vücudunda dolaşan bütün kanın çekilmesine sebep oluyor ve ona, Katina'yla beraber olmak için evlenmekten başka hiçbir çare bırakmıyordu. Onu asla kaybetmek istemiyordu.

Violeta, gidişyle onları rahat bırakmıştı. Bunun üzerine Ste-fano Kratero, avukatı aracılığıyla kalbi kırık kızının boşanma kâğıtlarını istedi. Üstelik, gereksiz açıklamalar yapıp milletin ağzına laf vermeden olup bitmişti her şey. Karşı taraf Karaman olunca, boşanma ilamları çok çabuk çıkmıştı. Başka dinden olsalar bile, Osmanlı imparatorluğu'nun vatandaşları oldukları için kâğıtlar bölgenin yetkilileri tarafından bekletilmeksizin imzalanmıştı. Hele evlilik için gereken evrakların düzenlenmesi, yine arada Karaman olduğu için, boşanma evraklarından çok daha çabuk halledilmişti. 9 Nisan'da Katina, Konstantino Karaman'la, İzmir'in ışı ışı kilisesi Azize Ekaterini Kilisesi'nde evlenmişti.

Evlilik törenlerinde, yine Karaman söz konusu olduğu için, Hristiyan âdetlerine göre damat ve gelinin başlarına yerleştirilen taçlar, ikinci evlilikte omuzlara konmasına rağmen onların başlarına yerleştirilmişti ki, her şey olması gerektiği gibi ve düzgün olsun. Onları kutsayan piskopos, fakirler ve katedralin sağ

176

kanadında yapılacak tadilat için bir sürü altın liralara almıştı. Törende neredeyse hiç davetli yoktu. Sadece, son zamanlarda Ka-tina'nın en yakın arkadaşı olan Vlasto Hanım'ın kızı Pari'yle, başına tüllü bir şapka takmış Eftalya gelmişti. Katina kiliseye gitmeden önce Attarti Ana'nın önünde diz çöküp, onun hayır dualarını istemeye gittiği zaman Türk Ana bu sefer, Katina'nın boynundaki vaftiz hacına kırmızı bir ip takmıştı.

"Nikâhının olduğı saat kutlu olsun. Senin elinden ekmek yiyecek kalabalık kutsansın. Çünkü sen, Türk acısının ne olduğunu çok iyi bilirsin. Işığım benim! Allah öyle istiyor! Ve hepimiz Allah'ın emirlerine boyun eğeğiz."

Törenden sonra kiliseden çıkarken Katina ilk kez, kocasını Eftalya'yla tanıştırmıştı.

"Bu annem, Konstantino."

Eftalya, damadının elini sıkarken çok duygulanmıştı.

"Ne erkek! Ne adam! Biz kendimize kimi almayı başardık be!" diye düşünüyordu içinden.

Düğün töreni bittikten sonra Fula'nın haberi olmuştu bu evlilikten ve hayatının şaşkınlığını yaşamıştı. "Kiminle? Karaman'la mı?

Öylesine, durup dururken? Nişan yapılmadan? Eğlence düzenlenmeden? Öylesine nikâh! Öyle bir damat, bunun gibi bir şeyle! Ne zaman boşandı? Ne zaman onunla tanıştı? Ne zaman oldu bütün bunlar? Bütün İzmir'in, Karaman'ın bir dulla ilişkisi var diye çınlaması doğru muymuş? Katina mıymış o dul? İnanamam!"

177

İkinci Karaman'm madamı

Katina pencereleri açtı. Ne manzaraydı ama şu deniz manzarası!

Asla onu seyretmekten yorulmazsın. Seni asla hayal kırıklığına uğratmaz. Karamanların evi diğer zengin evleriyle beraber Kai'deki rıhtımdaydı, izmirli, kendi aralarında kim en iyi evi yapacak diye yarışarlardı.

Balolar ve akşam davetleri için farklı yerler, sabah için ayrı, akşam için ayrı bir yemek odası vardı. İç mekânlarda çiçekler ve küçük şadırvanlar; hayvanlar ve arabalar için özel bölümler bulunuyordu. Kapıdan girdiğinde avluya çıkardın. Sağdan ve soldan girişi olan terasları, büyük şamdanlar süslüyordu. Hemen yanda altın rengi bir payandaya konmuş, kocaman iki tane kandil vardı. Akşam bir davet düzenlendiğinde, balo yapıldığında ya da akşam yemeği verildiğinde ısı ısı ısıyan bu kandilleri iki uşak tutardı. Hole girdiğinde, sağdan ve soldan olmak üzere, üst kattaki odalara çıkan merdivenler

karşılarıdı sizi. Salonlarsa tam karşıındaydı. Solda, kenarları altın rengi püsküllerle süslü koltuklardan ve sehpalardan oluşan oturma grubunun bulunduğı yeşil salon, sağ taraftaysa kırmızı salon vardı. Ön taraftaki geniş alandan iç taraftaki ön avluya çıkılıyordu. Kapılar, balo salonuna, müzik odasına, kütüphaneye, Kons-tantino'nun, Siryo'nun ve Dimosteni'nin ayrı ayrı kişisel odalarına açılıyordu. Lefkotea, Katina'nın eşliğinde evi gezerken sırf onu huzursuz etmek için, "Senin özel odan nerede?" diye sorunca Katina da,

178

"Çatlama, hepsinin benim olduğunu düşün" diyerek imalı bir şekilde ona cevap verdi.

Başka odalara açılan başka kapılar. Duvarlar, bazılarını görmekten hoşnut kalacağın, bazılarınınsa seni ürküten bir havası olan portreler ve manzara resimleri ile doluydu. Karamanlar, bu ürkütücü tabloların pahalı olduğunu söylemişlerdi. Tablolardan birinde göğsünden yaralı, kanlar içinde ve belden üstü çıplak biri, korku dolu bir yüz ifadesiyle, elinde kılıç tutan etekli birine, onu öldürmemesi için yalvarıyordu. Bir diğer tablodaysa, üçgen küçük sakalı, kolalı, farbalalı yakalan olan, siyahlara bürünmüş ve ellerini çapraz yapıp bir masaya dayanmış insanlar vardı.

Katina, "Eksik olsun. Ben bunu gördüğüm zaman tüylerim diken diken oluyor. Üstüne dünyanın çil parasını dökmeyi bırak, mahalledeyken bunu bana hibe etselerdi gene almazdım" dedi tablolara bakarken.

Ya öteki tabloya ne demeli? Ayakta "Çarmıha Gerilmiş", lanet, korkunç suratlı iskeletin birine bir de küçük üçgen sakal kondurmuşlar.

"Ama yanı isa'nın böyle bir yüzü olsaydı ve burnunun ucunu bile gösterseydi, herkes korkudan yok olurdu ortalıktan. Ha ha ha! Onun adı isa, Greko değil! Yok daha neler, keklük mi zannediyorlar da ona Greko diyorlar! Ha ha ha!

"Koyunların olduğu şu karşıdakine, amenna!" Eftalya, tabloların kritiğini yapıyordu. Onların hoşuna gidenler deniz manzaralı resimlerdi.

"Ant mı içmişler düzgün bir gemi resmi yapmamaya bunlar? Hepsi de yarı batık haldeler! Bakarken bile başım dönüyor!"

"Lefkotea gel de, hamamı gör."

Gezintinin ortasında onu banyoların olduğu yere, üst kata çıkardı. Lale şeklinde lambalar, aynalar, küvetler vardı banyoda; tavana kadar her yer mermerdi. Parfümlerini, kokulu sabunlarını koyman için dolaplar vardı. Musluklardan sular akıyordu. Katina sifonu çekince Lefkotea, "Aa! Beni korkuttun" dedi.

"Ben gidiyorum. Burada bunalıma giriyorum."

"Kalsana Lefkoteacık, akşam yalnız olacağım burada, bana arkadaşlık edersin."

"Kırk hizmetlinin olduğu yerde ne yalnız kalması? Hay güleyim bari! Kalamam. Annemle makarna keseceğiz. Hem komşu da gelecek." Kütüphaneye girdiler.

179

"Siryo Bey, gece gündüz hep burada olur. Ve durmadan yeni kitaplar geliyor. Violeta giderken ne aldı yanına? Ne peşkirleri ne de tabakaları tabii ki. Beraberinde kitap götürdü. Evet, evet, kitap! Bir de kişisel eşyası olduğunu söylemiş. Ve onları aldırmaq için birini yollamış. Ayak altından çekilerek bize iyilik yaptı. Defolsun gitsin!" İzmir'deki herkes, bu evliliğin nasıl bittiğini öğrenmek için çıldırırken, Katina, Pari'ye nasıl olduğunu anlattı.

"Eşinin, onunla evliyken başka biriyle bir ilişkisi olmasını kabul edemeyeceğini söylemiş. Duyuyor musun Pari, başkasıyla yatıp kalkmaya ilişki diyor. Bohçasını alıp gitti. Defolsun gitsin. O zannetti ki, adam onun arkasından koşup diz çökerek geri dönmesi için yalvaracak! İşi yok da onun peşinden koşacak. Bırak hâlâ beklesin." Önce düğümü, sonra da yuvaların yıkılmasına sebep olan dardana bitkisinden yaptığı büyüyü çözmeliydi ki, onu Kati-na'dan geri

alabilsin. Bin yıl geçse gene olmazdı. Bir ömür arasa bile onları bulamayacağını düşünüyordu Katina.

Mutfağı girdiklerinde, yeni hanımına bakmak için bir süreliğine bronzları parlatmayı bırakan küçük Türk kızına Katina, "Hadi çalış biraz" diyerek Türkçe bağırınca, ufak kız tepsiyi daha büyük bir hırsla ovmaya başlamıştı. Burası ne mutfaktı böyle! Fırınların ve tencerelerle tabakların olduğu rafların arasında kayboluyordun. Kaşıklar, asker gibi büyükten küçüğü dizilmişlerdi. Aşçı, aşçı yardımcılarıyla oradaydı. Aile için başkası, görevliler için başkası yemek yapardı. Bu aşçı her gün otuz dokuz boğazı besliyordu. Hem de gayet zengin lezzetlerle.

Anne Karaman, İzmir'in en iyi hanımefendilerinden biri olarak bilinirdi. Onun evinde işe girenlerin mutluluğına diyecek olmazdı. Onun için çalışan kızlardan biri evleneceğı zaman, ona çeyizini verir, evini kurardı. Yıllar sonra yanlarından ayrılan hizmetçilere ya altın liralara, paralar ya da evler verirdi. Neye ihtiyaçları varsa. Arabacılar, at arabalarının onlara verileceğinden emindiler. Hepsi onun için hayır duaları eder, "Büyükhanım diye bahsederlerdi ondan. "Ömrü uzun olsun Büyükhanımın" diye dua ederlerdi.

"Çok fazla dua aldığı için zamanından önce öldü. Kız, herkes sana duacı olur, yeter ki senden çıkarı olsun. Bunu aklına koy Pari. Ne kocasının ne de çocuklarının hayrını görebildi. Üçüncü nesli göremeden öldü. Dimosteni'yi bile tanımaya fırsatı ol-

180

inadı. Fakirlere para vermedi mi, okullar yaptırmadı mı? Ben kimseye beş kuruş bile vermeyeceğim. Ne yani, zengin insanların herkese para verme gibi bir zorunluluğı mu var sanıyor insanlar? Çocuklarını doğururken bana mı sordun hanım? Hayır. O zaman neden şimdi benden, onları beslememi istiyor ki? Bana ne, ne hali varsa görsün!" O anda nereden aklına geldiyse Pari, Katina'ya dönüp, "İsa diyor ki, eğer sende iki tane gömlek varsa birini başkasına ver."

"O zamanlar gömlek giyiyormuş herkes; oysa benim seksen tane elbisem var. Kırk tanesini versem gene bana kırk tane ka-lir. Katina, odasındaki dolabı açmış, ardı ardına ona elbiselerini gösteriyordu. Büyük balolarda giymek için her tarafı taftadan, yaprak yeşili, geniş fırfırlı eteğı, belinde plileri, sık fiyonkları ve uzun kollarının ucunda beyaz güpür dantelleri olan çok ağır bir elbiseyi çıkardı.

"Bu elbiseyi Türk Mahallesindeki çatlak Katerina'ya verdiğimi düşünsene! Ha ha ha." Gülmekten kırıldılar. "Tavukları beslerken giyinirmiş bunu!" Kahkahayla katılarak gülüyorlardı. "Aha! İşte devede tıylu şapkası da burada! Ya enginar almak için manava gitmesi gerekirse garibanın? Şapkasız mı gitsin?"

Katina, bu elbiselerin hepsini, o aralar önüne ne gelirse ve ne hoşuna giderse hiç düşünmeden aldığı savurganlık zamanında edinmişti.

"Bu şapka hoşuma gitti. Al! Bu elbiseyi de beğendim. Onu da al!" Karmakarışık, birbirleriyle uymayan, alakasız, irili ufaklı, çeşit çeşit çantalar, eldivenler. Satıcılara karşı şüpheli davranırdı. Hafif utangaç!

"Dikkat et seni kandırıp da uyduruk şeyleri kakalamasınlar Katinacık!" derdi içinden. Ona yakıştığını söyledikleri şeyi bırakır, başkasını alırdı. At arabalarını kutu ve paketlerle doldururdu. Bu alışverişler onu iki leğen dolusu kirli çamaşır yıkamaktan daha çok yoruyordu. İşlerini çok güzel idare etmesini bilirdi.

Erkek terziyle karşılaşmaları her iki taraf için ama özellikle de terzi için sürpriz olmuştu. Frenk-Levanten olan süslü terzi, izmir'in önde gelen bütün hanımefendileri için kıyafetler dikmişti. Ama böylesi bir şeyle hiç karşılaşmamıştı.

181

Lefkotea, bir hanımefendinin evinde çalışırken moda dergisinden elbise dikildiğini duymuştu ve Katina'ya, "Terziye söyle, sana moda dergisinden bir elbise diksın" demişti.

"Bana moda dergisinden bir elbise dik, yok yok iki tane olsun." Tek bir tane istemek sanki Karaman'a yakışmazmış gibi gelmişti ona.

Ölçülerini almayı henüz bitirmiş olan mezurcu, "iki tane, moda dergisinden mi? Peki hangilerini arzu edersiniz?" diye sordu.

"Sen hangisini istersen, sen söyle."

Adam her şeyi bırakmış, gece gündüz dikiş dikiyordu artık. İci Paris ve Modes Parisiennes adındaki moda dergilerinden aldığı modellere göre dikiyordu. Dergilerden biri gece kıyafetleriyle, diğeryse günlük kıyafetlerle doluydu. Mağazalardan aldıklarının dışında tam seksen parça yeni kıyafeti olmuştu.

Yatak odasının yanındaki, genel işler için ofis olarak kullanılan kırmızı odayı, bir mobilyacıya sipariş vererek kıyafetlerini yerleştirmek için dolaplarla doldurdu.

"Eğer bu oda bana yetmezse, şapkalarım için de yan odayı alırım." Her kıyafeti gereken aksesuarla tamamlanırdı.

"Hepsini bir bütün olarak mı istiyorsunuz?" diye sordu terzi.

Ve sonunda, her bir kıyafet için ayrı ayrı eldivenler, şapkalar, şallarla beraber gelmişti siparişler. Şapkacılar da İzmir'in boğucu sıcaklarında, siparişi yetiştirmek için makinelerinin başında harıl harıl çalışmışlardı.

Kiliseden geldikten sonra ilk kez eve girmek hiç kolay olmamıştı.

Eftalyasız, gelinliği üstünde, yeni eşinin peşinden yeni evine gitmişti.

Uşaklar, arabacılar, hizmetçiler merakla evin yeni hanımını görmek için koşturarak arabanın yanına gelmişlerdi. Konstantino, onu yeni eşi olarak kardeşiyle tanıştırmak için antrede beklemesini söyledikten sonra, Siryo'nun çalışma odasına doğru ilerlemişti.

Katina, evin güzelliği karşısında şaşkına dönmüş etrafına bakınıyordu. Ne ev ama! Otel Kosmikon bile böyle balkonlara sahip değildi. Aradan oldukça zaman geçmiş ve ayakta kalmaktan yorulmuştu Katina. Nereye gitti bu? Onun gözden kaybolduğu, odaların olduğu tarafa doğru ilerledi. Kapı yarı açık kalmıştı.

Masasında oturmuş evrak okuyan Siryo'yla konuşuyordu Konstanti-

182

no. Siryo ise işinden kafasını kaldırmaya bile tenezzül etmemişti.

Tartışıyorlardı sanki; çünkü yeni damadın sesi yükselmişti.

Siryo gayet sakin, "Hayır dedim. O kadar" demişti.

"Tanışmak da mı istemiyorsun? Bir merhaba de, be kardeş! Ne kaybedersin? Benim hatırım için yap."

"Acınacak haldesin. O kadını buradan götür. Onu tanımak dahi istemiyorum."

Konstantino son bir kez daha şansını denemişti. Ama boşu-naydı.

Katina duvara yapıştı. Böyle bir şeyi hiç hesaba katmamıştı.

Üzülmüştü. Buruklaştı. Utanmasa salya sümük, hıçkırıklarla ağlayacaktı. Oradan kaçıp gitmek ilk aklına gelen şey olmuştu. Böyle olacağını hiç düşünmemişti. Erkek kardeşi? Peki nasıl yaşayacağız biz burada? Bunca emek, bunca fedakârlık boşa mı gitti? Karaman'ın sapkınlıklarını hatırladı.

"Ne kaçması, yok daha neler! Hem kardeşi de kim oluyor ki? Benim ne olduğumu sanıyor? Öylesine bir sevgilisi mi? Ben Karaman Hanımım, hem de telli duvaklı. O Karaman'sa ben de öyleyim. Millet ondan boşuna lanet adam diye bahsetmiyormuş; herkesin bir bildiği varmış. Huysuz adamın teki."

Başındaki duvağı çıkarıp yere attı. Saçlarını çözüp buklelerini canlandırdıktan sonra bir hırsla odaya daldı. Masanın önünde durarak, yüzünde kocaman bir gülümseme, Siryo'ya doğru eğildi.

"Mademki Muhammed dağa gitmiyor... ben de, o zaman ben geleyim seninle tanışmaya dedim! Benim adım Ekaterini. Ama sen bana Katina diyebilirsin."

Yüzüne doğru beyaz eldivenli elini uzattı. Siryo şaşkınlık içinde kafasını kaldırdı. Bir saniyeliğine de olsa donup kalmıştı. Kaşlarını çatarak onu azarlamaya hazırlanmıştı.

"Size hiç kimse daha önce söylemedi mi hanımefendi, içeri girmeden önce..."

Katina onun sözünü bitirmesine izin vermeyerek, eşine doğru dönüp konuşmaya başlamıştı.

"Konstantino kurtar beni. Bu ayakkabılar canıma okudu.

Ayakkabımın altına yazdığım kız arkadaşlarımın hangisinin adının silindiğini öğrenmek için can atıyorum. Hadi gel, gidelim."

Onu gülücükler içinde dışarıya doğru çekti. Artık Siryo, ağzına geleni rahatlıkla söyleyebilirdi.

Hemen ertesi gün sahil kenarında bir otele gitmişlerdi. Ne kadar da güzel ve zengin bir yerdi orası!

183

Konstantino işleri yüzünden uzun süre evden uzak kalıyordu. Bir oraya, bir buraya yolculuk edip duruyordu. Havalara düzelmeye başlamış olmasına rağmen, evin pencereleri kapalıydı hâlâ.

"Pencereleri açmamızı ister misiniz, hanımefendi? Açalım mı camları?" Ve açıyorlardı. "Salonları temizlememizi ister misiniz, hanımefendi?" "İşinize bakın." Dolabını açıp içinden bol kıvrımlı bir elbise seçti. Koridorlarda dolaşırken elbisesinin hışırdaması hoşuna giderdi. Ne müzik!

Daha sonraları asıl zorluklar başlamıştı. Erkekleri idare etmek kolaydı ama, kadınları idare etmek zordu. Kadınlarla sert bir savaşa girmen gerekirdi. Kadınlar, erkek gibi savaşırlar. Asıl tehlike kadınlardı. Onlar, senin ne giyindiğine bakar, konuşmanı eleştirir, hareketlerini izler ve yemek yiyişine kadar her şeyini inceden inceye didiklerler. Onlar, senin nereden geldiğini öğrenmek ister, soyunu sopunu sorarlar. O kadınlarlayken dikkatli olmalısın. Canın istemiş olsa bile, onların yanında nargile tüt-türmemelisin. Dikkatli olmalısın. En büyük bela bunlar. Sürtükler!

Karamanların ahabaları arasında bir sürü de kadın vardı. Saçları yapılı, bakımlı, soylu ailelerden gelen ve erkekler Türklerden, tütünden ve Fransa'daki demokrasi hareketlerinden bahsederken bu sohbetlere katılan kadınlardı bunlar. Bu tıp kadınlara dikkat edilmeliydi. Ne de olsa Karaman'ı, İzmir'in bu elit kesiminden uzak tutmak imkânsızdı. En kolay çözüm, başlarda yaptığı gibi, evden çıkmamak için her seferinde yok karnım ağrıyor, yok migrenim tuttu, yok derdim var gibi bahaneler uydurmaktı.

Tabii ki bu durum fazla uzun sürmemişti. Elbet bir gün öğrenilecekti. Bir kere daha, bir akşam davetinde, gizlenerek kabadayılığın olmayacağını fark etmişti. Oradaki kadınların hepsi, onun zayıflığını hissetmiş, ona karşı birlik olup birbirlerine imalı sözler ederek onun hakkında konuşmuşlardı. Olup biteni anlamıştı. Rezil olmuştu ama Karaman'a tek kelime bile etmemişti.

"Çok güzel geçti, harikaydı. Elçinin eşi ne kadar da iyi, hele o halılar neydi öyle! Ya sufleye ne demeli? Nasıl bir çikolata lezzetiydi o!"

Karaman her seferinde Katina'nın durmadan kendisini heyecanlandıracak yeni şeyler keşfetmesine seviniyordu. Nereden buluyor bu kadar neşeyi böylesi basit şeyler için, diye düşünüyordu. 184

Katina'nın her şeyi çok çabuk kapan bir zekası, tavşanınki kadar hassas bir burnu ve hiçbir şeyi dikkatinden kaçırmayan gözleri vardı.

"Öteki kadınlar ne yapıyorlarsa, ben de onu yaparım! Ya ayak uyduracaksın ya da yok olacaksın ortadan. Öğreneceğim!"

Soyluluk ve hanımefendilik dersleri

Yeni, dantelli, taftadan elbisesini kuşanıp nakış işlemeli şapkasını taktıktan sonra, arabasına binip izmir'e taşınmış olan elçinin eşi Madam Antuanet La Font'a gitti.

Madam La Font, oldukça genç ya da en azından öyle gösteren bir kadındı. Çilivi'deki evi, küçük pembe kokulu tomurcuklar açmış sarmaşıklarla kaplıydı. Holde iki tane büyük mum vardı ve yerde, çok belirgin, canlı renkleri olan şahane Anadolu halıları seriliydi. Onu nasıl idare edeceğini biliyordu.

Sırrı olmayan hiçbir kadın yoktur, diye düşünmüştü Katina. "izmirli olmayan, burasıyla tamamen alakasız birine ihtiyacım var. Ağzını açmayacak birisine" diyerek bütün Yunan kadınlarını elemişti.

Tanıdığı kadınların arasından o hayatı hiç bilmeyen birisi olmalıydı. Spiro öldükten sonra onlardan yediğı tekme yüzünden, şerbetoğlu kimseyi tekrar görmek istemiyordu.

"Bu cadının suçu" diye bağırmıştı cenazede Nina Hanım. "Benim oğlumun başını yiyen o. Ah yavrum ah, bebeğim, canım benim."

O sırada, Fula'nın Kokaryalı'daki yazlık evinde tatil yaparken duyduğu bir şey aklına gelmişti. O zamanlar o kadar da ciddiye almamıştı. Eski kayınvalidesinin evinde ağırladığı Fransız çift, bir gece gezintiye çıkmış ve sahildeki kayalıkların üstünde oturmuştu. Ne kadar güzel mehtap! Türkiye'de ağustos ayının geceleri ne de güzeldi. Az kalsın onu, ellerinde büyüyle ve âdet bezlerini denizde yıkarken yakalayacaklardı. Arkasında onu gizleyen kaya yükseliyor, önündeyse deniz uzanıyordu. Oradan tek çıkış yolu sağ taraftaki patikaydı; ama onu da Fransız çift kapatmıştı. "Ne kadar sürer ki? Elbet gidecekler."

Durup beklemeye başlamıştı. Fransızca konuşuyorlardı. İlk başlarda büyük ihtimalle yolculukları, Şerbetoglu Ailesi ve işle-

185

ri hakkında konuşuyorlardı. Bunları, konuşmalarının içinde geçen villa, tren, izmir, Madam Nina gibi yakaladığı kelimelerden ve gülüşmelerden anlamıştı. "İşte dedikodu!" Fransız, Yunan, İspanyol olman hiçbir şeyi değıştirmmez. Her zaman ve her yerde dedikodu dedikodudur. Sürekli Mark diye birinden bahsetmişlerdi. O zaman Madam Antuanet hıçkırıklarla ağlamaya başlamıştı. Fransızca, "mon fils, mon fils, mon pauvre petit" diye ağlamıştı. Bu durum Katina'nın dikkatini çekmiş ve konuşmalara kulak kabartmasına sebep olmuştu.

"Monfis ne demek?" diye ertesi gün Fula'ya sormuştu. "Ofis demek olsa gerek" diye cevaplamıştı öteki. O zaman Despina'yla beraber kaldıkları odaya çıkıp kâğıt falı açmıştı. Aşağıya sarışın kadını temsil eden kupa kızı açılmıştı. Madam Antuanet'ti. Kâğıtları Antuanet'in derdi için karıp açınca, ölümcül hastalıklı bir çocuk ve büyük bir acı görmüşü. Geri kalanların hepsini Katina, Sofula'dan öğrenmişti. Madam Antuanet'in, kimsenin bilmediğı bir sırrı vardı. Biricik ve bin bir zorlukla sahip olduğu oğlu özörlüydü. Konulan teşhise göre, tehlikeli derecede şizofrendi. Bunu herkesten gizliyorlardı. Sapaşaglam bir çocuktu. Ta ki bir gün, İskenderiye'deyken, beş yaşındaki kuzini Mirtali'yi balkondan aşağıya itene kadar. Her şey o

zaman başlamıştı. Şans eseri eteğı gül dallarına takılınca üstü başı yırtılmış, her tarafı çizilmiş ama hayatta kalmıştı kızcağız.

O zamanlar eşi Pier La Font, Mısır'da ikinci elçiydi ve orada yaşıyorlardı.

Ergenlik çağının sebep olduğı bir sinir nöbeti olarak değerdendirilmişlerdi bu durumu. "Düzelir" demişlerdi.

Ama durum her gün daha da kötüye gidiyordu. Noel gecesi mutfak bıçağı kaybolmuştu. Ertesi sabah Mısırlı küçük bir kız olan hizmetçiyi odasında, bıçaklanmış ve küçük küçük parçalara ayrılmış bir halde bulmuşlardı.

"Hiçbir bakire kızın, kutsal bebeğı dünyaya getirmesine gerek olmadığına inandığı için Noel atmosferi onun aklını oynatmasına sebep olmuş" demişti doktor.

Evi altüst etmişlerdi. Tabloları parçalayıp vazoları kırmışlar, daha sonra da polis çağırmışlardı. Madam Antuanet'in yüzü ve göğüsleri çizilmişti. Tanımadıkları birilerinin, kendilerine saldırdıklarını söylemişlerdi polislere. Ne de olsa önemli kişilerdi ve onlara inanmışlardı. Böylece dava kapandı gitti. iyiki o gece,

186

La Font Ailesi'nin hem de Mark'ın gayet iyi ve sakın olduklarına dair şahitlik yapabilecek davetlileri vardı. O akşam nasıl da uslu bir çocuktu oysaki. Onlara piyano çalmış, Noel şarkıları söylemişti. Nasıl oluyor da, böylesi meleksi bir yüz, öyle bir caniyi saklayabiliyordu? Hayatları değışmişti. Herkese yatılı okula gittiğini söyleyip onu hemen bir hastaneye kapatmışlardı. Elçi Bey tayinini istemiş ve bir sürü zorlukla sonunda tayini İstanbul'a çıkmıştı. Böylece 3 Şubat günü bütün İskenderiye, La Font Ailesi'nin topluca İstanbul'a gideceğini öğrenmişti.

Pier ve Antuanet mutsuzlukları ve açılıyla bir başlarına kalmıştı.

Pier, İstanbul'daki elçilikte ticari ateşelik yapmış ve böylece bir sürü tütün tüccarıyla tanışma fırsatı bulmuştu. Ve Şerbetoğlu Ailesi onları, Kokaryalı'daki yazlıklarında ağırlamak üzere davet etmişlerdi. Onlar da bu kibar daveti kabul etmişler-di.

Aradan üç yıl geçmişti. Madam Antuanet La Font, birkaç ay önce pilini pırtısını toplayıp deniz yoluyla İzmir'e gelmiş, Çivili ve Sarno Sokağı'nın köşesindeki meydana bakan büyük bir eve yerleşmişti. Yunan İzmir'indeki sosyete de olup biten hiçbir şey Lefkotea'nın gözünden kaçmazdı.

"Monfis ne demek Lefkotea?"

"Oğlum demek. Nereden duydun?"

"Elçinin karısına gideceğim. O bana birkaç şey öğretir. Ayıbın yarısı onun, yarısı da benim olsun" demiş ve gitmişti.

Madam La Font, karşısında bu tuhaf yarattığı görünce şaşırılmıştı.

"Beni mi görmek istediniz? Siz kimsiniz?" İnceleyerek yüzüne bakmış ve onu ayakta tutmuştu. Odasının camından, uşakları ve iki tane arabacısı olan arabadan inerken görmüşü onu. Karaman kapıdaydı.

"Katina. Katina Karaman, Madam."

Kim olduğunu anlamıştı. Demek Katina buydu. Ne rezaletti Karaman'ın karısını terk etmiş olması. Hem de bunun için. Birden gerçekleri öğrenme isteği uyanmıştı içinde. Nadiren ele geçebilecek bir fırsattı bu.

"Asseyez vous, je vous en prie."*

' Oturun lütfen.

187

Katina, kadının yaptığı el işaretinden ne dediğini anlayarak geçip koltuğa oturdu. Belki de buraya gelmiş olması yanlıştı. Gitmesi daha mı iyi olurdu acaba? Ama Perisi Hanım'ın, ağzından makarnalar sarkarken ona attığı o iğrenç bakışı aklına gelmişti. Katina makarnaları içine çekerken, kadın gözlerini ayırmadan onu aşağılayan bir tavırla bakmıştı.

Elçinin eşi kibarca bekliyordu, içgüdüsel olarak, onunla dalga geçmemesi gerektiğini hissetmişti. Katina, kalçalarını oynatarak koltuğa iyice yerleşmiş, ona bakıyordu.

"Bildığınız gibi akşam yemeklerine davet edildığınız zaman, yemek odasının kapıları açıldığında sizi oraya götürecek bir erkek kolunu beklemeniz gerekir."

"C est juste"* dedi madam.

"E, işte ben geçen gün konsolosun verdiği davette, bunu bilmediğim ve diğer taraftan da açlıktan midem kazındığı için gidip masaya kendi kendime oturdum. Peçeteyi de boynuma asıp beklemeye başlayınca, diğer kadınlar parmaklarıyla beni gösterip gülüştiler. Hatta içlerinden bir tanesi dönüp, 'Herkes yemeğe gidiyor, bu da amcasının berber dükkânına' dedi. Yavaşça söylemişti ama ben duydum."

"MonDieu!"**

"Bütün bir hafta evde ne yenmesi gerektiğini, benim organize etmem gerektiğini biliyor muydunuz?"

"Naturanlement."***

"Eh, ben onu da bilmediğim için aç kaldık. O zaman da Konstantino'ya, Hamsin Yortusu olduğunu ve perhizde olmamız gerektiğini söyledim. Bunun üzerine Foti'nin kahvesinde yemek yiyip yıldönümümüzü kutlar gibi eğlendik."
Birbirlerine baktılar.

"Fransızca öğreniyorum. Bana Fransızca öğretme işini Lef-kotea üstlendi. Ancak senin de yardım etmeni istiyorum."

«Moi?»****

"Eğer bana yardım edersen, ben de bunu karşılıksız bırakmam. Annem senin monfisini iyileştirebilir" dedi Katina. Madam Antuanet huzursuzlanmıştı.

; Evet, doğru. : * Tanrım! | ** Tabii ki. **** Bçnmı?

188

"Hiç kimseye bir şey söylemeyeceksin ve ben de kimseye hiçbir şey söylemeyeceğim. Anlaştık mı?" dedi ve anlaşmayı kesinleştirmek için de elini uzattı Katina Karaman.

Kendine doğru uzatılan eli mecburen sıktı Antuanet. "Eğer, öğrenmeye aç bir insana yardımım dokunabilecekse, bundan memnuniyet duyarım" dedi.

Merakla, Katina'ya baktı. Nereden ve nasıl olmuştu da öğrenmişti? Gördün mü, sonunda hiçbir şey gizlenemiyor? Daha sonra

kendinden emin bir şekilde ayaklarını uzatmış otururken, "Beni hiç beklenmedik bir zamanda yakaladınız; çünkü böyle bir şey daha önce hiç başıma gelmemiştir" dedi.

Çayları getirip alçak bir sehpanın üzerine bıraktılar ve Antuanet servisi yaptı.

"Ama öncelikle, bana biraz kendinden bahset."

O anda, ofisinden dönen Mösyö La Font içeriye girdi. Katina onu selamlamak için ayağa kalkınca Antuanet başını iki yana sallayarak "Hımmm" diyerek onu engellemeye çalışmıştı.

Antuanet, Pier La Font'la, İskenderiye'deki konsolos için çalışan bir elçi yardımcısıyken evlenmişti. Küçük bir memurdu ve ona âşık olmuştu. Ailesi, kızlarının seçimine sevinip mutluluktan havaya uçmasa da, onların da onayını alarak evlenmişlerdi. Antuanet'in annesi Fransız'dı ve köklü bir aileden geliyordu, babasıysa büyük büyükbabalarından bu yana Mısır'da yaşayan Yunan Aleksiyadilerdendi.

"Senin suçun, bütün evi Fransızlarla doldurdun" diyordu Antuanet'in annesine Aleksyadi.

Uç tane de erkek çocukları vardı ama Antuanet onların tek kız çocuklarıydı. Ona zaafı vardı.

Kurtudiler ya da Kondoratolar olsaydı ne kadar da iyi olurdu halbuki.

Bunların hepsinin, hem oğulları hem de varlıkları vardı. Kurtudiler, gemi halatları için hallaç ve pamuk tohumları yetiştiriyorlardı.

Birbirlerine düşman olup İngilizlere yüksek fiyat vereceklerine, aralarında anlaşarak incir çekirdeğini doldurmayacak şeyler için kavga etmeyi bırakabilirlerdi artık. Aleksyadi, işlerini yaparken ne derece akıllıysa, aile içinde o derece aptal gözüküyordu. Sadece gereksiz haberlerle ilgilenirdi. Yok kim ölüm döşeginde, yok çocuklar bisikletten düşmüş; hep böyle şeylerle ilgilenirdi. Karısıysa büyük oğulları Jak'ın sefahat

düşkünlüğü yüzünden, Ruen'deki ailesinden aldığı yüklüce borcu ne zaman geri yollayacağı gibi, daha ciddi konularla ilgilenirdi.

"Biliyor musun Patroklo, Jak yine çekmecedeki bütün paraları alıp kumar oynamış?"

"Zaharia, demek istiyorsun." Kafası buna çalışıyordu.

Antuanet Hanım'a zaafı vardı. Zeki kadındı Madam Aleks-i-adi, onu idare etmeyi bilirdi.

"İşi yok da, benim çocuğum bir Yunanla evlenecek." Madam Aleks-i-adi'nin tek arzusu buydu. "Eğer kızı istediğiyle ev-lendirirsek mutlu olur belki ama, biz hayrını göremeyiz Patroklo, kızımızı kaybederiz."

"Ne demek istiyorsun?"

"Eğer Kurtudi'yi alırsa, Kahire'de yaşayacak. Ama diğerini alırsa, sürekli yanımızda olur."

İşte o anda bir hata yapıp, "Hayır" dememişti. Aksine, evinde başka bir Fransız olması engelini de aşmıştı. Diğer taraftan da, gerçekleşecek bu izdivacın toplumsal itibarı olsun diye de kendini parçalıyordu. Zavallı, sıradan bir avukat olan Pier La Font, üç ay içinde üçüncü, ardından da ikinci konsolosluğa yükselmiş ve damat olmaya hak kazanmıştı.

Eve yerleştiler. Pier Yunanca öğrendi. Yakında kayınpede-riyle, yemeklerden sonra satranç oynayıp hoş sohbet edebilecekti. Zamanla damat, işletme konusunda ne kadar yetenekli olduğunu ispatlamıştı. O kadar ki, sonunda Aleks-i-adi ona saygı duymaya, güvenmeye ve hatta onun önerilerini dinlemeye başlamıştı. Asalak Zaharia'nın yanında, Petro gelecek vaat eden biriydi.

İlk ders, 3 Haziran, günlerden Çarşamba

Katına için kibarlık demek, cümleleri kibar söylemekti: "Yemeğe yumulunuz."

"Non, non, non! Diyeceksin ki, başlayabilirsiniz. Ve ilk önce sen al eline çorba kaşığı."

"Tabii, senin için söylemesi kolay." Sinirlenmişti Katinacık. "Tabii, pardonlarla doğdun sen, kaltak."

Bir gün, elçinin karısı çiçekleriyle ilgili bir sorunu çözmüş gelirken, Katina'ya her şey değersiz ve önemsiz gelmişti.

190

"Ne büyük sorun!" diye düşünmüştü. Aşık kemiğine elleriyle dalıp, iliğı bir güzel içine çekmeye başlamıştı. Acıkmıştı. "Eğer senin bana, eti nasıl yemem gerektiğini öğretmeni beklersem, açlıktan ölürüm ben. Onun için hepsi, kansızlıktan nalları dikmeye hazırlar." Peçetesiyle ağzını silip lokmasını çabucak yutmuştu.

"A vous madame."

"A vu madam."

"Coupez la vianden. "*"

"Likör, yemeklerden sonra bayanlara ikram edilir. Bize başkası servis yapar. Biz asla tepsiye dokunmayız. Hizmetçi çayı tepsiyle bir sehpanın üstüne getirip bırakır ve herkese tek tek senin servis yapman gerekir. Herkesin gözlerinin içine bakarak kısa cümlelerle soracaksın, "Şeker? Limon?"

Zamanla, oldukça ilerleme kaydetmişlerdi. Madam Antu-anet'in çok hoşuna gidiyordu Katina'nın cin gibi olması. Ve onu istediğı kalıba sokuyordu.

Bir ay içinde Katina, Fransızca'yı da söktü. Nerede saklıydı bu mükemmel telaffuz? Yetenekli olmak başka şeydi.

Ertesi hafta Katina, Madam Antuanet'e, oğlunun içinden şeytanı nasıl çıkaracaklarını bir kez daha anlatıyordu. "Ne saçma şeyler" diye düşünmüştü elçinin karısı. "Onca doktor bakmıştı ona, ilaçlar, tetkikler, hastaneler..." Oğlu hastaydı, hem de aklını yitirmişti. Ama ne de olsa anne yüreğı, düzeleceğine dair ümidini yitirmiyordu.

"Olur mu dersin? Bakarsın belli olmaz... Hiç kimse başaramadı onu iyileştirmeyi; ama bakarsın bu kadınlar..." Ah şu umut!

Katina'ya istediğı, oğlunun vaftizinde kullanılan yağlı bezleri ve zıbınları verdi. "Bir melekti." Oğlunun bebeklik eşyasını çıkarınca La Font Hanım'ın gözleri dolmuştu. Hâlâ bebek pudrası kokuyordu.

"İşte bunlar, hepsini al" demişti Katina'ya.

Mark doğduğu zaman dedesi Aleksyadi'nin gözleri yaşlarla dolmuştu. Hayattaki her şeyi o olmuştu. "Benin kulaklarımı ve Aleksiadilerin alnını almış. Kaybettiğimiz erkek kardeşimin adı-

' Eti kesin.

191

nı, Mark ismini verelim ona" dediğinde kimse itiraz etmemiştii. İşte böylece çocuk Mark adıyla vaftiz edilimişti.

Mark bebekken melekler kadar güzeldi. Hem de çok bakımlı, semiz bir melekti. Sarı bukleleri, tombul yanakları vardı. Beyaz yakalarıyla, oyuncak atlarıyla oynardı. Onu bol bol besleyen dedesi, üç tane oyuncak sallanan at almıştı ona. Karısına ve kızına, "Eğer size bıraksam, çocuk açlıktan ölecek" derdi. Onlardan gizli, rendelenmiş havuç, salatalık, köfte ve fırında patates yedirirdi. Kendi çocuklarında başarısız olduğuna inandığından, bunu Mark'la telafi etmeye çalışıyordu.

Dedesi onun diğerlerinden, hem Yunan âdetlerinde hem Yunanca'da hem de inançlarda daha ileride olmasını istiyordu. Onu orijinal bir Yunan yapmak için kendi düşünce ve görüşlerini aşılamaaya çalışıyordu ona. Böylece Mark henüz daha dört yaşındayken, Türk fetihlerine karşı direnmek için dökülen kanlardan, Yunan toplumunun verdiği savaştan haberdardı. Karaıska-ki'nin, Zeus'un, Herkül'ün kim olduklarını öğrenmişti. Her gece, kahramanların, zaferlerin, kılıçların ve savaşların hayaliyle uyuyordu. Mark'ın her türlü kaprisine annesi "Hayır" derken, dedesi "Evet" diyordu.

İskenderiye'deki iyi aile çocuklarının aldığı gibi bir eğitim alıyordu. Piyano, keman, yazı, genel kültür, Fransızca, Yunanca, coğrafya, tarih, matematik, kılıç, binicilik ve tenis derslerine devam ediyordu. Öğretmenlerin, matmazellerin ve eğitmenlerin biri geliyor biri gidiyordu.

Mark'ın hastanede kaldığı üçüncü senenin yazında, babasının ve bir doktor arkadaşının gözetiminde olacağına dair bir sürü evrak imzalayarak, onu hastaneden İskenderiye'deki eve geri getirmeyi bin bir güçlkle de olsa başarmışlardı. Doktorlar, hastanın eve dönmesi konusunda çok tereddüt etmişlerdi. Ancak bazen de, umulanın aksine, ona iyi de gelebileceğini düşünmüşlerdi.

Sonunda, doktor Kleber'in de onlara, Mark'tan gözünü ayırmayacağına dair söz vermesi üzerine, eve dönmesi için izin vermişlerdi. Doktor Kleber, hastaneden Mark'ın dosyasını aldıktan sonra böyle bir şey önerdiği için pişman olmuştu. Onunla ilgili raporları okuduğunda sorununun sadece basit bir korku krizi olduğunu sanmıştı. Ancak artık onun bir canavar olduğunu düşünüyordu. Günlük hayatta yaşanan kötü anlar veya olaylar za-192

manla unutulup giderdi. Ama bunlar kağıda döküldüğünde canavar gibi görülebiliyorsun.

14 Nisan 1885 (Sekiz yaşındaydı). Bir kanaryanın gözlerini oyup çıkardı.

2 Eylül 1887. Annesiyle tartışırken, sinirle elindeki çatalı fırlatarak onun gözlerinden yaralanmasına sebep oldu.

26 Ocak 1888. Onun istediğı yemeğı pişirmediğı için aşçıyı kızgın yağla yaktı. Kadın tedaviye alındı.

Bütün bunlara, ergenlik çağı öncesi oluşan sinir ve onun huysuz karakteri sebep olarak gösterilmişti. Geçirdiğı başka sinir krizleri de kaydedilmişti. Daha öncekilere yakın tarihlerde, biri diğlerinden daha beter olan vakalardı bunlar. Daha sonraki yıllarda hayvanlara işkence ettiğı için eve hayvan almamışlardı. Yeni doğmuş bir kuşun şah damarını kesmiş, kuşu ondan kurtarmak isteyen dedesine de saldırmıştı. Daha erkenden önlemlerini almalıydılar, diye düşünmüştü doktor. "Ama, aileler öyle kolayca kabul etmezler bu tür hastalıkları."

Akşamüstü saat beşte Mark, dedesinin kolunda, annesi ve anneannesiyle beraber at arabasıyla geldi.

"Tıpkı annesi. Oğlum, oğlum benim, nasıl da özledim seni" derken, bir taraftan da hıçkırıklarla ağlamıştı dedesi. İlk haftalar gayet sakin geçmişti. Yolculuk için ilaçların dozu artırılmıştı.

"Bana gayet iyi görünüyor" demişti Madam Aleksiadı.

Diğelerine de gayet iyi görünüyordu. Sadece bakışlarına dikkat edersen bir bulanıklık, bir belirsizlik, tuhaf bir şey görüyordun.

Olay, salı günü sabahı, saat altıyla yedi arası gerçekleşmişti. İskenderiye'de şafak söküyordu. Hafif, tatlı bir rüzgâr denizin serinliğini taşıyordu karaya. Sahildeki görkemli palmye ağaçları, kıpırdamadan denizden gelen serinliği içlerine çekiyorlardı. Güneşin doğmasıyla sıcak çekilmez olurdu. Hiç alışkanlığı olmamasına rağmen Aleksiadı Hanım, sabahın çok erken bir saatinde uyanmıştı. Belki de önceki gün kocasına çok kızdığı için uyuyamamıştı. Ama bu insanları davet etmek nasıl bir fikirdi? Doktorlar bu tür şeyleri yasaklamışlardı. Tartışmışlardı, misafir çağrılmayacaktı. Yatağında oturmuş manzaranın tadını çıkarıyordu.

"Birazdan kahvaltımı isteyeceğim. Şimdilik kalsın" diye düşünüyordu. Mark, elinde bir çakıyla anneannesinin üstüne sal-
193

dırmıştı. Nereden girmişti içeriye? Allah'tan kadıncağız uyanıktı da ona karşı koyabilmişti. Ondan kurtulmak için boğuşmaya başladı. Kerpeten gibi elleriyle kadının boğazına yapışmıştı. Deli kuvveti bu olsa gerek! Zavallı kadın bağırarak istiyordu ama nefes alamıyordu. Mark cinnet halinde, durmadan kadına vuruyor ve onu yaralıyordu. Kadın can havliyle bağırınca onu duymuşlardı. Ev ayaklanmıştı. Herkes onun odasına doğru koşmuştu. Uç erkek zar zor katilin pençelerini kadının üstünden alabilmişti. Bambaşka bir yaratığa dönüşmüştü. Terden sıırıslıklam olmuş, ağzından köpükler çıkıyor, tir tir titriyordu; gözbebekle-ri küçülmüştü. Aptallaşmışlardı. Hırlıyor, böğürüyordu. Doktor kadını kendine getirmeye çalışıyordu. Buz gibi olmuştu vücudu. Boynu morarmış ve ciğerleri yeni yeni havaya kavuşabil-mişti. Eğer o anda orada doktor olmasaydı, kadın çoktan gitmişti.

Evdeki bütün bıçaklar ortadan kaldırılmıştı. Mutfakta, ahırlarda ne kadar bıçak varsa, hepsi yok edilmişti. Ucu sivri, delici olan bütün aletler saklanmıştı. Jilet bıçakları dolaplarda kilitliydi. Ama nasıl olmuşsa, küçük çakıları hiç düşünmemişlerdi. Hatta çakı bile sayılamazdı onlar. Babasının, piposunu temizlemek için kullandığı

küçük bir şeydi. Küçük olduğı için de iç organlara zarar vermemişti.

Bu olaydan sonra yaşlı Aleksiadı, torunun bu durumunun sorumlusu olarak damadının soyunu suçlamaya başlamıştı. "Pis Fransızlar. Değersizler. Rezil döller." Halbuki, pisi pisine kaybettikleri kardeş Mark'ın da, bu tür şeylere eğilimi olduğunu, ancak onun etrafına değil de kendine zarar verdiğini ve sonunda da bir tüfekte beynini dağıtıp intihar ettiğini tamamen unutmuştu. Hatta, annesinin, bir köşeye topladığı bez parçaları için günlerce, hiç sebepsiz ağladığını da tamamen unutmuştu.

"İşte, hepsini al."

Oğlunun bebeklik eşyasını gözyaşları içinde sarıp verdi. Ka-tina, vaftiz eşyasını bir çantaya koydu.

"Artık unut onu. Gerisini sen bana bırak."

Mark'ın tedavisiyle ilgilenen doktor izmir'de kendi kliniğini açmıştı. Gerçekten de çok iyi bir doktordu. Mark hiçbir şekilde onun yanından ayrılmamalıydı. Onu yakından izlemek için izmir'e tayinlerini istemişlerdi. İşler yolunda gitmiş, Pier La Font,

194

izmir'deki konsoloslukta demiryolları sayesinde yeni bir mevki-ye atanmıştı.

Siryo Karaman

Artık, Pari'yle hemen hemen her gün görüşüyorlardı. Pahalı hediyelere bakıyor ve düğünleri için gönderilen iyi dileklerin yazılı olduğu kartları okuyorlardı.

"Ömür boyu, çiçek gibi bir hayatınız ve hayırlı evlatlarınız olsun."

"Pari, bunu bana şimdiye kadar iki kez söylediler!"

Çocuksuz hiçbir evlilik, sağlam bir evlilik değildir. Evliliğin ilk senesinde herkes, "Daha erken, gençliğinizin tadını çıkarın biraz" der. İkinci seneyse endişelenmeye ve sana farklı bakmaya başlarlar.

"Nesi var ki bu kadının, hamile kalamıyor mu?" diye konuşurlar kendi aralarında; yüzüne karşı ise kibarca, "Çocuk yapmayacak

mısınız?" diye sorarlar dilleri zehir saçanlar. Kendi yamukluklarına ve kamburlarına bakmazlar onlar!

Çaylarını, evin arka tarafındaki, aydınlığın karşısına denk ge-lea ve camları Sıryo'nun çalışma odasına bakan yerde içtiler.

"Şu Türk alışkanlıklarından hoşuma giden bir şey varsa, o da bu acı çay. Kovalarca içebilirim. Antuanet'inki gibi İngiliz çayı olmayacak ama."

O sabah Madam Antuanet, ona hangi elbiselerini, nerede ve ne zaman giymesi gerektiğini de söylemişti.

"Gardırobun eksik. Hâlâ ihtiyacın olan bazı şeyler var. Ama söylemeliyim ki, elbiselerin çok iyi dikilmiş. Bravo Katina."

Elbiselerinden bazıları Antuanet'in bile kıskandığı sanat eserleriydi sanki. Bazılarınınsa giyilmemesi gerekiyordu. A, yok, yok. Bunlar haute couture saçmalıklarıydı. Ama Katina'ya hiçbir şey söylememişti. "Bunları giymesen iyi olur. Daha sonra bakarız çaresine" demişti sadece.

İşte böylece, yeni siparişler için ölçü almaya gelmişlerdi. Bu sefer Antuanet de oradaydı. Tenis ve binicilik için kostümler diktirdi.

"Pari, ata binmek için de özel bir kıyafetin olması gerektiğini bilmiyordum."

195

Kilise için, çay saati için, iki üç tane de akşam davetleri için ayrı ayrı elbiseler dikildi: Basit, sade ve hanım hanımcık. Olması gerektiği gibi. Hatta, Katina'nın dolaba asmadan önce üç kez okuyup üflediği bir cenaze kıyafeti de dikilmişti. • Sıryo'nun çalışma odasının önünde, duvarında sarkaçlı bir saatin, yerde halıların ve iki kanatlı kapısının girişinde Afrika ağacından yapılmış bir heykelin durduğu büyük bir hol vardı. Sıryo, güvensizliği yüzünden bekârdı. Ailenin ilk çocuğuydu ve işlerin arkasındaki beyindi. Sıryo, bir şey dediğinde, onunla hemfikir olmasalar bile, Konstantino da, Dimosteni de bunu itirazsız kabul ediyorlardı. İşletme üçe bölünmüştü; biri diğerlerini de koruyordu. Dimosteni'nin hangi tütününü alacağını Sıryo söylemezdi; o sadece "Tütün alacağız" derdi. Hangi dirseklerin

alınacağıyla ilgilenmez, sadece, "Uç değil dört tane dirsek alacağız" derdi. Siryo, kimseyle fazla muhabbeti olsun istemezdi. Kısa cümleler kurduğu ve kaşlarını çatarak konuştuğu zamanlar, sesini kesip ortalıktan yok olman gerektiğini anlardın.

Onlar odalarına çekildiklerinde, kardeşlerinin ailevi meseleleri onu hiç ilgilendirmezdi. Ama aynı evin içinde yaşıyorlardı ve ev Karamanların eviydi. Mademki küçük bey yuvasını dağıtıp karısını evden kovdu, o da gitsindi o zaman oradan. Gidip başka yerde kursundu yeni ailesini, izmir'de ilk kez duyuluyordu Karamanların kadınlarla ilişkilerine dair olaylar ve bu durum Siryo'nun hiç hoşuna gitmiyordu. Bunu, ona da söylemişti. Ka-tina, Karaman adına yakışır, uygun başka bir ev bulunana kadar orada kalabilecekti. En baştan yeni bir yer inşa edilecekti.

"Anne bu adam aksi, zaptiye gibi, kötü niyetli. Şuna büyü mü yapsak?"

Daha sonraki günler, konuşmaları hep Siryo'nun geçimsizlikleri ve aksilikleri üzerine olmuştu.

Siryo'yla dalga geçmek için ona Tanrı lakabını takmışlardı. Katina, "Tanrı, dün küplere bindi sinirinden. Neymiş, hizmetçilerden biri, onun piposunu, piponun yanındaki tahtadan çukur gibi şeyin içine değil de, kül tablasının içine koymuş. Ha ha ha! Görmelisin anne, saat ondan sonra, saati ayarlamaya gelen saatçiden başka hiç kimse onun çalışma odasının önünden geçemiyor. Ha ha ha! Belli ki adam doğuştan ters. Ha ha ha!" diye anlatıyordu.

Eftalya, zorun yumuşaması ve yatışması için hemen işe koyulmuştu. Onun yemeğine katılması için sakinleştirici toz yapmış-

196

ti. "Yemeklerden sonra geceleri karın ağrısından uyuyamayın-ca, ona bundan vereceğiz ve böylece ağrıları dinince sana duacı olacak." Siryo'nun, dikkatlice bakınca, kardeşinden daha erkeksi bir görünüme sahip ve daha otoriter olduğu fark ediliyordu, izmir'de onunki pek alışıldık bir sima değildi. Çünkü onun gidiş geliş saatleri ve yolu belliydi. Salı, perşembe ve cumartesi günleri evden kulübe,

külüpten de eve gider gelirdi. Nadiren de bazı akşam davetlerine ve kiliseye giderdi. Bayramlarda neredeyse hiç gitmezdi kiliseye. Bu yüzden de halkın hayal gücü devreye giriyordu. Evdeki hizmetçilerin anlattıklarına dayanarak insanlar onu, insan kılığında bir canavar, kötü bir insan zannediyorlardı haklı olarak. Patron olarak gerçekten de sert bir insandı Siryo. Sert ama adil bir patrondur. Bir erkek olarak da yakışıklıydı. Tam bir erkekti. Geniş omuzlarıyla yakışıklı bir erkekti.

Siryo hiçbir zaman genç olmamıştı. Sanki o doğuştan olgun biriydi. Bir zamanlar arkadaşlarının, ona çaktırmadan zengin bir şehirli kızla arasını yapmaya çalıştıkları olmuştu. Siryo davet edildiği akşam yemeğine gitmiş ama durumu fark eder etmez, kaşlarını çatarak oradan hemen ayrılmış; hatta ev sahipleriyle de hem selamı sabahı hem de bütün ticari ilişkilerini kesmişti. O günden beri, daha çok kendi içine kapanmıştı. Artık kimse ona ne evlilikten ne de mutluluktan bahsetmeye cesaret edebilmişti.

Konstantino, Siryo'ya nazaran daha sevilen biriydi. Daha girişkendi; akşam davetleri, arkadaşlar, piyano eşliğinde söylenen şarkılar, arylar ve hayırseverlik etkinlikleri... Tamamen bambaşka bir insandı.

Daha sonraki haftalarda, Karamanların işleri yoğunlaşmıştı. Kim bilir nereden çıkmıştı ve niyeydi bu furya? Dimosteni aniden Atina'ya, Konstantino Sakız Adası'na gitmişti. Bir sabah da Siryo'nun istanbul'a gitmek için valizini topladığı görülmüştü. Katina odasının camından bakarken, hiç kimseye bir şey söylemeden at arabasına binerken görmüştü onu.

Başını kaldırıp sanki hâlâ orada yaşadığından emin olmak istercesine Katina'ya baktıktan sonra arabaya binmiş ve hareket için emir vermişti.

Beyefendinin, onun için odasında bir şey bıraktığını haber vermek için gelen hizmetçi odasının kapısını çalmıştı. Üzerinde sabahlığıyla inmişti merdivenleri. Siryo'nun çalışma masasının üstünde, lanet piposunun yanında, içinde açıklamaların yazılı ol-

197

duğı bir kağıdın bulunduğı zarf ve bir çift anahtar vardı.

Açıklamalar, 1, 2, 3 diye sıraya konulmuştu. Tıpkı onları yazan gibi düzenli ve intizamlıydılar. Nereye ne ödemesi gerekiyor; falancaya şu kadar, şu saatlerde şurada yoluna konması gereken işler.

Odasına geri dönünce yatağının üstünde deli gibi hoplamaya başlamıştı Katina. "Yaşasın özgürlük. Yaşasın." Yalnız kaldığını fark edince mutluluktan çığlıklar atmaya başlamıştı. Gittikleri yerden hiç dönmeseler de olurdu.

Arabayı gönderip annesini getirtmiş ve onu bordürleri olan ve penceresinden yaseminlerin göründüğü kırmızı odaya yerleştirmişti. Odanın yerleri cilayla parlatılmıştı; yatakta iki tane ipek döşek ve başlığındaysa altın yaldızlı melekler vardı.

Saat üçte gelmişti tüccar. Katina, Siryo'nun çalışma masasına yerleşmişti rahatça. Tüccar içeri girince, üç kere yerlere kadar eğilip selamlamıştı Katina'yı, ardından öne iki adım daha atarak tekrar eğilmişti önünde. Gemiye yüklediğı malın parasının ödenmesini istemişti. Uç bin sekiz yüz yirmi sekiz kuruştı.

"Bakmam lazım" dedi Katina. Bir Karaman olarak onu aşağılamak istemişti.

"Ama hanımefendi, yüklendi ve ambarlara kondu" dedi Yunan tüccar.

"Malı görmem lazım" dedi tekrar kesin bir tavırla Katina. Adamı pek gözü tutmamıştı.

Adama oturmasını söyledikten sonra, annesinin odasına koşmuştu.

"Anne, iskambilleri al eline. Hiçbir zaman böyle el pençe divan duranlardan hoşlanmadım. Bükemediğın eli öpeceksin, her uzatılanı değil!"

Ana kız el çantalarıyla limana gitmeye hazır aşağıya inmişlerdi.

Yunan tüccar şaşırmıştı; ancak onları peşi sıra takip etmişti.

Limanda, Spiro'nun son nefesini verdiği köşeyi görünce, Katina'nın tüyleri diken diken olmuştu.

"Beni, doğruyu yapmam için ruhunla aydınlat kocam."

Tekne, içindeki malların ağırlığı yüzünden iyice oturmuş bir halde iskeleye bağlanmıştı.

"Sence de çok yüklü değil mi be anne?"

Daha önce de Spiro'yla birçok kez tekne yüklemişlerdi. Eteklerini toplayarak küpeştelere oturmuş ve ambarlara inmiş-

198

lerdi. Pamuk yüklüydü tekne. Hava güzeldi ve yolculuk üç gün sürecekti.

Hakkında hiçbir şey bilmediği pamuktan eline biraz alıp kok-lamıştı.

Tekne, rüzgârda gıcırıyordu. İskeleti eski görünüyordu ama sağlamdı. Her şey düzgündü; filikalar bile.

"Mal nereye gidiyor?"

"Kavala'ya hanımefendim."

"Pandelya'nın teknesine yüklenecek."

Bu sefer Yunan tüccar sinirlenerek karşı çıktı.

"Malı kimin götüreceği seni ne diye ilgilendiriyor ki? Sen malı benim istediğim tekneye yükledikten sonra paranı alacaksın" dedi Karaman Hanım.

"Hı..."

Kızıyla aynı fikirde olan Eftalya da, farkında olmadan kafasını sallamıştı.

Sinek karonun üst üste açılması, yolculuğun kötü olacağına işaret etti; hatta dönüşünün olmadığını.

Yunan tüccarın teknesi iki gün sonra, zeytinyağı varilleriyle yüklü bir halde kayalara oturmuştu. Sonuçta adam değildi sorun. Onun alinyazısıydı kötü olan ve Katina'yı huzursuz kılan.

Haftalar geçmiş ama yeni ev konusunda hiçbir gelişme olmamıştı.

Hanımefendilik dersleri normal devam ediyordu. Yürümesini, ayakta durmasını, yemesini, bir şeyi kabul ederken nasıl davranması gerektiğini, teşekkür etmesini, servis yapmasını öğrenmiş ve gelişme kaydettikçe sanat hakkında, edebiyat hakkında hatta o zamanın modası hakkında da bilgi edinmeye başlamıştı. Ancak Karaman Sarayı'ndaki durum hâlâ düzelmiş değildi.

Sonunda Antuanet, sohbet ederlerken, o güne kadar Katina'nın bile aklına gelmeyen bir tavsiyede bulunmuştu.

"Violeta'nın düzenine alışkın olan bütün hizmetçiler gidip yerine yenileri gelse?"

Gördün mü nasıl da işe yarıyor iki beynin işbirliği yapması? Sonraki hafta yemek odasına inen Karamanlar, büfenin üstünde sıcak küçük Fransız ekmeklerini, taze portakalları, fram-buaz marmelatını ve omletleri gördüler. Yeni aşçı Fransız'dı. Beyazlar içinde büfenin yanında durmuş, yapılanları kontrol ediyordu. Kahve bile eskisinden üç kat daha güzel kokuyordu. Fransız Konsolosluğu onu bulmak için tam üç gün uğraşmıştı. Oda hizmetçileri Avinyon'dan, aşçı yamakları Amiens'tendi. Diğer hizmetçilerse tertemiz yıkanmış şalvarlı Türklerdi. Hep-

199

si, Katina'yı hanımefendileri olarak bellemişti ve onun her işareti bir emirdi. Ama vereceği işaretlerin nasıl olması gerektiğini bilmediği için tekrar Madam Antuanet'e gitmişti.

"Mon Dieu" dedi Antuanet.

"Mondie" diye tekrarladı Katina.

İzmir'in hapishanelerinde

Hayvanların çalınacağı o gece, Pavlaki Bey ve Aleparo, zaptiyelerin eline düşmekten kıl payı kurtulmuş ve karanlığın içinde kaybolmuşlardı. Ne yiyecekleri vardı ne de saklanabilecekleri bir yer. Aleparo'nun, "Bizi kim ele verdi?" diye düşünmekten beyni çatlatıyordu. En sonunda, ortaklarını ve iş yaptığı adamları iyice kafasında ölçüp tarttıktan ve bunlardan bazılarının kavgada öldürüldüğünü hesaba kattıktan sonra, dul Şerbetog-lu'nun, yani Karaman Hanım'ın onları ele verdiği ortaya çıkmış ve sır perdesi ortadan kalkmıştı. Birden Aleparo her şeyi fark etmişti.

"O pis kadın bizi ele verdi."

O günlerde, Evangelya'nın Eftalya Hanım'ın dükkânına üst üste bedavadan güzelleşmeye gittiğini hatırlamıştı. Gece gündüz

oradaydı. Bir sabah hayvanlarla ilgili onlara ötmüş olabilirdi. Aleparo Manolaki için Karaman demek, para demektir. Hem de çok para. Onları gene yakalamışlardı. Bu sefer de, onun aç kalmaması için gecenin bir yarısı, Megula'daki barakaya peynir, ekmek, kavurma ve rakı götüren nişanlısının hatası yüzünden olmuştu olan. Ve onları İzmir Hapishanesi'ne tıktılar.

Pavlaki Bey, uyuması için verilen tahtanın üstünde yatıyordu ve yerleşmek için diğer tarafa döndü.

Barbut oynayarak milleti donuna kadar soydukları Selanik Hapishanesi'ndeki yıllarını düşünüyordu. Ne güzel yıllardı onlar. Hücrenin kapısı açılmış ve içeriye, ite kaka Aleparo'yu atmışlardı. Dayaktan mahvolmuştu. Sağ gözü morarmıştı ve bir dişi sallanıyordu; burnuysa eskisi gibi görünmüyordu artık. Onu karşısında görünce Pavlaki, "Hımm... Hoş geldin iki gözüm" demişti.

200

Aleparo kıyafetini düzeltmek için silkelendi. Yerde duran çinko bir kaptaki yarım çayla suyu kaşını temizlemek için kullandı.

Pavlaki Bey, bütün bir gece hiç gözünü kırpmamıştı. Arkadaş istiyordu. Nadiren de olsa, hücrede yalnız kalıp hapishanenin yalnızlığını hissettiği zamanlarda, suratını kapının parmaklıklarına dayar, dışarıdaki küçük masada oturan gardiyanlarla çene çalardı. Bunca yıldır ne tuhaf, ne ilginç hikâyeler duymuştu gardiyanlar. Onlar, en âlâ hırsızlardan daha fazla düzenbazlık, daha fazla numara bilirlerdi. Ve bazen gardiyanlardan, işinde yararlı olabilecek ilginç şeyler de öğrenebiliyordu. Bir seferinde Selanik'teyken, Gepsimiro gardiyanın birinden, yan tarafındaki hücrede yatan müebbetliğin, bir yerlere çok fazla miktarda para sakladığını ama hiç kimseye söylemediğini duymuştu. O zamanki gardiyan Zaharopulo, başkalarının birikimleriyle kolayca köşeyi dönmekle kafayı bozmuştu ve mahkûmlarla aynı hücrede yaşadığı ve beş parasız olduğu için de kendini aptal gibi hisseden biriydi.

Pavlaki, "Aptal olma be! Burada şu yaşadığına hayat mı denir? Ben, hiç olmadı girip çıkıyorum. Ama sen hep buradasın. Kemiklerin de burada kalacak. Bu, müebbet hapse mahkûm olmaktan daha beter" diyordu.

Artık gardiyana, hapishanenin demirleri fazla ağır gelmeye başlamıştı. Geceleri gidiyor, sabaha karşı gün ışımadan, karanlıkta geri dönüyordu.

"Yandakinin parasını yarı yarıya bölüşelim mi? Senin hiçbir şey yapmana gerek yok. Sadece beni onunla aynı hücreye koy yeter. Ben hallederim" demişti Pavlaki Zaharopulo'ya.

Söyleye söyleye sonunda onu ikna etmeyi başarmıştı. Zaten kaybedecek neyi vardı ki? Müebbetlik hiç avluya çıkmazdı. Pavlaki, hücresinde gazyağıyla uyduruktan bir yangın çıkarıp, "Yangın var, yangın var" diye bağırmış, bunun üzerine de apar topar Pavlaki'yi müebbetlik mahkûmun hücresine koymuşlardı. Altı kişi öldürmüştü adam; ama hiç vicdan azabı çekmiyordu. "Hakketmişlerdi piç kurulan. Şimdi bana yeniden yapar mısın diye sorsan, hiç tereddüt etmem gene çekerim bıçağı" derdi.

Pavlaki Bey en yakın arkadaşı olmuş, bir an olsun onun yanından ayrılmamıştı. Başlarda konuşmuyor, tek kelime bile etmiyordu. Hep Pavlaki Bey konuşuyordu. Yok şuydu, yok buydu, ona bir sürü şeyler anlatıyordu; hatta çocuklarıyla ilgili göz

201

yaşartan hikâyeler bile. O kadar çok konuşup onun canını sıkıyordu ki, bir seferinde adam elinin tersiyle Pavlaki Bey'e bir tokat atmıştı susması için. Pavlaki'yi bu da durduramamıştı. Her yolu deniyordu. Ona kadınlardan, tespihlerden ve bir sürü değışik konudan bahsetmeye devam etmişti; ama nafile. Bu sefer ikinci aşamaya geçti Pavlaki. Ona İsa, aile, çocuklar, vatan ve ana sevgisinden bahsetmeye başlamıştı. Ama yine boşa çabalamıştı. Pavlaki sinirlenmeye başlamıştı artık. Ne biçim bir insan bu böyle diye düşünmüş ama öte yandan da tavrını sürdürmeye devam etmişti.

Her insanın zayıf bir noktası vardır. Bununkini de bulacağım, diyordu içinden. Ve sonunda bulmuştu da.

Bir gün, günah çıkartmaları için papaz gelmişti hapishaneye.

Müebbetliğı zorla götürmüşlerdi ama ağzını bıçak açmamıştı. Papaz sandalyede, o da karşısında, çıt çıkarmadan birbirlerine bakmışlardı.

"Evladım, günahlarını söyle ki Tanrı'ya, ruhunu kurtarabile-sin" demişti papaz.

Sessizlik. O zamanlar hücre hücre giderlerdi papazı görmeye. Bu sayede, dışarıda sırasını bekleyen Pavlaki Bey konuşulanlara kulak kabartmıştı. Kulakları, işi için vazgeçilmez organıydı. Ama tabii ki onu kullanmak ayrı bir meziyetti. Kulağını dayadığı zaman kasalara, hepsi çiçek gibi açılırdı.

Bir şeyler söylemesi gereken papaz, kötü şeyler yapmış olan ruhun huzur bulması gerektiğinden ve kurtuluşundan bahsetmeye başlamıştı. Müebbetlik o zaman, "Kes sesini" demişti. Papaz konuşmaya devam edince, "Kes sesini kara köpek" diyerek papazın boğazına yapışıp, "ben asıl Kiriçanga'nın icabına bakmazsam huzur bulamayacağım" demişti.

Onun da zayıf yanı buydu. Başladığı eserini bitirmek. Kiri-çanga, Vololu, çalıntı mallar alan, tarihi eser kaçakçılığı yapan ve başkalarıyla da pis işlere bulaşmış biriydi. Müebbetlik, onun iş ortaklarının hepsinin üstesinden gelmiş ama onu elinden kaçırmıştı. Diğerleri canını bıçağıyla alınca ömür boyu hapse çarptırılmış ve hapishanenin dayısı olmuştu.

O zaman Pavlaki gardiyana, Volo'dakilerle irtibat kurmasını ve Kiriçanga hakkında bilgi edinmesini söylemişti. Aldıkları istihbarata göre onun için, "Saygıdeğer bir vatandaş" deniyordu. Arsaları, parası ve düzgün bir ailesi vardı. Hücredeyken, yok onun hakkında, yok şunun hakkında, yok ona gününü göster-

202

miş, yok onu atmış gibi bir sürü değişik hikâye anlatırken, araya bir de Kiriçanga'nın adını sıkıştırmıştı Pavlaki Bey. Ağır ceza mahkûmu onun adını duyunca, ilk kez kafasını kaldırıp Pav-laki'ye bakmıştı.

Konuyu çalıntı sabunlara getirmiş olan Pavlaki Bey'in iki aylık cezası dolunca çıkmak zorunda kalmış ama bir hafta içinde, tavşan postlarını, samur postları diye satmaktan tekrar içeri girmişti, işte o zaman Pavlaki Bey, Kiriçanga hakkındaki yeni gelişmelere dair harika bir hikâye uydurmuştu.

"Dışarıdayken duyduğuma göre, Kiriçanga birdenbire acayip zengin olmuş ve bütün Volo onun önünde el pençe divan duruyormuş" demişti.

Artık tepki verme zamanıydı. Ve vermişti de. İlk hareketi, sanki Kiriçanga'nın boynunu sıkmadan önce parmaklarına jimnastik yaptırmak ister gibi, parmaklarını ileri geri bükmesi olmuştu. O günden itibaren, onlara zafer kazandıracak olan kaçışlarını planlamaya başladılar. Ne de olsa bu yüzden Selanik'ten ailece ayrılmaya mecbur kalmışlardı Gepsimirolar.

Kâğıt kalem alıp planlar, programlar yapmaya başlamışlardı. Namussuzların çok keskin zekaları vardır; bir de delilerin. Müebbet mahkûmunun, paranın nerede saklı olduğunu söylemeyeceğini biliyordu Pavlaki Bey. Bu yüzden dışarıya çıkmaları lazımdı. Kaçacaklardı.

Bu hapishaneden bir sonraki çıkışı yirmi günü bulmuştu. Pavlaki Bey, çıktığı günün akşamı kendi ayaklarıyla gelip hapishanenin kapısını çalmıştı. Ne tuhaf! Küçük şapkası, gür bıyığı, üzerinde çizgili takım elbisesi vardı; sert kuzey rüzgârı estiği için nezlesi daha da kötüleşmesin diye bir kaşkola sarınmıştı.

Girişte gardiyanlar onunla dalga geçip gülüyorlardı.

"Ha ha ha! Nereden kaptın Gepsimiro?"

Pavlaki Bey onlarla şakalaşıyor ve durmadan hapsiriyordu. ! Ne kadar hapsiriyorsa, kaşkolü o kadar çok yüzüne kapatıyordu. Kendi gardiyanını bulup evinin anahtarlarını bıraktığını ve bu yüzden de karısının onu içeriye almadığını söyleyerek onu hücreğine götürmesini istemişti.

"Anahtar mı? Sen mi? Yuh olsun sana! Ayıp be! Ha ha ha! Senin ne ihtiyacın olur ki anahtara?"

Şakalaşa şakalaşa onun içeriye girmesine izin vermişlerdi.

"Yürü hadi. Yolu sen biliyorsun nasılsa."

Pavlaki Bey, rahatça hücreye doğru yürümüş, duvarda asılı duran anahtarlarla kapısını açmıştı. Saat on bir buçuktu ve nor-
203

mal olarak insanlar bu saatte acıktıklarından gardiyanlar yemeğe çıkmışlardı. Pavlaki Bey, onların huylarını çok iyi biliyordu. Sohbet, şarap, kokoreç ve bir türlü iflah olmayan mahkûmlar hakkında dedikodu; böyle geçerdi günleri gardiyanların. Ne yapsınlar onlar da? Zamanla cinayetlere, hırsızlıklara ya da diğer bir sürü değişik suçlara alışmışlardı ve artık duydukları hiçbir şey onları şaşırtmıyordu.

Pavlaki, az sonra rüzgâr almasın diye şapkasını iyice yüzüne doğru eymiş ve bir eliyle tutarak, uzaktan anahtar gardiyanlara göstererek çıkıp gitmişti.

Üç saat sonra, yedinci koridorun gardiyanı Pavlaki Bey'i, çıplak, ağzı bağlı ve müebbet mahkûmunun hücreesindeki yatağa bağlı olarak bulunca alarm verilmişti.

İki gün sonra Pavlaki, Dayı'yla Volo'da, önceden belirledikleri bir yerde buluştu. Sakin, sessiz bir yerdi. Dayı görevini bitirmek için hazırlık yapmıştı. Bıçaklar, kesici aletler, kayışlar; ne bulduysa toplamıştı. Pavlaki Bey, paranın nerede olduğunu öğrenmek için sormaya başlamıştı.

"Paraların nerde olduğunu ben de bileyim. Bakarsın başına bir iş gelir falan. Zavallı, ben senin o kadar hapisten çıkmaya yardım ettim, değil mi ama; paraların nerede olduğunu bilmeye hakkım yok mu?" diye başlamıştı konuşmaya.

Dayı, parayı hiç hesaba katmamıştı bile. "Kiriçanga'nın evinde" diye cevap vermişti. Pavlaki Bey, para falan yok ortada diye vesveselenmeye başlamıştı. O, hikâyeyi başka türlü duymuştu. Ne olmuştu peki?

Bu uzun boylu adamın bir tane kız kardeşi varmış. Otuz yaşına girmesine rağmen dinçmiş. Kız kardeşi günün birinde birisiyle

evlenmiş. Adam ilk önceleri çok iyi biri gibi duruyormuş ama sonradan soysuzun teki çıkmış. Çünkü sağdan soldan sorup onu iyice araştırmamışlar ki! Onlardan çıksın, kız evde kalmasın diye hemen vermişler kızı adama. İlk sene her şey gayet sakın ve iyiymiş. Bir gün damat kızı iyice dövüp her tarafını mosmor ettikten sonra getirip aileye demiş ki, "Onu geri alın." Aile telaşlanmış. Uzun boylu olan da, bunların neden olduğunu öğrenmek için anasını yollamış. İşte o zaman kız kardeşini berbat bir halde inleye inleye ağlarken ve tir tir titrerken bulmuşlar. Her gece, eve bir sürü insan geliyor, sağdaki odaya girip saatlerce konuşuyormuş. Arada bir kocası kafasını kapının aralığından dışarıya uzatıp, "Ye-
204

niek, şarap" diye bağırır ve eğer getirdiği yemek hoşuna gitmemişse kadının suratına fırlatmış. Başından beri, karısına en iyi davranışı buymuş meğer. Daha sonra kadını, canlarının istediğini yapmaya zorladıklarını öğrenmişler. Bazen altı bazen de sekiz kişi gelirlermiş. Daha seyrek olarak gelen liderleri Kiriçanga, her defasında içi para dolu valizlerle gelirmiş. Bazen aniden günlerce ortadan kaybolur, sonra birden üstleri başları kir, toprak içinde gene gelirlermiş. Bir gece Dayı, dolaba saklanmış. Çete gelince başlamışlar kâğıt oynayıp rakı içmeye ve tabii ki bir de, bir taraflarını düşünmüşler. Odaya elinde tepsiyle giren kadını saçlarından çekerek yere oturtmuşlar. Kocasını arkadaşlarına, evinde nasıl ve ne kadar isterlerse eğlenebilecekleri sözünü verdiği için içlerinden biri kadını sofaya yatırmış. Geri kalanlarsa apış aralarının keyfi için hazırlanmış, bekliyorlarmış. O gece bir şey yapmaya fırsat bulamadan, ölüm yakalamış onları. Dayı, ka-çamasınlar diye kapıyı kilitledikten sonra hepsini temize havale etmiş. Ne, kim, ne zaman, nerede ya da niye diye hiçbir şey sormamış. Lafların anlamı yok ki! Camdan kaçacakken yakalanmış. Yargılanmış. Yargıçlar, "Neden yaptın?" diye sormuşlar ama cevap vermemiş. "Ne oldu?" Gene cevap yok. "Aç da şu ağzını konuş be; yoksa asacağız seni." Yine tek kelime yok. Onun deli olduğunu ispatlamaya çalışan avukatı

yüzünden de, işler iyice karışmış; akli dengesinin yerinde olmadığına inanan yargıçlar, onu ömür boyu hapis cezasına çarptırmışlar.

Pavlaki Bey onun hakkındaki bu gerçekleri öğrenmişti ve şimdi paranın olmadığına dair daha çok kurt düşmüştü içine.

Volo halkı için Dayı bir efsaneydi. Bu tür olaylar, nasıl da kulaktan kulağa geçerken değişip büyülerdi. Bazıları, onları öldürmekle iyi yaptığını, bazılarıysa onun çetenin reisi olduğunu ve ganimeti paylaşırken aralarında anlaşmazlık çıktığını ve tartıştıkları için onları öldürdüğünü söylemişti. Şimdiye kadar ki durum, eğer gerçekten ortada yüklü bir para varsa, onun da Ki-riçanga'da olduğunu gösteriyordu ki, Dayı bugüne kadar sadece fazladan bir pantolondan başka bir şey göstermemişti. O pantolonu da, Pavlaki Bey'den ödünç almıştı.

Bu, Pavlaki Bey'e göre değildi. Cinayete bulaşmak istemediği için yavaş yavaş yollarını ayırmaya karar vermişti.

Gece, kulübede, sessizce, koyunların arasından başını kaldırıp Pavlaki'ye bakan Dayı, "Bu akşam" demişti.

205

"Bu akşam ne?"

"Bu akşam sana istediğini vereceğim."

"Bak sen! Demek varmış!"

"Var."

Dayı, boğazları kestiği aynı bıçakla, küçük parçalara böldüğü armudun parçalarını teker teker ağzına atıyordu. Dişlerini temizlemek içinse, bir ağaçtan kestiği daldan bir yonga kesip ucunu sivirtmişti.

"Sen kendin için hiçbir şey istemiyor musun?"

"Hiçbir şey."

Gece yarısı saat on ikiye doğru, dışarı çıkıp dar sokaklardan beraberce şehre doğru indiler. Volo, denizi, meydanları, tıpkı diğer yerlerde olduğu gibi çilekâr, farklı insanlarıyla güzel bir şehirdi. Kiriçanga'nın evi meydana bakıyordu. Ust katta üç, alt katta iki tane

penceresi ve binanın tam ortasında da kapısı vardı. Yerli ustalar tarafından yapılmıştı.

Dayı, durmaları için eliyle işaret etti. "Pusuyu buraya kuracağız. Neredeyse dışarı çıkar."

"Peki ya para?" diye sordu Pavlaki.

Dayı konuşmadı. Biraz sonra, evine dönen Kiriçanga görünmüştü. Denizden esen rüzgâr yüzünden hava soğuktu ve Kiriçanga, bir sağa bir sola yata yata, ne tarafa düşeceğine karar ve-remiyormuş gibi yalpalayarak, ağır adımlarla yürüyordu. Evinin kapısına varınca zincire bağlı olan anahtarla kapıyı açıp içeriye girdi. Herkes uykuda olduğu için ev sessizdi. Dayı, içeriinin karanlığında, Kiriçanga'nın boğazına kolunu dolayıp bıçağın ucunu dayayınca, nefes alıp da sesini dahi çıkaramamıştı.

"Seninle konuşma zahmetine girmedim ama borcum var. Ve benim için bunu sen ödeyeceksin. Ne kadar paran varsa evde, hepsini getir."

Gözleri dışarı fırlamış olan Kiriçanga, onun dediğini yapacağına dair kafasını salladı. Sağ elinde de öyle bir kaşıntı vardı ki; bütün gün para toplamış olmasına rağmen, "Para çıkacak" diye düşünüp durmuştu.

Sürükleyerek içeri götürdüler onu. Çalışma odasındaki küçük kasanın içinden, masasının çekmecesinden paralar çıktıkça, Pavlaki Bey eline geçeni cebine sokuşturdu. Kendi kendine gidip içinde evrakların olduğu bir dolabı, ardından yanındaki dolabı ve çalışma masasının çekmecelerini açmış, birkaç tane lira bulmuştu.

206

Daha sonra, çekmecedeki bir paket görüp almıştı. O sırada {Ciriçanga'nın "Ahh" diye inlediğini ve gözlerindeki korkuyu görünce, Pavlaki'nin yanılmayan içgüdüğü ona, kutunun değerli bir parça olduğunu söylemiş ve bunun üzerine kutuyu göğsüne koymuştu. Ağırda da. Heybesini tıpkı çarşıdan döndüğü zamanlarda olduğu gibi tıka basa doldurduktan sonra Dayı, bıçağını Kiriçanga'ya saplamaya başlamış, "Yeter bu kadarı artık, bu Tasia için" demiş ve

adamın karnını deşmişti. O anda üst kattaki kapı gıcırdarak açılmış, merdivenlerde bir kadın silueti belirmişti.

"Kim o? Sen misin Panayot?"

Dayı, çevik bir atlayışla evden çıkmayı başarmıştı. Kadın iki basamak daha aşağı inmiş ve yüklü olduğu için daha zor ve ağır hareket eden Pavlaki'yi görmüştü.

içeriye nasıl daleceklerinin planını yapmışlardı ama, nasıl kaçacaklarını hesaplamamışlardı hiç. Pavlaki Bey, üstünde değerli ganimetlerle meydanın ortasında donup kalmış, hangi yol Sela-nik'e gidiyor diye bulmaya çalışıyordu. Saklandıkları ağıla, sessizliğin içine geri gitmek istememişti. İnsanların içine karışarak, doğduğu şehre, Selanik'e doğru gitmek üzere yürümeye başlamıştı. Kiriçanga'nın evinden, yardım çığlıkları ve sesler duyuluyordu.

Dayı'dan duyduğu en son cümle cesedin üstünden atlarken söylediğı, "Allahaismarladık" olmuştu. O günden sonra, ondan hiçbir haber almamıştı.

Uzun süre yürümüş olan Gepsimiro, şafağın sökmesiyle, saklanmak için bir sakız ağacının altına oturdu. O anda, içinde ne olduğunu merak ettiği kutuyu açmak geldi aklına.

Kutunun içinden yassı, üzeri çocuklar tarafından çizilmiş gibi görünen, toprak ve kir içinde taşlar çıkmıştı. "Aman Tanrım, bunlardan daha tuhaf taş görmemiştim hayatımda. Tüh, bir de boşu boşuna saatlerdir taşıyorum bu ağır şeyleri" diye söylenmişti Pavlaki Bey. Taşlardan bir tanesinin üstünde, elinde tuttuğı siyah uzun sopayla, kırmızı renkle çizilmiş boğayı andıran ama su yüzünden aşınmış olan bir hayvanın yanında duran siyah renkle çizilmiş bir insan figürü vardı. Pavlaki Bey, bu taşı öyle bir attı ki; taş çalıların arkasına gitti. Diğer taş daha da büyüktü. Üzerindeki resimler yine aynı çocuk tarafından yapılmış gibiydi. Uzun boynuzları ve sakalı olan, gövdesine saplanmış tahta sopanın olduğu yerden kanlar akan, tuhaf bir inek çiziliydi.

"Aptal çocuk. Kan aşığıya doğru akar, yukarıya doğru değil!" dedi Pavlaki Bey. İneğın yanında çizgilerle yapılmış, şeyleri havaya kalkmış üç tane adam çizilmişti. Pavlaki Bey, bu resimleri çizmiş olduğunu düşündüğü çocuğı karşı bir tiksınme hissetmişti. Ne de olsa anormallerden hiç hazzetmezdi. Tanrı korkusu vardı onda. Bunu da öteki taşın yanına yolladıktan sonra elini, taşlardan bulaşmış olan kiri temizlemek için yeleşine silmişti. Önceki iki taş benzeyen, onlardan daha küçük olan üçüncü taşın da sonu aynı olmuştu. Artık boş olan kutuyu alıp sağıını solunu inceledi. Sadece dış tarafındaki ipin altında, "Pazı" yazıyordu.

Taşları bir kenara fırlattıktan hemen sonra oturup çabucak cebindeki paraları sayınca, hayal kırıklığı fazla uzun sürmemişti. Para saymakta çok hızlıydı Pavlaki Bey.

Haberin ondan önce ulaştığı Selanik'e, o da öyle ya da böyle bir şekilde ulaşmayı başarmıştı.

Selanik, "Volo'da cinayet! Volo'da cinayet" diye çınlıyordu.

Gepsimirolar, alelacele oradan uzaklara gitmek için ailece toplanmışlardı. Yeter ki, tekrar cinayete bulaşmasın, Pavlaki Bey kıta bile değıştirebilirdi. Böylece Halikarnas'a doğru yola çıkmışlardı. Aleparo, açılan kaşıyla ilgilenmeyi bitirmiş, bacağıyla ilgilenmeye başlamıştı. Ne kadar çok canı acıyorsa, bu halde olmasına sebep olan o iki pis orospuya o kadar çok küfrediyordu. Ef-talya'ya ve kızına. Pavlaki Bey, ona yan gözle baktı. Akşamın geri kalanını zaptiyeler, Gepsimiro'ya dayak atmakla geçirmişlerdi.

"Sizi kimin bu işe gönderdiğini söylicen mi bre?"

"Bilmiyorum."

"Bilmiyor musun? Al bakalım!" Ve ardı ardına iniyordu sopalar.

Geceyi yarılادıklarında, Aleparo liderleri olarak Pavlaki Gepsimiro'yu ele vermiş, gecenin diğer yarısında Pavlaki Bey, Manoli Aleparo'nun adını vermişti. Hücrede beraber oldukları süredeyse birbirlerine masumları oynamışlardı.

"Sen dostsun bre Gepsimiro! Kardeşsin bre! Dediğini yaparsın bre!"

"Kız kardeşin nasıl?"

"Kim?"

"Kız kardeşin diyorum, Vayça Hanım nasıl?"

208

âi

"İyi. Çok işim var benim, bu yüzden fazla görüşemiyoruz. İSfiye sordun ki?"

"Yo, öylesine! O, Eftalya Hanım'dan ölesiye nefret etmiyor muydu?"

"Eftalya Hanım mı? Nereden de aklına geldi senin şimdi o?"

"Bir akşam, Vayça Hanım kendi kirli çamaşırlarını anlatmamış mıydı? O değil miydi hani, senin kız kardeşinin kuyusunu kazan sinsice?"

Tabii kızlarının da?"

Pavlaki Bey'in babalık hisleri kabarmış ve üzülmüştü. Bir bardak süt, tuz, ekmek ve zeytinden oluşan akşam yemekleri gelmişti. Aleparo iki ön dişle çiğniyordu.

"Hayvanlardan kaybettiğimizi, Eftalya Hanım'dan kazanaca-giz.

Pavlaki Bey ayaklarını uzattı.

"Senin için yapacağım! Ne tür bir kardeş olduğumu gör diye! Kaltağı paramparça edeceğim! Senin kızlarını ve kardeşlerini üzme de neymiş?"

Pavlaki Bey, bir anlam verememişti hâlâ. Aleparo'nun aklından, şeytansı ve kârlı bir şeyler geçiyordu kesin. Hissediyordu.

"Parasını mı çalacaksın?"

"Yok."

"Soyup soğana mı çevireceksin?"

"Yoo... Aksine ona vereceğim."

"Hadi oradan bre! Ne zevzek adamsın, lanet olsun sana! Lan, Eftalya Hanım'ın, senin zararını karşılamak için gece gündüz demeden yıllarca dükkânında kıllarını yolmuş olması yetmiyor mu? Hem de kılların var yani! Var!"

Krallığımda fazladan bir kişiye bile yer yok!

Hizmetçiler, kütüphaneyi temizlemek için işe koyulmuşlardı. Bir parmak toz tutardı bu döküntülerin üstü.

Kitap, kitap, kitap. Her taraf kitapla doluydu. Rafların içini de temizlemek için hepsini aşağı indirmişlerdi.

Ust taraftaki bir kitap yığının içinde, lavanta kokan ve kitabın sayfalarının arasından yarısı görünen katlı ve üstünde, "Vi-oleta'ya sevgilerimle. Revekka Matalo. Akropol" yazan bir kâğıt vardı.

209

Katına kitabı eline alıp sayfalarını karıştırdı. Kitap Rumca yazılmıştı. Sayfalardan birindeki şefkat dolu ve hüzünlü sevgi sözcüklerini görünce, içinden kitabı tuttuğu gibi fırlatmak geçmişti. O paragrafı okuyup ardından bir sonrakini okuyunca, yere oturup kitabı okumaya başlamıştı. Emile Zola'nın bir romanıydı.

Gün bitmek üzereyken, o hâlâ kitabı okumaya devam ediyordu. Öğle yemeklerini yedikleri masada, sağ elinde açık olan kitapla oturmuş ve ekmeğini okuyarak yemişti. O anda, ne Siryo ne Konstantino vardı onun için. Sadece bu hikâyeyi anlatan Zo-la Bey vardı. Ne kadar da güzel anlatıyordu. Paris'e hiç gitmemiş olmasına rağmen, Katina kendini orada hissediyordu. Kitaptaki kızın başına gelenlerden etkileniyor, bazen sinirleniyor bazen de gülüyordu. Kitaplar ne kadar da güzeldi!

Bir an, o kadar yüksek sesle gülmüştü ki, Siryo elindeki kaşığı bırakıp ona tuhaf tuhaf bakmıştı. Oysa, genelde Katina masadaki varlığını, çorbasını içine çekerken çıkardığı seslerle belli ederdi. Son sayfalara geldiği zaman kitabı tekrar en baştan okumak istemişti. Temizlenmiş kütüphaneye geri giderek, Rumca yazılmış başka kitaplar bulmak için rafları tekrar boşaltmıştı. Ve bulmuştu!

Bulduğu kitapları odasına götürdü. Hizmetçiler Siryo'nun yatak odasındaki işlerini bitirmek üzereydiler. Oradan geçerken Katina, içeriye kafasını uzatarak her şeyin yerli yerinde olup olmadığına bakmıştı. Şifoniyerin altında Siryo'nun ayakkabıları duruyordu. Daha üste, kolalı gömleklerini, yanına da yeleklerini koyardı. Katina dana derisinden, ters dönmüş ayakkabıyı alarak düzeltti. Dolabın kapağını kapatmaya çalışırken, ayakkabı bu sefer de yan tarafa düşmüştü. Hadi yine en baştan. Tekrar düzeltip diğer ayakkabıların yanına

koydu onu. Siryo her şeyi asker düzeninde isterdi. Ayakkabıyı düzelsin diye tüm gücüyle yere vurunca, topuğu çıkıp o hızla cama fırlamıştı. Topuğu tekrar yerine çakmak için ayakkabıyı ters çevirince, köselenin altından yuvarlak bir parçanın kesilmiş olduğunu fark etmişti.

"Hopa! Hay bi' tarafına! Siryo'nun ayakkabısına mı? Olur şey değil!" Hemen aklına, birilerinin Siryo'ya göz koymuş olabileceği gelmişti. Ve onu almayı başarırdı; çünkü ayakkabıya yapılan büyü çok güçlü ve kesindi.

210

(Şu karmaşıklığa bakın hele! Eftalya o parçayı, bir zamanlar ayakkabıcıda Konstantino'nun zannederek kesmişti. O zaman nereden bilebilirdi ki, onun Siryo'nun ayakkabısı olduğunu!)

"Kim acaba? Kim olduğunu bilsem o orospunun, yırtacağım onu" diye bağırın Katina'yı sinir nöbetleri tutmuştu.

Odanın içinde durmadan aşağı yukarı yürüyor ve bir taraftan da düşünüyordu. Düşündükçe, daha da fazla sinirleniyordu.

"Siryo onu, o sinek pisliğini telli duvaklı gelin edip buraya mı getirecek bir de. Yeni gelen, bir de bize kâhyalık taslayacak.

Mutfağıma girecek, düzenimi bozacak, her şeyime el atacak. Başta sessiz, sakın gibi görünür böyleleri; biraz cesaretlendiler mi tamam. Ondan sonra evin hanımefendisi o olur, ben de tavan arasına yerleşen olurum!"

Rakibini ortadan kaldırmayı koymuştu kafasına. Günlerce Siryo'yu, her adımında takip etti. Siryo çalışma odasından çıkar çıkmaz, hemen arkasından Katina içeri giriyor, çekmeceleri açıyor, kitapların arasını karıştırıyordu. Hepsi de, sözleşmeler, raporlar ve hesapların yazılı olduğu evraklardı. Aşkla meşkle ilgili en ufak bir şey yoktu. Gizli bir aşk ilişkisi yaşadığına dair en ufak bir ipucu yoktu. Başka büyüler de bulurum ümidiyle çalışma odasının altını üstüne getirmişti. Siryo'ya, "Odanda genel temizlik yapacağım" diyerek bütün odayı boşaltmıştı. Döşegi yırtmış, yastıkların içini boşalttı.

Hiçbir şey yoktu. Tavana kadar her tarafı didik didik aramıştı ama, hiçbir şey bulamamıştı.

Akşam, iskambil destesini eline aldı. Siryo için fal açmaya başladı. Kafasının üst kısmına, esmer, zeki ve genç bir kadın açılmıştı. Kupa ası ve yüzük açılınca, Katina, Siryo'nun kadını tanıdığını düşündü. Sol tarafa kara bulutlarla baykuşlar açılınca, evlenmeleri çok zor, daha zamanı var, diye düşündü. İçi rahatlamıştı biraz. "Daha zamanımız var!" Siryo'nun parasına tilki çıktı. Gelinin gölgesi. "Bütün malını yiyecek, vah vah!" Tam da gelinden bahsederken, bir de süpürge çıkmıştı kâğıtlarda. "Daha önce evlenmiş biri bu. Daha da kötüsü, başında siyah dört açıldı. "İşte, büyüğü, bir büyüğü bu, vay!" diye dövünmüştü.

Sabahın erken saatinde, bu durumla onun kadar ilgilenmemiş annesinin evine atmıştı kapağı.

Üşüttüğü için yatağında uzanan Eftalya, "Açgözlü olma" demişti ona. Fula ona yiyecek sıcak bir şeyler getirmişti. "Seni ne ilgilendirir, onun kiminle evleneceğı? Evlenmeyecek mi o da? Bırak da, senden başka birileri de iyi gün yüzü görsün."

211

Ancak Katina'nın bu konuda uzlaşmaya hiç niyeti yoktu. Nasıl olmuştu da Eftalya olaya bu açıdan yaklaşmıştı ki?

"Asla" dedi. "Bana akıllılık mı taslıyorsun anne?" Hırsından iyice köpürmüştü. "Başka bir kadın evime gelsin de, benim olanları elimden mi alsın? Ben her şeyimi onunla mı paylaşayım? Bu hiç kimse için iyi olmaz. Onun kim olduğunu bulup gözlerini oyacağım. Sıradan biri değil ki, zapt etmem kolay olsun, bir büyüğü! Bu kadarı da olmaz artık!"

Bu sefer Katina'nın tarafını tutan Fula Teyze, "Onun kim olduğunu bulmalısın" demişti.

Öğleden sonra, kulübe gitmek için hazırlanmıştı Siryo. Artık kış olduğu için her gün öğleden sonraları gidiyordu. Yakasını da taktı. "Siryo, balığa mı çıkıyorsun?"

Dönüp, ters ters baktı Katina'ya. Gök delinmiş gibi yağmur yağıyordu dışarıda. Evden çıkmak üzere arkasını döndü.

"Siryo, nereye gidiyorsun?"

"Kulübe."

"Ben de geleyim mı?"

"Hayır efendini! Eşiniz dönünce size o eşlik eder."

"Yemeğe gelecek misin?"

Sanki ensesi ağrıyormuş gibi ona bakmak için geri döndü.

"Hayır" dedi kesin bir şekilde.

"Hayır mı?"

"Peki nerede yiyeceksin?"

Bu sefer daha da ters bir bakış attı Katina'ya.

"Kulüpte."

Katina bir çocuk saflığıyla, "Siryo, söylesene bana, ne yapıyorlar kulüpte?" diye sordu.

Siryo, Karamanların başına gelen bu felakete gülmek için dudağını ısırarak kendini zor tutup sert tavrını bozmamıştı.

"Sohbet ediyorlar, konuşuyorlar, yemek yiyorlar, eğleniyorlar, hoş vakit geçiriyorlar ve suivi oynuyorlar."

Bir adım atıp sustu. Sonra tekrar Katina'ya doğru dönüp, "Belki bilmek istersiniz efendim, suivi gayet zor bir oyundur" dedi.

Durup, konuyu daha fazla uzatmak istemediği için kapıyı açıp çıktı.

"Kulüpte yiyecekmiş! Kendi böbreklerini yiyeceksin, hem de onları sana ben servis yapacağım."

212

Odasına çıkıp, bir gömlek ve üzerine kukuletalı bir mantoyla pelerini giydi ve ayakkabılarına da galoş geçirip dışarı çıktı.

Siryo'nun arabası, bardaktan boşanırcasına yağın yağmurdan, kulübe ait bir yerde korunuyordu. Arabacı sigarasını içip bir yandan da atların kuru kalması için yağmur sularını siliyor-du. Her şimşek çakışında huzursuzlaşan atlar yerlerinde duramı-yordu.

Atların karnının altına saklanan Katina, yan kapıdan, kalın tellere asılı sosislerin ve şarküteri mallarının olduğu mutfağa gizlice girdi.

Aşçı ve soğanları doğrayan, ceviz kıran, böreklerle şekil veren aşçı yamakları oradaydı.

"Siryo Karaman Bey'in yazmış olduğı, beni işe almanız yönündeki arzusunu belirten bir kâğıt var bende" dedi aşçıbaşına. Ve cebinden, dörde katlanmış bir kâğıt çıkardı.

Kâğıdın sol üst köşesinde hanedanlık mühürleri vardı. Aşa-ğıdaysa, "Emrim üzerine, Tanasula Kulübü'nün mutfağında işe alınsın" yazıyordu. Alınsın kelimesi, alınsın diye yazılmıştı ama, aşçının okuma yazması da bunu fark edecek kadar iyi değildi zaten. Bir mührü, bir de Tanasula'ya baktı.

"Nerelisin?" diye sordu.

"Köydenim."

"Tencereleri yıka."

Katina tencerelere doğru ilerlerken paltosunu çıkardı. İçinde Fransız kostümü olan ütülü fiyonklarıyla her tarafı volanlı, beli dar bir önlük vardı üstünde. Kafasındaki bol kapüşonun altındaysa bonesi vardı. Roza, ufak tefek, ince yapılı biri olduğı için eteğinin ucu yerden çok az yukarıdaydı.

"Sen bunları yıka, ben salona reçelleri götüreceğim."

Aşçıbaşı, onun ayak bileğini açıktaki bırakan eteğe bakınca Katina da, "Boyum uzadı" diyerek içinde lokum olan tepsiyi aldı. Siryo'nun, boğazına yapıştıkları ve öksürmesine sebep oldukları için lokum sevmeydiğini biliyordu. Bu yüzden de Katina'yı yanına çağırmaızdı. Aşçı daha ağzını açıp bir şey söylemeye fırsat bulamadan, Katina elindeki tepsiyle salona girmişti bile. Dört erkek bir araya gelmiş, ayakta sohbet ediyorlardı.

Siryo, küçük bir masanın yanındaki bir koltukta oturuyordu. "Ya benim farkıma varırsa! Nasıl bir iştir bu ya!" Katina'nın korkudan kalbi yerinden çıkacakmış gibi çarpıyordu. Tam karşısındaki koltuktaysa, açık kumral tenli bir hanımefendi oturuyordu.

Uçlarından bukleler sarkan örgüler vardı kafasında.

Nazlanarak çayını içiyor, bir taraftan da Doğu ülkelerinden bahsediyordu. Oralara gittiğı belliydi. Siryo hem onu dinliyor hem de, ne olur ne olmaz diye ayakta, meşe ağaçları hakkında konuşan dört kişiye de kulak kabartıyordu.

O kış, ardında beyaz bir tüy bırakan bir böcek cinsi, meşe palamutlarını yiye yiye talan etmişti, izmirli, zararlı saptaması için bir uzman, ilaçlamayı yapması içinse başka birini getirtmişlerdi. Essayan'ın ürünleri tamamen harap olmuştu. Ona benzer bir kurtçuk dadanmıştı şimdi de. Siparişleri gönderemedikleri için herkes, tıpkı Vratı kardeşler gibi, zarara uğramıştı. Kadın konuşmaya devam ederken, bir an Siryo grubun konuşmasına katılarak, onlara konuyla ilgili bir şey söyledi. Kadın kolayca vazgeçmiyor, sıcak Afrika gecelerini anlatmaya devam ediyordu ki, birden bir çay daha istediğini Katina'ya işaret etmek için elini kaldırdı.

"Bak sen... Hanımcık bir de kendisine hizmet etsinler diye etrafında adam istiyor!"

Katina, uzaktan gülümseyerek ona, ne demek istediğini anladığını ve hemen istediğı çayı getireceğini işaret etti. Mutfağı girdiğinde, onun için çok daha özel bir çay hazırlamaya başladı. Kusma nöbetlerine sebep olan cebindeki zehirli bitkiyi aradı.

Fincana kaynar suyla beraber zehirli otu koyarken, oyun odasına servis yapan kıza, "Şu koltukta oturan hanım kim?" diye sordu.

"Varnik Hanım'ın kız kardeşi. Varnik Hanım da, sağ tarafta suivi oynayan hanım."

"Şu fincanı götürsene ona."

"Sen götürsene."

"Sen dinlenesin diye biraz değişelim dedi aşçıbaşı."

Varnik Hanım'da gerçekten de bir büyüğü havası vardı. Oysa kız kardeşi hiç de öyle görünmüyordu. Yamuk tırnakları, garip gözleri ve çizgi gibi kaslarıyla veremlilere benziyordu. Kulakları, elleri, kolları, her yanı mücevherlerle doluydu.

Genç Varnik Hanım'a çay servisini hizmetçi kız yaptı. Yeni gelen çayından bir yudum alır alır almaz, ağzında acı bir tat hissetmişti.

Kızı papazla alacağı sırada, kadehindeki Frenk üzüümü şarabından bir yudum alan Varnik Hanımefendi'ye yaklaşmıştı Katina. Yanında oturan bey, attığı asla yerdeki kâğıtları toplamış ve yere karo üçlüsü atmıştı.

Suivi, izmir'de çok oynanan bir oyundu. Kendilerini o kadar çok kaptırıyorlardı ki oyuna, paçaları tutuşsa ruhları duymaya-
214

çaktı. Birden Siryo yerinden kalkarak oyun oynanan masaya yaklaştı ve oyuncu beylerden birisinin arkasında durarak onları izlemeye başladı. Şömineye doğru, tam Katina'nın yanına gelmişti. Katina gözünün ucuyla, neredeyse elbisesinin eteğine basacak olan Siryo'nun ayakkabılarını görebiliyordu.

Ama Siryo için hizmetçiler mobilya gibi olduğundan, hiç dikkat etmemişti yanındakine. Salona doğru ilerledi.

Arkada, mutfakta aşçı, çırak çocuklardan birine öyle bir tokat atmıştı ki, çocuğun yüzünde beş parmağının izi kalmıştı. Elinde kirli porselen tabaklarla mutfığa giren, yemek salonunun servisinden sorumlu kız, aşçının çocuğa patlattığı tokadı görünce, "Vay vay vay... Bugün yine gününde" demişti.

Katina'yı görür görmez, "Gel bakıym sen buraya" dedi aşçıbaşı. "Hanım, sen kendi bildiğini okuyup aklına eseni yapıyorsun. Kim sana salona girmeni söyledi ki?"

Onun yüzünde de aynı izleri çıkartmak için elini kaldırmıştı ki, bu konuda herkesten daha çevik olan Katina, adamın hayalarına bir diz geçirmiş, sonra da sanki hiçbir şey olmamış gibi tepsisini alıp salona geri dönmüştü. Varnik Hanım'a da kendi içkisinden içirmiş, çok kibar olan Varnik Hanım da, "Teşekkür ederim" demişti. Eğer elden küçük oynasaydı, yerdeki kupa va-lesiyle kazanabilirdi. Ancak kaybetmişti. Sinirlenmişti, bilezikleri şıkırdadı. Kız kardeşi onlara doğru yaklaşıncı, o da ona gülümsedi.

"Vien, ma seri, yerime oynar mısın? Karaman Bey, Evgeni-ya'ya suivü'de eşlik eder miydiniz?"

Siryo, ona eşlik etmek için masaya bir güzel kuruldu. Yaşlı kadın, rujunu ve pudrasını tazelemek için aynaların olduğu yere doğru gitti; tabii Katina da arkasından. Merdiven altındaki hizmetli odasında bulduğu fırçayla, Hanımefendi'nin elbisesinin arkasını kepek, saç gibi sanki aşağı düşmek için yollarına engel gibi duran kamburunun üstünde toplanan şeyleri fırçalamak için hazır bekledi. Sonrada reverans yaparak yanından ayrıldı.

Bitti işim. Ben gidiyorum, diye aklından geçirmiş, aşçıya da, "Bitti işim, ben gidiyorum" diyerek fırçayı cebine koymuştu.

Ağır paltosunu giydi, ayakkabılarının üstüne lastiklerini ve kafasına da bonesini taktı. Aşçı aptallaşmış bir şekilde, kapıdan çıkarken öylece bakıyordu arkasından.

"Gene gel bize. Aman kendini özletme sakın!" diye bağırarak elindeki kepeği sallıyordu.

215

Avluya çıktığında, Karaman'ın arabacısı uyukluyordu. Katina sessizce adamın yanından geçip eve doğru yürümeye başladı. Şiddetli yağmur durmuştu ama, hâlâ çiseliyordu.

Eve gideceğine, Antuanet'in evine gitti.

Ertesi gün Katina, Alliloti Bulvarı, Maden Sokağı'nda bir evin kapısını çaldı. Kapıyı ona, elli yaşlarında, göbekli ve zor nefes alabilen bir bey açtı.

"Siz suivi oyununun ustası mısınız?" diye sordu adama. "Beni La Font Hanım gönderdi."

"Beni geleceğinizden haberdar etmişti. Size nasıl yardımcı olabilirim?"

Katina paltosunu çıkarıp küçük masaya doğru yaklaştırdığı sandalyeye oturdu.

"Bana suivi oynamasını öğret. Acilen" dedi.

Adamın gözlerinin içine bakarak beklemeye başladı.

"Benim suivi oynamayı öğrenmem beş yılımı aldı."

"Benim sadece akşamüstüne kadar zamanım var. O yüzden oyalanmayalım."

Adamı ikna etmek için masanın üstüne koyduğu üç altın lirayı ona doğru itince, adam tek kelime dahi etmeden kâğıt destesini getirdi.

"İskambilde iyiyim. Bir de buna bakalım."

"Evet... Büyük kâğıt, küçük kağıdı alır" diyerek anlatmaya başladı adam.

"Büyük kâğıt, küçük kağıdı alır, onu anladım" diyerek onun söylediklerini tekrarladı Katına.

Bazalar, kolpalar, figürler, limalar, abaslar, el alırlar, puanlar, sayımlar ve kurallarla devam ettiler.

"Bu oyunda asıl önemli olan, rakiplerinin ellerindeki kâğıtları tahmin edebilmektir" dedi usta.

"Onu dert etme, sen bana kuralları öğret" diye cevap verdi Katina.

Usta ona şaşkınlıkla baktı. Saat beş olmuştu ve neredeyse güneş batmak üzereydi. Küçük bir elektrik lambası yaktı. Son partide, usta, Katina'nın yaptığı harekete inanamamış, gözlerini ovuşturup ısıklık almıştı.

"Nereden biliyordun karo papazının batıdaki oyuncuda olduğunu? Nasıl bu kadar kolayca bilebildin, batının elini?"

216

"Ondaydı ama."

"Ya onda olmasaydı? Kaybederdin."

"Evet ama, kaybetmedim."

"Doğru" dedi usta.

Katina gitmek için ayağa kalktı.

Kapıda paltasonu giyerken, "Usta, zevkli bir oyunmuş bu, hoşuma gitmeye başladı" dedi.

Akşamüstü saat altıyı çeyrek geçe, Katina Karaman Hanım kulübün kapısını çaldı. Uşak açtı kapıyı. Kendi arabasıyla gelmişti. Koyu vişneçürüğü rengindeki kıyafetini, üzeri pırlantalarla dolu bir madalyon süslüyordu. Başının üstünde toplanan iki örgü postışı ve zengin bukleler vardı saçında. Fransız parfümü kokuyordu. Sanki onu doğduğu günden beri tanıyormuşçasına girişte görünce salona doğru ilerleyerek, yanına doğru koşan komiseri bekledi. Diğer

beyler, onu selamlamak için ayağı kalktılar. Konuşmalar durdu. Sıryo da yapması gerekenleri yerine getirmek için mecburen ayağı kalktı. Günün konusu tütündü.

"A, tütün" dedi Katina.

Sıryo'nun sağ tarafındaki Markarof, kısa boylu, tedirgin duran bir beye üç yüz partilik, iyi kalite tütün kakalamaya çalışıyordu.

"Bu sene tütünler kaliteli. Mayıs ayında yağış bol ve incirler de çok olduğu için iyi ürün aldık. incirler çok yüklü olunca, böcekleri kendilerine çekiyorlar, böylece tütünler daha iyi çıkıyor. Biz de bu sene bu tütünlerden daha fazla alalım, diyorduk. Öyle değil mi Sıryo?"

Sıryo'yu bir şaşkınlık almıştı ama Katina onu hiç umursamadan daldı konuşmaya.

"Yirmi beş okkalık dört bağı kaçtan veriyorsunuz?" diye sordu Markarof a.

Markarof, tüm kibarlığıyla onu cevapladı.

"Yedi otuza."

"Çok istiyorsunuz" dedi Katina.

Şimdi de Markarof bir şaşkınlık almıştı. Katina bileziklerinin olduğu kolunu oynattı. Bu ses hoşuna gidiyordu.

"Beş Türk beraber, tütünlerin en kalitelisinden yirmi beş okkalık dört deste yapıyor. Bir dörtlük deste. Hadi olsa olsa dört otuz olur. Neredeyse yarısına yakın yani. Türklere toplatmanız daha kârlı" dedi kısa boylu adamın önünde ve devam etti konuşmasına. "Hem başka bir sebep daha size: Onların tohumları

217

karma olduğu için, en kaliteli tütünü onlar üretiyor. Onları ayrıca satacak güçleri yok. Üstelik tütünün kalitesiyle harman yapmak, diğer tütünün de kalitesini artırıyor. Amerikalı tütün şirketleri harmanı kendileri yapmaktansa, hazır olmasını tercih ediyorlar." Sohbeta katılan diğer beyler arasında, bir tütün tüccarı onu samimiyetle selamladı.

"Siz dul Şerbetoğlu Hanım olmalısınız; Karaman Hanım. Tabii ya! Beni hatırlıyor musunuz? Tütünlerimi suratıma fırlatmıştınız. Haksız da sayılmazdınız hani. O sene berbattı ürün! Ha ha ha!"

Nadir şakacılardan biri olan bu adama herkes gülüyordu. "Sizin bıraktığınız tütünü kaybetti" diyerek sözlerine devam etti adam konuşmasına.

"Ben kocamı kaybettim tütün için, keyfimi değil" diyerek cevapladı onu.

Kâğıt oynanan salona doğru ilerledi. Bugün Kara Saksâğan, üç adamla oynuyordu. Diğer masadaysa rengi biraz solmuş kız kardeşi başka üç adamla oynuyordu. Bir köşeye kurulup, çay getirmesini işaret etti küçük kıza. Kara Saksâğan'a rakip olacaktı. İlk üç oyun çok kolaydı. Daha sonra Kara Saksâğan, ona pahalıya mal olan, beklenmedik bir alış yaparak oyuna birçok baza soktu. Şimdi zor bir hamle yapma sırası Katina'daydı. Kozunu kullanabilmesi için, dört papazdan birini, dört kızdan ikisini bulması ve sineği oynaması gerekiyordu.

Siryo, Katina'nın tepesinde ayakta duruyordu. Odada ne zaman grand şlem oynansa, herkes işini gücünü bırakıp oyunu izlemeye koşardı. Katina bir yere açılan kağıda, bir de, rakibinin elinde kapalı tuttuğu kâğıtlara göz attı.

Daha sonra, hiç tereddüt etmeden, elindeki as ve kız karoyla ruaya empas yapması gerekirken as çekip, karo kızını sağlam pikine kaçtı. Çok güzel bir şekilde sinek kızına pas atıp kazandıktan sonra da, yedi tane kupasını çekti; tam dört dakikada işlem tamamdı. Salondaki derin sessizlik yerini, yapılan yorumların çıkardığı uğultuya bırakmıştı.

Bu el bitene kadar nefesini tutanlar arasında olan şakacı da, "Büyücü bile bu eli yapamazdı" dedi Katina'ya. Tekrar gülererek, "Büyücü olsan yapamazdın" diyerek devam etti konuşmasına. "Sizden öcümü alabilmem için benimle de bir el oynar mısınız, Karaman Hanım?"

Ama Katina, Varnik Hanım ve kız kardeşiyle işini bitirmişti.

İşim bitti burada, gideyim artık, diye düşündü.

O günden sonra Karaman Hanım, bir daha adımını atmadı kulübe. Kimin kılı lazımsa hepsini toplamayı başarmıştı. Ancak, tüm bunlara rağmen, hâlâ Siryo'ya kimin büyü yapmış olduğunu çözememişti. Ona büyü yapan, yakından tanıdığı biri olmalıydı.

Şantaj

Eftalya, Aleparo'daa, gidip her şeyi damadına söyleyeceğini yazan bir mektup alınca telaşa düşmüştü. Peki kim getirmişti bu fermanı? Gepsimiro! Vay! Vahşi hayvanlar gibi evin içinde dolanıyor, odalara girip çıkıyordu.

"Ne yapmalıyım? Ne yapmalıyım?"

Şantajcı bin altın lira istiyordu. Ne diyor canım bu! Bu sefer bununla tek başına mücadele etmeliydi. Ne Fula'ya güvenebilirdi ne de Katina'yı huzursuz etmek istiyordu.

"Yüzü gülüyorken, onu soldurmayayım."

Eğer Memeta'nın haberi olursa o da isterdi.

"Kimden yardım istesen Eftalya Hanım?" diyerek kendi kendine, büfeyle konsol arasında bir ileri bir geri yürüyerek düşünüyordu. Birilerine derdini söyleme ihtiyacı duyuyordu; en azından kendisine birinin destek olması lazımdı. "Kime güvenebilirsin?" Aynaya bakıp derin nefes alarak göğsünü şişirdi. "En yakın ve güvenilir arkadaşına; Eftalya'ya. Senin hatan Eftalya" dedi aynaya bakarken.

Fasulyeleri yağa attıktan sonra, defterini ve kalemini eline aldı.

"Evet... Nerede kalmıştık? Düşman iki kişi. Aleparo ve Pavlaki Bey."

Eftalya, Evangelia'dan korkmuyordu. O, bu kadar salakken, Aleparo'nun böylesi kâr getirecek bir sırrı güvenip de ona açmış olması imkânsızdı. Şapkacıda herkese söyler, bu işten pay almak isteyenlerin sayısını artırır. Eftalya, Vayça'dan korktu. Benden öcünü alabilmesi için nasıl da iyi bir fırsattı! Kırk yılda bir ele geçerci böylesi!

"Gepsimiro, Vayça'ya bahsetmiş midir, dersin?"

Eline bir çatal alıp yemeğı karıştırdı. Bir parça susam helvası yedi. Boğazına yapıştı ve öksürdü. Hesap işlerine geri döndü. Pavlaki, hakkındaki iddialar ispatlanamadığı için hapishaneden çıkmış ancak Aleparo içeride kalmıştı.

Aleparo daha şimdiden, ikinci kez isteyeceğı parayı düşünüyordu. Bu kadar parayı Eftalya Hanım'a borç verecek kimse yoktu izmir'de. "Aleparo ve Vayça'dan korkuyorum."

Aleparo dolandırıcının tekiydi. Ve dolandırıcılara, onlar sana nasıl davranıyorsa öyle davranmalıydın. Ama nasıl?

Aleparo'nun kötü yanı, zeki olmasıydı. Ama Evangelia aptaldı. Akıllı birinin bir aptalla ne işi olabilirdi ki? Nasıl anlaşıyorlardı acaba bu ikisi? Aleparo'nun vazgeçemediğı nesi vardı Evangelia'nın? Eftalya, Evangelia'yı düşünmüştü. Nasıl elinde tutmayı başarıyordu Aleparo'yu?

"Vay başıma gelenler! Yer yarılrsa da içine girsem!"

Yemeğini yedikten sonra ekmelele sıyırđı tabağına bakakal-dı. Sonunda, Attartı Ana'ya gitmek üzere kararlı bir şekilde ayağı kalktı. Oraya vardığında, utanç ve acı içinde detaylarıyla bütün hikâyeyi anlattı. Ancak Attartı Ana onun başına gelenler karşısında, ne çok etkilenmiş ne de tamamen ilgisiz davranmıştı. Ayağı kalkıp kapalı olan pencereye doğru gitmiş, sanki çok güzel bir manzarayı seyreliyormuş gibi tam karşıya bakmıştı. Eftalya'ya, sanki peçenin altından güçlü bir kahkaha duyuyor-muş gibi gelmişti.

"Bu duyduğum sesler de ne? Kulağı mı çınılıyor?"

Parmağını kulağıının içlerine kadar sokup kulağıını acıtacak kadar karıştırdı. Attartı Ana ona döndü, genç kız gibi görünüyordu.

"Sana yardım edeceğim" dedi Attartı Ana. Eftalya ondan kokmuştu, "iyilik olsun diye mi?"

"iyilik olsun diye. Senin düşmanını bulmaya ben kendim gideceğim; senin iyiliğın için."

Normalde ona söyleyeceklerinin hepsini söylemiş olmasına rağmen, ne tuhaftır ki bu sefer bir şeyler daha söylemişti.

"İyi de, kötü de aynı şey. Senin için iyi olan, düşmanın için kötü olan demektir. Düşmanın için iyi olansa, senin için kötü olandır. Dostluk ve düşmanlık olmasaydı, iyilik ve kötölük de

220

1

olmazdı, iyilik de, kötölük de insanın bir değeridir. Yapılan şeylerin sevap olup olmadığını insanlar değerlendirir. Tanrılar, insanları yargılamakla ilgilenmezler."

Attarti Ana, Eftalya'ya doğru yaklaşarak onu kucakladı. Tıpkı küçük bir kızın, yürüyen, konuşan ve gülen en sevdiği oyuncak bebeğini kucaklar gibi kucaklayıp güldü. Evet, neredeyse gülmüştü. Sanki, zaafı olduğu eski oyuncaklarını hatırlamak onu memnun ediyormuş gibi gülüyordu. Aklından neler geçiyordu?

Haydi Efes'e... kalkıyor.

Son zamanlarda, Efes çok revaçtaydı. Her gelen, yabancı ve önemli şahısların hepsi, antik kenti görmeye gidiyordu. İki adım uzağında yaşadığımız yeri, bizden çok daha iyi biliyorlardı.

Konstantino, bir sonraki hafta, önemli bir yabancıнын iş için geleceğini haber vermişti. İş görüşmesi, bir şekilde, mutlaka huzur ve barış içinde geçmeli ve Karamanların cebinin yararına sonuçlanmalıydı.

Konstantino, "Adam İngiliz ve burada kalacak. Onu biz misafir edeceğiz" dedi.

Bu önemli misafiri ağırlamak için hazırlıklara başlandı. Odalar temizlendi, banyolara yeni peşkirler ve mis kokulu sabunlar konup yataklara el işlemeli çarşaf lar serildi. Üst kattaki terastan biraz eğilerek kulak kabartıp bir göz attın mı, misafir hakkında hiçbir şey gözünden kaçmayacağı için, "Onu yeşil odalarda misafir edelim" demişti Roza. Sonra, eğilme egzersizleri yapmaya başladı. Her bilgi, para demekti. Fiyatları yükseltmişti.

Arkadaş denirse böylesine, arkadaş olan Teofilakto da, bir köşede İngiliz'i bizden çalmak için fırsat kolluyordu. O da İngiliz'i davet etmişti ama biz ondan önce davranmıştık. İşi, bu ikisinden

hangisinin alacağına yabancı karar verecekti. Ayağı gelen bu fırsat iyi değeriendirilirse, binlerce kuruş kazanılacaktı. Karamanların evinde kral gibi ağırılanacaktı adam.

Ve geldi. Sarışın, çok zayıf, uzun boylu, yavaş ve ağır hareketleri olan, iyi yetiştirilmiş biriydi. Yabancı olduğı hemen anlaşılıyordu. Hareketli ve uyanık birinin gözlerindeki kıvılcım yoktu onda. Sadece bu kadarla kalsa, gene iyiydi. Bu erkek sı-

221

ki bir kontrol altındaydı. O, adı Leydi Trem, Trum... gibi bir şey olan kadın, eşinden daha sonra gelmişti. Bizim planlarımızı bozan da o olmuştu.

Yaklaşık bir aydır Eftalya'yla yazlığına gitmeyi planlıyorduk.

Elbiselerimizi, bavullarımızı seçip planlar ve alışverişler yapmıştık, izmir'in bütün aristokratlarının gittiğı, Otel Miramare'ye gidecektik. Denize nazır kendi evleri olmasına rağmen, bu otele, birkaç günlüğüne krallar gibi ağırılanmak için gelirlerdi. Sosyeteyle buluşurlardı. Bütün Yunan sosyetesı oraya giderdi. Nasıl da gösterişli bir oteldi burası. Kristal avizeler, kadife döşemeli kanepeler vardı. Koltukların rengi kırmızıydı. İzmir ve körfez manzaralı bazı odaların özel ve altın tutacaklı banyoları vardı. İyi müşterilere ön taraftaki odalardan verilirdi. Bazıları bunu gayet normal karşılarırken, bazıları buna karşı çıkardı. Bu yüzden ön taraftaki odalar için savaş çıkardı. Arka taraftaki odalar ikinci sınıf kalitedeydi. Eftalya'yla beraber, ön taraftan on üç numaralı odayı tutmuştuk.

"On üçün uğursuz olduğunu söylemiştim sana" diyerek söyleniyordu Eftalya. Akşamları herkes akşam yemeğı için, yemek odasında toplanıyordu. Öğleden sonralarıysa, yazlıkçılar için saat dört buçukta müzik eşliğinde, çayla kurabiyelerin servis edildiğı, te dasad dedikleri, çay davetlerine benzer bir toplantı organize ediliyordu otel tarafından. Hem öğleden sonra hem de akşam için aynı elbiseyi giyinemezdin. Yazlık, rengârenk kıyafetlerle dolu, her birimiz için altışar bavul hazırlamıştık. Tabii ki, Eftalya kendisine siyah renk bir de mayo dikmişti. Vücudunun hâlâ formunu koruyor olmasıyla

gurur duyuyordu. Son aylarda Beaute'de, onu saatlerce ovmaktan Lefkotea'nın ellerinde kabarcıklar oluşmuştu.

"Biraz da butları, biraz daha butları ov Lefkotea! Sıkıştırıcı kremi kullanmakta cimrilik yapma Lefkotea!"

Bütün mahalle, birkaç gün içinde Eftalya Hanım'ın, kızı Ka-tina Karaman'la birlikte, iki haftalığına Otel Miramare'de yaz tatili için kalmaya gideceğini öğrenmişti.

Ancak İngiliz gönderdiği son telgrafta, antik şehir Efes'i görmek amacıyla, eşi Leydi Hanım'ın da bu yolculukta ona eşlik edeceğini yazmıştı. Ve Efes'te ona, biz eşlik edecektik. Bu Konstantino'nun emriydi. Eftalya tek başına gitmek istemiyordu otele; ancak İzmir'de kalması için de bir sebep yok-

tu.

222

I

"Daha önce bileydin, bacaklarını kırardım ki, teyzesi İngiltere Ana Kraliçesi'nin yanında kalsın, gelmesin."

İlk hafta, Leydi'yi ağırlaması sanki bizden ona incelikli bir hediyeymiş gibi kadını Fula'ya paslayıp ondan kurtulacaktık. Biz de daha sonra ağzına sıçtığım Leydi'yi antik şehri görmesi için Efes'e götürecektik, bir de onun bizden memnun kalmasını sağlayacaktık.

"Fula Teyze, sana çok şey borçluyuz. Sana teşekkür edebilmek için annem ve ben, bu hediyemizi kabul etmeni istiyoruz. Otel Miramare'de her şey ödenmiş olarak tam bir hafta tatil. Tabii ki öndeki odalardan birinde kalacaksın."

Şimdi, artık Fula'nın mahallesinin, ikinci Karaman'ın eşi olan Katina'nın teyzesi Fula Karpidu'nun Otel Miramare'de, öndeki odalardan birinde, bir hafta boyunca yaz tatili yapacağı için orada olacağını öğrenme zamanıydı.

Eftalya, Katina ve Leydi, Efes'e gittiler. Eftalya, Miramare için hazırlamış olduğu bütün bavullarını yanına almakta ısrar etmişti. Mahalleden biri, Eftalya'ya, ne kadar çok bavul taşırsan yanında, insanlar üzerinde o kadar büyük etki yaratır ve doğduğun günden

beri önemli biri olduğı izlenimim bırakırsın demişti. Bu yüzden, içinde hiçbir şey olmayan birkaç valiz bile almıştı yanına. Büyük olan bavul bir taneydi. Onu da iyiki almıştı yanına; yoksa cesedi koyacak yeri olmayacaktı.

Efes'te Karpuza Bey'in seçkin bir pansiyonu vardı. Bir tek o vardı. Konstantino da bize orada yer ayırtmıştı. Bir erkek olarak bize eşlik etsin diye Fikya'yı yollamıştı yanımıza. Fikya aptal ama güvenilirli. Çocukluğundan beri evin hizmetlileri arasındaydı. Karamanların topladıkları çocuklardandı. Belki de annelerinin, nerede açlık, sefalet içinde birilerini görse, bir tas yemek ve kalacak bir yeri olsun diye toplayıp eve getirdik-lerindendi. Sefaletten ve felaketten geliyordu Fikya da. Daha bir yaşındayken onu sahilde terk edilmiş, yosun yerken bulmuşlardı. Bu yüzden de ona yosun anlamına gelen Fikya adım takmışlardı. Aşçıyı annesi bilmişti. Okul yerine alfabeyi sökmek için papazın oğluna gitmişti. Eğlence olarak, meydanlarda Karagöz'ü izlemişti. Sonra da iş yapmaya başlamıştı. Merdivenleri ovar, hayvanlara su verir, mutfaktakilere yardım ederdi. Kimse onunla ilgilenmediğinden, tek başına büyümüş ve çoğı kez de düşüp kafasını karpuz gibi yarmaktan aptal olup çıkmıştı.

223

Fikya, İzmir'de Leydi'nin peşinde geziyordu. Nasıl mı anlaşıyorlardı? Pandomimle.

Kitapçadaki, Practice in English adlı bir kitaptan bize birkaç kelime öğretmişti, Elpis. Ay ben, yu sen demektir. Gud morning, gud nayt. Hav du yu du? Pliz tu mit yu. Leydi'nin gelmesini beklerken, Eftalya'yla praktis yapıyorduk. Eftalya yeni bir şeyler öğrenmeye üşenirdi.

"Tatilimizin içine etti, pis dedikoducu. Orada ingilizce siktir nasıl söylenir, yazıyor mu?"

Başlangıçta hiç memnun olmayan Eftalya, antik kentte gezerken, şans eseri uzun zamandır aradığı ama bulamadığı bir bitkiyi bulduğı için çok sevinmişti. İlgisini çekecek bir şey bulmuştu. Bunun üzerine bölgedeki bütün bitkileri keşfetmek için işe koyuldu.

Karpuz Bey'in pansiyonu tam da korktuğumuz gibi çıkmıştı. Odalarda pire ve bit kaynıyordu; yataklarsa rutubet içindeydi. "Zıplayan kara böcekler ve Leydiler için oda" dedi Eftalya. Pansiyondaki odamızda akşam yemeğı için üstümüzü değıştiryorduk. İlk ıslık sesini, salona inmeye hazırlanırken duyduk. "Çıkar anne şu kafadaki tüyleri, baloya gitmiyoruz." Eftalya, bavullarını açmış, çıkardığı çantaların ve şapkaların hangisini yemekte takacağına karar vermek için sırayla hepsini deniyordu. "Yakışıyorlar mı bana?"

"Yakışmıyorlar."

Kulağına kadar inen tüyleri olan hasır şapkayı takmış, aynanın önünde, her taraftan görmek için kafasını bir o yana bir bu yana çeviriyordu.

"Kulağının kenarından kaz tüyünü uzatmış olanı gördün mu: Bir ıslık. Dışardan bir ıslık sesi duymuştuk. Dışarıda birisi ıslık çalışıyordu. Hem de öyle bir ıslıktı ki bu, hemen dikkatini çekiyordu insanın. Eftalya poposunu, Katina'nın sarı ipekten ve dekoltesinin etrafı dantellerle çevrili elbisesine sokmayı zar zor başarmıştı. Nefes dahi alamayacak haldeydi; ama onu üstünden çıkarmasına da imkân yoktu. Hoşuna gitmişti. Yine o ıslık duyuldu. Bu sefer cama doğru gittik. Bizi camın pervazında görür görmez aşağıdaki avluda dikilen biri koşarak uzaklaşmıştı. Avlunun öteki köşesinde, ıslık çalanı bulmak için dışarı fırlayan Fikya göründü.

224

"Bre Fikya, sen mi ıslık çalışıyorsun?"

"Yok. Buradaki" diyerek pansiyonu çevreleyen yeşillığı işaret etmişti.

"Yakala onu."

"Kimi?"

"Islık çalan o yabancıyı."

"Oo, çoktan gitti."

Diğer pencerede Leydi göründü. Bize biraz solgun görünmüştü. Ama zaten yemek esnasında da solgundu.

"Bu ne biçim yemek böyle?" dedi Eftalya; şikâyet etmekten vazgeçmiyordu. "Sana ben pilav nasıl olurmuş göstereyim, bay felaket oteli sahibi!" Daha sonra da İngiliz kadına dönüp gülerek "Gud? Gud?" diye sormuştu.

Aralarında kendi, kaba ve ağır dillerini konuşan bazı Almanların da olduğu yemek salonunda yiyorlardı yemeklerini. İçlerinde en yaşlısı, diğerlerinin "her profesör" diye seslendikleri bir arkeologdu.

Adamın kendisi de arkeolojikti. Geleli çok olmuştu; her yere, bir kütüphaneyi doldurmaya yetecek kitaplarını yanında götürüyordu. Ne kitaplar ama. Ağır, yerden kalkmaz şeylerdi. Kitaplardan bazılarını odasına çıkartmamış, yemeklerden sonra okumak için pansiyonun küçük salonunda bırakmıştı.

Pansiyonun sahibi projelerle geldi.

Katina yüksek sesle İngiliz kadına, "Yarın sabah saat yedide [geziye gideceğiz" dedi.

"Ne? Bir gezi daha mı? Buraya gelmiş olmamız bile gezi sayılmaz mı?" diyerek karşı çıktı Eftalya.

"Eşek sırtında Efes'e gideceğiz, anne. Çok hoşuna gidecek Leydi'nin." Sabahın erken saatlerinde, pansiyonun sahibi, eşekleri ve onları çekecek olan insanları bulma işiyle ilgilenmişti.

Efes'e vardıklarında, Leydi bir taşın üstüne oturup antik zamanları hayal etmiş, ardından da bir kalem çıkarak şiir yazmıştı. Bu yüzden gelmişti zaten buralara; şiir yazmak için ilham almaya.

Katina, "Tapınak buradaymış anne" dedi pansiyondan aldığı bir broşüre bakarak.

"Ne tapınağı?"

"Antik."

"Aa! Oldukça büyük bir şehirmiş, her yer mermer. Çok üşümüşlerdir bu taşların arasında. Acaba kışın ısınmak için ne ya-

225
kıyorlardı? Peki ya pencereler? Camları var mıydı onların? Nasıl kapatıyorlardı pencerelerini?"

Ancak Eftalya'nın arkeolojiye merakı, Sırbistan otu olarak da bilinen mor bir bitkiye rastlayana kadar sürmüştü. Ceplerini bu bitkinin kökleriyle doldurmuştu. Yanında bıçak getirmediğı için elleriyle kazıyordu toprağı. Ertesi gün sabah erkenden hazırlanmış Efes'e gidecekleri ve eşekleri bekleyen ilk kişi, yanına aldığı küçük çapasıyla, sepetçiğıyle, önlüğüyle, küçük kutularla Eftalya olmuştu. Bitkilerden sonra, böcek de aramıştı.

Katina bir köşeye oturmuş broşürü inceliyor, Leydi ise yine bir sütunun tepesine oturmuş hayaller kuruyordu. Profesörle Almanlar taşların ebatlarını ölçüyorlardı. Diğer yabancılar antik kentin içinde dolaşıyor, Eftalya'ysa solucan arıyordu. Antik mermer tozunun altında, luterlerin lideri yaşardı. Bu solucanın rengi kahverengiydi ve hem önde hem de arkada olmak üzere iki kafası vardı. Ayakları ve gözleri yoktu. Eğer bundan bulursan, nemli bir saksıya kendi salyasıyla beraber koyup, geçerken bıraktığı salgıyla, komşunun dilini bağlayabilirdin. Bu iş için de luter salgısından daha iyi bir şey olamazdı.

Yere düşmüş olan mermer parçalarının altına bakıyordu. "Dün yağmur yağdı, bugün kesin bulurum bir tane" diyordu. Ama, ondan başka her şeyi bulmuştu.

"Pis solucanlar" diyordu. "Bir tane bile yok mu luter?"

Bir taşın üstüne dinlenmek için oturmuş bir kadının ayaklarının önünde pazı otu varmış gibi göründüğünden gözüne, taşın altını aramak için kadını yerinden kaldırmıştı. "Bunlarla besleniyor bu solucan. İşte, bir tane" diyerek dikkatlice solucanı iki kat ettiği bir kâğıt parçasının içine alıp biraz da yemesi için yanına pazı yapraklarından koyup kâğıdı cebine yerleştirmiş, sürüngen ailesinin geri kalan fertlerini aramaya devam etmişti.

Fikya, endişeli bir halde Katina'ya doğru gidiyordu. O anda şevke gelmiş olan Leydi'nin, kollarını iki yana açmış, gökyüzüne bakar halini Katina'ya göstermişti Fikya.

"Şiir yazıyor ya, ilham gelmiştir" dedi Katina.

"Şimdi mı?"

"Ne zaman olursa; ilham, istediğı zaman gelir."

Fikya'ya bunlar ağır gelmiş, düşünmek için bir köşeye çekilmişti.

Öğleden sonra açlıktan içleri bayılmış bir halde pansiyona dündüler.

226

I
ingiliz kadın, her ne kadar kendini tutmaya çalışsa da, "Oo-uu, ouu" diye çığlıklar atmıştı. Eftalya'nın luterini masa örtüsünün üstünde, ekmeklerin etrafında gezinirken görmüş ve tüyleri diken diken olmuştu.

"Korkulacak bir şey değil! Solucan!"

"Oou, ou."

"Katina, sakınleştirsene şu lanet olasıcaı! Nothing madam! Sadece solucan. Luter. Oo, oo cici solucan!"

Masanın bir köşesine yabancı bir adam gelip oturdu. ıslık çalan adamdı bu. Leydi huzursuzlaşmıştı.

Eftalya, Leydi'ye, "Kim o? Tanıyor musun onu?" diyerek yüksek sesle Rumca sormuştu.

"Boşuna bağırma anne! Bağırarak konuşursan seni anlayacağını mı sanıyorsun?"

Adam dönüp Leydi'ye dikmişti gözlerini. Şeytani bir gülümseyişi vardı. Dün, gecenin ilerleyen saatlerinde, tam yatmak üzereyken, yine ıslıklar başlamıştı. Yemeğini yerken, her lokmada başını kaldırıp Leydi'ye bakıyordu adam. Ertesi gün, Leydi huzursuzdu. Antik kentte bulundukları süre zarfında, durmadan sağına, soluna, arkasına bakınarak yürüyordu. Katina ve Eftalya ona yaklaşarak sordular, "Neyin var?"

O gün her şeyi bir kenara bırakmış, şiir de yazmamıştı.

"Bizim köyün bir şiirini sana okuyayım mı? Bakarsın ilham gelir!"

Ancak akşam, korkudan ödümüzü koparmıştı. Gece saat üçe doğru, kan ter içinde ve tedirgin bir halde odamızın kapısını çalmış, bizi kollarımızdan çekiştirerek odasına götürmeye çalışmıştı. Onun peşinden gittik. Odasında, yerde yüzüstü, hareketsiz bir şekilde yatıyordu ıslıkçı.

"I killed him."

"Ne diyor bu?"

"I killed him" diye tekrarlayıp ne dediğini anlayabilmemiz için kandili kaldırıp vuruyormuş gibi yapmıştı.

"Onu temizlediğini söyledi."

"Aman Tanrım! Bum bum mu onu?" dedi Eftalya.

"Yes."

İngiliz kadın kazık gibi dikilmiş bize bakıyordu.

"Vay başımıza gelenler! Ama bunlar böyle temizlenmez ki, be hanımım! Vay başımıza gelenler!"

227

Kolundan tutup onu sarstı.

"Bir dahaki sefere bize söyleyesin! Biz de onun icabına güzelce bakarız. Aman lanet olasıca! Ne yapacağız şimdi bu cesedi?"

Kandille icabına bakmıştı adamın. Uç kadın yatağın üstüne dizilip oturdu. Ceset yerde yatıyordu. Leydi, kendinden geçmiş, boş boş bakıyordu. Eftalya, hazır elinin altında bir ceset bulmuşken, büyü yaparken kullanmak için ölünün kanından almıştı. Onu parçalara bölüp gömebilir ya da yakabilirdik. Ama kimsenin haberi olmamalıydı. Burası Türkiye, ilk iş ondan kurtulmaktı; ardından da neden, kim ve niçin sorularını soracaktık. Katina, hemencecik üstüne bir şeyler alıp Fikya'yı uyandırmaya gitti. Onu iki sokak uzağa götürmüştü.

"Fikya gel! Bir çukur kaz."

"Ne çukuru Katina Hanım?"

"Boyuna bir çukur."

"Yarın mı kazayım?"

"Şimdi kaz."

"Nereden bulayım şimdi kazma küreği?"

Bu arada Eftalya, cesedin üstünü arıyordu. Ceketinin ve pantolonunun ceplerini boşalttı. Cüzdanında Fransız parası, Türk parası, İngilizce yazılı iki evrak ve de bir fotoğraf bulmuştu.

Fotoğraf, aşağısında gözünün alabildiğı yere kadar büyük bir kumsalın olduğı bir balkonda çekilmişti. Arkada uzanan bütün sahil, güneş şemsiyeleri ve kamelyalarla doluydu.

Nerede görmüşüm ben bu sahili, nerede görmüşüm ben bu sahili daha önce, diye düşünüp duruyordu Eftalya.

Fotoğraftaki balkonda ısıklı, gençlik yıllarındaydı ve yanında da bir kadın vardı; Leydi. Fotoğrafta Leydi, iki eliyle önünde tutuğı beyaz güneş şemsiyesi ve dantelli şapkasıyla çok genç görünüyordu.

Leydi, elinden fotoğrafı almaya kalkınca Eftalya onu öyle bir itti ki, boş elle yerine geri oturdu. Ağlamaya başlamıştı. Hüngür hüngür ağlıyordu, bus.

Durmuyordu. Eftalya ona bir tokat attı.

"Kes sesini! Bay Karpuzaya uyanacak şimdi."

Çaresiz bir durumda olduğı belliydi. Sabah saat üç gibi cesedi gömmek için harekete geçtik.

"Ne bu? Müslüman mı? Ortodoks mu? Katolik mi yoksa Musevi mi?"
228

"Katolik" diye cevap verdi Leydi.

Onu, gecenin karanlığında görünmesin diye koyu renkli bir elbiseye sararak merdivenlere doğru ilerlediler. Allah korusun, bizi kimse görmesin! Katina ayaklarından, Eftalya başından ve Leydi de belinden tutuyordu.

Pansiyonun eski merdiveninin basamakları gıcırdıyordu. Salona vardıklarında, mutfaklardan birinde ışık yanınca hiç kıpırdamadan oldukları yerde kaldılar. Kürek arayan Fikya yakmıştı ışığı.

"Hay Allah cezanı versin e mi, ödümü patlattın!"

"Bir şey istiyor musunuz Eftalya Hanım?"

"Git de zıbar, Fikya."

Katina, merdiven altındaki, ütü yapılan bölümün perdesinin arkasına saklanmıştı.

"Katina Hanım'a bir şey mi oldu" diye sorarak elbiseye sarılmış cesedi işaret etmişti Fikya.

"Hayır, onu hava alsın diye şöyle bir gezintiye götürüyoruz."

"Ŗiir mi yazacak?"

"Evet, Ŗimdi ilhamı gelmiŖ."

"Aa, Konstantino Bey, ona göz kulak olmamı söyledi de bana, ondan."

Tam gitmek için arkasını dönmüŖtü ki, durakladı.

"Eftalya Hanım!"

"Ne?"

"Ben de bir Ŗiir biliyorum."

Sabah saat üç kırk beŖ. Bin bir zorlukla cesedi çukura kadar taşıdık. Ama Eftalya'nın çapasıyla kazılmış çukur yeterince derin olmamıŖtı. Tek bir ayağı bile sığmıyordu, değil ki bütün vücudu sığsın. Gerisin geri pansiyona döndüler. Saat dört olmuŖtu. "Denize atalım onu, bulan uğraŖsın."

Eftalya'nın büyük bavulunu aŖağıya indirip içine koydular cesedi. Saat beŖte Fikya'yı Ŗiirlerin yanına kimse gelmesin diye bavula bekçilik yapması için uykusundan uyandırdılar. Fikya bavulun üstünde uykuya dalmıŖtı.

Saat altı buçuğa doğru, yolculuk kıyafetleri, Ŗapkası ve kolunda paltosuyla kapıda belirmiŖti profesör. Bütün eŖyasıyla beraber Almanya'ya gitmek üzere ayrılıyordu. Bagajlarını, durağa gitmek için pansiyonun sahibinin arabasına yüklüyorlardı. Her valizde, ingilizce harflerle AUemana ve profesörün adının, adresinin yazılı olduğu etiketlerden vardı. Fırsat bu fırsattı. Hamal

229

diğerlerini almak için arkasını döner dönmez, profesörün valizlerinden birinden söküp çıkardıkları etiketi, içinde cesedin olduğu bavula yapıŖtırmıŖ ve ŖimŖek hızıyla bavulları deęiŖtirmiŖlerdi.

Fikya da, bavulların arabaya yüklenmesine yardım etmiŖti.

"Nereye gidiyor Ŗiirler hanımım?"

"Onları Almanlara sattık Fikya."

Ve araba durağa gitmek üzere yola çıkmıŖtı.

Saat yedide, eşekler geldiğı zaman, mermer şehre gitmek için hazır bekliyorlardı. Onların hareket ettiğı saatte, profesör de Almanya'ya hareket edecekti.

"Şimdi anlat bakalım."

Leydi'yi, onlara tüm gerçekleri itiraf etmesi için bir kayanın üstüne oturtmuşlardı.

İzmir'e geri döndük. İzmir'in o güven veren ortamına geri dönmek, daha önce kendimi hiç bu kadar iyi hissetmeme neden olmamıştı. Fikya'yı, "Şiirleri Almanlara sattılar, Efendi" diyerek Kons-tantino'ya olanları anlatırken yakalamışlardı.

Ertesi hafta Miramare'ye sinir harbinde vardık! Hem bizim hem de Leydi'nin sinirleri mahvolmuştu. Tatil yapmak için keyif mi kalmıştı bizde? Leydi hep peşimizdeydi. Biz nereye o da oraya. Bizsiz kılını bile kıpırdatmıyordu. Konstantino ve İngiliz de, üç gün içinde Miramare'ye gelecekti.

Fula bizi gördüğünde, kimin ne yiyip, kiminle bakıştığını ve etrafta yaşananları bir çırpıda anlatmak için can atıyordu. Fula, orada olduğu süre boyunca bir sürü önemli kişiyle tanışmış ve günlük tutmuştu.

Çarşamba gününün gazeteleri herhangi bir cinayetten bahsetmiyordu. Cuma gününün gazetelerinde de, herhangi bir cinayet haberi ya da hapse atılan Alman bir profesör hakkında yazılmış bir şey yoktu.

Otelin havası bu olayı kolayca unutmamızı sağlamış, yaşama sevincimiz ve keyfimiz yeniden yerine gelmişti. Herkesten önce de Leydi'ye iyi gelmişti. Sanki sudan çıkmış değil de, suya girmiş balık gibi olmuştu.

Artık arkadaş olmuştuk, sohbet bile ediyorduk. Bizi izleyen birinin, hangi dilde konuştuğumuzu anlamasına imkân yoktu.

230

biz birbirimizin ne demek istediğini anlayabiliyorduk. Güneşin altında şezlonglardayken ve denizde yüzerken beraberce gülüşüyorduk. Bir keresinde Nene Eleni, ortak bir geçmiş, tıpkı bir

büyü gibi, insanların birbirine bağlanmasını sağlar demişti. İşte, o günlerde biz de Leydi'yle bu büyüü yaşıyorduk.

Leydi, bizden çok daha modern ve ilerideydi. Bütün herkes onu selamlıyor, onunla konuşuyor, sohbet ediyor, onu çay içmeye, kumsallara ya da manzaralı odalara davet ediyordu. Ona bakıp da kimin aklına gelirdi, gençken ıslıkçının karısı olduğu. Fransız makamlar tarafından, bir deniz kazasında boğulduğu kabul edilmişken, birden, artık çok yükseklerle ulaşmış sevgili eşinden öcünü almak için kanlı canlı karşısına çıkmıştı. Nasıl mı? Sadece Leydi biliyordu. Soylu birisi olduğunu ispatlayabileceği bir belge ya da köklü bir aile geçmişi olmadan, tamamen ünsüz biriyken, sanatın, şiirin ince doğasıyla, zarif, maddeci olmayan ruhuna uygun bir yaşamla etrafına kendini kabul ettirmişti. Londralılar bundan anlıyorlardı demek ki. Başarmıştı. Bravo.

Karamanların evine dönünce Eftalya birden zafer çığlıkları atmıştı. "İşte, işte o sahil! Ben diyordum ama! Gözlerim beni aldatmaz! Bir yerlerde gördüm diyordum."

Fotoğraftaki aynı sahil, bir tabloya resmedilmişti. Altındaki küçük bir tabelada da, "Nice 1868" yazıyordu.

Aleparo, hücresinin kapısının sessizce açıldığını ve bir kadının içeriye süzüldüğünü fark etti. Gözlerini yarı açarak, yattığı yerden doğruldu. "Bu ne böyle? Ne parça!"

Gülkurusu bir elbise içinde, görkemli bir kadın silueti görüyordu. Fildişi taraklarla başına tutturulan, ensesinden yukarı doğru çıkan sarı, altından oymalarmış gibi duran bukleleri vardı. Havayı menekşe kokusu doldurmuştu. Düzgün hatlı omuzları ve elleriyle, su gibi içilesi duru bir cildi sahipti. İnce, küçücük, kusursuz ve yere basmıyor gibi görünen ayakları, sanki evrendeki en iyi sanatkar tarafından oyulmuş gibi duruyordu. Arkasında, açık kapıyı kollayan bir gardiyan da yoktu. Aleparo, daha iyi görebilmek için gözlerini ovuşturdu. Yoktan gelen, göz kamaştırıcı bir ışık, şeffaf kumaşı geçip nazlı nazlı kıvrılan bir göbeği aydınlatıyordu.

"Ne bu böyle? Beni almaya gelen bir melek mi? Ölecek mi-yımr Bir serinlik hissetti. Kadın, doğrudan gözlerinin içine bakıyordu. Aleparo, ilk kez kalbinin değişik bir şekilde attığını hissetti. İçi titriyordu. Ona dokunmak için elini uzattı. Boşuna. Konuşup cümle kurmaya çalışırken sadece, "Aaa!" dedi. Salyaları akıyordu. Ayağa kalkmaya çalıştı. Boşuna. Kadının gözlerinin içine bakarak yere düşüp derin bir uykuya daldı. Rüyasında o kadınla çılgınlar gibi dans ediyordu.

Saat on ikiyi beş geçe, İzmir Hapishanesi'nin bekçisi Panu-si Leondaridi, bezgin bir halde depolara gitmek için yedi numaralı koridordan geçiyordu. Aleparo'nun hücrelerinden, şarkı gibi inilteler ve anlaşılmaz bağırıtlar duyunca mazgalı açıp içeriye bir göz attı. Aleparo, manyak gibi kendinden geçmiş, gömleğini yırtarak dans ediyordu. Dili dışarıda, salyaları akarak, bir taraftan da gülerek, sanki ondan kaçan bir şeyi yakalamaya çalışıyormuş gibi ellerini boşluğa uzatıyordu. Duvarları görmüyormuşçasına çarpıp duruyordu. Gardiyan ona, "Hey sen, sen! Çıldırın mı bre?" diye bağırırdı.

Siryo 'yla yolculuk

Bir gün, çalışmaktan bitap düşmüş bir Türk, tüm rahatlığıyla eve girmişti. Halılara basmış, örtüleri kırıştırmıştı. Terlemiş olan atın, yumuşak ağzından yeşil köpükler çıkıyordu. Evde sadece Siryo vardı. Türk'ün başında, tıpkı Kapadokya'daki Türklerin taktığı gibi bir sarık vardı. Sarık görmeyeli ne kadar da uzun zaman olmuştu! Kapadokyalı birini görmeyeli ne kadar da çok olmuştu! Helal olsun sana! Vazoları da kır istersen.

Siryo'nun çalışma odasına girdi adam. Yarım yamalak Yunanca konuşuyordu. Katina, kütüphanenin arka tarafından yan odaya girip, onları duymak için kulak kabarttı. Açlık ve Sultan hakkında bir şeyler dediklerini duymuştu. Bazı karışıklıklar ve çıkan huzursuzluklardan, şikâyetlerden ve vergilerden bahsettiler. Kitapları çekip kulağını iyice duvara dayadı.

"Onları besleyek mi efendi?"

Bundan başka bir şey de duyamamıştı.

232

i

Kapadokyalı'nın geldiği o gün, Türk kadına gitmek üzere, şalvarı ve peçesiyle Türk kıyafetlerini giyerek, dar sokaklardan geçiyordu. Artık zaman değişmiş, mahalleler birbirlerinden ayrılmıştı. Türk kadını gibi giyindiği zaman rahatça gidebiliyordu oralara. Tam bir Türk kadını gibi esmerdi; koyu renkli teni ve aksanıyla tam bir Osmanlı'ydı. Anam be, bundan daha esmer doğuramaz mıydın beni? Kalafo'nun şapkacı dükkânında beyaz bir sarık gözüne çarptı. İzmir'de başka bir sarık daha, bak sen hele! Peçesini yüzünü örtsün diye kulağına doğru götürüp, merdivenlerden aşağıya indi. Kapadokyalı kendisinden daha büyük birisiyle konuşuyordu.

"Ortalık barut kokuyor... Güçlü Karaman Bey'i de sel aldı."

Konuşulanlara kulak kabarttı.

Tezgâha yaklaşarak meyhaneciye, "Şarap!" deyince, "Kaça?" diye sordu öteki de.

"Bizim mahalledeki o yakışıklı asker kim be gözüm?" diye cilveyle ve merakla Türkçe sormuştu.

Bu hikâyede bir şeyler Katina'yı rahatsız etmişti. Daha yeni, Karamanların malvarlığının büyük bir kısmının Kapadokya'da olduğunu öğrenmişti. Kocaman çiftlikleri vardı emirlerinde ve bu yüzden de Dimosteni orada kalıyor, çok nadiren İzmir'e geliyordu. Çok fazla para yatırdıkları demiryolları yapımı da başlamıştı. İngiliz'in, Sultan'ın ve Karamanların parası vardı bu işte.

Asker, bir kâğıt çıkarıp ötekine uzattı. O da sağını solunu kolaçan ettikten sonra göğsüne sakladı kağıdı.

"O kağıdı alsam... Bana ne be! Dünyadaki bütün Karamanlar ne halleri varsa görsünler demedim mi? Benim yerimde olsaydı, Violeta ne yapardı sanki? Hiçbir şey. Başkalarının bir şeyler yapmasını beklerdi. Alsam mı yoksa o kağıdı?"

Çapkınlık savaşı, politik savaşıla hiçbir bağlantısı yoktu. Türk kadının evi iki ev aşağıdaydı. Şarabı alıp o tarafa doğru ilerledi. Biraz sonra, karnına koyduğu minderlerle hamile kılığında tekrar dışarıya çıkıp pusu kurdu. Kalafo'nun şapka dükkânından önce bey çıkmıştı. Yayaydı. Niye acaba? Mahalledeki küçük Türk çocukları taş savaşı yapıyorlardı.

Çocuklara eski, mahallede oynanan bir oyundan alıntı yaparak, "Ben hepinizi yiyecek olan kargayım. Yiyin beni, ben hepinizi yemeden önce" dedikten sonra, kışkırtmak için onlara tırnaklarını ve dişlerini gösterdi Katina.

233

Bunun üzerine küçük çocuklar ona taş, tahta, çamur; kısacası ellerine ne geçerse oyun olsun diye fırlatmaya başladılar.

Minderlerin düşmemesi için karnını tutarak, onların etrafında koşmaya başlayınca, çocuklar daha çok galeyana gelip, daha fazla şamata yaparak onu kovaladılar.

Kapadokyalı dışarı çıkar çıkmaz, her tarafı sarılı bir halde, peçesiyle ve güya şiş karnıyla Katina, onu gömleğinden tutarak üstüne abandı. "Kurtar beni efendi! Kusuruma bakma, her an doğurabilirim!" Sanki karnından belli olmuyordu. Karnı minderlerle, normalden üç kat daha büyük görünüyordu.

"Önemli değil hanım."

Küçük çocuklara bir bakış attıktan sonra onlara,

"Ayıp be, kadına yapılır mı?" diye bağırdı.

O, oyunu bilmiyordu ki! Kötü kargayı kim kurtarırsa, o bir sonraki kötü karga oluyordu. Onu yakalayıp tüylerini yolman gerekiyordu. Çocuklar adamın üstüne atlayıp onu iki arada bir derede yere yıktılar. Sevinç çığlıkları içinde düğmelerini koparıp sarığını almış, gömleğini çözmüş, hatta pantolonunu bile çe-kıştırmışlerdi. Katina, Türk kadının evine girip ortadan kaybolmuş ve mektubu okumak için açmıştı.

Buna yöntem öğret gerisine karışma! Köydeyken de küçük Harikli'yle yaşlı Naum'un, boynunda asılı mezuralarını çalmazlar

mıydı? "Deh deh yap bana. Deh deh" diyerek üstüne çıkar ve at daha hızlı gitsin diye de göğsüne vururlardı.

Küçük Harikli güzel bir çocuktı. Kıvrır kıvrır perçemi ve elma gibi yanakları vardı. Harikli, dedenin dizinde hoplarken gülmekten ortalığı yıkar, Katina da onun bu taşkınlığını körüklerdi. Ne akideler, ne bonbonlar alırlardı.

Mektuptan hiçbir şey anlamamıştı. Damgalar, mühürler, şikâyetler. Kim okuyacaktı şimdi bunu? Türk kadın elini kağıdın üstüne koyup, ani bir hareketle, sanki eli yanmış gibi hemen geri çekti.

"Kan. Masum kanı. Bıçak burada. Zamanı yok" dedi.

Ağzını açtığı zaman, nasıl da korkutuyor bu kadın beni.

Akşam yemeğini, Siryo ve Katina beraber yiyeceklerdi.

"Madame est servie."

"Madame... Madam benim."

Çorba vardı yemekte. Çorba höpürdetilmez, bunu hatırlıyorum.

Tanrı günahlarını affetsin, ne güzel günlerdi Spiro'nun tek
234

r
başına yediğı ve onların da "Spirom sana börek getireyim mi? Spirom sana köfte getireyim mi?" diyerek önünde dört döndükleri zamanlar.

Violeta'nın yemek masasındaki ağırlığının farkındaydı Katina. Evin hanımıydı o. Akli pamuklarda olan Siryo'nun pek umurunda olmazdı böyle şeyler. Ama Katina için, karakterli biri olduğunu rahatlıkla söylerdi. Cin gibiydi. Olsundu tabii. Kati-na'ya alışmaya başlamıştı. Evin bir kadın eline ihtiyacı vardı her zaman. Anne, eş, görümce fark etmez. Becerikli bir el! Violeta'nın olduğu zamanlar evde herkes itaatkâr ve sessizdi. Şimdiyse garip değışiklikler ve yenilikler vardı. Yemekten sonra Siryo, çalışma odasına kapandı. Katina, usul usul odasının kapısını açınca, Siryo kafasını kaldırdı. Viole-ta, asla böyle bir şey yapmazdı. Asla, bir kere bile, onun işlerine ve krallığına müdahalede bulunmamıştı. Katina ona yaklaşır avcunu açtı.

Mektup, birçok göğüste saklanmaktan buruş buruş olmuştu. Siryo, mektubu açıp okumuş ve bembeyaz kesilmişti.

"Nereden buldun bunu?"

Vezir'in damgaları gerçetti. Vezirlik, resmi fermanlar. Bütün Kapadokya'daki çiftlikler, ona bakan Türk'e bölgenin Bey'i tarafından devredilecekti. Felaket. Nasıl kararından vazgeçecekti şimdi Sultan? Kim gidip onu uyandıracak? Kim, uyandığı zaman acıkan bir canavarı uyandırmak ister ki?

Siryo'nun kapana kısıldığını hissettiği anlar, neredeyse yok denecek kadar azdı. Fazla zamanı yoktu, hemen bir şeyler yapmalıydı. Kim Sultan'ın aklına sokuyor bunları? Çiftlikler! Bir sürü hayvanın zengin otlarıyla beslendiği, hayvanlarla dolu çayırılarıyla çiftlikler! Tahıl, mısır ekili tarlalar! Onların bölgesindeki çiftlikler, on iki köyü ve iki tane de nehri kapsıyordu. Dimosteni'ye, Vernes'in bir kitabındaki cümleleri kodlayarak, kendi aralarında kullandıkları gizli bir dille hemen ayrıntılı bir telgraf çekti.

Hemen yardımcısını çağırdı. Yardımcısı Türk, o da Türkçe konuşan Yunan, tercümanlık işini de mi o yapıyordu? Onun gibi bir şey. Emrinde olan yardımcısı, tüm emirlerini yerine getirmeye hazır olarak yanına geldi. Hem de birçok kez önünde eğilip durmuştu. Katina, ne kadar da nefret ediyordur bunların bazıları bizden, diye düşünüyordu, yandaki odadan onları izlerken.

İlk işi, onun için mektubu kelimesi kelimesine Yunanca'ya çevirmektir. Siryo Türkçe bilmezdi. Daha önceden yazılı gördü-

235
ğü, çat pat anladığı kelimelerden başka bir şey bilmezdi. Dün |
akşam da, bu sayede hemen anlamıştı neler olduğunu. Liralar
kasadan çıkarılıp deste yapılmıştı. Ertesi gün, Kaçamba Tren
İstasyonu'ndan İstanbul'a gidecek olan on kırk yedi trenine
binecekti. Bavullarının hazırlanması için emir verdi. "Kaç günlüğüne
gidiyorsunuz efendim?" En azından on beş gün yok olacaktı.
Katina yan odada, kütüphanedeki kitabı çekip her şeyi duymuştu.
Hatta, günlerdir tüm dikkatini vererek kitaplığın arka kısmındaki

tahtayı kazıyarak inceltmiş, diğery tarafta da tam Sir-yo'nun masasının karşıındaki yeşil bir saksının kenarında oluşany ufacık bir deliğı, az da olsa odanın içini görebileceğı kadar genişletmişti.

On beş gün boyunca bu huysuz, burada olmayacaktı. "Hadi, yallah." Kalbi deli gibi, muzır oyunlar ve delilikler için atıyordu. Annemi getireceğim, Pari'yi de çağırırım, hanımefendileri oynarız. Bu sefer, felekten bir gece çalmak için çalgıcıları da getiririm!

Uçuı birden hâlâ Siryo'nun çalışma odasındaıydılar. Yardımcısı ve aynı zamanda tercümanı, avukatı ve biri daha.

Gözünü deliğey dayadı. Piskopos. Yunanca, Sultan'a nasıl ulaşabileceklerinin yollarını konuşuyorlardı. Bir anlığına Siryo'nun gözlerindeki korkuyu görmüşüü.

"Zavallı! Dağına göre duman. Bu işin içinden çıkabilecek mi acaba?"

Sultan'ın, Yunanları Kapadokya'dan çıkardığını anlamıştı. Niye acaba? Niye olduğuna pek anlam verememişti. Bu nedenin ne olduğunu, Siryo'nun kendisinin de anlamadığını hissetmişti. "Ne kadar da eğlenceliymiş olayları böyle seyretmek! Oyun oynamaktan bile eğlenceli."

Küçük delik sayesinde daha da iyi duyabiliyordu konuşulanları.

Siryo, Piskopos'u kapıya kadar geçirmek için odasından dışarı çıkınca, avukat, Siryo'nun yardımcısına, alçak sesle ve Türkçe bir şeyler söyledi.

"Dikkatli ol! Sultan'ı görmesin. Bundan seni sorumlu tutuyorum. Herr Herman, çarşamba sabahı orada olacak. İstanbul'a çekilen telgraflar yollanmasın."

Yardımcı elindeki çantaya vurarak, "Yollanmadılar. Burada-lar" dedi. 236

"Anlayamıyorum bir türlü. Nasıl oldu da haberdar oldu? O mektup nasıl oldu da onun eline geçti? Nasıl? Söylesene! Meraktan çatlayacağım! Az bir süre kalmıştı, her şeyi yoluna koymaya! Sus. Geliyor."

Katina, bunların arasında sadece Herr Herman ismini biliyordu. Yardımcısını da, eve gelip giderken görmüşüü birkaç kez. Ama bu

avukatı ilk kez görüyor olmasına rağmen ondan huylanmış ve onda bir bayağılık hissetmişti. Karanlık işler dönüyordu. Herr Herman'ın tipini hatırladı. Tam kuzeyli tipi vardı, köpek cinsi. Tombul ve pancar gibi kızıldı. Kızıl sarı tüyleri vardı. Yakası haçlar ve madalyalarla doluydu. Onunla uzun zaman önce tanışmıştı ama nerede? Elçilikte. Evet, Alman Elçiliği'nde idi o da.

"Tekrar tekrar, ısrarla, çiftliklerin içinde hangi köylerin olduğunu sorduğunda Siryo'ya, o da teker teker söylemişti. Tarsi, Konyanan, Sinida'yı da söylemiş miydi? Sanırım Sinida'yı da söylemişti. Evet, söylemişti. Köyümüz. Bizim köyümüz. Bizim köyümüz de Karaman çiftliklerinin içindeymiş. Hiç fark etmemiştim bak bunu! Neneciğim, sen de orada yaşıyorsun! Kutsal Meryem ve İsa! Nenem, nenem benim! Niye sormuştu ki, o pis Alman suratlı nenemin köyünü öyle ısrarla? Tanrım, neneme bir şey olmasın! Hepinizi öldürürüm! En başta da seni, pancar suratlı!"

Hatırladıkları, Katina'yı oldukça endişelendirmişti. Derin bir nefes alıp boynunu tuttu. "Sakin ol Katina, sakın ol ki, akıllıca davranasın." Parmaklarıyla vaftizinde takılan haçını okşarken, Attarti Ana'nın ona verdiği kırmızı ipliğe dokundu. "Ana, ana, ah ana!" Birdenbire sanki o iplikten bir güç almıştı. Her şeyi sakince düşünmeye başladı.

"Her şeyden önce bu hayırsız tercüman ve bu köpek suratlı avukat, Siryo'nun arkasından iş çeviriyorlardı. Hem de anlamasın diye Türkçe konuşuyorlardı. Ama ben anlıyorum! Ha! ikincisi de Herr Herman'ın Sultan'a, Siryo'dan önce ulaşmasını istiyorlar."

Sultan kelimesi ona birden dağ gibi gelmiş ve korkmasına sebep olmuştu.

"Ve anladığıma göre Sultan, Siryo'yu beklemiyor çünkü telgraf eline geçmedi. Böylece de Herr Herman ondan önce orada olacak. Ama, o Alman köpeği oraya varamayacak!"

237

Zafer kazanmış gibi hissetmişti kendini. "Neden o Alman köpeği nenemi köyümüzden kovmak istesin ki? Niye?"

Düşünüp duruyor, bir sebep bulamıyordu. Ama, emin olduğu bir şey vardı ki, o da Siryo'nun Sultan'a ulaşması gerektiği idi, Alman'ın değil. Bazen ümitsizliğe kapılıyor, bazen de yürekleniyordu.

"Hem ne de olsa bu işi Siryo'ya ben duyurdum. Ben getirdim eve o kağıdı. Belki de, Tanrı, benim bunu yapmamı istediği için olmuştur. Neneme yardım edebilmem için Tanrı'nın buyruğuydu bu bana. Ne yapabilirim ki, yirmi yaşındaki ben, koskoca Sultan'a?" Sultan kelimesi yine gözünü korkutmuştu. "Aman be! Hem ne ki Sultan? O da insan. Altı üstü bir insan o da." Cesareti yerine gelsin diye onu çıplak olarak düşündü. "Hah! Herkes gibi, acıkan, susayan, sıçan bir insan o da. Hayır! Nenem Eleni baktan bir Sultan'dan çok daha önemli!" diyerek kütüphaneden dışarı rüzgâr gibi çıktı. "Roza, Roza!"

Evdeki hizmetçiler değiştirildiği zaman bir tek Roza'yı göndermemişti. Evin yeni hanımına, beklentileri büyük olduğu için sadıktı. Daha şimdiden, ilk yüklü bahşişini kazanmıştı. Ancak Katina'nın kimseye güveni yoktu. Nasıl ki, Violeta'nın kuyusunu kazmama yardım etti, işine gelirse aynısını bir gün bana da yapabilir, diyordu. Sonuçta tek gerçek dost anne. Ve Tanrı'ya şükürler olsun ki, ben de iki tane var. Biri Grek biri de Türk. Ancak bu durumda Roza'ya da güvenmek zorundaydı ne yazık ki. Birkaç lira daha fazla vererek, ona istediğini yaptırabilirdi. Uyanık bir kızdı bu Yahudi. Şeytan gibiydi.

Tercüman, Siryo'nun odasından koltukaltında çantasıyla dışarı çıkar çıkmaz Roza ona, "Bu taraftan buyurun, beyefendi size bir şeyler ikram etmemizi söyledi ve eve götürmeniz için de bir sepet hazırladım" dedi.

Sepet kelimesini duyunca, Siryo'nun hangi arada ona ikramlarda bulunulmasını söylediğini düşünmedi bile. Sevinmişti. Bir tepside bir kadeh kırmızı şarabın ve havyarın olduğu yere gitmek üzere Roza'yı takip etti. Yahudi, bu zevzeğin havyara düşkünlüğünü iyi biliyordu. Tepsinin yanında da tatlılarla dolu bir sepet duruyordu. Şarabı içti.

"Ah ne kadar da leziz" demeye kalmadan, başı, önündeki tabağıın içine düştü.

238

Çantayı kaptılar. Katina koşarak ahırların olduğı yere doğru inerken, Roza da elinde tahta saplı demir bir faraşla belki tercüman uyanır diye hazırda bekliyordu.

Saat on ikiye yirmi vardı. Atların beslenme saatiydi. On beş dakika içinde telgraf bürosu kapanacaktı.

Üzerinde elbise vardı ve hiçbir atın kuşamları takılı değildi. Sele ve eyer arayıp duruyordu telaş içinde. Başında yuları takılı bir kısrağıın yemliğini çıkardı. Onu avluya götürdü. Ne gemi ne kayışları vardı. Hiçbir şeyi yoktu hayvanın üstünde. Etek giyiyor olmasına rağmen, atın üstüne atlayıp erkek gibi binmişti. Öğle yemeğini kaçırmaya hiç niyetli olmayan kısrağ, iki ayağıının üzerine kalkıp şahlanarak onu üstünden atmaya çalışmıştı. Dizginleri olmadığı için de gayet kolayca onu sırtından atabilirdi. Uğraşmıştı ama başaramamıştı.

Diğer elinde çantayla ona, "Hoşt bre fahişe!" diye bağırdı Katina. Eğer telgraflar çantanın içinde değilse, boşu boşuna böyle koşturmuş olmam tuhaf kaçacak. İlk önce çantayı açıp bakmalıydım, diye düşünüyordu. Ama şükür ki, içindeydi tüm telgraflar.

Köydeyken, küçüklüğünden beri at binerdi. Ata binmek en sevdiği şeydi. Ona karşı koyabilecek hiçbir at yoktu. Spiro'yla olduğı iki yıl boyunca bu tür bir lüksü olmamıştı hiç. Yok tütündü, yok kremlerdi derken bir de hamilelik çıkmıştı.

Ama Karaman'la evlenir evlenmez yaptığı ilk şey, onun atını alıp, baharda, güneşli günlerde durmaksızın ata binmekti. Konstantino bunu fark edince, ona da sakın bir kısrağ alması.

"Bırak onu yavrum! Ona binmek zor! Seni atar üstünden o vahşi."

"Ben onu istiyorum" diyordu Katina. Ve onu zapt edebildi. Hayvanı asabi olduğı için sevmişti Katina.

Küçük Türk çocukları zar zor yetişirlerdi kapıları açmaya, hayvan suratını kapının demirlerine vurmasını diye. Şahlanarak giderdi. Roza sabırla Katina'nın dönmesini bekliyordu. Masaya, horlayan

tercümanın yanına oturmuş, tabaktaki havyardan yiyordu. "Sanki biraz fazla verdik buna. Uyanınca gece gündüz başı ağrıyacak." Birkaç saat sonra, sonunda uyanmıştı.

"Ne oldu? Ne oldu?" diyor, bir yandan da başını ovuyordu.

239

"Başınızı, kapıya çarptınız efendim" dedi Roza ve daha sonra bilerek alçalttıkları kapının pervazını işaret etti. "İşte sepetiniz. Şarabınızı içecek misiniz şimdi?"

Koltuğunun altında, eski yerinde duran çantasını aradı tercüman. Birden içindeki telgraflar ve evraklar için endişelenmişti; ama çok şükür ki hepsi yerli yerindeydi. Aldıkları gibi geri koymuşlardı onları. "Şarabı içeceğim."

Ve Roza'nın daha ilk anda yenisiyle değiştirdiği taze kırmızı şarabı içti.

Karaman ay sonuna kadar dönmeyecekti. Telgraflar tam zamanında yollandılar. Çantanın içinde ne bulduysa hepsini yollamıştı. Ancak telgrafları alacak olan kişi Sultan değil, İstanbul Patriği'ydi!

"Benimle beraber Sultan'ın huzuruna çıkmanızı istiyorum.

Hristiyanlığı ilgilendiren önemli bir konu. Çarşamba günü sabahın ilk ışıklarıyla İstanbul'da olacağım."

Trenin düdüğü ötmüş ve makinist vagonları harekete geçirmişti.

Siryo, sağda cam tarafında, dışarıyı görebileceği bir yere oturmuştu.

Peronda gelip geçenlere bakıyor ama görmüyordu. Akli başka yerlerdeydi. Yanında oturan, yuvarlak ve küçük bir nazar boncuğu takmış katip, küçük bir kutudan çıkardığı divitlerle ve evraklarla hesaplarını kontrol etmeye başlamıştı. Hazır İstanbul'a gidiyorken, bazı belirsizliklerin de ortadan kalkması iyi olacaktı. Yüklenmesi gereken zeytinyağı ve firkateynler için sipariş edilmiş katranlar vardı. Bankalarla ilgili bazı işlemlerin yapılması gerekiyordu.

Siryo'nun karşısında, bizzat onun tarafından bu görüşmelere katılmak zorunda bırakılan avukat oturuyordu.

Kaçamba Tren İstasyonu, Eskişehir'e ve Ankara'ya giden üç trenin sığabildiği büyük bir istasyondur. On tarafta, büyük, taş döşemeli bir

meydanı, yüksek çatısı ve bir sürü penceresi olduğundan, uzaktan bile rahatça görülebiliyordu.

O istasyondaki trenlerde yolculara da hizmet verirlerdi ama burası asıl olarak Anadolu'nun bütün zenginliğinin trenlere yüklenip geldiği ticari bir istasyondur. Baharat, şeker, pamuk, hayvan, yağ, tütün, deri; bunlar trenle İzmir'e gelir, oradan da satılmak için iç ve dış pazarlara yollanırdı. Bunları İzmir'e getiren zenginler, büyük bir kârın talipleriydi. Fransızlar, İtalyanlar, Yunanlar; bütün bu insanlar altın kaşıklarla pandispanya yeme-

240

ye başlayınca, bunların etrafında da, onlardan arta kalan ne varsa ya da ne alabiliyorlarsa onlardan alabilmek için kalabalıklar oluşmuştu. Son anda eteklerini kaldırmış, trene yetişmek için koşan şık bir hanımefendi, trenin kapısındaki kola tutunmuştu. Bir eliyle küçük, çuhadan yapılmış ve yüzünü, boynuna kadar inen, ince keten bir örtüyle saklayan şapkasını tutuyordu. Eldivenli, yolculuk için özel dikilmiş bir kıyafet vardı üzerinde. Onun ardından istasyon görevlilerinden bir Türk, vagona küçük bir bavul koymak için trenin yanında koşuyordu. Bayanın vagona girebilmesi için iki üç tane yardım eli uzanmıştı. Trene bindikten sonra, Siryo onu göremez olmuştu. Tren İzmir'den çıkmış, kuzeye doğru tepeleri aşmaya başlamıştı.

Yüzü kapalı olan kadın, onların vagonunun kapısını açarak, parmağıyla katibin yanındaki boş yeri işaret etmişti. Siryo ve tercüman, hanımefendi geçip oturabilsin diye ayağa kalkmışlardı. Bir güzel yerine kurulmuştu ama şapkasını çıkartmamıştı. Eldivenleri bile elindeydi ve tam karşısındaki boş yere bakıyordu.

Ne halt etmeye geldim ki sanki buraya, diye kendi kendine soruyordu hanımefendi. "Nasıl bir fikirdi ki bu aklıma gelen? Onca saat, karşımdaki boş koltuğa gözlerim dikili yolculuk edeceğim! Bu yaptığım çok tehlikeli. Ya beni tanırlarsa? Ama hoşuma da gitmiyor değil hani! Hoşuma gidiyor! Kafamda da şu şişler yok mu! Örtüyü çıkarıp "Sürpriz, ben geldim" desem mı? En iyisi başka bir vagona

geçeyim ben! Ama bu ikisinin konuşacaklarını da duymak istiyorum!"

Virajları geçmişlerdi ve tren Menemen'e doğru yol alıyordu. Siryo bir kitap çıkarıp okumaya başladı.

Buraya bile kitaplığı yüklenip mi gelmiş lanet olasıca?

Ancak, sanki onun aklından geçirdiklerini duymuşçasına birden kitabı kapatıp, elini gözlerinin üzerine koyarak derin düşüncelere dalmıştı. İcini çekti. Bir türlü rahatlayamıyordu. Hiç olmadı, iki kelime edebileceği bir tanıdığı olsaydı yanında bari.

Birden Siryo'nun yalnızlığını hissetti. Erkek kardeşleri ondan çok daha küçüktüler. Ana babaları artık yoktu. Bunca varlık, bu kadar endişe, bu kadar düşünce! Her şeyi düşünüp bir de karar vermesi gerekiyordu Hristiyan'ın! Yalnız, bir başına! Aldığı kararlar doğrultusunda her şey yolunda giderse, ne âlâ. Ama ya işler ters giderse, tıpkı şimdiki gibi mesela?

Eveet. Bakalım lazım olan her şeyi almış mıyım, diye düşünerek elini kohnuna soktu. "Attarti Ana'nın mektubu burada.

241

Bien. Antuanet'in bien demesi bana da yapıştı. Bu örtüyle çatlayacağım. Nefesimi kesiyor!"

Yemek salonuna gitmek için ayağa kalkınca, Siryo, avukat ve tercüman da ayağa kalktılar.

"Ne? Yoksa benim peşimden onlarda mı gelecekler? Aman!"

Tekrar yerine oturdu. Onlar da geri oturdular. Aradan birkaç dakika geçtikten sonra kadın tekrar ayağa kalkınca, avukat, tercüman ve Siryo tekrar ayağa kalktılar.

Katina'nın aklı karışmıştı. Neler oluyor burada böyle, diye düşünüyordu.

Poposunu sanki tekrar yerine oturacakmış gibi çevirip, onların bunun üzerine ne yapacaklarını görmek istedi. Onlar yerlerine tekrar geri oturunca, birden kapıya doğru atılarak koridora doğru koştu. Daha sonra arkasına baktığında, kimsenin takip etmediğini gördü. "Uf!" En sonunda yemek salonuna vardı. Askerler gibi,

aralara küçük kanepeler konularak dizilmişti masalar. Hiç kimse yoktu. Bir garson ona yaklaşarak Fransızca,

"Kusura bakmayın Madam, salonumuz kapalı" dedi.

Katina, "Merci" diyerek masalardan birine geçip bir güzel kuruldu.

Bu Fransız herhalde, diye düşünüyordu. "Erkek Antu-anet."

Garson Fransızca konuşmaya devam ederek, "Öğle yemeği servisimiz saat on ikide" dedi.

"Merci."

"Burada mı beklemek istersiniz?"

"Merci."

Garson, onun yanından ayrılmak üzere arkasını dönmüştü ki, Katina onu kolundan tutup geri çevirdi.

"İngiliz ti?"

Yine Fransızca cevaplamıştı garson.

"Peki, madam."

Yüzündeki örtüyü kaldırarak, rahat bir nefes aldı. Camlar açıldı.

Nehirleri, otlakları, tahta sabanlarıyla bin bir zorluk çekerek toprağı

sürmeye çalışan çiftçileri geçiyorduk. Bu insanlar tarlalarından çok

uzakta oturuyor olabilir ve iki ya da üç saatlik yürüyüşle tarlalarına

geliyor olabilirlerdi. Sıcak çayı, dantel gibi işlemeli gümüş kulplu cam

bir fincanda, tepsiyle gelmişti.

Esnedi. "Bir de uykum var ki..." Dün bütün gece Attarti Ana'nın

evinde sabahlamıştı.

242

i

Saat on ikiye bir dakika kala, iki tane bey gelip tam karşıyndaki

masaya oturmuşlardı. Onları tanııyordu. ikisi de Yunan olan

beyler, kendi aralarında sohbet ediyorlardı. Bıyıklı, gür sesle

konuşan iki kişi daha gelip onun biraz daha uzağına oturdu. Bunlar

ingiliz'di. Kısa bir süre sonra yemek vagonu, bir çoğunun birbirini

tanıdığı ve selamlaştığı beylerle dolmuştu.

İnce dilimlenmiş dana etiyle patates, şarap ve salatadan oluşan öğle

yemeği servisi yapıldı. Tam servis zamanında önde Siryo ve

arkasında diğeri ikisi olmak üzere üç adam gelmişti. Katina, çabucak yüzünü tekrar tülle örttü. Şükür ki, iki masa ötesine oturmuşlardı. Konuştuklarını duyamıyordu. Zaten konuşmuyorlardı. Sessiz sedasız yemeklerini yiyorlardı.

Manisa'yı, Akhisar'ı, Kırkağac'ı, Soma'yı geçmiş, Balıkesir'e doğru ilerliyorlardı. Tren her istasyonda duruyordu. Türkler, biletleri daha ucuz ve koltukları tahta olan arka taraftaki vagonlarda tıktık tıktık. Bu, bazılarının sosyal sınıfları yüzünden, basit halkla içice olmamak gibi bir lükslerinin olduğu Avrupa tren Reilveys idi. Yemek vagonları, yataklar ve oturma odaları vardı. Vagonların hepsinin birbiriyle bağlantısı olduğu için, ilk vagonlardan en son vagona kadar gidilebiliyordu.

Vagona geri döndüğünde kimse yoktu. Her biri kendi özel köşesine çekilmişti. Hangi vagonun Siryo Bey'inki olduğunu sorup öğrenmiş ve kapısını çalmıştı. Siryo kapıyı açtı.

"Tanrı aşkına! Sen buradasın! Evde kim kaldı peki?"

"Hiç kimse."

Bu o kadar da doğru sayılmazdı. Eftalya, evin sorumluluğunu almış ve o dakikalarda, odaları kontrol etmek için ukala bir tavırla geziyordu. Eftalya, sırası geldiğinde, orada kendine arkadaşlık etmesi için birine ihtiyacı olduğundan Fula'ya, yanına gelmesi için haber göndermişti. Katina'nın elbiselerini giyinip biri Siryo'nun yerine diğeri de Karaman'ın yerine oturmuş, sürekli küçük çanı çalarak, çorba servisleri yaptırmışlardı.

Katina, Siryo'yu iterek vagona girdi. Tıpkı Siryo'nun çıktığı gibi o da kaşlarını çatarak, "Siryo, bir kere de söyleyeceklerimi tüm dikkatini vererek dinle! Bien?" dedi ve kapıyı arkasından kapattı.

Tren, Küçük Asya'nın kuzey ucu Panormo'ya yaklaşıyordu.

Yolculuğun bitmesine az kalmıştı.

Panormo'dan İstanbul'a gitmek için küçük bir buharlı gemiye bindiler. Bu mevsimde çok sakindi Propontida. Suları dingindi. Bir süre sonra uzaktan İstanbul da görünmeye başlamıştı.

Siryo derin bir nefes alarak, dedelerinin geldikleri yerleri düşündü. İstanbul'un alınmasından sonra, Sultan tarafından ilk olarak Kapadokya'dan kovulanlar, burada, Yedikule'ye yakın bir yere yerleşmişlerdi. Bu Karamanlarla beraber Siryo'nun ailesinin bir kısmı da onlarla beraberdi. Bazıları varlıklı, bazıları fakirdi. Zengin olanlar yavaş yavaş fakirlerden kopmuşlardı. Sa-matya'dan taşınıp Yeditepe'nin öte tarafına, yani Halic'e, Kon-doskali'ye, Fenerkapısı'na yakın yerlere yerleşmişlerdi. Yavaş yavaş durumları çok daha iyiye gitmeye başlamıştı. Zengin oldular. Osmanlı buyruğu altında yapabildikleri oranda, bir şeyler yapmayı başardılar. Çünkü burada, efendiler Rum değil, Türk'tü. Kafir olarak nitelendirilen biriysen, aşağıdan yükseklerle korkan gözlerle bakarak, senin yükselişine nereye kadar tahammül edebilecekse Türk, o kadar yükselmeye çalışırsın. Eğer, sömürdüğü bir yer varsa, sen onu tehdit etmeyesin diye senin de oraya kadar ulaşmana izin verilir. Vapur yaklaştıkça, canlı bir şehrin, yosunların, suların, çınar ağaçlarının, erguvanların, açık çarşıların, Osmanlı camilerinin bütün kokuları denizin serinliğine ve Boğaziçi'nin sabah nemine karışmış, yayılıyordu etrafa. Vapur Haliç Limanı'na girmek için Sarayburnu'nun çevresini dolaşırken, Siryo da Ka-tina'nın etrafı nasıl ilgiyle izlediğini fark etmiş ve ona, Mo-lo'nun (limanın) girişini, koca bir şehir olan Saray'ı, karşılarında uzanan Galata'yı ve Tersane'yi göstermişti. Vapur girdi, İstanbul'da indiler. Siryo'nun ilk işi Patrikhane'ye gitmek olmuştu. Ama, hiç de iyi haberlerle dönmemişti. Patrik, onları dinleyecek bir yetkili bulmayı başaramamıştı. Katina, İstanbul'un sokaklarında yürüyordu. Sağına, soluna bakmıyor, mağazaları, çarşıları, insanları, işlerini seyrederek ve yemeklerinin kokusunu içine çekerek yürüyordu. Siryo'nun vapurdayken ona gösterdiği binalar, onun ilgisini çekmemişti. Karnı acıkınca, kayıklarda satılan kızarmış balıklardan almıştı. Kayıkçıya, "Burası neresi? Büyük çarşı nerede?" diye sorunca, o da biraz aşağıda kalan Kapalı Çarşı'yı göstermişti. Çarşının içi insan

kalabalığından geçilmiyordu. Sesler, gürültüler. Yürürken insanlar birbirine çarpıyorlardı. Sıradan şeyler de vardı ama aradığın her şeyi bulabilirdin burada.

244

Halılar, antikalar ve kalaylı tencere, tava satan tüccarlar vardı. Diğer tezgâhlarda, mis gibi kokan kahve, kına, çeşit çeşit boya, kenevir, baharat, pekmez ve bakır satılıyordu.

"şifalı bitkilerin satıldığı yer nerede?" diye mağaza sahiplerine sorunca, biri parmağıyla biraz ileriye işaret etti. Sıra halinde dizilmiş derici dükkânlarının önünden geçerken, Katina'nın üzerine kürklerle süslü paltolar giydiriyorlar ve ne kadar yakıştığını göstermek için onu aynanın önüne götürüyorlardı. Katina ellerini sallayarak, "Yok, yok" diyordu.

Kök boyası ve yün kokan rengârenk halıların arasında ilerlerken, burnuna tanıdık bir bitkinin o özel kokusu geldi.

içeriye girebilmen için iki büküm olman gereken bir bodrum katıydı burası. Merdivenleri indi. Bitkilerle, baharatlarla, dağlardan toplanmış az ve zor bulunur bitkilerle dolu sepetler vardı içeride. Çok sevinmişti bunları görünce. Peçeli yaşlı bir kadın, dükkânın bir köşesine çöreklenmiş, karanlığın içinde, dışarıda gelip geçen ayaklara bakıyordu. Katina anasonu okşayıp almayı düşündü. Ve birden yaşlı kadının ayaklarının dibinde duran küçük bir sepetin içindeki kök bitkiyi fark etti.

Sevinmişti Katina. "Folanto, ne kadar da sevinecek Eftalya bunu görünce!"

İki el birden bitkiyi almak için uzandı. Biri Katina'nın eli, diğeriye renkli taşlı yüzüklerle, dirseğine kadar bilezikler ve üstü çizilmiş desenlerle süslü bir eldi.

Katina, dönüp bakınca, gülkurusu rengindeki peçesini kulağındaki altın şeritte takılı olan lirayla tutturmuş bir hanım görmüştü. Kızın zengin bir havası vardı ve kafasını da yaşlı kadının-ki gibi siyah bir örtüyle sarmıştı.

Yaşı kadın iki genç kadının da elini tutarak avuç içlerini çevirdi ve küçük bir boşluktan süzülen ışığın yardımıyla kızların ellerindeki çizgileri okumaya başladı. Bir deri bir kemik kalmış olan elini uzatarak, Katina'nın boynunu açmış ve boynundaki zincire takılı olan kırmızı ipliğe dokunmuştu. Kızlardan birinin elini ötekinin elinin üstüne koyup, birbirlerini sıkıca tutunsunlar diye iyice kapatmıştı. "Büyük Ana sabahleyin, geleceğinizi söylemişti bana. Sizi bekliyordum."

Ayağa kalkıp perdenin arkasından küçük bir paket getirdi. Kızlar dışarıya çıkarak el ele yürüdüler. Kız siyahlara bürünmüştü. Çarşı'nın içinden çıkana kadar da hiç konuşmamışlardı.

245

"Adın ne?" diye sordu Osmanlılı olan. "İzmirli Katina." "Annenin adı ne?" "Attarti."

"Büyük bilge kişi Attarti mi?" "Evet."

"Anam, sabahleyin folanto otu alayım ve seni ona götürüyim diye beni buraya yolladı" diyerek ona döndü. Belki de çarşafının altından ona gülümsemişti. Tatlı tatlı bakmış ve gözleri küçülmüştü.

"Ben Valire. Haseki Sultan'ın üçüncü çocuğu ve Valide Sul-tan'ın ilk torunuyum." Üstündeki ikinci çarşafı çekerek Kati-na'ya vermiş ve "Anneme gideceğiz" demişti.

İçkapı'dan, bahçelerin başladığı Ahırkapı'ya çıktılar. Başları önlerinde hızlı adımlarla yürüyerek saray binalarının içinde kayboldular.

Akşamüstü geç saatte Yenikapı'daki eve dönen Katina, Sir-yo'yu tek başına odanın içinde bir aşağı, bir yukarı yürürken bulmuştu.

"Sana, bunca saat tek başına İstanbul sokaklarında gezebileceğini kim söyledi? Yürüyerek bu saatte evine giden başka bir kadın gördün mü? Tek başına yolculuk eden başka bir kadın gördün mü? Tanrım!"

Katina kaşlarını çatmıştı. Nerede yaşıyor be bu? Hem kendini ne zannediyor, Valide Sultan mı yoksa Allah mı? Siryo da sinirinden kaşlarını çatarak konuşmasına devam etmişti.

"İstanbul'un nasıl tehlikeli bir yer olduğunu biliyor musun senr
"Hiçbir tehlikeyle karşılaşmadım Siryo" dedi paltosunu çıkarırken ve devam etti sözlerine.

"Ayrıca, hazırlan çünkü gidiyoruz." "Nereye gidiyoruz?" "Sultan'a."
"Nereye?" "Sultan'a."

"Ha! Demek Sultan'a gidiyoruz." "Evet. Niye? Bu yüzden gelmedik mi İstanbul'a?" "Ve Sultan, gecenin bir köründe bizi sarayına kabul edecek?"

"Gece gece."

246

"Yukarı çık lütfen, işlerim var."

Siryo sırtını dönerek, çalışma odasına doğru sinirli bir şekilde ilerlemişti. Katina'nın dönmüş olması onu az da olsun sakinleştirmişti.

"Altı saat boyunca nerelerde geziniyordu? Sanki kendi derdim yetmezmiş gibi bana, bir de Konstantino'nun eşiyle ilgileniyoruz. " Katina yukarıdan, eldivenlerini, koyu vişneçürüğü rengindeki elbisesini ve üzerine pelerinini giyinmiş bir halde, elinde onun paltosu ve şapkasıyla tekrar aşağıya inmişti. Hazırdı. Kafasını kaldırıp ona bakan Siryo, ona sözünü geçirememiş olmanın sıkıntısıyla iç çekip, parmaklarını saçlarının arasına sokarak saçlarını tutmuştu. Onunla konuşmak için ayağa kalkıp ona doğru gitmişti. Ama daha ağzını açmaya fırsat bulamadan kapı çalmıştı.

"Araba geldi, efendim."

Gerçekten de araba gelmişti. Haseki Sultan'ın arabası. Siyah atları olan siyah bir arabaydı. İçine bindiğin zaman hiçbir taraf-jtan görünmüyordun.

"Hamit'e gösterebileceğin bir kâğıt var mı? Varsa yanına al-[san iyi olur."

Asla kendini kolay kolay kaybetmeyen Siryo'nun bu durum karşısında kendine gelmesi birkaç dakikasını almıştı. "Sultan'ın tercümanları var mı?" "Tercüme yi ben yapacağım." "Sen mi? Sen kadınsın."

"Eğer seni o kadar rahatsız ediyorsa, bıyık takayım." Siryo, ataerkil ve gelenekçi biriydi. İşlerin de hâlâ öyle yürüdüğüne inanırdı. Ama hiç de öyle değildi. Padişah'ın ve Diva'n'ın yönettiğı zamanlar geride kalmıştı artık. Şimdi harem ve Valide her şeyi kontrol ediyordu. At arabası, Yıldız Köşkü'ne doğru sapmıştı. Bu sarayda kalmayı tercih ediyordu, Sultanların Sultanı, Hükümdarların Hükümdarı, dünyanın prenslerini taçlandıran, Tanrı'nın yeryüzündeki elçisi ve Karadeniz'in, Akdeniz'in, Anadolu'nun, Azerbaycan'ın, Kürdistan'ın, Mekke ve Medine'nin Hükümdarı Padişah Abdülhamit Han. Onları çok modern bir şekilde kabul etmişti. Ne özel odalar ne tahtlar ne de protokol vardı. Sade bir odadaydı ve yanında karısıyla üçüncü kızı vardı. Tıpkı herkes gibi bir aileydi onlar da.

247

Sultan Fransızca konuşmuştu onlarla.

"Karım, Karaman Hanımefendi'nin kendisinin manevi kızı olduğunu söyledi bana. Onun manevi kızı benim de kızım sayılır" diyerek Ermeni bir tercümanın sabırla beklediğı yan odaya götürmüştü Siryo'yu. içeriye girip kapıyı kapatmışlardı. Bu saatten sonra iş ona kalıyordu. O da bir şeyler yapıyordu artık.

Eve gece geç saatte dönmüşlerdi. Dönüş yolunda Siryo hiç konuşmamıştı. Eve ulaştıklarındaysa, "Eğer istersen yarın da gidebiliriz izmir'e" elemişti.

"Üzgünüm ama olmaz. Cuma akşamı bir işim var" diye cevap vermişti Siryo'ya.

Ertesi gün, sabah sabah, bok suratlıyla avukat, önünde el pençe divan durarak konuşmaya gelmişti. Tekrar Patrik'i araya sokarak divan heyetine, oradan da, kimseyi kabul etmeyen huysuz, Hristiyanlık karşıtı, şeytanın dostu, vahşi, cahil ve kindar Padişah'a ulaşmaya çalışacaklarını söylemiş, ardından da sözleri bitince Siryo'nun cevabını beklemişlerdi.

O anda Siryo'yla gurur duymuştum. Ben olsam onun yerinde pantolonumun kemerini çıkarır, o iki pis solucanı oracıkta boğardım. Hele Eftalya onun yerinde olsaydı, onları öldürdükten sonra nasıl ki

ançüezi havanda ezmek için dövüyor, onları ezmek için cesetlerinin üstünde aynen öyle zıplar dururdu. Ama Siryo yine maskesini takınmıştı.

"Beyler, gelinim Karamanlılar'ın kilisesinde ibadet etmek için istanbul'a geldi ve bugün, adağını yerine getirip tamamlaması gerekiyor" diyerek Katina'nın kolundan tutup, şapkasını da alarak arabaya binmiş ve onu ağızları şaşkınlıktan bir karış seyreden sahtekârlara dönüp, "Patrik'le öğleden sonra randevumuz var. Onu tekrar rahatsız etmenize gerek yok. Size iyi günler" demişti. Ağır fırtına geçip ardından bulutlar dağılmış gibi hafiflemiş ve rahatlamış, endişe ve tasalardan uzaklaşmışlardı. Artık, bu yabancı yer daha misafirperver, güzelliklerle ve bilinmeyen bilgeliklerle dolu görünüyordu onlara. Her şeyi görüp, hakkında her şeyi öğrenmek ve tadını çıkarmak istiyordu insan.

istanbul'u dolaştılar. Belli ki Siryo, avcunun içi gibi biliyordu her yeri. "Bu burada, şu burada" diyerek Katina'ya gösteriyordu. Katina'nın en çok hoşuna gidenlerse, istanbul ve insanları hakkında Siryo'nun ona anlattığı hikâyelerdi. Eski zamanlarda kimlerin burada yaşadığını, Bizans'ın imparatorlarını ve

248

Ortodoksluk için verilen savaşları anlatmıştı. Bunların arasındaki ayrılıklar ve geçimsizlikler Katina'nın hiç hoşuna gitmemişti, hatta o kadar ki tabağındaki dondurma eteğine düşmüştü. Kü-çükpazar'ın bahçelerinde ve sokaklarında yürüyüp Aya Sofya'ya çıkmış, oradan da Boğaziçi'ne gezmeye gitmişlerdi.

Katina'ya, Yedikule'nin demir kapısındaki ince işçiliği göstermişti. Ona, bir zamanlar buraya hapsedilmiş olan Tatar prenslerini anlatmıştı. Saraylarda yaşayan içoğlanları ve ipek elbiseler içinde, Ceneviz taşlarıyla ve Dancih'den* gelen kehribarlarla süslenen ve saçlarına inciler takan saray kadınlarından, kırk bekçisi olan paşaların, prenslerin, askerlerin girip çıktığı Babîâlî'den ve eski handaki Memlûklülerin sattığı güzel kölelerin pazarından bahsetmişti.

Surlara çıkıp yükseklerden, çeşit çeşit milletin istanbul'u almak için geldiğı denizleri seyretmişlerdi.

Akşam yatağına girdiğı zaman aklı, etkileyici hikâyeler ve onu büyüleyen görüntülerle doluydu.

Padişah'ın yeni fermanıyla her şey yoluna girdikten sonra Siryo, "Hediye olarak ne istersin" diye sordu.

Katina'nın yerinde başkası olsa utanır, bir insan olarak para-1dan ve her türlü maldan mülkten daha fazla değeri olduğı anla-lışlısın diye "Hiçbir şey" derdi. Ama o öyle yapmadı.

Sahilde gezerlerken, oradaki evler çok hoşuna gitmişti Katina'nın. Hele, her iki denizi birden gören, renkli camları olan büyük bir yalı vardı ki! Denize yakın yaşayan mutludur. Onü Galata'ya bakıyor, sağ tarafta, daha ötelerdeyse Üsküdar'ı ve Asya yakasını görüyordu. Evin önünde sahil vardı. Üst balkonlarını süsleyen parmaklıklar vardı. Avlunun kapısından görünen, küçük bir de çiçek bahçesi vardı içeride.

Katina parmağıyla işaret ederek, "Bunu istiyorum" dedi.

Cuma günü saat altıda Siryo tek başına kalmıştı. Havanın kararmaya başlamasıyla Yıldız Köşkü'nden gönderilen araba Katina'yı almaya gelmişti. Siryo üst kattaki camdan onun arabaya binmesini izlemişti. Katina arabaya binmeden önce durup, ona kakmak için arkasına döndü.

Her şeyin bir bedeli vardır Siryo! Şimdi de borcumu ödemeye gidiyorum. Dua et de, bu bedel çok ağır olmasın, diye dü-

* Bugünkü Danimarka.

249

sünmüştü kendi kendine. "Gidelim" diyerek arabaya vurunca araba yokuş aşağı inmeye başlamıştı. Nene Eleni için, olsaydı, çocuğumu bile verirdim, diye içinden geçirmişti gözleri dolarak.

Berber vefat etti...

Berber, salı gününü çarşamba gününe bağlayan gece, sabaha karşı vefat etmişti. Eftalya bu zor günlerde ona moral vermek ve yardımcı olmak için birkaç gündür Fula'nın yanında kalıyordu.

22 Nisan Salı günü, izmirli hanımlar tam sohbet havasına girmişlerdi. Keyifle pencereleri açıp, ilk selamlaşmalardan sonra, Aziz Dimitri Kilisesi'ne ait Urman civarından başladılar kaynatmaya.

"Günün bütün saatleri arasında, en sevdiğim saat bu" dedi çıkmak için kapının mandalını kaldıran Eftalya.

Alışveriş yapacak olmasa bile, gezisintiye çıkardı. Her günkü bildik işler. Dudağında ruju, gözünde olmazsa olmaz sürme-siyle, önce kaymakçıya, manava, sütçüye oradan da berberin ilaçları için eczaneye giderdi. Alışveriş yapmasa bile, güzel yazıyla yazdığı tarif defteri için bir iki tarif toplardı. Fula'nın tarifi, Yulya'nın tarifi ya da Sinefya'nın tarifi.

Türk kadınları Rum kadınları gibi cezbedici değildi. Yemeklerinin çoğunu, erkekleri yemeklerini çığnemeye üşendikleri ve çığnemedi yuttukları için öğütürlerdi. Bir kaşık hünkârbeğendi hlap, ardından bir kaşık cacık hlap, onun üstüne de sos içinde yüzen, parçalara ayrılmış, ezilmiş et. Bu yüzden de hepsinin dişleri çürük ve kapkaraydı. Dişetleri hiç çalışmadıkları için bir türlü sıklaşıp da dişlerini tutacak hale gelemediklerinden, dişleri düşerdi. Yemekten sonra bardaklarından içtikleri bir yudum suyla, dişlerini temizleme işlemini yapmış sayarlardı kendilerini. Evlendikleri zaman, karbonatlı suyla ağızlarını gargara yaparlardı. Türk ordusunun atları ve süvarileri güldükleri zaman, etrafa yayılan ağız kokusundan için kalkardı.

Günlerce berberi beklediler. Koskocaman adam, bir deri bir kemik kalmıştı. Gece gündüz, çıkmamak için savaşılan ruhuyla vedalaşıp son nefesini veremiyordu.

Eftalya eczacıdan hiç hazzetmezdi. Sokakta yürürken içinden, "İbne gibi kırıtp duruyor bana" diye düşünüyordu.

250

I

Kaşıntı, kanama, ishal ya da mashal kanamaları için ilaç almaya gittiği zaman utancından, içeride hiç kimse yokken ve kimse gelmeden çabucak alıp çıkardı alacaklarını. Eczacı, hiç de kibar biri

değıildi. Ona ne dersen de, o hiç değıışmeyen yüz ifadesiyle sana bakar, sadece cevap olarak "Hım, hım" deyip, sonra da sana kükürt verirdi. Kükürt onun için her derde devaydı.

Berberin hastalığı öksürüklerle başlamıştı. Günler geçtikçe, şiddetlenen öksürüğünü içinde tutamayıp müşterilerinin kafasına öksürür hale gelmişti. Öksürüklerin ardından, göğsünde de ağrılar başlayınca Fula, izmir'in ayazmalarıyla ünlü Galatusa Meryem Ana Kilisesi'nden ayazma suyu getirtmişti.

Şişelerce içmiş olmasına rağmen o sulardan, günün birinde kan tükürmeye başlayınca elden ayaktan kesilmiş, yatağı düşmüştü.

Günler geçtikçe odası lağım gibi kokmaya başlamıştı.

Fula'nın derdi berber dükkânıydı. Kim makasları çalıştıracaktı şimdi? Ya para! Paraya ihtiyacı vardı. Müsriflik yaptığı için kenarda köşede hiç parası kalmamıştı. Sabah sabah kocası Epaminonda'nın üzerini giydirip yüzünü yıkıyor ve saçlarını tarıyordu.

"Bana bugün sanki daha iyicesin gibi geliyor, Nondacığım.

Neredeyse viraneye dönmüş berber dükkânına doğru gidelim mi bugün?"

Onu iki sokak aşağıya taşır, adam orada yığılıp kalınca üç kişi birden onu sırtlayarak eve getirirdi. İlk seferinde baygınlık geçirdiğı zaman Vasilya gelip teşhisi soğuk algınlığı, grip olarak koymuştu. Tam o sırada da berberi, boğulacakmış gibi bir öksürük tutmuştu.

"Ağır bir soğuk algınlığı geçiriyor" dedi Vasilya.

Akşamları bir çözüm bulmak için düşünüp duran Fula'nın kalp atışlarıyla, hararet de yükseliyordu.

"Ne bahtsız kadını, şimdi ben ne yapacağım? Bu, böyle ne kadar gider, düzelmeyecek bu, Eftalyacığım!"

Fula'yı, adamı hastaneye götürmesi için ikna etmeye çalışmaktan dilinde tüy bitmişti Eftalya'nın. Ancak Fula için hastane demek, ölüm yeri demektir.

"Evde olsun ki, iyi bakılsın" derdi.

Doktor çağırılmaya karar verdi. Doktor eşiğı geçer geçmez Fula da sakinleşmişti. Sabahın köründe, manavda gördüğü mahalleli

kadınlara kocasına ne kadar iyi bakıyor diye caka satmıştı.

"Viyana'larda okumuş doktor geliyor onu görmeye! Yoksa

251

olur mu?" Ancak doktor, hastanın ciğerlerinin düzelmesi için temiz havaya ihtiyacı olduğunu, dağlara götürölmesi gerektiğini söylemişti.

"Altı ay mı?" diye bağırmıştı doktora Fula. "Peki biz nasıl yaşayacağız doktorum, altı ay boyunca yevmiyemiz olmadan? Bir yıl bile olabilir mi? Aman neler saçmalıyor bu be!"

Nonda'nın erkek kardeşı, Timoleon Karpidu, işi üstüne almıştı. Sıkça kardeşini ziyarete geliyor ve doktorun tavsiyesini yerine getirmelerini öneriyordu. Ama Fula, onun amacının berber dükkânını tek başına, istediğı gibi idare etmek için kardeşini uzaklara yollamak olduğuna inanıyordu.

"Dağların lafını bile etme! Mis gibi havamız var izmir'de" diyerek itiraz ediyordu Fula.

O günlerde kaynıyla bu konuda ne kadar çok konuşursa o kadar çok hinleşip, kendi kendini yer hale gelmişti Fula. Hem o hem de karısı için hayırsız deyip duruyordu.

"Onları işe alan 'benim' Eftalyacığım! O terbiyesizleri 'ben' adam ettim! Allah cezalarını versin! Onları çamurlardan çıkardım! Ama yok, yooo Epaminonda'yı dinledim!" Berberin konuşmasını ve sesini taklit ederek, "Soyumuzu işe alalım, güvenebileceğimiz insanları, ailecek çalışırız hem" dedi. "Al sana hayrını göreceğın aile şimdi! Benin arkamdan gülüp eğleniyorlar ve berberin nalları dikmesini bekliyorlar ki, bugüne kadar dişimle tırnağımla yaptıklarımı tek başlarına yiyip savursunlar Eftalyacığım." (Sessizlik.) "Beni de dışarı mı atsınlar, bir lokma ekmek vermeden?" dedi ağlamaklı. (Sessizlik ve ağlaşma.) "Bir başıma ben ne yapabilirim ki! Tek başına zavallı bir kadın! Onlar da beni yemek için saldırıyorlar! Adam hâlâ yaşarken onlar, ölümünü bile ayarlamışlar." Sinirlenmişti Fula. "Orospu, geçen gün dükkâna gelmiş, dışarıdan bakınca içerinin çok derme çatma göründüğünü, bu yüzden de aynaların yerinin değışmesi

gerektiğini söylüyordu. Yeni havluların üzerine T ve K işliyor ve üzerinde Kardeşler yazan dışarıdaki tabela için yeni moda olan yatık harflerle, Timoleon Karpıdu yazdırmaya hazırlanıyor. Modayı da öğrendi sürtük! Beni görünce karşılarında, donup kaldı ikisi de. Duyuyor musun? Onu elime dolayıp saçlarını tek tek yolmaz mıyım?"

Hastanın odasından inleme sesleri duyuldu. Endişeyle başlarını o tarafa doğru çevirdiler. Fula, aslı astarı olmayan hırsızlık olaylarını anlatmaya devam ediyordu. Eftalya da ona bir kahve yapıp yanına oturdu.

252

"Ben ne yapabilirim ki? Aciz kadın halimle!" Ağlıyordu. "Ne yapayım? Nasıl yaşarım? Bacaklarım bile beni taşıyamaz haldeyken! Merdiven mi yıkamaya başlayacağım? Eftalyacağım, merdiven mi?" diyerek bir taraftan da ağlıyordu.

Hıçkırarak ağladı ve burnunu sümkürerek temizledi. Söylediği bunca şey, kendi düşüncelerinin ürünüydü ve gece rahat uyuyabilmesi için bunlardan kurtulması gerekiyordu.

"Gidip berber dükkânını yakacağım, külleri kalsın onlara!" içinden, "Tuzu kuru, hem Beaute var hem de zengin kızı var. Evi barkı da var. Eğer Despina'nın evine gidebilecek olsam o da bir şey sayılır. Hayır mı diyecek sanki? Öylesine giderim. Erkek kardeşime gitmiyor muyum? Evi de yaşamak için gelirim olsun diye kiraya veririm. Tabut için bile param yok. Ah Kutsal Meryem, onca para!" diye düşünüyordu.

Bütün bu hezeyanlar, Fula'nın berber dükkânı için ikinci bir as eleman bulmasıyla sona ermişti. O zamanlar, berberin hastaneye yatmasına ve ne kadar isterse o kadar orada kalmasına, hatta yeter ki uzaklarda olsun diye onu dağlara bile göndermeye razı olmuştu. Bir cuma sabahı, Kai'de beğendiği iki dantel örtünün modelini almış ve daha sonra da bir kafeye nane suyu içmek için oturmuştu. Küçük defterini çıkarıp, goblen işlemek için desenler hazır aklındayken, küçük çarpı işaretleri yaparak motif çıkartmaya başlamıştı. Yan

masada yakışıklı ve görmüş geçirmiş birinin erkeksi bir tavırla bıyığını burduğı, diğerrinin kendi kendine böbürlenerek iş konuştugu iki kişi oturuyordu.

"Kim bu perçemleri kesti?" diyerek hayran hayran onları seyretmişti.

Birdenbire aklına gelen bu parlak fikirle ayağı fırlamıştı Fula. Eskisinin yerini dolduracak yeni bir berber lazım, diye düşünüyor ve yüzü parlıyordu.

"Namusun yok mu senin? Henüz eskisi hayattayken yeni bir berber koca almak da ne demek oluyor?" dedi Vasilya.

Fula işe başlamıştı bile. izmir'in bütün berberlerinin listesini yapmaya karar verdi. Evli olmayan, eli işe yatkın, işini seven iyi bir berber bulabilmek için izmir'in bütün berberlerini gezmişti. Vasilya da, onun rezil oluşunu kaçırmamak için peşinden gidiyordu.

253

Aziz Roko Hastanesi, Katolikler içindi. Avusturyalıların ve Hollandalıların yaşadığı Hacıstamu ve Rodon sokakları sırt sır-taydı. Hastaneye kabul edilmen için torpil gerekiyordu. Fransız Hastanesi'nde de hemşirelere, rahibe olmalarına rağmen yüklüce bir ödeme yapılıyordu.

Berberi, hastalığın çok ilerlemiş olduğu ve tedaviye cevap vermeyeceği teşhisini koyan doktorların çalıştığı izmir Grek Hastanesi'ne yatırdı. Fula hiç yoktan vicdanı rahatlasın istiyordu.

"Daha önce gelmiş olsaydık doktor, kurtulma ümidi olur muydu?"

Onların ağzından "hayır" kelimesini zorla almıştı. Ve yatışmıştı.

Ölüm döşegindeki berber, bir sürü ilaçla yüklü eve geri dönmüştü.

Yeni berberin, Aritofani diye tuhaf bir adı vardı. Karısını yeni kaybetmişti. Berber olarak iyi bir namı ve ondan memnun bir sürü müşterisi vardı. Karısının hastalığı için yapmış olduğu masraflar yüzünden hem evine hem de dükkânına haciz gelmişti. Nesi kalmıştı? Sanatı!

Vasilya, adam hakkında daha fazla bilgi almak için elinden geleni ardına koymuyordu. Fula, güzelleşmek için kendine bakmaya

başlamıştı. Eline tarağı alıyor, deli gibi taranıyordu. Diğer elinde de cenazelerde ikram edilen bademli içkiyi tutuyordu, ne olur ne olmaz diye.

"Svo, svo" diye sesler çıkararak can çekişiyordu berber. Vasilya bir akşamüstü koşturmaktan nefes nefese gelmiş, "Fula, bu adamın kaç yaşında olduğundan haberin var mı senin hiç?" demişti.

"Aa, elli vardır herhalde." "Ne diyorsun? Ortanca oğlumla yaşıtl!" Koltukta oturduğu yerde, notlar aldığı, cebindeki küçük kağıdı çıkarmak için poposunu bir tarafa yatırdı.

"Etrafına rahatsızlık veren biri olduğu duyulmamış. Soyunda sopunda deliler de yok. Komşuları, Zoiça, Frabelya onun için iyi sözler söylüyorlar. Ama bu çok genç Fula. Yirmi yedi yaşında ya vardır ya yoktur!"

Fula dikkatlice dinliyordu. Vasilya birden sustu ve gözlerini kısarak Fula'ya baktı.

"Ne yaptın kaşlarına?" sorusunun ardından, kaşların insanın yüzüne verdiği ifade üzerine bir konuşma geçti aralarında.

254

Onların, bir anlığına bile olsa toparlanıp kendilerine gelmelerine sebep olan hasta berberin, "Svo, svo" diye iniltileri duyuldu içeriden.

Vasilya, anlatmaya devam etti.

"İki kız kardeşi evli barklı ve çocuklu. Zoiça Frabelya bunlardan biriyle arkadaş. Diğer kız kardeşiyle konuşmuyor. Çamaşır yüzünden kavga etmişler. Rahmetli hayattayken, onunla da böyle eften püften şeyler yüzünden kavgalar ederlermiş. Babasının annesi ve kız kardeşi olan iki yaşlı kadınla bir de babası var. Yaşlı kadınları en son yıllar önce dışarıda görmüşler. Yerlerinden kıpırdamıyorlar. Bilirsin, nasıldır yaşlılar. Bütün bir gün gece olsunda yatalım diye beklerler, gece olup yataklarına girdikleri zaman da bir kez daha dünya gözüyle etraflarını görebilmek için bir an önce gün doğsun isterler. Babası bütün gün kahvede tespih çekiyor. Ama bu çok genç Fula, yirmi yedi ya var ya yok!"

Fula ona yan gözle bir bakış attıktan sonra, telvesi çöksün diye fincanını ters çevirdi.

Vasilya, etraftan duyduklarının yanı sıra kendi düşündüklerini de Fula'nın yüzüne söylemeye devam ediyordu.

"Yirmi yedi o, kırk sekiz sen."

Fula sinirlendi.

"Duydum Vasilyacığım! Keşke yirmi yaşında olaymış! On beş yıl daha fazladan yaşatırdı beni! Bana bak, hiç kimseye tek kelime dahi etmek yok! Yoksa seni kezzapla yakarım ona göre!"

"Sırrın benimle girecek mezarıma" deyip istavroz çıkarak, kimseye bir şey söylemeyeceğine dair yemin etti.

Vasilya aniden oğullarının dönüş saatinin yaklaştığını, tencerenin ateşin üstünde olduğunu, kapının mandalını indirip indirmediğinden emin olmadığını hatırlayarak alelacele eve doğru koşturmaya başlamıştı.

Akşamüstü mahallede, "Vay, vay!" diye söylenen Deme Va-silya'nın sesi çınılıyordu. "Vay, başımıza gelenler. Ne diyeyim ben size!

Berberin karısı keçileri kaçırdı."

Etrafına toplanan meraklı kalabalığa en ince ayrıntısına kadar olan bitenleri üstüne bir de kendinden bir şeyler katarak bir güzel anlattı. İki mahalle yukarıya kadar, daha kocasını gömmeden, on beş yıldır ilişkide olduğu biriyle telli duvaklı gelinlikler giyerek evlenmiş diye haberler gitmişti. İki mahalle aşağıdaysa, Fula ve yavuklusunun hasta yatağındaki berberi kezzapla gerek-

255

tiği gibi halledip, onun yatağının yanında çırlıçıplak seviştikleri söylentisi dolaşıyordu.

Bütün bunlar dönüp dolaşıp Fula'nın kulağına kadar gelince, Vasilya'nın evine gidip onu bir güzel saçlarından yakalamıştı. O gün, çığıklardan bütün mahalle ayağa kalkmıştı. Hâlâ birçok kadın o günü hatırlar. Ermeni kadınları bile neler olduğunu görmek için taa mahallelerinden kalkıp gelmişlerdi. Onları, gece bekçileri bin bir zorlukla ayırabilmişti.

iki ay boyunca izi kalmıştı Vasilya'nın çürüklerinin; Fula'nın da şişkonun eli ağır olduğu için morlukları iki ay geçmemişti. Ona saldırmayıyla, Fula'nın daha önce yaptıklarını da hatırlamış ve böylece toptan hesap kesmişlerdi.

Aradan iki hafta geçtikten sonra, Fula ve Eftalya vasiyetname yazmak için ellerine kalem ve kâğıt aldılar. Çünkü herkes kendisinin yüzyıllarca yaşayacağını sandığı için daha önceden yazılmış bir vasiyet yoktu.

Ertesi gün, vasiyetnameyi yatalak hasta göndermiş gibi yasal işlemleri için noterin onayına sunacaktı.

Fula, eski Yunanca'sını tazelemek için, gazeteden yardım almıştı. Eski Yunanca'da kullanılan ters virgüle benzer işareti sıkça kullanmanın gerekli olup olmadığını düşünüyordu.

"Olduğu gibi, basit haliyle yaz sen. Nasılsa berber yazıyor değıl mi?" diyerek Eftalya, Fula'ya öğüt veriyordu.

Daha sonra, berberi imzalaması için nasıl ikna edebilecekleri sorununu yaşamışlardı. Ne yani, noter gelip vasiyetnameyi yüksek sesle mi okuyacak? Fula ayağa kalkıp çekmecelerin birinden ıkı parça balmumu çıkardı.

"Bunları görüyor musun? Bunları onun kulaklarının içine kadar yerleştireceğim. Gürültüden hiç rahatsız olmayacak. Huzurunu bulmak için kullanıyor bunları. Hatta geçenlerde çıkarmayı unutmuş da tam üç gün boyunca kulağında bunlarla kalmıştı. Top patlasa duyamazdı. Kız, bu akşamdan yerleştireyim bunları ben ona en iyisi!"

Mobilyaları altını üstüne getirerek karıştırmış ve Karpidu Bey'in kişisel evraklarını sakladığı bir çekmecede Yunanistan'la ilgili, basılı bir ilan bulmuştu.

"İşte! Ulusal şirket için imza toplayan biri gelecek deriz! Ondan sonra da, askeriyeyle ilgili her şeyi çok sevdiği için artık önüne ne koysak imzalar."

Salı gününü çarşambaya bağlayan gece, sabaha karşı berber aniden vefat etti. Noterin gelmesine birkaç saat kala onu kaskatı kesilmiş bir halde bulmuşlardı. Başta paniklemişlerdi. Sonradan kahve saati ve çözüm bulmak için düşünme zamanı gelmişti. Fula'yı beş kuruşuz bırakıp gitmişti.

Eftalya yatağa, çarşafının altına girip kafasına da bere takarak sanki Epaminonda Karpidu'ymuş gibi yapacaktı. Ağır öksürükler dışında hiç konuşmayacak, sesini dahi çıkarmayacak ve sadece "evet" demesi gereken yerlerde iniltir çıkaracak, o zaman da Fula ne demek istediğini tercüme edecekti. Panjurları kapatarak, odanın insanın dayanamayacağı kadar kokmasını sağlayıp, koltuğun ayaklarını, oturanın neredeyse yatağın altını görebileceği kadar testereyle kısaltarak, manzara olarak sadece pis kokan birini görmesini sağlamışlardı.

Noter geldiğinde, el yordamıyla koltuğu bulana kadar tökez-lemişti. "Kendinizi nasıl hissediyorsunuz, Karpidu Bey?" derken bir yere çarpıp gürültü çıkarmıştı. Cebinden çıkardığı mendiliyle burnunu kapattı. Evrakları çıkarıp işe koyuldu. "Sizin onayınıza ihtiyacım var" diyerek sayfayı okumaya başladı.

"Ben Epaminonda Karpidu, vasiyetimi, Bakırcıyan Sokağı'nda bulunan, İzmir Noteri Anastasio Tofanoğlu huzurunda yazdım ve bu vasiyet benim son arzumdur. Bütün varlığımı çok sevgili eşim Filsofin Karpidu'ya bırakıyorum. Sahibi olduğum, Aya Dimitri bölgesindeki Urman Sokağı'nda yer alan evi, ayrıca, İzmir dışında bulunan Kokaryalı'daki yazlık evi ve mesleğimi icra ettiğim, Avrupa Sokağı'ndaki işyerim Karpidu Kardeşler Berber Dükkânı'nı da çok sevgili eşim, Filsofian Karpidu'ya bırakıyorum. Kardeşim, Timoleonda Karpidu beni çok üzdüğü için ona hiçbir şey bırakmıyor ve berber dükkânından ayrılmasını istiyorum. Kızıma, başka bir şey talep etmemesi şartıyla, Fasula'daki iki katlı evimi çeyiz olarak bırakıyorum.

Eftalya gereken anlarda, onayladığına dair olumlu iniltiler çıkarıyordu.

Ondan imzası istendiğı zaman, zorlukla çarşafın altından elini çıkararak yazılanların altını gelişigüzel karalamıştı. Noter, ölüm döşegindeki adamın yüzünü iyice görebilmek için yaklaştığında, Eftalya, şiddetli ve balgamlı bir şekilde öksürmeye başlamış, böylece adam bir şey göremeden hemen kendini geri çekmişti.

257

Bu iş de halledildikten sonra, Fula artık varlıklı bir duldu ve yeni sıkıntısı emlak vergisiydi. Uykusunda da, uyanırken de sürekli vergi memurları geliyordu gözlerinin önüne.

Orta yaşlı ama hoş görünömlü ve Vasilya'yla ilişkisi olmayan yeni bir berber bulunmuştu. Bunun ne kusuru vardı pek hatırlamıyorum. Köpüklerle, ateşlerle kimyevi deneyler yapardı. Onun için Fula, "Bütün gün bu emayelerin arasında beyni haşlanıp oksitleniyor bunun" diyordu.

Midilli'den yeni gelmiş, sakın yapılı, kimsenin tanımadığı ve kimseyi tanımayan biriydi. Fula, onunla şans eseri mezarlıkta tanışmıştı. Fula doğma büyüme İzmirli'ydi ve dedikodusunun yapılacağından çekinmişti. Dedikodusunu yapmasınlar ve ona iftiralara atmasınlar diye kuzini Eftalya'nın yanına, Beaute'ye taşınmaya karar vermişti. Yeni nişanlısını da ömür boyu nişanlısı olarak tutacaktı. Onun berber dükkânında çalışması yeterliydi.

Pavlaki Bey, kanepeye krallar gibi kurulup ayaklarını uzatmış, paraları bekliyordu. Yan gözle, büfedeki gümüş çaydanlığa bir bakış atınca, Eftalya onun önüne geçerek manzarasını kapatmıştı. Masanın üzerindeki çantayı açıp içine iyice baktı. Para göre-miyordu içinde. Çantayı ters çevirip masanın üstüne boşalttı, içinden para falan çıkmamıştı.

"Bize hinlik mi yapıyorsun hanım? Bizim zamanımızı boşla harcayacağımızı falan mı sanıyorsun?"

"Başka kim biliyor?" diye Pavlaki Bey'e sordu Eftalya.

Şeytani bir tavırla hafif gülümseyerek, "Şu ana kadar hiç kimse" diye cevaplamıştı hergele.

Çantanın içinden dörde katlanmış bir kâğıt çıkmıştı. Onu yerden almak için eğildiğinde Pavlaki Bey'in ruğanları gıcırda-mıştı. Kâğıtta büyük harflerle sadece Kiriçanga yazılıydı. Elleri belinde onu izleyen Eftalya, şimdi ellerini göğsünde çaprazlamış, sırtını da koltuğa dayamıştı.

"Sen Vayça'nın akıllı bir şey olduğunu falan mı sanıyorsun? Ağzı sıkı mı sanıyorsun? Bana her şeyi anlatmıştı siz arkadaşken. Hem de a'dan z'ye kadar." Eliyle kağıdı işaret ederek, "Bunu kabul etmeni tavsiye ediyorum sana, aksi takdirde cinayet işlemekten demir parmaklıkların arkasını boylayacaksın" dedi.

258

Gepsimiro Ailesi, parmakla gösterilen Vayça ve yeğenleriyle, hep beraber bir kez daha taşınmıştı. Bu sefer, giyilen elbiselerin yazlık, yaşayanlarının derisinin siyah ve hapishanelerinin güneş gördüğü daha da güneye, Kahire'ye gitmişlerdi. O günden beri de hiçbirimiz onlardan bir haber almadı.

Mark'in tedavisi

Kutsal Cuma sabahı, kızlar, kilisede yapılacak olan ilk diriliş töreninde, "Tanrı dirildi" derken atmak için narenciye yaprakları ve filizleri toplamaya gitmişlerdi. Cenazelerde ikram edilen bademli içkilerden ve uzun süre oruç tutmaktan mideleri kalkmıştı artık. Zangoç, kiliseye gitmeleri için kapılarını çalana kadar hiçbir şey yemeyeceklerdi. Rum Mahallesi'nde, Yunan İlko-kulu'nun oradan başlayıp ta Ermeni Mahallesi'ne kadar uzanan bir sürü narenciye ağacı yetişirdi.

Kutsal Cuma Günü'nün akşamı, Antuanet'in oğlu için Attar-ti Ana'da toplandılar. Attarti Ana, küçük ve alçak bronz sehpanın önünde, elde örölmüş yün yolluğun üstüne bağdaş kurup oturdu. Karnı aç olan Eftalya, Katina ve İşmar da onlarla birlikteydi. Katina'nın yanına, yüzündeki peçesini çıkartmayan bir Türk kadın oturdu. Beş ruh. Eftalya, onun kim olduğunu sormak istercesine Attarti Ana'ya

imalı imalı bakmış ama Attarti Ana o anda sessizce gözlerini yumup, başını "Evet o... korkma" der gibi olumlu bir anlamda sallamıştı.

Attarti Ana, Katina'yı bir kenara çekmiş onu kucaklayarak, bir taraftan da mırıldanarak okuyordu.

Gözleri, uzun bir süredir mum ışığında oturduğundan karanlığa alışmıştı.

Attarti Ana okumaya başladı:

Hava, güneş, şans ve kader yazısı, kaderin yaşattıkları, yaşatacakları ve yazılacakları, gelecek olanlar ve gelmeyecek olanlar, bütün bunların olmasını sağlayan gözlerime ışık ver, sözlere sizin gücünüzü verin, kaderim, iyi kaderim bana hazırladıkların neler, kaderim güzel kaderim göster benden gizlediklerini bana.

Katina gözlerini kapattı ve yanan tütsüyü derin bir nefes alarak içine çekti. Günün endişelerini ve tasasını kafalarından atmışlardı.

Aklından geçen, dağınık ve karmakarışık görüntülerin

259

artık silinmesi gerekiyordu. Kocanı, kendi çocukluğunu, patlıcanları ve sürekli tuvaleti görüyorsun. Buradan uzak olsun, şeytan onun krallığına kolayca ulaşman için rahatlamana izin vermez!

Masanın üzerinde, sakın bakışlı, Venedikliler gibi giyinmiş ve boynunda zincir asılı genç bir adamın resmi çizili olan çok eski bir kâğıt belirdi.

Attarti Ana aynı dilde, sık sık peygamberin adını da söyleyerek okumaya devam ediyordu. Bu gece peygamberin nasıl öldüğünü ve onun yerine yeni bir peygamberin doğduğunu anlatıyordu. Peçesiyle oturan Türk kadın da, sırası gelince aynı şeyleri mırıldanmaya başladı. Tatlı, yumuşak ve boğuk şekilde okurken, bir taraftan da bir deri bir kemik kalmış zayıf ellerini çıkarıp masanın üzerine koymuştu. Avuçlarının içinde, parlak ve yağa bulanmış iki misket göründü. Elindeki camları ateşe yaklaştırdıkça yandılar. Ürkütücü bir büyü vardı o anın. Biri ölümcül, biri de acınası. Bambaşka bir dünya. Bu büyü, binlerce yıldır varolan Hıristiyanlık dinine

inananların akıllarını başlarından almaktan başka bir şey için değildi. Yakılan günlüklerle, mırıldanılan dualarla onların başını döndürdü. Sonuçta da fakirler için paraların toplandığı bir tepsi, mumlar için kuruşlar ya da azizlerin yortusunda düzenlenen panayırlarda satılan incik boncukla bir ticaret olmuştu Hristiyanlık.

Kadının avuçlarının her birinde bir ateş topu vardı. Ama onun eli yanmıyordu. Onu yakmayan bu ateşin tatlı sıcaklığı hoşuna gidiyordu. Kendi kendine, boşluğa dualar okumaya başlamıştı. Işık, sen bu dünyadan geçtin, bu evreni tanıdın, üzıldün, sevindin, tadını aldın, kötülüğü kovdun ışık. Işık, sen ki istediğin ruhları arındırırsın, bana gel. Eziyetime son vermek için bana gel. Gel ki, senin arınmana yardım edeyim. Gel de senin özgürlüğüne kavuşmana yardım edeyim. Gel de huzur bulman için sana yardım edeyim.

Bunun ardından bir sessizlik çöktü ve dua tekrar okundu.

Birden bir rüzgâr çıktı. Eftalya sırtında, içini ürperten bir titreme hissetmişti. Attarti Ana'nın kolundaki tüyler diken diken olmuş, gözlerini kapatmadan ateşe bakmaya devam ediyordu. Kim bilir nerelerdeydi! Tuhaf olansa Katina'nın Attarti Ana'y-la aynı ifadeye ve tavra sahip olmasıydı. Yeni Türk kadın da onlar gibiydi. Eftalya birden kendini yalnız hissetmişti. Onunla ve yanında konuşmadan soluk alıp veren İşmar'la yalnız kaldığını

260

hissetmişti. Tekrar bir ürperti hissetti. Rüzgâr. Ama bu sefer daha güçlü bir rüzgârdı. Mumların alevleri titremişti. Sanki biri onlara üflüyormuş gibi titreşip duruyorlardı. Eftalya gerçeğe geri dönmüş, etrafında neler olduğunu gözlemlemeye başlamıştı.

Kapı hafifçe gıcırdamıştı ama İşmar'ın bebekleri eşikte değillerdi. Kapı kendi kendine, onu iten hiç kimse olmadan gıcırdamıştı! Eftalya boş midesinde bir ekşime ve bulantı hissetmişti. Önündeki küçük masa sağdan sola, soldan sağa doğru hareket etmeye başlamıştı. Eftalya içinden. "Kim sallıyor şunu?" diye düşünerek, eğilip masanın

altına bakmıştı ama kimsenin ayakları oynamıyordu yerinden. Dua etme faslı bitince bir sessizlik çökmüştü. Mutfağın rafından çinko bir kap yere düşünce Eftal-ya'nın ödü kopmuştu. Ancak yanı başında işmar gayet sakin, tüm soğukkanlılığıyla oturuyordu. Ardından ikinci bir kap düştü. Yeni olan Türk kadın derinlerden gelen bir sesle konuşmaya başladı. Ne dua ederken bu sesle etmişti ne de dualara eşlik ederken bu ses çıkmıştı ondan. Ağır ve güçlkle, tuhaf bir şekilde konuşuyordu. "Burada, ateşten bir eziyet içinde olan birisi var. Rüzgâr al o eziyetlinin birini." Katina'ya konuşuyordu. Attarti Ana Mark'ın vaftiz töreninde boynuna takılmış haçını Katina'nın boynuna geçirdi. Katina da ona cevap veriyor, hatta bazen aynı anda konuşuyorlardı. Katina'nın da sesi değışikti.

Eftalya kendi kendine, "Bunlar beni delirtmeye mi çalışıyor?" diye düşünmüştü.

Onların bu karşılıklı konuşmalarını takip etmekten vazgeçmişti; zaten bu konuşulan dili bilmiyordu. Peçeli olan kadın ellerini üzerinde Venedikli bir gencin resmi olan kağıda doğru yaklaştıınca, resim alev alıp yanmaya başladı ve kadın peçesini kaldırarak ateşin üstüne eğilip derin bir nefesle çıkan dumanı içine çekti. Tabakların dizili durduğu rafın tamamı sallanmaya başlamış ve kapı ardına kadar kendi kendine açılmıştı. Hafif esen rüzgâr şiddetlenmiş, birden bütün odayı doldurarak alevlerin tamamen sönmesine sebep olmuştu. Dumanlar girdap halinde yükseliyor ve yer de titreşimlerle sallanıyordu.

Eftalya, "Deprem! Aman Tanrım. Bir şeyler var burada. Birisi var burada" dedi. Kanı donmuştu. "Çocuğum benim! Nelere bulaştık biz? Tanrım!"

Katina tıpkı Mark gibi ve onun sesiyle konuşmaya başlamıştı.

"Yardım et bana! Yardım et!" Türk kadın titreyen Katina'ya

261

kucaklayıp ağzını açmış ve kendi ciğerlerindeki havayı onun içine üflemişti. Ruh yaşayabileceğı bir bedene kavuşmuş ve evren huzura kavuşmuştu.

Aynı anda Mark, gözlerindeki şiddetli ağrılar yüzünden yatağından fırlamıştı. Burnu kanıyordu. Kulaklarından kan akıyordu. Şiddetli ağrılar yüzünden, başı ellerinin arasında, çığlıklar atarak yere düşmüştü. Bütün hastane ayaklanmıştı.

Ertesi gün Katina, Mark'ı görmeye gitti. Onu, azıcık güneş ışığı giren bir pencerenin önünde, bandajlar içinde, bir sallanan sandalyeye oturtmuşlardı. Başı yana yatık, gözleri kapalıydı. Tıpkı ölülerinki gibi. Beyninin içinde hiçbir şey yoktu. Artık, ona verilen ve sunulanlarla beyni yeniden dolacaktı.

Katına, yüzünü ellerinin arasına alınca, çocuk gözlerini açmıştı. Kendi bakışlarını, boş olan çocuğun bakışlarına dikip saatlerce öylece kaldılar. Saatlerce. Katina bir taraftan da mırıldanıyordu. "Şimdi en baştan tekrar doğuyorsun. Artık kurtarıcının aklına sahipsin. Şimdi doğuyorsun, hoş geldin. Elllerinde çöl rüzgârının gücü olacak- Bakışların güzellikleri görecek-"

Zihinleri birbirine ışıktan bir iplikle bağlanmış, konuşuyorlardı. Çocuğun ağzını açarak, kendi ciğerlerindeki havayı onun boğazına üfledi. Yeni bir hayat başlıyordu. Daha önceden yaşamış olan bir hayat. Mahvolmuş, acılı bir hayat. Hayatın verdiği beklenmedik son şans. Mark'ın boynuna bebeklik haçını da taktıktan sonra oradan ayrılmıştı Katina.

Dünyevi hayatta bir iyilik yaparak yaşayan fakat bu dünyaya yolculuk edebilmesi mümkün olmayan ve işkenceler altında inleyen, ölü bir ruha, onun da huzura kavuşması için Mark'ın ruhunu vermişlerdi. Biri serbest bırakılmış, diğeriye arındırılmıştı böylece. Pencerenin yanında sallanan sandalyede boynu bükük bir halde kıpırdamadan iki hafta kaldıktan sonra bir sabah, sakın, güleç yüzlü ve yenilenmiş olarak uyanıp portakal suyu ve süt istemişti Mark. Annesi onu ziyarete geldiği zaman onu hasretle kucaklamış, binlerce kilometre uzaktaki yurdundan ayrı kalmış gurbetçi gibi özlem dolu sözlerle anneannesini, dedesini ve evlerini sormuştu. Bütün bir öğleden sonrayı birbirlerine sarılarak geçirdiler.

Mark, hayat için planlar yapmıştı. Annesinden fırça ve tuval istedi. O da götürdü. Doktorlar ne olduğunu nasıl olduğunu anlayamadılar ve ilaçlarını azalttılar. Sağlığına kavuşması çok ani olmuştu. Eve götürdüler. Mark salona geçerek, mobilyalara, halılara bakmış, sandalyeleri okşamıştı. Uzun zamandır hastanede olduğundan evin lüksü ve renkleri onun hoşuna gitmişti. Mutfakta miyavlayan kediye görünce onu okşamış, tabağı onun için biraz süt koyup vermişti. Konuşuyor, yemek yiyor, uyuyor, tıpkı diğer insanlar gibi davranıyordu. Anne ve babası sevinç gözyaşları döküyorlardı. Bu sefer yanılmadıklarını hissediyorlardı. Çocukları iyileşmişti. Mark'ın yaptığı ilk resim harika bir eser olan, Venedik kıyafetleri içinde bir gencin portresiydi.

Aradan aylar geçmişti. Tutkuyla kendini resim yapmaya vermişti. Kirlara çıkıp, doğanın, gelinciklerin ve çiçeklerin, otların arasında kaybolmuş küçük evlerin resimlerini yapıyordu. Deniz kenarlarına gidip, öğlen güneşinin altın rengini ve huzurunu resmediyordu. Sarı, bol bukleli saçlarına iki sıra papatyadan taç takmış, mavi gözlü, kar beyazı elleri olan kızın resmini çizdi. Aynı kızı yüzünde çok belirgin üzüntülü bir ifadeyle düğününde ve yine aynı kızı, sadece bir mumun aydınlattığı, cansız elinin yanına düşmüş fildişi bir şişeyle ve ayak ucunda ona ağlayan pahalı Venedikli kıyafetleri içinde bir gencin olduğu ölüm döşegindeki haliyle de resmetmişti. Ve her seferinde resmin altına mutlaka adını da yazıyordu. Salve Moriani, 1638.

Kontrol için son kez gittiklerinde, doktor aileye çocuklarının tam anlamıyla sağlıklı olduğunu söyledi. Şaşkınlık içinde, nasıl olduğunu ve ne olduğunu anlamak için kitaplarını açarak araştırmaya başlamıştı bile.

Aram

Karaman malikânesiyle Türk Mahallesi'nin arasındaki mesafe oldukça fazlaydı. Cuma günleri Katina, Attarti Ana'ya giderken arabaya binmez, yürürdü. Eftalya'nın en büyük zevki fakir mahallelere atlı arabalarla gitmekti.

263

"Bunca yıldır yayan gele gide ayaklarıma kara sular inmesi yetmez mi? Niye beni alıp getirmesi için at arabasını göndermi-yorsun kızcağızım? Tepesinde kırmızı örtüsü olan şu siyah arabayı, hani Violeta'nınmış ya önceden, onu!"

Attarti Ana'nın yanında yabancı bir kadın vardı. Sofanın sol tarafında oturuyordu. Bacaklarını açıkta bırakan bir kıyafet giymişti. Deve postunu andıran, dizkapaklarına kadar tarçın rengi bir bez parçası kalçalarını ve baldırlarını sıkı sıkı sarıyordu. Sarıya çalan açık kestane saçlarından, başının her tarafına yumuşacık, güzel ve dolgun bukleler sarkıyordu. Attarti Ana'nın ağzının içine bakıyordu kadın. Sanki o ağızdan çıkan sözcüklerle yaşamını sürdürüyor ya da nefes alıyormuş gibiydi.

Attarti Ana'nın önünde duran kaptaki suyun etrafında küçük ateşler yakmışlardı. O hiç kıpırdamadan alevleri seyrediyor ve demir parçasının üstünde yanan yaprakları kokluyordu.

Attarti Ana, "Yarın ne olacak?" diye Türkçe sordu.

Eftalya, ona gizlice, tuhaf bir korkuyla bakarak, "Yarın Ru-sa'nın evine gideceğim" dedi. Bu kadındaki başka bir tuhafılık-sa, yırtıcı hayvanları gibi uzun, sivri ve paskalya yumurtası gibi kırmızıya boyanmış tırnaklarıydı. "Beni örgü için bekliyor."

Attarti Ana bu sefer de Katina'ya, "Yarın ne olacak?" diye sordu. Katına omuzlarını kaldırdı.

"Bilmiyorum."

"Ben biliyorum" diyerek Eftalya atladı ve konuşmasına devam etti.

"Söyledim ya size, yarın Rusa'nın evine dantel örmeye gideceğim."

"Annen yarın Rusa'ya gitmeyi planlıyor. Gidebilecek mi der-sın?"

"Gidebilir."

"Evet gidebilir ama belki de gidemeyecek."

"Gideceğim canım! Aman be, kafayı yediniz siz de yarın ne yapacağımı" diyerek bağırdı Eftalya.

"İnsanların şu yarın dedikleri 'yarın' neler olacağını kim bilebilir ki?"

"Hiç kimse bilemez" dedi Katina.

Yabancıнын belli belirsiz gülümseyişinin yerini çabucak kurnaz bakışlar almıştı.

"Senin adın ne?" diye sordu Eftalya.

264

I

"Aram."*

"İsmiini sordum. Senin adın ne?"

Yabancı, bacaklarını üst üste koyarak uzatmıştı. Bacaklarını, neredeyse görünmeyecek kadar şeffaf, hatta en ufak sivilcesini bile gösteren bir bez parçası sarıyordu. Utanmaz. Eftalya, bacaklarında kıl aramıştı ama bacakları köse gibiydi.

Eftalya kendi kendine, "Hasta olsa gerek bu, bu yüzden Attarti Ana'ya geliyordur belki de. Zaten ne kadar hasta ve akıldan sakat varsa buraya geliyor" diye düşünmüştü.

Attarti Ana konuşmasına devam ediyordu. "Yarın, insanları ürkütüyor. Yarın ne olacağını bilmek istiyorlar. Hatta bazıları geleceği tahmin edebileceklerini bile söylüyorlar. Ben böyle konuşanlar arasından bu dediklerini yapabilen hiç kimseyi görmedim."

Eftalya, "Vasilya benim fincanıma bakıyor ve şimdiye kadar ne söylediyse hepsi de çıktı. Bir de Vuça'da baklaya bakan bir kadın var. Ya! Herkes ona gidiyor. Eşiğinde sabahdan kuyruğa giriyorlar" dedi. Sessizlik çöktü. Attarti Ana, iç çekerek konuşmasına devam etti

"Dün ne oldu?"

Eftalya yine lafa atlayarak, "Dün, Duru Baba da kargaşa vardı.

Tesadüfen oradan geçerken, hayatımda böylesini görmediğim bir kavgaya şahit oldum. Yanlış tarttığı için satıcının te-İkine bir güzel sopa atıp, bir taraftan da 'Hırsız, hırsızsın sen' diye bağıyorlardı."

"İyi, hoş diyorsun, sana inanıyorum. Çünkü oradaydın, yaşadın ve gördün. Dedığın gibi oldu her şey. Ancak yarını sana sadece Aram söyleyebilir. Sadece Aram geleceği sana söyleyebilir çünkü yaşad ve

gördü. Bu yüzden de kesin konuşabilir." Attarti Ana Aram'a seslenerek, "Aram, Eftalya ne yapacak yarın?" diye sordu. Tuhaf kadın cebinden çıkardığı küçük defterin sayfalarını çevirdikten sonra basit bir şekilde söyledi.

"Rusa'ya gidecek."

"Dinle bak! Ben, siz benimle dalga geçmeyi bırakana kadar karşıdaki Vasilyo'ya gideceğim" dedi Eftalya.

* Eski Kapadokya aksanında kadın anlamına geliyor.

265

Ayağa kalkıp gitmek üzere kapıya doğru yöneldi. Kapıyı çekip çıktı. Attarti Ana onun ayrılmasından hiç rahatsızlık duymadı.

"Aram, sürekli yakınımızda olamaz. Vücuduna geri dönmesi gerekiyor. Genellikle kendi kendine gelir. Ve onu görmek beni memnun ediyor. Uçsuz bucaksız bir bilgiye sahip. Eğer ona, onun bilmediği bir şeyi sorarsan, araştırıp soruşturup öğreniyor ve sana söylemek için geri geliyor. Çünkü onun yaşadığı yerde insanlar çok şeyler biliyor. Kitaplar, yazıtlar, vücutları olmayan, insan aklından bin kat daha değerli beyinler var."

Katina, Aram'a hayranlık dolu gözlerle baktı. iri, badem gibi yemyeşil gözleri vardı. Tıpkı Anneso'nunkiler gibi. Güzel gözler. Gözleri çıkarırsan biraz olsun ona benziyordu. Yapı olarak benzemiyordu ama; hareketleri ve tavırlarıyla daha havalıydı. Attarti Ana, "Ben anneme geri gidip olup bitenleri anlatıyorum, Aram da gelip sana anlatacak" dedi. "O, benim kızım mı?" diye sordu Katina. "Hayır. O senin yeğeninin yeğeni."

Yazıyor:

Efes'in mermerleri arasında, denizinde ve çevresindeki küçük ağaçlıklarda olurdu üç gün, üç gece süren eğlencelerimiz- Her zaman, gökyüzünün yıldızlarının ısı ısı ısı parladığı ağustos ayında olurdu kutlamalar. Bu eğlencelerde, şarkılar ve danslar olmazdı. Normal insanların düzenledikleri panayırılarda olduğu gibi eğlence ve kahkahalar yoktu. Şarkıların yerine, rüzgârın uğultusu ve

ağaçların kokusuyla karışan, ormanda yaktığımız ateşten çıkan çitirtılar duyulurdu. Her konuda sırlara vakıf olanlar gelirdi. Bunlardan bazıları, kabarık elbiseler, incilerle süslenmiş ve özenle taranmış saçlar içindeydiler. Bazılarının kıyafetleri tıpkı Aram'ınkiler gibi tuhaftı. Bazılarıysa sade bir kaftan giyiyorlardı. Bronz taslarla, kan kırmızısı, içimi hoş ve tatlı şaraptan içerlerdi. Hoş kokuları yükselerek çıkan dumanla etrafa yayılan kuru yaprakları ateşte yakarlar ve dumanı zevkle içlerine çekerlerdi.

Toplanmış olan bu ruhlar, tapınağın eskisi gibi olmasını arzu ediyorlardı. Tanrıçanın tapınağı, tıpkı, gün ışığıyla ilk karşılaştığı zamanki gibi, günbatımının içinde, vücuda gelip canlanıyordu. Frizler, kolonlar, tavanlar, kısacası her yer canlı renklerle yapılmış resimlerle dolmuştu. Kabartma heykeller bile resimlerle dolmuştu. Tapınağın

266

tam ortasında duran tanrıçanın heykelinde, gözlerinin yerine konmuş iki taş sevgiyle parlıyordu.

Kadınlardan biri tarlakuşu, diğeriye bülbül gibi şarkı söylüyordu. O yılın Ağustos ayındaki kutlamalar için Haseki Sultan da gelmişti. Oymalı yüksek bir taşın üstünde oturan Attarti Ana'nın önünde diz çöküp, "Anne yardımcım olsun" demişti.

"Haseki, büyük bir gücün var. Kalbin de büyük. Kalbin ne kadar büyükse, o kadar dayanılmaz bir lanet var üzerinde. Anaya sana dayanacak güç vermesini rica et. Seni ilk kucağıma aldığım zaman küçük bir kız çocuğuydun. Annen ve baban, Müslüman hançeriyle öldürölmüş, sen de kanlar içinde annenin cesedinin üstünde ağlıyordun. Zavallı Hasekim benim. Alın yazında Sultan olacağını yazılı olduğunu biliyordum. Zenginlik senin yüzünü güldüremedi. Büyüklük ve saraylar senin yüzünün aydınlanmasını sağlayamadı. Valide'ye karşı gelemezsin çünkü akli dengesi bozuk. Senin kurduğun ve yaptığın her şeyi o yıkıyor. Seni mutlu eden ne varsa

onu yok ediyor. Artık rahatlamanın zamanı geldi. Bu işkence şimdi, burada son bulacak" dedi Attarti Ana.

Attarti Ana soluklandı. Koyu bir gece karanlığı çöktü.

"Valide benim en büyük düşmanım. Kimse bu konuda onun eline su dökemez, iyi huyları olan bir kardeşti. Zeki, güzel ve lider ruhluydu. Ancak bu özellikleri bozuldu. Kendi tavırları yüzünden tek başına kaldı. Düşkünleşti. Aslan gücüne sahip bir düşkün haline geldi, içindeki kötülük yüzüne vurdu. Sırf kendi tatmin olsun diye yakınında kimi bulursa ona eziyet ederdi. Zavallı Hasekim! Eğer seni koruyucu pelerinle sarmasaydım, yıllar öncesinden seni toprağa yollamıştı o. Valide de bunun farkında. Sana bir şey yapamıyor. Her seferinde sana bir kötülük yapmaya çalışsa da, pelerin onun yaptığı lanetleri ve bedduaları vücudunda yaralar olarak ona geri yolluyor. Ne var ki, senin çocukların ona karşı dayanıksız. Onun için kendi kanından olmaları ya da oğlunun evlatları olması hiç fark etmediğinden, onları incitecek."

Haseki ağlamaya başlayınca, Attarti Ana onu kucaklayarak alçak sesle konuşmaya başladı.

"Al ondan, o soluduğu havayı, sana bu hakkı veriyorum." Attarti Ana, üzerinde Valide'nin adı yazılı olan kil parçasını çıkarıp Haseki'nin avcunun içine koydu.

267

"Ana seninle beraber, ben de hep yanımdayım." Verdiği cinayet emriyle Attarti Ana eğilerek alnını serin toprağa koydu. Ardından hepsine seslendi.

"Valide zeki biri. Eğer tekrar nefes almanın bir yolunu bulursa, ki bu da sadece benim kızlarımdan birisinin sayesinde olabilir, hiçbirinizin ona bu kutsal hediyeği vermesini istemiyorum. Bu benim sizden arzum ve ona lanetimidir."

Yazıyor:

O zaman başımı öne eğdim. Paniğe kapılmıştım. Tarlaları, çiftlikleri, liraları, kıyafetleri, at arabalarını, sarayları ve hanedanlığı kurtarmak için Valide'ye çocuğumu söz vermiştim. Benden istediği bedel buydu

ve ben de o zamanlar çocuğum olmadığı için gönül rahatlığıyla kabul etmiştim. iyice düşünmek için bir kolona yaslandım. Uzaktan, Attarti Ana'nın üzerimdeki soğuk bakışlarını hissettim. Korkup ormana doğru koştum. Tek başıma olduğum bir çıkmazın içinde ağlıyordum ki, Aram yanıma geldi. O her zamanki tavrıyla gülüyordu. Bilgeliğini yansıtan bir sakinlikle, "Korkma, senin canından olacak hiçbir çocuk Sultan'a can nefesi vermeyecek" dedi. Güldü ve şarabından içti. Ayağa kalkıp iki kere kendi etrafında döndü ve sonra, "Aptal" dedi. Karaman Sarayı'ndaki ışıklar

Karamanlar, yeni gelinlerini şehirde ait oldukları sınıfa tanıtmak için evlerinin kapılarını açmışlardı. İzmir'in üst tabakasını ağırladılar. Tek bir kişinin bile eksik olmadığı davetlilerin hepsi, güzel bir akşam geçirmek için değil de, daha çok meraklarından gelmişlerdi. Sürtükler günlerce Karamanların evine yeni hanımın gelmesiyle ne görececeklerini, ne bulacaklarını konuşmuştu. Zengin evlerde, gülüşmelerle dedikodular birbirine karışıyordu.

"Ne olur ne olmaz, oraya gitmeden önce evinde bir şeyler atıştırmayı ihmal etme Amaliacığım. Bakarsın önüne köy çanağında bir şey konur da felç geçirirsin."

"Ne konuda sohbet edeceğiz peki; hayrını görelim hanım mı diyeceğiz?"

268

Cadalozların hepsi kendi aralarında, Katina'nın onların sınıfından olmadığını yüzüne vurmak için sürekli olarak modadan ve sanattan konuşmaya karar vermişlerdi.

Ancak akşamki davette, davetliler kapıda Katina'yı değil Katına Karaman Hanım\ selamlamışlardı. Sağında Konstantino, sol tarafında da Siryo, frakları ve onların buğday rengi tenlerinde daha çok parlayan bembeyaz gömlekleriyle Katina'nın yanında duruyorlardı. Manşetlerindeki kol düğmeleriyle değerli taşlardandı. Konstantino'nunkiler kırmızı, Siryo'nunkiler ise beyaz elması. Aralarında duran Katina'nın üzerinde beyaz, üst kısmı vücuduna oturan sade bir elbise vardı. Boynunda, kocasının hediyesi olan yeni

gerdanlığı parlıyordu, izmir'in en iyisi Ermeni bir zanaatkar tarafından, pırlanta ve safirlerin şahane bir şekilde dizildiğı gerdanlığın küpeleri de vardı. Dolgun saçlarını toplamıştı. Hafifçe omuzlarına dökülen bukleleriyle, mağrur görünüyordu.

Hatta, öyle bir havası vardı ki, insanın kanını donduruyordu.

Bu yemekli davet için, haftalardır Antuanet'le beraber hazırlık yapıyorlardı, 14 Eylül, Haç Bayramı'ydı. Karamanların aynı zamanda babalarının isim yortusunun günü olduğu için, yıllardır 14 Eylül'de bütün izmir'i yemeğe davet etmeyi gelenek haline getirmişlerdi.

Konstantino, Katina'ya, verilecek yemek için hazırlık yapması gerektiğini haber verdiği zaman Katina, Antuanet'e, "A, yok yok! Hiç o zahmete giremem ben! Eksik olsun!" demişti. "Kimler gelecek? Ne yiyecekler? Nasıl oturacaklar? Ne içecekler? Ve nasıl davet edilecekler?"

Her şey gözünde çok büyüyordu. Gülme sırası Antuanet'e gelmişti şimdi.

"Bunlar zevkli işler ve kesinlikle de angarya değiller, Katina" dedi. İşe koyuldular. Eftalya, pis nefes için özel muskalar hazırladı ve korunmak için yedi gün, yedi gece hiç sönmeden yanmış olan kandilin yağını sulandırarak bütün kapılara, yerlere, hollere ve odalara sürdü.

"Pis nefes ve kem göz korkunç şeyler" dedi Eftalya, Antuanet'e.

"Taşı bile çatlatabilirler."

Yemek gayet güzeldi. Porto, Frenk üzümlü ördek ve puding servis edilmişti. O akşam Fransızlar çok iyi iş çıkarmışlardı. An-

269

cak cadalozlar, tıpkı planladıkları gibi onu rezil etmeyi amaç edinmişlerdi bir kere. Konu kitaplara gelmişti. Tabii ki, Paris'teki edebiyatla ilgiliydi. Katina onları sessizce dinliyordu. Onlar, yok şu filozof hakkında yok şu tiyatro oyunu hakkında ya da opera hakkında konuşuyorlardı. Müzik hakkındaysa içlerinden bir tanesi,

"Müzikle tek bağlantısı minareden çığlıklar atan müezzin olan bir halkla bir arada yaşamaya mecbur edildiğimiz için çok mutsuzuz" dedi.

"Bu yer, sizi cömertçe besliyor. Ve o insanlar sizin için çalışıyorlar, sizin çıkarınız için. Hem eğer bir halkın dinine hoşgörüyüyle yaklaşmazsanız, onların üzerinde otorite kurmanız imkânsızdır. Siz hiç Kuran'ı okudunuz mu?" dedi Katina.

İçlerinden biri, "Kuran mı? Tabii ki hayır! Ne yani, kocamın aklına başka kadınlarla da evlenme fikrini mı sokayım okuyup da?" diyerek imalı ve alaylı bir şekilde güldü.

Arkalarında duran bir adam onlara, "Kuran'ı okumuş olmanız gerekirdi. Ve size garanti ediyorum ki bayan, Allah o konuda gerçekten çok haklı. Birden çok eş bir arada olunca, kocası diğerini daha çok tercih eder korkusuyla, içlerinden hiçbirisi cesaret edip de çok fazla konuşmıyor" dedi.

Siryo. Bunları söyleyen Siryo'ydu! Düşünsene! Onu, Frenk Bankası'nın yeni başkanıyla tanıştırmak istediğini söyleyerek kolunu uzatmıştı. Kokonalar, Siryo geliniyle oradan uzaklaşınca konuşmadan öylece kalakalmışlardı.

"Buyrun bakalım! Şimdi de ona bir de bu mu arka çıkıyor? Sanki biri yetmiyor muydu?"

Pabucunun altından kesilen parçayla yapılan büyü, nasıl da işlemeye başlamıştı da haberimiz yoktu!

Hemen Antuanet gelmişti durumu kurtarmaya; Siryo'nun karışmaması gereken bir durumdu ne de olsa. Mon Dieu! Bu tür durumlarda bir numaraydı!

Ancak Katina da onları kendi hallerinde bırakmamıştı. O gece için yaptığı hazırlıklar, ne kadar çok zamanını aldıysa Antu-anet'in, Katina'nın da Memeta'dan her birinin kirli çamaşırlarını öğrenmesi o kadar zamanını almıştı.

Kapıda davetlileri, "iyi akşamlar" diyerek karşılarlarken, her seferinde hatırlıyor mu diye prova yapmıştı.

"Vestarhi Hanım. Biliyorum, biliyorum, kleptomani olan, hani şu bütün arkadaşlarından bir şeyler aşırın."

270

i

"Psihari Hanım" diye tanıştırdı bir diğerkadın. "A, evet, hani âşığı kuzininin kocası olan."

"Bay ve Bayan Alifieri. Bu da gizli, büyük kumarbazlardandı. Boğazına kadar borç içindeydi."

Aralarından iki üç tanesi daha sempatik ve cana yakınlardı. Onlarla konuşmak insanın içinden geliyordu. Onlar daha basit ve alçakgönüllüydüler; hem de içlerinde en zenginleri de onlardı. Stella Evmiridi, Andiopi Teofilakto ve Siryo'nun en iyi arkadaşı olan zengin Periano'nun karısı Melina Periano. Onun bile tek bir dostu vardı. Aksiliğı yüzünden, etrafında kala kala bir kişi kalmıştı.

Bu hanımlarla konuşmaya başladığın ilk andan itibaren sanki onlarla yıllardır tanışıyormuşsun gibi hissederdin. Senin gönlünü almayı bilirlerdi. Bu bir kadının sahip olabileceğı büyük bir yetenektir. Katina da bunu en uç noktada taklit ediyordu. Bunun büyüklükten başka bir şey olmadığını hissetmişti.

Rağbetteyim

Teofilakto Hanım, Karamanların davetine ilk karşılık veren olmuştu.

Her seferinde, daha çok tanıdık olan yüzleri görmeye alışmış ve akşam davetlerinden daha çok zevk alır olmuştu Katina. Onlardan sonra başka davetlere de katılmış ve davetler vermişti.

Katina, o kadar hoşsohbet, dobra ve gerçekti ki, en sonunda hepsinin kalbini kazanmayı başarmıştı. Onu kabullenmişlerdi.

Davetlere çağırıyorlar, onu aralarında istiyorlardı. Artık her yere gidiyordu; operaya, tiyatroya, kahve içmeye, denize girmeye, akşam davetlerine ve hipodroma. "Eğer burada demelerindense, nerede demelerini sağlayabilirsen Pari, oyunu kazandın demektir."

Bütün bu oyunlara doymuştu artık. Bir sabah, kaşığıyla yumurtasını kırarken, Siryo'nun gizlice ona kaçamak bakışlar attığını fark etti.

"Hoppa! Bu da ne demek böyle? Ne istiyor ki bu şimdi?" Fransız yemeklerinden gına gelmiş ve bıkmış olan Katina kendini bir gün mutfağı atıp köfte pişirdi. Rüya gibiydi. Hem soğanlı hem sarımsaklıydı. Bolca zeytinyağı, domates salçası, bir
271

tutam tarçın ve pastırma çemeninden koymuştu. Oturup tek başına köfteleri yerken, bir taraftan da Siryo'yu düşünmüştü.

"Karaman bir aydır yoktu, Fransa'daydı. Ne işi var, bir ay boyunca ne yapıyor orada? Döndüğü zaman da hemen İstanbul'a gidiyordu. Denizciyle mi evlendim?"

Katina Siryo'yu mutfağı çağırdı. Ona mutfağı giden yolu gösterdi. Siryo hepsini yalayıp yutmuş, üstüne de parmaklarını yalamıştı. O günden sonra Katina ona, kendi elleriyle alınezikler, dolmalar ve imambayıldılar yapmaya başlamıştı. Arada bir yine Fransız mutfağından yemekler yer, sonra yine mezelere dönerlerdi. Mezelerle içki iyi gidiyordu. Günün birinde bir de nargile çıkmıştı ortaya. Kutsal Meryem, bu ne rahatlık! Bir ay içinde onu da kendine benzetmeyi becermişti. Katina'nın mutfağının ve kucaklarının esiri olmuştu.

Karaman, bu sefer de Kapadokya'daki çiftliklerdeydi. O akşam, etrafa mis gibi çiçek kokuları yayılıyordu ve gökyüzü kayan yıldızlarla doluydu. Odasının balkonundan bacaya kadar sarmaşıklar uzanıyordu. Eşlerini arayan ağustosböceklerinin sesinden başka hiçbir şey duyulmuyordu. Senin kocan onu istediğinde nerede? Katina kendini taze ve yeniden doğmuş gibi hissediyordu. Balkondan Siryo'nun odasına geçti. Böyle bir gecede onun da istemiyor olması olanaksızdı.

Karanlıkta, gözlerini kapatmış otururken bulmuştu onu. Ona doğru yaklaştı. Onun şaşırmasına sebep olmuştu ama konuşmasına fırsat vermemişti. Ne kadar ters ve aksi davranırsa davranırsın, Katina aklına koyduğunu yapmakta kararlıydı.

Ertesi akşam, ondan sonraki akşam ve bir sonraki akşam hep aynı şeyler oluyordu. Artık o, Katina'yı bekliyordu. Başta Siryo yüzünden

sınırlandırılmış, kontrol altında tutulan, tatlı, derli toplu bir aşktı. Dolunayın olduğı bir gece iki at eyerleyip Siryo'yu, küçükken dahi hiç yapmadığı bir şeyi yapmaya, deniz kenarına gezmeye götürdü. Hayatı boyunca çakıllara vuran yakamozları görmemiş, guguk kuşlarının öttüğü ağağların altında ge-zinmemişti. Hiç konuşmadan Katina'nın peşinden gidiyor, Katina'nın onu idare ederek, kendi isteklerini onun için yerine getirmesine izin veriyordu.

"Siryo'nun, doğanın yarattığı en aksi varlık olduğuna kim inanırdı ki? Gelse de tüm İzmir görse Siryo'mu, ağamı, efendi-
272

Siryo'nun koynuna girdiğı gece, Karaman da Fransa'dan gelmişti. Bu seneki ürünler çok iyiydi, bolca para yatırılmıştı bankaya. Bankerlerle zaman geçirdiğı için yanında götüremediğı karısı için, üç sandık dolusu hediye getirmişti.

Karaman, yurtdışından döndüğünde ağabeyini farklı, değişmiş bulmuştu. Daha canlı ve insancıl olmuştu. Tuhaf. Türklerin limandaki demirler için evraklarını imzalamadıklarını söylediğı zaman, ağabeyi ilk kez, "Bi'sey olmaz" diye cevap vermişti.

Daha yoldan gelir gelmez, ayağının tozuyla yorgunluğunu üstünden atmaya bile fırsat bulamadan, kendini ona susamış olan karısının koynunda bulmuştu, izmir'in en iyi kucacağı onundu. Nasıl da bu kadar uzun süre onu bırakabilmişti?

Hipodrom

Her yıl 14 Kasım'da, Buca'da at yarışları olurdu. Burada İngiliz atları yarışırđı. Haftalar öncesinden botlarını parlatır, at yarışlarının yapılacağı günler için atlarını tımar ederlerdi. İsteyen herkes rahatlıkla bu yarışlara katılabilirdi, yeter ki Sporting Club üyesi olsundu. Konstantino da üyeydi.

Cennet parçası Buca, bisiklet yolu yapılmaya başlanmış olan şehrin üst kısmına yakın bir yerdi. O gün hanımların da kendi aralarında, daha kısa mesafeli ve daha yavaş olan at yarışları vardı. Ama bu yarış atları Katina'ya yağ tulumu gibi görünmüştü. Sık giyimli, saçları yapılı, eldivenleriyle yüzlerini örten ve enselerine kadar uzanan tüllü

şapkalanyla yarışların ilk iki leydisini seyreliyordu. Bu kadınlar hızda değil ama parfüm konusunda birbirleriyle yarışıyorlardı. Hepsinin bir arada olduğu zaman onlara baktığında çok güzel bir görüntü çıkıyordu ortaya. Ama atları hiç de öyle güzel görünmüyordu. Atlardan çok iri ineklere benziyorlardı ve sanki üç ayakla koşuyormuş gibi de yavaştlar. Yine "Yağ tulumları" dedi Katina. Birkaç günlüğüne, çiftlikleri bırakıp gelen Dimosteni de oradaydı. Belki de, İzmir'de gerçekleştirilen diğer bütün faaliyetlerden daha çok hoşuna giden at yarışları için gelmişti sadece. Yer aldığı ilk ayakta, muhteşem bir kısağa binen bir Fransız'a iki kafa boyuyla geçilmişti.

273

"Aman bre, Dimosteni! Sanki Kapadokya'da istediğin kadar at koşturmak için çayırın yok!"

Oralardaki uçsuz bucaksız çayırklar gelmişti Katina'nın aklına.

Üç erkek kardeşten oluşan Karaman Ailesi'yle kendini bir bütün hissetmiş, "Fransız kazığı yedik" diyerek sinirlenmişti.

Siryo'nun sırasıydı. Katina yüksek rütbeli bir Türk'ün kazandığı yarış sonuna kadar izlemişti. Bütün atlılar onu gülümseyerek selamlayıp tebrik etmişti.

Katina, "Başlangıçta biraz tutuk kalması, yarış geride bitirmesine sebep oldu" diye düşünüyordu. "İşe yaramaz Karaman, ne olacak! Eğer bütün gün kurulup oturursan simit gibi masanda, kazanabilir misin hiç? Tabii ki kazanamazsın! Yaptığın hareket ne ki? Çalışma masandan kütüphaneye, kütüphaneden çalışma masana yürüyorsun kitapların küfü arasında. İyi oldu sana!"

Konstantino da bir İtalyan'a yenilince, Katina iyice sinirlenmişti.

"Köpeklerin maskarası olduk! Millete rezil olduk!"

Ancak Karamanlar, bu durumu hiç de öyle görmüyorlardı. Onlar için kazanmanın bir önemi olmadığı için atlarını hiç zorlamamışlardı. Sinirlenmemişlerdi. Tam aksine yüksek rütbeli Türk'ün kazanmış olmasına çok memnun olmuşlardı. Bu durum, onun daha çok

kendini bir şey sanmasına, İzmir'i hakkettiği ve gerektiği gibi sert bir yönetimle idare ettiğini hissederek gözlerinin farklı parlamasına sebep olacaktı. Bırak, at yarışları sonunda zafer onun olsun ki, yarın öbür gün, yapılacak işlerde daha esnek davransın.

"Tavuklarla ve onların inekleriyle yarışmam ben, erkeklerle yarışacağım!" diyerek kararını vermişti, inatla hepsinin öcünü almak isteyen Katina.

"Dilon'la koşacağım" diyerek atların ahırlarının olduğu çiftliğe doğru gitti. Kısrağının arkasından içeriye girerek elbisesini çıkardı.

"Sen burada kal" dedi kısrağa. "Daha sonra seni gezintiye çıkaracağım" diyerek Karaman'ın binici pantolonlarından birini üzerine geçirdi ve ona büyük geldiği için de belinden bir kancalı iğneyle tutturdu.

"Bana büyük."

21 numaralı yarış en zor ayaktı; çünkü sona ulaştığın zaman, duvarın etrafında tüm gücünle dönüp en başa dönmen gereki-

274
yordu. Dört kişi yarışyordu. Kural yoktu. Ne tartışma ne de ağırlık, sadece attın eyerin olması gerekiyordu. Dilon, Siryo'nun atıydı. Safkan, dört yaşında, çevik adımları ve sağlam bacakları olan bir attı. Her sene 21 numaralı ayağı kazanan İngiliz elçi favoriydi.

Locadan, yarışın organizatörünün sesi duyuluyordu. "Bir numara, number one: Ali İzmir Bey, atı Kellar'la."

İzmir'in Paşası. O da bu yarışta koşacaktı.

"Türklerden daha iyi at binen yoktur" diye düşündü Katina.

"Kuşaklar boyunca geldikleri yerde atlar üzerinde büyüyorlar.

Gerçekten nereden gelmişler? Bir gün Siryo'ya sorayım da, anlatsın bana."

Kapadokya'dayken kendi aralarında nasıl yarıştıklarını hatırlamıştı.

"Bu gün ne oldu bana? Durmadan Kapadokya'yı hatırlıyorum. Bana da at binmeyi bir Türk öğretmişti. Hatırlıyorum, Mustafa. Ne kadar da sakince olmuştu beni hayvanlarla ilk tanıştırması! 'Hadi küçük kadın, yelesinden tutma. Hayvanın etini hissediyor musun? O seni

hissediyor' deyip hayvanın kalçasına vurdu mu, şahlanarak koşmaya başlayan atın üstünde yelesinden tutmadan, sadece düşmemek için sıkabildiğim kadar butlarımı sıkıca kısıarak giderdim. Ama on metre sonunda beni üstünden atınca tekrar en başa dönerdik. Mustafa kafamı yarmamam için başıma küçük bir tencere bağladı. O zamanlar üç yaşımda mı dört yaşımda mı neydim. Düştüğüm zaman ben bir yana, tencereyle dizginler bir yana giderdi. Yedi yaşımıdayken kısırakları doğurturdum. Kafamdaki saç tellerinin sayısından daha çok at tırnağı kazımışımıdır. Bizim köyümüzde at yetiştiriciliği yapıldı. Babam da Türk ordusu için beygir ve kısırak yetiştirirdi. İşi buydu. Sekiz yaşıma girdiğim zaman Mustafa bana, 'Atla şu duvara' dedi. 'Duvara mı?' 'Evet duvara.' Yan yan gelip hızla duvarın üstüne çıkmaya çalışıyor ve düşüyordum. 'Sen yapsana akıllı' dediğim zaman da, Mustafa atın üstüne çıkar oradan da hop diye duvarın üstüne çıkarak, 'Ha ha ha!' diye gülerdi. Tek bir dişi vardı önde. Damağında tek başına ve ona eşlik edecek başka bir diş de yoktu. Atlar sadece eğlence için değillerdi; aynı zamanda da işti. Hepsinin koşturulması ve teker teker sakinleştirili-p zeybekler için hazır olsunlar diye hepsine binilmesi gerekiyordu. Bazı vahşiler vardı ki, Meryem Anam sen kurtar! En vahşi yaratıktan bile daha vahşiydiler. Henüz on yaşıma yeni girmiştım

275

ki, bir kısırak babamı üstünden atmış ve ölmesine sebep olmuştu. O zamanlar, atların ayakları açılın, bacakları sıkılaşsın diye onları uzak gezintilerine ben götürüyor ve gerçekten de işlerinin hafiflemesine yardımcı oluyordum. Hepsi inanılmaz iyi at binerlerdi. Babam da onlardan bir tanesiydi. Yoksa babam da mı Türk'tü? Babamın ne olduğunu hiç söylememişti Eftalya bana! Yok! Eğer at binmekten anlayan birileri varsa onlar da kesin Türkler-di. Bu yüzden de Paşa, tehlikeli bir rakip."

Onu gördüğü zaman daha çok korkmuştu. Paşa, genç, sarışın, hareketli ve yakışıklıydı. Atı da asabiydi; yerinde duramıyor, olduğu yerde dört dönüyordu. İleriye fırlamak için can atıyordu sanki.

"İki numara, number two: His lord, de lord of Kanton, atı Tal'la" diyen sesi duyulmuştu yine organizatörün.

İngiliz, kuma girerek, İngiliz protokolüne göre kurulu selamladı. Onun ardından gelen üç ve dört numaralardan ilki, bundan önceki üç yarışı kazanmış ve şimdi güçlü ve yabani yeni bir atla yarışacak olan Fransız Gi de Senevig, dört numaraysa şimdiye kadar sadece bir yarışı kazanmış ve annesi Alman olan, Apergi Corci adında bir Yunan'dı. İyi bir çocuktuk; hem de Konstanti-no'nun arkadaşıydı. "Beş numara, number five: Leydi Katina Karaman, atı Di-lon'la katılıyor" diye tekrar sesi duyulmuştu organizatörün.

Hipodromdan bir uğultu yükselmesine ve o anda bir Avus-turyalı'yla konuşan Konstantino'nun kadehinin elinden düşmesine sebep olmuştu bu anons. Konstantino, Katina'nın orada olmadığını kendi gözleriyle görüp, organizatörün bir yanlışlık yaptığından emin olmak istercesine, korkarak yavaşça atların çıkış yerine doğru kafasını çevirmişti. Ama yanlışlık yoktu. Gururla Dilon'un üstünde çıkış kapısına doğru ilerliyordu. Erkekler gibi, mahmuz ve çizmelerle ata biniyordu.

"Siryo, Siryo! Sen mi verdin ona atını, sen mi o vahşiyi verdin ona?"

"Tanrı aşkına! Hayır, tabii ki! Nasıl böyle bir şey düşünür-sun: Karamanlar, elleri kolları bağlı, yan yana oturup yarışı izlemekten başka bir şey yapamadılar. Katina, Paşa'nın yanına gelip durarak ona gülümsemiş, Paşa'ysa ona şaşkınlık içinde bakmıştı.

276

Ona tekrar bakıp gülümseyerek, Türkçe, "iyi zaferler" deyince şaşkın bir halde o da ona, "Sen de mi koşacaksın?" diye sordu.

"Koşturuyorum ama yetişemiyorum" diyerek Kapadokya'ya özgü eski bir kelime oyunuyla cevap vermişti Katina.

Paşa, Kapadokyalı olmadığı gibi, orayla uzaktan yakından bir alakası da yoktu; ama onu gayet iyi anlamıştı. Katina'nın da, hiç şüphesiz bir Türk olduğuna inanmıştı.

Ona gülerek, "Seni yenmek için dişimi tırnağıma takacağım" dedi.

Havaya atılan bir el ateşle başlangıç işareti verildiğinde, hepsi aynı anda yerlerinden fırlamışlardı. Dört yüz arşın gidiş, dört yüz arşın da dönüşü.

Hayvanlar kafa kafaya koşuyorlardı. Fransız, hayvanı çok zorlamış olduğu için yormuş ve geride kalmıştı. Paşa hiç zorlanmadan gayet sakin, rüzgâr gibi geçmişti yolun yarısını. Sona ulaştıklarında İngiliz ve Paşa beraber döneceklerdi. Paşa'nın atı duvardan korkarak çifte atmış ve geri dönüşte zaman kaybetmişti. İngiliz gayet iyi bir şekilde dönüşünü yapmıştı. Katina, onlar hayvanları duvarın etrafında döndürmeye çalışırken, direkt duvarın üstüne doğru gitmeye başlamış, hayvanın önündeki engele çakılmasına ramak kala aniden fren yapınca, kendisi duvara yanlamasına toslamıştı. Hayvanın ağırlığını arkaya vermesi için vücudunu geriye doğru eğmişti Katina. Hayvanın hafifleyen ön ayakları havadayken, ani bir hareketle hayvanın başını sol tarafa çevirmiş, tam aksi yönde ileriye doğru atılmasını sağlamıştı.

Polo oyunundaki Arap atlarının yapabildiği, pirueta denilen bu zor hareketi gerçekleştirmeyi başarmıştı.

Karamanların kanları donmuştu. Siryo'nun çok nadiren ağzından çıkmasına rağmen, "Tanrım!" dediği duyulmuştu.

Katina, ilk kez, sol tarafından bir gölgenin yaklaştığını hissettiği zaman kamçılıyordu atı. Manyak gibi kamçılıyarak hayvanı, öne geçmek için deli gibi koşturarak geliyordu arkadaki. Mustafa'nın tek dişini, hayvanlarla tatlı tatlı konuşan babasını hatırlamıştı. Varış çizgisi önlerindiydi. Seksen metre, elli metre. Elli metre kala hayvanlar kafa kafaya koşuyorlardı.

"Hadi yavrum! Yapabilirsin. Sonunda iki kasa havuç seni bekliyor" diyordu Dilon'a.

İngiliz'in beygiri son bir kez daha şiddetli bir kamçı yiyince, toparlanıp daha hızlı koşması gerekirken, tam aksine kamçıya

karşılık vermiş ve duraklamıştı. Dilon, rüzgâr gibi onun önüne geçerek açık farkla birinci olmuştu. Bütün hipodrom, tezahüratlarla ayağa kalkmıştı.

Bitiş çizgisini geçtikten sonra, yarışın baskısından kurtulmuş, sakinleşmişti. Arkadan gelen gözü dönmüş İngiliz sinirlerine hakim olamamış, süratle Katina'nın atına çarpıp atı tüm gücüyle kamçılamağa başlamış, bunun üzerine de at geriye dönüp yalpalayarak yere düşmüştü. Katina yerdeydi, üstünde de koca at vardı. Birdenbire, İngiliz'in suratından hatta gözlerinden bile kanlar boşalmasına sebep olan, çok daha şiddetli bir kamçı sesi duyuldu. İngiliz'i kamçılaman Paşa'ydı.

"Köpek, itoğlu it" diyerek bağırıyordu bir taraftan da.

Gözlerinden sinir ve öfke kıvılcımları çıkıyordu. Paşa atından inerek Katina'yı yerden kaldırmış, o sırada Konstantino'nun arkasından koşarak oraya doğru giden Siryo'ya teslim etmişti. Dilon da ayağa kalkmıştı, çiftliğe doğru götürölürken duyduğu acıdan çifteler atıyordu. Katina'yı eve götürüp doktor çağırıldılar.

İngiliz elçisinin karısı, ayıplarını kapatmak için alelacele, demet demet çiçeklerle kemiklerde uzman kendi doktorunu Karaman Hanım'a göndermişti. Onlar da ayrı bir cinsti. Hep eldivenler içinde, protokol gereklerini ve her şeyi olması gerektiği gibi yaparlardı; ancak bütün bunların altında yabani bir ruh halleri vardı.

Barbarlardı. Bir sürü insanın başını yemişlerdi. Siryo, Hindistan'da silahlarla, kırbaçlarla insanlardan hırslarını çıkardıklarını söylerdi.

Günbatımından önce, üç süvari gelip, avluda hizaya girmişti.

Ziyaretçi yi içeriye almak için kapılar açıldı. Karamanların evinde telaş yaratan ziyaretçi Paşa'ydı. Kötü, gaddar biri olarak bilinen ve hiçbir zaman kimseye gitmeyen Paşa, Karamanların evine gelmişti.

"Ömrü uzun olsun, Katina Hanımefendi'yi soruyorlar" dedi tercüman Konstantino'ya.

Onu salona aldılar. Katina, topallaya topallaya aşağıya inmişti.

Türkçe olarak Paşa'ya, "Niye korktun? Kötüye bir şey olmaz!" deyince, tercüman hemen onun söyledığını Karamanlara tercüme etmişti.

Sohbet etmeye başladılar. Paşa, oradan ayrılırken Karamanlara, liman inşaatı için getirtilmiş demirler konusunun halloldu-
278

ğunu söylemiş, imza için gelmeleri emrini vermişti. Limanın genişletilmesi, Karamanların büyük gemilerinin, denizin açıklarında beklemektense demir atabileceğı rıhtımlar sağlayacaktı.

Gündoğumunda at binmek

Bir hafta sonra, sabah saat altıda Karaman'ın huysuzunu almış, sakın sakın Kale'nin yolunda geziyordu Katina. Güzel bir gün ışımaya başlamıştı. İmbat rüzgârı henüz esmeye başlamamış olmasına rağmen, zengin topraklardaki otların kokusu sarmıştı etrafı. Zeytin ağaçları, incir ağaçları, yabancı otlar, üzüm bağları ve siklamenlerin kokuları yayılmıştı etrafa. Hepsi bir ahenk içindeydi. Sabahın serinliğı insana, peteklerin içindeki balların. bile kokusunu getirirdi. Muhteşem doğa.

Katina sabahın beşinden beri ayaktaydı. "Niye bu anları kaçırayım ki? Hem daha ne kadar yaşayacağım ki bu dünya da? Beş yıl mı, altmış yıl mı? Belki de yarına kadar! O kadar da güzel ki namussuz!" izmirliiler çok uyuyorlardı. Yastıklarını seviyorlardı. Karamanlar da öyleydi. Siyaset hakkında konuşurlar, yemek yerler, ceplerini parayla doldururlar, tekrar yemek yiyip, tekrar siyasetten konuşurlar ve birbirlerine iyi geceler dileyip yataklarına giderlerdi. Uykularında da doğayı hayal ederler. Daha da yozlaşmış olan bazıları, rüyalarında bile politika görürlerdi. Bunlardan hoşlanırlardı Rumlar. Cezasını vermesin!

Şafağın sökmesiyle Kale'den şehir görünmüştü. Uzaklardaki toz bulutu, Anadolu'ya giden ya da oradan gelen, biri diğerrinin arkasında, upuzun kervanlar oluşturan develerin tozuydu. Henüz trenler işlemeye başlamamıştı. Trenlerden Sart'a gideni, buradan

görünyordu. Atı, yokuş aşığıya, ardından da dik yamaçlara doğru sürmüştü.

Tepenin diğer tarafında aniden beliren, güzel, mavi koşum-larıyla bir Arap atının üstünde, hızla ona doğru yaklaşıyordu biri. Osmanlı diye düşündü Katina.

Paşa'ydı. Uzaklardan, Hisar Camisi'nin minaresinden müezzinin günün ilk namaz çağrısını yapan sesi duyuluyordu.

Beraberce uzun bir gezinti yaptılar. Paşa, gerçekte, yuvarlak hatlı, göbekli, tombul, bütün gününü minderler üzerinde geçi-
279

ren İzmir'in Pdfası olarak anılan babasına ait bir unvandı. İzmir'i yöneten o olduğu için de herkes onu Paşa diye bilirdi. Büyük bir ilgi ve merakla Katina'ya, Dilon'a o geri dönüşleri yapmayı öğretmesinin ne kadar zamanını aldığı soruyordu. Oraya takılmıştı o, işin teknik kısmına. Rüyasında mı görüyordu yoksa o geri dönüşleri?

"Bilmiyordu. Yarış esnasında öğrendi. Hem de Arap atı gibi bu iş için pek de uygun sayılmamasına rağmen; irlanda atı olarak gayet de iyi başardı" dedi Katina.

Daha sonraki günler, sabah gezintilerinde sık sık eksik etekle karşılaşıyordu. Katina'dan kendisine Kapadokya'daki atlarla ilgili başından geçenleri ve hikâyeler anlatmasını istiyordu.

"Öyle geri dönüşleri çok yapardı köydeki atlar" diye anlatıyordu.

"Babamın zeytin ağacından yaptığı asaların ve keçi kafatasının top olarak kullanıldığı, atın üstünde oynanan Matrak* denen oyunu seyretmek ve eğlenmek için toplanırdık. Ne darbeler alırdı o keçi kafası! Ah ne güzeldi o taklalar! Eğer, keçi kafası duvara doğru geliyorsa, ona yaklaşabilmen için duvarın etrafından dolaşman gerekirdi."

Paşa onu dikkatle dinliyordu. Atlara zaafı vardı ama, zavallının onlara doycak zamanı olmamıştı hiç. Onun zamanını okullar almıştı hep. Paris'te, Viyana'da, neredeyse her yerde okumuştı. Bazen kendi aralarında yarışırldı. Bir seferinde Paşa, atını bir kayaya doğru sürmüş ve ani bir dönüş yaptırmayı deneyince düşmüş ve

korkup şahlanan ve deli gibi koşarak uzaklaşan atını da bir mil uzakta bulmuşlardı.

"Taylar, şayırlarda doğarlarken, onları yemek için diğer yaratıklar pusuda beklerler. Hemen titreyen ayaklarının üzerinde durmayı öğrenmeli ve annelerinin etrafında koşuşturmaya başlamalıdırlar. İki yaşına girdiklerinde, ilk kez üstlerine binilerek yapılan eğitimde her şeyi kırıp dökerlerdi. O zaman onlara gem vurup, hem derinin kokusuna hem de sırtlarında hissettikleri ağırlığa alışınlar diye içi dolu, deriden iki çuval yüklerlerdi sırtlarına. Daha sonra üstlerine binip onları şayırlara sürerlerdi. İki ayaklarının üstünde gittiklerini görürdün. Ama saatler sonra döndüklerinde kuzu gibi sakinleşmiş olurlardı. Ama hep at sürmek hakkında mı konuşacağız? şuraya bak, Yahudiler bugün-

' Polo oyununun ilkel hâli.

280

den parlamaya başladılar" diyerek eliyle aşağıdaki mahalleleri gösterdi.

Katina, "Zaafı varmış hayvanlara! Seni istediğin yere götürmeleri için at binmeni anlıyorum. Taşlı yollarda ayağı ters dönmesin diye dikkat etmeni de anlıyorum. Ama atlara tutkun olmasını anlamıyorum!" diyerek konuşulanları akşam Karaman kardeşlere aktarıyordu.

Karaman kardeşler, onun bu sabah gezintilerini pek tasvip etmediklerinden, aslında Paşa'yla buluşmalarından hiç hoşlanmadıklarından, ona cevap vermemişlerdi. Ama eğer Paşa olmasaydı, yirmi yıl gibi bir süre sonra biz, hayatta baba topraklarına geri dönemezdik. Yoksa biz de, avlularına gaz tenekeleriyle gömdükleri altın liralarını arkalarında bırakıp buldukları ilk gemiyle dönüşü olmayan yolculuğa, bir gün geri dönme ümidiyle çıkan diğer Hristiyanlar gibi yerimizden, yurdumuzdan edilmiştik. Paşa olmasaydı, halimiz nice olurdu?

Küçük çocuklar için akşam hikâyeleri ne demekse, Katina için Paşa'yla yapılan doğa gezintileri o demekti; başkalarının gerçeķleri. Ve Paşa'yı tüm dikkatini vererek dinlerdi.

Doğma büyüme Selanikli olan Ali'yi ergenlik çağındayken İstanbul'a getirmişler. Ailesine üç kuşak, üç oda ve üç bey kazandırmış orası. Yaklaşık iki yüz yıldır orada yaşıyorlarmış. Babasının tek derdi, memleketi olan Selanik'ten ayrılmak olmuş.

"Bir daha göremeyecek, derdiyle de gider herhalde!" dedi Katina'ya. Karamanların evindeki gelişmeler

Büfenin üstüne Katina'nın portresi asılmıştı. O ne rezillikti. Çok güzel renklendirilmiş bir tabloydu bu. Zeki bakışlı, gür, siyah saçları olan bir kadın resmedilmişti. Zümrüt rengi elbisesi ve takılarındaki yakutlar daha belirgindi. Katina'ya çok benzemese ve sadece onu andırsa bile, havasını iyi yakalamıştı.

Evin hali ilginç bir durum almıştı. Bu evde, artık ikisinin de hem karısı hem de âşığı olduğu iki erkek kardeşle yaşıyordu. Karaman'la evlenmişti; çünkü ona göz koymuştu, Siryo'ya da

281

acımıştı. Eğer buradan giden Violeta'nın kaybettikleri bunlarsa sinirlenmekte haklıydı. Çalışanların yarısının parasını ödemeyi Katina üstlenmişti. Para vermek için uzatılan ele sadece saygı duyulurdu.

Bir gün çok titiz iki hizmetçiyi kovmuştu. Bir parça toz görsünler hemen yok ederlerdi bunlar. Toz beziyle, dantellerden iki tane de büyüü çıkarmışlardı. Ama saksıların toprakları da toz alınır gibi temizlenmezdi ki!

Kapadokya olayından sonra, Siryo onu iyice gerçek bir Karaman olarak görmeye başlamıştı. Kocasından ne kadar hediye alıyorsa, Siryo'dan da bir o kadar ve daha iyi hediyeler alıyordu. Dolapları taftalarla, dantellerle, tüylü şapkalarla, takılarla, İzmir'de ve Van KılıPte olan kaliteli ne varsa onlarla dolmuştu.

7 Aralık'ta hamile kaldı. Bu ev, en son Dimosteni'nin doğumundan sonra ilk kez küçük bir Karaman görecekti.

Her birine ayrı ayrı sevecen ve şefkat dolu sözlerle bir bebeğin geleceği haberini vermişti. Konstantino derinden etkilenmiş ve duygulanmıştı. Ama bu haberi duyunca gerçekten sevincinden

ağlayan Siryo olmuştı. Nasıl oluyor da, bu kadar sert erkeklerin içinde böylesi bir yufka yürek saklı olabiliyor, bilinmez.

Çocuğun kimden olduğu onu pek ilgilendirmiyordu. Nasıl bakarsan bak olaya, yine aynı aileden birinindi. Katina, Şerbet-oğlu'ndan bu yana iki kez düşük yapmıştı. Onu en çok endişelendiren, yine bebeği kaybetme ihtimaliydi.

"Yeter ki doğsun, sonra kime benzediğine bakarız" dedi Eftalya. Annesinin tavsiyesi üzerine, her ikisinin de günbegün büyüyen karnını okşamasına izin veriyordu. Bu çocuk doğmalıydı. Eftalya, evinden, dükkânından ve kavanozlarından çok zor ayrılarak, şartlar gereği Karamanların evine taşınmıştı.

O aylarda Siryo, günlerinin çoğunu Pınarbaşı'nda geçiyordu.

Olga

Hamileliğin sorunsuz geçmesi için yapılan büyüler ve sihirlerle dokuz ay sonra küçük bir kız çocuğu dünyaya gelmişti.

282

Sağlıklı, tombul yanaklı bir bebektir. Onu yıkayıp giydirdikten sonra yaptığı ilk şey ağzını açıp esnemek olmuştur.

"Anne bak, insan gibi esniyor! Küçük bir insancık!" dedi Katina. Karaman, bebeğin hastanede doğması konusunda ısrar etmişti. Ancak Eftalya torununun evde doğmasını istemişti. Hem bebeğin evde doğması, o evin kutsanması demektir.

Eftalya, büyükhanım olarak bazı durumları kontrol ediyordu.

Çocuğun şansı için, göbek bağına saklamıştı. Durmadan peş peşe bebeğin üzerinde istavroz çıkartıyordu. Üçüncü gün Kati-na'nın yatağına üç ayrı tabakta, üç farklı tatlı, üç kaşık ve üstünde üç bardak su olan bir tepsi götürmüştü.

"Bugün, kader melekleri gelip, çocuğun kaderini yazacaklar" diyerek mesut bir halde tepsiyi bir köşeye bıraktı.

Antuanet, küçük Karaman'ı doğurtması için Fransız bir doktor getirmişti. Doktor anne adayına yaklaşmak için izin verilmeden önce, Siryo'nun elemesinden geçmişti.

Çiftliklerde, Karamanlar geleneğe göre bütün hizmetçilere ikramlarda bulunuyorlardı.

Küçük Karaman, ilk günlerde gayet iyiydi. Uyuyor, yiyor, yeniden yiyor, yeniden uyuyor ve büyüyordu. Bir süre sonra ağlamaya başlamıştı. Gece gündüz hiç durmaksızın ağlıyordu. Geceleri gözlerini dahi kırpıyorlardı neredeyse. Katina'ya öylesine bıkkınlık gelmişti ki, bazen bebeği köpeklere atası geliyordu. Kendini içeriye tıklımış, yük hayvanı gibi, başka bir hayattan sorumlu hissediyordu. Artık tek başına değildi.

Fransız dadılar geldi. İyi ki ev büyüktü. Ama onu en uzaktaki odaya koymuş olmalarına rağmen gecenin köründe, "İnga inga" diye yankılanan sesiyle herkesi ayağa kaldırıyorodu.

Fransız dadı arka odalardan birinde tek başına kalmaya başlamıştı. Olga'ysa Katina'yı sağa, babasını da sola doğru kaydırarak yatağın tam ortasında huzur içinde uyuyordu.

"Ne var bu yatakta, onu koyar koymaz böyle sakınleştiren? Bir koku mu var?"

Konstantino ona alışmıştı, kızıyla beraber mutlu mutlu hor-layarak uyuyorlardı.

İşleri yüzünden Konstantino'nun Sakız Adası'na gitmesi gerekince, Katina ve Olga geceyi Siryo'nun yatağında geçirmeye başlamışlardı. 283

Olga, huzurun ta kendisiydi; sürekli gülücükler dağıtıyordu. Uykusu çok hafifti. Katina bu hareketlilikten bitap düşüp uykuya dalmıştı. Siryo'ysa yatağın en ucuna kadar gitmiş, bebeğin üstüne yatar da onu boğarım korkusuyla, bütün bir gece gözünü kırpmamıştı. Olga'yla beraber, çeyizleri de gelmişti. Eline tutuşturulan paralarla gerekli şeyleri alması istenen Pari alışverişle ilgilenmişti. Dolayısıyla, her şey Pari'nin zevkine göre alınmıştı.

Yaklaşık dokuz aylıken sandalyede şiş ayaklarıyla oturan Katina'ya, "Zamanı geliyor, gel bir arabaya binip, bebek için alışverişe çıkalım" demişti. "Hayır."

"Gel de odasını hazırlayalım." "Hayır, istemiyorum."

Aslında Katina da çok istiyordu bebek kıyafetlerini kendi seçmek, hoşuna giden şeyler almak. Hem de istediğı kadar, sınırsızca para harcayarak. Ama içine öyle bir yerleşmişti ki bebeğın ölü doğabileceğı korkusu; sonra oturup bebek kıyafetlerinin üstünde ağlamak istemiyordu.

Bu yüzden Olga doğduğı zaman onu çarşafı yırtıp sarmışlardı. Pari bir koşu çarşıdan zıbın, kundak, bez, kancalı iğne ve beşik alıp gelene kadar.

Eftalya, bebeğı kem gözlere, nazara karşı koruyucu bir sürü muska ve haçlarla donatmıştı. Neredeyse bir yıldır iyilik için temiz duygularla muskalar yazdığından, kimseye büyü yapma cesaretini bulamıyordu kendinde.

Babasının Pupeta ismini taktığı Olga'nın dünyaya gelmesinin ardından, altı aylık süre içinde, bambaşka bir çocukla karşılaşmışlardı, İzmir'in bütün çocuklarından farklıydı. Onlarla beraber salonda sandalyede oturuyor, halılara tükürüp üstünü başını salya içinde bırakıyordu. Olga dünyalar güzeli bir bebektir. Tam bir Karaman'dı ve babaannesinin adını taşımayı hak ediyordu. Günaşırı onu görmeye gelen Eftalya'ya Katina, "Her şey iyi güzel de, ben ne zaman onu özlemle isteyeceğim?" diye sorunca, Eftalya ona tuhaf tuhaf bakmıştı.

"Analar çocukları hakkında öyle tutkuyla ve yoğun bir özlemle nasıl konuşuyorlar? Nerede olurlarsa olsunlar, hep onlar-

284

dan bahsediyorlar. Ben kendi çocuğım için o kadar yoğun bir annelik hissetmiyorum."

"O günler de gelecek. Eğer çocuğa bir şey olursa, görürsün bak nasıl deli oluyorsun onun için" dedi Eftalya.

Bir gün, Katina bir kızı olduğu fikrine alışmaya karar verip, onunla iki arkadaş gibi sohbet etmek istemişti. Sakin bir kırsakı eyerledi. Olga'yı kucağından düşmesin diye sıkıca bağladı. Yanlarına iki yumurta, ekmek, peynir ve çocuğın süt biberonunu da alarak gezmeye çıktılar.

Çiftlikte çalışanların tuhafına gitmişti bu durum. Seyis koşarak onlara doğru gelmişti.

"Hanımefendi size bir araba hazırlasam daha iyi olmaz mı? Ben de sizi gideceğiniz yere götürürüm. Çocuğa bakmak için matmazel de gelsin mi?"

"Hayır. Kapıları açın" dedi Katina.

Ama bebek için endişelenmiş olacak ki, gammaz hemen gidip Sıryo'ya yetiştirmişti. "Hanımefendi, şey... delirmiş gibiydi efendim! Koynuna çocuğu bağlayıp Kordelya'ya doğru git-ti."

Sıryo'nun Katina'ya güveni sonsuzdu. Adamı, Hanım'ının çıktığı gezileri ve gittiği yerleri ona gammazladığı için bir güzel azarlamış, ardından da kulübe gitmek için bir araba hazırlamasını istemişti. Katina sakince sahilde ilerliyordu.

"Bak Olga, bu deniz. Ne kadar büyük gördün mü? Gemiler burada gidip geliyor, denizkızları burada yaşıyorlar. Bu bizim dünyamız. Ve bu dünyada şu anda sadece biz varız. Sen ve ben. Bostanlardan geçtiler.

"Olga, ilk kez karpuzu yediğin zaman, ağzının içi suyla dolacak. Çekirdeklerini tükürmen lazım. Yer yemez karpuzu, nasıl da tatlı gelecek sana! Şimdilik karpuzlar henüz küçükler ama ağustos ayında kocaman olacaklar. Sen de onlar gibi kocaman olacaksın değil mi, kokonam benim?"

Olga'nın gıkı çıkmıyordu. Salyaları bile ak mıyordu. Nasıl şeylerdi bunlar! Her şeyi anlıyorlardı!

Katina, küçükken nenesi Eleni'nin ona söylediği şarkıyı hatırlayıp Olga'ya söylemeye başladı. Gözünün bir ucuyla da bebeğe bakıyordu yandan. Sanki kendisine bakıyormuş gibi hissetmişti. Kendisine ait bir yüz ifadesi görmüştü onda. "Düşünsene bir! Katina yeniden doğdu!"

Bebegün sıkıca bağı ve güvende olduğundan emin olduktan sonra, atı dörtlale Kordelya'nın düzlüklerine doğru sürmeye başladı. Kendini kucagında bebeğıyle, atın üstünde savaşçı bir kadın gibi hissetmişti.

"Kordelya'da doğa ne kadar güzel göreceksin. Doğrudan zeytin ağaclarının olduğu sahile gideceğiz, benim küçük Tata-rım.

Parmaklarının ucuyla, Olga'nın kafasındaki tokayı ve Tatarların taktıkları tuğ başlıklara benzeyen at kuyruğunu düzeltti. Olga, dörtlale gitmekten memnun bir halde başını annesinin göğüslerine dayamış, hayatından memnun gözüküyordu.

"Vav... Olga, düşman önümüzde ve sırtımda da sadağım var. Sıkı tutun atlayacağız."

Sarsılan Olga, çığlık attı.

"Biz Tatarlarız Olgacı! Hiçbir şeyden korkmayız!" diyerek Olga'ya çıkışmış, düzlükte kırsağın karnına daha hızlı vurmuştu. Babasının hikâyelerini hatırlamıştı.

"Bizim dönemimizin kadınları atların üstünde yaşarlardı.

Koyunlarında bağı bebeleriyle at üstünde savaşarlardı. At üstünde, eyerlerinin altına koydukları, atın teriyle tuzlanan çiğ etlerini yerlerdi. Atın üstünde giderken bebelerini emzirirler, bir taraftan da deri bir tulumun içindeki sütü, peynir olsun diye çalka-larlardı."

"Ah babam benim! Niye böyle erkenden ayrıldın ki bizden."

Soyundan gelen cesaretinin verdiği heyecan içinde Kordel-ya'ya varmak üzereydiler.

Onlar bu çılğın oyunlarını oynarken, peşlerinden tek atlı bir arabayla Siryo, dörtlale onlara doğru geliyordu.

Bayetd ve iktidar

Yıl 1902. Vrazioti akşam eğlencesi, önemli bir siyaset adamının şerefine verilmişti. Ev sahibi, bu önemli misafiri; unutulmaz, Yorgo Tangalo'nun oğlu, Atina'nın köklü ailelerinden ve parlak bir siyasetçi olan Teofrasto Tangalo'yu izmirliyle tanış-

tırıyordu. izmirliilerden anavatana verdikleri desteğı artırmalarını istemek için gelmişti.

Siyasetçiyeye nişanlısı eşlik ediyordu. Sıkı topuzu olan, organzeler içinde bir kadını ve boynundan bir haç sarkıyordu. Uzun lafın kısası, müstakbel Tangalo Hanım tam olması gerektiğı gibi bir nişanlıydı! Kadınlar pek bir şey anlamamışlardı. ilgi çeken, modern ve kilometrelerce uzaktan bile hissedilebilen yabancı bir havası vardı. Kadın hafif makyajlıydı. Hayranlık uyandırmasına karşın, gösterişsiz ve gereksiz süsleri olmayan bir elbise giymişti Atinalı hanımefendi. iki adam, bu yüz onlara bir şeyler

hatırlatıyormuşçasına, onu inceleyerek yanına yaklaştılar. Biri, "İmkânsız, mutlaka yanlışım var" diye düşünüyordu içinden.

Siyasetçinin nişanlısından, Atina ve Atinalılar hakkında konuşması beklenirken, o hiçbir şey söylememiştir. Olimpos Da-ğı'ndaki, tahtında oturan Hera edasıyla bir koltukta oturmuş, alçakgönüllü bir tavırla gülümseyerek, yemeğini çiğneyip yutuyor, arada bir "evet" ya da "tabii ki" diyerek bir iki kelime ediyor ve sabırla davetin bitmesini bekliyordu.

O sırada kocasının kolunda içeriye Katina girdi. "Size Atinalı büyük siyasetçimiz Teofrasto Tangalo'yu ve yine Atina'dan, nişanlısı Kipriado Hanım'ı tanıştırayım."

"Ne nişanlısı canım! Bu bizim Bayeta!" Şaşırmıştı Katina. Gayet sakin ve edebince tokalaştılar. Bayeta, erkeklerden korkmuyordu kadınlardan korktuğı kadar. Aptaldı. Eğer başına bir iş gelirse, kesin kadınlardan gelir diye düşünüyordu. Bu yüzden Katina'yı karşısında görünce korkmuştu. Ama onun maskesini düşürmeye yeltenen herkesin deli diye adını çıkarıyordu pis orospu. Katina susmuş, tek kelime bile etmemişti. Eğer, Baye-ta'nın bir şimdiki hanımefendi haliyle, bir de daha önce fahişelik yaparkenki haliyle çekilmiş fotoğraflarını yan yana koysan, ikisinin de aynı kişi olduğuna güçlkle inanırdın. Neredeyse imkânsızdı. Bayeta'ya göre, eşeğe altın semer vurunca eşek at oluyordu. Nasıl olmuştu da böyle birini düşürmüştü; bunu öğrenmek için içi içini yiyordu Katina'nın. Katina

Bayeta'yı diğerlerinden uzaklaştırmaya çalışıyordu ama o bir türlü nişanlısının yanından ayrılmıyor, sürekli adamın gözlerinin içine bakıyordu. Nişanlısı da ona onun gibi davranıyor, hatta daha fazlasıyla karşılık veriyordu.

Sohbet konusu dönüp dolaşıp Atina'ya gelmişti. Ülkede gitmedik şehir bırakmamış olan ve bize sürekli oraları ballandıra-
287

rak anlatıp duran Psaltof Hanım, Bayeta'ya nerede oturduğunu sordu.

"Aerides'de."

"Ah, ne de güzel bir yerdir Aerides. Geçen sene yazın, arkadaşlarımız bizi Omonya Meydanı'na götürmüşlerdi.

Muhteşemdi! Ne canlılık! Atinalılar geziyor, dolaşıyorlar, sonra da am ağaçlarının altında oturup bir şeyler içiyorlardı. Biz de, neredeyse bütün Atina'nın önümüzden geçtiği bir masaya bazı tanıdıklarımızla beraber oturmuştuk. Çok memnun kalmıştım ve hoşuma gitmişti. Geçtiğimiz aralık ayında yine oradayken eşime Omonya Meydanı'ndan geçelim diye ısrar etmiştim. Ne korkunçtu! Atına Sokağı'ndan gelen su akıntısı yüzünden çamur gölüne dönmüştü. Arabadan inmedim bile. eşmeye yakın bir yerde biraz durup, hiçbir şey yapmadan geri dönmüştük. Böyledir Atina. Yazın gözünüz gönlünüz açılır, kışınsa berbattır. Tabii ki, siz bunları bizzat yaşamışsınızdır. Elektrikli tramvay koyacaklarını söylüyorlar Atina'ya."

Psaltof, nefes alıp bisküvisinden bir ısıruk kopardı.

"Hangi kız okulundan mezun olmuştunuz?" diye sordu Psal-tof.

Bayeta, içinden oralarda iyi bir kız okulunun olduğunu ümit ederek, "Katedralin yakınında ünlü bir kız okulu var, oradan" dedi.

"Karrori ve Spiridaki Sokakları'nın köşesindeki Kız Okulu değil mi?"

Katina, lafa girerek Psaltof Hanim'a, "Lukia, bugün Evan-geliki Okulu'yla ilgili neler yaptın söyleyecek misin artık? Papaz Foti'yle yeni kitaplar hakkında konuştun mu?" dedi.

PsaltoPun konuşmaktan zevk aldığı bir diğerkonu da buydu. Bunlar hakkında saatlerce durmadan konuşabiliirdi. Kendini kaptırmıştı bile. "Bugünkü çok oldu artık" dedi.

Kilise bölgesindeki rakibinin verdiği eğitim konusunda sinirlenmeye başlamıştı.

Önemli misafirlerini, kendi konularına dalarak ihmal ettikleri hissine kapılarak, kibarlıktan tekrar ona döndüler.

"izmir'e ilk gelişiniz mi?" diye sordular.

"İlk."

Aralarındaki hanımlardan biri, izmir'in güzelliklerini göstermek için, onu ertesi gün gezdirme teklifinde bulundu.

288

"Çok teşekkür ederim" dedi Bayeta.

Bunca yıldır bir türlü göremediğı izmir'i gezmek, onun için de büyük bir fırsattı.

"Ben sizi gezdireceğim" diyerek lafa atıldı Psaltof. "Nereye gitmek istersiniz? Anıtlara, kiliselere, kalelere, derneklere?"

Bir fahişenin hayat hikâyesi

Agamemnon Kipriadi, Bayeta'nın müşterisi olmuş ve bu vesileyle tanışmışlardı. Hartum'da servet edinmiş Kipriadi, yılda bir iki sefer iskenderiye'den tut da izmir'e kadar giderdi. izmir'de bankeri dışında gördüğü tek kişi Bayeta'ydı. Ne de olsa o bir erkekti; yolculuklarında bazen birazcık dağıtabiliyordu. Atina'da, ailesi sayesinde çok ünlü bir isim olmasına rağmen izmir'de tanınmıyordu. Karısının ölümünden, kızının da yüksek ateş sebebiyle Hartum'da vefatından sonra hayatta tek başına kalmıştı. Atina'dan tamamen kopmuştu. Sadece uzak akrabaları, karısının üçüncü göbekten kuzenleri kalmıştı ve baba tarafından, çoluğu çocuğu olmayan tek halası da ölmüştü.

Dünyada bir başına kalmıştı Kipriadi ve artık o da bu dünyadan göçeceğı zamanın gelmesini bekliyordu. İşi için de hiç hevesi yoktu. Eğer şansın senden yana döneceğı varsa, bir yolunu bulup her şeyi kontrol altına alıyor. Misliyle ürün alıyordu. Kazancı üçe katlanmıştı.

Ekilen bir tohumdan üç filiz'bir-den fıskırıyordu. Kipriadi her geçen gün biraz daha zenginleşiyordu.

Uç yıllık aradan sonra, bir süreliğine yine İzmir'deydi. Sanki yabancı ellerde iki çift laf etmek için can dostunu bulmuş gibi olmuştu.

Onun odasına gideceğı yerde, Bayeta'yı Kafe Sadan'da yemeğe davet etmişti. Onun hatırını kırmamıştı Bayeta. İlk kez peçesini çıkarmış, saçlarını tepeden sıkı bir topuz yapmış, dik yakalı, düğmeleri sırttan bir elbise giymiş ve onun peşinden gitmişti. Sıkı prensipleri olan bir öğretmen havasına bürünmüştü. Böyle olmaya çalışmamıştı ama bu elbise onu öyle göstermişti.

Kafe Sadan'da, etrafına bakınmak için sandalyesine yaslamıştı sırtını Bayeta. Odasına gelip giden üç erkeğı görmüştü. İçle-

289

rinden bir şeylerin ithalatçısı olan, karısıyla yemek yiyordu; diğer ikisi gibi o da Bayeta'yı tanımamıştı. "Bir düşünsene!" dedi Bayeta. Bu olanlar onun tuhafına gitmişti. Onu tanısalardı da çok farklı bir şey hissedeceğinden değildi, sadece bu durum hoşuna gitmişti. Sonuçta insanlar bütün olarak görüyor ama sadece bir suratı görmüyorlardı.

Ertesi gün, yine aynı elbiseyi giydi ve saçlarını da topuz yapıp bütün İzmir'i dolaşmaya çıktı. Farklı farklı ve sağlam müşterilerine uğramıştı ve yine onu tanıdıklarına dair hiçbir işaret almamıştı.

Gittiğı her yerde ona hanımefendiymiş gibi davranmışlardı.

"Buyurun madam, ne yapabiliriz sizin için?" Cin gibi akıllı Ermeni'ye, takılar için gittiğı zaman bile, "Buyurun, oturun" dan başka bir laf duymamıştı.

O zaman Bayeta'nın aklına bir fikir gelmişti. Kipriadi birkaç gün içinde gidecekti. Gidip onu bulmuş ve canıyla ruhuyla kendini ona teslim etmişti. Sonunda, kızcağızın kötü kaderi karşısında gözleri dolan Kipriadi'ye, niye ve nasıl bu halde olduğuna dair acıklı bir hikâyeyi iki gözü iki çeşme bir güzel anlatmıştı. Yaşlı gözlerle, her şeye rağmen saf kalmayı başarmış olan ruhunu kurtarması için onu bu cehennemden çıkarmasını istemişti.

Böylece Hartum'a beraber döndüler. Bayeta, yolda değıştirmek için ikinci bir elbise daha almıştı. Dışarıdan görenler için, yaşlıca bir bey, yeğeni ya da kızıyla, kısacası aileden birisiyle yolculuk ediyordu. Bayeta, iki yıl üç ay boyunca Afrika'da, Kipriadi'nin Atinalı, prensiplerine çok bağılı yeğeni Kipriadi Hanım olarak yaşamıştı. Bütün Hartum, Kipriadi'nin o muhteşem yeğeni için bir şeyler yapmaya hazırdu. Amcasının ölümünden sonra Bayeta, evlerin, tuzlaların ve fidanlıkların olduğı arazileri satmıştı. Kipriadi, bir ruhu kurtarmanın verdiği huzur içinde vefat etmişti.

Anaharıyla, Kipriadi'nin tek ve ölmüş olan kızı İren'in odasının kapısını açmıştı. Kızının da tıpkı Bayeta gibi, uzun boylu, kumral, ince kaşlı ve dümdüz omuzlu olması onun için çok büyük bir şansdı. Böylece ona ait evrakları, adını ve varlığını üstüne almış, Kipriadi'nin kızı İren Kipriadi olarak Atina'ya gitmişti.

Atina'daki tüm salonların kapılan ona ardına kadar açılmış, Atinalı aileler bu, çok büyük bir varlığın tek vârisi olan, zavallı öksüzü bağrılarına basmışlardı.

290

Akıllı Bayeta, onlar onu bulmadan önce Kipriadi soyundan ne kadar uzak akraba varsa onları bulmak için elinden geleni ardına koymamıştı. Bulduğı zaman da hepsine para, ev gibi değerli hediyeler vermişti. Uyuzun ve işe yaramazın teki, üçüncü kuşaktan evli ve iki çocuklu, bankada memur olarak çalışan bir erkek kuzenle, ellili yaşlarında, evli bir kadın, bir zamanlar Afrika'da çok zengin bir akrabaları olduğunu duymuşlardı ama isimlerini bile hatırlayamıyorlardı.

Böyle birdenbire gökten inmiş, cömert hediyelerle karşılarına çıkmış kuzenleri için ellerinden geleni artlarına koymamaya çalışıyorlardı. Böylece Bayeta'nın, adıyla, soyuyla sopuyla ve şerefiyle bir ailesi vardı artık.

Daha çok onun parasına değer veren Tangalo'yla tanışıp nişanlandı. Atina bu olayı kutluyordu. Eğer hayatı saçlarından tutup yakalayamazsan, işin bitti; hayatı kaybettin demektir.

Başlangıçta, "Kaybedecek neyim var?" diye düşünmüştü Bayeta. Ama şimdi korkuyordu. Saçlarını sarıya boyayıp, gözlerinin etrafına kara sürmeler çekmiyor, kaşlarını boyamıyor-dur; burnuna pudra sürüyordu artık. Tamamen bambaşka bir yüzdü.

Nişanlısı ona, izmir'e gitmeyi teklif ettiğı zaman ilk önce "Hayır" demişti. Ama tıpkı katillerin suç mekânına geri dönmek istemesi gibi onu da bir şeyler geri çağırıyordu. Ve gelmişti. Korkusunun üstüne gidip, tek bir seferde ondan kurtulmak istemişti.

"Rahmetli babamın adağı için Aya Fotini'ye dua etmeye gitmek istiyorum" dedi İren Hanım, Psaltof ve etrafını sarmış olan topluluğa.

Sohbet konusu dönüp dolaşıp yine kiliselere gelince, İren Hanım'a Atina Katedrali ve yaptığı yardımlar hakkında sorular sordular. Küçükhanım İren Atina Katedrali yerine, Zaire'deki misyoner papazların hayatları hakkında konuşmuştu.

"Lisokrato'daki Aziz Terapon Kilisesi'ni anneniz yaptırmamış mıydı?" şimdi kim üstlendi orayla ilgilenme işini?"

Bayeta, çok küçük yaşta Atina'dan ayrıldığı için hatırlamadığını söylemeye hazırlanıyordu. Cadalo, bir türlü susmuyor, bu eziyet de bitmek bilmiyordu ki, durumu bir fincan kahve çözmüştü.

291

"Ah, ne kadar da sakarım!" dedi elinden fincanını düşüren, Katına. Ertesi gün, PsaltoPun ve Pamukçular'dan Pandaleondo'nun peşinden önce Fransız yetimhanesi olan Aziz Yosif'i gezip, oradan, ingilizlerin Yunan yetimhanesini, Aziz Roko Hastanesi, Mihail Isiya'yı gezdiler. Bayeta, girdikleri her kilisede, köklü bir ailenin kusursuz kızına ve ulusun müstakbel annesi olan birine yakışır bir tavırla, huşuyla duasını ediyordu.

Küçükhanım dini inançlarının, Kai'de yürüyüşe çıkmasına, kafelere, salonlara gitmesine izin vermediğinden, oteldeki odasında dinlenmek istediğini söylemişti. Ancak bir araba çağırıp otele gitmek yerine Karamanların evine, Katına'yı bulup bu konuyu halletmeye gitmişti.

Yüz yüze geldiklerinde, aralarında bir soğukluk olmuştu. Konuşmaya ilk Bayeta başlamıştı. "Sana teşekkür ederim. Çürükleri iyi ayıklamaya bak. Bir yerlerde sağlam bir kemik bulursun. Onunla uğraş."

Bayeta'nın belki de yaptığı en akıllıca iş, Trasson Soka-ğı'ndaki evi müşterileriyle beraber, olduğu gibi, belki de daha başarılı olarak yine aynı işi yapan peçeler içindeki başka bir kadına devretmek olmuştu; böylece iş devam etmiş ve Bayeta hiçbir zaman oradan, izmir'den ayrılmamış gibi görünmüştü.

Fula, Beaute'ye taşınıp Katina'nın eski odasına yerleşmişti. Despına, oğluyla beraber sık sık onun ziyaretine gidiyordu. Ne ses vardı, bu oğlunda! Henüz bebekken kurbağa gibi bağırırdı. On yaşındayken de, kadın gibi çığlıklar atardı. Konuşurken bile sesi öyle gür çıkardı ki, gökyüzünde şimşekler çakacak sanırdın.

Pınarbaşı'nın yanında, manastırın içinde küçük bir kilise vardı, adı Aziz Yorgi'ydi. Asla kalabalık olmazdı. Hatta genellikle bir papazı bile yoktu. Pınarbaşı, Siryo'nun sığınağıydı. Orada, ailesinden kalma, çok eskiden yerli ustalar tarafından taşlarla inşa edilmiş, her tarafından doğanın karşı konulamaz şiddetini ve öfkesini görebileceğin, Fransız tarzı büyük pencereleri olan yazlık bir ev vardı. Ortalardan kaybolduğu zaman Siryo'yu orada bulurdun. Evi temiz tutmakla yükümlü olan görevliye, Sir-

292

yo'nun oraya gelmesiyle ortadan kaybolması emri verilmişti. Ve son zamanlarda ortada hiç sebep yokken, o eve daha sık gitmeye başlamıştı.

Olga bir yaşında ya var ya yokken daha, bir gece, Siryo'nun oraya gidip ne yaptığını ve niye gittiğini merak etmişti Katina. Siryo öyle aşk kaçamakları olan bir tip değildi. Ama yine de hiç belli olmaz tabii. Onu gizlice takip ediyordu. Baharın gelmesine rağmen hava normalden çok daha fazla serin olduğu için kapalı bir arabaya bindi. Geceleri Pınarbaşı'na gitmek zordu. Ama korkuyu düşünmek yerine komik şeyler düşünürsen, hiçbir şeyden korkmazsın.

Pınarbaşı'ndaki evin etrafında çınar ağaçları, sular, bülbüller vardı. Burası, dünyevi şeylere önem vermeyen ve bütün dünyalarının burası olduğuna inanan, yaratıcı ruhlu insanların, şairlerin, ressamların yaşamak isteyeceğı gibi bir yerdı. Rüzgâr bu tarafa doğru esmeye başlayınca, akşam ayininin ilahilerinin yankısını da beraberinde getirirdi. Küçük vadiden, kır çiçeklerinin üstünde geçerken, yabancı otların ve çiçeklerin birbirine karışmış kokularını da getirirdi rüzgâr. Herkesin sevdiği bir şey vardır; Siryo da bu kır evini seviyordu.

Katina, Siryo'nun bir âşığı olabileceğı düşüncesinden hiç hoşlanmamıştı. Kendini suçlamaya başlamıştı. Artık o bir anneydi. Ve annelerde bir saflık ve temizlik olur. Yüzü bile değışir, huzur dolar. Aranmaz. Konuştukları konular bile değışmişti artık. Konstantino'yla sürekli bebek hakkında konuşuyorlardı. Konstantino, içeriye girer girmez daha merdiven sahanlığın-dayken sorardı,

"Bebek yedi mi?"

"Yedi."

"Bebek gazını çıkardı mı?"

Katina'nın kraliçelik dönemi bitmişti. Artık Olga kraliçeydi. Yaşasın yeni kraliçe! Katina, Olga'yı kıskanmıştı.

Yoldaki büyük bir taş, arabanın tekerleğini ikiye bölmüştü. "Tuh sana, kahpe!"

Evin ışıkları uzaktan görünüyordu. Arabadan inip, atı da çözerek ay ışığında yoluna yaya devam etti. Güneye bakan pencerelerin panjurlarından gıcırtilar, içeriden de müzik sesleri geliyordu. "Kim piyano çalıyor?" Siryo evde tek başınaydı. Notaları aydınlatan birkaç mum ve kemiklerinin ısınması için de bir

293

ateş yanıyordu. Huzurunu bozmamak için, pencerenin önünde durup kollarını pervaza koymuş, onu seyrediyordu. Pınarbaşı'nın o tuhaf, hırsız gibi birden gelip geldiğı hızla giden rüzgârı esmeye başlayana kadar bir süre öylece kalmıştı Katina. Cama vurdu. Siryo,

Katina'nın sessizce dışarıdan, değışik bir ifadeyle ona baktığını gördü. Annelikle ilgili hiçbir şey yoktu bakışında. Yine kadındı. O günden itibaren, Konstantino kral koca, Siryo'ysa onun âşığıydı. Aşklarını, Pınarbaşı'ndaki evde yaşıyorlardı.

Eftalya'nın derdi Soluna dediğini sağın duymasın

Küçük Olga dört yaşındaydı.

"Mümkünse Talya Hanım'la görüşmek istiyordum, lütfen" saat tam altıda, gayet ciddi, derli toplu bir bey Beaute'nin kapısını çalmıştı. Kapının çaldığını duyan Olga, kapıyı açmak için koşarak kapıya saldırıyor, gelen kim olursa olsun ona bir şey getirmiş mi diye ellerine bakıyordu.

Tam o anda portmantonun aynasında saçlarını tarayan Katina da Olga'nın arkasındaydı. Küçük Olga, Nene Talya'yı görmek istemiş, bu yüzden de akşamüstü ona gitmişlerdi.

Beaute, eskisi gibi kavanozlardaki losyon ve yaseminler gibi kokmuyordu. Artık losyon ticareti yoktu. Ama gene de Eftalya orada yaşıyordu. Kaç yıl geçmişti aradan?

Konstantino da dahil kaç kez ona birlikte oturmalarını teklif etmişlerdi ama Nene Eftalya bu konuda onları konuşturmuyordu bile. Kızı ve iki damadıyla sarayda kalmak istemiyordu.

"İstemiyorum, ben buraya yerleşmişim. Evimin efendisiyim. Ben ona, o da bana alışıık. Ben onu seviyorum, o da beni. Hem, canımın istediğı an yiyorum, canım istediğinde dışarı çıkıyorum. Kimseye de hesap vermiyorum. Bırakın beni. Ben rahatım. Hem beni daha çok özlemeniz için böylesi daha iyi" diyordu.

Ona, sonra daha büyük salonlu, iç balkonlu, bahçeli bir ev alalım da, o evden taşın dediğimizde lafını dahi ettirmezdi. Onlarla uzlaştığı tek konu, onun için tuttıkları ve Beaute'deki hizmetçi odasında kalan iki hizmetçiydi. Bütün gün etrafı yıkatıp

temizlik yaptırarak canlarından bezdirmişti hizmetçileri. İnsan ne kadar yaşlanıyorsa, o kadar çok temizlik ve düzen manyağı oluyor.

"Bunlar bile işkence. Evin içinde parayla tuttuğün düşmanlar. Neyse, yerleri benim ovmandansa hizmetçilerin ovması çok daha iyidir" diyordu Eftalya.

Kapıdaki bey Katina'ya bakarak, "Talya Hanım'la görüşmek istiyordum, lütfen" diye tekrarladi.

Katina kapıya yaklaşarak, "Burada öyle birisi yok beyefendi. Yanlış gelmiş olmalısınız" dedi.

Eftalya mutfaktan bağırıyordu. "Perikles! Perikles! Geldim, Perikles, bir dakika."

Kapıdaki, kaç yaşında olduğı tam anlaşılamayan, ciddi bir ses tonuyla konuşan ve bunların dışında, tam bir beyefendinin olması gerektiğı gibi olan bey, Eftalya'nın sesini duyunca rahatlayarak, "Aa!" deyip kapıdan geçip salona girmiş ve bir koltuğı kurulmuştu. Salona girmek için, önlerinden rüzgâr gibi geçmişti Eftalya. Onu görünce beyefendi yüzünde az önceki halinin tersine, bir heyecan ve onu gördüğü için mutlu olduğuna dair bir ifadeyle ayağı kalkmıştı. "Tünaydın Talya."

"Sen git şimdi Perikles. Ben sana sonra haber veririm. Git şimdi" diyerek Eftalya, beyefendiyi kolundan tutup sürüklerce-sine dış kapıya doğru götürmüştü.

Onun ardından kapıyı kapattıktan sonra, Olga'ya doğru dönmüş, "Ciğerim benim, yavrum benim! Napıyor benim küçüğüm?" deyince, küçük Olga, sırtını girişteki portmantoya dayamış olan, önemsemedikleri Katina'nın önünden geçerek Eftalya'nın kucağına atılmıştı.

Katina geçerken, "Talya mı?" dedi Eftalya'ya.

"Ne dedin?"

"Talya mı artık senin adın, Talya?"

Duymamış gibi yapan Eftalya mutfağı girdi. Olga'yı bir sandalyeye oturatarak, onun en sevdiği oyunu, mumdan bebekler yapma oyununu oynamak için raftaki parafın kavanozunu indirdi.

Mumu, mutfak masasının üzerine koyup küçük bir tavayla yaydılar ve ona el ve gözler koydular.

"İşte böyle. Kafası kopsun istersek, ne yapıyoruz ona Olga-cık?"
295

"Bez parçası" dedi Olga.

"Evet, bez parçasını alıp boynuna doluyor ve sıkıyoruz."

Katina sorusunu tekrarladı,

"Talya mı senin adın anne?"

"Ne ima ediyorsun? Talya Efthalya'nın kısaltılmış hali. Bildiğim kadarıyla beni Eftalya olarak vaftiz ettiler. Sizin bana dediğiniz gibi Eftalya değil Efthalya, T değil TH ile."

"Kimdi o bey?" diye sordu Katina.

"Hangi bey?"

"Buraya gelen bey."

"A, önemli değil, sadece bir arkadaş."

"Arkadaş mı?"

"Evet, arkadaş."

"Ne tür bir arkadaş?"

"Bazen kiliseye beraber gidiyoruz."

"Ne diye gelmişti buraya?"

"İşleri dolayısıyla benden bir şey istemek için uğrayacağını söylemişti" derken, bir mum bebeğin daha kafasını koparmıştı Eftalya.

"A, yok canım? Peki ne iş yapıyormuş bu bey?"

"Filozof."

"Sana da felsefe mi danışıyor yani?"

Birdenbire sinirlenen ve sesi değişen Eftalya, "Evet" diyerek hızlı hızlı konuşmaya başladı. "Hem sana ne ki? Aa, rahat bırak beni! Ne yani, beni mi sorguluyorsun? Nedir, kimdir, ne iş yapar? Her kimse kim ve hangi işi isterse onu yapıyor."

Olga, yaptıkları bebeklerden birinin kafasını koparamamıştı.

"Bana, sorular sorup, ukalalık taslayıp, benimle uğraşacağına, oturup çocuğuna faydalı birkaç şey öğretmen daha iyi olmaz mı?"

"Senin şu yaşında, bu işlerle uğraşmaman gerekmez mi anne?"

Eftalya ona, tek kaşı havada, yan yan düşmanca baktı. "Niye? Nesi varmış yaşımin? Yaşım gayet iyi. Hem sana söz düşmez ki bu konuda."

"Tabii ki bana söz düşer. Etraf ne der sonra?" Eftalya'nın gözü dönmüştü. "Hımm!" Bir başkasına zarar vermemek için dişlerini sıkıp, rahatça küfür edebilmek için, Ol-ga'nın kulaklarını iki eliyle iyice kapattı.

"Ulan kaltak, ne zaman etrafın ne diyeceğini hesaba kattık ki biz? Eğer etraf ne der diye düşünmüş olsaydık, şimdi hâlâ
296

karşıda Vasilya'nın yerinde beraberce günlük çaputları silkeleyip, tavukların pisliğini temizliyor olurduk bir yumurta yiyelim diye. Biraz yağla, iki kuruşluk un almak için bakkala gidiyor olurduk. Ve en iyi ihtimalle, olsan olsan ya çamaşırcı ya da terzi olurdun Karaman Hanım! Hem söylesene sen bana, seni büyütmedim mi? Seni evlendirmedim mi? Seni ikinci kez yine bir güzel evlendirmedim mi? Ee, şimdi de benim sıram. O yüzden de kes sesini." Olga'ya dönüp, beraberce odadan çıkmak için onu kucığına aldı. Katina'nın yanından geçerken, imalı imalı konuşmaya devam etmişti.

"Ve eğer bilmek istersen diye söylüyorum, kart tavuğun suyu var daha. Zamanı gelince bunu sen de anlayacaksın."

Müneccim miydi annem benim? Benden on beş yaş daha küçük olan dördüncü eşimle evlenirken annemin bana bu söylediklerini düşünüyordum. Müneccim miydi? Kırk beşimdeyken hâlâ bende iş var diye hissediyordum. Hem de çok. Hem de, herkesi kendi tavuk suyuyla besleyecek kadar çok!"

Yeşil salona Konstantino Karaman'ın bir portresi asıldı. Otuz dört yaşındayken aniden onu kaybettikten sonra, bize onu hatırlatan tek şey bu tabloydu. Kalpten gitmişti.

Siryo Karaman kimdir?

Frenk papaz aceleyle rıhtıma varmak için Bella Vista'dan aşağı doğru iniyordu.

"Ne diyebilirsin ki, bütün gün kiliseye gelip ağlayan bu kadıncağızlara, ne diyebilirsin ki? Ah! Onlar gibi hissedebilir miyim ki?" diyerek kendi kendine konuşuyordu.

Her pazar günü, artık aynı şeyleri söyleye söyleye ezberlediğı vaazlarında, ilahilerinde, inananlara cennet kuşu görünür derdi. Noel'in gelmesiyle Noel için şükreder, Paskalya'nın gelmesiyle Paskalya dualarını okurdu. Durmadan aynı şeyler.

"Hem Paskalya hem de Noel tekrar gelecek, ben yine dualar okuyacağım ama ne Maria de Perez'in çocuğı iyileşip daha iyi olacak ne de mahalle sakinleri kendi aralarındaki kavgala-

297

ra son verecekler. Ben de boşu boşuna nefesimi tüketmiş olacağım. Bunca yıldır söylüyorum ama beni dinleyen mi var?" Bunları söylerken yukarı kaldırmıştı başını. Öğlen yediğı sucuk köfteler midesine oturduğundan geçirdi. Zabeto son zamanlarda her zamankinden daha çok kavurma koyuyordu yemeklerine. Tuzlu olduklarını görmeyip, yeniden tuz atıyordu. Tadına bakmak için dışı de yoktu. Çorba ve kremalarla besleniyordu.

Frenk Papaz, "Benim sonum da öyle olacak galiba, çorbalar ve kremalar... Acıkana ne diyebilirsin? Kuvvet macunundan mı bahsedeyim? Bin sekiz yüz yıllık hikâyeyi mi anlatayım? Aç olan adam, bin sekiz yüz yıllık saçmalıklarla doyar mı hiç?"

Nefesinin kesilmesine sebep olan küçük bir yokuşu çıkmaya başladı.

"Ah zavallı ayaklarım, nasıl da ağırlaştınız!" Burada görev almayı yıllar önce istemişti. Anadolu! O zamanların genç beyni için efsaneler ve hayaller diyarı demekti Anadolu. Ama sonradan pişman olmuştu; zaten kilise de kutsal kalıntıları unuttuğı gibi onu da burada unutmuştu. O yerinde oturuyordu. Ne de olsa her ay aldığı belli bir maaşı vardı ve artık altmış yaşındaydı. Birden fark edemediğı bir basamağı takılıp sendeledi.

"Hay yoluna da senin Anadolu!" Sinirlenmişti papaz, kendi vatanının yollarını hatırladı. Annesini hatırladı. "Sanki onu şimdi, çamaşırların

arasından bana e Rocchino! Basta con il gatto! Vi-en, qui subito!*" diye seslenirken görebiliyorum."

Vava Zano'nun evine gelmişti. Kapıyı çaldı. Kapıyı gözleri yaşlı hamile bir kadın açtı ve onu ölüm döşegindeki yaşlı kadının yanına götürdü. Yüzünde huzur veren bir ifadeyle Frenk papaz, dua okurken astığı atkıyı boynuna takıp ölüm döşegindeki kadının yanına yaklaştı. "Evladım, Tanrı seninle olsun" dedi yumuşak bir ses tonuyla.

Yaşlı kadın, papazın ona yaklaşması için eliyle işaret etti. "Peder" diyerek güçlkle ve italyanca konuşmaya başlamış-

'Hiçbir dua benim günahlarımın silinmesini sağlayamaz."

'Günahlarını söyle ki, hafifleyesin evladım."

! Hey Rokino, yeter kediyle uğraştığın, bırak onu da çabuk buraya gel hemen!

298

ti.

İçerideki sıcak küf kokusu, odanın havasını ağırlaştırmıştı. Peder Roko, gözkapaklarının ağırlaştığını hissediyordu. Öğle vaktiydi. Yaşlı kadın bir şeyler söylüyordu ama onu dinleyen yoktu ki.

"En büyük günahı gençliğinde, komşularından birine saksılardan birini atmış olması ya da kocasını aldatması olabilir. O kadar çok bu tür şeyler duydum ki! Duymuş olsam bile..."

Etrafına bakındı. Meryem Ana'nın, mavi pelerininin altından çıkan sağ elinin köşesi, belli ki tozu alınırken kırılmış heykelini gördü. Onun yanında ceviz ağacından, sağdaki üçüncü çekmecenin bronz kulpu koptuğu için vidaları görünen bir şifoniyer vardı. Ve her tarafı, yaşlıların damarlı bacaklarının ağırlarını dindirmek için bacaklarını ovdukları, yeşil alkolün kokusu sarmıştı.

"Hepimiz jandarmalar gibi buradayız" diyerek tekrar muhakemeye daldı içinden. "Nizamı sağlamak için. Jandarmalar, dövüp hapse atıyorlar insanları, biz de onlara Tanrı'nın onları cezalandıracağını söylüyoruz. Onun her şeyi gördüğünü ve onların cennete gidemeyeceklerini söylüyoruz. Onların ruhlarıyla oynuyoruz. Biz,

jandarmalardan daha kötüyüz. Yedikleri dayağın yeri iki gün, üç gün hadi bilemedin dört ya da beş gün acıyor. Ancak ruhundaki karanlık bir türlü gitmez. Oraya yerleşip insanların ısırap çekmesine sebep oluyor. Hayır, biz jandarmalardan daha kötüyüz." Tam "Günahlarını bağışlıyor..." diye tekrar başlayacakken, kulağına Karaman hakkında bir şeyler çalınmıştı.

"Karaman mı? Ne, Karaman mı dedi bu bunak?"

Bu yaşlı kadını tanııyordu. Kilisesine gelen her yaşlı kadını bizzat tanırdı. Bunu kilisesinde hiç görmemişti. Ancak kiliseye gitmeyen bir sürü inançlı kadın vardı.

Yaşlı kadın konuşmaya devam etti. "Ben ön ayak olup çocuğı verdim, o zamanlar bilmiyordum..."

"Si" diyordu papaz artık.

"Yıllar geçti üstünden ama ben hiç kimseye bu konudan bahsetmedim."

"Si" dedi olayın başını kaçırmış olan papaz.

"Sonradan öğrenmek için uğraştım. Bu..." deyip, kirli kâğıtla sarılı küçük bir paketi çıkardı örtünün altından "onun mührü. Sana yalvarırım Peder, onu bulup bunu ona ver. Adını geri alsın."

299

Peder, kutuyu eline almış altına üstüne bakıyordu. Yıpranmış ve bir ipile bağlanmıştı.

"Beni affetmesini iste ondan." Nefes olmakta zorlanınca bir anlığına sustu. Peder bunun, onun son nefesi olduğunu düşünmüştü ki, yaşlı kadın konuşmaya devam etti. "Tıpkı babasının-kiler gibi badem gözleri var" diyerek parmağıyla kutuyu gösterdi. "Şakağındaysa, o aileye has, geniş ve büyük bir leke var."

Yaşlı kadın, Peder'i kolundan tutarak kendine doğru çekti.

"Bana söz veriyor musun?"

"Si" dedi yaşlılığın bu halinden bunalmış olan Peder Roko. "Si, si, söz veriyorum."

"Madonna mia" dedi peder evden çıkarken. "Ona sormadım da, neydi o acaba; erkek mi kız mı?"

Attarti Ana ve Frenk papazın başka koşullar altında bir araya gelmelerine imkân yoktu.

İzmir, 12 Mayıs 1873. Otuz beş yıl öncesi.

Bebeğı kandan temizleyen kadın, "Bütün piçler de hep Mayıs ayında doğuyor" dedi. "Bu prenseslerin hepsi yazlan gittikleri yazlıklarında, havalansınlar diye göğüslerini açıyorlar." Kan ter içinde, ruhunu teslim etmiş, güzel ve genç bir kız olan anneye baktı. "Ondan sonra da buyur sana onları baştan çıkaran damat adayları. Sanki bunların da götleri kaşınmıyormuş gibi! Göğüsleriyle beraber bacaklarını da açıyorlar. Kim bu kız Fevri-nia?" diye sordu, makasları toplayıp kanları temizleyen öteki hemşireye.

"Biliyor muyum sanki kim olduğunu? Zano be, sanki biraz fazla kanlandı çarşafı."

Doktorun gelmesini bekliyorlardı. Neredeyse gün ışımak üzereydi. Bu yüzden de onu uyandırmalarına gerek yoktu, nasılsa kendiliğinden gelirdi. Genç kız dayanamamıştı. Kan döşeklere kadar geçmişti. Artık çok geçti, irice bir bebektir. Nerden baksan üç okkaydı.

"Güçlü, kuvvetliymiş yakışıklı delikanlı, kahretmeyese ha ha ha!"

300

Zano'nun bir yakışıklısı olmamıştı hiç, bu yüzden de diğer bütün kadınları kıskanırdı.

"Bu bebeğı ne yapacağız?"

"Eh, doktor ne yaparsa artık. O da yetimhaneye karşı."

"Yetimhaneye."

Genç kadının çantasını alıp içini boşalttı. Masanın üstünde birkaç tane lira yuvarlandı. Yolculuk evrakları, pasaport, iki resim, kurdelelerle bağlı mektuplar, bir mum mühür, buruşmuş bir gazete kupürü ve bir de yüzük çıkmıştı. Güzel bir yüzüktü. Zano yüzüğü cebine attı.

Roma'nın bir sabah gazetesinde küçük harflerle şöyle yazıyordu: 13 Mart 1873. Dük di Manconi'nin kızını arama çalışmaları sonuçsuz

kaldı. En son izine, Afrika kıtasında, geçen senenin 6 Ekim tarihinde rastlanmıştı.

Servetine ya da malvarlığına ilişkin ilgi çekici bir şey yazmıyordu. Kızın kıyafetlerini giydirmek için ona doğru dönen hemşire şaşırıp kalmıştı.

"Zano, kız nasıl öldü?"

"Bebeği son çeğişte bir çığlık attı ve kalakaldı" dedi italyan hemşire.

"Bu yaralar ne peki?"

"Ne yarası?"

Zano, çarşafın altını görmek için yaklaştı.

Uç saat önce, kliniğin kapısının çalındığı anı düşündü. Eşikte, ağrılar içinde kıvranan zavallı bir kız vardı. Kollarına yığılmıştı. Zorlukla onu bir yatağa taşımış ve o anda doğuruyor olduğunu fark etmişti.

"Elbiselerini ben yırttım. Çünkü soymaya zaman yoktu. Ters gelen bebeği, ayağını dışarı çıkarmadan önce yastıklarla ben çevirdim. Ona yardım etmek için neşterle derince açtım. Kesiciyi bulamamıştım. Doktoru da bunu yaparken görmüştüm. Acaba başka bir yerini daha mı kestim dersin? Meslek kazası. Doktora öyle diyeceğim. Hem sanki doktor da yanlışlıkla, lavdanom vereceğine asit verip de o yaşlının ölümüne sebep olmamış mıydı? O bunu saklamıştı ama ben anlamıştım. Bir onun hatası bir de benim."

"Kesiciyi bulamadın ha! Hadi onu bulamadın, gazlı bezlerle kanamayla da mı durduramazdın?" dedi Fevronia.

301

Zano sinirlenmişti. "Peki sen neredeydin?" Neredeyse bağırarak konuşuyordu. "Burada olman gerekirken sen neredeydin? Senin de sorumluluğun değil mi? Seni sadece, sana 'başhemşire' denmesi ilgilendiriyor galiba! Karşı kaldırımda seninkiyle birbirinizi yapıyordunuz. Bilmiyorum mu sanıyorsun? Doktora sen ne diyeceksin?" Sessizlik çökmüştü.

Korkmuştu Fevronia. "Doktor gelip onu görünce, hemen anlayacak, ondan sonra da bizi sorgulamaya başlayacak. Çünkü o da, başkalarına hesap vermek zorunda kalacak."

"En son, fırıncının karısı doğumda öldüğü zaman onu incelememişti."

"O zaman buradaydı Zano, o doğurtmuştu kadını!" Zano, durumun ciddiyetinin farkındaydı ve kendini temize çıkarabilmek için, aklını çalıştırmaya başladı.

Masanın üstüne boşalttığı, kızın çantasından çıkan gazete kupürünü dikkatlice okumuştı. "Afrika kıtası." Bir resme, bir de ölüye baktı. Oydu.

Ha kara kıta, ha kara toprak. Ne farkı vardı ki? Nasıl olsa kayıp olduğunu sanıyorlar. Anlaşılan, bu kız hamile olduğunu öğrenince ailesinden saklanmaya başlamış. Aptal kızlar. Evinizden uzakta hiçbir yerde güvende olamazsınız. Ne yaparsanız yapın, ana her zaman anadır. Rum, Katolik, zengin ya da fakir, fark etmez. O seni saklar, sana yardım eder, senin için ağlar. Zano, ya annesi yoksa diye düşünmüştü. Zano daha önce yanında çalıştığı, şarlatan doktorun yaptığı pislikleri aklına getirmişti. "Hem, doktorlar da kusursuz değiller! Bir ömürdür, herkesin ayılıp bayıldığı pazılı börekler yapıyorum. Eğer birini tutturamazsam ne olur? Bütün börekleri kıvamında tutturabilmem mümkün mü?"

Aslında o da, bunları kendini temize çıkarmak, haklı olduğuna kendini inandırmak için düşündüğünün farkındaydı. Doktor hiç de onun gibi düşünmeyecekti. Kızcağızın kurtulma şansı vardı ve ölümünden Zano sorumluydu. Çünkü geçen sefer Semela Hanım'ı doğurturken de son dakikada, doktor neşteri fark etmiş ve ona çıkmıştı. Zano sallapatinin tekiydi. Hemen çabucak yapılsın da iş bitsin isterdi. Bu sefer şansına, dışarıda kızı bekleyen akrabaları yoktu.

Kızın içindeki kanama saklanılacak gibi değildi. Ama kızın kendisi bütün olarak saklanabilirdi.

302

I

Odanın temizliğini bitirmişlerdi ki doktor geldi. Mutluluktan yüzü parlıyordu. Çünkü, Karaman Beyefendi'nin hanımının ilk çocuğunu

dünyaya getireceğini öğrenmişti ve bu da Karamanların yapacakları bolca ikram, hastanenin adının yücelmesi ve bunun gibi birçok getirinin yanında, kendisi için çil çil altın lira demektir.

Aceleyle, içerideki odayı hazırlamaları için emir verdi. Gürültü patırdıdan hastaların çoğu uyanmıştı ve çektikleri ağrılar yüzünden bir türlü rahat vermiyorlardı. Gece yarısı üç kişi uyanmış, hole kadar çıkmış ama bir türlü odanın kapısını açıp da içeriye bakmaya cesaret edememişti, insanlar kandan tiksiniyorlar.

Zano bebeği, uyuyormuş gibi görünen cansız kadının kollarının arasına koymuştu. Kadının vücudunun tamamen soğuması için henüz vakit vardı. Hem o zaman öksüz de ağlamaya başlar-dı. Doktorun arkasından koşturan Fevronia, "Doktor, dünün raporunu vereyim mi?" diye sormuştu.

"Birazdan" deyip de cümlesini bitirmeye fırsat bulamadan kapıda, doğurmak üzere olan, yanında elinde çantayla eşi, anası, babası ve kuzenleri bulunan kadın belirmişti. Çiftin bu en mutlu günlerinde yanlarında olmak için bütün sülale onlarla gelmişti.

Fevronia, Zano'ya, "Çok hoş. Onu neyin beklediğini bilmiyor. İlk sancılar hafiftir" diye fısıldamıştı.

Bebekle, ölünün olduğu odanın kapısı kilitlendikten sonra, herkes yeni gelen kadının başına üşüşmüştü. Sular, havlular ve daha çok havlular. Doktor telaş içindeydi. Efendiler yanılsı kabul etmezlerdi ve onlara karşı hata yapılmazdı. Bugüne kadar hatasız olarak ünlenmiş olan doktor, istediği müşterilerin gelmesini sağlayan bu unvanını bir kez daha korumaya gayret ediyordu. Birçok kez fakir fukaraya, "Hayır" demişti kliniği acınacaklarla dolmasın diye. Fakir olanlar devlet hastanesine gitsinlerdi. Son zamanlarda, kadınların evlerinde değil de kliniklerde doğum yapması moda olmuştu. Dört ve yedi numaralı odalarda, dün ve ondan önceki gün doğum yapmış iki bey hanımı vardı zaten. Evlatları kucaklarında, huzurluydular.

Karaman Hanım saatlerdir sancı çekiyor olmasına rağmen bebek bir türlü gelmiyordu. Karnında dönüp duruyordu. Rahmi

portakal kadar açılmış, suları çok önceden boşalmıştı. İki saatlik zaman daha olduğunu düşünen doktor endişelenmiyordu. "Ne de olsa ilk doğum, bizi uğraştıracak biraz" demişti, şık salonda bekleyen akrabalara. "İsterseniz evlerinize gidip dinlenin. Ben size haber yollarım" demiş ama kimse olduğu yerden kıpırdamamıştı. Onlar, oldukları yerde hareket bile etmeden beklerken doktor da kadının başından ayrılmıyordu. Artık zamanı gelmişti. Kadının çığlıklar atmasına sebep olan büyük ve keskin sancılar başlamıştı. Son bir kez, huniyle bebeğin kalp atışlarını dinlerken doktor kalbinin atışını zorlukla duyabilmişti. Kesiciyi alarak, kadını daha çok kesip elini içeri sokmuş ve bebeğin başını tutup dışarı doğru çekmek istemiş ama bebeğin boynuna dolanmış olan göbek kordonu buna izin vermemişti. Onu çektikçe daha çok sıkıştırıyordu. Çocuk ölü doğmuştu. Doktor ayaklarının altından yerin kaydığını hissetmişti. Ağrılar yüzünden saçları başı dağılmış, bitkin bir halde neler olduğunu sormuştu. Annesinden bildiği kadarıyla, bebek doğduğu zaman ağlardı.

Fevronia ve Zano neler olup bildiğini gayet iyi biliyorlardı ve hiç konuşmadan çırpınan doktoru seyrediyorlardı. Doktor onun küçük vücuduna, belki kendine gelir diye masaj yapıyordu ama hiçbir şey değişmiyordu. Birdenbire "Aa!" diyen Zano, diğer odadaki yeni doğmuş bebeği hatırladı. Koşarak onu almaya odaya gitmiş ve yeni doğmuş bir bebek gibi görünmesi için arka kapıdan gizlice getirene kadar onu soyup, yüzüne de biraz kan bu-laştırmıştı. Bunun üzerine uyanan bebek ağlamaya başlamıştı. Onun ağlamasıyla dışarıda bekleyen akrabaların içi rahatlamıştı. Neler olup bittiğini göremeyen kadın, sesi duyunca mutluluk gözyaşları dökmeye başlamıştı. Kohnuna verdikleri çıplak, yabancı bebeği, o da büyük bir sevgiyle kucaklamıştı. Doktorun tüyleri diken diken olmuştu. Nereden bilebilir, nasıl tahmin edebilirdi ki böyle bir şeyi. Doktorun bu halini fark eden Fevronia, onu omuzundan tutarak hiçbir şey söylemesine fırsat vermeden tekrar yerine oturtmuştu. Fevronia anneye ilgilenirken, Zano da ölü bebeği kovaya atıp üstünü bir havluyla

örttükten sonra doktoru yan odaya çekerek olayları olduğu gibi anlattı. "Kimsesizin tekiydi. Fevronia ve ben onu kurtaramadık, kanamayı durduramadık. Bütün bir gece merdivenleri temizledik. Günah öksüze, bırak ıyı bir ailenin yanında olsun. Yap şu iyiliği. Tanrı seni bunun için daha sonra ödüllendirir" dedi. Dok-

304

I
tor, daha çok kendi düşündüğü sebeplerden ötürü razı olmuştu bu duruma. Zaten her şey oldu bittiye gelmişti. Anneye yanlışlık mı oldu diyecekti. Bebeği onun kucığından nasıl alacaktı ki? Artık o da bu işe ortak olmuştu.

Böylece yeniden doğmuştu Stavroforo ve karısı Olga'nın oğulları; Kapadokyalı Karamanlardan, İzmir'in ve Anadolu'nun efendisinin oğlu Siryo Karaman olarak.

Yıllarca hiç kimseye bu konu hakkında tek kelime bile etmeyen doktor herkesten önce vefat etmişti. O yılı takiben bütün istedikleri gerçekleşmişti. Kliniği beylerin hanımefendileriyle dolmuş, altın liralara yağmur gibi akmıştı. İsteddiği tek şey vardı; klinikteki her şeyi, doktoru bile kontrolleri altına almış olan ve ağzını açıp tek kelime söylemeye cesaret edemediği bu iki orospuyu klinikten kovmayı çok isterdi ama onlar yerlerini sağlama almışlardı.

Fevronia'nın ölümünün üstünden de on yıl geçmişti. Zano son anlarında onun yanındaydı.

"O erkek çocuğu, Zano, o çocuk..." demişti son nefesini vermeden önce.

Zano, kızın çantasını saklamıştı. Boynundaki madalyonu da almıştı. Kızın yapısını ve vücudundaki işaretleri iyice incelemişti. Şakağında, resimdeki sandalyede oturan yaşlı adamda da olan siyah bir leke vardı. Resimdeki adamın arkasında duran kadınsa ölen kıza benliyordu. Başka bir resimdeyse badem gözlü bir genç vardı. Doktor, ölüm kağıdını kızı incelemekten imzaladığı için kızı isimsiz gömmüşlerdi. Zano, kızın çantasını doktordan saklamıştı. "Emin

olmak için" demişti Fevronia'ya. "Düşünebiliyor musun, bir de kızın hamile olduğundan haberleri olup da bebeği aramaya kalktıklarını?" Aradan yıllar geçmişti. Zano ve Fevronia o erkek çocuğunu annesinin elinden tutmuş, İzmir'de yürürken görmüş, birbirlerine imalı imalı bakmışlardı. Yetimhanede sürünmek nerde, Karamanların evi nerdeydi. Zano çantanın içindekileri Fevro-nia'dan da saklamıştı. Sadece tek bir şey göstermişti ona; âşığının fotoğrafını ve aralarında kırıştıkları liralari.

Artık Siryo Karaman'ın kim olduğunu bilen bir tek kişi vardı; Zano.
305

Peder Roko

Peder Roko, o küçük paketi odasındaki masanın üstünde açtı. İplik, uzun yıllardır bağlı olduğu için paketi aşındırmış, kenarları sararmış olan kâğıt ipliğin baskısı yüzünden yırtılmıştı. Atılmış düğümün çözülmesine imkân yoktu. Peder eline bir makas aldı. içinden, bir kıza ait nemlenmiş bir fotoğraf çıkmıştı. "Katalan güzelliği!" dedi peder. Ve aynı kızın, sandalyede oturan yaşlı bir adamın arkasında durduğu başka bir fotoğraf, bir yüzük, bir de katlı bir gazete parçası çıkmıştı. Kat yerlerinden yırtık pırtık olmuş gazete parçasını açtı. 13 Mart 1873. Kafasından hesaplamak için madalyonu tekrar eline alarak düşündü. "Eğer bu resimde yirmi, yirmi bir yaşındaysa, şimdi bu kız ellisinde olmalı"dedi. "Karamanlarda böyle bir kadın yok. Bunu biliyorum. Sadece genç, buna göre oldukça genç olan bir gelinleri var sadece." Peder, madalyonu daha iyi görebilmek için ışığa doğru tuttu.

"Off..." dedi. Bir sonuç çıkaramamıştı. Kağıdı, daha önce nasıllarsa öylece katlayıp, kahve sehпасının çekmecesine koydu.

Aradan iki hafta geçmişti. Tabii ki, o bu olanları unutmuştu bile. Noel arifesiydi ve çok işi vardı, İzmir'in bütün dinleri için İsa bugün doğuyordu. Hristiyanlar bugünün büyüüne kaptırmışlardı kendilerini. Evlerdeki şömineler yakılmış, ev hanımlarının hepsi tatlılar yapmak için kollan sıvamışlardı. Peder kilisede, hanımların

ona getirdiğı türlü türlü yiyeceklerden sergi yapmıştı. Hepsini de ayrı ayrı büyük bir hevesle onurlandırıyordu.

"Yeter artık Peder Roko, bu kadar tatlı yediğın" diyerek akşam için geleneksel çöreklerden hazırlayan Zabeto, ona bağırdı. Tatlılara dayanamayan peder, birbiri ardına hepsini yedikten sonra geceleyin şişkinlikten ve midesindeki ağırlardan dolayı yatağın içinde dört dönüp duruyordu.

"Kurtar beni bu eziyetten Madonna Mia; söz veriyorum bir daha ağzıma tatlı koymayacağım" dedi.

Ayağa kalkıp pencereye kadar gitti. Diz çöküp iki büklüm olduktan sonra uzandı, tekrar kalktı, yatağında ayaklarını aşağıya sarkıtarak oturdu. Ama hiçbir şekilde rahat olamıyor, üstünde hissettiğı bu ağırlık geçmek bilmiyordu. Kocaman bir göbeğın altında, çok komik görünen incecik bacakları vardı.

306

Ve o anda dış kapının çalındığını duydu. Peder saate baktı. Uç buçuktu. Şaşırmıştı, ne de olsa pederin bölgesinde, ona bu saatte ihtiyacı olabilecek ölüm döşeginde biri yoktu. Kapı üç kez üst üste çalındı. Güçlölkle merdivenleri indi. Zabeto uyuyor, hiçbir şey duymuyordu. Kapıyı açtı. Ama kimse yoktu.

Kapının önündeki merdiven basamağına inip, sağına, soluna baktı. Hava o gece çok soğuktu. Şehri, şömine ve ocaklarda yakılan kömürün ve yanmış odunun kokusu sarmıştı. Kapının dışında sadece, onu görür görmez miyavlamaya başlamış bir pisi-pisicik vardı.

"Ne istiyorsun zavallı hayvancık?" dedi peder. Kedilere alerjisi vardı ama aynı zamanda da onlara acıyordu. Ama bu kedi onu hapsirtmamıştı.

Pederin aklına belki açık kalmış bir panjur gördüğü için oradan geçen gece bekçisinin kapıyı çalmış olabileceğı gelmiş ve etrafa kulak kabartıp, sağına soluna bakmıştı. Ama kimse yoktu.

"Başka bir açıklama bulamıyorum bu duruma" dedi.

Güçlü bir rüzgâr esip, lambayı söndürmüştü. Yıldızsız gökyüzünün o yoğun ve karanlık ağırlığı evin içine çöktü. Peder, mobilyaların arasından odasına dönmek için el yordamıyla yolunu bulmaya çalışıyordu.

"Burada sehpanın olması lazım." Sehpa oradaydı ve ona çarptı. Her seferinde başına böyle bir olay geldiği zaman körleri düşünürdü. "Her şeyden önce sağlık." "Sağlık." Karanlığın içinde yaşamak ne kadar da zordu. Maria de Perez'in doğuştan kör olan oğlu, mavi rengin nasıl bir şey olduğunu asla bilemeyecekti. Bir seferinde annesi onu Kai'ye gezmeye götürdüğünde, "Cosa e il mare mama?"* diye sorup duruyordu.

Peder, yakasını çekiştirerek tükürdü. "Tü tü." Grekler yüzünden alıştığı bir hareketti bu. Boğulmak üzere olan birinin can simidine sarılması gibi, o da güçlkle bulduğu merdiven korkuluklarına tutunmuştu. Ayaklarının altında dolaşan kedi de, onunla beraber üst kata miyavlayarak çıkıyordu.

"Ah! içeriye mi girmiş bu?"

Bir an, ne tarafa doğru yöneleceğine karar vermek için öylece kalakalmıştı. İşte o anda bir ses duymuştu sanki.

' Deniz ne anne?

307

"Peder" diyen, sakın bir ses gelmişti arkasından. Altıncı basamağa kadar ulaşmış olan Peder Roko, merdivenin tırabzanını bırakmadan birdenbire arkasını döndü.

"Padre!"*

"Chi e? Chi parla?"** Bir ürperti sarmıştı pederi.

Sesin sahibi İtalyanca konuşmaya devam ederek pedere, "Padre, hai dimenticato tuo promesso"*** dedi.

Peder Roko, kan ter içinde uyanmıştı bu rüyadan.

"Ne rüyaydı ama!" diye düşündü gözlerini açınca. "Ne kadar da gerçekçiydi!" Cumbalara doğru baktı. Henüz gün doğmaya başlamamıştı. "Hâlâ zamanım var" diyerek derin bir uykuya daldı.

O gecenin sabahı, her zaman saat altıda kalkan pederin, saat dokuzu çeyrek geçiyor olmasına rağmen hâlâ kalkmamış olmasından endişelenen Zabeto, onu uyandırmak için usulca odasına girmişti. Peder Roko, yorganın altına girmiş, sırt üstü uzanmış yatağında horluyordu. Her horlayışında, ritmik olarak inen çıkan dağ gibi göbeğinin üstünde çöreklenmiş, uyuyan bir kedi vardı. Aradan üç gün geçmişti. Şehrin dışındaki develer huzursuzdular. Su, daha çok su istiyorlardı. Su içer içmez tekrar susuyorlardı. Her seferinde deveçiler, onları şehre doğru götürmeye çalışırken onlar başlarını uzaklara doğru çeviriyordu. Üçüncü gün sularda salyangozlar türemiş; deniz, ölü mürekkepbalık-larını sahile atmıştı. Kediler beslenmek için fare bulamadıklarından yemek için miyavlayıp duruyorlardı. Bütün bunlar, insanların aklına depremleri getiriyordu. Akıllı ev hanımları, deprem olabileceği haberi şehre yayılınca, yağ tenekelerini tıka basa yağla doldurup, pahalı porselen takımlarını yüksek yerlerden indirmiş, evdeki piyano, mobilya gibi eşyaları iplerle birbirlerine bağlamış ve kömür düşerse yanmasın diye halılarını kaldırmışlardı. Depremler izmir'in en büyük korkusuydu.

Sonunda deprem olmuştu. Başlangıçta yer hafifçe sallanmış, ardından dalgaları kabartan bir rüzgâr çıkmış ve daha sonra fırtınaya dönüşen yağmurlar başlamıştı. Bey'in evinde duvardaki iki tablo gürültüyle duvardan yere düşmüş, bahçedeki çiçeklerin

• Peder!

** Kim o? Kim konuşuyor?

***Peder, verdiğin sözü unuttun.

308

olduğu saksılar yavaş yavaş kayarak yer değiştirmiş ve asıl yerlerinden daha uzağa gitmişlerdi. Vişne rengi ağır perdeler, sanki biri onları havalandırıyormuşçasına sallanmışlardı. Birden doğa sakinleşti. Tam da insanların "Şükürler olsun" diyecekleri anda yine her şey yeniden başlayınca, insanlar tekrar, "Yardım et, Kutsal Meryem" demeye başlıyorlardı.

Şafak sökmesine yakın çok şiddetli sallanmıştı yer. Hangi aptal kadın mangalın içinde köz bırakmışsa, şehirdeki üç evde yangın çıkmıştı. Sarsıntıyla beraber, yerin içlerinden yükselen, sanki acı içinde inliyormuşçasına bir uğultu sarmıştı etrafı. İzmir sabah saat dört buçukta sallanıyordu.

Yatağından düşen Peder Roko, parmaklıklara tutundu. Etrafındaki mobilyalar, deli gibi yerlerinden oynuyordu. Dolabın üstünde duran leğen ve sürahi yere düşüp bin parçaya ayrılmışlardı. Ayna düştü düşecekti; dolabın iki kapısı birden açılıp kapanıyor ve tüm bunların arasında kedi, sanki kuyruğına basılıyor-muşçasına cıyaklıyordu. Peder, kafasına bir şeylerin düşmesinden kurtarmak için "Pisi pisi" diyerek onu çağırıyordu.

Kedcik, masanın üstünde telaş içinde oraya buraya zıplayıp duruyordu. Korkusundan cıyaklayarak, uzağı doğru zıplayınca, çekmecede güm diye pederin başına çarpmış ve oldukça canını yakmıştı. Yıllardır, türlü türlü döküntülerin tıklıldığı çekmecenin içindekilerin etrafa yayılmasıyla, onların arasında parlayan ölü kızın madalyonu da açılarak tam önüne düşmüştü pederin. Sarsıntılar birden durdu. Sessizlik çökmüştü. Peder madalyonu aldı.

"Il mio promesso!" Tüyleri diken diken olmuştu. "Il mio promesso."*

Peder, Karamanların evinin önünde durmuş içeriye bakıyordu. Etrafında bir tur atmaya düşündü. Yürüyor, yürüyor ama evin duvarı bitmek bilmiyordu. Evin ön tarafı denizi görüyordu. Arkadaysa bahçeler ve bostanlar vardı. Bahçelerin kenarlarındaki ağaçlar ahırları ve küçük evleri gölgeliyordu. O anda, bahçe kapısından içeriye bir dadı ve birkaç çocuk giriyordu. Pelerin "Verdiğim söz, verdiğim söz!

309

giyinmiş iki tane erkek çocuğı ve düğmeli, yün palto giyinmiş, açık kumral bukleleri olan bir kız çocuğunun arkasından, bebek arabasıyla bir matmazel onları takip ediyordu.

Peder, üzerindeki papaz kıyafetinin de verdiğı rahatlıkla yanından geçen bebek arabasına yaklaşıarak, "Scusate mi signori-na"* dedi. Matmazel ona gülümseyince de bebek arabasındaki bebeğın yüzünü örten küçük perdeyi kaldırdı. Kafasında başlığı, yaptığı gezintide küçük ciğerlerine doldurduğu doğanın keskin kokularıyla ve denizin iyot kokusuyla bitkin düşmüş, uyuyan bir bebeğın kafası görünüyordu.

"Che bel ragazzo! E vostro?"**

Fransız kadın, hayır dercesine kafasını salladı. Peder, "Karaman Hanım'ı görebilir miyim?" diye sorunca matmazel de onu beraberinde kapıdan içeriye geçirdi.

Katina, salonda diğeri izmirli annelerle beraberdi. Büfenin üstünde çocukları bekleyen şekerlemeler vardı. Matmazel, pederi Konstantino'nun odasına doğru götürdü. Odaya gidince peder onu uzun bir süre baştan ayağı süzdü. Sonra da cebinden çıkardığı madalyonu ona gösterdi.

"Tanımıyorum onu" diye cevap verince Katina, peder oradan gitmek için kalktı.

Karaman Hanım onu durdurunca, devamında neler olacağını tahmin edemeden, yavaşça geri dönmüştü.

"Sizi, benim bu kadını tanıdığımı inandıran şey ne?" Peder bu soru karşısında kendisini çaresiz hissetmişti. Ona bütün hikâyeyi anlatmaktan başka çaresi yoktu. Ona Vava Za-no'dan, duyduklarını görevini tam anlamıyla yapamamış olmanın verdiğı sıkıntıyla anlattı. "Karaman mı? Karaman ailesinden bir hanım olduğuna emin mısınız r

"Miseria mia,*** kesin olan tek şey bu." Peder, paketin içinden çıkan diğeri şeyleri de cebinden çıkararak masanın üstüne koydu. Katina ışığı açtı. Karamanların evi, bu odayı geceyi gündüze çevirir gibi aydınlatan şeylerin konulduğu ilk yerdi. Peder huzursuzlaşarak, "Elektrikli fener" dedi.

* Affedersiniz küçükhanım.

** Ne kadar da güzel bir bebek! Sizin mi?

*** Ne yazık ki.

310

"Bu, pericoloso* değil mi?" diye sordu, korku içinde lambalara bakarak.

Katina, fotoğrafları eline alarak, yüzleri incelemeye başladı. Pederin anlattığı o aileye özgü işarete, sadece Siryo sahipti. O zamanlar doğumu zor olduğu için o lekenin bebeği çekerken kullanılan aletlerden kaldığını sanmışlardı.

Peder Roko'nun evinde...

Oynayacak bir şeyler bulduğu için neşeli olan kedi holde belirmişti. Peder onu gözünün ucuyla seyrediyordu.

"Huzurlu varlıklar. Onlara, her gün bir tas yemek vermeyi garanti ettiğin sürece, keyifleri hep yerinde oluyor. Endişelenecek bir şeyleri, korkulan yok. Yarın, onları korkutmuyor, sadece bugün için yaşıyorlar" diye düşündü.

Kedi, döşemelerin üzerinde taşa benzer bir şeyi paldır küldür yuvarlayıp duruyordu. Onu, sağ patisiyle, ardı ardına küçük darbelerle vurarak itiyor, vücudunu kamburlaştırıp etrafında bir tur attıktan sonra, mobilyanın altından tekrar sol patisiyle çıkararak odanın diğer köşesine yuvarlıyordu. Bir zamanlar o taş, pederin ayakkabılarına destek görevi yapıyordu.

O tarafa doğru yüzünü dönen peder, "Madonna mia!

Başpiskoposun mührü! Pisi pisi, pisicik, gel buraya!" dedi.

Ama kedi korkmuş ve ağzında mühürle camdan dışarıya atlamıştı.

Önde kedi arkasında peder, izmir'in altını üstüne getirmişlerdi.

Peder koşarken, "Pisi pisi, pisicik, gel buraya" diye bağııyordu.

Çarşının içine girdiklerinde, Peder sağa sola çarparak yürüdüğü için duvara yapışan insanlar ona küfürler yağıdırıyordu. Etraftan bazıları pedere yardım etmek için kediyi yakalamaya çalışmışlar ama bu sefer kedi daha da kıvrak çalımlar atarak kaçmaya başlamıştı. Bir köşeye saklanıyor, peder onu gözden kaybedince iki sokak aşağıda tekrar ortalığa çıkarak, pederin onu takip etmesini sağlıyordu.

"Vah, başıma gelenler! Şu felakete bak. Eğer kaybedersem onu, yandım."

* Tehlikeli.

311

Ve kediği gözden kaybetmişti. Mahvolmuştu peder. "Ya bugün ya yarın, Başpiskopos'a haber vermem gerekir" diye düşünüyör ve korkudan titriyordu; çünkü o mühür olmadan, ne vaftiz ne de düğün törenlerini onaylayabilirdi. Ya biri ölürse, o zaman ne yapardı! Bu olaydan iki gün sonra, öğleden sonra saat dörtte, sanki hiçbir şey olmamış gibi kedi geri gelmiş ve kendi kendine Zabe-to'nun mutfağından içeriye girmişti. Ağzında da küçük bir kedi yavrusu vardı.

Zabeto, "Peder, peder! Vieni subito!"* dedi.

Yerinden fırlayan Frenk papaz, Zabeto'ya, merhamet dolu bir ifadeyle, önce kediye biraz süt vermesini sonra da yere bir yolluk sermesini söyledi. Ancak kedi, kendisi gibi siyah yavruyu Zabeto'ya güvenip emanet ettikten sonra, yavaşça dönüp ağır adımlarla şehre doğru ilerlemeye başlamıştı.

Zabeto o zaman pedere, "Peder, yuvasına, geri kalanları getirmeye gidiyor. Eğer onu takip edersen, sem yuvasına götürür" dedi.

Ve böylece, bu kez koşmayan kedinin peşinden ikinci kez gitmeye başladı peder.

Geçen sefer onu çarşının içine kadar takip ettiği için kızgın olan peder, "Hayvan sakın, görünüşe bakılırsa ağırları var" dedi.

Daha sonra da hayvana başına açtığı dertler için söylediklerinden pişman olmuştu. Ama, bir sürü kaldırımı, yollar geçmelerine rağmen kedi bir türlü durmak bilmiyordu. Sonunda alçak bir kapının önüne yatarak arka bacağını yalamaya başladı. O ana kadar kediği kaybetmemek için, gözlerini ondan ayırmamış olan peder kafasını kaldırıp etrafına bakındı. Kaybolmuştu.

"Neredeyim ben?" Kendisine, başka insanlara çok kolay inanmaya başladığından dolayı kızmıştı. Zabeto'yu dinleme fikri de nereden

çıkmişti! Hayvanın yanına eşige oturup, nasıl geri döneceğini düşünmeye başladı.

Kedi miyavlayınca kapı yavaşça açılmıştı. Eşikte, çarşafklar ve peçeler içinde yaşlı bir kadın duruyordu. Konuşmadan, pederin içeriye geçmesi için kenara çekilmişti.

* Çabuk gel.

312

İlk önce kedi girmişti içeriye. İçinde çok az eşyanın olduğu karanlık bir odaydı. Etrafına bakarken, "çok az olan ihtiyaçlarıyla bir Türk ailesi" diye düşünmüştü Frenk papaz.

Odanın tam ortasında alçak bir masa ve masanın arkasında köşeli olarak konmuş, üzerinde hiçbir şeyin olmadığı sofalar vardı. Odada mobilya olarak, mobilya demeye bin şahit gerektiren, içinde altı çinko tabağın olduğu bir şey vardı. Altı tabak vardı.

Altı tabak, altı kişi! Hiç şaşırırmam! diye düşünüyordu peder. Türk mahallelerindeyim.

Yaşlı kadın avcunu açınca, peder Başpiskoposluk mührünü gördü. Mührü almak için hamle yaptığı zaman kadın avcunu sıkıca kapadı ve eliyle oturmasını işaret etti.

"Peder, bilirsin bir annenin evlatları için ne kadar yandığını" dedi yaşlı kadın.

Peder dönüp altı tabağa baktı.

"Çocuklarınız kaç yaşındalar?" diye sormak istemiş ama ağzını açmamıştı.

"Kızlarımdan biri acı çekecek, bu yüzden bana yardım etmeni istiyorum. Eğer üzölüp acı çekerse, yok olacak. Eğer o yok olursa, onunla beraber benim de soyum yok olacak. Ben de öleceğim." Evlat demek krallık demek, diye düşünen Peder, içinde birdenbire bir huzur hissetmişti. Bu toprakların felsefesinin büyüüne kapılarak buralara geldiği günden bu yana uzun yıllar geçmişti. O zamanlar, dinler hakkında her şeyi bilmek istiyordu. Halkın inançlarını öğrenmeyi, ne için savaş verdiklerini anlamayı, en büyük bilgelerin yazdıklarını okumayı, Kuran-ı Kerim'i okuyup, öğrenmeyi istemişti.

"Ah! Doyumsuz gençlik..."

"Evladınız için ben ne yapabilirim?"

"Gerçeği açığa çıkartmalısın."

Ertesi gün, şafakla beraber başpiskoposluğun sandalyelerinde oturuyordu peder. Sabah duasını etmiş, yemeğini yemiş, büyük bir sabırla resmi mühürler ve ölen kadının tanıklığı ve bıraktığı deliller ışığında, Siryo Karaman'ın gerçek kökenini ve gerçek ailesini beyan etmek için bekliyordu.

Gerçeği bulmak için Siryo, detaylı bir araştırma yapmıştı. Kendi akrabalarını, soyunu sopunu buldu. Annesinin tarafından, hayatta olan tek erkek olarak, italya'da arazilerin, şatola-

313

nn ve ormanların olduğu bitmek tükenmek bilmeyen bir servetin vârisi olmuştu.

Siryo, başka bir soydan olduğu ve Karamanlarla kan bağı olmadığı için, kilise kardeşi Konstantino Karaman'ın eşiyle evlenmesine izin vermişti. Siryo Karaman kardeşi olmadığı için Konstantino Karaman'a ait mal mülk, karısı Ekaterini Karaman'a ve kız evladı Olga'yla, Eftalya'mn hiç evlenmemesi için büyüler yaptığı ve sonunda da hiç evlenmeyen küçük kardeşi Dimoste-ni'ye kalmıştı.

12 Ekim 1909

Manastırın küçük kilisesinde, Katina, Siryo'yla evlendi. Yoksa karnındaki bebeğin adı olmayacaktı. Bu bebek, Kati-na'nın kaybettiği babasının adı olan Elya'yı aldı. Başka bir deyişle Iliya ismini almıştı. Evliliklerini manastırın hem başrahibi hem de papazı kutsamış ve kıymıştı. Nikâhtan sonra Siryo karısını Pınarbaşı'ndaki eve, oradan da Efes'e götürmüştü. Oğulları doğduktan sonra da italya'ya gittiler. Saadet dolu yıllardı.

İzmir, Karaman Hanım'a başlangıçta sırtını dönmüştü.

Kendi aralarında kokoşlar, "Erkek bırakmayacak bu etrafta" diyorlardı.

Yoksul halk da kendilerinden biri olduğu için, "Sefası olsun büyükhanımın" diyordu.

Onun karşısına geçip ağzını açmaya cesaret eden gereken cevabı alıyordu.

"Ne istiyorsun? Kendi memleketlisini arayan iki insan aldım/'

"İzmir'i boş versene."

Bu olanlara alışmak İzmir için daha iyi bir fikirdi. Sonunda da öyle ya da böyle alışmışlardı. Ve onlar erdi muradına biz çıkalım kerevetine. Aile çoğalmıştı. Hepsi için baba, Siryo'ydu. Evlerinin kapısı önemli kişilere açıktı. Eğer değerli ve büyük bir misafir gelmişse uzaklardan, Karamanların evinde krallara layık bir şekilde, misafir için yapılan masrafın hesabı bile yapılmadan ağırlanırdı.

314

Siryo'nun yolculukta olduğu zamanlar, Katina, gayet zor olan ticaretle kendisi ilgilenirdi.

"Şekerler bu kadar."

"Hani neredeler, bakayım!"

"Nasıl göreceksin hanım? Sanki biz görebiliyor muyuz? Konya'dan Petropoli'ye tek başlarına gidecekler."

Sadece kâğıt üstünde görünen şekerler. Kutsal Meryem ve İsa! Şekerler ayaklanıp tek başlarına mı gidiyor sanki. Hiç sayılmadan el değıştiren, sadece beyaz kağıdın üstündeki kara rakamlar arkasında bol sıfırları olan liralara ve yazılar olarak görünüyordular.

Yazıyor:

Ocak 1911, İzmir.

Hayatım boyunca beni sadece bir kez bir erkek korkuttu.

Hayatımda bir kez, derin bakışlı, yakışlı ve kadife sesiyle herkesi büyüleyen bir şarkıcının olduğu baloda korkutmuştu bir erkek beni. İzmir'in yıldızıydı. Bütün kadınlar ona âşıktı. Tutkulu aşk şarkıları söylendi. Bülbül gibi sesi vardı. Adı Marke-lo'ydu. Masada, Fransız bir kızla evli olan Mark'ın yanında ben ve Antuanet oturuyorduk; karşıımızdaysa Siryo vardı. O ise şarkı söylerken, durmadan bana bakıyordu. O gün de, İstanbul'a göndermek üzere üç buharlı gemiye mal yükletmişim; ama hava kötü olduğu için mallar İstanbul'a ulaşana kadar saçlarıma aklar düşmüştü endişeden. Hem de

Siryo'nun hayır demesine rağmen, ben malları yüklemiştim. Kaptana rüşvet vererek, ikinci partide yüklenmesi düşünölen malı da aynı gemiye yükletmiştim. Durmaksızın parmaklarımla saatleri sayıyor, masanın üzerine yaydığım çubuklara bakarak ne zaman boğazdan geçeceklerini anlamaya çalışıyordum. Şimdi Sakız Adası'ndan geçiyorlar, açık denizdeler. Ambarlara iki damla su girse, pamuklar kurşun gibi ağırlaşırđı. Markelo, izmirli adlı şarkıyı söylerken, benim aklım bunlarla meşguldü.

O zaman, benim için şarkı söylediğini fark etmiştim. Bir düşünsene! O bakışla karşılaştığım anda bunun farkına vardım. Batsın pamuklar! Cehenneme kadar! Bu adam anormal miydi de onun hoşuna gitmiştim? Acaba birisi ona yanlış bir büyü mü yaptı? Yoksa burnuna paralarımın kokusu mu gelmişti?

315

O akşamdan sonra Markelo gölgem olmuştu. Nereye gidersem gideyim, karşımda bitiveriyordu. Benim de kığım kaşınıyor, rahat durmuyordum. Sürekli onun şarkı söylediğı kulüplerde birileriyle buluşmalar ayarlıyordum. Birbirimizi uzaktan, gözlerimizle yiyorduk. Hiç tadını bilmediğim, daha önce yaşamadığım bir oyundu bu. Birinin seni isteyip peşinden koşması! Hem de kendiliğinden. Ve sen de ondan kaçıyorsun. Bunu genç yaşta hissedenler şanslılar. Yavaş yavaş ben de onu arzulamaya başlamıştım; artık gözlerimi kapattığımda bile onu karşımda görüyordum. Siryo beni kucakladığı zaman, beni onun kucakladığını hayal ediyordum. Ancak bu gizli oyunun ilk başlardaki o tatlı heyecanı geçip de, artık çıplak kalma zamanı yaklaştığında bu durum hoşuma gitmemeye başlamıştı. Gerçeğı söylemek gerekirse sıkılmıştım. Sanki diğerlerinden çok mu farklı bir şeydi? Ve böylece bir seferde, onunla olan gizli bakışmaları ve gizli saklı marifetlerimi kesip attım. Başladığım yere geri dönmüştüm.

Ve tekrar tüm ilgimi ekinlere vermiştim. Gözlerimi kapadığım zamanlar, hayvanları şarbondan kurtarmak için çırpınan haliyle, Dimosteni'nin yüzü gözümün önüne geliyordu. Geceleri kâbuslarla

yataktan fırlayarak uyanıyordum. Cuma günü ve sonraki üç cuma, hayvanlar için iskambil falı açıldı. Dağlar çorak, güneş hayvanların tepesinde, baykuş kuşu uzakta, hayvanların şimdi oldukları yerden daha uzaktaydı ve sinek dörtlüsü açılmıştı.

Dimosteni'ye bir telgraf çekerek hayvanları dağlara çıkarmasını istedim ondan. Ve böylece hayvanları kurtarmıştık.

izmir'in Hanımefendisi

Uç gün boyunca bardaktan boşanırcasına yağmur yağmıştı. Ne de olsa nisan ayıydı. Yağmurdan sonra gökyüzünde, Pun-do'dan Darağaç'a kadar uzanan bir gökkuşağı belirmişti. Ve ıslıl ıslıl parlayan bir güneş vardı. Islak toprak kokusu yayılıyordu etrafa. Yağmur suları uğurböceklerini ve menekşeleri ıslatmıştı.

Katina pencereleri açtı. "Ay ne güzel." Yüzünü güneşe dönerek gözlerini kapattı. Derin bir nefes aldı. Ne kadar çok sıkıntı çekmiş olursan ol, her şeye yeniden başla. Derin derin so-
316

lu havayı ve de ki: Nefes alıyorum, hayattayım ve başaracağım. Canı dışarıya çıkıp gezmek istedi. Eğlenceli ve rahatlatıcı bir gezi. Rüzgârı yüzünde daha çok hissedebileceği ve gözünün yeşile ve manzaraya doyabileceği bir gezi. Birdenbire, şehrin öteki ucundaki tarihi hisar aklına gelmişti. O tarafa doğru bir gezintiye çıkabilirdi.

Yeni atı eyerlemelerini istedi. Alnında damga gibi bir lekesi olan bembeyaz Sürat, Sultan Abdülhamit'in, izmir'in Hanıme-fendisi'ne hediyesiydi. Sağ olsun Abdülhamit! İşli deriden eyeri, mavi boncuklardan kolyesi, örtüleri ve onu seven, huyunu suyunu iyi bilen iki de seyisle beraber gelmişti at.

Dolaba koşarak, binicilik kıyafetlerini çıkarıp giyindi. 01-ga'yı da yanına aldı.

"Hadi Olgacık, gezmeye gidiyoruz."

Hisara doğru yola koyuldular. Sürat, tek kelimeyle harika bir attı. Nalları kaldırımlarda dans müziği gibi sesler çıkarır, herkes dönüp hayranlıkla bu muhteşem ata bakardı. Sadece ona değil, ona binen

zengin hanıma da bakarlardı elbette. Hayranlık yaratan, insanların kalbinde kıskançlık ve öfke uyandıran bir görüntüydü. Sefil ve varlıklı. Efendi ve hizmetçi. Sürat, hepsinin yerlerini anlamalarını sağlıyordu. Onları, ister istemez bir adım geri gitmek zorunda bırakıyordu. Türkleri, Yahudileri, Katolikleri, Çingeneleri, Yunanları ve Ermenileri. Kısacası herkesi bir adım geri çekilmeye mecbur ediyordu.

Çayırılara çıkıp dörtnala gittiler. Taşa değil de otlara bastığı için hayvan da memnundu halinden. Tekrar, Ermeni mahallelerine, Arapların oturdukları yerlere ve Acem Hanı'nından daha ileride, Türk mahallelerine doğru giden sokaklara ve kaldırımlara geri döndüler.

Katina, dizginleri çekerek, atın tırıs gitmesini sağladı.

Fakır mahallelere girdiler. Çamurlu sular, balçıklar ve arabaların bıraktığı pisliklerle dolu Arnavut kaldırımları arşınladılar.

"Nereye gidiyoruz anne? Burası çok pis kokuyor."

Kör kadının fırınından ve İlia Efendi'nin şapka dükkânından geçtiler.

Ud sesi duyuluyordu. Sokakta küçükler köşe kapmaca oynuyorlardı.

Biraz ileride, biri salya sümük ağlayan, iki ufaklık beş misket oynamış ve şimdi renkli bir misket için kavga ediyorlardı.

Olga ürpermişti. "Nereye gidiyoruz anne?" Sürat durdu.

317

Sağda taraftaki, küçük taraçası ve bahçesinde yıldız çiçekleri olan evin penceresinde, esmer, çirkin bir kadın ekmek tahtasının bezini silkeliyordu. Vasilya'nın gelinlerinden biri olmalıydı. Huzur içinde yatsın, Vasilya da yoktu artık. Belki de Mi-na'nın karısıydı.

Hanımefendi, karşıdaki yıkık dökük eve çevirdi bakışlarını. Kapalıydı; çürümüş ve küf tutmuştu. Kim kalırdı ki burada şimdi? Atın üzerinden pisipisiyi gömdükleri yeri görebiliyordu. O da huzur içinde yatsın! Ne kadar da uzak şimdi bütün bunlar. Sanki o değildi de bambaşka bir hayatı olan, başka bir kızdı.

İki ev daha aşağıda, Lefkotea doğmuş, büyümüş, olduğu yerden hiç ayrılmadan, aynı evde, aynı yemekler ve aynı dertlerle

olgunlaşmıştı. Tıpkı ektiğin yerde kalan bir tohum gibi. Hastalıklara dayanıksız bir vücut. Acıklı bir hayattan sonra orada da ölecek. Niye ben de, Lefkotea değil? Niye benim, ve de Lefkotea değil? Başını gökyüzüne doğru kaldırdı. "Niye Lefkotea'yı değil de beni seçtin?" diye düşündü ve büyüğü olan Deste'sine* önce Türkçe sonra da Rumca fısıldamaya başladı, "Kaderim, güzel kaderim, alın yazıma ne yazdın benim için?"

İlk kez 17 Aralık 1887'de gelmişdik bu yıkıntıya. Fakir mahalledeki en ucuz yer burasıydı. Tek göz odanın bir köşesinde durup hiç konuşmadan etrafımıza bakmıyorduk. Bir penceresi ve bir kapısı vardı. Sobası yoktu. Bir hüznün kaplamıştı içimizi. İkimiz de ağlamıştık. Benim gözlerimden yaşlar akıyor, annem de hıçkırıklara boğuluyordu. O anda köyümüzü, sobamızı, Ka-padokya'nın çayırlarını düşünmüştüm. Daha iyi bir yaşam umuduyla ardımızda neleri bıraktığımızı düşünmüştüm. Köydeyken, odanın ortasında duran bir odun sobasıyla ısınırdık. Evrenin merkezi olan o sobanın etrafında toplanırdı aile. Geceleri bizi ısıtır, aydınlatırdı. Onun üstünde yemek pişirir, onun üstünde közlerdik, onun içinde fırınılardık, uyurken giymek için, nemi kurusun diye çoraplarımızı onun etrafına asardık. O zamanki çocuk aklımıza göre, bizim için ev bu soba demekti. Evin duvarları taştan da, tuğladan da, bezden de olsa, hatta ve hatta hiç duvar bile olmasa, soban varsa evin var demekti. Evdeki en iyi, babanın eve geldiğı zaman oturduğu ve herkesin oturmak için kapıştığı yer, sobanın yanındaki iskemleydi.

* Fal için açılan kâğıt.

318

Kapadokya'da masa yoktu. Olsa da ne yapacaktın ki zaten? Büroda çalışanların, kâğıtlarını koymak için masaya ihtiyacı olurdu. Teker teker işten gelen herkes tencerenin kapağını açıp yemeğı koklardı. Tencerenin kapağını ters çevirip, içine biraz yemek doldurur, öylece ayakta çabucak atıştırdıktan sonra tencerenin kapağını kapatır, üstüne de kaşığı koyardı. Tencerenin kenarında kaşığı asmak için bir kanca vardı. Annelerimiz alışveriş yapsın diye at arabasıyla köye

gelen çerçi, sattığı tencerelerde kaşıkları asmak için kancanın olduğunu özellikle vurgulardı. Eğer evde diğerrinin kaşığını kullanmaktan tiksinen olursa diye yeni model tencerelerde iki hatta üç tane bile kanca vardı. Sobanın görevi, mis kokulu yemeğı sıcak tutmaktı.

17 Aralık 1887'de dondurucu bir soğuk vardı. Fula'nın evinden buraya gelirken giydiğim ayakkabı çok fena vuruyordu ayağımy. Canım acıyor ve topallıyordum. Çıkmadan önce Eftalya, ateşte ısıtıp soğuttuktan sonra ayakkabımın içine, başparmağımyın geldiğı yere bir deri parçası yerleştirmişti. Deri şişip yuvar-laklaştı, artık canım acımıyordu ama bu sefer de tabandaki bir delik yüzünden ayaklarım sıırılsıklam olmuş ve buz kesmişti.

Akşam olunca annem, üstünde uyumamız için yün örtüyü sermişti. Kapadokya'dan gelirken beraberimizde getirdiğimiz birkaç eşyadan biriydi bu. Nene Eleni, onu kendi elleriyle koyun yünü kırpıklarından yapmıştı. Ne kadar da sıcak tutardı! Nasıl da güzel uyurdun onda! Hatta şimdi bile bazen, onun altına girip uyumayı istediğim oluyor. Kim bilir nereye tıkmıştır onu Eftalya Hanım; kesin bir yerlerde saklıdır, yoksa onda uyurdum gene. Ama bu yün örtüyle beraber, suyla ve ekmekle sakinleşmeyen mideden gurultular da gelirdi. Uykusunda olduğı yerde fır dönen Anneso'dan suratıma yediğim tekmeler vardı bir de. Aman, aman! Ne aksi, ters giden günlerdi onlar. Aman Katinam, "Tü tü" de, de ki bir daha geri gelmesin o günler. Belki de o tatlı sıcaklığını özlediğim şey örtü değildi.

Annemin, ihtiyaç anında sokulduğun o sıcacık koynunu özlüyorumdur; tatlı bir güven veren annemin vücudunun sıcaklığını. Annemin nefesiyle gözyaşlarımız birbirine karışırđı, uykuya dalmadan önce düşündüklerimizden. Sevgili anneciğim! Anneciğim benim! Ben senin için ne yaptım ki?

"Hadi gidelim anne." Küçük çocuklar toplanmış Sürat'e sataşmaya başlamışlardı. Başta çekinmiş ama sonradan cesaretlenmişlerdi. içlerinden biri atın kuyruğunu çekmişti.

Mızımızlanarak, "Gidelim anne" dedi Olga tekrar.

"Ne burası böyle?"

"Hiçbir şey."

Atı mahmuzlayıp dötrnala uzaklaştılar.

i

320

Annelik ruhu

"İzmir'im benim" dedi Katina, yürürken. Arada bir, şehrin tadını çıkarmak için yürüyüşe çıkardı sokaklarda. Amaçsızca, mağazaları ve vitrinleri seyrederek boş boş ara sokaklardan geçiyordu. Köşeden, kemanla çalınan bilinmedik bir melodi çalındı kulağına. Para vermek için elini cebine atmıştı ama ortalıkta para toplamak için keman çalan kimse yoktu.

"Oysa ben çok net bir şekilde keman sesi duydum. Tuhaf."

Birkaç sokak daha aşağıya doğru yürüdü. Her köşede aynı melodi duyuluyordu. Birisi beni takip ediyor, diye düşünerek, ani bir hareketle arkasına döndü. Kimsecikler yoktu.

Yolda, örgü şişi için dışarıya çıkmış ve bir sürü yumak almış dönen Pariano'nun Melina'yla beraber başka bir kadına rastladı. Melina, örgüye bir hırka örerek başlamaya karar vermişti. Örgü onun için yeni bir deneyimdi ve bu yüzden de oldukça heyecanlıydı. Katina'yı samimiyetle selamlayıp yanındaki, kara kuru, çirkin kadını onunla tanıştırmış ve aldığı rengârenk yumakları göstermişti.

"Melya!"

"Ne burası böyle?"

"Şu nar renginin güzelliğine bak."

"Melya!"

"Ne?"

"Müziği duyuyor musun?"

"Hangi müziği?"

321

"Şu keman sesini!" "Keman mı? Hayır." "Affedersin..."

Onları yolun ortasında öylece bırakıp aceleyle sağa doğru yöneldi.

"Bu Karaman mı yoksa onun arkadaşı mı?" diye sordu Pari-ano'ya arkadaşı.

"O. Hiç tanışmamış mıydın kendisiyle daha önce?" "Onun büyüğü olduğu söylüyorlar." "Saçmalık! Kim uyduruyor bunları?"

"Kim mi uyduruyor? Ee, yani hiçbir şey duymamış olamazsın! İzmir çalkalandı. Hem ilk hem de ikinci kocasının başını, onun yediğini söylüyorlar."

Kemanın sesi çok net duyulmaya başlamıştı. Yolun aşağısından geliyordu ses.

Yolun sonunda küçük bir kız çocuğı oturuyordu. Artık el-divensiz dolaşmayan Katına Hanım eldivenlerini çıkartıp pahalı ipekten mendiliyle ağlayan kızın burnunu sildi. "Adın ne senin?" diye sordu küçük kıza. Cevap vermemişti kız. Dizlerinin üstüne çökerek kızın önüne oturdu.

"Niçin ağlıyorsun?" Cevap yoktu.

"Nerelisin?" diye tekrar sordu. Küçük kız, onun gözlerinin içine baktı. Minyon yapılı yüzü kir içindeydi. Melek gibiydi. Kız elini kaldırıp, parmağıyla, Katina'nın göğsünün üstündeki düğmelerin arasından parıldayan haçı işaret etmişti.

"Aa, o mu? Haçım benim. Görmek ister misin?" diye sordu, Katına. Ve küçük haçı dışarıya doğru çekti. Çocuk, kırılı elini koynuna sokup bir muska çıkarmış ve onu hemen ağzına atmıştı. Muska kırmızı bir ipliğe bağlanmıştı. Akli karışan İzmir'in Ha-nım'ı ayağı kalktı, çocuk eteklerine asılıyordu. Son zamanlarda bir sürü çocuk evsiz barksız, anasız babasız kalmıştı İzmir'deki olaylar yüzünden.

Bu sefer Türkçe olarak, "Nerede oturuyorsun?" diye sormuştu kıza. Ufaklık elini kaldırarak Yahudi mahallelerini işaret etmişti. "Evine gidelim."

322

Uzun süre yürüdüler. Mahallenin sınırından girer girmez, yaşlı Yahudilerin, üzerlerindeki uzun cüppeleri ve bellerine bağladıkları

kalın urganlarıyla yürüdüğünü gördü. Hanım'ı uzaktan gördüklerinde, küfür üstüne küfür ederek "Tu tu tu" diyorlardı. Köşedeki, her tarafından içeriye toz toprağın girdiğı virane, çocuğun eviydi.

Anne evde değildi. Bahçesinde üç yaşlının oturduğu evde kalan bir sürü kişi vardı. Her odada bir aile.

Katina,

"Kimin bu çocuk?" diye sordu.

Oradakiler, "Yahudilerin" diye cevaplamışlardı onu.

"Annesi var mı?"

"Onun annesi toprak. Bulduk biz onu."

Katina, bu yabancı evin içine girdi. Sürahiye alarak, bir tabağı suyla doldurdu. Çocuğı oturtarak, ona parmağıyla suyu gösterdi. Ufak kız gözlerini kırpmadan bakıyordu suya. Ondan sonra da dönüp Katina'ya bakmıştı.

Yanılıyor da olabilirim, kırmızı iplik, sadece basit bir kırmızı iplik de olabilir, diye düşündü.

Etrafına şöylece bir göz attı. Ne sefalet! Kapıya yöneldi, çıkmak için ilerledi.

"Anne, ekmek" dedi çocuk.

Katina, evin bahçesinde oturan yaşlılara döndü.

"Çocuk ekmek istedi. Karnı aç. Yiyecek bir şeyleriniz var diler.

Çocuk hiçbir şey istemedi, o çocuk konuşmuyor, dilsiz" de- Katina başını salladı çocuğa. Konuşmadan, zihniyle ona, "Ekmek mi istiyorsun?" diye sordu.

"Ekmek."

Sana tatlı da vermem için benimle beraber eve gelmek ister ?" misin?"

Küçük kızın, gözlerinin içi parlamış, pis dişlerini ortaya çıkaran bir gülücük atmıştı.

Kapıya doğru ilk o koşmuş ve Katina'yı kapıdan dışarıya doğru çekmişti.

Katina, onu çarşının içinden geçirip bir pastaneye götürmüştü. Bir masaya oturdular. Küçük kız tatlılara baktıktan sonra minicik suratını Katina'ya doğru çevirmişti.

323

"Ayva, dondurma, lokum."

"Bir ayva tatlısı, bir dondurma, bir de lokum" diyerek Kati-na sipariş verdi.

"Hangi dondurmadan arzu ederdiniz?"

Katina gözlerini ufaklığın gözlerine çevirdi.

"Damlasakızlı."

"Damlasakızlı" diye seslendi Katina.

Kızın, "Damlasakızlı değil, tarçınlı" dediğini duyunca, o da garsona tekrar seslenerek, "Damlasakızlı değil, tarçınlı" dedi.

Küçük kız, tek kaşıkla üç tabaktan birden yiyordu. Öyle sabırsızca ve iştahla yiyordu ki, sokağın tozu toprağı bulaşmış entarisine şuruplar damlıyordu. Kafasını tatlılardan kaldırıp, vakur görünümlü bir Levanten hanımla bir beyefendinin oturduğu yan masaya gözlerini dikmişti. Ardından, yüzünde bir serzeniş ifadesiyle her an ağlamaya hazır bir halde, tekrar Katma'ya baktı. Dudakları titriyordu.

Bu sessiz konuşmaya alışmaya başlayan Katina, ona, "Ne oldu bebeğim?" diye sordu.

"O! O kadın pis, 'Noel cini' dedi bana."

Kadın ağzını açıp da konuşmamış, sadece kıza bakmıştı. Katina, ona dönerek sinirli bir tavırla,

"Cin falan değil madam, sadece küçük bir çocuk" deyince, kadının beti benzi atmıştı.

Geveleyerek, "Çok affedersiniz, istemeden..." dedi.

Katina, kadının gerçekten öyle düşündüğünü böylece anlamış oldu. Tatlıların parasını ödedikten sonra çocukla dışarı çıktı. Dışarı çıkar çıkmaz, karnı şişen küçük kız geçirmişti.

Kızın gözlerinin içine baktı Katina.

"Bana, adının ne olduğunu söyleyecek misin?" Birkaç saniyeliğine düşünmek için durduktan sonra, kararlı bir şekilde küçük kıza,

"Bana, anne de, anne" dedi. "Benim adım yok" dedi ufaklık. "Başka kimlerle konuşuyorsun?" diye sordu Katina. Çocuk şimdi cevaplamıyordu. Başını önüne eğmişti. Dükkanlara doğru yürüdüler. Bu hallerini gören olsa, çok gülerdi; süslü hanımefendi, dökülen ufaklık.

Karaman'la evlenmeden önce Attarti Ana, ona açtığı iskambil falında, iki tane doğuracaksın ama üç tane çocuğun olacak demişti. "Yoksd?" diye düşünerek, gözlerini bir vitrine dikmiş öylece duran çocuğa bakmıştı Katina. O zamanlar an-

324

lamamıştı neler olduğunu ve hiç araştırmadan kabullenmişti onu.

Vitrin, birçoğu kurmalı oyuncaklarla doluydu. Yakalı elbiseleri olan oyuncak bebekler, oyuncak bebekler için tahtadan, tekerlekli bebek arabaları, raylar; ve şimendiferleriyle trenler, müzik kutuları ve toplar vardı. Çocuk, onun elini bırakıp vitrine doğru koştu. Nefesiyle buğuladığı cama yasladı yanığını. Mağaza sahibi, bir hışımla dışarı çıkarak bağırırdı.

"Hoşt, hoşt, pis velet."

Katina'nın da o tarafa doğru yaklaştığını görünce, hanımefendinin geçebilmesi için yol açılsın diye bir de çocuğa tekme savurunca, çocuk Katina'nın kucığına atılmıştı. Beraberce içeriye girip tüm aksesuarlarıyla oyuncak bir bebek satın aldılar. Bebek için araba, bebeğin üstünü örtmek için de, özel yapılmış örgü bir şal almışlardı. Ufaklık şimdi, tıpkı diğer çocuklar gibi, mutlu görünüyordu. Para çıkarmak için çantasını açmıştı ki, birden yine küçüğün, yüzünün asılıp, ağlamaklı bir halde bebeği ve arabayı ittiğini görmüştü.

"Bu sefer bu adam ne dedi sana?"

"Pis orospu Karaman!"

"Ağlama, bu sözü bana dedi."

Çocuk sakinleşip oyuncakları geri almıştı. Çarşıya çıkıp, elbiseler, ceketler, bağcıklı ayakkabılar aldılar.

"Anne, sen de bırakmayacaksın beni değil mi?" diye sordu.1 O anda, istem dışı olarak, durup "Şimdi ne olacak? Ne yapacağım?" diye düşünmüştü. Gözünün önüne, sokaklardaki evsiz barksız kedi yavruları gelmişti.

"Yok. Bırakmayacağım seni."

Ve bu sefer bunu yüksek sesle söylemişti.

Mağazaları dolaşıp, saçları için kurdeleler, beline bağlamak için fiyonklar, onlara uygun şapkalar, külotlar, iç çamaşırları aldılar.

"Pis orospu Karaman" yerini, "fakir mahallerden gelen pislik", "fahişe" ya da "köylü sürtük"e bırakmıştı. İzmir'in bu sınıfı onun Siryo'yla evliliğini bir türlü kabul etmemişti.

Katina, çocuğu alıp doğru Komutan Ali Bey'e götürdü. Yolda oyuncak bebeğe Yasemin, ona da Eleni ismini verdiler.

Uzun bir süre, kapının önünde içeriye alınmayı beklemişlerdi; çünkü içeride kendi sıkıntılarını anlatan başpiskopos vardı. Onları kabul etmek için odasından dışarı çıktığı zaman Ali, ço-
325

cuğa merakla bakmıştı. Katina, ona gerekli açıklamaları yaptı.

Katina'ya, çocuğun onun koruması altında olduğunu belirten bir sertifika hazırlattı.

Oradan ayrılırken küçük Eleni, "Anne o baba mıydı?" diye sordu.

"Hayır. O iyi insan, senin benimle gelebileceğini söyledi."

"Anne! O sadece seni seviyor."

Katina konuşmadı. Komutanlığın olduğu meydandan karşıya geçerek evin yolunu tuttular.

"Gördün mü bak! Asla başına nelerin geleceğini bilemiyorsun.

Gezmek için çıkmıştım dışarı, bir çocukla dönüyorum."

O günün tüm öğleden sonrasını, küçük Eleni'nin saçlarını temizlemek ve buklelerini çözmekle geçirdiler. Dikenler, pislik, toprak çıkıyordu saçlarından. Akşam yemek masasına, Eleni için bir servis daha konmuştu ama Elenicik kendi kendine kalkmış, mutfakta, bir köşeye gidip oturmuştu.

Yemekten sonra Siryo, "Katina bu çocuk gökten zembille inmedi ya! Onu tutabileceğinden pek emin değılim. İyi düşün" de-di.

Katina'nın hareketlerinden, onu aileye dahil etmeye çalıştığını anlamıştı. Olga onu hem yaşça hem de boyca oldukça geçiyordu; ama onlar kendi aralarında anlaşmış ve beraber yeni oyuncak bebekle oynuyorlardı.

"Siryo, bu çocuk hakkında sana söylemem gereken bir şey var."

Siryo ona doğru yaklaştı.

"Seni dinliyorum."

"Biliyorsun, Siryo, bu çocuk..."

Sabırla bekliyordu Siryo.

"Biliyorsun, bu çocuk..."

"Evet?"

"Her neyse, onun gitmesine izin vermeyeceğim. Ona acıyorum."

O anda yanlarına Olga ve Elenicik geldi.

"Mama, Eleniciğın annesi var mı?" diye sordu Olga.

Katina, Siryo'ya baktı.

"Hayır. Ama bulmak için arayacağız!"

"Babası var mı?"

"Sanmıyorum" dedi Katina.

Olga, Eleniciğe doğru döndü.

326

Onu teselli etmek için, "Üzölme, benim de babam yok. Öldü" dedi.

"Aaaa!" dedi ufaklık, başını hayır anlamında sallayarak.

Siryo'ya doğru gidip, anlaşılmaz sesler çıkartarak, "Ba abb baa ba" deyip bir taraftan da onun bağına vuruyordu eliyle.

Elenicik aklından, "İşte senin baban, bana yalan söylüyorsun. Ölen başkası" diye haykırıyordu.

Herhangi bir sağlık sorununun olup olmadığını anlamak için Eleniciği baştan ayağa muayene eden doktorun kliniğinden çıktıktan sonra, Katina onu da alıp Attarti Ana'nın mahallesine gitti.

Karamanların adamları, Yahudi Mahallesi'nin tamamını altüst etmişti. Ama kimse çocuk hakkında hiçbir şey bilmiyordu.

Kadınlardan biri, onu bebekken bulduklarını, o da ötekilerle beraber büyüsün diye diğerylerinin yanına koyduklarını söylemişti. Yüzünde yara izi olan yaşlı bir adamsa, "İsare" diye bir isimden bahsediyordu ama o da emin değildi. Bu kadar çok öksüz varken, kim bunlarla ilgileniyordu ki?

"Anne, ne yapayım?" diye Attarti Ana'ya sordu.

Attarti Ana ufaklığa baktı. Kollarını açarak çocuğı kucağına aldı.

"Buna sen karar vereceksin. Artık bir annesin sen de. Anne ruhuna sahipsin. Kalbin ne diyorsa, onu yap."

"Anne, çocuk iyileşecek mi? Konuşabilecek mi?"

Attarti Ana ona cevap vermemiştii ama bu soruyu sormasına da sevinmişti.

"Anne, çocuk kimin?"

"Senin" diye cevapladı Attarti Ana.

Zamanla Elenicik, çok güzel bir kız olmuştu. Konuşmayan bir güzel. Havalı, parlak kestane rengi bukleleri vardı. Minyon, sanki elle çizilmiş gibi vücudu sevimli yüzünü tamamlıyordu. Katina endişeyle, onun kendisinden başka iletişim kurup konuşabileceğı birini arıyordu. Tek başına ona okuma yazma öğretmişti. Odada yalnız kaldıkları zaman, gecenin sessizliğinde bir tek o, ona masallar anlatırdı.

Ancak çocuk, başka biriyle iletişim kurmak istemiyordu. Ol-ga'yla aralarında tuhaf bir yakınlık vardı ama Katina onunla konulmadığına emindi.

327

Salı gününün sabahı Katina Hamm'ın Kız Okulu'na gitmesi gerekiyordu. Birçok kez bu gibi durumlarda, kendisi zeytinyağı satışlarıyla rahatsız edilmeden ilgilenebilsin diye yerine Pari'yi gönderirdi. Pari, ne kadar önemli biri olduğunu ispatlamıştı. Her boşluğu dolduran bir joker gibiydi. Arkadaştan yardımcıya, yardımcıdan da vazgeçilmeze dönüşmüştü.

Evle ilgili ne olursa olsun Katina, "Pari'ye, Pari'ye" diyordu. Bu yüzden de mecburen Pari her gün o evdeydi.

Tam evden çıkacaktı ki, bir papaz çocuğı, "İzmir Katedra-li'nin başrahibi, Karaman Bey'i görmek istiyor" diye haber getirmişti. Pari, "Rahibe de ki, Karaman Bey burada yok, yurtdışında" dedi. Çocuk arkasını dönmüş gidecekti ki, Katina seslendi, "Geleceğini söyleyin rahibe" dedi.

"Peki" dedi çocuk.

Pari, Katina'ya şaşkınlıkla baktı.

"Şapkayı ver bana" dedi Katina.

Daha çok sessizliğin egemen olduğı Kutsal Katedral'in bahçesi uzaktan bile din kokuyordu, insana huşu veren, yıllanmış fakat sahibinin zerre kadar değer vermediğı mobilyalar vardı. Katina, o hep koruduğı tavırla, piskoposun önünde diz çöktü.

"Karamanları görmek istemişsiniz" dedi.

Kızlar, dışarıda arabada bekliyorlardı. Buradan sonraki durakları Kız Okulu olacaktı. Olga limonlu şekerlerden yiyor, el-diveniyile temizlediğı cama burnunu yapıştırarak lekeler yapıyordu. Elenicik, dümdüz karşıya bakıyordu. Aniden gelen ve geldiğı gibi geçen baş ağırları yüzünden bir iki kez alnını ovuşturmuş-tu. Yavaşça arabanın kapısını açıp, taş döşeli yere indi.

Annesiyle beraber olan o sakallı yüz... Kara sakallar, geniş alın, açık renkli gözler...

Mam... ma... ma, diye aklından geçirdi.

Yavaşça, binanın girişine doğru ilerledi ve merdivenleri çıktı. Hiçbir tarafta yaşam belirtisi yoktu. Holde kararlı bir şekilde ilerledi ve o büyük kapıyı açtı. Piskopos ve Karaman Hanım başlarını ona doğru çevirdiler. İzmir Piskoposu, çocuğun o me-leksi haline bakarak gülümsedi.

"Ne kadar sevimli bir kız çocuğı bu!"

Katina kendini tuhaf hissetti. Elenicik, piskoposa bakarak, Katina'nın yanına gidip eteğini tuttu.

328

"Adın ne senin?" diye sordu piskopos. Sessizlik.

"Maalesef konuşamıyor" dedi Katina, saygıdeğer piskoposa.

Katina, küçük Eleni'nin başını piskoposa doğru çevirip, gözlerinin içine baktığını gördüğü zaman, piskoposa sanki, "Benim adım Eleni, seninki ne? Sen nesen?" dediğini duymuştu.

Piskopos, gülümsemiş ve gözlerinin kenarındaki kırışıklıklar belirginleşmişti.

"Ben çobanım" diye cevapladı piskopos, hiç konuşmadan. "Ve benim sürüm, kötü insanlar tarafından eziyet görüyor." "Bunun için mi öleceksin?"

"Bunun için" diye cevap verirken ona, bir ürperti hissetmişti piskopos.

Katina hiç konuşmadan, bu kısa cümlelerden oluşan diyalogu takip ediyordu. Piskopos da Elenicik'i.

Katina ve Elenicik oradan ayrıldıktan sonra başpiskopos birkaç dakika, kıpırdamadan olduğu yerde kalakalmıştı. Dönüp İsa'nın olduğu ikona baktı. Yüreğinin derinlerinde Yüce olanın, o eşsiz adaletini hissetmişti.

"Senin gücünü, senin yarattığın bu doğanın yüceliğini, günün birinde senin yarattığın her yarattığın da sahip olacağı o mükemmelliği hissetmeydi uzun zaman olmuştu. İkonun ve senin altında" dedi ve bu sefer çok derinlerden hissederek istavroz çıkardı piskopos.

Avluda, ahırların yanındaki duvarı Sakız Adası yasemini sarmıştı. Kurumuş yapraklarının arasında tazeleri yeşeriyordu. Altına, Olga'nın kırılmış birkaç oyuncağını gömmüştü Elenicik.

Aşçı, bir leğen dolusu sabun artığını eritmek için bir deliğe boşaltırken, "Bu çocuğun bir şeyleri gömme hastalığı var" diye kendi kendine düşünüyordu.

Onu karşısına alıp saatlerce konuşmadan ona bakması tuhafına gidiyordu. Aşçı da ona bakardı hiç konuşmadan. Bir gün, aşçı tatlı yapıyordu. Elenicik de tatlıya deli oluyordu.

Hangi tatlıyı yapacağını düşünüyordu aşçı; "Şimdi, yufkamız var, şöyle yoğun bir krema yapıp, sütlü börek mi yapsam?"

Elenicik, aşçının arkasından önlüğünü çekiştirerek kafasını salladı.

"Hayır."

Öksüze acıyan aşçı dönüp, "Ne istiyorsun hanımım?" diye sordu. Onu sokaklardan toplayan hanımefendi sağ olsun diyor-

329

du. Ama tıpkı diğer hanımefendilerin yaptığı gibi o da bunu çiftliğe bırakmalıydı. Evin içine değil! Bu durum aşçı için devrim gibi bir şey demekti.

Dışarıdan, Bey evini parmaklıkların arkasından görmeye gelen fakir çocukların yaptığı gürültü geliyordu.

Olga'nın o saatte matmazelle, Fransızca dersi vardı. La table, le train, le matin.

Eleni oklavayı, sonra da elini daldırdığı çuvaldan bir avuç bademi alıp, aşçıya getirdi. Hepsini tezgâhın üstüne dizdi.

"Baklava mı? Baklava mı istiyorsun?" diye sorunca aşçı, Ele-nicik, başını beş kez büyük bir neşeyle aşağı yukarı sallamıştı.

"Ooo! Kim oturup badem kıracak şimdi! Bütün bir gecemizi alır onları kırmak. Başka bir gün sana baklava yaparım. Bugün sütlü börek olsun."

Bir süre iyice düşünmek için kıpırdamadan durmuştu Eleni-cik. Sonra da kaşlarını çatıp dudaklarını büzüştürmüştü. Aşçı ona aldırmayarak, tepsiyi yağlamak için göz kararı aldığı tereyağını tavaya koydu. Mis gibi kavrulmuş taze tereyağının kokusu sardı her yanı.

Mutfağın kapısından içeriye giren Fikya, tek kelime bile etmeden, tezgâhtaki bademleri ve havan tokmağını alıp ellerini ovuşturarak, bademleri kırmaya başladı. Diğer kapıdansa elinde bir taşla arabacı içeriye girdi. Doğruca çuvala gidip bir önlük dolusu badem aldı ve hiç konuşmadan Fikya'nın yanına oturup kendinden emin bir şekilde o da bademleri kırmaya başladı. Ele-nicik aşçıya gülücük attı. "Aaaa? Ag..bl.b..."

Yaşlı adam ve özörlü çocuk hiç konuşmadan bademleri kırıyordu. Kabuklarından bir dağ, içinden de bir tepecik yapmış olmalarına rağmen hâlâ devam ediyorlardı kırmaya. Çuvaldaki bademler bitmiş

ama onlar sanki daha varmış gibi ellerini aşağı yukarı sallayıp duruyorlardı.

Bunca saatir şaşkınlıkla onları izleyen aşçı kadın, birdenbire eliyle göğsünü tutarak bir çığlık attı. Elenicik, donup kalmıştı. "Mutfağa insanlar girmiş, biri hanımefendiyi ve Pari'yi çağırсын" diye birilerini göndermişti.

Sabahlığıyla mutfağa giren Katina, olanları görünce Eleni'ye döndü. "Durdur onları" dedi.

330

Elenicik, onları nasıl durdurabileceğini bilmiyordu. O anda onu ilgilendiren tek şey baklavaydı. Katina, onları omuzlarından tutup sarstı. Yine devam ediyorlardı. Yüzlerine su fırlattılar. Yine devam. Katina, tekrar Eleni'ye döndü ve gözlerini onun gözlerinin içine dikti. "Söyle onlara. Yeter."

Onlara dönüp, "Yeter" deyince birdenbire durdular.

Eleni'nin isteğı gerçekleşmişti. Baklava tepsisine şerbeti dökülür dökülmez, henüz sıcakken bütün bir tepsiyi almış, kendine yuva yaptığı yaseminin altına oturup hepsini tek başına yiyip tadını çıkarmıştı. Çok fazla baklava yediğı için de sabaha kadar küsmüştü. Katina onunla beraber, şişmiş olan karnını ovalayarak sabahlamıştı. Şerbetoğlu Ailesi'nin düştüğü durum...

Köşesinde Şerbetoğlu Ailesi'nin tütüncü dükkânının olduğu Çemeci Sokağı'na ayak basmayalı tam altı yıl olmuştu. Ve bir gün yolu oraya düşünce, bir zamanlar dükkânın tam karşısındaki köşede durup ona işmar eden âşığının dikildiğı yerde durdu. Tütünler her zamanki gibi, yirmi beşer okkalık dört paket halinde gemiyle gönderilmek üzere, yüklenmeye hazır yığılmışlardı. Ama hiçbir şey eskisi gibi değildi; sanki ruhsuz, cansız ve soluk gibiydi. Şerbetoğlu, yeni damadını dükkânın başına geçirmişti. Sofiya'nınkini değil, öteki kızının kocasını. Onu da, kendi yaşlılarından biriyle evlendirmişlerdi. Okumuş, kültürlü çocuktu ama iş için yetersizdi. İşler ters gidiyordu. iflas ediyordu. Katina, bir ara Nina Hanım'da ahi olduğu için, annesinin bu durumdan sorumlu olabileceğinden şüphelenmişti.

Onu hep, mehtap ışığında, mezarlıktan aldığı topraklarla büyüler yapıp defterinden bir şeyler okurken yakalıyordu.

"Kapıya sürgüyü tak, ayakkabılarını giyin, köprüye git ay kaybolur kaybolmaz. Akşamdan, dışı kuş meydana çıkar çıkmaz toplanmış, mezarlığa gömülü iki tahta parçası var. Onları alırken seni kimse görmesin. Onları, kırk düğümlü iple ortalarından birleştir. Bir düğüm ve bir siyah kediden aldığın kıldan koy. Ve her düğümde, 'Onu eritesin diye seni bağlıyorum. Düşmanımın kapısına ölüm getir' dedikten sonra içinden üç kez, 'Seni ben çağırıyorum. Beni dinle. Bana itaat et. O kadını erit' de. Ve

331

felaket gelecektir. Oç almak isteyen kötü ruhlar senin için çalışmaya başlarlar. Ölünün gözlerini izleyerek, ölüm dairesi çizerler. Oradan gitmez ve evin içine girerler. Kötülük isterler. Ve sonunda da felaket gelir."

Eftalya'nın inadı tuttuğu zaman hep böyleydi; içten pazarlıklı ve sinsî. Hatta bir gece onu, elinde toprakla dükkânın etrafında dolaşırken görmüştü.

Artık Şerbetoğlu Ailesi'nin dükkânı felakete uğramış gibi görünüyordu. Katina arkasını dönerek, oradan geçmesinin asıl nedeni için yoluna devam etti. Birkaç sokak ileride, onlar için çalışan Yeni Çarşı'daki incircilerin mahsullerine kurt dadanmış-tı. Incirlerin iyilerini, kurtlu olanlardan ayırıyorlardı. Eftalya'ya, incirlerin ilaçlanması için su hazırlaması söylenmişti. Hem de Nene Eleni'nin mucizeler yaratan, ağaçların üstündeki kurtçukları daha fazla ilerlemeden yok eden ve sadece ana kızın bildiği bu sudan, bolca yapması söylenmişti, izmir'deki diğer incircile-re bu ilacın tarifini vermiyor, ana kız bunu sır olarak saklıyordu. Kurtçuk her tarafı kırıp geçiriyordu.

O sıralar, tütünlerin ve incirlerin toplanmasına az kalmıştı. Her şey yolunda gidiyordu. Sağ olasıca Eleni'nin hava alması için Katina onu meyve bahçelerinin olduğu araziye götürmüştü. Zeytin ağaçlarının arasından Elenicik Olga'yı incir ağaçlarına doğru sürüklemişti. Olga

da, incir ağacının griye çalan, yumuşak ve düz gövdesine tırmanmak daha kolay olduğu için onu kırmamış, memnuniyetle peşinden gitmişti. En tepedeki dala tırmanarak çıkıp oturur, uzaklara bakarlardı. Elenicik, ardı ardına koparıp incir yiyordu. Tatlılara karşı zaafı vardı bu çocuğun. Eline aldığı ilk inciri açıyor, içinde kurt! ikincisini açıyor, yine kurt! Bu durum çok nadir görülen bir şey değildi. Kuşlar tarafından gagalanan incirler sonradan kurtlanırlardı; ama hepsi değil. Başka bir incir ağacına gitmişlerdi. O da aynı haldeydi. Durumu gören Katina, incir ağaçlarının birinden diğerine mekik dokumaya başladı. En sonunda arabaya binip başkalarının incirlerini görmeye gittiler. Onlara da kurt dadanmıştı. Yağmurlar! Yavaş yavaş yağın yağmurlar, incirlerin çürümesine sebep olmuştu. Vay anam! Ne var ki, incirlerin hepsi aynı anda olgunlaşmıyordu. Daha küçük olanların olgunlaşmalarına biraz zaman vardı. Kurtçuklar yavruladıkları zaman yavrula-doğdukları incirde bırakıyorlardı. En azından henüz ham rı.

olanlar, mutlaka kurtarılmalıydı.

332

Arabayla sahildeki bütün incirlikleri gezmiş ve hepsinde kurtçuk bulmuşlardı.

Sonraki günlerde incir tüccarlarını bir endişe sarmıştı. incir ağaçlarını kendi hallerine bırakıp Allah'a havale etmiş ve sadece eylül ayında olmuş incirleri toplamak için ağaçların yanına gitmişlerdi. Ağaçları görmeye gittikleri zaman da, eğer iyi mahsul yoksa, küfrü basıyorlardı ağaçlara. "Hay lanet olasıca!" incirleri ilaçlamaya ve dualar edip yalvarmaya başladılar. İşin uzmanlarına ve görmüş geçirmiş yaşlılara danışmışlardı. Maşallah, her şeyi biliyorlardı! Yaşlılar, ağaçların daha da beter zarar görmesine ve incir kabuklarının bozulmasına sebep oldular; uyguladıkları çeşitli tedavi yöntemleriyle. Kabuğuyla beraber yenen incirler sanki kurumuştü. Bozuk olanların yanında kurtsuz, büyüme şansı olan sağlamlar da zarar görmüştü.

Akşamüstü, kulüpte toplanan incir tüccarları birbirlerine dertlerini anlatıyor ve çözüm yolları arıyorlardı. Mutsuz biri, kendisinininki gibi bir derdi olanı bulup tek başına olmadığını düşünerek teselli olacağından, birbirlerine dert yanıp kaderlerine ağlıyor, bir yandan da birbirlerine destek oluyorlardı. Geceleri hepsi, nasılsa bir tek bizde değil bu dert diye teselli bularak yataklarına uzanıyordu. Oysaki kurtçuk, her şeye rağmen zarar vermeye ve yok etmeye devam ediyordu.

Sabahleyin üç ton incir atmak zorunda kalan bir tüccara Katina, "Evet Steni Bey. Büyük bir felaket bu başımıza gelen" diyerek dert yanıyordu.

"Büyük felaket! Steni Beyciğim!"

O anda yakınında olan Siryo, konuşulanları duymuş ve tepesi atmıştı. Onu kolundan tutarak, bir kenara çekti.

"Ne felaketi Katina? Sen bana, incirleri toplatmaya başladım demedin mi?"

"Dedim."

"Çürük incirleri mi topluyorsunuz?"

Ah şu erkekler! Çürük olan sizin kafanız!

"Sen ne diyorsun Siryo? Sence ben, çürük incir yer miyim?"

"Eee, sağlamlarını nereden buldun?"

"Bizim ağaçlar sağlam incir verdiler."

"Ama."

"Akşam sana açıklarım."

"Şimdi açıkla."

333

"Ağaçları ilaçladım Siryo. Bazı bilim adamlarının, Fransa'dan bana gönderdikleri bir ilaçla ilaçladım."

İçi rahatlamıştı Siryo'nun. Nereden aklına gelsin ki, o Fransız bilim adamlarının sadece Eftalya'dan ibaret olduğu! "Hangi ilaçtı o?"

"Fransız."

Siryo'nun içi daha da rahatlamıştı ama hâlâ aklını kurcalayan şeyler vardı.

"Ama başkaları da İsviçre'den ilaç istemişlerdi." "Görünüşe göre Fransa'nınki daha iyi! Ne soruşturuyorsun ki? Bizim incirler kurtuldu. Sağlam, hem de sapasağlamlar. Ama bunu sadece sen ve ben biliyoruz, anlaştık mı?"

Katina, lafı daha fazla uzatmadan, ötekilerin yanına, bu sefer yüzünde daha da büyük bir keder ifadesiyle geri dönmüştü. İçlerinden biri, "Bozukları ne yapacaksınız?" diye sordu. "Çürüklerin birçoğu zaten döküldü. Ağaçlarda kalanları da biz toplarız."

"Onları satın alıyorum" dedi Katina. Topuzoğlu'yla ilyadi dönüp ona baktılar. "Ne yapmak için satın alacaksın? Kabukları bile bozuk" diye merakla sordular.

"Onları satın almam yetmiyor mu size? Hem siz ne yapacaksınız ki onları sanki?"

"Mecburen toprağa gömeceğiz" dedi Petra. Bu sefer herkes, dönüp Siryo'ya baktı. Ancak Siryo ellerini arkasında birleştirmiş, yüzünde hiçbir ifade olmadan verilecek cevapları bekliyordu.

"Onları gömeceğinize ben satın alayım. Bırakın ağaçta biraz daha olgunlaşsınlar!"

Tüccarlar onu önemsemediler.

"Size öylesine veriyoruz. Para istemiyoruz, Karaman Hanım! Bizi, çukur kazmaktan da kurtarmış olursunuz hem!"

Katina, ertesi günün sabahı hiç vakit kaybetmeden, annesinin evine gitti.

"Anne, Nene Eleni'nin yaptığı incir reçelini hatırlıyor mu-sun:

"Hatırlıyorum."

"Parmaklarımızı nasıl yaladığımızı da hatırlıyor musun?"

"Hatırlıyorum."

"Diyorum ki, şimdi bütün Fransa parmaklarını yalasın!"

334

"Nenenin reçeliyle mi? Niye, Fransa'da tatlı yok mu? Nenenin reçelini mi bekliyorlar sanki!" Ticari bakımdan bu kadar büyük genişlemeyi asla düşünmemişti. Yolculukları sevmezdi. En uzak

Bornova'ya kadar gitmişti; o da bin bir zorlukla. Katina, farklı bir açıdan onu ikna etmeyi denerdi.

"Dün kulüpte duyduklarına göre, Şerbetoğlu Ailesi'nin paraya ihtiyacı varmış. Çok fazla müşteri kaybettikleri için de, kimse onlara borç para vermiyormuş. Tütünleri pahalıya satıyorlarmış. Yani iflasın eşiğine gelmişler anne!"

Eftalya'nın sevinçten yüzü parlamış, bu sohbetin devamı için ona dönmüştü.

"Sen ve ben, incirlerden kazanacağımız parayla onları gizlice satın alacağız."

Eftalya tek kelime dahi etmeden, oturduğu yerden ayağa kalkarak yatağına gitti. Döşəğinin altında sakladığı tariflerin yazılı olduğu defteri çıkarıp masanın üstüne koydu ve sayfaları çevirmeye başladı. Sayfanın birinde durdu. incir reçeli. incir tatlısı.

"Bir okka incir için bir okka şeker."

Başını defterden kaldırarak, "Kaç okkalık incirden yapacağız?" diye sordu Eftalya.

"Bin beş yüz okkadan."

Katina bu rakamı kafadan atmıştı.

Eftalya, bu işin, onun için biraz fazla abartılı olduğu kanaatiyle, tekrar durup bir anlığına düşündü.

"Ne diye istiyorsun yeni bir sermayeyi? Kocandan iste, versin."

"Anne, onları kendi biriktirdiğim parayla satın almak istiyorum; başka bir adamınkiyle değil."

Aynı gün işe koyuldular. Zannettiklerinden de zor bir işti ama üstesinden gelmeyi başardılar. ilk parti incir, bir tondu.

Karamanların çarşı içindeki en büyük ve en geniş yeri olan incir dükkânını boşaltıp içine birkaç tane tezgâh koydular. incirin zarar görmüş kabuğunu özenle soymaları için birkaç kız işe aldılar.

incirleri, kabuklarını soyduktan sonra içini kontrol etmek için iki yana açıp ağır ateşte kaynayan kazanların içine atıyorlardı. Fula, kazan denetleyicisi olarak yardım ediyordu. Oldukça pahalıya mal olan kazanların parasını hiç hesaba katmamışlardı. Bir o kadar da,

ağaçların ilaçlanması, incirlerin toplatılması ve İzmir çevresindeki bahçelerden yük arabalarına yük-

335

letilmesi tutmuştu. Ancak Türkler, Şerbetoğlu Ailesi'nin tekrar ticarete geri döndüğü haberini yayınca birçoğu onlar için bedavaya çalışmaya gitmişti. Her gün küfeler dolusu incir geliyordu.

O günlerde, İzmir'e gelmek için yola çıktığını bildiren bir mektup yazmıştı Leydi. Eylül ayı, Efes'te tatil yapmak için en güzel aydı. Nasıl da özlemişti onları! How is Lady Eftalia?

Leydi Eftalya şimdi reşel kaynatmakla meşguldü. Büyük tokmakları ve granajları olan özel yapım kazanları iki Türk çeviriyordu. Çünkü incirin, şeker emdiği zaman şekerlenmemesi için karışımın sürekli karıştırılması gerekiyordu ve bunun için de kuvvetli kollar lazımdı. Şekerlerle de başları beladaydı. Ka-tina, İstanbul'a gönderilmek üzere kocaman bir parti malın yüklendiği gemiyi geri çevirmek zorunda kalmıştı. Ulaştıkları ilk limanda onlara, geri dönmeleri için haber yollamıştı. Çünkü, şeker yetmiyor ve dışarıdan satın almak da onlara pahalıya geliyordu.

Leydi daha ayağının tozuyla İzmir'e varır varmaz, "Bırak şiiri miiri, gel de bir el at. Görmüyor musun, işten boğuluyoruz be?" dedi Eftalya. Tabii ki, ciddi değildi söylediklerinde. Şaka olsun diye gülererek söylemişti ama reşelleri İngiltere'ye götürüp, orada tanıtan da Leydi olmuştu. Ortak oldular.

Sanki aynı köydenmişçesine, Eftalya ve Leydi her karşılaşmalarında kucaklaşıp öpüşüyor, birbirlerine sevinç gösterileri yapıyorlardı. İlk ziyareti tabii ki reşellerin üretim mahallineydi. Adres Eftalya ve ortakları. Yeni Çarp. Leydi ilk başta, temizlenmiş onca incirden çıkan çürük kabukların kokusuyla yüzünü buruşturmuş ama reşelden bir kaşık alınca da gözleri parlamıştı.

"Hayır, Frans Katin! Hayır Frans, bu marmelat İngiltere gelmeli. İngiliz çay ve bu, super!"

Leydi, İngiltere'de reşeli küçük kavanozlara koyup kendi zevkine göre süslemekte ısrar ettiği için, reşel çabucak büyük varillere

dolduruldu. Zevkliydi. Hem böylece biz de paketleme sıkıntısından kurtulmuştuk. Efes'e adımını bile atmadı. Kendini hemen işe vermişti. Eftalya'yla beraber sabahtan akşama kadar çalışıyorlardı. Şiirleriyle dolması gereken defterlerinin sayfaları, şimdi şişe ve kurdele çizimleriyle dolmuştu.

336

Leydi için, "Bu yüzden ondan hoşlanıyorum. Düzenli. Aklında her şeyin bir düzeni var. İyi yerlere gelecek" diyordu Eftalya, Fula'ya. İngiltere'ye gönderilen ilk parti reçeller, bir güzel salonlara satıldı. Eğer salonlar isterse, o malı hiç şaşmaz tüccarlar da isterdi. Böylece büyük siparişler gelmeye başlamıştı. Leydi, işini iyi yapmıştı. Ürünün değerini düşürmemiş, gayet iyi bir pazarlama stratejisiyle reçelleri piyasaya sürmüştü. Bağrsakları, av hayvanları, sülünler ve pudinglerle kabız olan leydilerin hepsi, Eftalya'nın incir reçeli sayesinde her gün kakalarını yapmaya başlamış ve rahatlayıp huzura kavuşmuşlardı.

Kendi aralarında birbirlerine incir reçelini övüp duruyorlardı.

"Bu egzotik meyve çok iyi tatlım. O ne lezzet öyle! Ördekle denediniz mi hiç?"

Ve abartıp bizim incirleri her şeye koymaya başladılar: Tartlara, domuz ve ördekle yapılan yemeklere... Biz kırk yıl düşünsek aklımıza bile gelmezdi. Ama onlar, bu yeni lezzetten çok etkilenmişlerdi. Öyle yiyorlardı onlar. Ne yapalım? Nasıl isterlerse öyle yemek hakları. incirlerin tükenmesine az kalmıştı; ama iyiki Tanrı başka meyveler de yaratmıştı. Yine de en gözde ürünümüz yıllarca incir oldu.

Şerbetoğlu Ailesi'nin soysuzu

Şerbetoğlu Ailesi'nin yeni damadı kadın düşkün olmasının yanı sıra bir de kumarbazdı; hem de büyük oynuyordu. Fazlasıyla el bebek gül bebek yetiştirilmesi sonucunda, soylu bir serseri olup çıkmıştı. Her zaman kolalı gömlekleri, çiçeği, ortadan ayrılarak taranmış saçları ve bol bol parfüm kokan haliyle, tertemizdi. Ömrü boyunca hiç çalışmamıştı; bu yüzden de iş konusunda, kimse nasıl olduğunu bilmezdi. İzmir'de ondan, parlak bir genç diye bahsederlerdi.

Okuması için onu yurtdışına göndermişlerdi. Ama akli, gittiğı zamankinden bir karış daha havada geri dönmüştü. Ancak, onun hakkındaki her türlü şüphenin ortadan kalkmasını sağlayan, saygı uyandıran ve güven veren bir görünüşü vardı. Dışarıdan parlak ve temiz bir kişiliğe sahip gö-

337

rünen bu adam aslında ciğeri beş para etmezinkiydi. Tütün dükkânı onun elinde ancak beş yıl dayanabilmişti. Bu bile, kenarda duran bir miktar birikim sayesinde olmuştu. Bir süre sonra da zaten yavaş yavaş dibe çökmeye başlamıştı.

Baba Şerbetoğlu'nunsa, ona sonsuz güveni vardı. O da kendinde değildi galiba ona tütün dükkânını çeyiz olarak verirken. Bunca yıldır ticaretin içinde olmasına rağmen, onun ne olduğunu anlamamış mıydı? Günün birinde olup bitenlerin farkına varmıştı ama artık çok geçti. Bu genç damat, çok iddialı olduğu, büyük miktarlarda yatırım yapılan işlerin bile batmasına sebep olmuştu.

Baba Şerbetoğlu, o yaştan sonra, her şeye en baştan başlayabilmek için borç para istemeye başlamıştı. Sonunda onu utandıracak bir şekilde, bir Ermeni, Kokaryalı'daki ve rıhtımdaki arazilere ipotek koyma karşılığında, ona borç para vermeyi kabul etmişti. Ancak Nina Hanım, vetosunu kullanmış ve bunu engellemişti.

Ellerinde avuçlarında kalan bazı birikimleriyle geçinmeye başladılar. Kolayca satılabilecek bazı evleri ve arazileri açık artırmayla kelepire satıp, bazı kokulu, iyi tütünleri kapatarak, her şeye yeniden başlamışlardı.

O seneler, tütün ticareti o kadar hareketliydi ki; eskisi gibi çiftçilerin tüccarları ikna etmek için tütünleri getirip göstermelerine gerek yoktu; tüccarlar bitki ürün vermeden, daha yapraklar küçücükken sipariş verip anlaşma yaparak, satın almak zorunda kalıyorlardı ürünü. Yaşlı Şerbetoğlu da bütün varını yoğunlu bu işe yatırmıştı. Artık sabahın altısından itibaren işte tek başınaydı. Sorunları su yüzüne çıkmış, herkes öğrenmişti, izmirliiler, insanın kuyusunu kazmakta çok acımasızdılar. Birçoğu, şe-hirdekilerin en

büyüklerinden olan bu tütün dükkânından bir parça koparıp kâr edebilmek için, sırtlanlar gibi etrafında kol geziyorlardı. Art arda, biri diğlerinden uygunsuz arabuluculuk ve izdivaç teklifleriyle geliyorlardı. Rezillik.

Zar zor, tekrar piyasaya girdiler. Nina Hanım, kocasının dünkü acemi gibi, hayatta kalmak için verdiği savaşı gördükçe, her gün ağlıyordu. Evdeki çalışanları çıkarmışlardı. Hayatında ilk kez, ona dağ gibi görünen işleri yapmış, merdiven ovmuştu. Ev işlerinden anlamadığı için çok daha fazla yoruluyordu. Utü yaparken, çamaşırlara su püskürtmesi gerektiğini bilmediğı için ütüyü helak olana kadar var gücüyle bastırmasına rağmen, kırı-

338

şıklıklar bir türlü gitmiyordu. Daha önce altı kişinin çekip çevirdiğı büyük evde şimdi tek başınaydı. Ama Nina Hanım, öyle kolay pes etmemişti.

Damat, kırgınlıkla evden ayrılmış ve onlar da kızlarını geri almışlardı. Artık üç kişi kalıyorlardı evde.

Tütünleri iyi bir fiyata satmak için bekliyorlardı; ama o yıl her şeyi mahveden yağmurlar yüzünden ticaret, yine altüst olmuştu. Kaliteli tütünün yüzde yetmiş zarar görmüştü. Bu yüzde yetmişlik ürünün içinde, satış anlaşması yapmış olan yaşlı Şerbetoğlu'nun da ürünleri vardı. Elinde avcunda kalan bütün varlığıydı bu. İşte o zaman, çarşıdaki bütün tütün tüccarlarından hatırı sayılır miktarda bozuk tütün satın alan Karaman Hanım ortaya çıkmıştı. Yüksek kaliteliileri ayırmış, tabak için çok kaliteli olanların fiyatını düşürüp malları kârsız vermişti. Tüccarlar ellerinde ne kadar bozuk tütün varsa, ona verip kurtulmuşlardı. "Deli mi bu kadın?" diye her akşam karısına soruyordu Şerbetoğlu, Katina için.

Bir amaç için harekete geçmiş ama sonunda kendi isteğı dışında başka bir yere yönelmişti Katina. O yıllarda kendisine gözü kapalı güvenen ve o zamandan beri sürekli onunla çalışan bir şirketle ilişkilerini sağlamlaştırmıştı.

O zamanlar yaşlı Şerbetoğlu da, tütünlerinin bu şirket tarafından satın alınmasını istemişti; ancak şirket çoktan, çok daha uygun bir fiyata, o yıl sonuna kadar Karaman Hanım'la anlaşmıştı. Bir tütüncünün aracılığıyla, Sıryo Karaman'la görüşmek istediğini bildirmiş; ancak Sıryo Karaman'ın sadece bankalar, filolar ve demiryollarıyla ilgilendiği ve ticaretle ilgili diğer konuların karısı Katina'nın elinde olduğu ve bu konuda onunla görüşmesi gerektiği cevabını almıştı. Ne yapsın? Tütünlerinin satılmasını istediği için gidip onu bulup konuşmaktan başka şansı yoktu. Öyle ya da böyle mutlaka satmalıydı. Kime sorsa, çoktan satmıştı, İzmir'in on milyon okka tütününün neredeyse hepsi Karaman Hanım'ın elindeydi. "Deli mi bu kadın? Elinde kalırsa ne yapacak bu kadar tütünle?" Sonunda, sadece kendisinin saf dışı edildiğini anlamıştı. Nina Hanım, durumdan şüphelenmeye başlamıştı. "Bizi gözüne kestirmiş kahrolasica orospu. Bizi mahvetmek istiyor" diye bağırmıştı. Karaman Hanım'la ilk görüşmeyi, babası tarafından gönderilen tatlı Sofula yapmıştı. Katina, her zaman iyi bir kız olduğu için Sofula'ya kin gütmezdi.

339

Katina, "Sizin tütün dükkânınız neredeyse beş para etmez. Ama babana söyle, yine de ben size hepsi için toplam üç yüz veririm. Dükkâna, tütüne, masalara, hepsi için. Babana söyle, gelsin beni bulsun" demişti Sofula'ya.

Nina Hanım çileden çıkmıştı.

"Kahpe, kahpe! O pis ayağını bizim şerefli işyerimize mi atacak? Asla, yaşadığım sürece asla olmaz! Hayır, buna izin veremem. Hayır. Duyuyor musun?" diye bağıırıyordu.

Boşu boşuna da olsa, önerilen miktarın, dükkânın değerinin çok üstünde olduğuna ikna etmeye çalışmıştı onu yaşlı Şerbet-oğlu. Tütün dükkânının değerinin çok üstündeydi önerilen meblağ. Ve Nina Hanım'dan gizli olarak, tek başına gidip onu bulmaya karar vermişti. Evine gitmişti ama Katina Hanım'm sabahın ilk ışıklarıyla çarşıya gittiğini ve onu orada bulabileceğini öğrenmişti.

Sonraları, Şerbetoğlu Ailesi başka fırtınalı günler de yaşamıştı. O soysuza âşık olan kızları, kocasını terk etmeyi reddediyordu. Her gün olaylar çıkıyor, ona gidip eve dönmesi için yalvanyordu. Tüm bu uğursuzlukların üstüne bir de yaşlı Şer-betoğlu'nun hastalığı tokat gibi inmişti. Sabahları işe gitme sırası, Nina Hanım'a gelmişti. Öğleden sonralarıysa hastaneye koşturuyordu. Eğer bir şey kötü giderse, gerisi çorap söküğü gibi gelmeye başlar. Başlarına gelecek bir felaket daha vardı. En son darbeyi de damatları, kumarda kaybettikleriyle indirmişti. Sanki yarım kalan işini bitirebilsin diye bin bir zorlukla geri dönmesi için ikna etmişlerdi onu. Ve o da eserini tamamlamıştı. Tütün dükkânında bu sefer çok daha dikkatli olacağına dair ana kızı ikna edip tekrar işlerin başına geçmişti. Birçok kişinin uğrak yeri olan ve arka odalarda kumar oynanan Ziko'nun kahvesine gidip kâğıt oynuyordu damat. Erkeklerin ve tüccarların kumar oynadıkları masalarla doluydu Ziko'nun kahvesi. Bu kulüp, bildik ve değişmeyen yöntemle günün birinde Me-lidi'nin eline geçmiş ve o da burasının sosyal statüsünü yükselterek, üst tabakadan insanların gelmesini sağlamıştı. Kulüpte artık, orkestra, yemek, uzun önlüklü, bakımlı bıyıkları olan garsonlar, sosyetedan hanımlar ve Avrupai müziklerin olduğu fuayeler vardı. Kadınların çoğu, erkeklerle beraber çuhalarda kakara kikiri oynuyorlardı. Melidi'nin, ikinci âşkını kastederek, L'autre femme adını verdiği kumarhanesine girebilmek için çok

340

paralı, şık ve eliaçık olmak gibi meziyetlere sahip olmak gerekirdi. Şerbetoğlu Ailesi'nin soysuzu da işte orada kumar oynardı. Bazen büyük bazen küçük, o günkü durumuna göre oynardı. Karısı onu kumarhaneden toplamak için tam iki kez baskın yapmıştı, ilkinde, çevresine rezil olmamak için tıpış tıpış karısının peşinden gitmiş, millete de eğlence çıkmıştı, ikinci baskının yapıldığı gün, bir sürü para kaybettiği için Damat Bey aşırı sinirliydi; kadın onun o sert ve deli bakışlarından korkarak, apar topar kaçmıştı.

Zaman geçtikçe onu daha çok oynama isteği sarıyor ve kaybettiklerini yerine koyabilmek için, son bir kez deyip tekrar oynuyordu. Ve tabii ki, her son seferinde daha çok batıyordu. Melidi, bir eş, baba ve aile reisi olarak mükemmeli biriydi. Evdeki dört çocuğuna karşı uyguladığı prensipler çok sertti. O zamanlar izmir'de büyük sansasyon yaratan kulübe, en azından kocamın, bir göz atayım diye aklından bile geçirmemişti Fotini. Kulübün adını bile ağzına almazdı.

Bir gün Melidi, karısını Katina'yla beraber kulübün kapısında, şapkaları ve yüzlerini örten dilleriyle ayakta dururlarken görmüş, evde bir şeyler oldu sanarak korkmuştu.

Koşarak yanlarına gelmişti. "Ne oldu Fotini? Çocuklar?"

iki kadın onu bir köşeye çektikten sonra Katina, elinde tuttuğu, içinde dört yüz bin kuruştan daha fazla para ve bazı kâğıtlar olan kk çantayı açmıştı. Melidi'ye kadını hinlikler, yalanlar ve şakalar işlemezdi. Uç kelimeyle, hemen en zor olayı bile çözen nadir erkeklerdendi. Eğer kaybedecek bir şeyi de yoksa, arkadaşları için canını verir, bir yandan da kazançlı çıkardı.

Her şeyi anlamış olan Melidi, Katina'ya, "Sen delisin, ıldırımışsın! Ben senden onu, yüz bin, hadi bilemedin yüz elliye alırım" dedi.

"Benin Spirom daha fazlasına değerdi. Sen onun, ne kadar diyorsan o kadar için kâğıtları imzalamasını sağla ama burada ne kadar varsa hepsini al."

"Tamam" dedi Melidi.

Saat sekizi on geçe damat, bankaları iflas ettirecek kadar kazanma hevesiyle yanıp tutuşarak içeriye girmişti, içinde kazanacağına dair bir his vardı. Hem de çok para kazanacaktı. Her ak-

341

çam aynı hislerle giriyordu içeriye. Ama bugün kendinden çok emin indi.

Bu kadar pahalıya satın aldığı ttnlerle dolu kocaman depoların arasında gezinirken Katina, sanki inme gelecekmiş gibi hissetmişti.

"İh olsun bana" diyordu kendi kendine kızarak. Yeni yeni gün doğuyordu ve tavandaki pencerelerden içeriye güneş süzölüyordu. Yığma tütünler için gerekli nem vardı burada. Katina ürperip ceketini sırtına attı. Tavana kadar ulaşan ve yirmi beşer okkalık dörtlü paketlerden oluşan tütün demetlerine baktı. "iyi halt ettim! Bunları ne yapacaksın Katina Hanım? Kışına mı sokacaksın? Hepsini sığdırmaya bak bari" diyerek kendi kendine söyleniyordu. Bu kadar çok tütünü sığdırabilmek için depo kiralamak zorunda kalan Katina, ucu bucağı görünmeyen o uzun koridorda yürürken, birdenbire bunlar için verdiği parayı düşününce içi yandı. "Ali'ye mi gitsem, bu altı ay için tütün idaresinden göz yummasını istesem? Yok. Bana satılmış derler sonra. Tütünler kâr getirmeliydi, zarar değil. Ama nasıl? Normal satış fiyatına alınmışlardı. Bir de güvenlik ve depolamak için kira ödenmişti üstüne. Sigorta? Sigortayla ilgili bir şeyler mi yapsam. Tütünler çok dayanmaz. Uç ay içinde satılmalılar, hatta dün değil ondan önceki günden beri satılıyor olmaları gerekiyordu. Eğer elimde kalırsa mahvoldum." Oradan çıkıp karşıdaki depoya girdi. Bu seferki, bir öncekinden daha da büyüktü. Yine tavana kadar yığılmış tütünler vardı ve bu depoda koridorlar daha da dardı. Yan koridordan ayak sesleri duyuluyordu. Durdu. Çuvallara yaklaşp, arka tarafı görmeye çalıştı ama çok sık dizilmişlerdi ve bir şey görünmüyordu. O yürümeye başladığı zaman, ayak seslerini duyuyordu. Durduğu zaman duruyordu ses. Birisi onu takip ediyordu. Bir köşeye saklanarak, çantasını, gelen kişinin kafasına indirmek için havaya kaldırıp bekledi. Ve birdenbire, Eftalya tarafından onu bulması için gönderilmiş olan Stravakya'yla burun buruna geldi. "Hay kahrolasica, ödümü koparttın."

"Burada mısın be Katina Hanım?" dedi oflayarak Stravakya. Stravakya, ona kısaca niye orada olduğunu ve kimin onu aradığını söyleyip tütünlere baktı.

Stravakya, yirmi beş okkalık dörtlü bir destenin tepesine tırmanarak, köşesinden iki yaprak aldı ve iki de ince çubuk buldu.

Çuvaların üstünden, kollarını göğsünde bağlamış, ona bakan ama aslında görmeyen Katina'ya bakmıştı.

"Katina Hanım, bir tane de kulak arkası için sarayım mı?" bar.

"Katina Hanım."

"Ne

var yiner

"Senin için de bir tane sarayım mı?"

"Hımm! Sar."

Stravakya, atlayarak aşağıya inip bir çuval çıkıntısına oturdu.

Sertleşmesi için bir yaprağı açıp havalandırdıktan sonra onu ovdu, ikinci bir yaprak daha alıp onu da avcunun içinde yumuşa-sın diye ovduktan sonra, bir ucundan ince çubuğun etrafına sarmaya başladı. Ardından parmağıyla bir iki kez vurup çubuğu içinden çıkardıktan sonra Katina'ya hafif gülümseyerek, "Sönmemesi için" dedi.

"Hı?"

"Sönmemesi için diyorum."

Katina, onun yanındaki çuvalın üstüne oturup başını ellerinin arasına aldı.

"Söylesene Stravakya, eğer bu tütünlerin hepsi senin olsaydı ne yapardın?"

"Ben mı?"

"Evet sen."

"Hepsi mı?"

"Hepsi."

"Satardım."

"Çok aydınlattın bizi" dedikten sonra, Stravakya'nın onun için hazırlamış olduğu sarma sigarayı aldı.

Yaktılar ve her üfleşlerinde tütünün tadını çıkardılar.

Nedendir bilinmez, ucu açık sigaradan dilinin üstüne yapışmış olan tütün parçasını Katina tükürmemişti. Onu dilinin üstünden alarak,

ucunu incelemeye başlamıştı. Stravakya yanına oturmuş, büyük bir zevkle sigarasını içiyordu. Dirseğini yüzünün hizasında kaldırarak ağzına yaklaştııyor, çekerken gözlerini kapatıyor, dumanı ciğerlerine gönderirken de gözlerini açıyordu.

343

"Ne yaptın be sigaraya? Nasıl sardın sigarayı böyle dolma gibi?" Stravakya, küçük parmağı havaya kalkık, dalgın dalgın sigarasını içmeye devam ediyordu.

Katina, sönüp sönmeyeceğini görmek için bir süre içmeden tutmuştu sigarayı. Sigarası sönmemişti.

"Katina Hanım biliyor musun?"

"Neyi?"

"Sonunda galiba, bunları satmazdım. Hepsini tek başıma ben içerdim" dedi sigarasının sonunu bir iğne yardımıyla içerken. Katina, birkaç dakika onu inceledi. O kadar ki, Stravakya kendini tuhaf hissederek, bir kendine bir Katina'ya baktı. Kendi üstüne başına bakındı. Sonunda da bir anlam veremeyip kafasını kaşdı. Katina, Stravakya'ya aniden "Kalk" deyince, o da birdenbire mum gibi ayağa dikilmişti.

"Birkaç tane kurulardan ve bir çuval da taze tütün al, çarşıya gidiyoruz" dedi.

Hızlı adımlarla yürüyen Katina ve çuvalı sırtlamış yalpalaya yalpalaya peşi sıra giden Stravakya çarşıya vardıklarında, Katina onu hemen Yusufyan'ın tütün dükkânına yollamıştı. "Koş bana ne kadar marka varsa, hepsinden birer paket sigara al" dedi.

Stravakya kucağında rengârenk bir sürü sigara paketiyle dönmüştü; ama her tarafa sormuş olmasına rağmen, varsa diye bir markayı bulamadan döndüğü için de çok üzgündü.

Sonra da ona oturup elliye yakın sigara sarmasını söylemişti Katina.

"Böyle sigara sarmasını sana kim öğretti Stravakya?"

"İmam Dayı. Sigara böyle sarılırsa içmeyi seviyor. Bana da günlük sigaralarını sardırıyor" dedi Stravakya.

imam Dayı, kimsenin emrinde çalışmayan namı duyulmuş birisiydi. O tek başına iş yapardı. Sert, delikanlı ve her şeyiyle adam gibi adamdı. Bir gün Stravakya'yı, ona dayak atan birkaç serserinin elinden kurtarmıştı. O günden beri de Stravakya ona tapar olmuştı; ona karşı boynu kıldan inceydi. Bir dediğini iki etmiyordu.

344

Katina da Stravakya'nın yanına oturup başladı sigara sarmaya. Pari'yi, birkaç kutu siparişi vermeye yollamıştı. Stravakya'nın, on sigarayı ne kadar sürede sardığını öğrenmek için saat tuttu. Sonra da eline defterini ve dilinin ucunda ıslattığı kalemını alarak, on sigara sarmak için ne kadar tütün yaprağı gerektiğini hesapladı. Hesap tutmuyordu bir türlü. Kutunun kendisi, içindekinden daha pahalıya geliyordu. İçi dışından berbattı. Tütün, ikinci sınıf ve kalitesizdi.

Öğlen olmuştı, her şeyi, bir çözüm bulamadan olduğu gibi bırakarak, biraz da çocuklarla ilgilenmek üzere eve gitti. Yemeğini yedikten sonra hiç konuşmadan huzursuzca odaları, salonları, antreyi gezdi ve evin merdivenlerini inip çıktı. Katina, onun gölgesi gibi endişeyle eteklerinin altında dolaşan Ele-niciği fark etti. Bir şeyler bulmuş ama hiçbir sonuç alamamıştı. Bu yaptığı benim sonum olacak, diye düşünüyor, bir taraftan da başına bir felaket gelmemesi için dilini ısıırıyordu.

"Kim alır ki, bu kadar tütünü? Eğer kağıdı ve kutusunu ben alırsam, o zaman da tütüne üç misli para ödemiş olurum. Sarmak için makineleri, bir de işçileri say. Aa! Yok yok."

Akşam, koltukaltında oyuncak bebeğiyle Elenicik, Katina'nın odasının kapısını açmış, hiç konuşmadan, daha doğrusu aklından hiçbir şey geçirmeden, doğruca onun yorganının altına girmişti. Şöminedeki ateş hâlâ canlıydı ve alevler odadaki bronz süslemeli pahalı mobilyaları aydınlatıyordu. Katina uyumuyordu. Kafasında bin bir düşünce, tavanı seyrediyordu. Onu kucaklayan Katina'nın koynuna sokulmuş, gözlerini ateşe dikmişti Elenicik. Sonra da alnını buruşturup, gözlerini sıkıca kapattı. Yüzünü ve buklelerini ıslatan

küçük ter damlacıkları akmaya başladı. Sonunda olduğı yerde, yüzünde solgun bir gülümsemeyle uyuyakaldı.

Ertesi gün akşam çayına, yoksullar için yeni karavanalar, ön cephesinin tamamen değışmesi gereken kreş, halk kliniğı ve bunlar gibi bir sürü, belalı hayır işleri hakkında görüşmeye, konuşmaya hanımefendiler geleceğı için evin çalışanları bir telaşla salona girip şömineyi hazırlamışlardı. Hayırsever hanımefendiler, yapacakları işler hakkında yarım saat konuştuğundan sonra, birbirlerinin kirli çamaşırlarını ortaya serer ve her şeyi dedikodu malzemesi yapmaya başlardı. Bu yüzden de genel olarak hayır işleri toplantılarında çok nadiren herkes bir arada olurdu. Görev onları çağırıldığı zamansa istekle ve istisnasız hepsi orada mevcut olurdu.

345

Olga ve Elenicik fiyonklarını takmış, salonda, içinde sıcak çayın kaynadığı semaverin yanında ayakta duruyorlardı.

Katına, madamlar için hazırlanmış büyük masada oturmuş, gelmelerini bekliyordu. Önünde, incelediğı hazır sigaralar, sarma sigaralar ve kutular vardı. Akli, son zamanlarda sigaranın moda olduğı salonların piyasasındaydı. Salonlarda, madamlar herkesin gözü önünde çantalarından çıkardıkları tabakalarının içine yerleştirdikleri sigaraları uzun ağızlıklarla, havalı bir şekilde tütürüyorlardı. Altın tabakalarını süslemek içinse kaliteli sigaralar seçiyorlardı. Makinelere çıkmış, hepsi aynı ebatta, iki kez işlenmiş sigarlardan alıyorlardı. Yanlış diye düşünüyordu. Bu dar bir piyasaydı.

Sigarayı masanın üzerinde yuvarlıyor, diğerleriyle yan yana koyuyordu. "Ee, olmaz tabii. Bu tamamen farklı bir iş, ben anlamam" diyerek geri çekiliyor, sonra da fikrini değıştiriyordu. "Ne yani, ben bu işten anlamam da ne demek? Sanki diğerleri analarının karnında mı öğreniyorlar? Sonradan öğrendiler."

Elenicik, elinde, çok sevdiği gülsuyu şerbetiyle dolu bir bardakla ve kucagında oyuncak bebeğıyle içeriye girip onun yanına oturdu.

Katina, onu fark etmemişti bile. Hâlâ başı masaya eğik, önündeki sigaralara bakıyordu.

Elenicik, oyuncak bebeğini oturttuğı yandaki sandalyeye gülkurusu rengindeki elbisesini düzeltip yaydı. Bu, Leydi'nin Ol-ga'ya hediye ettiğı, şapkalı, saten elbisesinin üstündeki önlüğünün etrafı dantellerle süslü ingiliz malı bir porselen bebektir. Tam bir leydiydi. Elenicik, elini uzatarak sigaralardan birini aldı. Burnuna yaklaştırıp kokladı ve tütün hiç güzel kokmadığı için yüzünü buruşturdu. Sonra elindeki sigarayı bardağın içindeki gülsuyuna batırıp çıkardıktan sonra, sallayarak kokladı ve Katı-na'nın da koklaması için burnuna dayadı. Sigara tuhaf, kadınsı bir koku almıştı, Eleni, sigarayı alıp şömineye doğru kurutmaya gitti. "Fuuu fuu." Sigara kurumuştur. Bir avuç dolusu daha sigarayı alıp gülsuyuna batırdıktan sonra cebine koyup çıktı odadan, ilk gelen Kalyopi'ye kapıyı Pari açmıştı. Kuzguni saçlarına uyan karalar giyinmişti kadın. Başındaki örgü postiş, elmaslarla süslü çok şık iki tokayla tutturmuştu. Art arda gelmeye başladılar; paltolarının üstüne ve boyunlarına sardıkları kürk, çantalar ve yüzüklerle donanmış olarak. Çay servisi yapıldı. Avrasoğlu söz alıp konuşunca aralarında harareti bir sohbet başladı. "Yeni gelen göçmen çocukları hakkında konuşalım."

346

Sohbet konusu ciddileştikçe, içlerinden bazıları, çıkardıkları ağızlıklarının ucuna taktıkları sigaralarını içerek, gündemi tütünün tadını çıkararak dinliyorlardı.

içlerinde en zevkli olanı büyük tütün tüccarının karısı, Kati-na'nın da kıskandığı Evridiki Kalliergi'ydi. Bütün İzmir onun tavrı ve davranışlarından, eğitiminden ve yaptığı yeniliklerden bahsedirdi. Hatta birçoğu onu maymun gibi taklit etmeye çalışırdı. Tütün tüccarının karısı, ağızlığını çıkarmış iki parmağının arasında tutuyordu; bir taraftan kulağı konuşan Avrasoğlu'nda diğer taraftan da çantasında sigarasını ararken, Eleni'nin ona doğru yürüdüğünü görmüşü Katina. Oyuncak bebeği hâlâ kolunun altında, içinde gülsuyuna batırılmış sigaralar olan parlak gümüş kutuyu masadan

küçük eliyle alıp Kalliergi'nin ağızlığının dibinde açmıştı. Katina izliyordu. Elenicik küçük kandillerden birini alarak yaktı. Kalliergi, istese de istemese de onun hatırını kırmamak için uzattığı bu tuhaf, kara sigaralardan içmeye karar vererek bir tane aldı. "Nedir bu kuşum?" diye sormuştu, sigarayı ağızlığına yerleştirirken.

Elenicik, sigarayı yakmak için ateşi yaklaştırmış, sonra da onu gözlerinin içine bakarak izlemeye başlamıştı. Kalliergi, uzun yıllardır tütün içiyordu. Ciğerleri, her türlü değişik tütünü denemiş ve yeterince içine çekmişti. Ama bu tütün farklı gelmişti ona. Serinletici kokusuyla çok hafif ve ona gerçekten de çok uygun, birinci sınıf bir tütündü. Eleniciğe doğru dönüp kaşlarını kaldırarak, onaylarcasına ve tebrik edercesine başını sallamıştı. Konuşmalar bitince, Kalliergi, Katina'nın yanına giderek, ufak kızın ona ikram ettiği bu muhteşem kokulu sigara hakkında sorular sormaya başladı.

"Bütün izmir bunu denemeli, Katinacığım, bütün izmir. Mükemmel. Basma Yenice tohumu he? Yenice türü bir tohum olsa gerek değil mi?"

Harap olmuş iyi kalitede tütündü; Yenice değildi ve Katina, onun tütün konusunda bu kadar çok deneyimi olmasına rağmen bunu nasıl anlamadığını merak etmişti. Kutuyu alarak içinden bir sigara aldı. Kutuyu kapatmadan önce Kalliergi de aceleyle bir tane daha almıştı. Hiç konuşmadan ve ağızlıksız içmişlerdi bu sefer. Katina'nın damağında, hafif kokusuyla değişik bir tütün tadı bırakmıştı. Birazcık acı bir tadı vardı ama o yılki mahsulün bütün özelliklerinden fazlasıyla nasibini almıştı.

347

Ertesi gün, karısının ona bahsettiği bu hoş kokulu tütün hakkında bir şeyler öğrenmek için Kalliergi Bey'in bizzat kendisi Katina'ya gelmişti. Tütünü, içip denedikten ve inceledikten sonra, tütünün satışı için aracılık yapmak istediğini söylemiş; bunun üzerine Katina da ona isterse okka olarak değil ama hazır onluk paketlerde verebileceğini söyleyince, o da kabul etmişti.

American Tobacco Co. için, Güçyamanlar tarafından ikinci el olarak kiralayıp izmir'e getirilmiş tütün işleme makinesiyle kaliteli kâğıtlara sarılacak tütünler için yeterince yer açılmış, Kalliergi'ye verilecek ilk parti malın paketlenmesi de aynı depoda yapılmıştı. Paketin üstüne, Katina'nın kendi çantasında taşımaktan hoşlanacağı bir paket olsun diye onun hayal ettiği gibi, izmir güzellerini andıran bir kız resmi basmışlar ve üzerine de izmir Tütünü, Kokulu Sigara yazmışlardı. İki ay sonra, ilk parti izmirli sigaralar piyasaya çıkmıştı. Ka-felerde, çay partilerinde, Kai'ye yapılan gezilerde moda olmuştu. Kocasını, hem kadınların hem de erkeklerin cebinde izmirli olması gerektiğine inandıran Kalliergi Hanım sayesinde olmuştu bütün bunlar; sağ olsun. Ama en çok da erkekler sanki metreslerini ceplerinde taşıyorlarmış gibi hissediyorlardı bu paketi taşıırken. Tütünü hoşlarına gitsin ya da gitmesin, yüksek sosyete tarafından rağbet gördüğü için onlar da hayatlarından memnun içiyorlardı. Birçoğu böylesi kokulu bir sigaraya dönüşen tütünün tohumunu bulmak için boşu boşuna çırpınmıştı. Bu tütün, özellikle de bu koku eklenmiş haliyle mutlaka tazeyken içilmeliydi. Gelgeldim izmir piyasası küçüktü ve izmirli paketleri birbiri üstüne tavana kadar yığılıydı; bunların en kısa zamanda tüketilmeleri gerekiyordu. İliya ve Elenicik, depodaki kutuların arasında oynamaya gelirlerdi. "Askerler gibi dizililer anne, sıraya dizilmiş askerler gibi" derdi İliya kutular için.

Katina'nın İliya'nın söylediklerinden bir fikir gelmişti aklına ve Ali'yi bulmaya gitmişti. Ali onu Kemal adında genç bir subayla tanıştırdı. Kemal çok çabuk düşünüp karar veren birisiydi. O Ali'yi, Ali de Katina'yı kırmamıştı. Onunla, maliyetinden yüzde otuz daha fazla olan iyi bir fiyata anlaşarak, depoda kalanların hepsini orduya satmıştı.

348

Türk askerleri de ceplerinde izmirli taşımaya başlamışlardı. Ancak onların taşıdıkları paketlerin üstünde güzel izmirli kız yoktu; onun yerine, önünde el pençe oldukları liderlerinin at üstünde, güçlü ve

heybetli bir resmi yer alıyordu. O yıl malları, zarar etmeden, üstelik epeyce kâr ederek elinden çıkarmıştı. Kazandığı parayla da canının istediğini almıştı; bir Buick. Bu, o zamanlar izmir'de ilk kez görülen bir arabaydı. Ancak bu kadarıyla da kalmamıştı.

Ardı ardına yeni siparişler geliyordu. Yeni mahsulden ordu için de ayırmasını istemek niyetiyle Kemal, bizzat kendisi ona telgraf çekmişti. Amerikan Tobacco Co., kendisiyle yeniden çalışmak için anlaşma yapmak üzere habercilerini göndermişti. İzmirli de izmirli sigarasını çok sevmişlerdi ve her yerde bu sigarayı arıyorlardı. Katina, Karamanlarla ilgisi olmayan işlerini ayırmış, Şerbet-oğlu'nun eski, hiçbir zaman tabelası bile değişmemiş tütüncü dükkânında çalışmaya başlamıştı; aynı tabela ve arka odadaki aynı kasa çekmecesiyle.

Klaus

Dimosteni için, 14 Eylül 1920 tarihinde bir akşam daveti verilmişti. Kutlama için gelmişti İzmir'e.

Sabahın erken saatlerinde at arabasıyla kaymakçı geçmişti.

Kremalar, tatlılar ve dondurmalar için bir sürü kaymak almıştı. O gün şehirde, denizden esen meltemin getirdiği bir serinlik vardı.

Her yer rutubet içindeydi ama biraz sonra çıkacak güneş onları kurutmakla kalmayacak her şeyi de unutturacaktı. Sabah serinliği ceket isterdi. Çok yakında ev, kış günlerine hazırlanacaktı. Yorganlar çıkarılıp, naftalin kokusu gitsin diye havalandırılacaktı. Odalara sıcaklık ve renk getiren halılar sirkeli suyla silindikten sonra yerlere serilecekti. Kalaycının, nerelerinde hasar var diye dikkatlice incelediği mangallar çoktan ön avluya çıkarılmışlardı bile. Duvar ustaları ve boyacılar, taş duvarları onarmaya başlamışlardı. Evin arka duvarında çok hızlı bir şekilde rutubet oluşmuştu. Hem eylül ayı olduğundan hem de kuytuda olduğundan, iz-

349

mir'in rüzgârı onu kurutamıyordu. Duvarın bir yerinde, kireç çatlağının içinde küf oluşmuştu. O küçük çatlağın içine de bir kemirgen yerleşmişti. Vücudunun her iki yanında birer sıra

ayakçıkları olan bu siyah böcek, rutubetin en yoğun olduğı yerde beslenip yaşıyordu.

Katina, kızlarla beraber yürüyerek Kai'ye gezmeye inmişti. Rıhtımda, taşlara çarpan dalgalar, yola döşeli taşların parlamasına ve tıpkı o kemirgenin yeşiliğindeki gibi bir kokunun etrafa yayılmasına neden oluyordu. Elenicik, annesini elinden tutmuş, her iki üç adımda, adımını değiştirmek için iki adım fazladan atarak yürüyordu. Can sıkıntısıyla oynuyordu. Olga'nın parmağında ısıll ısıll parıldayan altın bir alyans vardı. Her iki adımda bir illaki birileri onları durdurup "Hoş geldiniz" ya da "iyi günler" diyordu.

Eleni bir gece önce hiç uyuyamamıştı. Huzursuzca yatağında bir sağa, bir sola dönüp duruyor bukleleri birbirine karışıyordu. Uykusunda birdenbire sanki karnı ağrıyormuş gibi iki buklüm oluyor, sonra da dudakları titreyerek rahatlıyordu. Bunların hepsi gözleri kapalı, uyurken oluyordu. Katina'nın birçok kez alnını tutarak kontrol etmesine rağmen ateş yoktu. Onun yanına uzanan Katina rüyalarına girmişti. Elenicik tuhaf rüyalar görüyordu. Pejmürde bir topluluğun, başları öne eğik bir halde yollarda yürüdüğünü görüyordu. Her taraf yanıyordu. Herkes taşıyabileceğı ne varsa bohçalayıp sırtlamıştı. Kır içindeki bebekler, yorgun annelerinin kucaklarında ağlıyorlardı. Hepsi izmir'den Anadolu'nun içlerine doğru ilerliyordu. Rüya pislik kokuyordu. Kusulan kan kokusu geliyordu. Aralardan, askerlerin kahverengi kaputlarını bulanık da olsa görebiliyordu.

Ve orada, o göçmenlerin tam ortasında, tertemiz kıyafetleri, düzgün taralı bukleleriyle bir ışıll gibi parlayan Elenicik de yürüyordu. Kendi tatlı sesiyle konuşuyordu; o bal gibi tatlı sesiyle. Ama gerçekten de ne tuhaf rüyaydı bu. Sırtına bir hırka alıp avluya inmişti. Rüya gerçekmiş gibi gelmişti.

"O kadar çok konuşmasını istiyorum ki. O kadar çok istiyorum, içime dert oldu."

Eleniciğın ses tellerini kontrol eden doktor hepsinin tam olduğunu söylemiş ve onları bir psikologa göndermişti. O da durumun pek

parlak olmadığını söylemişti. Geçmiş, tarihi olmadan Elenicik dilsiz kalmıştı.

350

Eftalya, kendi düşüncesine göre, bir tarafa itilip unutulmuş torununu şımartmak için sabah erkenden gelmişti. Eleni'nin o eve girmiş olması, hiçbir zaman hoşuna gitmemişti. Lefko-tea'nın üç oğlundan ortancasını, torunuyla oynasın diye elinden tutup çekiştirerek getirirdi.

Zaharula, Fotini'den sonra Lefkotea'yı evlendirmek için işe koyulmuştu. "Bu tam iyi bir ev kızı. Marifetli, becerikli! Elinden ne işler geliyor bir görsen" derdi komşularına Zaharula.

Ama Lefkotea birini sevdi. Ne fazla yukarda ne de fazla aşağıda birini. Başkasının yanında çalışan bir görevliydi.

Zaharula ondan daha iyisini bulamadığından, "iyi çocuk, ekmeğini taştan çıkarıyor. Lokantalarda çalışıyor. Ona Lefkoteam da yardım eder" diyordu.

"Yardım eder deyip durma, sonra damat ona güvenip kızı çalıştırır, sonra da sen ne kadar aldıysan ben ne kadar alıyorsam hepsini bir araya koyup geçinir gideriz der. Eğer öylesi bir hay-vansa, beter olsun. Bütün bir ömrü boyunca yevmiyeyle yaşar. Eğer böyle olacaksa, ne yapsın ki damadı? Bir başına otursun daha iyi, ne gömlek ütöleme derdi olur, ne dırdırı ne de huysuzluğu, değil mi? Hayır! Ona hiçbir şey yapmayı bilmediğini söylesin. Evlensinler ve ona adam baksın. Bu onun için akıllıca olur" diye öğütler vermişti Eftalya, Zaharula'ya.

Ancak bütün kadınların Hanım olmak gibi bir yeteneği olmaz.

Lefkotea'ya da baktığın zaman, kaderine razı gelip başını eğen biri olduğunu görüyordun. Felaketlere dayanabilmek ve onları atlatabilmek onun yeteneğiydi. Sanırsın ki, eğer yöneten o olursa mutsuz olacak. Onun zavallılığı doğuştandı. O, yerinden memnundu. Az ve öz. Zenginliği ve varlığı uzaktan, başkalarında izlemeyi tercih ediyordu. Ve tabi ki, dedikodularından geri kalmıyordu; ama zararsız bir şekilde. Bu tür kadınlar da var.

Eftalya bütün bu düşüncelerden sonra iç çekti. Kahvesinden bir yudum aldı. O zaman ellerini masanın üstüne dayayarak, kararlı bir tavırla Zaharula'ya demişti ki:

"Onu alsın, sevdiği adamı alsın."

Ve aldı da. Mahalleye, Zaharula'nın evine getirmişti damadı. Daha evliliklerinin ilk yılında bir erkek çocukları olmuştu. Katina, onlara her hafta bin türlü şeyle dolu sepetler yollardı. Hatta, yolladığı hamur işlerinin içine gizliden para da koyardı. Bebeğin vaftiz annesi olmuş ve adını Spiro koymuştu. Onun ar-

351

dından iki erkek çocukları daha olmuştu. Vaftiz oğlunun hatırına, damadı yanında işe almıştı. Vaftiz oğlunun kafası pek çalışmazdı ama ikinci çocukları zehir gibiydi.

Bu ufaklık, Katina'nın evine girdiği zaman, bir gün öncesinden, Eftalya'nın onu İliya'ya götürceğini söylemesiyle hayalini kurduğu oyuncaklara doğru koşardı. Annesi saçlarını ortadan ayırmış, yüzünü de sabunla yıkamıştı.

Eftalya, Fula'ya sinirlenmişti. Son zamanlarda aynı çatı altında kedi köpek gibi bütün bir gün boyunca birbirlerini yiyip duruyorlardı. Yeni bakkal iyi peynir satmadığı için birkaç dakika içinde ayaklanıp, mahallenin habercisinden ayak üstü havadisleri alıp, akşamki davete kimlerin geleceğini sormuş sonra da ta çarşıya kadar gitmesi gerekmişti. Ona haberi Pari vermişti.

"Yine mi Almanlar?" diyerek atıldı Eftalya. Hiç hoşuna gitmemişti duydukları. "Aman! Daha ne kadar Alman toplayacağız buraya?" İzmir'e ayak bastığımız günden beri Eftalya onlardan korkarak kaçınırdı. "Kan içiyor bunlar" derdi. "Bunlar doğuştan katil. Onlara dikkat et."

Aslında, şimdiye kadar mecbur kalıp da hiçbir Alman'la karşı karşıya gelip tokalaşmamıştı Eftalya.

"Baban, Avrupa'da çıkan bütün savaşların bunlar yüzünden çıktığını söylerdi. Yüzyıllardır, onların başının altından çıkar belaların hepsi. Zayıf olan birini görmesinler, hemen onu mahvetmek için saldırırlar.

Ellerinde değıl ki, kanlarında var onların, içlerinden gelen bu çağrıya karşı koyamıyorlar. Bu halkın hastalığı da bu. Hem de ulusal hastalık."

Daha sonra da sohbet konusu, onun evdeki hastalığına, Fula'ya gelmişti. "Bıktırdı beni."

Zamanla, Fula da birkaç büyü yapmayı öğrenmişti. Her kapışmalarından sonra, ilcisi de kendi odalarına kapanır birbirlerine lanetler yağdırırlardı. Bu arada Despina ikinci oğlunu da doğurmuştu. Hem de bu sefer tek başına doğurmuştu ve kimse nasıl olduğunu dahi sormamıştı.

Dimosteni için, yemekler yapılmıştı. Sıryo da kemanlar, flütler ve bir piyanonun olduğu orkestra getirtmişti. Katina, duvara yakın, arka taraftaki bir sandalyede, bacak bacak üstüne atmış oturan ve elleriyle de dizlerini tutan, Alman Frau Biham'ın oğlu Klaus'u izliyordu. Gözlerini kapatmış, kemanlar çalarken

352

hafifçe kafasını sallayarak müziğe eşlik ediyordu. Sanki büyüğü bir kavalın sesiyle hipnotize olmuşçasına uzak diyarlara yolculuk ediyordu.

Klaus von Biham, İzmir'deki Alman Elçiliğı'ne ikinci konsolos olarak gelmişti. Daha ayağını basar basmaz İzmir'i sevmişti. Klaus, Olga'ya âşıkı. Olga da on yedi yaşının verdiği tüm enerjiyle ona âşıkı.

Eftalya için Almanlar pek uygun olmasalar da, Katina için gayet uygundular. Çalışkandılar. Gelenek ve göreneklerine bağlı itaatkâr insanlardı. Geç öğreniyorlar ama asla unutmuyorlardı.

Hareketlerinde asla düzensiz değillerdi. Üçkâğıtçılıktan anlamazlardı. Olga'da o İzmir'e has cilveler, işveler olmasa da kanında, babaannesinden almış olduğu o ateşli İtalyan kanı vardı.

Çok güzel bir kız olmuş, serpilmişti. Tıpkı madalyona takılı fotoğraftaki kıza benzemişti. Sıryo'ya da çok benziyordu. Aşkları çok güçlüydü. Alman, karakterine ters düşen bir tutku ve arzuyla âşıkı ona. Olga için şiirler yazıyordu. Yakışıklıydı da. İyi bir çocuktı; gençti, dümdüz sarı saçları vardı.

Eftalya, gelecekte gerekleŖecek düğün yüzünden Ŗimdiden çileden ıkmıŖtı. Katına'ysa, damat hakkında bilgi edinmek için iŖe koyulmuŖtı. Temiz bir genç, iyi yerlerde okumuŖ, iyi yetiŖtirilmiŖ. Onları Karamanların ŖaŖaasıyla evlendirdiler. Bütün izmir nikâh Ŗekerine doymuŖtı.

Çift italya'dakı arazileri çeyiz olarak alıp, oraya taŖındı. Klaus, italya'daki bir göre ve atandı. Olga'ysa, onu seven ve çok sıcak bir Ŗekilde aralarına alan bir aileye iŖlerinde yardımcı oluyordu. izmir'i hiç özlemiyordu. Doğu asla ona göre bir yer olmamıŖtı. O, kuzeyin nemli havası için yaratılmıŖtı. Artık mükemmel bir Ŗekilde italyanca da konuŖuyordu.

Bu yıl ilk kez Türkiye'ye yolculuk etmiŖlerdi. Klaus'un konsolosluktaki yerini, o akŖamki eğlenceye de davetli olan Erih Vi-ter almıŖtı. Üstünde geceliğıyle iki büküm olmuŖ Eleni'nin yüzü gizlendiğı çiçeğin arkasından görünüyordu.

Elenicik, yatağından kalmıŖ, gizlice salona geçip Klaus'un dizlerine tırmanmıŖtı. Klaus da onu kucağına almıŖtı. SarmaŖ dolaŖ olmuŖ bir halde beraberce müziğı dinliyorlardı. Eleni'nin orada olduğunu, Pari'nin ruhu bile duymamıŖtı. O akŖam bütün konak telaŖ içindeydi. Çocukların odasının ıŖığı yanmıyordu. El-ya mıŖıl mıŖıl uyuyordu. Müzik bitip de herkes hayranlıkla alkıŖ-

353

ladıktan sonra, konu izmirililerin en sevdiğı mevzu ya, politikaya gelmiŖti.

Uç kız kuru su yedikleri yemekleri ve diğ erlerinin kıyafetlerini rahatça ekiŖtirmek için küçük ipekli salona gemiŖlerdi; erkek-lerse kütüphaneye geçip puolarını yakmıŖ ateŖe tükürüyorlardı. İki ingiliz'in, bir italyan'ın ve de bir Alman'ın bir arada olduğı ortamda siyasetten çok, ticaret konuŖulurdu. Dimosteni, Kapa-dokya'daki ekili araziler ve oradaki yerel beyler hakkında konuŖmuŖtı hep. Kaçınılmaz olarak konu Atina olaylarına, Sırp AntlaŖ-ması'na gelmiŖ ve 26 Ekim'de yapılması öngörölmüŖ olan seçim ler* nedeniyle

haziran ayındaki olaylar hakkında konuşmuşlardı. 12 Haziran 1920, İzmir, Ahmet Besim Bey'den Yunanlara geçmişti.

Elenicik, Siryo'nun bürosuna bir delik açmış, sonra bir taburenin üstüne çıkarak daha önce Katina'nın açmış olduğu, saksıların arkasındaki deliğe kadar ulaşmıştı. Erih Viter'i aramış, odada onu görünce de gözlerini ona dikmişti. Ama birden, konyak almak için aceleyle içeriye giren Pari'nin kapıyı açmasıyla, dizlerinin üstünde emekleyerek ilerleyip Siryo'nun masasının altına saklanmıştı. Acele eden Pari'nin yanında, içkilerin olduğu dolabın sıkışan kapısını açmaya çalışan aşçı vardı. Tam dışarı çıkarken, ortadaki tabureyi gören Pari hiç de fazla düşünmeden onu alıp tekrar yerine koymuştu. Onlar gittikten sonra Elenicik, tekrar, tabureyi alıp delikten bakmak için üstüne çıktı.

Rumlar, şehrin girişine yeni binalar, okullar ve yeni yollar yapacaklardı. Kiliseler ve halk klinikleri inşa etmek istiyorlardı. Siryo'nun, bütün bunların olması gerektiğine dair şüpheleri vardı. Ona göre para kaybıydı bu. Ancak diğer taraftan da, İzmir'e doğru gelen göçmenlerin sayısı artmıştı. Bu kadar insanla ne yapacağız? Nasıl günlük yevmiyelerini kazanacaklar ki? Ailelerini nasıl besleyecekler? Binlerce öksüz çocuk, boğazlarından bir lokma ekmeğin geçmesi için karavana bekliyorlardı. İzmir değişmeye başlamıştı.

Tesadüfen o sıralar İzmir'de bulunan Spanof, Hazıranlı-lar** hakkında konuşmuştu. Yeğeni, Lion'daki rıhtımda Veni-zelos'a karşı suikast düzenlendiği zaman oradaymış.

* Liberallerin kaybetmesiyle sonuçlanan bu seçimler, bir hafta sonra, 1 Kasım tarihinde yapıldı. ** 1920 Haziran'nda Paris'te Eleftero Venizelos'a karşı yapılan bir suikast girişiminde bulunanlar ve Atina'da Venizelos karşıtı ayaklanmaları gerçekleştirenler.

354

"Şansına, sol omzundan hafifçe yaralandı. Bu halkın lideri olmayı hiç istemezdim doğrusu! Yunanlardan başka ne beklersin ki! Aristidi'yi* sürgüne yolladılar, Kolokotroni'yi** hapsetteler ve Kapodistria'yi***

da öldürdüler. Yetmezmiş gibi şimdi de Venizelos'un başını yiyecekler." Spasof, sigarasını yakmaya çalıştı. "Venizelos seçimleri kaybedecek. Etrafındakiler kazanacağından çok eminler ama kendisi endişeli."

Konyak servisi yapıldı. Büyük Yunanistan'ın geleceğini belirleyeceği söylenen Kral Konstantino ve ordu hakkında konuşuyorlardı. Siryo, Yunan kuvvetlerinin İzmir'e çıkması ve ötesine geçmesi gerektiğini düşünüyor ve bu fikri savunuyordu. Batının da desteğiyle, bu şehri sağlama almalıydılar.

Evdekilerin kendilerini şaraba, sohbete ve gülüşmelere iyice kaptırdıkları bir anda, Elenicik, usulca Attarti Ana'nın Türk Mahallesi'ndeki evine gitmek üzere kapıdan çıkmıştı.

Gitme kararı

Attarti Ana, çok istisnai durumlar hariç, nadiren evinden dışarı adımını atar, asla Türk Mahallesi'nden çıkmazdı. Bir seferinde, Spiro'mun öldürüldüğü 31 Temmuz gecesinde. Attarti Ana Bella Vista'daki evin basamaklarında belirivermişti. Aynı gece de Spiro öldürülmüştü.

"Kötü haber! Felaket" diye bağıryorlardı, bize haber vermeye gelen liman çalışanları. "Haberler kötü, durum vahim."

14 Eylül 1921 günü, Attarti Ana Karamanların konağının basamaklarında belirmiş ve sanki hep orada yaşıyormuşçasına kolayca yatak odalarımıza kadar ulaşmıştı.

Onun içeriye girmesiyle ben ve annem donup kalmıştık. Hayırlı bir şey için gelmediği kesindi. Masanın üzerine cebinden çıkardığı bir tutam toprakla bir muska koydu. Nasıl da yaşlanmış-

* M.Ö. 540-468 yılları arasında yaşamış, Adaletli Aristidi olarak da bilinen bir filozof. Temistok-leos tarafından, Atina'dan Egina Adası'na sürülmüş ama daha sonra geri getirilmiştir. Halk tarafından çok sevilen Aristidi, ilk kez oy kullanma ve halka seçme şansı veren kanunu çıkarmıştır. ** 1770-1834 yılları arasında yaşamış, Yunanların, Türklere karşı verdikleri egemenlik savaşında büyük rol oynamış, milli kahramanları.

*** Yunanistan'ın 1828 Mayıs'ında seçilen ilk başbakanı; Yunanistan'ın egemenliğine kavuşması için Türklere karşı direnişini organize edip başlatmıştır.

355

ti. Zavallı Ana. Bize söyleyeceklerini belki yanlış anlarız diye bütün gücünü toplayıp, onu anladığımızdan emin olmak için Yunanca konuşmaya başlamıştı.

"Güneşin, sularına doğduğu yerdeki büyük toprakların üzerine karalar çökmüş. Büyük efendi, sarışın pis bir şıllıkla beraber. Çocuk kanı dökölüyor. Gavurun Tanrısı çocuklarını kaybediyor.

Müslümanın Tanrısı çocuklarını kaybediyor. Attarti, Ef-talya'yı kaybediyor. Eftalya gidiyor. Yeni memlekete. Şimdi. Şimdi."

Peçesinin altında ağlamıştı.

Attarti Ana gider gitmez Eftalya onun arkasından, "Delirdi galiba Attarti. Eğer ben altmış yaşımıdaysam, o da bir yüz on vardır herhalde" demişti.

Ardından uzun bir süre hiç konuşmadan öylece, endişeli ve tedirgin oturmuşlardı. Sonunda yine Eftalya sessizliği bozdu.

"Türk'ün bizi niye vuracağını, sana söyleyeyim. Bıçaklamaktan başka bir şey bilmiyor. Onu kullanmayı iyi biliyor. Bu yüzden de tekrar kullanacak. Kan döküp savaşarak aldıklarının hepsini, hileyle ondan geri aldık. Hem de faiziyle beraber. Murya-lı'yı, köydeki bakkalı hatırlıyor musun? Nereden hatırlayacaksınız! Kışı geçirmek için Türk parası mı istiyorsun? O zaman bana ver tarlalarını. Kahven için Türk parası mı istiyorsun? Sana vereceklerimin iki üç katını geri ödeyeceğine dair imzala burayı. Her şeyi kaybetti. Elindekiler de gitti, Fatih'in büyüklüğü de. Şimdi bir kul. Hem kul hem oyuncak. Her çamur içindeki küçük köylerin bakkalı bir oyuncak artık. Kul olmasının yanı sıra, daha da kötüsü artık kendini kul olarak hissediyor olması. Ne yapacak? Kaybettiklerini nasıl geri alacak? Sadece bıçak ve kanla geri alabilir. Bunlardan iyi anlıyor. Onu ayaklandıracak Alman da hazırda varken beklemeyecek daha fazla. Bilirsin. Köylerdeki fakir Türkler, Yunan askerlerinin geçişlerini

öküzün trene baktığı gibi seyredecekler. Onların hemen yanı başında birini kesersin ama onlar tüm sakinlikleriyle sanki hiçbir şey olmamış gibi otları çiğneyerek bakmaya devam ederler. Hadi, ağızlarındaki otu almaya kalk da göreyim. O zaman boynuzlarını çıkarırlar, seni parçalamak için. Türk bu yüzden bizi vuracak. Otu için. Hele bir de iyice coştı mu, işte o zaman mahvolduk. Taş üstünde taş bırakmaz deli. Bugün günlerden ne?"

"Sah."

356

"Baban da salı günü ölmüştü. Uğursuz salı. Biz de sahip olduğumuz her şeyi arkamızda, köyümüzde bıraktık." "Hiçbir şeyimiz yok muydu anne?"

"Gerekli şeylere sahiptik. Memlekette, küçük de olsa bir konak, iş, huzur ve insanlık vardı. Yunan'ın kaderi, sahip olduklarını terk edip en baştan başlamak. Madem sağlam yerlere temel atmıyor, hak ediyor bunu. Artık kim yetişir, Tanrı bilir. Sana daha da önemli olanı söyleyeyim mi? Attarti hiç yanılmıyor. O diyorsa olacaktır."

Attarti Ana'nın kara felaketlere karşı yapılmış muskayla, toprağı bıraktığı masaya doğru ilerledi. Toprağın içinde gömülü, yumak olmuş küçük bir kâğıt parçasını alıp açtı. ilkokul çocuğunun yazısıyla, yatay bir biçimde yazılmış, yazım hatalarıyla dolu Türkçe yazılar vardı kâğıtta.

"Tek başına mı yazmış bunu?" diyerek oturup yazıları okumaya çalıştı. Kâğıdı durmadan çevirip duruyordu. "En son Türkçe bir şey okuyalı oldukça uzun zaman olmuştu! "Ölüye verilen söz.-- Kislem Rays... Bu senin babanın adı be! Ötekini pek seçemiyorum. Hayat, çocuk ve selamet... ve bir de haç var. Ölüm ya da selamet. Sadece Tanrı biliyor. Tanrı ne derse o..."

Yazıyı okur okumaz başını kaldırarak kızına bakmıştı.

"Hayattaki selameti için, onun görevi burada son buluyor. Bize fazlasıyla ödedi borcunu. Şimdi kendininkilerine yapacak, vurursa ki o da bize vuracak. Kendi soyuna yardım edecek. Çünkü zayıf olanlar onlar. Bizse kuvvetliyiz. Ve Tanrı zayıflara yardım eder. Gideceğiz!"

Bizi telaş sarmıştı. Siryo, Yunan ordusunun başarısıyla mest olmuştu. Onda, etrafta olup bitenleri görememe gibi bir özellik vardı. Durumun zannettiğı gibi olmadığına ikna etmek vardı bir de onu. Onu oturttuk.

"Durum iyi değil, gidelim buradan Siryo."

"Gayet iyi ve daha da iyi olacak."

Bir türlü fikri değişmiyordu. Ne yapılacaksa, ondan gizli yapmalıydık. Eğer Siryo olmasaydı, her şeyi kolayca hallederdik. Evleri, arazileri. Arazileri satmak çok zor olurdu. Hangi kesede onları alabilecek kadar para vardı ki?

"Eftalya Sabancı, Aper, Selanikli. Yunan, Ortodoks."

"Ekaterini Karaman, Sabancı'dan olma. Selanikli. Yunan Ortodoks, on yaşında bir oğlu var."

Bunlar Yunan makamlarından alınması kolay evraklardı.

357

Kökenlerinin Selanik'ten olup olmadığını sorduklarında, "Selanik'teniz" dedi Katina ve ona inanmamaları için bir sebep yoktu.

Çarşamba günü sabahı Katina İstanbul'a gitti. Divan'a giderek, daha önceden geleceğini haber verdiği Ali Bey'i görmek istediğini söyledi. Şehrin her yerinde yeni Türkler vardı artık. Eğitimi bırakıp, kan dökme peşine düşen Ali de yeni Türk'tü. Ancak en zor işleri yoluna koyanda o oldu. Sertifikalar onun nezaretinde hazırlanmıştı. "Katina Sabancı, Kıslem Reis Ali Sabancı Bey ve Eftalya Sabancı Hanım'ın kızı, Kayseri, Kapadokya. Osmanlı imparatorluğu vatandaşı. Dini İslam." "Eftalya Sabancı, Kıslem Reis Elya Sabancı Bey, Kayseri, Kapadokya'dan. Osmanlı imparatorluğu vatandaşı. Dini İslam." "Elya Sabancı on yaşında. Sıryo Sabancı Bey'in ve Katina Sabancı Hanım'ın oğlu. Kayseri, Kapadokya'dan. Osmanlı vatandaşı. Dini İslam."

Altına da bizzat kendisi mühür bastı ve evrakı imzaladı. Şöyle de bir not düştü: Osmanlı resmi makamlarına: Bu evrakın sahibine geçişte kolaylık sağlayın.

Katina'ya evrakları verirken sadece üç kelime söylemişti. "Tekrar görüşmek üzere."

Selanik'e, Atina'ya, Paris'e; yolumuz ne tarafa düşerse o tarafa gidecektik.

Atina'yı iyi bilen Vlasto Hanım, Egina Adası'nı, deniziyle, sakinliği ve fıstık ağaçlarıyla şiir gibi görkemli, çok güzel bir yer olarak anlatmıştı bize.

"Kokaryalı'ya çok benziyor" deyince, Eftalya da, "Ben Ko-karyalı'yı çok severim" demişti.

Egina'dan yer almak istememize hiçbir şey dememişti Siryo, sadece böyle bir şeyin nereden aklımıza geldiğine şaşırmıştı.

Banka aracılığıyla, hiç görmeden Vlasto Hanım'ın bize tarif etmiş olduğu yerdeki 1903 yılında yapılmış konağı satın almıştık. Diğer işleri de oradaki erkek kardeşi, bizim için halletmişti. Karaman konağında ne kadar değerli eşya varsa, halılardan mobilyalara, tablolar kadar hepsini, yelkenli bir gemiye yükleyip Egina Adası'na göndermişti.

Eftalya, en çok da bunca yıldan sonra Pire'de babasıyla beraber yaşayan Anneso'yu göreceği için seviniyordu. Küçük bir

balıkçı teknesiyle işe başlamış, sonradan işleri yolunda gitmişti Anneso'nun babasının. Evladına iyi bir baba olmuştu. Onu büyütüp yetiştirmişti. Güzelce çeyizini hazırladıktan sonra da zamanı gelince, iyi bir de evlilik yapmasını sağlamıştı. Kastella'da hep beraber yaşıyorlardı ve herhalde şimdi torunlarıyla ilgileniyordun Anneso ilk doğan kızına, nenesinden dolayı Eleni ismini koymuştu.

İzmir'de şube açan Ulusal Banka, Atina'daki şubesinde bir hesap açılmasını kabul etmişti. Hesabı bolca parayla doldurmuştuk.

Bunların hepsi büyük bir gizlilik içinde yapıyordu, ne de olsa İzmir'de yerin kulağı vardır. Eftalya'yla beraber piskoposa gidip yardıma muhtaç Yunan çocukları için ne gibi bir yardımda bulunabileceğimizi sorarak, sanki hayır işi yapmak istemişçesine davranıyorduk. Piskopos, orduya bağış yapmamız gerektiğini

söylese de, biz çocuklarda ısrar ediyorduk. Ondan Ulusal Banka'daki hesabı hayır işlerinde kullanabilmek için bir vekalet almıştık. inandırıcı ve mantıklı bir açıklama yapılınca, herkes kolayca kanıyor. Başka bir tekneye içleri kıyafetler, gümüşler, yemek takımları, porselenler, camlar, vazolar ve şapkalarla dolu bavullarla beraber Yunanistan'a gitmek üzere Roza da binmişti.

O günden sonra, tütün, zeytinyağı, incir, pamuk, kısacası ne satıldıysa hepsinden aldığımız parayı toplayıp Atina'daki Ulusal Banka'da açtığımız hesaba yatırıyorlardık; güya hayır işleri için! İki hafta sonra Burmabaşı'ndaki ev de, Siryo'nun bilgisi dışında, bir Yunan'a güzelce satılmıştı. Kim onu hesaba katardı şimdi! Toplam dört yüz yirmi bin sekiz yüz otuz üç altın liramız olmuştu. Atina'yı bir kenara bırak, İzmir'in hepsini satın alabilirdin bu parayla!

10 Haziran 1922

İlk olarak Eftalya, çocuklar, Fula ve Despina gitti. Gurbet ellerde Roza'yla buluşan Eftalya, parayı aldığına dair telgraf çekti. "Güzel ev. Biraz daha gönder." Planladığı bir şeyler vardı herhalde.

"Artık benim de gitmem gerekiyor. Bir gün daha kalayım. Hadi bir gün daha fazladan kalayım, sonra giderim."

359

Siryo'nun kurtulmasının tek çözümü vardı; o da Asya topraklarında bulunmaması. İşler. Katına, Fransız bankerlerin onunla iş yapmak istediğini söyleyerek, gerekli evrakları halletmişti. Konstantino'nun o zamana kadar yaptığı işler için Fransa'ya gitmeliydi. Ama Siryo yerinden dahi kıpırdamamıştı.

Ona, Avrupa'ya doğru bir tura çıkmalarını söylemişti ama Siryo'nun akli ordudaydı. "Büyük değişiklikler için hazırlanıyoruz, şimdi yolculuk zamanı değil" diye cevap vermişti.

Katına, bu durumda tek başına Paris'e gitmek için ondan izin istemiş ve Siryo da onu reddetmişti. Antuanet'le beraber, konsolosluğa gidip, Fransız Bankası'nda da kendi adına bir hesap açmıştı. Böylece oraya ayağını basar basmaz, hesaplarının hepsini kullanabilecekti.

Katina'ya gerçekten inanan tek kişi, Mark'la Fransa'ya gitmeyi kafasına koyan Antuanet olmuştu. Marsilya'ya gitmek üzere, az sayıda yolcusu olan ve bir sürü deriyle yüklü Karamanların buharlı gemisine bindik.

İzmir Körfezi'nden çıkar çıkmaz, ardıma bir kez bile olsun bakmadan, kaptana beni Atina'ya bırakması için emir verdim.

Yunan makamları evrak istediklerinde onlara, Grekçe yazılı olanları verdim.

"Yaşınız kaç?" diye sordular.

"Yirmi yedi" dedim, Eleni'nin kremleri sayesinde daha fazla göstermiyordum. Yüzümde tek bir kırışıklık bile yoktu. Yaşımı yazıp, evrakları damgaladılar. "Ne isterseniz onu yazın" diyordum içimden. "Felaketin kalemleri. İnek deseydım, inek diye kayıtlara yazarlardı kesin." "Evli misiniz?" "Dulum."

Kışları Atina'da, yazları da Egina Adası'nda geçirecektik. Bir sonraki kış, gurbetteki ilk eşimle evlenmiştim bile. Ondan, çuvala param olduğunu saklamıştım. O paralarla, kim hoşuma gidiyorsa onu kendime eş olarak satın alabilirdim. Ama fukara dulu oynamak hoşuma gidiyordu. Bu seferki eşim has bir Rum olduğu için memlekete, İzmir'e benimle beraber gidemiyordu. Bizi ne bilir ne tanır ne de arkamızda bıraktığımız geçmişimizi sorardı. On yaşında bir oğlu olan yirmi yedi yaşında, İzmir felaketinden kaçmış bir kadınla evlenmişti. Atina'da, emzik gibi herkesin dilindeydi İzmir felaketi kelimeleri. Birçoğu, İzmir'i bu felaketle tanımıştı.

360

Onunla nasıl tanışıp, nasıl evlendiğimin bir önemi yok. Büyü müyü yapmadan "Evet" demişti. Evet demeseydi, yine de bir şey yapmazdım. Her evin bir erkeğe ihtiyacı vardır ve Dimitraki de her şeyiyle tam bir delikanlıydı. Ancak evlendiğimiz sene veremden öldü garip.

Aman bana da hiç mi erkek dayanmaz!

1924'te İzmir'e Türk olarak geri döndüm. Karaman malikânesi, Rum mahalleleri yoktu artık. Tanıdıklardan hiç kimseyi bulamamıştım. Ne de o fakir evimiz yerindeydi. Bir daha da oralara adımlımı atmadım. Bir yıl sonra, biraz daha büyümüş ve her geçen gün Siryo'ya daha çok benzeyen oğlumu, bütün malvarlığımın kızlık soya-dımla üstüme kayıtlı olduğu İstanbul'a götürdüm. İstanbul'daki ev de aynı durumdaydı. Oradan göçen birçok Yunan, tekrar Türkiye'ye geri dönmek için uğraşıyordu. Orası daha tatlıydı. Kurak bir yer de değildi. Ama Yeni Türk iyice yabanileşmişti. Bazıları yaptıkları gizli anlaşmalar sayesinde orada kalabilmişlerdi.

Ali beni sabırla orada beklemişti. Yeni bir aile kurduk. Yıllarca oğlumla beraber İstanbul'da yaşadık; Rum aklımız ve Osmanlıca isimlerimizle. Varolanları artırıp yeni mal mülk edindik. Sağ olası oğlumda, ne de olsa Karaman kanı vardı, bir Türk kızıyla evlendi. O da sağ olsun. Vasıya gibi rezillik mi çıkarayım? Ömürleri uzun olsun, üç erkek çocukları oldu. Kız doğuracak kadar şanslı değildi Türk kızı. Ama İstanbul'a sığamıyordum ben. Ne de Siryo'nun gözlerinin gördüğü gibiydi İstanbul.

Dayanamıyorum artık. Sıkıldım insanlardan. Birçok kez Eleni'yle sohbet ediyoruz. Anneso'nun Eleni'siy-le. Nenemin ismini taşıyor o. Ve neden son bir kez, İzmir'e bakmak için arkamı dönmedim, diye düşünüyorum. Böyleyim ben. Başka memleketlere, başka yerlere geri dönüşü olmayan yolculuklara çıkıyorum.

Buraya gelen İzmirli de, İzmir'i övüp duruyorlar. Şimdi iyi İzmir. Ağlıyorlar İzmir için. "Oyumuz vardı, suyumuz vardı, liralarla dolu gaz tenekelerimiz vardı." Oradayken de İzmir'e küf-rederlerdi. Türkleri, Yahudileri istemezler, Fransızlara, komşularına, yok ona, yok buna dayanamazlardı. Şerefsiz İzmir.

361

I

Benim Attarti Ana'mı, Spiro'mu, Konstantino'mu, Sir-yo'mu, hayatımdaki güzellikleri aldın benden. Ağgözlünün tekiydin sen İzmir. Durmadan sana kan ve can vermemi istiyordun.

Aman be, İzmir'e de, iyiliklerine de!

Allah

var!

Katina'nın hikâyesinin sonu.

362

Egina Adası. 1965 Yaz't

Bütün bunları gerçekten yaşadım mı yoksa yaşadığımı mı sandım bilmiyorum; ama her şeyi en ince ayrıntısına kadar anlatacağım. Katina Teyze'nin değışmeyen saatleri vardı. Annem Eleni, ona falanca saatte kahvesini, filanca saatte lizözünü götürürdü. Annem, lizözün ne demek olduğunu bilmezdi. Ama Katina Teyze şalını hep lizöz diye istediğı için ondan, sonunda o da lizözün ne olduğunu öğrenmiş, lizöz aşığı, lizöz yukarı bu kelimeyi dilinden düşürmez olmuştu.

"Teyze sana lizözünü getireyim mi? Lizözünü bağlayayım mı?" Lizöz, genellikle omza alınan kısa, kolları olmayan yumuşacık ve dolgun saf koyun yününden örülen ve boyundan kurdeleyle bağlanan bir şaldı. Katina Teyze'nin lizözünün rengi, şeker pembesiydi. Bu renk onun çirkinliğini daha da belirginleştiriyor-du. Fransız kadınları, şatolarında ışıık giren herhangi bir pencerenin önünde oturup kitap okurken lizöz giyerlermiş. Camlardan soğuk geldiğı için omuzlarına bu şeyi alırlarmış.

Katina Teyze, lizözünü kitap okumak için değil de, güneş batır batmaz kahvesini içerken giyerdi. Balkonda oturup denizi seyrederdi. Bir şeyler düşündüğünü sanmıyorum. Ama diğerkomşu balkonlardaki yaşlı kadınlar gibi de aşağıdan geçenleri, karşıda kumda oynayan çocukları ya da sahildeki çiftleri seyretmezdi. Evin etrafı fıstık ağaçlarıyla doluydu ama bir kez olsun aşağı inip de fıstıklara bakmamıştı.

363

Bir seferinde, ağustos ayında, fıstıkların kabuklan zamanından önce dalındayken karardığı için evde herkes, mahvoldu fıstıklar diye telaşlanmıştı. Sanki fıstık ağaçlarını, odalarda ve koridorlarda bir

tarafıan hayıflanıp bir tarafıan da koşturarak kurtarabilecekmiş gibi telaşlanan annemi durdurmak için sadece bir kez başını çevirmişti teyzem. Annem sonra da telefonu eline alıp, birçoğu Eginalı olan arkadaşlarını arayıp dert yanardı. Konuşmaların sonunda annem kendisini biraz da olsa rahatlamış hissederdi; ama fıstıkların durumunda değişen bir şey olmazdı.

"Eleni!" dedi emreden bir tavırla.

"Evet, teyze?"

Masanın zerine, içinde altı küçük şişe olan torbayı bırakıp, ellerini de kalçasına kuruladıktan sonra yanına gelmişti.

"Ne var teyze?"

"Yeter artık! Fıstık da fıstık... Bu çocuğu da al buradan."

Erkek kardeşim, kusmaları yüzünden o gün kreşi asmişti. Bu ocuk yerken, deli gibi iğnemededen yutar, geğirdiği zaman da salyalarına hâkim olamazdı. Annem onu kaptığı gibi mutfağa doğru götürmüş, orada bağırıp azarlamıştı onu. "Ben sana oraya gitmeyeceksin demedim mi?"

Her sene, okullar kapanır kapanmaz, valizleri akşamdan gerekli eşyalarla tıka basa doldurulan Arabella'yla Kastella'dan çıkar, ertesı gün de Egina'ya giden bir vapura binerdik. Bütün bir gün denize dalıp çıkardık. Annem de, kendisiyle aynı seviyedeki diğer ev hanımları gibi geçirirdi tatilini. Sabahları çarşıya alışverişe gider, sonra da yemek pişirirdi. Ocağı söndürüp tencerenin kapağını kapatır, bizi denize götürürdü. Eğer o gün balık almışsa, biz yemediğimiz için sonunda babamla ilcisi oturup yerlerdi. Denize gittiği zaman evde onu bekleyen işleri düşünerek denizin tadını ıkaramazdı. Kafasına taktığı bonesiyle yüzerken aklı hep başka yerdeydi. "Daha balık kızartacağım! Saat kaç? Hadi gidelim artık." Katina Teyze için varlığımız da, yokluğumuz da birdi. Bizim adaya ayak basmamızla, ona bakan yardımcı kadın Lerya, biraz da ailesiyle olabilmek için kendi memleketi olan başka bir adaya giderdi. Annem, oraya gittiğimiz zamanlar, Katina Teyze'ye en iyi yemekleri pişirmek için ırpınırdı. Teyze, yaşlı midesine, vücudunun ihtiyaı

olduğu kadarını indirdikten sonra önündeki tabağı iterdi. Aslında annem bir kez olsun ondan bir aferin duy-

364

mayı çok istese de, iyi ya da kötü tek kelime çıkmazdı ağızından. Her yaz üç ayımızı, onunla beraber geçirirdik.

Katina Teyze'nin odası, kuzeydoğuya bakardı. Biz, bütün gün güneş alan ön taraftaki odada kalırdık. Öğlen tam bir cehennem olurdu odanın içi. Egina çok sıcak bir yerdi. Sırf öyle istendiğı için uyumak zorunda kalan küçük erkek kardeşim, yatağında sıcaktan kan ter içinde kalarak dört dönerdi. Teri soğudukça üşümemesi için annem de durmadan onun fanilasını değıştirirdi. Allah'tan kolsuz fanila giydiriyordu. Üşütmemizden çok korkardı.

"Biliyor musun, neler gelir insanın başına terliyen cereyanda kalmaktan?"

Annemin başka bir alışkanlığı da karnımıza kompresler yapmaktı. İsterse dışarıda elli derece sıcak olsun, eğer karnım ağrıyor dersin, yeşil alkole batırılmış bir yünlü kumaş parçasıyla hemen sana kompres yapardı. Kuruyana kadar da karnının üstünde tutardı bezi. İstesek de istemesek de, Teyze'nin dinlenme zamanı, yani öğlen saatlerinde biz de uyumak zorundaydık.

Gıkımızı çıkaramazdık. Annem bekçi köpeğı gibi yanımıza uzanır tavanı seyrederdi. Sadece ağustosböcekleri ve denizin sesi duyulurdu. Ah benim çocukluk yıllarındaki tatillerim! Cumartesi günleri babam, dükkânı kapatır kapatmaz iki günlüğüne yanımıza geldiğı zamanlarda bile öğle uykusundan kaytaramazdık. Sadece annem, ona kapıyı açmak için parmak ucuna basarak, kedi gibi usulca kalkardı. Beraber mutfakta oturup kahvelerini içerken de fısıltıyla, o hafta içinde olanları konuşurlardı.

Öğleden sonraları, artık güneşten iyice ısınan döşemeler yüzünden evde huzur bulamazdın. Kuvvetli bir meltem estiğı zamanlar kendimizi şanslı sayardık. Rüzgâr, hayrına eve girdiğı zaman biz de temiz havayı içimize çekerdik. Ama rüzgâr, bir taraftan da pencerelerdeki panjurların pervaza çarpmasına sebep olurdu. Hatta

o kadar şiddetli çarparlardı ki, annem camlar kırılmasın ve evin içine toz girmesin diye bütün panjurları kapatmak zorunda kalırdı. Böylece biz yine fareler gibi içeriye tıklıp, tekrar sıcaaktan patlardık. Akşamüstü gezintilerinde, Amerikalı gibi giyinirdi annem. Amerika'yla hiç alakası da yoktu. Ama yine de, kelebek şeklinde güneş gözlüğü takar, boynuna jorjetten bir fular bağlar ve canlı desenleri olan, fırfırlı astarlarla kabartılmış, belini nefes

365

alamayacak kadar sıkı eteklerden giyinirdi. Belki de, çok sevdiği sinemadan görüp taklit ediyordu. Kendisinin Süreyya'ya benzediğine inanır ve her önüne gelene de kendine özgü bir tavırla bunu söylerdi.

"Geçenlerde bizim küçük oğlanın vaftiz babası bana ne dedi biliyor musun? Söyleyeyim de gül! Benim tıpkı Süreyya'ya benzediğimi..." Gerekli tüm aksesuarlarıyla birlikte Amerikan Pazarı'ndan alınmış kıyafetlerle giydirdiği beni ve erkek kardeşimi ellerimizden tutarak çekiştirirdi. Hatta Amerikan tarzı, arkasında fırfırları olan ve yürürken bizi sanki altımıza yapmışız gibi gösteren mayolardan bile almıştı. Kıyafetler ve küstahlık dışında evdeki hiçbir şey Amerikan değildi; insana ne iyi malmış, hâlâ hayatta ve çalışıyor dedirtecek kadar eski olan Kolsbot marka buzdolabı dışında.

Gezinti güzergâhımız belliydi. Saat yediden sekiz buçuğa kadar bütün adanın denizden gelenlerinin toplandığı yer olan Aziz Nikola'ya doğru şehre inerdik. Her zaman dolu olan kafelerin önünde uzanan sahil boyunca iki üç kez gider gelirdik. Kafeteryalardaki insanlar portakal suları içer, dondurmalarını yer ve oradan geçen kalabalığı seyredelerdi. Annem buluştuğu arkadaşlarıyla sohbet ederek gezinirdi. Genelde çocukları hakkında konuşurlardı. Babam her cumartesi gelirken, beraberinde kirli çamaşırlarını da getirirdi. Ne yapsın adam, nasıl yıkasın tek başına? Annem de küçük terasta, babamın gidişine, pazar öğleden sonraya yetişsin diye alelacele çamaşır yıkardı. Bir sürü kıyafeti olurdu. Sanki günde beş kez kirlettğimiz kıyafetlerimizin de yıkanması gerekiyordu? Annem

her gün bütün bu işleri yetiştirebilmek için biz daha uyurken, sabahın çok erken saatinde kalkmak zorundaydı. Ama öğleden sonraları, herkes onu kıskansın diye güzelce giyinir, kuşanır, süslenir, dinlemiş bir halde gezintiye çıkardı. Zavallı annem. Onu memnun eden tek şey buydu.

Bu sefer babam, perşembe gecesi gelmişti. Hiç iyi havadislerle gelmemişti ama. Annemin erkek kardeşi Mimi Dayı yine hastalanmıştı. Mimi Dayı, her seferinde çok ağır hastalanır ve ölüm tehlikesi geçirirdi. Gece gündüz kliniklerde ve hastanelerde kalırlar ama doktorlar hiçbir şey söylemezlerdi. Yüzündeki sarı renk geçince bir sonraki krize kadar iyi olurdu. Şimdiye kadar iki kez ameliyat olmuştu. Birincisinde safrakesesini, ikinci-

366

sinde de hiç gerek olmadığı halde başka bir şeyini almışlardı. Ancak bu sefer, görünüşe göre durum daha ciddiydi. Annemin bir an önce dönmesi gerekiyordu.

Sabah Pire vapuruna bineceklerdi. Erkek kardeşim, nenemin kız kardeşi olan Kastella'daki Avgusta Teyze'de kalacaktı. Ka-tina Teyze nasıl tek başına kalacaktı? Kalmayacaktı. Katina Teyze kendisi cevaplamıştı soruyu.

"Eleni, kızı bana bırak, ben bakarım ona" demişti.

Annem endişeli ve huzursuz bir halde evi toparlayıp bize her şeyi düzenli bırakmayı ve kardeşimin yolculuğu için kıyafetlerini hazırlama işini yetiştirmeyi başarmıştı. Cuma sabahı yola çıktılar. Kapıdan çıkarken annem, son kez bana yapmam gerekenleri söylemişti.

"Size telefon ederim. Stella Hanım öğlen için size pasticyo getirecek. Mutfağa kur sofrayı. Bensiz denize gitmeyeceksin. Kimseye de kapıyı açmayacaksın."

Tam gidecekken, durdu. Geri döndü.

"Mutfağın gazına karışma. Stella Hanım'ın telefon numarası 23297. Yazıp telefonun yanına bıraktım. Ah, her gün öğlen pencereleri kapadıktan sonra flitle. Flit hazır, merdivenin altın-da."

Tekrar gidecekmiş gibi yaptı.

"Ve dikkatli ol! Teyze ne derse onu yapacaksın. Eğer döndüğümde, aksı bir şey ya da şikâyet duyarsam karışmam valla."

Kapıda durup, son kez dönüp bana baktı ve gülümsedi. Kesinlikle, içinde bir korku vardı. Kelebek gözlüklerini takıp kucağında bebekle, ondan önce çıkmış olan babama yetişmek için merdivenleri ikişer ikişer inmeye başlamıştı. Köşeden dönüp gözden kayboldular.

Merdivenin parmaklıklarını yaseminler ve başka çeşit bir çiçek sıkıca kucaklıyordu. Adada her ikisinden de yetişiyordu; ama bitkiler arasında da güçlü olanın kanunu geçer. Yaseminden daha güçlü olan öteki bitki zamanla ilerleyip, yaseminin yerim almıştı. Yaşamak için bu kadar çaba harcayan yasemine acıyan babam, ona yer açmak için diğerini bir güzel buduyordu.

Bu sarmaşık gibi olan bitkiye uzaktan baktığında yemyeşil görünür, yanına geldiğindeyse onun, ince kuru dallardan oluşan ve gür yaprakları iç kısımlarda bulunan bir bitki olduğunu görürdün. O kadar ki, arasına bir şey saklasan hiç kimse bulamazdı. Erkek kardeşimin dokunmasını istemediğim şeyleri oraya

367

sakladım. Dolabın üstüne koymaya kalksam, yetişmek için tabureye çıktığımı görünce ne yaptığımı anlıyor, ağlayıp bağıarak annemden oraya sakladığım şeyi indirmesini istiyordu.

Annemin yokluğu evi sarıp, kokusu gidince, yasemine arkadaşlık etmek için merdivene gittim. Basamağa oturdum. Daha önceden oraya sakladığım, merdiven altındaki depoda bulduğum kutuyu almak için elimi yaprakların arasına soktum. Çinko kutu paslanmıştı. Kutunun üzerinde, kazılarak güzel bir yazıyla yazılmış şeyler ve dört köşesinde de mavi nazar boncuklarından vardı. İçinde de çeşit çeşit taşlar bulunuyordu. Hatta onları sıraya koyduğunda bana anlat yazısı çıkıyordu.

Eve girmeye karar verdim. Buzdolabını açtım. Küçük bir tepside karpuz, bir sürühi soğuk su, kaşar peyniri ve dünden kalmış imambayıldı vardı.

Biraz karpuz yedim. Karpuz çekirdeklerini çöp tenekesine attım ve tabağıımı suyun altına tuttum. Endişeyle çöpleri düşündüm. Nereye atıyoruz çöpleri? Tenekeyi de mi indirmem lazım? Kulpundan tutup kaldırmaya çalıştım. Ağırdu. Kapağıını açtım. Annem çok düzenli bir ev hanımıydı, çöp sularını tutsun diye tenekenin altına gazete kağıdı sermişti.

Aşağıdaki sahilden denize girenlerin sesleri gelmeye başlamıştı. Kumda oynayan çocukların çığlıkları ve annelerinin bağırışları duyuluyordu. Bugün denize gitmeyeceğim. Bize yemek getirmek için koşturmaktan saç baş dağılan Stella Hanım gelene kadar saatlerce balkonda oturmuşum. Kendi evinin işini de halledebilmek için geldiği gibi koşturarak gitmişti. Simsiyah saçlarıyla bornozunun vücuduna diğer kısımlardan daha çok yapışan yerleri, kalçası ve göğüsleri ıslaktı. Biri diğerinin üstünde, üstlen kapatılmış ve mutfak havlusuna sarılmış iki büyük tabak getirmişti.

Tabaklarda, şarap soslu ahtapot, pasticyo, üç dilim ekmek ve iki domates vardı. Hepsini, daha sonra mutlaka onu aramamı söyleyerek, mutfak masasının üstüne bırakmıştı.

Öğleden sonra onun sesini duydum.

"Mana."

Katina beni çağırıyordu.

"Şu aptal geceliğini çıkar da mavi elbiseni giy."

Teyzem denizin ısıltısını seyrediyordu ve ben de, bana emrettiği gibi, mavi elbisemi giyip yanına oturdum.

368

Zorlukla ayağa kalkarak, odasındaki tuvalet masasına doğru ilerledi. Bu mobilyanın üstündeki mermer bir köşesinden kırılmış ve özensiz bir şekilde yapıştırılmıştı. Çekmecelerinin üstündeki oymaların rengi, oturup da oralara toplanan kiri temizleyecek biri olmadığı için çok koyulaşmıştı. Bronz kulplardan biri yerinden oynadığı zaman, geçici olarak başka bir vidayla sıkılaştırılıyordu. Katina Teyze'nin tuvalet masası vida sergisi gibiydi.

Sağ taraftaki küçük üst çekmecedan bir zarf çıkarak mutfağı gitti. İki bardağı su koyup içine zarftaki tozu döktükten sonra karıştırdı, karşılıklı oturup bu zehri içtik. Aynı çekmecedan çıkardığı bir kurdeleyi, beni kuaföre götürmeyip saçlarımı kendisi kesmek isteyen anneme söylenerek saçlarıma taktı. Annemin bu tür şeyler için hiç zamanı yoktu. Üzerimdeki Amerikan havası gitmiş, yetimhanedeki çocuklara benzemiştim.

Daha sonra bastonunu aldı ve sahile doğru yola koyulduk. Aziz Nikola'ya gideceğimize Kolones'e doğru yürüdük. Antik tapınak, günbatımından sonra çok sessizdi. Antik yerleri koruyan tek bir bekçi vardı; o da erkenden giderdi. Çam ağaçlarının arasında saklı olan tapınak, sahildeki kayalara kadar uzanıyordu. Daha aşağıdaki taş sıraya oturduk. Limana gidip arkadaşlarımı görmeyi tercih ederdim. Hem bisiklet sürmek için de uygun bir saattti. Diğer çocuklar sinemaya ya da yengeç toplamaya gidiyorlardı bu saatte. Sanki cezalandırılmışını gibi hissetmişim kendimi ve içimden ağlamak gelmişti. Midem bulanıyor, başım dönüyordu.

Saat tam yedide önümüzden tarifeli sefer yapan vapur geçti. Onu çift görüyordum. Miyoplar gibi, gözlerimi kısarak bakıyordum. Teyzem güneş batana kadar, çıkardığı bir kitabı mırıldanarak okudu. Sütunlar, günbatımıyla koyulaşıyor, gölgeler oluşuyordu.

Sütunlardan kala kala iki tanesi, bir de antik mekanın zemini sağlam kalmıştı. Biraz daha yukarıda bulunan Afea'nın tapınağı çok daha güzeldi. Taşların arasında sanki bir şeyler kımıldadı gibi geldi bana. Genç bir kız, bize doğru yaklaşıyordu.

Uzun bir etek, yüksek yakalı, dantelli ve ensesinde bir sürü küçük düğmeleri olan bir gömlek vardı üzerinde. Bir kadının sahip olabileceğı en tatlı yüze sahipti. Yumuşak huylu biriydi. Ama gömleğinin ön kısmı kırmızı kan lekeleri ve yırtıklarla doluydu.

Böylesi yırtıklar, ne dikenlerden ne de düşmekten olabilirdi. Onu da çift görüyordum. Yerimi ona vermek için kalkmak

istemıştim ama yerimden kıpırdamam imkânsızdı. Katina'ya sokuldum iyice. O da ilk kez beni kucakladı, ikimiz beraber toprağa doğru eğildik. Ürmüştü ve ben bunu hissetmiştim.

"Pari! Ne istiyorsun benden? Ben gelmesi için Ana'yı çağırılmışım" dedi Katina.

Sonra birden hatırlamıştı.

"Tıpkı bugün gibi! 13 Eylül 1922!"

Genç kızın gözlerinden yaşlar süzölüyordu.

"Neden Katina? Neden?"

"Affet beni Pari. Siryo'yu seviyordun. Bunu daha önceden anlamalıydım."

"Asla onun için acı çekmedin, Katina. Ömrü boyunca asla senden bir sıcaklık görmedi. Her zaman tek başınaydı zavallı. Ona artık ihtiyacın kalmayınca, bir solucan gibi ezip bir kenara fırlattın. Hepimize yaptığın gibi. Eleniciği kendi çıkarların için sattın. Planlarına engel olduğu için Olga'nın gitmesine izin verdin. Evet, onu bütün kalbimle sevdim, senin sevemeyeceğin kadar. Ve soruyorum sana, neden, neden onu benden aldın? Neden öldürdün?"

Genç kız hıçkırıklarla ağlıyordu.

"Sana acı çektirmek istemiyorum Pari. Ben o geceyi unutmak istiyorum. Seni daha önceki halinle hatırlamak istiyorum. Seni onunla beraber görünce gözüm döndü ve o anda elime bir bıçak geçti. Hem senin için hem de onun için."

"Niçin onu öldürdün Katina? Niçin?"

"Bana ihanet ettin Pari." Teyzem titriyordu. Beni daha çok sıkmaya başlamıştı. "Affet beni Pari. Tanrı ruhunu rahatlat-sın."

Genç kız bir anda ortadan kaybolmuştu ama teyzemin kendine gelmesi saatlerini almıştı.

Kafasını önüne eğmiş sessizce ağlıyordu.

"Seni seviyordum Pari, seni seviyordum" diye mırıldanıyordu.

"Yalan. Yalan hepsi. Eleniciği ben satmadım. Elenicik benim küçük kızımdı. Kızım benim...Onu ben satmadım. Duyuyor musun? Ama

başka seçeneğim yoktu ki. Oğlumu da kaybedecektim yoksa. Divan'daki köpekler benden oğlumu alacaklardı! Elenicik şimdi yönetiyor ve yıllarca da yönetecek. Bunca yıl onun yanındaydım. Onun için toplanıp İstanbul'a gittim ve bu kadar uzun zaman kaldım."

Ağlıyordu.

370

"Ve sen Pari! Bana ihanet ettin. Bana ihanet ettin, duyuyor musun beni? Sana güvenmişim ve sen beni sırtımdan vurdun. Benim canla başla kurduğum, bana ait bir şeye elini uzattın. Acılarla zorluklarla kurduğum şeye. Bana ait olan emeğimi almaya geldin benden." Acıyla, göğsüne vuruyordu.

"Benim evimin içinde! Hiç hatırlamak istemesem de, sürekli olarak o geceyi düşünüyorum. Belki de Siryo'yu, benim sevdiğimden daha çok sevdin. Belki o da seninleyken daha mutluydu. Ama Siryo benimdi. Benimdi, duyuyor musun? Zavallı ben, onu almak için geri dönmüştüm. Benimle bir ömür geçirmişti. Bahtsız ben, ateşler içinde kocamı kurtarmak için geri dönmüştüm. Ona her şeyi anlatacaktım. Sırf onun için orada kalacağımı söyleyecektim ona. O da gururla dinleyecekti beni. Benimle beraber gelecekti. Biliyorum, gelecekti. Ona sapladığım bıçak darbeleri bunca yıldır hâlâ canımı yakıyor. Kime anlatayım acımı? İzmir'im yanarken, ben onunla her şeyi bitiriyorum. İzmir'im yanarken, ben ellerimi kana buluyorum. Kendi ellerimle evimi ateşe verdim. Benim kollarımda, benim elimden son nefesini verirken gözlerini açıp bana korkuyla bakmıştı. Bunca yıldır benden korkuyor muydu? Niye böyle oldu her şey Tanrım? Niye? Neden hiçbir yerde huzur bulamıyorum? Ne tür bir lanet var üzerimde?"

Ağlaması yavaşlamıştı. Kendine geldi sonra ve sırtını dikleş-tirdi. Kendinden emin bir şekilde kitabı kapatıp, bastonsuz ayağa kalktı. "Evime girip de ne göreyim! Benim Fransa'larda olduğumu sanıyordu bir de! Neden Tanrım, felaketlerin tam ortasındaayken vapuru geri çevirdim ki? Niçin? Onu kurtarmak için mi? Dümdüz

yoluma devam etmedim. Niye ben katil olayım ki? Evime gireyim de ne göreyim! Benim kendi yatağımda! Benim odamda! Topu topu iki ay yoktum. İki ay! Onun yabancı yerlerdeki işlerini yoluna koymak için çekmediğim zorluk kalmamıştı! Kahretsin! Daha o evdeki kokum bile gitmemişti henüz, benim hizmetçime sarmak için!"

Sinirle ayağını taşa vurdu.

"Onu bütün kalbiyle sevmişmiş, lanet olsun! Kim bilir ne zamandır arkamdan iş çeviriyordu! Gözlerim kör olmuştu! Durumu kurtarmak için anlamam lazımdı! Pari'nin bir iki kez ona nasıl baktığını görmüş ve ondan şüphelenmiştim; ama önemseme-

371

mistim! Salmıştım kendimi. Pari'nin isteklerine boyun eğmiştim. Bende yiyip içiyor, benden giyiniyor, benim parfümlerimi sürünüyordu. Bir de kocama el uzatacağı aklıma gelmemişti. Ay, kahrolasica şey, bir de seni affetmek zorundayım bunun için!" Yüksek sesle konuşmaya başladı. "Hak ettiğini aldın. Buldun işte layığını. Koynumdaki yılan! Beş kere daha saplamam gerekirdi o bıçağı sana." Beni omzumdan dürttü.

"Maria!"

"Hımm."

"Maria uyan! Tapınağa gidiyoruz."

"Azız Nikola'ya mı?"

"Buraya, yukarıya."

Tapınağın merdivenlerini çıktık. Teyzem, diz çöküp dua etti. Kim bilir kime. Sonra da kayalıklara geri döndük. Yukarıdan, daha önce bizim oturduğumuz sırada siyahlara bürünmüş bir kadının, denizi seyrederek oturduğunu gördüm. Yokuş aşağı inerken Katina'nın adımları hızlanmıştı.

"Ana" dedi sevinçle Katina.

Neredeyse koşuyordu. Nefes nefese kalmış bir halde kadının yanına oturup, elini avuçlarının içine aldı. Birçok kez eğilerek onun elini öptü. Birden ağlamaya başladı.

"Ana" dedi hıçkırıklar içinde. "Ana, anam benim, tatlı

anam.

Attarti Ana, onu teselli etmek için başını okşadı. Birbirlerine sarılarak, ağustosböcekleri duyulana, gökteki ilk yıldızlar çıkana kadar uzun bir süre öylece sessiz sedasız oturdular.

"Anne, anam, tatlı anam... Bunca yıldır seni arıyorum ama sen gelmiyorsun. Anne daha ne kadar sürecektir bu eziyet?"

Attarti Ana, sessizliğini koruyordu. Katina da hıçkırıklara boğulmuş bir halde, ona sarılmış ağlıyordu.

Gözyaşları içinde, "Benden daha fazlasını bekledin, biliyorum anne. Ben sana sırtımı döndüm, işime gelen ne varsa senden alıp, bir teşekkür bile etmedim sana. Bıçak çekip, katil bile oldum. Ama sen beni cezalandıracağına, bana yeni bir hayat, zenginlik, aile ve aşk verdin" dedi Katina.

Attarti Ana yukarı doğru baktı.

"Senden gitmeni istediğim yol zordu kızım. Bir zamanlar, yukarıda, kuzeyde, buradan uzaklarda zaafım olan başka bir kızım daha vardı. Bütün annelerin, çocuklarından bir tanesine zaafı olur. Onları ayır tutarlar. Ona zaafım olduğu için, o isteme-

372

den, canının çektiği ne varsa hepsini verdim. Ama o bunları kaldıramayıp delirdi. Elindeki güç onu sarhoş etti. Daha da yükseğe ulaşmak istedi. Başka insanları da felakete sürükleyip onların da kanını emmek istedi. Ve yaptı da. Güçlü bir devletin kralıyla evlendi. Bütün bir ulus acı içinde kıvrılırken, o içten içe gülüyordu. İyi bir evlattı ama sonradan açgözlü, şirret bir kadın oldu. Sonunda, bir köşede tek başına öldü; çünkü acı ekmişti."

Biraz ara verdi.

"Bu kız beni çok üzmüştü. Onun için kurtuluş da yoktu. Çok güçlü parlayan yıldızı, bir daha hiç parlamamak üzere söndü. Hiç kimse onun yerini dolduramaz. Zaten o yıldızı da bir daha istemiyorum. Sen küçükken beni iki elinle kucaklar, durmadan anlatmamı isterdin. Annen sana ekmek ve suyunu verdi, ben de sana tüm bildiklerimi

öğrettim. Sen de ekmeğı ve suyu tercih ettin. Sana karşı çıkmadım. Zenginliğı de layığıyla yaşadın. Hatta paylaştın da. Biliyorum."

Katina'nın yaşlılıktan titreyen nasırlı ellerini tuttu.

"Bu vücut çok yaşlandı ve daha fazla dayanamayacak. Başka bir yıldızın daha söndüğünü görmeye dayanamıyorum. Belki de sana karşı olan zaafım yüzündendir. Hem ben de dinlenmek istiyorum artık. Geri dönmek istiyorum. Kapadokya'ya dönüp kendi anama, ektiğı tohumları geri vermek istiyorum. Bildikleriyle başka bir bedende yaşa. Bu sefer, gökyüzünde daha büyük bir ışıık saçarak parlayacaksın."

Hep beraber eve döndük. Yollar sessizdi. Sadece birkaç tane köpek panik içinde önümüzden geçip kayboldu.

Mutfaktaki masaya ilk önce Attarti Ana oturdu. Yağla yanan bir kandil ve içi suyla dolu küçük bir tabak çıkarıp önüne koydu. Cebinden birkaç tane tahıl tohumu çıkardı. Teyzem de dolabımdan beyaz ayakkabılarımla, makas getirdi.

Yaşlı kadın kandili yakıp önünde oturarak, yanan alevi seyretti. İki dakika geçti, üç dakika geçti, beş dakika geçti. Sanki yıllar gibiydi. Kendini hazır hissedince, tohumları ısınana kadar parmaklarıyla ovmaya başladı. Dışlerini de sıkıyordu.

Buğday, arpa, çavdar duy beni! Demir ol, bu yaratığa bilgelik yer, Bu ele rüzgârın gücünü ver.

373

İçinde yağ olan bezi açıp, üç tane tohumu tam ortasına koydu. Gözlerini açıp ellerini silkeleyerek, onları ateşe attı. Buğday, arpa ve çavdar. Aklını oynatmış gibiydi. Kızgın bezle, eline aldığı avuçlarımlağını içini yağladı. Ardından da teker teker alnına dokundurdu tohumları. Birini diğlerinin ardından alnına götürüyor, bir taraftan da mırıldanıyordu.

Buğday, arpa, çavdar...

Ayakkabılarımla yağladıktan sonra eğilip ayaklanma giydirdi. Yağa batırdığı parmağıyla, alnıma, kulaklarıma ve gözlerime daireler çiziyordu. Mavi elbisemi kaldırıp karnıma da yağ sürdü. Eline aldığı

makası mırıldanarak, okumaya başladı. Saçlarımdan bir tutamı havaya kaldırarak kesip su dolu küçük tabağına içine koydu. Yok oldular. Bir adım arkada diz çökmüş oturan teyzeme döndü. Mutfağına kapısından içeriye, kaftanlar içinde iki kadın girip onun yanına oturdular. Attarti Ana üç günlük yaktı. Odaanın içi, dumanın tatlı kokusuyla doldu. Kadınlar çok güzel bir ilahı mırıldanarak okumaya başladılar. Ne dediklerini anlıyor olmam çok tuhaftı. Bu dünyadan geçen ışıık, bu evreni öğrenen ışıık, hem üzüldün hem de sevindin, hem tadına varıp hem de kötölük, saçtın ışıık- Ruh, kurtarılmak isteyip de kurtarılamayan ruh. Bana gel. Gel ki, çektiğın eziyet bitsin. Gel ki, sana kurtulman için yardım edeyim. Gel bana, sana huzur bulman için yardım edeyim.

Saatlerce, durmadan böylece ilahi okudular. Attarti Ana, titreyen Katina'ya sarılarak, ağızını açıp kendi ciğerlerindeki havadan onun içine üfledi. Sonra bana yaklaştılar. Kendi kendime, onlar bir şey demeden ayağı kalkıp ağızımı açtım. Sevinç içinde, tüm damarlarımdan geçip parmak ucuma kadar ulaşan bu hoş kokulu, baş döndürücü hava dalgasını kabul ettim. Ne saadet! Etrafımdaki dünya kayboluyor ve baş dönmesiyle Attarti Ana'nın kucağına yıkılırken bana, "Uyu bebeğim, yirmi üç yıl uyu" dediğini duyuyordum.

Ertesi günden sonra teyzem, mum gibi erimeye başlamıştı. Beraber geçirdiğimiz günler boyunca hep yan yana otururduk ve bana hikâyeler anlatırdı. Sahile gezmeye gittiğimizde, bana başka hikâyeler de anlatıyordu. Mecburen, sürekli mavi elbisemi giyyordum. Siyahlar içindeki yaşıyor dediğı kadın da dahil, ölüler için mumlar yakıyorduk.

374

Elimi tutarak, kumların üstüne kendi dilinde bir şeyler yazmam için bana yardım ediyordu. Bütün o günler boyunca beni ne bisiklete binmek ne de denize girmek ilgilendirmişti. Sadece onu dinlemek istiyordum.

Annem döndüğünde onu bu halde görünce, hemen hastaneye götürmek istemişti. Ama Katina Teyze onu "Benim için endişelenme" diyerek durdurmuştu.

Sonraki günlerde, yanına çağırıp ona öğütler ve yaşadığı sürece gözü gibi saklaması için bazı şeyler verdi. Annem onun delirdiğini zannetmiş, bütün bir akşamı Stella Hanım'a telefonda olanları anlatarak geçirmişti.

"Keçileri kaçırdı diyorum sana Stellacığım. Başka türlü bir açıklaması yok. Bana, yağlı bir bez parçasını gözüm gibi saklayacağıma dair yemin ettirdi."

Oradan ayrılmamızdan birkaç gün önce Katina Teyze ayaklarını sürüyerek yatağıma geldi.

"Ölecek misin?" diye sordum.

"Hayır, artık ölmem. Korkma. Özgür bırakıldım. Artık hep beraber olacağız. Bana ihtiyacın olduğu zaman, bir mum yak. O zaman gelirim ve seninle konuşuruz. Sen ne istersen onu konuşuruz."

"Senin çok kızın var mı?"

Kaşlarını kaldırdı.

"Sadece sen varsın. Nereden duydun o kızları?" diye endişeyle sordu.

"O kadın... siyah elbiseler içindeki..."

"Onu hatırlıyor musun?"

"Sanırım."

"Siyah elbiseler içinde bir kadın yok" dedi ilk önce. Sonra da fikrini değiştirip, "Siyah elbiseler içindeki kadın, bizim hepimizin anası" dedi kendinden emin bir şekilde. "Bizim kaderimizi o çiziyor."

"Tanrı gibi bir şey mi?"

Bütün bir gece, açık bırakılan pencereden içeriye serin bir rüzgâr girince, teyzem üstümdeki örtüyü omuzlarıma kadar çekti.

"Hangi Tanrı gibi?"

"İsa gibi. Başka hangi iyi Tanrı var?"

"Bir sürü. Bütün tanrılar iyidir. İsa da, Buda da, Allah da; hepsi insanlardan iyi şeyler yapmalarını isterler."

375

"Bizim Tanrı'mız en iyisi."

Rüzgâr daha güçlü esmeye başlamıştı, içeriye getirdiğı gece çiçeklerinin kokusuyla beraber pencerenin perdesini de havalandırıyordu. Bu perdeler de çok eski olmalıydı. Lerya, artık dökülmeye yüz tutmuş saçaklara kenarlar örmüştü. Balkon kapısına büyük geldiğı için yerde sürünüyordu. Egina'da bizim pencerelerimiz sanki yabancı kıyafetler giyerlerdi. Prenslik gibi, farklı.

"Arabistan'daki bir çocuğa, kendi Tanrı'nın onunkisinden daha iyi olduğunu söyleyemezsin! O da sana aynı şeyi söyleyecektir!"

"Siyah elbiseler içindeki kadının adı ne?"

"Attarti."

Teyzem, uyumam için gece lambamı söndürdü. Eğer annem yapsaydı bunu, kesin bağırırdım. Karanlıktan korkuyordum ve gece lambamın üstünde Mickey Mouse desenleri vardı. Kendi kendine döner, duvarlara boyum kadar Mickey ve Donald'ın resimlerini yansıtırđı. Odam lunapark gibi ışıklar içinde döner, ben de mutlu bir şekilde uykuya daldımdım. Teyzeme karşı gelemedim. Karanlığın içinde bana, "Bütün insanlar aynı. Eğer komik bir şey söylersen gülerler, onları korkutursan korkarlar, eğer vurursan canları acır. Hangi tanrıya inanırlarsa inansınlar, dünyanın neresinde ve hangi renkte olurlarsa olsunlar sonuçta vücut ve ruh aynıdır. Attarti Ana onların ruhlarına inanıyor."

Öğlen, üzerinde melek figürleri bulunan şamdanların durduğı büfenin olduğı salonda oturduk. Tekneye yüklenmiş, izmir'deki felaketten kurtarılarak getirilmişti bunlar. Her zaman çok hoşuma giderlerdi. Hatta bazen oturup, neşeyle ellerini sallamalarını, eteklerinin vücutlarının üzerinde nasıl kıvrımlar yaptığını seyrederdim. Katına onlara nasıl baktığımı görmüştü.

"Büyüdüğün zaman bunlar senin olacak, Maria. Hepsi senin. Gel bak, sana bir şey göstereyim."

Büfenin, içinde gümüş çatal bıçak takımının olduğı çekmecesini açtı. Her birinin üzerinde adının baş harfleri kazılıydı. E. K. Ekaterini

Karaman. Katina, yılların etkisiyle sapında lekeler oluşmaya başlamış bir bıçağı eline aldı.

"Bir zamanlar bunun bana ait olduğu kesin; çünkü senin de gördüğün gibi benim adım yazıyor üstünde. Ne kadar zaman geçerse geçsin, bunlar hep var olacaklar ve sen de bunların bir za-
376

manlar bana ait olduklarını biliyor olacaksın. İzmir'in en iyi ustaları tarafından yapıldılar. O zamanlar çok para vermiştim bunlara; çünkü değerli şeylerdi. Her zaman da değerli şeyler olarak kalacaklar. Bunları satın almak için verdiğim para bir başkasına aitti. Kocama. Onun parasıyla, gümüşler satın alır üstüne de kendi adımı yazdırırdım. Çatal bıçağın yanındaki peçetelerde de benim adımın baş harfleri olurdu. Evimin kapılarında, avlularda ve at arabalarında da isminin baş harfleri vardı. Tıpkı bana ait eşyalar gibi, onları bana sağlayan kocam da bana aitti. Ama onu, adının baş harfleriyle damgalayamıyorsun. Onu parayla satın alamıyorsun. Ne kadar çok paran olursa olsun. Canınla ödüyorsun. Acıyla, emekle, dertle ve ahlarla ödüyorsun. Ödüyorsun ama; bir kez ödemek de yetmiyor. Ölene kadar sürekli ödüyor-sun.

Sessizlik...

"Teyze, birisi ölünce ne oluyor?"

Katina, odanın bir köşesinde duran pikaba doğru gidip kapağını kaldırdı. Pikapta kırk beşlik bir plak vardı. Pikabın iğnesini plağın üstüne koyunca şarkı çalmaya başladı. Sonra da birdenbire duvardaki prizden, pikabın fişini çekti. Şarkıcının sesi "buaaamu muaaabua" gibi sesler çıkararak gittikçe komik bir şekilde ağırlaşp birden durdu.

Mutfakta krema pişiren annem, ne olduğunu görmek için koşturarak geldi. Her seferinde pikaptan böyle sesler duyduğunda plakları bozacağımızdan korkarak bağırdı. Katina'yı prizle oynarken görünce haçını çıkarmış, sütün taşmaması için mutfığa dönmüştü. "Hayat bir şarkı kadar sürüyor. Hayat şarkı gibidir. Sonra plak biter. Her şarkı başka bir şeyden bahseder. Tıpkı hayattaki her insanın

birbirinden farklı olması gibi. Şarkıların birçoğı, hayat için gerekli olan aşktan bahseder. Eğer şarkı kötüyse kimsenin hoşuna gitmez ve kimse o şarkıyı bir daha söylemez. Ama eğer güzel bir şarkıysa insanlar onu yıllarca hatırlar ve söylerler. Ama bir de dünyada şarkıyı yapanlar var" dedi Katina. "Siyah elbiseler içindeki kadın şarkı mı yapıyor?" "Evet, hem de en başarılılarından. Şarkının unutulmasına izin vermeyip, arya, opera, türkü, denizin dalgalarından çağılıtlar, yıldızların uyumlu melodisi ve rüzgârın fısıltısını yapanlardan. Bu dünya var olduğı sürece var olacak sesler... Dikkat et şimdi!"

377

Katina eğilip pikabın fişini tekrar prize taktı. Plak tekrar dönmeye başlamış ve şarkı kaldığı yerden normal bir şekilde devam etmişti. "Anladım! Siyahlar içindeki kadın priz! Heeee! Prizin yapıldığı maddeden yapılmış o da! Cereyan! Elektrik! Hım! Şimşek!" Katina gözlerinin içine baktı. Aklına başka bir şey gelmiyordu.

"Eee! Hava! Güç? Ne?" "Yemek hazır" diye bağırdı annem.

"Bugün bilemediklerin birkaç yıl içinde sana komik gelecek. Bu ne?"

"Pikap."

"Senin için, gittiğın bir evde pikap görmek çok alışılmış bir şey değil mi?" "Evet."

"Bir düşün bakalım, sen ve pikabın birdenbire Akropolde Perikles'in önünde beliriveriyorsunuz. Ve pikap da çalmaya başlıyor, insanlar nasıl tepki verirlerdi?"

"Paniğ e kapılırlardı. Ne olduğunu bilmedikleri ve anlamadıkları için ondan korkup kurtulmak için kaçışırldardı." "Perikles ne düşünürdü?" "O da korkup kaçardı pikabımdan."

"Hayır. Belki bir anlık korkudan sonra Perikles pikaba bakmak için yaklaşırdı. Bu ne? Nasıl çalışıyor bu böyle? Eğer daha da cesaretlenirse, pikabı kaldırıp arkasında saklanan şarkıcı ve müzisyenler var mı diye bakardı."

"Tanrıça Athena'nın yaptığı mucizelerden biri olduğunu sanmaz mıydı?"

"Umarım senin söylediğinden çok daha zekidir ve Tanrıça Athena'nin sadece ve sadece halkı avutmak için var olduğunu biliyordur. Senin için Tanrıça Athena var mı şimdi?" Güldüm.

"Tabii ki hayır. Olimpos Dağı'nın on iki tanrısı masaldan başka bir şey değil ki. Benim için isa var."

"O zamanlar, Atinalılara on ıkı tanrılarının masal olduğunu söylemeye kalksaydım neler olurdu kim bilir? Seni inançsızlıkla suçlardı. Sözlerini, tanrılarına karşı bir hakaret olarak kabul eder, cezalandırılmanı isterlerdi. Çünkü, onlara inanıyorlardı. Ve sen de buna saygı duymalısın."

378

"Beni, söylediklerimin hepsinin doğru olduğunu bilen ve akıllı olan Perikles kurtarırdı."

"İçinden belki sana hayranlık duyardı Perikles; ama ibret olsun diye de seni ilk öldürmeye kalkan o olurdu. Tanrıça Athe-na'ya diğerlerini korkutabilmek ve kendi emrinde tutabilmek için ihtiyacı var. Onları cezalandırmak için Zeus'a ihtiyacı var. Birden ortaya çıkıp da ortalığı karıştırıp onun düzenini bozamazsın ki! Arada bir de olsa bir insan olarak, birden karşısına çıkan bir durum ya da bir felaket karşısında, o da mantığının dışına çıkabilir ve belki de söyleyeceği ilk şey 'Tanrıların Babası Zeus, yardım et bana' olabilir. Bunu söylemesi gayet kolay gelir; çünkü küçükken böyle öğretmişler ona."

"Tıpkı denizin çalkantılı olduğu zamanlarda vapura bindiğimizde Stella Hanım'ın korkudan 'Azız Nikola, yardımcımız ol' demesi gibi."

"Annen de öyle demiyor mu?"

"Annemin o kadar çok başı dönüyor ki, kimseden yardım istemek için ağzını açmaya mecali kalmıyor."

"Sen ne diyorsun peki?"

"Ben, korktuğum zaman birisini çağırdığımda onun gelip beni kurtaracağını bilmek istiyorum sadece. Teyze! Benim pikabım Perikles'in olduğu yıllarda çalamazdı ki; çünkü çalması için onu takacak priz olmazdı."

"Yemek hazır dedim size, duymadınız mı?" diyerek annem bağırdı.

"Yorgi, balığını kediye atmasana."

"Doğru. Perikles'in, elektriğin icat edilmesini beklemesi gerekiyor önce. Her şeyin bir zamanı var. Geçmiş düşünüp insan kendi kendine soruyor! 1600'de bu olmadan, şu olmadan insanlar nasıl yaşıyorlardı? Ancak seni temin ederim ki, gayet güzel yaşıyorlar ve her şeyi bildiklerini sanıyorlardı. Aynı şeyleri, senin yaşadığın dönem için de 2646 yılında yaşayan bir çocuk söyleyecek. 'Vay be! Maria nasıl da o zamanlar dünya denen o gezegende yaşamış' diyecekler." "Niye 2647 değil de 2646? Dünya 2647'de olmayacak mı?"

"Her şeyin bir başı, bir de sonu var. Hadi yemeğe gidelim" dedi Katina.

Masanın üstü tam bir curcunaydı. Balık, haşlanmış ot, krema ve üzüm. Kardeşimin tabağı, insanın midesini kaldıracak bir haldeydi. "Sersem şeyler, aptal horozlar" dedi Katina.

379

Annem buzdolabından, içinde soğuk su dolu cam sürahiyi ve beyaz peyniri getirdi. Bu sudan her zaman yemek kokusu gelirdi. Kardeşim onu almak için elini uzattı.

"Hayır Yorgi, sana soğuk su içmek yok!" diye bağırdı. Sanki sağırmış gibi her zaman ona bağırarak bir şeyler söylerdi. "Bekle, sana öteki sürahidenden su koyayım."

"Kısacası, kaç yıl içinde bitecek İsa da?"

"İsa, çok iyi bir şarkı- insanlar onu 1900 yıldır hâlâ hatırlıyor ve söylüyor. Kaç yıl daha söylerler, bilemem."

"Kim yazmış o şarkıyı?"

"Saul."

"Bilmiyorum öyle birini."

"Onu bilmemen gayet doğal. Diğer bir adı da Pavlo."

"Aa, evet din dersinde anlatmışlardı bize. Ama ben onun, bu kadar iyi bir şarkı yazarı olduğunu bilmiyordum! Onu pek önemsememişim. Peki nasıl olmuş da, böyle bir şey aklına gelmiş?"

"Sana, o zamanlar Salome diye bir kızı korurken, olayları yakından yaşamış olan Attarti Ana'nın bana anlattığı gibi anlatacağım. Salome, kral olmaya çalışan bir prense aşıkmuş. Çok çaba harcamış."

"Hangisi?"

"Sabret. Sonunda söyleyeceğim. Eski zamanlarda çok akıllı ve önemli bir adam yaşamış. Adı da Saul'muş. O yıllarda yurtlarını Romalılar işgal etmiş, insanlar, Romalılardan nefret ederlermiş. İşgal hiçbir zaman dayanılır bir şey değildir..."

Annem lafa atılarak, "Ben Alman işgali sırasında sekiz yaşında küçük bir çocuktum, hâlâ hatırlarım Pire'ye düşen bombaları; bir de açlıktan ölen insanlarla yüklü at arabalarını."

"Kraliyet ailesinden olmalarına rağmen, ailesi çıkmış ve zenginlikleri için Romalıları desteklemiş"

"İşgal zamanında Almanlarla işbirliği yapanlar gibi işte, sonunda halk onları linç etti."

"Onu büyük bilim adamlarının yanına eğitim alsın diye göndermişler. Ferisi olmakla övünürmüş."

"Yani kötü bir insanmıymış?"

"Kim size böyle saçmalıklar öğretiyor? Geleneklerine bağlı inançlı biriymiş."

"Öyle miymiş?"

380

"Museviler ve Ferisiler! Aaa! İsa'yı çarmıha gerdi onlar!" diyerek buzdolabının yanındaki annem tiksintiyle bahsetmişti onlardan. Teyzem, tabağına koyduğu balığı ortadan ikiye ayırıp kılığını çıkarttı. Annem, haşlanmış otları onun için kesip üzerine limon sıktı. Bir lokma alsın da iyi kızarıp kızarmadığını ona söylesin diye teyzenin başında bekliyordu. Katina Teyze bir şey de-meyince, o da oturup yemeğe başladı.

"Saul'un yaşadığı dönemde" diyerek konuşmasına devam etti Katina Teyze, "başka bir Yahudi daha yaşıyordu. Çok güzel konuşuyordu. Adı Yesu'ydu. İsa, İsus yani." "Yesu nasıl biriydi?"

"Yakışıklı mıydı, çirkin miydi, uzun muydu, kısa mıydı ya da sakalı var mıydı, yok muydu; bunları kimse bilmiyor."

Kendinden emin bir tavırla, "Sakalları vardı" dedi annem. "Ne yani Pavlo, Yesu'yla mı ilgilenmiş? Anlamadım?" "Pavlo, asla onunla karşılaşmamış. Onun hakkında duyduklarından sonra, onun deh olduğunu düşünmüş. İnsanları kolaylıkla ikna etmeyi başarmış; hatta kardeşleri ve bazı saf balıkçılar ona inanıp peşinden gitmişler."

"Sabahleyin balıkçıda kaçula balığı da vardı" dedi annem, parmağıyla dilinin ucundaki kılığı alırken. "Nasıl da lezzetli olur kaçula! Çocukların yediğı tek balık barbunya olduğu için bunu aldım. Bir dahaki sefere kaçula alırım, bir güzel de tereyağında kızartırız."

"Ona öğretici dediler ve onlar da onun askerleri oldular. Bunlar şehirde sağda solda geziniyorlardı. Ne de olsa bir tek Ye-su'nun taraftarı yoktu. Onlar gibi bir sürü vardı. Romalılar, kendilerini rahatsız etmedikleri sürece onlara önem vermezlerdi. Ancak günün birinde taraftarlarının sayısı çok fazlalaşmış. İsa Pey-gamberciler'den sonra bir de Samiriyeliler çıkmıştı ortaya. Başlarında Yuda'yla Kudüs'e girdiler. Etrafa, bu adamın kargaşa yaratıp kral olma yolunda ilerlediğı söylentisini yaydılar. Güçlü Yahudileri tahrik ettiler. Roma tehlikeyi hissetmişti. İşte o zaman onu yakalayıp, hiç düşünmeden, tıpkı seni rahatsız edip duran, başını döndüren bir sineğı öldürür gibi, çarmıha gerdiler. Bu verdikleri ceza seni şaşırtmasın; çünkü o yıllarda çok alışılmış bir şeydi. Küçücük bir şey çalan hırsız bile çarmıha gererlerdi."

"Teyze! Neler anlatıyorsun çocuğa?" diyen annemin sesi duyuldu.

381

"Ancak o zaman, ilk kez olan bir şey olmuştu. Etrafa Ye-su'nun dirilip mezarından çıktığı ve tekrar hayata döndüğüne dair söylentiler yayılmıştı. Bu olay Saul'un dikkatini çekti. Onun kim olduğunu öğrenmek için sordu."

O ana kadar sohbetimizi ciddiye almamış olan annem, ellerini önlüğüne kurularıp beline koyarak, lavabonun ordan yanımıza gelip, "Teyze! Oturmuş ne anlatıyorsun?" diye sormuştu.

"İsa'nın hayattayken ne dediğı, ne yaptığı ve ne öğrettiğı Sa-ul'u ilgilendirmiyordu. Ve bilmiyoruz..."

Lafa karışan annem, "Nasıl bilmiyoruz? Bilmiyormuşuz! Hepsi kitapta yazıyor. Hem mucizeler hem de başkalarını da sevmek kitapta yazıyor. Elbette! Ona, Yesu da deme" diye çıkıştı. "Saul'ı, sadece onun diriliş hakkındaki söylentiler ilgilendirmişti!"

"Ne söylentisi canım? Kutsal kitaba göre öldüğünün üçüncü günü dirildiğı kesin. Annene söyle; sana doğru anlatmamış" diyerek yine lafa giren annemi önemsemeden konuşmasına devam etmişti.

"O gün Saul, seçimini yapmıştı. Kalabalığa bir rüya gördüm dedi. Çarmıha gerdikleri İsa'yı gördüm ve bana, size onu anlatmam için emir verdi... Saul, adını Pavlo diye değıştirdi, İsa'nın Tanrı olduğunu dünyaya anlatmak için Kudüs'ten ayrıldı."

"Peki, Tanrı mı yoksa değıl mı teyze? Daha fazla krema istemiyorum anne."

Annem beni dinlemeyerek, biraz daha krema koydu. "Ben, zavallının, şimdi mezarından kalkıp da Tanrı olduğunu öğrenseydi, şoka gireceğıne inanıyorum açıkçası."

"Yeter artık! Oturmuş neler anlatıyorsun çocuğa teyze? Çıldırдын mı? Kutsal Meryem bizi çarpacak! Tanrım affet beni!" diyerek annem istavroz çıkardı.

Parmağıyla annemi göstererek Katina Teyze, "İşte! Din korkusu! Onu Kutsal Meryem yakacak! Sanırsın Meryem Ana almış eline kibritleri aşağıya, buraya doğru geliyor!"

Bir yandan korkmuş olmama rağmen, gülmekten yıkılmıştım. Acaba annem mi haklıydı? Teyzenin aklı pek yerinde değıl miydi yoksa?

"Sen ne dersin Eleni? Meryem Ana seni cezalandırmak için mi var, yoksa sana yardım etmek için mi?"

"İsa ne demişse o" diye başlayınca annem, ben de "Pavlo" diyerek atıldım söze.

"Kim?" dedi annem. "İsa ne demişse o" diyerek bize öğretmek için konuşmasına devam ediyordu. "Hem Eski hem de Yeni Ahit, gerçekler."

"Onlara inanıyor musun?" diye sordum anneme. "Tüm samimiyetimle."

"Yona'yı balığın yuttuğına inanıyor musun?" "Evet inanıyorum."

"Peki hangi balıktı?"

Annem biraz düşündükten sonra, "Köpekbalığıydı" dedi.

"Köpekbalığı seni yutmaz anne, parçalara böler." "Balina" dedi bu sefer de annem. "Balina! Tıpkı Pinokyo'yu yutan balina gibi!"

"Kes sesini artık be anne."

"Ne dedin? O ne demek öyle kes sesini? Küfreder gibi. Kim sana bunları öğretiyor!"

Katina Teyze'ye, bana bunları onun öğretmiş olduğı şüphesiyle baktı.

Öğleden sonramızı küçük balkonda geçirdik. Annem, lizözü ve kahveleri getirdi. Masayı açıp küçük bir örtü serdi ve iki bardak suyun olduğı tepsisi üzerine koydu. Karşıdaki koltuğı oturarak rahatlamak için bir of çekip kahvesinden yudumladı. "Oooh!"

Dinlenme süresi olan üç dört dakikadan sonra duramaz, yine kalkıp evde dört dönerdi. Her zaman için yapacak bir işi vardı. Elini cebine sokup, iki kuruş metelik çıkardı.

"Mariacak, dondurma ister misin? İşte al, Stavro'ya git de kendine dondurma al." "İstemiyorum."

"İstemiyor musun? Nasıl yani? Dondurma istemiyor musun? Çubuk dondurma istemiyor musun?"

Katina Teyze'ye doğru yaslanınca, annem endişelenmişti. Annelik içgüdüleriyle bir şeylerin döndüğünü hissetmişti. "Teyze sonuçta İsa neydi?" "Yine mi?" dedi annem.

"Yahudilerin toplumunda çok sevilen, parçalara bölünmüş memleketini, kendine özgü düşünce ve yolla özgürlüğüne kavuşturup, tekrar bir bütün haline getirmek isteyen ve Davut'un

zamanındaki krallığı geri almaya çalışan birisiydi. Çok savaştı."
"Annem onun çok fakir olduğunu söylemişti." "Fakir mi?"

383

"Annem fakirdi dedi. Fakir doğup fakir ölmüş."

"Şunu bilmelisin ki Maria, fakirlerle hiç kimse asla ilgilenmez. Bütün büyük hikâyeler, meşhurlar, güçlüler, prensler, krallar ve onlar gibi olanlar için yazılır."

"Fakirin kaderi de kendi gibi" dedi annem.

"Sonunda doğru bir laf ettin, Eleni" deyince, annem sevincinden uçu.

Son zamanlarda, Katina Teyze denize pek özlem duymuyordu. Artık bakışları uzaklara yolculuk etmez olmuştu. Ne kadar çok cildi buruşuyorsa, yaşamak için o kadar az isteği oluyordu.

Bunca yıldan sonra, şimdi düşünüyorum da, acele ediyordu. Bana tohumları ekmesi için sadece birkaç günü vardı. Tabii ki, bir de onları sulaması vardı. Günün birinde kök salıp, yeşereceklerdi. Öyle de olmuştu.

"Bana Büyük Ana'nın kızını, Salome'yı anlatacak mısın tey-ze?"

"Daha sonra. Sana, bir gün bizzat kendisinin anlatması daha iyi. Salome, çok akıllı ve çok güzel."

"Teyze, ben hangi tanrıya inanmalıyım?"

"Tek başına karar vermen için önünde yirmi üç yıl gibi çok uzun bir süre var."

Oradan ayrılmamızdan bir süre önce annem, Aziz Nektar-yo'ya gitmemiz için bir taksi çağırdı. Hep gidelim der ama sürekli ertelerdi. Şimdi taksi aşağıda bekliyordu. Ne tuhaftır ki, Katina Teyze de bizimle gelmek istemişti.

Okullar açılınca Kastella'ya geri döndük. Ancak hâlâ ölümü anlamamıştım.

Kastella, Kasım 1965

Babam ve annem onun cenazesindeyken, benim yine bademciklerim şiştiği için ateşler içinde yatıyordum.

Küçükklüğümde beri bademciklerimden çekerdim. Yatağımda

kımıldayamaz halde yumak olmuştum. Yanımda, temizlik delisi olan, döşekleri çar-

384

saflarla kaplayan, her gün halı silken ve şişeleri ilaçlarla yıkayan Kondilo Nine kalmıştı. Her seferinde anneme, iğneyi kaynatmak için ocağa bir kap koymasını gizlice kapıdan gözüyü işaret eden Nikopulo Bey'in gelmemesi için yalvarıyordum. Çantasında, o bölgedeki bütün çocukların kışına batırdığı demirden bir iğne taşırdı. Bademcik, kızamık ya da herhangi başka bir hastalık, hiç fark etmez, iğneyi yerdin. Bu çocuk doktorunun ikinci bir kusuru da, ağzımıza soktuğu ıspatulaydı. Daha iyi görebilmek için seni camın kenarına götürür, gırtlığına kadar ağzına soktuğu ıspatulayı dilinin üstüne iyice bastırırdı. Yediğin iki lokma kızarmış ekmekle, şehriyeleri çıkarasın gelirdi. Erkek kardeşim hastalandığı zamanlarda, Nikopulo Bey'in odasında belirmesiyle o kadar çok çılgık atarak ağlardı ki, onunla aynı odada durmak imkansızlaşırı. Ve saklanmak için girdiği yatağın altından onu çıkarmak çok zordu. O zaman da, Nikopulo Bey yatağın altına eğilerek, ona kopuk parmak numarasını yapardı. Bunun da işe yaramadığı zamanlar, kös kös geri giderdi. Hatta babam bir gün o kadar çok sinirlenmişti ki, sonunda yatağın döşegini kaldırıp, birkaç tahtayı da sokmuştu. Ve kardeşim saklandığı yerde, tostoparlak haliyle bir güzel yemişti iğnesini. Bir hafta boyunca ateşim düşmemişti. Okula tekrar başladı-ğımıdaysa bacaklarım titriyordu hâlâ. Bacaklarımla beraber, beynimde de bir zayıflık hissediyordum.

Kesin olan tek şey vardı; o da, o günden beri beynimi idare edemediğimdi. Etrafımda gördüğüm her şeyi farklı yorumlar olmuştum. Sanki ben, ben değildim. Annemle, sanki hiçbir şey beni ilgilendirmemiş gibi ters ve sert bir dille konuşuyordum. Bazen de kendime gelip ondan özür diliyordum söylediklerim için.

Annem normalinden erken zamanda ergenlik çağıma girdim endişesiyle Stella Hamm'ın, o çok değerli yardımını istemişti.

Anneme, "Bundan sonra daha neler göreceksin Eleniciğim, daha dur" demişti.

Cumartesi günleri, öğretmenlerimiz bizi kiliseye yaya götürürdü. Mecburen, iki saat boyunca kıpırdamadan ayakta durduğumuz yetmezmiş gibi, bir de bizi tütsülerlerdi. Betim benim atar, sapsarı kesilirdim. Tanrı'nın küçük çocuklara hiç mi acıması yoktu. Ne söylenenlerden tek kelime anladık ne de kilisenin büyüünden. Bizim için kilisenin tek iyi tarafı, iki saat boyunca dersten kaçmak olurdu.

385

Öğretmen koşup beni bir sıraya oturttu. Biraz ötede oturup kurtulmuş olduğum eziyetin bitmesini bekledim. Onunla yaptığım bütün konuşmalar geliyordu aklıma! Ne ilginçti! Nasıl olmuştu da su, tavuk suyuna çorba oluvermişti! Olabilir mi? imkânsız. Bugün anlayamadığın ne varsa... yok daha neler! O aptal kadın yoksa onu tavuk çorbası mı sanmıştı! Mucizeler olmaz! Yoksa olur mu? Uyu bebeğim, yirmi üç yıl boyunca. Bunu hâlâ duyuyorum ama bana hiç etki etmedi söyledikleri. Ha! Hiç uykum yok. Kiliseden döner dönmez tarih dersimiz var. Beni kaldırır şimdi bu aptal; hiç de çalışmadım. "Pist! Tula!" "Hi?"

"Tarihten ne vardı?" "Hi?"

"Tarih diyorum, ne ödevimiz vardı?" "Napolyon. Hezimet."

Tarih kitabımla beraber, geçmişe gidip Napolyon'u bulmak isterdim. Gel de gör bak, sonun ne olacak! Eğer gerçekten de bir salaksa benim kellemleri uçurturdu. Eğer akıllı biriye de, beni geleceği gören büyük bir kahin olarak görürdü. Ne dersin? Eğer öyleyse gerçekten de bir zamanlar mümkün müymüş bunun olması? Attarti'yi düşündüm.

"Olabiliyorsa öyle bir şey?" Bırrr! "Pist Tula!" "Sus. Maruli Hanım sana bakıyor!"

Oof! Bir oda dolusu öğrenci var burada ama yine de yalnızsın.

Yalnızsın. Yoksa değil misin? Tanrı da var. Nerede o? Eğer burası onun eviyse hani mutfağı nerede?

Daha sonraki yıllarda kendi kendini ayarlamaya çalışan bozuk bir saat gibi çalışıyordu aklım. Her iki üç günde bir, benim hakkımda şikâyetlerde bulunmak için öğretmenler annemi çağırırlardı. Dil çıkardığımı söylemişlerdi. Bazıları da elimin ayağımın rahat durmadığını. Benim gibi tuhaf bir varlığı daha önce hiç görmediklerini söylemişlerdi. Sadece Soeur Alberta, anneme evde ne gibi konularda sohbet ettiğimizi, tuhaf kitaplar okuyup okumadığımı ve bir bedende bulunan iki ayrı ruh hakkında bir şeyler biliyor mu, diye sormuştu. Yok, annem bu tür şeylerden anlamazdı.

386

I
İstanbul'dan Kastella'ya Yirmi üç yıl sonra
iki gün önce Nene Eleni ateşlenmiş, artık oldukça yaşlı olduğundan annem onun için çok endişelenmişti. Ateşi varmış yokmuş umursamadan mutfaktaki masanın başında, bir sandalyenin tepesinde oturuyordu nene. Sanki oturma salonumuz yokmuş gibi hep mutfakta otururduk. Etrafında dört dönerek, ona hizmet eden annem, ıhlamur kaynatıyordu. Yüksek sesle, Ele-ni'nin sağır olmamasına rağmen kulağına eğilerek, "İhlamur ister misin Nene Eleni? İhlamur diyorum, içer misin?" diyerek bağırdı.

Yaşlı kadın, sırf annem başından gitsin diye eliyle işaret ederek, "Kaynat bir ıhlamur" dedi. Diğer eliyle de bana dönüp, parmaklarını oynatarak, "Kızın nasıl?" diye sordu.

Sabah bana telefon ettiğinde annem telaş içindeydi. Nene basit bir nezle olsa bile telaşa düşerdi. Bu sefer bana, "Eğer olur da bir şey olursa, kimi çağırمام gerekiyor? Papazı mı yoksa si-nagogunkine ne deniyordu, ondan mı?" diye sormuştu.

Nene, ona bakmam için bana işaret etmiş ve öylece kıpırdamadan bir beş dakika kalmıştı. Ne yazık ki, o beş dakika içinde de ıhlamur hazırды. Annem, saat dörtte yan taraftan torununu alması gerektiğini hatırlayarak, üstüne bir ceket alıp çıktı.

Bazen amma garip oluyor bu kadar yaşlı bir kadına Elenicik demek. Neyse, Elenicik, kaşlarını çatarak, öfke ve merak karışımı bir ifadeyle bana bakıyordu.

387

Ne demek istediğini anlamış olmama rağmen, meseleyi uzattım. Aklımdan, son zamanlardaki bütün o patlamalarımla, hiç düşünmeden sağa sola yağdırdığım lanetler ve beddualar geçmişti. Bu arada nene, kararını vermişti. "Ana'nın yazılarını geri getir." Bu bir emirdi. Katina'nın tamamı on sekiz tane olan defter ve kitaplarından sadece şunları anlıyordum: Suyun Defterleri. Aşk, hastalıklar, lanetler, uçlar (ölümler).

Kaç kez yutacağım dediğim halde karşımdaki yine laflarımı yemişti. Bazen de sinirlerimi kontrol edemiyor, etrafa makineli tüfek gibi lanet yağdırıyordum. Yeni konu başlıkları açtığım için geceler araştırıp okumama yetmediğinden bir türlü bitiremiyor-dum. Bir konuda başarılı olur ya da onunkine benzer bir şeyler yapmayı becerebilirim çılgınlar gibi seviniyordum. Hayatta her şeyin bir düzeni vardı; ama bu defterlerde benim bir düzenim yoktu. Bazılarıyla, küçük çocuklar gibi oynadığım, önemli sözleri bile öylesine, karmakarışık ve ezbere, ne olduklarını bilmeden öğrenmiştim. Deniyordum. Uç kere ciddi şekilde onlara ihtiyacım olmuştu ve hemen bana yardım etmesi için ona koşmuştum. "Ana'nın yazılarını geri getir" demesi, benim için cezaydı ama ertesi gün ona defterleri götürdüm.

Elenicik, evinden çıkmıyordu. Yaşlanınca hiçbirimiz evimizden çıkmayız. Hayatta ya da ölü, varlar ya da yoklar, canlı olarak ya da hava gibi hepsi her zaman etrafta.

Annem, elinde pirinçli tavuk çorbasıyla gelip bir köşeye oturdu. Defterler, her tarafından saçaklanmış bir kordonla bağlanan, yıpranmış deriden bir kılıfın içindeydi.

Nene, işaret parmağıyla masaya üç kere vurdu. Annem masayı kurup kulağına eğilerek, "Dikkat et sıcak" dedi. Ardından tabakları

toplayıp, Eleniciğı evine götürmek için beraberce çıktılar. Huzur içinde cezalandırılmak için tek başıma kaldım.

Eleniciğın evinin üst katı yapılmadan önce, annemin oturduğu eski evin orada bolca ıhlamur ağacı yetiştirirdi. Evde, bir somya, mutfağın ortasında duran altı sandalyesi olan ve çingenelerden alınabilecek en çirkin naylon örtünün serili olduğu bir masa vardı. Ona bir şeyler götürdüğünde verdiklerini alıp komşulara dağıtır, eğer onların da hoşuna gitmezse sonunda hiçbir şeye hayır demeyen anneme geri gönderirdi. Kayınvalidem ölüp

388

bana, îrodo Attiko Sokağı'yla, Muruzi Sokağı'nın köşesindeki o saray yavrusunu bırakınca, onun o sonradan görme rüküş zevkine hitap eden bir sürü iğrenç mobilyanın sahibi olmuşum. Bir ev dolusu. Saridi'de yüzyılın ortalarında yapılmış, çok pahalı ama rüküş mobilyalardı. Onlarla ne yapacağımı bilemezken, aklıma Eleniciğın iki odalı evini bu altın yaldızlı koltuklar, berjerler, aynalar ve konsollarla döşemenin iyi bir fikir olduğu gelmişti. Bazı büyük mobilyaları, o da sırf çok değerli oldukları için zar zor evime koymaya razı olmuşum. Bunlar da canlı renkleriyle İran halıları ve çok değerli, 18. yüzyıldan kalma, üzerinde portrelerin olduğu goblen duvar halılarıydı. Ömrüm boyunca onlara bir türlü ısınmadım. Böylece Nene Eleniciğın evinin önüne gelen bir kamyon, eşyaları indirmeye başlamıştı.

Eğer konuşabiliyor olsaydı, Nene Elenicik çığlıklar atardı kesin. Sonunda bir depoya konup, küf ve rutubet içinde kalmasınlar diye annem hepsini evine almıştı. Onu görmek için ziyarete gidenler, annemin salona doldurduğu mobilyaların arasından geçebilmek için küçük manevralar yapmak zorunda kalıyorlardı. Ha kayınvalidemin evi, ha kendi annesinin de eşyalarını almış olan annemin evi. Bir de sıkılıp değiştirdiğim birkaç eski eşyayı sayarsak tam üç evlik eşya etti. Eee! Evlenirken de sağlam bir çeyizle evlenmişti. Etti mi dört ev. Altmış dört metrekare bir evde, dört evin eşyası vardı.

Nene Elenicik, geri döndüğü zaman, kimse cesaret edip de ona nedenini soramamıştı. Sadece, "Şimdi hazırım" demişti ama hazır kelimesinin ne demek olduğunu kimse anlamamıştı.

Bir sabah, Türkiye'den nenenin geleceğini yazan bir mektup almıştı. Görev almış bir mareşal gibi görkemli ve ihtişamlı bir şekilde gelmişti mahalleye. Katina'dan daha bilgiliydi. Katina'nın ölümünden tam yirmi üç yıl otuz üç gün sonra gelmişti. Bu yıllar süresince hiç yazışmamıştı. Hatta hayatta olup olmadığını bile bilmiyorduk. Eleniciğin hakkında bildiğimiz tek şey, Türkiye'de kayıplara karışmış olduğuydu.

Niye orada kaldığını bilmiyorduk. Katina tekneyle oradan ayrılırken, o küçük kız İstanbul'a doğru yola çıkmıştı. Neden? Bilinmez.

Mektubu aldığımız zaman annem gözlerine inanmakta zorlanmıştı.

389

Nene gelir gelmez, ilk olarak beni görmek istemişti. Buraya geldiğinden beri yaptığı tek yolculuk, sanki annesinin eşyalarına ve anısına ibadet etmek için gittiği Egina Adası'naydı. İçeriye girer girmez annemden, evlenirken başlarına takılan çemberiyle, annemin, gerçekten de Katina'ya ait olup olmadığını bile bilmediği ama evde bulduğu küçük siyah bir makasla iki üç tane alakasız eşya istemişti, içinde yüz pudrası ve kurdelelerin olduğu dikdörtgen bir kutuyu bulmak için evin altını üstüne getirmişler, sonunda da merdivenin altındaki ardiyede, çamaşır leğenlerinin altında bulunmuştu kutu. Bütün bu lüzumsuz eşyaları alan Nene Elenicik, o günden beri onları koynunda saklıyor.

Annemin Katina'yla yaptığı sohbetlerde Eleniciğin çok nadiren adı geçiyordu. Sadece onu düşünmek bile Katina'ya acı verdiği için fazla konuşmak istemiyordu. Onun için sadece bir kez, bedel demişti.

Başka hiçbir şey dememişti. Aradan ne kadar uzun zaman geçmiş olursa olsun annem, konuşulanları olduğu gibi hatırlayabilirle özelliğine sahipti. Tam bir kasetçalardı. Düşünmeden, aynı şeyleri abartmadan ya da değiştirmeden tekrar tekrar söyleyen, asla kendi fikrini içine katmadan anlatan bir ka-setçalar gibiydi.

"Katina Teyze Elenicik için ne demişti anne?" "Bedel."

"O da ne demek?" "Ben nereden bileyim?" "Sormadın mı?" "Hayır." Bizim eve yerleştikten sonra, birkaç kez onu görmeye, kendisinden daha yaşlı ve çirkin üç kadın gelmişti. Geldiğinden nasıl haberleri olmuştı bilmiyorduk. Annemden onlara geldiğini haber vermesini istemediği gibi, evinde telefon da yoktu. Annem, hizmet ediyormuş gibi görünerek etraflarında dolanıp duruyordu. Ancak onlar, aralarında Türkçe konuştuklarından hiçbir şey anlayamıyordu. O üç kadının geldikleri son günden bu yana yıllar geçmişti ve bir daha da hiç gelmediler.

Kastella'daki evin penceresinden, imbatla beraber kızarmış kalamar kokusu girmişti içeriye. Saat altıda, aşağıda, Türk Li-manı'ndaki tavernalar yemeklerini pişirmeye başlardı.

Elenicikle beraberken çok sabırlı olmak gerekirdi. Çünkü zamanın bir önemi yoktu onun için ve aradan saatler geçmesine

390

rağmen, bazen ikimiz de hiç kıpırdamadan öylece oturup dururduk. "Nene! Gideyim mi artık?" dediğimde bana eliyle oturmamı işaret ederdi.

Dolabına doğru giderek, birbirinin aynısı olan üç kitabı sakladığı yerden çıkarıp, diğer on sekiz kitabın yanına koydu.

Ona tüm dikkatimi verip iyice dinlemezsem, benim bu kitaplara dokunmama izin vermeyecekmış gibi, gayet ciddi bir tavırla elini kitapların üstüne koydu. Artık onun günlük konuşmalarına alışmış olmama rağmen güçle ve el işaretleriyle, Kati-na'nın yazılarının içinden unutkanlık için lapaları bulmam gerektiğini söyledi bana. O bölümü çok iyi hatırlıyordum. Çünkü, yapılacaklar sol tarafa, söylenecekler sağ tarafa çok açık bir şekilde yazılmıştı. Bunu yapıp, şunu söylüyorsun... Tam ortasında da çizilmiş resimler vardı.

Nene, kendi kitaplarından ilkinı büyük bir dikkatle açarak, aradığı şeyi bulana kadar kitabın sayfalarını çevirdi. Katina'nın-kinde resimlerin olduğu yerde, onunkinde yazılar ve sağında solunda semboller vardı. O sayfayı çıkarıp ötekinin üstüne koydu. Birbirlerini

kusursuzca tamamlıyorlardı. Anladım ki, benim elimdeki kitaplar diğerlerindeki bu kilit sayfalar olmadan hiçbir işe yaramıyordu. Daha sonra beni pencereye götürerek denizi gösterdi. Vasiler Pablo'dan Praskeva'nın kayalıklarına kadar yavaş yavaş inmemiz tam yarım saatimizi almıştı. Günbatımını seyrederek oturduk. Deniz huzur veriyordu. Onu dışarı çıkardığımı görseydi annem, hem beni hem de onu bir güzel azarlardı. Ama en azından annemin içini rahatlatacak, çok kalın bir ceket giydirmiştim Eleniciğe.

Nene, eline küçük bir tahta çubuk alıp, kumdaki çukurun içine girmeye çalışan böceği izliyordu. Elindeki çubukla kumu kazarak, böceğin içeri girmesi için yardım etti. Ardından, tekrar tüm dikkatini dalgaların ritmik hışırtısına verdi. Orada yaklaşık bir saat oturduk. Hava da nemlenmeye başlamıştı.

Bir bardak deniz suyu, tahta çubuk, biraz kum ve iki üç tane de küçük taşla eve doğru yola koyulduk. Allah'tan, kapı kapalı olduğu için eve camdan girmek zorunda kalmış olmama rağmen annem, evden çıktığımızın farkına varmamıştı.

391

Nene, mutfak masasının üstüne, deniz suyunu, kumu ve taşları koyarak kendi sahilini yapmıştı. Bütün bir gece öylece oturabilirdi. O tarif edilemez, "Dersini yaptın mı?", "Yiyecek ne var?" "Televizyonu kapa da uyu artık" ya da "Sana kaç kez köpek yatağa çıkmayacak dedim?" gibi kargaşaların yaşandığı evime geri döndüm. Bütün bunlar bittikten ve herkes derin uykuya daldıktan sonra defterleri açıp, sayfaların içine gömüldüm.

Ne, nasıl, nerede, ne zaman ve niçin? Bunların cevapları, belirsiz ve bulanıktı. Ama bu imkânsızdı! Elbet bir yerlerde bir başlangıç noktası vardı. İlkokuldayken her şeyi papağan gibi ezberleyerek öğrenirdim. Her şeyi. Bunlara bir son vermek isteyip de, herhangi bir konu için mantıklı bir açıklama bile bulamayınca bütün kütüphanenin altını üstüne getirir, kitapları açıp, günlerce Çin felsefesinden Platon'a, Hint astrolojisine, dervişlere kadar okur,

zamanımın büyük bir kısmını bir sonuç elde edmeden harcardım. Her konunun bir diğeriyle benzer noktaları vardı, bir şekilde birbirlerine uyuyorlardı; ama diğeri yandan da hiçbir diğeri uymuyordu. Sonunda, ne aradığımı tam olarak bilemezken derinlemesine inceleyemeyeceğime göre, hepsine şöyle bir üstünkörü göz attıktan sonra, suya delik açmaya çalışmanın bir mantığı olmayacağını düşünerek incelemekten vazgeçtim. İşten ayrılamayacağımı söyleyerek, ailemi tatile gönderdikten sonra küçük bir valize birkaç eşyayı koyup Elenicğin yanına yerleşmeye karar verdim. içeriye girerken antrede, annemin topladığı çeyizliklerden, açılınca yatak olan bir kanepeye takılıp sendeledim. Beni bekliyor! O günün sabahı Elenicik annemden, ardiyeden bir döşek indirmesini dahi istemiş. Beni bekliyordu! Annemi, neneye bir bebek gibi bakacağıma ve her gün ona telefon edeceğime ikna ettim. Annem bana evi gezdirdi. "Pirincini buraya koyuyorum. Sadece tuzsuz çorbalar içsin. Cereyanda kalmamasına dikkat et. Çamaşır makinesinde elektrik kaçağı var." Geçen seneden beri bir usta çağırıp da yaptıra-mamıştı. Elini kulağının yanından geriye doğru sallayarak, "Eğer sana şöyle bir işaret yaparsa, uyumak için gitmeni istiyor demektir" dedi.

392

Okulların açılmasından bir gün önce Eleni'nin evinden çıkmıştım. Tam kırk gün sonra. İsa'nın da sadece su içerek gücüne kavuşması için kırk gün gerekmişti. En azından biz Elenicik-le ekmek de yiyorduk sanırım.

Kapının eşliğindeyken, kendimi dinlenmiş, hafiflemiş ve sanki daha dün buraya gelmişim gibi hissetmiştim. Ben giderken annem, Egina Adası'ndaki tatilden bitkin bir halde dönmüştü. Bir an önce evine gidip dinlenmek istiyordu. Çocuklar onu, ekonomik, ruhsal ve fiziksel açıdan mahvetmişlerdi. Bütün gün onların peşinde koşturmaktan pestili çıkıyordu.

Onun altı defteriyle beraber oradan ayrılırken, Elenicik bana bir de içinde pudralar olan bir kutu vermişti. Eski bir Papa-dopulo bisküvisi

kutusuydu. Kutunun ilk sahiplerinin, yani bisküvilerin, kutunun kenarlarına yağları sinmişti. Bir zamanlar pembe ve kabarık olan, zamanla kutunun dibine çökmüş iki kirli ponpon ve etraflarında, artık taşlaşmış ve kutudaki diğer şeylere de bulaşmış olan pudranın aşıkâr izleri vardı. Bana kutuyu, onun önündeyken açtırdı. Bunların hiçbirini beni etkilememişti. Kutunun içine Elenicik, salkım saçak düğümlerle bağlanmış, kendisine ait birkaç şey de koymuştu. Üzeri boncuklu bir muska, bir tane kırmızı kalem ve kırmızı yünden bir parça iplik vardı. Onunla kaldığım süre boyunca bu kutuyu koynumda taşıt-mıştı bana.

Geçirdiğim o efsiz kırk gün

O gece gökyüzündeki yıldızlar, Kastella'daki evin terasının üstünden kayacaklardı. Böyle bir manzarayı Elenicik asla kaçırmak istemezdi. Annemin, çamaşırları asmak için terasa girdiği iplerin altına bir sandalye koyup, gökyüzüne doğru başını kaldırmıştı. Yıllar önce, aşırı sıcaklar olduğu zaman, Kastella'daki ev hanımları yatak odalarındaki yatakları terasa sererek, gecenin serinliğinde, sabah olunca gözlerine girecek olan güneşten şikâyet etmeden, rahat ve huzurlu bir uyku çekerlerdi. Mahalledeki büyük, küçük teraslar, verandalar, avlular bembeyaz çarşafarla dolardı. Annemin gözü her türlü ayrıntıyı görürdü. "Dominik'in kızının çarşafı karmakarışık. Ne ev kızı ama!"

393

Gece, beyaz bir çarşafıla beraber nenenin yatağını terasa çıkardım. Beraberce üzerine uzanıp, o gece gökyüzünde olan büyük değişiklikleri seyrediyorduk. Neredeyse hemen uykuya dalmışım. O gece, çok tuhaf bir rüya gördüm. Rüyamda, güya kadınlarla dolu bir sarayda yaşayan küçük bir kızmışım. Aynanın karşısında oturmuş, yüzünü bisküvi kutusundaki ponponlara benzeyen bir ponponla pudralıyordu. O kadın güya Haseki Sul-tan'mış. Ona çirkin ve sert bir ifade veren kaşlarının ve gözlerinin etrafını çevreleyen siyah çizgiler vardı. Saçları kestane rengiydi. Daha fazlasını göremedim çünkü hemen kendini çarşafın arkasına sakladı. Burnu kemerliydi.

Bu onun için iyi bir şeydi; çünkü böylece peçesi ağzından daha uzakta duruyor ve nefes almasını kolaylaştırıyordu. Kadının yanına yaklaştım. Beline geliyordum. Onun bakındığı aynaya dönüp bakınca, kendi yüzümü gördüm. Dolgun buklelerimin ve porselen gibi bir yüzümün olduğunu gördüm. Gözlerimin etrafı tıpkı onunki gibi siyah kalemle çevriliydi. Birden aynada üçüncü bir yüz belirdi. Benim oyuncak bebeğimin yüzüydü bu. Ona artık Yasemin diyormuşuz. Ve onun da gözlerinin etrafı kara kalemle çevrilmişti. Üçümüz de, güzel, bakımlı ve zengin birer saraylı kadınımsız. Belki de başkaları için biz, gözlerinin etrafı simsiyah üç ucubeyiz. Ama biz kendimizi çok güzel hissediyoruz. Saçlarımızı toplamam için kadın bana bir kurdele veriyor. Bulduğumuz yer çok net hatırlıyorum. Sarımsı beyaz taşlardan yapılmış, birçok kolonların olduğu ve aralarında da, kötülükle güneşi uzaklaştıran tahta kafeslerin bulunduğu bir yer. Yerde kilimler ve halılar vardı. Duvarlarda da rengârenk kumaşlar asılıydı. Odadan, ortasında bir fıskiye olan, üstü açık bir avlu görünüyordu. Kafeslerin arkasında saatlerce oturup avludan karar odalarına gitmek için gelip geçenleri seyredebilirdin. Tam karşıya, birinci kata baktığın zaman da, aynı avluya başları önde girip çıkanlara bakan çarşafli kadınların gölgesini görürdün. Biri bizi görmek için kafasını kaldırsın da, görsün dünyanın kaç bucak olduğunu. Karşı tarafta, bir sürü kadının gölgesi görünüyordu. Fıskiye ya da avluyu seyretmeye çalışan, sıkı sıkı oturan bir sürü kadının gölgesi. Oysa bizim tarafta sadece o kadın vardı. Kadının pudralandığı odanın hemen yanındaki odada, diğer kadınların sadece nefes alıp almadığını kontrol etmek için yanına yaklaştıkları, bir deri bir kemik kalmış bir kadın sedirde uza-

394

nıyordu. Eskiden yaşadığı iyi hayat yüzünden vücudunda toplanmış yağlar erimişti. Artık kolları sarkıyordu. Gerçekten öldüğü gün, onu üzerinde yattığı sediriyle beraber gömmek için, kaldırmaya dört adam gelmişti. O kadın, her türlü korkuyu ve tuhaflığı yaşamıştı. Erkek evlatlarının birbiri ardına Sultan olduklarını görmüştü. Hangi

anne sevinmezdi ki böyle bir şeye? Nasıl izmirliilerin akılları sadece bir taraflarındaysa, yan gelip yatmaya ve keyiflerine ne kadar düşünlerse, bu kadın da o kadar çok eziyetlerle savaş vermişti. Ona en çok ah çektirenler vezirlerdi. Ali Rıza onun kâbusuydu. Hele Kemal, onun tüm varlığını ateşe atan bir yılanmış onun için. Uyurken, bu kadar acı çekmiş olmasına rağmen ona acımadığını hissetmiştim. Sadece kendi çıkarlarını ve kendini sağlama almayı düşünen korkunç bir sürtüktü. Senin kanının bir damlasına ihtiyacı olsun, o hepsini birden son damlasına kadar içerdi. Sofadaki yaşlı baldız, arada bir "Ne olacak ben gözlerimi kapatınca? Toz duman mı olsun her şey ben gözlerimi kapatınca?" derdi. Kemal, halkı ayaklandırdı. Onların, azınlıkları öldürmelerine neden oldu. Sultan da sözü geçmeyen, yumuşak başlı biri olarak gösteriliyordu. Batı hayranı satılmış birisiydi. Türkler kalplerine ve benliklerine hitap eden Kemal'i seçmişlerdi. Türkler değişiyorlar. Hanedanlık yok oluyor. "Her şeyin bir başlangıcı ve bir de sonu vardır. Bu da onun sonuydu."

Uç kadın hiç konuşmadan, onu yıkamak ve sürekli yattığından vücudunda yaralar açılmasın diye yan tarafa çevirmek için içeriye girdiler. Valide Sultan bu haline üzüldü inliyordu. Sonra gençliğini, annesini, baba evindeki eziyetleri, evin yerlerinin toprak oluşunu ve sobalarının dahi olmadığını düşündü. Onu yan tarafa doğru çevirdiklerindeyse kendimi gördüm. Elini uzatıp bana bir şeyler işaret etti. Mevsim baharat-larıyla kavurma kokusu geliyordu. Ne biçim bir rüyaydı. Sanki gerçektir!

Bir an için eğer onun o yıpranmış ciğerlerine güçlüce üfler-sem, acıları denecek ve daha da çok yaşayacakmış gibi gelmişti. Ve üfledim. içime çekmiş olduğum bütün havayı boşaltınca başım dönmüştü. Yaşlı kadının gözleri fal taşı gibi açılmış, bir anlığına da olsa sakinleşmiş ve acısız bir şekilde yastıklarının üzerinde rahatlamıştı.

Yanımda nenenin kımıldadığını hissettim. Gecenin serin havası çok hoştu; belki de şimdi gökyüzündeki yıldızlar yağmur gibi dökölüyorlardır. Birkaç saniyeliğine, sahil yolundan geçen bir otomobilin gürültüsü yüzünden gerçeklere dönmüş ama fazla uzun sürmeden tekrar derin denizlere dalmıştım.

Bu sefer de güya bir önceki rüyamda olduğumdan daha büyükmüşüm. Katina annemle, Ali'yle ve kocaman delikanlı olan Elya'yla beraber İstanbul'daki evindeymişim. Evi çok net bir şekilde görmüştüm. Annem içinde kendini hiç olmadığı kadar rahat hissettiği bir Türk kaftanı giymişti. Köfte pişirmek için mutfaka girip çıkıyordu. Saat neredeyse iki olmak üzereydi ve saat Ali'nin eve dönüş saatiydi. Ali köfteyi sever, pastırmalı börekten nefret edermiş. Bu yüzden de annem ona sevdiği şeyleri yapıp, o ayla bayıla yerken memnun oluyordu. Oyuncak bebeğim Yasemin'in elbisesi eskimiş, buklelerinin parlaklığı gitmişti. Artık pencerenin pervazındaki bir rafta duruyordu. Onunla oynayacak başka birisi daha yoktu. Sağ gözü kaybolmuş, saçlarının yarısı gitmişti. Alnı kırılmış ve tekrar yapıştırılmıştı. Boynunda insanın görüp görebileceği, en güzel zümrüitten bir kolye vardı. Kristal kadar temiz ve boğazın suları kadar yeşildi. Bu zümrüdü bana yıllar önce güya o sofadaki yaşlı kadın vermişmiş. Ne yaşlı kadın onu takmak istiyordu ne de ben istiyordum. Bu yüzden pek onu ilgilendirmeyen Yasemin takıyordu onu.

Kendimi İstanbul'daki evimizin koridorlarında dolaşırken gördüm. Mutlu bir ailenin yaşadığı bir ev. Basit halılar, ahşap kirişler ve çiftin rahat bir uyku çekmesi için alçak tavanlı bir yatak odası vardı. Biraz ileride, vitrinin ötesinde, denizi gören kırmızı bir kanepede vardı. Güya ben küçükken bu koltuğun üstünde uyuyakalır-mışım ve iki küçük basamak yukarıda olan yatağıma Ali, beni kolumdan tutup götürmek zorunda kalırmış. Ben de onun bu durumuna içimden kıs kıs gülermişim. Çocukmuşum ama aklım eriyormuş. Ama yine de bıyık altından gülererek, beni kuş tüyü gibi kucaklayıp kaldırırdı Ali.

İkimizin oynadığı bir oyundu bu. Hatta bazen uyumadığımı bildiğini bile düşünüyorum.

Sonra beni yine o yaşlı kadına götürüyorlardı. Ciğerlerinde yeterince hava olduğı zamanlar, güzel bir masal anlatır, bana kolyeler ve kırmızı kalemler hediye ederdi. İlk zamanlar sağlığı iyiydi ve odalarda gezebiliyordu. Küçük koridorlardan geçe geçe erkeklerin odalarına da gidiyorduk. Yapışkan salyangozların

396

oluşturdukları tepeciğın arkasında durup, bana eliyle birer birer onları gösterir ve ben de gözlerimi kırparak ona onların sesleriyle, asıl söylemek istedikleri şeyleri söyledim. Sonuçta onlar başka şeyler söylerlerdi.

Yaşlı kadın bir gün, herkesin gözü önünde birini bıçaklamış-tı. Gayet sakin salondan geçerek, kapıdaki korumanın kemerinden aldığı bıçağı adamın karnına saplamış ve yine gayet sakin bir şekilde odasına geri dönmüştü. Kanlar içindeki adamı yerden kaldırıp ortadan yok etmişlerdi. Bu olay hakkında hiç kimse ko-nuşmamıştı. Kimse konuşmamış, kimse o adam hakkında bir şey duymamıştı. Güzel zamanlardı onlar.

Bazen iki üç yaşlı kadın gelip yere oturuyordu. Beni de aralarına alıp, yaşlı kadının kocasını dereden çağırman için yollu-yorlardı. Dere kenarına gitmekten hoşlanmazdım; çünkü oradan geçerken, benim elimden Yasemin'i almak için ruhlar eteklerimden çekştirirlerdi. Ona kendisini karısının aradığını söylediğim zaman da isteksiz bir halde peşimden gelirdi kocası. Odaya döndüğümüz zaman onu kimse göremezdi. Sadece yaşlı kadın onun oradaki varlığını hisseder, gözleri yaşlarla dolu bir halde oturup saatlerce onunla sohbet ederdi. Kocası odaya geldiğı zamanlar, bazen çok sinirli olur, perdeleri yırtardı; bazen bir köşede sakince oturur, bazen de onunla konuşmak isterdi.

Kocasını çağırduğımız zamanlar Yasemin'i sıkardım; çünkü kocası ağır olduğı için başım ağırırdı. Midemin bulanmasına sebep olurdu sesinin benim gırtlğımdan çıkması. Bu eziyet bittikten sonra, beni

öylece olduğıum yerde uyuyakalmış halimle bırakıyorlardı. Bir hevesle Alı gelip beni kucağına alarak, Katı-na'nın yanına, eve götürmesi için beklerdim.

Günün birinde yaşlı kadın, artık oradan alacak başka bir şey kalmadığını anlayınca, pilini pırtısını toplayarak kaçmıştı. Bu yüzden beni de beraberinde götürmüştü Madamandu Manastı-rı'na; beni hiç kimse bulamasın diye. Annem ağlıyordu ama bir taraftan da yolculuk için hazırlıyordu beni. Beni terk ettin anne. Yaşlı kadın, onu, beni aramaması için tehdit etmişti. Eğer ailesini canlı görmek istiyorsa, beni bir daha aramayacaktı. Beni terk ettin anne. Uykumda, sanki koynumdan çocuğumu çekip alıyorlarmış gibi hissetmiş ve hıçkırıklara boğulmuştum birden. Kalbim deli 397

gibi çarpıyordu. Güya onu kalabalığın içinde arıyor ama bir türlü bulamıyordum. Çığlıklar atıp bağıııyordum. "Elenicik! Eleni-cik! Elenicik, bebeğim benim, küçüğüm benim." Bir türlü onu bulamıyordum...

Birden sanki yerinden fırlayacakmış gibi çarpan bir kalple ve bitkin bir halde yataktan fırladım. Gece hiç olmadığı kadar sessizdi. Nene Eleni, gözlerini gökyüzüne dikmiş, kıpırdatmadan yıldızlara bakıyordu. Paylaştığımız yastığın bir ucu, gözyaşların-dan sıırılsıklamdı. Nene elimi tuttu. Paniğim geçtikten kısa bir süre sonra, çabucak yine derin bir uykuya daldım.

Sinirlendim. Eşyalarını toplayıp paketlediler. Gözlerimin etrafındaki siyah çizgileri sildiler. Yaşlı kadınla beraber gitmek istemiyordum. Şansıma aynı gece, o da son yürüyüşlerini bırakıp, sofaya mahkûm olmuştu. Günden güne eti çürümeye başlamıştı. Acıları dayanılmazdı. Hiçbir ilaç onun ağrılarını hafifletmiyordu. Durmadan beni görmek istiyordu. Durmadan. Ve bir akşam, onun ciğerlerine hava üfleme yerine, ondan geriye kalanı içime çektim. Gözleri fal taşı gibi açılmıştı. Öylece kalakaldı. Hemen donmuştu.

Valide'nin ölümüyle, sonsuza kadar kurtulmak için koridorlarda koşturmaya başladığımı gördüm. Karşıdaki kafeslerin oradan beni

bir odalık fark edip yakalamak için peşime düşünce, korkup bir yıkıntının arkasına saklandım. Çok eski zamanlarda, asırlar önce orada beylerin, vezirlerin ve Hristiyanların kellelerini uçururlarmış. Bu yüzden onların hepsi geceleri buralarda dolaşıp, ağlarlarmış. Ağlıyordum. Karşıdaki evden iki üç kadın daha ötekiyle bir olup beni aramaya başladılar. İçlerinden birinin koltukaltındaydı Yasemin. Kalbim sıkışmış, dayanamayarak bir çığlık atınca beni görmüş ve bana doğru gelmeye başlamıştı. Kadın gelip ondan Yasemin'i almam için bana onu sallıyordu. Ben geri adım atınca bebeğin bir gözünü çıkarmış ve bundan mutlu olmuştu. Dehşet içindeydim. Yavaşça bana doğru yaklaştı. Yerden aldığı bir taşla Yasemin'in alınına vurarak kırdı. Benim kafamın içi acımişti. Kalbim deli gibi çarpıyordu ve çaresizlikten gözyaşlarına boğulmuştum. Beynim zonkluyordu. Kadın zafer çığlıkları atıyordu. Diğerleri de onun arkasında toplandılar. Bir kere daha beni karşıdaki kadınlar almak istemiş ve bunun üzerine de

398

ponponlu kadın, kıyametleri koparmıştı. Hatta içlerinden iki üç tanesi, karınlarında taşıdıklarını kaybederek cezalandırılmışlardı. Birdenbire kadın, Yasemin'i yere düşürerek, boğazını tutmuştu. Sanki onu biri bıçaklıyormuş gibi çığlıklar atarken, sesi yavaş yavaş kesilmişti. Umutsuzca, boynunu kısaç gibi saran şeylerden kurtarmak için çekmeye çalışıyordu. Yere yığıldı; ölmüştü. Karşı köşede, Attarti Ana'nın gölgesi belirmişti. Hepsini var gücüyle bir kenara itip aralarından geçerek, beni kucağına aldı ve eve gittik. Attarti Ana, istanbul'da bizimle üç gün üç gece kalmıştı. Annem ve o, üç gün üç gece boyunca, sofadaki yaşlı kadının şeytani kötülüklerini yok etmek ve bir daha da geri gelmemesini sağlamak için mırıltılarla okumaktan gözlerini dahi kırpmadılar. istanbul'daki evi tekrar rüyamda görünce, huzur dolmuştu içim. Sanki yıllarca süren bir uykuya dalmıştım. Gün ışımasına yakın, rüyamda bir de cenaze görmüştüm. Ama çok kısa bir süre.

Siryo'yu öylesine bir törenle gömüp, eğer o yanmış ceset gerçekten de Siryo'nun cesediyse tabii, mezarının başına tahtadan bir haç koydukları yerde üzerinde Ali yazan bir mezar taşı gördüm.

Katina'yı mezarın üstüne eğilmiş, tepesi top gibi yuvarlak taşın altında hiç konuşmadan günlerce otururken gördüm.

Sonra ayağa kalkıp, yeni bir hayata başlamaya ya da eskiyi tümünden silmeye hazır olarak, yüzünü doğan güneşe çevirdi.

Birbirimize sarılarak eve döndük.

Bütün varlığını Elya'ya verdi. Yazılarını, evraklarını, Pir-gi'deki evleri ve liralara hepsini. Her şeyi. Siryo'nun aynısı olmuştu. Güzel bir aile kurmuştu. Onu sıkıca kucaklayıp uzun süre öylece durdu. Elya'dan bir daha onu asla aramamasını istedi. Peçesini çıkarıp, iki kolonyayla küçük bir valiz alarak Selanik trenine bindi.

Orada, yıllar sonra, benim hazır olduğum zaman tekrar bir deniz kenarında buluşmak üzere ayrıldık. O bitirmişti, bense her şeye yeni başlıyordum.

399

Şafak söküyordu. Kastella, deniz yüzünden, sabah saatlerinde çok hoş kokardı. Günün başladığını erken uyanan kuşların sesinden anlardın. Güneşin ilk ışıklarını saçması eli kulağındadır. Sonra da dayanılmaz bir sıcak olur. Bugün meltem yoktu. Cumartesi oluyordu. Cuma günleri ruhlara aitti. Cuma günü gece yarısından cumartesinin ilk ışıklarına kadar yaşarlardı.

Çamaşırvhanenin merdivenlerinden topallayarak, ağır ağır iki kat aşağıya indik. Arka bahçede, boşlukta asılı olan, en aşağıdan terasa kadar çıkan bir demir merdiven vardı. Bunca yıldır onunla iner çıkardık. Günün birinde yukardan aşağıya bakıp da yüksekliğinin farkına varınca, annemi bir telaş almıştı. O gün bugündür de o merdiven kullanılmıyor; onu iptal etti. Eleniciği sandalyesine oturturken kendimden bir koku aldım. Ne zamandır banyo yapmıyordum ki! Banyoya girip aynada yüzüme baktım. İyi görünüyordum.

Nenenin mutfaktan, "Sana kahve yapmamı ister misin?" dediğini duydum.

"Evet. Yap."

Tekrar aynaya dönüp, bir süre öylece kendime baktım. Şimdi bile, hatırladıkça tüylerim diken diken oluyordu. Korkmuştum. Evet korktum. Banyodan çıkmak bir saatimi aldı. Hiç çı-kasım yoktu. Uzun bir süre banyoda kalınca, "Hadi Mariacık" diye seslendi Elenicik doğal olarak. "Kahven hazır."

Kapıdan başımı uzatarak, bir göz attım. Elindeki cezveden fincana dolduruyordu kahveyi. Bana baktı.

"Hadi gel. Soğuyacak" dedi.

Benim için, o kestane rengi bukleleriyle güzel yüzlü kızın, hâlâ hayatta olduğuna ve böyle yaşlı bir yüze sahip olduğuna inanmak çok zordu. Yerimden kıpırdayamadım.

"Soğuyacak mı?" dedim uzaktan.

"Çabucak içmezsen!"

Bir adım attı.

"Dur, kurabiyem var mı diye bir bakayım" dedi.

"Nereden olsun senin kurabiyen?" diyecektim ama demedim.

Karnım açtı. Sanki günlerdir yemek yememiştım. Paskalya kurabiyelerini öyle bir mideme indirdim ki, sanki pandispanyaydılar. Yediğim sürece ağzımı açmaya cesaret edemiyordum. Nene de elindeki kurabiyeyi kahvesine batırıp yiyordu. Sık sık birbirimize bakıyorduk. Sepetin içindeki kurabiyeler bitince, par-
400

mağımı yalayarak, kırıntıları toplamaya başladım. Onları da yedim. Elenicik sabırla bekliyordu.

"Konuşuyor musun?"

"Beni duymuyor musun?"

"Çok net duyuyorum."

"O zaman konuşuyorum."

Fincanları toplamak için ayağa kalkacaktı ki, "Bırak nene, ben toparım" dedim.

Her zamanki çevikliğimle ayağı fırlayarak, fincanları toplayıp lavaboda yıkadım.

"Yukarı, annemin evine banyo yapmaya gidiyorum, sonra da ekmek almaya fırına, oradan da bakkala ve manava gideceğim. Bir şeyler pişirdim yemek için. Doğru dürüst bir yemek yiyelim artık. Ne yemek istersin?" dedim.

"Baklava" dedi Elenicik.

"Yemek için sordum."

"Kayısı yemekten istiyorum. Bilirsin. Hani evde yaptığından."

"Ne?"

"Kayısı. Ka-yı-sı-lı. Bolca koy biberini. Kırmızı olsun."

"O da ne? Ben öyle bir şey bilmiyorum. Tavuk suyuna çorba ister misin?"

"Ve ekmek."

"Tamam, iyi."

Annemin her sabah yaptığı gibi ben de mahalleye çıktım. Bir şeyleri özlemiştim.

Kastella'da sabah saatleri tıpkı bir şiir gibiydi. Bunca zamandır neredeymişim ben?

Bir blok ötedeki fırına kadar yürüyüp mayalı ekmek aldım. Fırından çıkarken içeriye, elinde bir tepsi dolmayla giren, annemin komşusu Kiki'ye rastladım.

"Nerelerdesin sen? Annen telefon açmaktan delirdi, ben de kapıları çalmaktan... Telefona bakmıyor musunuz? Kadıncağız gemiye binip gelmeyi düşünüyordu da çocukları nereye bıraksın..." diyerek bana çıkıştı.

Kiki, nefes almadan konuşmaya devam ediyordu.

"Nine'ye bir şey oldu da, annenden mi saklıyorsun? Bana söyle."

"Nine gayet iyi."

"Nereye gitmiştiniz?"

401

"Hiçbir yere."

"Nasıl hiçbir yere! Gece gündüz demeden kapınızı çalıyordum."

"Hiç duymadım."

"Ee, nasıl duymazsın ki? Dün duymadın, ondan önceki gün ve daha önceki gün de duymadın! Peki bu sabah da mı duymadın?"

"Hayır."

"Ama ben zilin içerde çaldığını dışarıdan duyuyordum. Sen nasıl olur da duymazsın ki? Bir haftadır annen beni sizin kapıyı çalmam için gönderiyor."

"Bir haftadır mı? Bugün günlerden ne?" "Perşembe."

"Perşembe mi? Cumartesi değil mi bugün?" Kiki tepsiyi öbür eline aldı. "Yarın değil, öbür gün cumartesi." "Hayır, yani dünü kastediyorum." "Ne?" "Boş ver."

"Annene telefon etmelisin" dedi ve fırına girdi. Emir verir gibi, "şİMDİ hemen ara" dedi.

Tezgâhın arkasında duran fırıncı konuşmalarımızı dinleyerek kafasını sallıyordu. Öyle ya da böyle Kastelli'de adımı deliye çıkarmışlardı. Biraz da aptal.

Fırının basamaklarından, süt almak için Evga'ya doğru indim. Güneş gözlüklerimi almamıştım ve güneş ışıkları gözlerimi rahatsız ediyordu. Gazete bayisi, gazeteleri mandallarla dışarıya asmıştı. Nea, 27 Temmuz Perşembe, Ethnos, 27 Temmuz Perşembe. 27 Temmuz Perşembe günüydü. Aradan geçen altı günü yaşamamıştım. Lanet olsun! Gazete bayisinden anneme telefon açtım. Çılgınlık atıyor, isteri krizleri geçiriyordu. Elimdeki ekmekten bir parça kabuk koparıp ısırdım. Haşlamak için tavuk almak üzere kasaba doğru yola koyuldum.

Biraz meyve de alayım! Manavda kiraz ve kayısı vardı. Kayısıları elimle kontrol ettim. Ham gibiydiler. Yüzümü ekşittim. Bunlara kayısı mı denir? "iyilerinden yok mu?" "Var. Sol tarafta."

"Bunlardan istemiyorum. Kayısı için ekşilerden istiyorum." "Ne ekşisi? Bunlar en iyileri."

402

"Biz... Yemek için ekşilerinden var bizde." Cümlemi biz kelimesinden sonra yarım bıraktım. Yüksek sesle söylediğim için

de pişman olmuştum. Manav, cümlemin devamını bekleyerek bana baktı, ben de ona baktım. "Bunlardan bir kilo ver."

Bir kilo kayısıyı koyup tarttı. Tekrar birbirimize baktık. "Beş yüz elli." Kararlı bir şekilde kasaba gidip kuzu eti aldım. Kayısı, taze, bir yaşında erkek bir kuzu ister. Hem de yeni kesilmiş olmalı. Ama buralardaki kasapların böyle etleri yoktu. Çabula'ya uğrayıp ona, bir de şerbetli baklava aldım. Tepsiden henüz çıkarmışlardı ve sıcacıktı. Neneyi kontrol etmek için gelen Kiki kapıda bekliyordu. Kayısıları suya koyup, çekirdeklerini çıkardıktan sonra, üstlerine birer çizik atıp tepsiye yaydım.

Bakarsın, nezle falan olmuştur diye masaya kurulmuş olan Kiki, neneyi izliyordu. Tepsiyi küçük terasa çıkarıp, pişsinler diye güneşin altına koydum. Onları dikkatlice tek tek ters çeviriyordum ki, mutfaktan Eleniciğin bana seslendiğini duydum. "Maria." "Ne var nene?"

"Bu aptal şaşkına söyle, defolup gitsin buradan." "Kiki!"

"Eveet!" Sesi, terastan da rahatça duyulacak bir şekilde bağırıyordu.

"Evine git. Kızın seni arıyor."

"Aa! Burada değil ki o! Dün değil ondan önceki gün, nişan-ılsıyla tatile, Santorini'ye gitti."

"Söyle şu aptala öyle bağırmasın. Sağır etti beni burada." "Kiki bağırma öyle! Sanırım kızın döndü hem de üzgün." Mutfaka girip ellerimi lavaboda yıkadım. Kiki korkuyla sandalyesinden fırladı.

"Zaten öyle ya da böyle gidecektim. Taki de gelir."

"Bunu hizmetçi diye almış olan Taki'nin hayrını görsün..."

"Öyle şeyler söyleme nene."

"Ama bir şey demedi ki!" diyerek atıldı Kiki.

Ona kapıyı açtım.

İkimiz birlikte kayısıyı yedik! Koca bir kayısı! Nene haklıydı. Neymiş o sulu çorbalar. Baklavayı bölüştük. Hafif ve güzel bir öğle yemeğinden sonra da dinlenmek için koyun koyuna uzandık.

Akşam balkondayken, nene elimi alıp alnına koydu. "Anne" dedi bana. "Tatlı annem" dedi ve ağladı.

Katına, etraftakileri çileden çıkarmak istercesine, gırtlığını şerbetlerle doldurmak, düşmanlarını mahvetmek, boynunu ve gerdanını altınlarla süslemek, insanları eğitmek ve erkekleri cezabetmek için hayata tekrar başlamak istiyordu. Yaşamak için duyduğu körelmek bilmez bir iştahla, ilk günden beni de kendisiyle sürüklemişti. Giyinip, kuşanıp, parfümlendikten sonra arabama bindiğim gibi, insan görüp kalabalığa karışmak, eğlenmek, içmek, şarkılar söylemek, gülmek için sahil kenarındaki bütün gece kulüplerini gezmiştim. Doğrusunu söylemek gerekirse, çok da eğlenmiştim. Hâlâ evin yolunu, o danstan bitkin düşmüş, kokulardan sarhoş olmuş ve kendimi tüm zevklere teslim etmiş halimle nasıl buldum bilmiyorum ama, eve sabaha karşı dönmüştüm. Ertesi, daha sonraki ve bir sonraki akşam da hep aynı şeyler oluyordu.

Elenicik sonucu bekliyor ve bu arada benimle konuşuyor ama asla yönlendirmeye kalkmıyordu.

"Nene, rahatlamak için şöyle bir dolaşmaya gidiyorum ben" derdim. Sanki ev bana hapishane gibi gelirdi.

Ve çıkardım. Arkadaş grubumu bulmuştum, içinde yaşamak için heves olunca, ne kadar da kolay arkadaşlıklar kurabiliyor insan! Dört gözle beklerlerdi beni. "Bu akşam ne yapıyoruz?", "Bu geceyi nerede geçireceğiz?", "Bir yerlere, müzik dinlemeye gidelim mi?" Kendimi, etrafımı saran bir oda dolusu ve her istediğimi yapmaya hazır erkeğin ortasında buluyordum. Hayat ne kadar da güzel! Küçük çantalar, ipekten iç çamaşırları ve beli sıkıca saran büstiyerler satın aldım. Hepsi yepyeni. Genç vücudumla ve güzel yüzümle gurur duyuyordum.

15 Ağustos benim isim günümdü. Benim bayramımdı. O akşamı, arkadaşlarımla beraber, hiç şüphesiz diğer akşamlardan çok daha fazla eğlenmeyi umarak, iki şişe şampanyayla geçirdim. Varkiza'da bir yere gitmiştik. Sarhoş halimle elimi kaldırıp gökyüzünde parlayan

bir yıldızı gösterdim.Yanımda oturan biri, "Bu, yıldız takımı Vega; yaz mevsiminin üç yıldızı. Sümerliler

404

onların, insanların kaderlerini belirleyen üç tanrı olduklarına inanırlardı. Büyük Tanrıça Aşk'ın üç kızı. Astarti'nin. Her sene bugün, bir sene öncekinden daha parlak olurlar" dedi.

Gözlerimi, yıldızlara diktim. Onları ben görebiliyorsam, tabii ki normal olarak, o da görebiliyordu. Ama onun gözleri aşağıya inmişti. Bu oydu. Bense başka birisi. Biz iki kadın, kimiz? Niçin biziz? Başka hangi kadınlar etrafımızda? Onları nasıl bulabilirim? Kim bana bunların cevabını verebilir? Geri dönüp, onu soru yağmuruna tutmak için, Elenikle beraber olmayı çok istedim. Bunlara cevap verebilir miydi? Tekrar yıldızlara baktım. Titremiyorlardı. Artık, daha güçlü bir ışıkla parlıyorlardı.

Birdenbire ayağa kalktım. Tereddüt bile etmeden her şeyi ve herkesi terk ederek geri dönmek için emin adımlarla ilerlemeye başladım. Sahil yolundan otomobilimle gidiyordum. Glifada'yı geçip Kastella'ya doğru ilerliyordum. Hep 15 Ağustos'ta Atina'nın boş olduğunu söylemelerine rağmen trafik vardı. Flisvo'daki ışıklarda, gökyüzüne çevirdim gözlerimi. Yıldız hâlâ parlıyordu. Kastella'daki evi aydınlatıyordu.

Arabayı yokuş aşağı park ettikten sonra, bir yandan kapıyı açmak için anahtarlarımı arayarak, merdivenleri çıkıyordum. Ama kapı açıktı ve evin bütün ışıkları yanıyordu. "Nene!" Sessizlik. "Nene!" Odasına gittim. Yatağı bozulmamıştı bile. Işıkları söndürmeye başladım. Mutfakın kapısını açtım.

Mutfakta Attarti Ana ve nene oturuyorlardı. Bekledikleri birileri var gibi görünüyordu. Çünkü masanın üstüne içinde bal olan küçük kaplar, sarhoş olmak için çiğnediğimiz bitki ve beyaz duman çıkaran kömürler dizilmişti. Orada öylece dikildim. Attarti Ana gözlerimin içine bakarak, beni takip ediyordu. Ben de onun gözlerinin içine bakıyordum. Buzdolabını açıp bir şişe su çıkardım ve bir de bardak alıp, sandalyeyi çekerek, onun yanına oturdum.

"Her şeyi anlat madam. A'dan z'ye her şeyi. Her şeyden önce sen kimsin ve niçin senden Ana diye bahsetmemiz gerekiyor?"

"Maria!" Nene bu sefer sinirli bir şekilde bana çıkıştı. Attarti Ana ona bırak konuşsun der gibi işaret etti.

405

"Evet, seni dinliyorum. Ne sorarsan hepsini cevaplayacağım." Bütün bu kaostan içinden, ilk önce neyi sorsam diye düşündüm. Başladım konuşmaya. "Dün, Elenicik önüme koyduğu su dolu bir çinko kabın içine bakmamı istedi. Onun hatırını kırmamak için ben de su dolu çinko kaptaki ne görebilirim ki diyerek baktım. Su bu! Gel gör ki, bu suyun üstünde birbirine geçen halkalar ve bir şeyler gördüm. Çok net bir şekilde, hiç tanımadığım birinin yüzünü gördüm. Bir erkekti. Sonradan, akşamüstü dışarı çıktığımdaysa, bu adamı çok pahalı bir otomobilin içinde önümden geçerken gördüm. Aptal gibi ona baktım. O da farkına varıp arabayla önümde durup, beni götürmesini istediğim bir yer var mı, diye sordu. Niye suda onun yüzünü gördüm? Niçin hiç tanımadığım bir erkeği gördüm? Neden? O adamın benimle ne alakası var? Artık keçileri kaçırdığıma inanmaya başladığım için, bana bir açıklama yapar mısınız?" Sessizlik.

"Hem sonra, Elenicikle konuşuyorum. Bir dilsizle konuşuyorum! Bunu kime söylesem inanmaz! Ama ne var ki, biz gayet güzel konuşabiliyoruz. Bir de, ölü bir kadınla konuşuyorum. Bütün hikâyesini anlatan ölü bir kadınla. Kim inanır ki buna? Oysaki gerçek. Uzun zamandır onunla konuştuğum için bu duruma alıştım. Ve onun bütün hikâyesi boyunca senin de adın geçiyordu. Attarti Ana da Attarti Ana. Ve sen buradasın. Nasıl oluyor da hem 15 Ağustos 1888 yılında İzmir'de, hem de bugün, 15 Ağustos'ta Atina'da olabiliyorsun? Kimsin sen?"

"Bugün anlayamadığın her şey..."

"Birkaç yıl içinde bana komik gelecek. Biliyorum ben bunu. Katina durmadan bana bunu söylerdi. Ben artık bugün her şeyi anlamak istiyorum."

Attarti Ana gülümsedi.

"Suda gördüğün o adam hoşuna gitti mi Mana?"

"Ne?"

"Hoşlandın mı o adamdan?"

"Hoşlandım mı? Ne biliyim ben! Evet, hoşuma gitti. Ne ilgisi var şimdi bununla?"

"Çok ilgisi var. O gördüğün adam kimdi biliyor musun?"

"Hayır. İlk kez gördüm onu."

"Siryo."

406

"Kim?" Gözlerim fal taşı gibi açılmıştı.

"Siryo."

"Siryo! Siryo Karaman mı? Katina'nın Siryo'su mu? Hepten delirdik mi sonunda?"

Eleniciğe baktım. O da hiç konuşmadan bana baktı. Antrede bırakmış olduğum çantamı almak için kalktım. Sigara paketimi çıkarıp, çantamın içinde, bana verdiği üzerinde ismi yazılı kartı aradım. Kartı buldum. Üzerinde çok alakasız bir isim yazıyordu. Mesleğine baktım. Zengindi. Yine zengin birini bulmuştu. Tekrar yerime oturdum. Bir sigara yakıp dumanını tüm gücümle savurdum. Attarti Ana devam etti konuşmasına. "Bu adam, uzun zamandır rüyasında böyle bir semti çok gerçekçi bir biçimde görüyor. Denizin kokusunu alıyor ve imbat rüzgârlarının onu ok-şadığını hissediyor. Eski evlerin arasında yürüyor. Bütün bu büyüünün içinde bir de senin yüzünü görüyor. Hem de çok belirgin bir şekilde. Günlerdir de umutsuzca seni arayıp duruyordu."

"Buldu beni. Ee?"

"Artık söz sırası sende. Eğer onu kabul edersen kraliçeler gibi, hiçbir sorunun olmadan yaşayacaksın. O da sürekli senin dizinin dibinde olacak."

"Kulağı hoş geliyor. Çok işime gelir böyle bir durum!"
Sessizlik oldu yine. Kimse konuşmuyordu. Attarti Ana başını eğdi.
Avcunun içinde yavaş yavaş sönen üç buğday tohumuna baktı.
"Ve tabii ki, ondan sıkıldığım zaman, yine bir çinko kabı suyla
doldurup bir sonrakinin rüyalarına gireceğim değil mi? Öyle mı?"
"Evet."

"Ne tür oyunlar bunlar böyle?"

Attarti Ana konuşmadı.

"Kusursuz" dedi Elenicik.

"Sen kimin tarafındasın?"

Uzun bir sessizlikten sonra Attarti Ana konuşmaya başladı.

"Dilsiz olan Elenicikle konuşuyorsun. İllaki birinin buna inanması mı
gerekıyor? Sana birisinin inanmasına ihtiyacın mı var?"
iyice düşündüm.

"Hayır."

407

"Onunla konuşmaya başladığın zamandan beri sana neler dedi
Elenicik?"

"Bir sürü şey."

Sessizlik.

"Haklısın. Onunla konuşmam bile yeter bana."

"Sana hayatını anlatan bir ölüyle de konuşuyorsun."

"Evet. Neden ama?"

"Senden ona yardım etmeni istiyor."

"Neyi başarması için yardım edeyim? Bir sonraki kurbanına
saldırmasına mı?"

"Hatasını düzeltmesine."

Karşı çıktım.

"Zaten onun hayatında pek bir başarı da görmedim. Onun tekrar bu
hayatı yaşamasına değecek hiçbir başarı görmedim. Eline geçen ne
varsa toz duman oluyor. Yoluna her kim çıktıysa mutsuz oldu.
Ayrıca, onun açısından da, yaptığı hataları düzeltmek istemiş gibi
bir hali olduğunu düşünmüyorum. Hatası neydi ki?"

"Ona her şeyi sundum. Güneşi, yıldızları, dünyayı ve sonsuzluğu. O bu yolu seçti. Ay'ın tamamı yerine, altının pırıltısını seçti. Ama, altının ışığı kızım,..."

"Ben senin kızın değilim!"

"Altının ışığı da Ay'ın bir diğer yüzüdür. O da Attarti Ana'nın bir parçası. O tarafı kendisi seçti. Bütün kızlarım o tarafı seçiyor. Onlardan bu tarafımı saklamıyorum. Kızlarımın mutlu olduklarını görmek istiyorum. Bu ışıltı onların başını döndürüp sarhoş ediyor. Bu yüzden de sönüyorlar. Katına bunu fark etti. Altının parıltısının bütün bir Ay olmadığını anladı. Çok pişman oldu. Kendini cezalandırdı."

Avcundaki buğdayları okşayarak mırıldandı.

"Ona ikinci bir şans daha vermeye karar verdim."

"Kötü fıkır!"

Birden çıkmıştı ağızından. Elenicğin bakışları ilgiyle canlan-dı.

"Bu hayatta, Ay'ın kıymetini bilir mi bilmiyorum."

"Ben sana söyleyeyim, imkânsız! Ve bunu sana ıspatlayaca-ğım."

Attarti Ana vücudunu dikleştirdi.

"Eğer o gerçekten de Sıryo'ysa ve eğer gerçekten de saçmalamıyorsanız, o zaman eminim ki sadece ve sadece Katina'yı red-

408

detme cesaretini gösterdiği için, onu ezip, yok etmek, mahvetmek için böyle bir şey yaptı. Yanılmıyorum! Attarti Ana, seni kandırdı!" Attarti Ana gülümsedi. Sanki arkasında ona eşlik eden bir sürü ruh da onunla beraber gülmüş gibi dönüp arkasına baktı.

"Öyle mi dersin?"

Hafifçe ayağa kalktı. Aynı gülümsemeyle ona daha fazla yaklaşmam için parmağını salladı. Attarti Ana çarşafını çıkardı. Belli ki bir zamanlar çok güzel bir kadınmış.

O anda korkup, dilimi tutamadığım için pişman olmuştum. Ama geri adım atmak da bana komik geliyordu doğrusu. Bilmeceyi çözmeye

çalışıyordum. Bu kadın bir daha tekrar gelmeyebilirdi. Ya şimdi ya da hiçti.

"Bana iyice bak Maria ve ne gördüğünü söyle."

Ona doğru yaklaştım.

"Bir zamanlar güzel olan ama şimdi yaşlanmış bir yüz görüyorum, iki gri göz, bir burun ve bir de ağız görüyorum. Güzel bir ağız. Ve gri saçlar. Geri kalanları örten koyu renkli, çirkin bir kıyafet.

Cehennemin renginde."

"Şimdi bana elini ver ve bana ne gördüğünü söyle."

Elimi onunkini tutmak için uzattım. Ona dokunur dokunmaz titredim.

"Görüyorum..." Tutulmuştum. Ona daha dikkatli baktım. Ensesinden kafasına doğru çıkan sapsarı bukleleri, fildişinden, üzerinde altın işlemeleri olan taraklarla tutturmuştu. Su gibi duru bir cildi ve düzgün omuzlarından çıkan kolları... Gül rengi bir elbisenin içinde, vücudu görkemli bir kadın. Nereden geldiği belli olmayan bir ışıık, şeffaf kumaşın altında nazlı nazlı kıvrılan bir göbeği aydınlatıyordu. Evrendeki en iyi sanatçı tarafından yapılmış sandığın iki ince ayak, sanki yere basmıyordu. Gri yeşil renkteki badem gibi gözlerinin içi canlılık ve tatlı bir ışıltıyla dolmuştu. Ya o ağız! İki düzgün dalga gibi biçimli dudaklarıyla gülümsüyordu. Havada menekşe kokusu vardı. "Görüyorum." Kekeliyordum. "İmkânsız! Kendimi görüyo!"

rum!

Attartı Ana benimle beraber on dört gün, on dört gece kaldı. On dört mükemmel gün ve on dört mükemmel geceydi. Beni olgunlaştırdı. Beni eğitti. Sorularımı cevapladı. Son gece cebinden üç tane buğday tanesi çıkardı. Avcumun içine onlarla beraber bir de bir yazı koyarak elimi kapattı. Uzun bir süre beni

409

kucakladı. Sonra da hiç konuşmadan beni geçerek gitti. Rüzgâr gibiydi.

Aradan uzun zaman geçti.

içimi birden öğrenmek için dayanılmaz bir istek kaplamıştı. Beni her şey ilgilendiriyor ve her şeyi en ince ayrıntısına kadar araştırıyorum. Hipokrat'a ettiğim yemini bozmadım. Sadece onu bir süreliğine bir çekmeceye kaldırdım. Deli gibi, felsefe, astrofizik, din bilimi, arkeoloji, tarih, metafizik okuyordum. Gezenleri, astroidleri, meteorları ve gökyüzündeki bütün çarpışmaları avcumun içi gibi biliyordum. Dinleri araştırdım. Beşerlerin inançlarını, korkularını ve ihtiyaçlarını okudum. Şimdi hatırlıyorum da, Katina ben küçük bir kızken, bende bunlar için bir merak uyanabilecek mi diye çok endişeleniyordu. Şimdi nedenini anlıyorum.

Hangi dilde olursa olsun bütün yazılı belgeleri çok rahat okuyabiliyorum. Ve çok ilginçtir ki, bunlara rağmen her geçen gün ukala bir entel olacağıma, tam tersi güzelleşiyordum. Her saat başı daha da güçleniyordum. Onunla, aynı akşam benim için ilk kez gerçekleşen yıldız yolculuğunu denedim. Ve o günden beri, her gece okyanusların ve denizlerin üzerinde özgürce uçuyorum. Hayat ne kadar da güzel! Hiç bilinmedik ülkelerde, askerlerin yanında toprak damlı evlerin olduğu yerlerde yürüyorum. Fukara ailelerle beraber ekmek yiyorum. Zamanı gelince uzaya gideceğim. İlk durağım da gökyüzünün en parlak yıldızı Ülker olacak. Sekiz buçuk ışık yılı uzağımızda. Canımın istediği zamanlar onun bu fani dünyadan, beraberlerinde bilgileri de alıp giden kızlarını ziyaret ediyorum. Değerli bilgiler. Henüz gelmemiş olan kızları ziyaret ediyorum. Tıpkı bana benzeyen, mumdan yapılmış bebekler.

Buğday tohumlarını aldım. Hâlâ saklıyorum. Attarti Ana sadece eğer ben onu ararsam gelecek artık. Azalmayan yaşam sevincimi koruyorum. Süslenmek için takındığım incik boncukları atmadım. Aksine yine gidip aldım. Katina'nın dünyevi olan ne kadar şey varsa onlarla ilgili numara ve teknikleri benim ihtiyacım olan şeylerdi. Gayet iyi gidiyoruz. Beni dinliyor ama ben de onun hatırını kırmıyorum. Şu an üçüncü kocamla yaşıyorum. Ama Ana varken pek bu kadarıyla kalmayacağıma inanıyorum.

Yazın. Attarti Ana'nın kızlarına bıraktığı vasiyeti:

Kandilde yedi gün yedi gece yanan yağ, hiçbir zaman sebepsiz yanmasın ve ruhun çalkantısı yüzünden rüzgârlar çıkmасыn.

ilk tanrılar şehrinin kuruluşundan 12893 yıl sonra, ağustos ayının son dolunayında, tüm yazıtlarla, endişeleri, kaygıları, dinlerinizi, evlerinizi ve muskalarınızı geride bırakarak, hepiniz bu dünyanın en yüksek zirvesine çıkacaksınız. Her biriniz kendinin ve komşusunun çocuklarından birer tane alacak yanına. Sizin peşinizden gelen bu canlılar çok şanslılar. Orada, karın beyazının içinde ve ağustos ayının gökyüzünde, karanlıklardan gelen ateşlerle savaşacaksınız. Dünya titreyecek ve sular ayaklarınızı yalayacak. Bu kutsal hediyeye şükredin. Yeni asırlar için şükredin. Ruh gözünüzün, size sunacağı yeni evren için şükredin. Ve sizin bu şarkılarınızı yukarıda yıldızlar dinleyecek.

411

LİTERATÜR EKİM 2004

412

Mara Meimaridi

Antropolog ve Atina Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olan Mara Meimaridi, Yunanistan'da Kastella'da doğdu ve büyüdü. Atina Üniversitesi Felsefe Bölümü'nü bitirdikten sonra Fransa'da arkeoloji, antropoloji ve çocuk gelişimiyle ilgili çalışmalar yaptı. Son zamanlarda çocuk sağlığı ve beslenme üzerine yazılar yazarken, bir yandan da evrenbilim ve astrofizik eğitimini sürdürüyor.

Bundan yüz yılı aşkın bir süre önce, İzmir'de Katina adında bir genç kız yaşarmış. Bu kız bir erkeği gözüne kestirir ve ne yapar eder, sonunda onu ağına düşürürmüş. Tam dört yakışıklı ve zengin erkekle evlenmiş. Çünkü Katina onları "büyü"lüyormuş; güzelliğiyle değil ama, otlarla, iksirlerle, dualar ve muskalarla...

İzmir Büyücüleri, geçmiş zamanda, Türklerin, Yahudilerin, Ermenilerin, Rumların ve Levantenlerin zengini yoksulu, kadını erkeği, güzeli çirkiniyle bir arada yaşadığı İzmir'de, mahalle

kültürünün çokrenkliliği içinde, kadınların kıskançlıkla, dalavereyle ve en başta büyülerle örülü o en mahrem dünyasını masal tadında anlatıyor.